LENİN

SEÇME ESERLER

CİLT: 9

intər
yayınları

LENİN SEÇME ESERLER 9

V. İ. LENİN

SEÇME ESERLER

CİLT: 9

V. İ. LENİN — 12 CİLTTE SEÇME ESERLER

9. CİLT

SSCB Yabancı İşçiler Yayınevi Kooperatifi'nin; Moskova Marx-Engels-Lenin Enstitüsü tarafından hazırlanan Rusça baskısından Almancaya çevirdiği Moskova-Leningrad 1936 baskısından Türkçeye çevrilmiştir.

Yayınevi

Birinci Basım : Mayıs 1997
Dizgi : Dönüşüm (0212) 244 29 97
Baskı : Yaylacık Matbaası
Kapak : İnter Grafik-Tasarım
Kapak Baskı : Yaylacık Matbaası

ISBN 975 - 7349 - 05 - 4 (Tk. No)
ISBN 975 - 7349 - 52 - 6 (9. Cilt)

İNTER YAYINLARI
Ankara Cd. 31
Fahrettin Kerim Gökay Vakfı İşhanı
No: 31 Kat: 4/51
Cağaloğlu - İSTANBUL
Tel: (0212) 519 16 16

V. İ. LENİN

SEÇME ESERLER
CİLT: 9

YENİ EKONOMİK POLİTİKA
VE
SOSYALİST İNŞA

Çeviren: **Süheyla KAYA**

Red: **İsmail YARKIN**

İÇİNDEKİLER

V— DEVLET AYGITINI İYİLEŞTİRME VE BÜROKRATİZME VE İHMALKÂRLIĞA KARŞI MÜCADELE ÜZERİNE

Notlardan ve Mektuplardan

VI— SOSYALİST İNŞA VE KÜLTÜR DEVRİMİ'NİN SORUNLARI

EKLER

YENİ EKONOMİK POLİTİKA
VE
SOSYALİST İNŞA

DOKUZUNCU CİLDE ÖNSÖZ

Seçme Eserlerin bu cildi, Lenin'in 30 Aralık 1920'den 26 Mayıs 1923'e (son makalesi "Kooperatifçilik Üzerine"nin yayınlandığı gün) kadar uzanan dönemdeki çalışmalarını kapsar. Bu dönemin yazıları şu bölümlere ayrılmıştır:

I) Savaş Komünizminden Yeni Ekonomik Politika'ya Geçiş (sendika tartışması). II) Yeni Ekonomik Politika. 1921. III) Yeni Ekonomik Politika. 1922–1923.

Bu ilk üç bölüm, Lenin'in Yeni Ekonomik Politika öğretisine ilişkin esas olan her şeyi kapsar. Lenin'in bu çalışmaları, Yeni Ekonomik Politika yolunda sosyalizmin inşası görevlerini çözmenin yol ve yöntemlerini gösterir. Komünist Partisi'nin, Yeni Ekonomik Politika'nın daha sonraki yıllarında karşı karşıya kaldığı bir dizi en önemli, temel teorik ve pratik sorun, Lenin tarafından daha 1921–1923 yıllarındaki bu çalışmalarında ortaya konmuş ve teorik olarak gerekçelendirilmiştir. Bu sorunların arasında, ***tek*** ülkede sosyalizmin inşası ve zaferinin temeli olarak ülkenin sanayileşmesi sorunu, köyün kolektivizasyonu, sosyalist ekonominin temelinin kurulması, Sovyet Cumhuriyetlerinin gelişme hızı, sınıf mücadelesi ve gelişkin sosyalist saldırının yolları, sınıfların ortadan kaldırılması gibi birçok sorun vardır. ***Bu sorunlar***

son yıllarda Parti'nin Leninist politika için mücadelesinin, iki cepheli mücadelenin içeriğini oluşturmaktadır. Lenin'in bütün bu sorunlara ilişkin bütün talimatları, yeni politik ve ekonomik durum koşulları altında Stalin yoldaşın çalışmalarında tutarlılıkla geliştirilmiştir.

1920–1921'deki sendika tartışması, sadece ve pek o kadar da sendikaların çalışması, "sendikal hareket alanında eğilimler" (Lenin) sorunlarındaki görüş ayrılıklarını değil, "proletarya diktatörlüğünün temelinin mekanizması, kapitalizmden komünizme geçişin özü" (Lenin) kilit sorunlarında, bu geçişte proleter devlete, Partiye, sendikalara hangi rolün düştüğü, politikayla ekonominin karşılıklı ilişkisi, Sovyet ülkesinde sınıfların karşılıklı ilişkileri sorunlarındaki görüş ayrılıklarını yansıtmaktaydı.

Tam da 1920 sonu ve 1921 başlarında, Parti içinde, tüm bu temel sorunlar gündeme geldi. Uluslararası durumdaki değişiklikler, içsavaşın sona ermesi, ordunun terhis edilmesi, sanayinin ve köylü ekonomisinin korkunç mahvı, beslenme ve yakıt krizi, son olarak, 1921 Kronstadt Ayaklanması'nda en açık ifadesini bulan politik kriz — bütün bunlar ülkede sınıfların karşılıklı ilişkilerinde yeni değişiklikler anlamına geliyordu ve Parti'nin önüne, politikada değişiklik yapma, proleter devletin politikasını, ülke içindeki yeni politik ve ekonomik durumla ve uluslararası ilişkilerle uyumlu kılma görevini koymuştu.

Sendika tartışmasıyla bağıntılı yazı ve konuşmalarda Lenin, her şeyden önce sınıfların karşılıklı ilişkileri ve ilk planda da işçi sınıfının köylülükle ilişkisi sorununu ortaya koyar; Parti'yi bu sorunlara yaklaştırır ve 8 Mart'ta başlayan RKP(B) X. Parti Kongresi'nde bu sorunlara ayrıntılı bir yanıt verir.

Bu Kongre'deki "RKP(B) MK Siyasi Faaliyet Raporu"nda ve daha sonraki çalışmalarında Lenin, "geçiş aşamasındaki... geçiş dönemleri"ni tahlil eder ve Yeni Ekonomik Politika'nın içeriğini tanımlar. Lenin bir küçük-burjuva ülkesi koşulları altında sosyalizmin inşası sorununu çözebilmek için, "***kapitalizm öncesi*** ilişkilerden sosyalizme

geçişte hangi *aracı* yollar, yöntemler, olanak ve çareler gerektiği"ni bilmenin zorunlu olduğunu vurgular. "İşin püf noktası budur" (bkz. elinizdeki cilt, s. 212).

1921–1923 yıllarındaki çalışmalarında Lenin, kapitalizmden sosyalizme geçiş teorisini geliştirir ve uygun politikayı saptar. Değişen somut duruma göre bu görevlerin bazen bir yanını, bazen öbür yanını ön plana çıkarır, ilk dönemde geri çekilmeyi, daha sonraki aşamalarda ise geri çekilmenin durdurulmasını ve "güçlerin yeniden gruplandırılmasını" ve Yeni Ekonomik Politika yolunda yeni saldırının ilk aşamasında proletaryanın ve Partisi'nin güçlerinin seferber edilmesini yönetir.

Yine X. Parti Kongresi'ndeki "RKP(B) MK Siyasi Faaliyet Raporu"nda Lenin, esas olarak, işçi sınıfı önderliğinde işçi sınıfı ve yoksul köylülüğün orta köylülükle ekonomik ittifakının yeni biçimlerini, daha sonraki dönemde işçi sınıfının diktatörlüğünün korunması ve sağlamlaşmasını ve orta köylülükle birlikte sosyalizme ilerleyişini sağlamış olan biçimleri saptar.

Parti orta köylülükle bu sağlam ittifak çizgisini tutarlı, uzlaşmaz iki cepheli mücadele içinde uygulamıştır; ateşi ilkönce (Yeni Ekonomik Politika'nın yeniden inşa döneminde ve yeni yapılanma dönemine geçişte) herşeyden önce Troçkizm üzerinde, orta köylülüğe düşman "sol" oportünizm üzerinde yoğunlaştırmış, daha sonra (XV. Parti Kongresi'nden sonra, yeni yapılanma döneminde), "köylülüğe önderlik etme(nin)... küçük üreticilere değil sınıfların ortadan kaldırılmasına yönelmek demek" olduğu cümlesini unutan, orta köylülüğe verilen tavizlerin anlamını, önemini ve niteliğini kavramayan ve işçi sınıfının küçük köylülüğe karşı temel tarihsel görevlerine sırt çeviren "köylü filozofları"nın sağ oportünizmine karşı yöneltmiştir. Bu görevi Lenin X. Parti Kongresi'nde şöyle formüle etmişti: "... Proletaryanın azınlıkta kaldığı, çoğunluğun küçük-burjuva olduğu bir ülkede ... böyle bir ülkede proletaryanın rolü, bu küçük mülk sahiplerinin toplumsallaştırılmış, kolektif, ortaklaşmacı çalışmaya geçişine önderlik etmekten iba-

rettir... Eğer küçük üreticiye, büyük işletmenin üstünlüğünü pratikte görmesini sağlayacak mallar temin edebilecek çok güçlü bir büyük sanayi mevcutsa bu başarılabilir" (bkz. elinizdeki cilt, s. 126). "...Kulaklar mevcut sistemde şimdiye kadar olduğundan daha güçlü biçimde doğacak... ve eğer sen makine ve elektrik verirsen, o zaman onbinlerce ya da yüzbinlerce küçük Kulak yokedilecektir" (bkz. elinizdeki cilt s. 145 ve devamı).

Bu sözlerle Lenin, Mart 1921'de, doğrudan Yeni Ekonomik Politika'ya geçişte, Parti'nin, Yeni Ekonomik Politika'mn bugüne kadarki aşamalarında uyguladığı ve bugün son aşamasında da bugüne kadar olduğu gibi uzlaşmaz iki cepheli mücadele içinde tam bir Bolşevik tutarlılıkla uyguladığı mücadele programım formüle etmektedir. Leninist çizgiye tutarlılıkla uymak Sovyet Cumhuriyetlerinde proletarya diktatörlüğünün muazzam başarılarını sağladı: Sovyet Cumhuriyetleri Yeni Ekonomik Politika'nın son aşamasına ve bu politikanın daha onuncu yılında sosyalizm dönemine girmiş bulunuyorlar. Birinci Beş Yıllık Plan'ın üçüncü yılında Parti, sosyalist ekonominin temelinin inşasını zaferle tamamladı, şimdi İkinci Beş Yıllık Plan'da önüne sınıfsız sosyalist toplum düzenini inşa görevini koymuştur ve bu görevi çözmektedir.

RKP(B) X. Parti Kongresi'ndeki konuşmalarında ve daha sonra 1921 ilkbaharındaki bir dizi konuşma ve yazılarında (özellikle 27 Mart 1921'de yaptığı "Ulaşım İşçileri Tüm-Rusya Birlik Kongresi'nde Konuşma"da) Lenin ısrarla, yaklaşmakta olan büyük bir tehlikeyi, küçükburjuva anarşisi tehlikesini, "tüm Denikin, Kolçak ve Yudeniçlerin toplamından kat kat büyük" bir tehlikeyi vurgular. Parti içindeki tartışma elbette "kısmen Parti safları dışında cereyan eden birşeyi" (Lenin) yansıtıyordu. Gerek Troçkizm, gerek Buharin'in "Tampon Grubu", gerekse de "İşçi Muhalefeti"nin anarko-sendikalist sapması elbette ülkede köylülüğün ezici bir çoğunluk oluşturmasıyla, küçük-burjuva anarşisinin artan baskısıyla bağıntılıydı. Lenin tam da bunun için Troçkizme karşı, Buharin yoldaşın "Tampon Grubu"na karşı, fraksiyonculuğa

karşı, Parti'de birlik ve demir Bolşevik disiplin için böylesine herşeyi ezip geçen bir enerjiyle mücadele etmiştir. Lenin'in bu döneme ilişkin bir dizi açıklaması, oportünizmin çeşitli varyasyonlarına karşı Parti için mücadeleye ayrılmıştır. Bu açıdan "RKP(B) X. Parti Kongresi'nde Parti Birliği ve Anarko-Sendikalist Sapma Üzerine Rapor" ve bu Parti Kongresi'nin Lenin'in kaleme aldığı "Parti Birliği Üzerine" kararı özellikle önemlidir.

RKP(B) X. Parti Kongresi'nde zoralımdan aynî vergiye, küçük özel girişimci için belli bir satış özgürlüğüne geçiş kararlaştırıldı. Bu, belli sınırlar içinde kapitalizmin gelişmesi için zemin sunan serbest ticaretin belli sınırlar içinde yeniden kurulmasıydı. Üretici güçleri geliştirmek, ülkede meta ve ürün miktarını artırmak, orta köylülüğü hoşnut kılmak, proletaryanın önderliği altında orta köylülükle ittifakı sağlamlaştırmak ve "sosyalizmin biricik temeli" olarak büyük sanayinin yeniden inşası için koşulları yaratmak ancak bu yolla mümkündü.

"RKP(B) Moskova Kenti ve Vilayeti Hücre Sekreterleri ve Sorumlu Temsilcilerinin Toplantısında Aynî Vergi Üzerine Konuşma"da (Nisan 1921), "Aynî Vergi Üzerine" adlı broşürde (Mayıs 1921), RKP(B) Tüm-Rusya Konferansı'na (26 Mayıs 1921) sunulan "Aynî Vergi Üzerine Rapor" ve bu raporun son sözünde Lenin, Yeni Ekonomik Politika'nın anlamını tartışmaya devam eder. "Millileştirilmiş sanayii güçlendirmek ve geliştirmek; bu amaçla sanayii ve köylü ekonomisini devletçe düzenlenen ticaretle birbirine bağlamak: teslimat yükümlülüğünün yerine aynî vergiyi geçirmek ve sonra da aynî vergiyi giderek azaltarak sanayi ürünlerinin köylü iktisadının ürünleriyle değişimine ulaşmak; ticareti canlandırmak ve köylünün geniş kitlelerini çekerek kooperatifleri geliştirmek — sosyalist ekonominin temellerinin kurulması yolunda iktisadi inşanın ivedi görevlerini Lenin böyle çiziyordu" (Stalin, "Leninizmin Temelleri Üzerine", Eserler, Cilt IV, s. 129/130). Lenin'in sözü edilen çalışmalarda aydınlattığı Parti politikasının temel sorunları bunlardır.

"Aynî Vergi Üzerine" broşürü, küçük-burjuva iktisadının egemen

olduğu bir ülkede Yeni Ekonomik Politika yoluyla sosyalizme geçişin teorisi ve politikasının temel sorunlarını ortaya koyar. Lenin'in bu çalışması, bütün dünya devrimci hareketi için olağanüstü önemdedir.

Burada Lenin'in o zamanlar devlet kapitalizminde, "ekonomimizin olası temel biçimi"ni gördüğünü ve kooperatifleri "devlet kapitalizmiyle bağıntılı" değerlendirdiğine özellikle belirtmek gerekir (Stalin). "Bu anlayış artık yeterli değildir ve tarih tarafından geride bırakılmıştır, diyordu Stalin 1926 yılında, zira o zamandan bu yana zaman değişmiştir. Ülkemizde sosyalist sanayi gelişmiş, devlet kapitalizmi istenen ölçüde kök salmamış, öte yandan kooperatifler şimdiden on milyondan fazla üyeye ulaşmış ve sosyalist sanayiyle birleşmeye başlamıştır" (J. Stalin, "Leninizmin Sorunları", s. 366).

Daha Mayıs 1921'de Lenin, "Aynî Vergi Üzerine" adlı broşürde kooperatif planını, köylü ekonomisinin sosyalizme gelişimi için genel çizgiyi tanımlamıştır. Lenin şöyle yazar: "Kooperatifler... nüfusun milyonlarca kitlesinin, daha sonra tümünün birleşmesini, örgütlenmesini kolaylaştırır ve bu durum daha sonraki devlet kapitalizminden sosyalizme geçiş açısından muazzam bir artı puan anlamına gelir... Küçük mülk sahiplerinin kooperatiflerinden sosyalizme geçiş, küçük işletmeden büyük işletmeye geçiştir, yani karmaşık bir geçiştir, ama buna karşılık başarılı olunursa nüfusun geniş kitlelerini kapsamaya, eski, sosyalizm öncesi, hatta her türlü 'yenilik'e inatla direnen kapitalizm öncesi ilişkilerin derin ve inatçı köklerini köküyle birlikte koparmaya elverişlidir... Kooperatif politikası, başarılı olunursa, küçük işletmenin atılım yapmasını ve —belirsiz bir dönem içinde— gönüllü birlik temelinde büyük işletmeye geçişini kolaylaştıracaktır" (bkz. elinizdeki cilt s. 211 ve devamı). Aslında Lenin burada proletarya diktatörlüğü altında küçük köylü işletmelerinin sosyalist dönüşümü yollarına ilişkin öğretisini, en ayrıntılı biçimde "Kooperatifçilik Üzerine" yazısında anlattığı öğretiyi önceden saptamıştır. "Kooperatifçilik Üzerine" makalesinde Lenin kooperatiflerin niteliğini elbette yeni bir biçimde, 1923 yılının yeni koşullarına uygun biçimde değerlendirmektedir.

5 Temmuz 1921'de "RKP(B)'nin Taktiği Üzerine III. Komünist Enternasyonal Kongresi'ne Rapor"da Lenin, Yeni Ekonomik Politika'nın hedeflerini ve bu politikanın en yakın görevlerini belirleyen ülkedeki sınıflar arası ilişkileri anlatır ve Sovyet Cumhuriyetlerinde sosyalist inşanın uluslararası önemini vurgular. "***Biz,*** der Lenin, ***sadece kendimiz için değil, uluslararası devrim için de çalışıyoruz***" (bkz. elinizdeki cilt, s. 254, abç. —***Alm. Red.***). Ve devam eder: "Şimdi Rusya'da başlayan dönemin önemi uluslararası açıdan, eğer uluslararası devrimi birleşik bir süreç olarak değerlendirirsek, esas itibariyle, Rusya'da proletaryanın, son kapitalist sınıfla, kapitalizmin en derin temeliyle, küçük mülkiyetle, küçük üreticiyle... ilişkisi sorununu pratikte çözüme kavuşturmamızdan ibarettir..." (bkz. elinizdeki cilt, s. 258 ve devamı).

Parti Leninist çizgiye sımsıkı ve şaşmadan bağlı kalarak ve Lenin'i revize etme yönünde sağdan ve "sol"dan gelen çabaları reddederek bu görevi çözmüştür. Parti yoksul köylülere dayanarak, proletaryanın orta köylü kitlelerle ittifakını pekiştirmeyi, büyük sanayiyi güçlendirmeyi, ülkenin sanayileşmesini başarıyla geliştirmeyi, ticaret temelinde birleşmenin yanı sıra bir üretim birliği de sağlamayı ve büyük sanayi temelinde küçük ve orta köylü kitlelerinin, dünya çapında tarihi öneme sahip sosyalist gelişme yoluna çarketmesini sağlamayı bilmiş ve böylece sınıf olarak Kulakların tasfiyesi için, tarımda kolektif işletme düzeninin İkinci Beş Yıllık Plan'ın daha başlarında kaydettiği tam zafer için temel yaratılmıştır.

Lenin, 1921 sonbaharında ekonomide bir canlanma saptamış ve 1921 ilkbaharında geçilen meta mübadelesinin gerçekte alım satımla sonuçlandığına işaret etmişti. O nedenle, diyordu, "devlet kapitalizminden alım satımın ve para dolaşımının devlet tarafından düzenlenmesi", pazarı ve ticareti zaptetme yönünde ... "bir adım daha geri çekilmek" gereklidir. Lenin'in bu dönemde yazdığı yazılar ve yaptığı konuşmalar Yeni Ekonomik Politika'nın özünü daha da aydınlatmaya ayrılmıştır.

17 Ekim 1921 tarihli "Politik Aydınlatma Şubeleri II. Tüm-Rusya Kongresi'ne Rapor"da, 29 Ekim 1921 tarihli "Moskova Vilayeti VII. Parti Konferansı'na Rapor"da, "Bugün ve Sosyalizmin Tam Zaferinden Sonra Altının Önemi Üzerine" adlı makalede Lenin, Yeni Ekonomik Politika anlayışını derinleştirir.

Aynı zamanda Lenin, Parti'nin dikkatini yorulmaksızın, gelişmekte olan Yeni Ekonomik Politika koşulları altında olgunlaşan bir tehlike olarak kapitalist unsurların gelişmesine çeker ve "Politik Aydınlatma Birlikleri II. Tüm-Rusya Kongresi'ne Rapor"da bütün önemiyle "kim — kimi?" sorusunu ortaya atar. "Bugünkü savaş, diye vurgular, tamamıyla şuna çıkmaktadır: Kim yenecek, bundan kim daha hızlı yararlanacak — kapıdan girmesine izin verdiğimiz kapitalist mi... yoksa proleter devlet iktidarı mı?" (bkz. elinizdeki cilt, s. 288).

Bu savaşta proletaryanın görevi tutarlı devrimci bir politika yürütmektir. "Reformcu darkafalının ve devrimci darkafalının sızlanması ve paniğine karşı sınıf güçlerinin mümkün olduğunca soğukkanlı ve doğru hesabını ve tartışma götürmez olguları ortaya koymak — Marksistlerin görevi budur" (bkz. elinizdeki cilt, s. 270) der Lenin "Yeni Zamanlar, Yeni Kılık İçindeki Eski Hatalar" adlı makalesinde ve diğer açıklamalarında ve iki cepheli mücadele platformunu geliştirir.

Bu dönemde zincirin tayin edici halkası olarak Lenin, "yabancı kapitalist imtiyaz sahipleri ve devlet işletmelerinin kapitalist kiracıları ve özel tüccarlarla yarışma" içinde "ticaret yapmayı öğrenme" görevini belirtir. "Öğrenme sıkı tutulmalıdır — batma cezasıyla" der Lenin (bkz. elinizdeki cilt, s. 294 ve devamı.) ve bu "öğrenme" ve "yarışma"nın sınıf mücadelesinin özel bir biçimi olduğuna işaret eder.

1921 sonbaharında bir adım daha geri çekilinir. Fakat daha Kasım 1921'de ("Bugün ve Sosyalizmin Tam Zaferinden Sonra Altının Önemi Üzerine" makalesinde) Lenin, bu geri çekilmenin sınırlarını kesin biçimde çizer ve "tedrici" önlemlerin ve "yandan kuşatma harekâtlarının" uygulanmasını, "en büyük efordan sonra güçlerin şu ya da bu ge-

çişi devrimci biçimde hayata geçirmeye açıkça yetmediği" dönemle sınırlar (bkz. elinizdeki cilt, s. 330 ve devamı.). Lenin görülebilir süre içinde geri çekilmeyi durdurma olanağını öngörür. Şimdilik geri çekilme hâlâ gereklidir — "o zaman muzaffer ilerleyişimiz o kadar daha güvenli, hızlı ve yaygın olacaktır" (a.g.y.).

6 Mart 1922'de Lenin Metal İşçileri Federasyonu Tüm-Rusya Genel Kurulu Fraksiyonuna sunduğu "Sovyet Cumhuriyeti'nin Uluslararası ve İç Durumu Üzerine" raporda ***"geri çekilmenin sona erdiği"***ni açıklar (bkz. elinizdeki cilt, s. 345). Bu konuşmada Lenin, daha sonra 27 Mart 1922'de "RKP(B) XI. Parti Kongresi'ne RKP(B) MK'nın Siyasi Raporu"nda ayrıntılı biçimde açıklanan sorunları ortaya atar.

XI. Parti Kongresi'nde Lenin şöyle der: "Köylü ekonomisiyle bir birlik... ülkemizde yoktu. Peki şimdi var mı? Henüz yok. Onu kurmaya yeni başlıyoruz. Yeni Ekonomik Politika'nın bütün önemi... kurmaya başladığımız yeni ekonomiyle, milyonlarca ve on milyonlarca köylünün ekonomisi olan köylü ekonomisi arasındaki birliği kurmasıdır" (bkz. elinizdeki cilt, s. 362 ve devamı). Lenin "sınav" sorununu ortaya atar — sıkıntıdan, sefaletten, açlıktan ve felaketten kurtulması için Parti köylülüğe yardım etmeyi bilecek mi — ve bu sınavın sonucunun "son kertede herşeyi belirleyeceğini — Yeni Ekonomik Politika'nın ve Rusya'da komünist iktidarın kaderini belirleyeceğini" söyler (bkz. elinizdeki cilt, s. 363). Burada Lenin, gerçekleştirilen geri çekilmenin anlamını da tanımlar. Şöyle der Lenin: "Köylü kitlesiyle, sade, emekçi köylülükle birleşmemiz ve ileriye doğru hareket etmeye, ancak düşlediğimizden kıyaslanmaz ölçüde, sonsuz ölçüde daha yavaş, fakat buna karşılık bütün kitle gerçekten bizimle hareket edecek şekilde ileriye doğru hareket etmeye başlamamız gerekmektedir. Ancak o zaman, zamanı geldiğinde bu hareket bugün düşümüzde bile göremeyeceğimiz bir hıza kavuşacaktır" (bkz. elinizdeki cilt, s. 364). Ve gerçekten de sağcılara ve "solcular"a karşı mücadelede Parti'nin uyguladığı bu Leninist çizgi, daha sonra sanayide, ülkenin sanayileşmesinde, tarımın sosyalist yeni yapılanmasında fırtınalı bir gelişme temposuna ge-

çişi sağladı; sosyalizm dönemine girmeyi, "kim — kimi?" sorusunun geri dönüşü olmayan biçimde, gerek sanayide, gerekse de tarımda sosyalizm lehine çözüme kavuşturulmasını sağladı.

Aynı dönemde Lenin, sağlam bir öngörüyle, yaklaşmakta olan "Rus kapitalizmine karşı, küçük köylü ekonomisinden doğan kapitalizme karşı... son ve tayin edici savaş" (bkz. elinizdeki cilt, s. 369) sorununu, yani Parti'nin Yeni Ekonomik Politika'nın bugünkü son aşamasında zaferle sonuçlandırdığı mücadele sorununu ortaya attı.

XI. Parti Kongresi'nde Lenin: ***"Geri çekilme son bulmuştur, şimdi sözkonusu olan güçlerin yeniden gruplandırılmasıdır", söz konusu olan "insanlardır, insanların seçimidir", "uygulamanın denetlenmesidir"*** politik şiarıyla Yeni Ekonomik Politika'nın ilk yılının bilançosunu da çıkarır.

Lenin ayrıca devrimci uyanıklık çağrısında bulunur: "...kapitalist topluma karşı mücadele yüz kez daha acımasız ve tehlikeli hale gelmiştir, çünkü nerede düşmanla karşı karşıya bulunduğumuzu ve dostumuzun kim olduğunu her zaman açıkça göremiyoruz..." (bkz. elinizdeki cilt, s. 379). Daha sonraki yıllarda sağ oportünistler (Rikov, Buharin vs. yoldaşların grubu) ve "sol" oportünistler körlüklerini, sınıflararası ilişkilerde yönünü bulma yeteneksizliklerini gösterdiler. Oysa Parti, MK'nın önderliğinde, şiddetlenen sınıf mücadelesi koşulları altında zaferden zafere koştu, çünkü kimin dost kimin düşman olduğunu her zaman ayırt edebiliyordu.

Yeni Ekonomik Politika'nın diğer görevlerini anlatırken Lenin, bu görevlerle bağıntılı olarak XI. Parti Kongresi'nde, Sovyetler ülkesinde sosyalizmin zafer şansının ne olduğu sorusunu ortaya attı ve bu soruyu da yanıtladı. Tek ülkede sosyalizmin zaferinin mümkün olduğu genel düşüncesiyle tam bir uyum içinde Lenin, siyasi iktidarın ve "Rusya'da proleter devletin elinde bulunan ekonomik gücün komünizme geçişi güvence altına almak için tamamen yeterli olduğu"na işaret etti (bkz. elinizdeki cilt, s. 380). Sovyetler Birliği'nde sosyalist inşanın

daha sonraki seyri, Lenin'in bu görüşünün doğruluğunu ve tek ülkede sosyalizmin inşasını reddeden karşı-devrimci Troçkizmin çöküşünü tamamen doğruladı.

Eylül 1922'de "V. Tüm-Rusya Sendika Kongresi'ne Mektup"unda Lenin, ısrarla, sosyalizmin temeli olarak ağır sanayinin rolünü vurgular ve bu temeli güçlendirmek ve yıkılmış yolları, makineleri, binaları vs. yavaş yavaş yeniden kurmak için son derece tutumlu olmaya gayret etme görevini gösterir.

20 Kasım 1922'de Lenin yaptığı son aleni konuşmada, "Moskova Sovyeti Plenum Toplantısında Konuşma"da, Parti'nin elde etmiş olduğu büyük kazanımları saptar: İktisadi inşanın "gündelik sorunlarının tam ortasına" daldık. "Sosyalizm şimdi artık uzak geleceğin bir sorunu değildir... Sosyalizmi günlük yaşamın içine çektik" (bkz. elinizdeki cilt, s. 414). Hücum başlıyor. Lenin önümüzdeki yılların perspektifini formüle eder: "Hep birlikte bu görevi yarın değil ama birkaç yıl içinde ne pahasına olursa olsun çözeceğiz, öyle ki NEP Rusyası sosyalist bir Rusya olacak" (bkz. elinizdeki cilt, s. 414).

Lenin'in son çalışmalarından ikisi, "İşçi-Köylü Müfettişliğini Nasıl Reorganize Etmeliyiz" ve "Az Olsun, İyi Olsun", öncelikle sosyalist ekonominin temelinin inşasında, sosyalizme geçişte işçi sınıfının aracı olarak devlet aygıtının iyileştirilmesini ele alır. Lenin'in bu çalışmaları, bürokratizme karşı mücadele üzerine notları ve mektupları gibi Leninist devlet ve devlet aygıtı teorisinin son derece önemli belgeleridir.

Lenin'in son makalesi "Kooperatifçilik Üzerine" (Mayıs 1923), küçük köylü ekonomisinin sosyalizme gelişim yolunu, gelişen sosyalist sanayi temelinde kooperatifler ve bunların daha yüksek aşamalarından —kolektif çiftlikler— geçen yolunu, yani Parti'nin Troçkizme, sağ oportünizme, yarı-Troçkist "solculuğa" ve uzlaşmacılığın çeşitli varyasyonlarına karşı amansız mücadelede tayin edici zaferler elde ettiği yolu dahiyane biçimde belirler.

Lenin, 1921-1923 yıllarında tekrar tekrar, Yeni Ekonomik Politika temelinde gelişen kapitalizm koşulları altındaki küçük burjuva anarşisinin ve küçük-burjuva unsurların proletarya üzerindeki etkisinin arzettiği büyük tehlike üzerinde ısrarla durmuştur. Bu bağıntıda Troçkizm ve yarı-Troçkizm, anarko-sendikalist sapma, sağ oportünizm ve sağ ve "sol" sapmalar karşısında uzlaşmacılık çok büyük bir tehlike oluşturuyordu. Parti birliği, demir Bolşevik disiplin, fraksiyonculuğa karşı amansız mücadele, Parti bütünlüğü, Parti'nin yönetme ve işçi sınıfını köylü kitlelerle birlikte bütün zorlukları aşarak sosyalizme götürme yeteneğinin vazgeçilmez önkoşullarıdır. Burada Parti'nin saflığı, işçi kitlelerle, işçi sınıfıyla sıkı bağı olağanüstü önemlidir. Lenin'in her yazısında, her konuşmasında yürüttüğü Parti uğruna bitmek tükenmek bilmeyen mücadelesi, özel olarak bu soruna ilişkin makale ve mektuplarla tamamlanmaktadır. "Parti Temizliği Üzerine" adlı makale ve Molotov yoldaşa yazdığı "Yeni Parti Üyelerinin Kabul Koşulları Üzerine" iki mektubu bu kapsamdadır.

"Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Dağıstan ve Dağ Cumhuriyeti'ndeki Komünist Yoldaşlara" başlıklı Nisan 1921 tarihli mektup büyük teorik ve politik öneme sahiptir. Burada Lenin'in şu talimatı tayin edicidir: ***"Bizim taktiğimizi kopya etmeyin, bilakis onun özelliğinin nedenlerini, önkoşullarını ve sonuçlarını bağımsızca düşünün"*** (bkz. elinizdeki cilt, s. 232). Ulusal cumhuriyetlerde ve bölgelerde 1930 yılındaki kolektivizasyon deneyimi, bu talimatın olağanüstü önemini son derece çarpıcı biçimde göstermiştir; ki bu talimata göre Parti, politikasını uygularken, her mıntıkanın, her ulusal cumhuriyetin, her bölgenin yerel koşullarının bütün özelliği dikkate alınmalıdır.

Lenin'in Yeni Ekonomik Politika dönemine rastlayan çalışmaları dışında IX. cilt, sosyalist inşanın en önemli sorunları üzerine 1921 yılından önceye ait bir dizi konuşma, mektup ve yazı içermektedir.

"Sosyalist Çalışma Üzerine" adlı bölümde, Sovyetler Birliği'nde sosyalist inşanın bugünkü aşaması için özel önemi olan üç makale yer almaktadır. Birinci Beş Yıllık Plan'ın dört yılda gerçekleştirilmesi ve

İkinci Beş Yıllık Plan'ın *dev hedeflerine ulaşmak için* mücadelede Sovyetler Birliği'nin milyonlarca işçisini ve daha sonra kolektif köylüleri de saran sosyalist yarışmanın güçlü dalgası ve Hücum İşçileri Hareketi ve özellikle 1935 yılında ortaya çıkan Stahanov Hareketi Leninist açıklamaların doğruluğu ve derin anlamı için en iyi kanıttır.

"Devlet Aygıtının İyileştirilmesi, Bürokratizm ve İhmalcilik Üzerine" adlı bölüm Lenin'in Ekim Devrimi'nden sonra çeşitli dönemlerle ilgili not ve mektuplarını içermektedir. Bu belgeler "İşçi-Köylü Müfettişliğini Nasıl Reorganize Etmeliyiz", "Az Olsun, İyi Olsun", "Kooperatifçilik Üzerine" vs. gibi makalelerle bağıntılı olarak bugünkü aşama için de olağanüstü günceldir. Sosyalizm döneminde işçi sınıfının görevleri ancak, proletarya diktatörlüğü sağlamlaştırıldığında, devlet aygıtı temelden yeniden biçimlendirildiğinde, bürokratizm ve ihmalcilik onun içinden tamamen temizlendiğinde çözülebilir.

"Sosyalist İnşa ve Kültür Devrimi'nin Sorunları" adlı bölüm, esas olarak kültür sorunları üzerine makaleleri içermektedir. Lenin'in bu bölüme alınan çalışmaları Lenin'in kültür sorunlarını ele aldığı başka konuşmaları ve makaleleriyle, özellikle Politik Aydınlatma Şubeleri II. Kongresi'ne ve XI. Parti Kongresi'ne raporlarıyla ve "Kooperatifçilik Üzerine" makalesiyle doğrudan bağıntılıdır.

Lenin kültür ve kültür devrimi sorununu hiçbir zaman dar-uygarlıkçı biçimde koymamıştır. Kültür sorunlarını "politik deneyimi sindirme" göreviyle, ekonomik inşa görevleriyle, yaşam tarzının, alışkanlıkların yeniden biçimlendirilmesiyle, kitleleri, özellikle geri kitleleri devlet yönetimine, sosyalist inşaya, sosyalizm mücadelesine en geniş şekilde çekmekle doğrudan bağıntı içinde ele almıştır. Son bölüme, Lenin'in "Sovyet Cumhuriyetinde Proleter Kadın Hareketinin Görevleri Üzerine" ve "Uluslararası Kadınlar Günü" adlı çalışmaları, keza 1918'de yazılmış olmasına rağmen bugün de önemini koruyan "Gazetelerimizin Niteliği Üzerine" adlı çalışmaları alınmıştır.

I

SAVAŞ KOMÜNİZMİ'NDEN YENİ EKONOMİK POLİTİKA'YA GEÇİŞ

SENDİKALAR, MEVCUT DURUM VE TROÇKİ YOLDAŞIN HATALARI ÜZERİNE[1]

VIII. Sovyet Kongresi Komünist Delegelerinin ve Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Konseyi ile Moskova İli Sendikalar Konseyi'nin Komünist Üyelerinin Birleşik Oturumunda Konuşma, 30 Aralık 1920

Yoldaşlar, herşeyden önce, düzeni ihlal ettiğim için özür dilerim, çünkü eğer insan tartışmaya katılmak istiyorsa raporu, ikinci raporu ve tartışma konuşmalarını dinlemesi gerekir. Ne yazık ki kendimi sağlık bakımından öylesine kötü hissediyorum ki, bunu yerine getiremedim. Fakat dün bellibaşlı basılı belgeleri okuma ve notlarımı hazırlama olanağı buldum. Bu düzen ihlalinin sizin açınızdan rahatsızlıklar yaratacağı açıktır: Diğerlerinin ne söylediğini bilmediğim için büyük ihtimalle bazı şeyleri tekrarlayacak ve yanıt verilmesi gereken şeyleri yanıtsız bırakacağım. Fakat başka türlü davranmam mümkün değildi.

Üzerinde duracağım ana belge Troçki yoldaşın "Sendikaların Rolü ve Görevleri Üzerine"[2] adlı broşürüdür. Bu broşürü Merkez komi-

tesine sunduğu tezlerle karşılaştırıp bunların içine daldığımda, içerdikleri teorik hata ve çarpıcı yanlışların çokluğuna şaşıyorum. Bu sorunda büyük bir Parti tartışmasına soyunan biri, nasıl olur da temelli düşünülüp taşınılmış bir şeyler sunmak yerine böyle başarısız bir şey ortaya çıkarabilir? Bana göre temel teorik yanlışları içeren başlıca hususları kısaca belirtmek istiyorum.

Sendikalar sadece tarihsel olarak gerekli değil, aynı zamanda, proletarya diktatörlüğü koşulları altında proletaryayı neredeyse tamamen kapsayan sanayi proletaryasının tarihsel olarak kaçınılmaz örgütüdür. Bu, meselenin esasıdır ve Troçki yoldaş bunu sürekli unutmaktadır; o, bundan hareket etmemektedir, bunu takdir etmesini bilmemektedir. Ortaya attığı "Sendikaların Rolü ve Görevleri" konusu son derece geniş bir konudur.

Buraya kadar söylenenlerden proletarya diktatörlüğünün hayata geçirilmesinde sendikaların rolünün son derece önemli olduğu anlaşılmaktadır. Fakat bu nasıl bir roldür? Temel teorik sorunlardan biri olan bu sorunun müzakere edilmesine geçerken bunun son derece özel bir rol olduğu sonucuna varıyorum. Sanayi işçilerinin tümünü kapsayan ve onları örgütlenmeye çeken sendikalar, bir yandan egemen, iktidarı kullanan, yöneten sınıfın, diktatörlüğü gerçekleştiren sınıfın, devlet zorunu uygulayan sınıfın örgütüdür. Fakat sendikalar bir devlet örgütü, bir zor örgütü değil, eğitici bir örgüt, saflara kazandıran, eğiten bir örgüttür; bir okul, bir yönetim okulu, ekonomi yönetiminin bir okulu, bir komünizm okuludur sendikalar. Bu hiç alışılmadık türde bir okuldur, çünkü burada öğretmenler ve öğrenciler yok, kapitalizmin miras bıraktığı, kaçınılmaz olarak bırakmak zorunda olduğu şeyle, devrimci ileri birliklerin, yani proletaryanın devrimci öncüsünün kendi içinden çıkardığı şeyin olağanüstü özel belli bir kombinasyonu var. Ve bu gerçekleri dikkate almadan sendikaların rolünden söz etmek, kaçınılmaz olarak bir dizi yanlışa düşmek demektir.

Proletarya diktatörlüğü sisteminde sendikalar, deyim yerindeyse, partiyle devlet iktidarı arasında dururlar. Sosyalizme geçişte proletarya

diktatörlüğü kaçınılmazdır, fakat bu diktatörlük, bütün sanayi işçilerini kapsayan bir örgüt tarafından gerçekleştirilmez. Neden? Bunu, Komünist Enternasyonal II. Kongresi'nin siyasi partilerin rolü üzerine tezlerinden okuyabiliriz[3]. Burada bu konuya girmek istemiyorum. Buradan partinin deyim yerindeyse proletaryanın öncüsünü içine aldığı ve proletarya diktatörlüğünü bu öncünün gerçekleştirdiği sonucu çıkar. Ve eğer sendikalar gibi bir temel yoksa diktatörlük gerçekleştirilemez, devlet işlevleri yerine getirilemez. Bu işlevler de yine yeni türden bir dizi özel kurumun yardımıyla yerine getirilmek zorundadır: Sovyet aygıtı. Pratik sonuçlar açısından bu durumun özelliği nedir? Sendikaların öncünün kitlelerle bağını kurmasıdır, sendikaların, günlük çalışmalarıyla, bizi kapitalizmden komünizme götürebilecek tek sınıf olan sınıfın kitlelerini ikna etmeleridir. Bir yandan bu. Öte yandan sendikalar devlet iktidarının "rezervuarı"dır. Kapitalizmden komünizme geçiş döneminde sendikalar budur işte. Esasen bu geçiş, kapitalizm tarafından büyük işletme için eğitilmiş ve küçük mülk sahibi çıkarlarından kopmuş biricik sınıfın hegemonyası olmadan yerine getirilemez. Proletarya diktatörlüğü ise, bütün proletaryayı kapsayan bir örgüt tarafından gerçekleştirilemez, çünkü sadece bizde, en geri kapitalist ülkelerden birinde değil, aynı zamanda tüm diğer kapitalist ülkelerde de proletarya hâlâ öyle dağınık, öyle ezilmiş, (tek tek ülkelerdeki emperyalizm tarafından) yer yer öylesine bozulmuştur ki, bütün proletaryayı kapsayan bir örgüt, proletaryanın diktatörlüğünü doğrudan gerçekleştiremez. Diktatörlüğü ancak sınıfın devrimci enerjisini içine almış öncü gerçekleştirebilir. Böylece bir dizi çarka benzeyen bir şey ortaya çıkar. Proletarya diktatörlüğünün esas temelinin, kapitalizmden komünizme geçişin en derin özünün mekanizması da böyledir. Daha buradan, Troçki yoldaş birinci tezde, "ideolojik karmaşa"ya işaret ederek bir krizden, özellikle ve öncelikle sendikaların krizinden söz ettiğinde, burada özünde bir şeylerin ilkesel olarak yanlış olduğu görülebilir. Bir krizden söz edilmek isteniyorsa, bu ancak politik durumun tahlilinden sonra yapılabilir. "İdeolojik karmaşa" aslında Troçki'de vardır, çünkü o kapitalizmden komünizme geçiş bakış açısından sendikaların rolü temel

sorununda, burada basit bir sistemin olamayacağını, birçok çarklıdan oluşan karmaşık bir sistemin söz konusu olduğunu, çünkü proletarya diktatörlüğünün bütün olarak örgütlenmiş proletarya tarafından gerçekleştirilemeyeceğini dikkate almamış, gözden kaçırmıştır. Diktatörlük, öncüden ileri sınıfın kitlesine ve ondan emekçiler kitlesine bazı "transmisyonlar" olmadan gerçekleşemez. Rusya'da bu kitle bir köylü kitlesidir, başka ülkelerde böyle bir kitle yoktur, ama en gelişmiş ülkelerde bile proleter olmayan ya da saf proleter olmayan bir kitle vardır. Buradan bile gerçekte bir ideolojik karışıklık çıkmaktadır. Ne var ki Troçki tamamen haksız bir şekilde başkalarını bununla suçluyor.

Üretimde sendikaların rolü sorununu aldığımda Troçki'de şu temel yanlışı görüyorum ki, o tüm zaman boyunca "prensip"ten söz ediyor, hep "genel ilke"den söz ediyor. Bütün tezlerinde meseleleri "genel ilke" açısından ele alıyor. Sorunun konuluşu ta baştan temelli yanlış. IX. Parti Kongresi'nin sendikaların üretimdeki rolü üzerinde yeterince, hatta yeterinden fazla söz ettiğinden bahsetmek istemiyorum[4]. Bizzat Troçki'nin kendi tezlerinde, Almanların dediği gibi Troçki'nin "şamar oğlanı" rolünü oynayan, ya da polemik sanatını icra ettiği obje olan Losovski ve Tomski'nin son derece açık ifadelerini alıntıladığından da sözetmek istemiyorum. İlkesel görüş ayrılıkları yok, bunun için bizzat Troçki'nin alıntıladığı şeyleri yazmış olan Tomski ve Losovski'yi arayıp bulmak yanlıştır. Ne kadar gayretle aranırsa aransın, ilkesel görüş ayrılıkları alanında burada ciddi bir şey bulunamayacaktır. Aslında en büyük hata, ilkesel hata, Troçki yoldaşın şimdi sorunu "ilke" düzeyinde koyarak Parti'yi ve Sovyet iktidarını geriye savurmasıdır. Tanrıya şükrolsun ki ilkelerden, pratik, nesnel çalışmaya geçmiş bulunuyoruz. Smolni'de* ilkeler üzerine gevezelik ettik, hem de kesinlikle gereğinden fazla. Bugün, üç yıl sonra, üretim sorununun bütün hususlarında, bu sorunun tam bir dizi bileşenine ilişkin, imzalanmış ve sonra bizzat bizim tarafımızdan unutulmuş, bizzat bizim tarafımızdan

---

* *Eski Smolni Enstitüsü Ekim Devrimi'nden sonraki ilk dönemde Sovyet Hükümeti'nin merkeziydi.* —**Alm. Red.**

uygulanmayan kararnameler mevcuttur — bu kararnamelerin durumu o kadar acıklıdır. Sonra da ilkeler üzerine mırın kırın ediliyor ve ilkesel görüş ayrılıkları keşfediliyor. Üretimde sendikaların rolü sorunuyla ilgili, herkesçe, pişmanlıkla itiraf etmek zorundayım ki benim tarafımdan da unutulmuş bir kararnameden söz edeceğim.*

Var olan gerçek görüş ayrılıkları, yukarıda saydıklarım bir yana bırakılırsa, kesinlikle genel ilke sorunlarıyla ilgili değildir. Buna karşılık, Troçki yoldaşla aramdaki yukarıda saydığım "görüş ayrılıkları"na işaret etmek zorundaydım, çünkü son derece kapsamlı bir konu olan "Sendikaların Rolü ve Görevleri" konusunu seçen Troçki yoldaş, bana göre, proletarya diktatörlüğü sorununun özüyle bağıntılı olan bir dizi hataya düşmüştür. Fakat bunu bir yana bırakırsak, ortaya şu soru çıkıyor: Çok gereksinim duyduğumuz tek adammışçasına işbirliği bizde gerçekten neden mümkün olmuyor? Kitleye nasıl yaklaşılacağı, kitlenin nasıl kazanılacağı, kitleyle nasıl bağ kurulacağının yöntemleri üzerine görüş ayrılıkları yüzünden mümkün olmuyor. Meselenin püf noktası budur. Ve kapitalizm koşulları altında kurulan, kapitalizmden komünizme geçişte kaçınılmaz olan, uzak gelecekte tartışmaya açık kuruluşlar olarak sendikaların özelliği tam da buradadır. Bu, sendikaların tartışmaya açık olacakları uzak bir gelecektir; torunlarımız bunun üzerine sohbet edeceklerdir. Bugün önemli olan ise kitlelere nasıl yaklaşılacağı, onların nasıl kazanılacağı, onlarla nasıl birleşileceği, çalışmanın (proletarya diktatörlüğünü gerçekleştirme çalışmasının) karmaşık transmisyonlarının nasıl sağlanacağıdır. Dikkat edin, çalışmanın karmaşık transmisyonları dediğimde Sovyet aygıtını kastetmiyorum. Orada daha ne tür transmisyon karmaşıklığının görüleceği apayrı bir konudur. Şimdilik sadece soyut ve ilkesel olarak, kapitalist toplumdaki sınıflar arasındaki ilişkilerden sözediyorum; orada proletarya var, proleter olmayan emekçi kitleler var, küçük-burjuvazi var ve burjuvazi var. Sovyet aygıtı içinde bürokratizm olmasa bile, sadece bu açıdan bi-

* *Kastedilen Arkadaşça Disiplin Mahkemeleri üzerine kararnamedir; bkz. Not 8.* ***—Alm. Red.***

le, kapitalizm tarafından yaratılmış olan şey transmisyonların olağanüstü karmaşıklığına yol açmaktadır. Ve sendikaların "görevi"nin zorluğunun nerede olduğu sorusunu sorarken öncelikle bu düşünülmelidir. Gerçek görüş ayrılığı, yineliyorum, kesinlikle Troçki yoldaşın onu gördüğü yerde değil, bilakis kitlelerin nasıl kazanılacağı, kitlelere nasıl yaklaşılacağı, onlarla nasıl birleşileceği sorununda yatmaktadır. Şunu söylemek zorundayım: Eğer kendi öz pratiğimizi, kendi deneyimimizi, küçük çapta da olsa dikkatle ve inceden inceye inceleseydik, Troçki yoldaşın bu broşürünün dolup taştığı yüzlerce gereksiz "görüş ayrılıkları"ndan ve ilkesel hatalardan kaçınırdık. Örneğin bu broşürde tezlerin bütünü "Sovyet trade-unionculuğu"na karşı polemiğe ayrılmıştır. Başka dert yoktu, yeni bir umacı bulundu! Kim bu umacı? Ryazanov yoldaş. Ryazanov yoldaşı 20 yılı aşkın zamandır tanıyorum. Siz onu zaman olarak değil ama, yaptıklarıyla epeyce tanıyorsunuz. Biliyorsunuz ki, şiarları değerlendirmek, onun hiç kuşkusuz var olan güçlü yanlarından biri değildir. Ve kalkıp tezlerde, Ryazanov yoldaşın bazen son derece isabetsiz biçimde söylediklerini "Sovyet Trade-unionculuğu" olarak gösterecekmişiz! Bunun ciddiye alınacak bir yanı var mı? Eğer böyleyse, bir "Sovyet Trade-unionculuğu", bir "Sovyet anti-barış anlaşmacılığı" ve daha birçok şey söyleyebiliriz. Herhangi bir Sovyet "izm"inin uydurulamayacağı tek bir husus yoktur. ***(Ryazanov: Sovyet anti-brestizmi.)*** Evet, çok doğru: "Sovyet anti-brestizmi".

Fakat böyle gayri ciddi şeylerle uğraşan Troçki yoldaş hemen bir hataya düşüyor. Ona göre, işçi sınıfının maddi ve manevi çıkarlarını savunmak işçi devletinde sendikaların görevi değildir. Bu bir hatadır. Troçki yoldaş "işçi devleti"nden söz ediyor. İzninizle bu bir soyutlamadır. 1917'de işçi devleti diye yazmamız anlaşılır bir şeydi; fakat bugün birisi gelip bize "burjuvazinin olmadığı, devletin işçi devleti olduğu bir ortamda işçi sınıfını niçin, kime karşı savunmak gerekiyor" derse eğer, apaçık bir hataya düşmüş olur. O tam bir işçi devleti değildir, mesele de bu ya zaten. Troçki yoldaşın temel hatalarından biri buradadır. Şimdi genel ilkelerden amaca uygun müzakereye ve kararnamelere geçtik, fakat pratik ve amaca uygun olana girişmekten alıkonulmak

isteniyoruz. Bu olmaz. Gerçekte bir işçi devleti değil, bir işçi-köylü devletimiz var. Bu birincisi. Bundan ise pekçok sonuç çıkar. ***(Buharin:** Nasıl bir devlet? Bir işçi-köylü devleti mi?)* Gerçi Buharin yoldaş arkadan "Nasıl bir devlet? Bir işçi-köylü devleti mi?" diye bağırıyor, ama ona yanıt vermeyeceğim*. Ama isteyen, yeni sona eren Sovyet Kongresi'ni anımsayabilir, ve yanıt oradadır.

Dahası var. Parti programımızdan —"Komünizmin ABC'si"[5]nin yazarının çok iyi bildiği bir dokümandır—, devletimizin bürokratik urlu bir işçi devleti olduğu anlaşılmaktadır. Ve devlete bu acıklı —nasıl ifade edeyim— etiketi yapıştırmak zorundayız. İşte size geçiş döneminin gerçekliği. Pratikte böyle oluşmuş bir devlette sendikaların savunacakları bir şey olmadığını mı sanıyorsunuz, tamamen örgütlenmiş proletaryanın maddi ve manevi çıkarlarını savunurken sendikalar olmadan yapılabilir mi? Bu, teorik olarak son derece yanlış bir değerlendirme tarzıdır. Bu bizi soyutlama alanına ya da 15-20 yılda ulaşacağımız ideal alanına atar; ben bu sürede bile ulaşacağımızdan emin değilim ya. Oysa önümüzde, eğer aydın gevezeliklerine ya da soyut değerlendirmelere ya da bazen "teori" gibi görünen, gerçekte ise bir yanılgı, geçişin özelliklerinin yanlış değerlendirilmesi olan şeylere kapılmazsak, iyi bildiğimiz gerçeklik var. Bugünkü devletimiz öyle ki, tamamen örgütlenmiş proletarya kendisini savunmak zorundadır, biz ise bu işçi örgütlerinden işçileri kendi devletlerine karşı savunmak için ve devletimizin işçiler tarafından savunulması için yararlanmalıyız. Her iki savunma da, devlet önlemlerimizle, sendikalarımızla anlaşmamızın, "birleşmemiz"in özgül bir birbirine geçmesi sayesinde olmaktadır.

Bu birleşme üzerinde daha durmam gerekecek. Fakat tek başına bu sözcük bile burada "Sovyet Trade-unionculuğu" kılığında bir düşman uydurmanın bir hata olduğunu gösteriyor. Çünkü "birleşme" kavramı daha birleştirilmesi gereken ***farklı*** şeylerin varlığını ifade eder: "birleşme" kavramında, devletin aldığı önlemlerden tamamen birleş-

* *Ayrıntılı bilgi için bkz. "Parti Krizi" adlı makale, elinizdeki cilt, s. 52 ve devamı. —**Red.***

miş proletaryanın maddi ve manevi çıkarlarını devlete karşı savunmak için yararlanma içerilidir. Fakat artık bir birleşme sürecine değil, bir ***birleşmişliğe,*** bir ***kaynaşmaya*** sahip olduğumuz gün ilkesel "görüş ayrılıkları" ya da soyut teorik değerlendirmeler üzerine değil, pratik deneyim üzerine amaca uygun görüşmelerin olacağı bir kongre toplayacağız. Troçki yoldaşın sendika "bürokratları" olarak —bu kavgada bürokratik eğilimlerin hangi tarafta olduğuna daha sonra geleceğim— gösterdiği Tomski yoldaşla ve Losovski yoldaşla ilkesel görüş ayrılıkları bulma çabası da hakeza yanlıştır. Şunu çok iyi biliyoruz: Eğer Ryazanov yoldaşın bazen mutlaka bir şiar, hem de nerdeyse ilkesel bir şiar icat etme gibi küçük bir zaafı varsa da, Tomski yoldaş varolan birçok günahını bir de bu günahla çoğaltmıyor. O nedenle bana; burada Tomski yoldaşa karşı (Troçki yoldaşın yaptığı gibi) ilkesel bir savaş açmak her türlü ölçüyü aşıyormuş gibi görünüyor. Buna düpedüz şaştım kaldım. Hepimizin fraksiyonel, teorik ve başka her türlü görüş ayrılıkları bakımından çok günah işlediğimiz —elbette bazı yararlı şeyler de yaptık— bir zamanı oldu, fakat o zamandan beri büyüdüğümüzü sanırdım. İlkesel görüş ayrılıkları icat etmek ve bunları abartmaktan amaca uygun çalışmaya geçmenin zamanı gelmiştir. Ben Tomski'nin teorisyen yanının ağır bastığım, Tomski'nin teorisyenlik iddiasında bulunduğunu hiçbir zaman duymadım; belki bu onun bir hatasıdır, bu başka bir sorun. Fakat sendika hareketi içine girmiş olan Tomski, bu geçişi yansıtmak zorundaysa —bilinçli ya da bilinçsiz, bu başka bir sorun; ben Tomski'nin bunu her zaman bilinçli yaptığını söylemiyorum—, durumuyla bu karmaşık geçişi yansıtmak zorundaysa, birşeyler kitlenin canını acıtıyor ve o canını acıtan şeyin ne olduğunu bilmiyorsa, bunu Tomski de bilmiyorsa, fakat yüksek sesle bağırıyorsa, iddia ediyorum, bu bir kusur değil bir kazanımdır. Tomski'de tek tek birçok teorik yanlış bulunacağından eminim. Ve biz de masaya oturup, düşünüp taşınarak bir karar ya da tezler kaleme aldığımızda her şeyi düzelteceğiz, belki de ama düzeltmeyeceğiz, çünkü işletme çalışması önemsiz teorik görüş ayrılıklarını düzeltmekten daha ilginçtir.

Şimdi "üretim demokrasisi"ne geliyorum; bu deyim yerindeyse Buharin için. Her insanın küçük zaafları olduğunu pekâlâ biliyoruz, büyük bir insanın da küçük zaafları olur, Buharin'in de var. Buharin için sözcüğün süslü püslü olması yeter, bundan vazgeçemez. 7 Aralık'taki MK Plenumunda Buharin, üretim demokrasisi üzerine adeta şehvetle bir karar kaleme almıştı. Ve "üretim demokrasisi" üzerine düşündükçe, bunun teorik olarak yanlış, iyice düşünülüp taşınılmamış olduğunu o kadar açık görüyorum. Kafa karışıklığından başka birşey değil. Ve bu örneğe ilişkin bir kez daha, en azından bir Parti toplantısında şu söylenmelidir: "Daha az süslü sözcükler Buharin yoldaş, bu sizin için, teori için, Cumhuriyet için yararlı olacak." Üretim her zaman gereklidir. Demokrasi ise sadece politik bir kategoridir. Bu sözcüğün bir konuşmada, bir makalede kullanılmasına söylenecek bir şey yok. Bir makale tek bir karşılıklı ilişkiyi ele alır ve bunu canlı biçimde ifade eder, hepsi bu. Fakat siz bunu bir teze dönüştürürseniz, bunu, "onaylayanlar" ve onaylamayanları birleştiren bir şiar haline getirmek isterseniz, Troçki'nin yaptığı gibi Parti "iki eğilim arasında seçim yapmak" zorundadır denirse, bu çok tuhaftır. Ben Parti'nin "seçim yapmak" zorunda olup olmayacağı ve Parti'nin "seçim yapmak" zorunda bırakıldığı bir duruma sokulmasının kimin suçu olduğu üzerinde ayrıca duracağım. İş buraya kadar vardığına göre şunu söylemek zorundayız: "'Üretim demokrasisi' gibi teorik açıdan yanlış, kafa karışıklığından başka bir şey içermeyen şiarları mümkün olduğunca az seçin." Gerek Troçki, gerekse de Buharin, ikisi de bu kavramı teorik olarak net biçimde düşünmemiş ve dili diline dolanmışlardır. "Üretim demokrasisi" onların *etkilendiği düşünce halkasına* kesinlikle ait olmayan düşüncelere yol açıyor. Onlar üretimi öne çıkarmak, dikkatleri üretim üzerinde yoğunlaştırmak istiyorlardı. Herhangi bir şeyi bir makalede, bir konuşmada vurgulamak bir şeydir; fakat bu teze dönüştürülür ve Parti seçim yapmak durumunda bırakılırsa şunu söylerim: Buna karşı çıkın, çünkü bu kafa karışıklığıdır. Üretim her zaman gereklidir, demokrasi her zaman değil. Üretim demokrasisi bir dizi temelden yanlış düşünce üretiyor. Bireysel *yönetim vaaz* ettiğimizden bu yana fazla vakit geçmedi. Karı-

şıklık yaratmamak ve insanların kafasının karışması tehlikesine yolaçmamak gerekir: Bir demokrasi, bir bireysel yönetim, bir diktatörlük. Diktatörlükten de asla vazgeçilmemelidir — Buharin'in arkadan "Çok doğru" diye seslendiğini duyuyorum.

Devam edelim. Eylül'den bu yana aciliyet ilkesinden eşitliğe geçişten sözediyoruz, bunu MK'nın onayladığı Parti Konferans kararında söylüyoruz.[6] Zor bir sorun, çünkü bu iki kavram birbirini dışlarken, şu ya da bu biçimde eşitleme ve aciliyet ilkesini birleştirmek zorunludur. Fakat birazcık da olsa Marksizmi öğrendik, zıtlıkların ne zaman ve nasıl birleştirileceğini ve birleştirilmesi gerektiğini öğrendik ve, esas mesele budur, devrimimizde üçbuçuk yıl içinde sık sık pratikte karşıtları birleştirdik.

Soruna çok dikkatli ve bilinçli yaklaşmak gerektiği açıktır. Biz, daha yediler ve sekizler grubunun ve Buharin yoldaşın "Tampon" grubunun[7] oluştuğu MK'nın o sıkıntılı plenum toplantılarında* bu ilkesel sorunlar üzerine konuştuk ve daha bu toplantılarda aciliyet ilkesinden eşitliğe geçişin kolay bir iş olmadığını saptadık. Ve şimdi Eylül Konferansı'nın bu kararını yerine getirmek için biraz çalışmak zorundayız. Bu karşıt kavramları bir kakafoni oluşturacak biçimde de, bir senfoni oluşturacak biçimde de birleştirmek mümkündür. Aciliyet ilkesi, bir üretim dalına, gerekli tüm diğer üretim dalları karşısında özellikle yaşamsal önemi nedeniyle ayrıcalıklı davranmak anlamına gelir. Bu ayrıcalık neresidir? Ayrıcalık nereye kadar uzanabilir? Bu zor bir sorun ve söylemeliyim ki, bu sorunun çözümü için tam uygulama iradesi yetmez, son derece mükemmel niteliklere sahip, fakat sadece doğru yerde istihdam edildiğinde yeterlilik gösteren kahraman bir insan da yetmez; burada çok özel bir sorunu gereğince değerlendirmeyi bilmek gerekir. Yani aciliyet ilkesi ve eşitlik sorunu ortaya atılıyorsa eğer, bu sorunu herşeyden önce iyi düşünerek ele almak gerekir, fakat Troçki

* *Kastedilen 8–9 Kasım ve 6 Aralık 1920 tarihindeki, sendikaların görevleri ve gemi işçilerinin Tsektran'la (Demiryolu ve Gemi İşçileri Merkez Komitesi) çatışması konusunda tavır alan MK Plenum toplantılarıdır.*

yoldaşın çalışmasında tam da bundan eser yok; ilk tezlerini ne kadar çok değiştirirse, o kadar çok yanlış iddia ortaya çıkıyor. Örneğin son tezlerinde şunları okuyoruz:

> "...***tüketim*** alanında, yani emekçilerin kişisel yaşam koşulları alanında eşitleyici bir çizgi uygulamak gerekir. Buna karşılık ***üretim*** alanında aciliyet ilkesi bizim için daha uzun süre tayin edici olarak kalacaktır..." *(Troçki'nin broşüründe 41. tez, s. 31).*

Bu teorik olarak tam bir kafa karışıklığıdır. Bu tamamen yanlıştır. Aciliyet ilkesi ayrıcalık anlamına gelir, fakat tüketimsiz ayrıcalık hiçbir şeydir. Eğer bana çeyrek ekmek alacağım kadar ayrıcalık tanınıyorsa, böyle bir ayrıcalığı nezaketle reddederim. Aciliyette ayrıcalık tüketimde de ayrıcalık demektir. Aksi halde aciliyet bir hayaldir, bir hiçistandır, biz ise materyalistiz. İşçiler de materyalist; acil çalışma deniyorsa, ekmek, giyecek ve et de versinler. Bu sorunları somut vesilelerle Savunma Konseyi'nde tartışırken sadece bu biçimde anladık ve anlıyoruz. Biri çizme ister ve şöyle der: "Acil çalışma yapıyoruz", bir diğeri ise şöyle demektedir: "Bana çizme vermek zorundasın, yoksa acil işlerde çalışan işçilerin dayanamayacak ve senin aciliyetin yerle bir olacak."

Eşitlik ve aciliyet ilkesiyle ilgili olarak sorunun tezlerde temelli yanlış konulduğu görülüyor. Fakat bunun dışında pratikte sınanmış ve ulaşılmışın gerisine düşüldüğü ortaya çıkıyor. Böyle olmaz; buradan doğru dürüst bir şey çıkmaz.

Devam edelim: "Birleşme" sorunu. En doğrusu bugün "birleşme" konusunda susmak olurdu. Söz gümüşse sükût altındır. Neden? Çünkü birleşmeye pratikte başladık; ülkemizde bir tek büyük İl Ekonomi Konseyi, Yüksek Ekonomi Konseyi'nin ve Ulaşım Halk Komiserliği vs.nin tek bir büyük sektörü yoktur ki, birleşme pratikte gerçekleşmemiş olsun. Peki sonuçlar tamamen mükemmel mi? Asıl zorluk tam da burada. Birleşmenin nasıl gerçekleştiği ve bununla neler elde edildiğine ilişkin ***pratik deneyim*** incelensin. Şu ya da bu kurumda birleşmenin hayata geçirilmesini sağlayan kararnameler sayılamayacak kadar çok.

Fakat bundan nasıl bir sonuç elde edildiği, İl Sendika Konseyi'nin belli bir üyesinin İl Ekonomi Konseyi'nde belli bir mevkiye sahip olduğu belli bir sanayi dalında şu ya da bu birleşme durumunun sonucunun ne olduğunu, bunun neye yol açtığım, onun bu birleşmeyi kaç ay sürdürdüğünü vs. pratikte incelemeyi, kendi öz pratik deneyimlerimizi amaca uygun incelemeyi henüz başaramadık. Birleşme üzerine ilkesel bir görüş ayrılığı icat etmeyi ve bir hata işlemeyi becerdik, bunda ustayız; fakat kendi deneyimimizi incelemeye ve gözden geçirmeye yokuz. Tarımın iyileştirilmesi üzerine yasanın şu ya da bu uygulaması bakımından tarım bölgelerinin incelenmesi için seksiyonların dışında birleşmenin de incelenmesi, Saratov ili değirmen sanayiinde, Petrograd metal sanayiinde, Donets Havzası kömür madenciliğinde vs. birleşmenin sonuçlarının incelenmesi için seksiyonların olduğu, bu seksiyonların bir sürü belge topladıktan sonra "şunu şunu inceledik" diye açıklama yaptıkları Sovyet kongreleri gerçekleştiğinde şunu diyeceğim: "Evet, pratik işlerle uğraşmaya başladık, çocukluk dönemini geride bıraktık!" Fakat birleşmeye üç yıl harcadıktan sonra birleşme üzerine ilkesel görüş ayrılıklarının uydurulduğu "tezler" önümüze sürülüyorsa — bundan daha acıklı ve yanlış ne olabilir? Birleşme yoluna girdik ve girmekle doğru yaptığımızdan kuşku duymuyorum, fakat henüz deneyimlerimizin sonuçlarını henüz yeterince incelemedik. O nedenle birleşme sorununda biricik akıllı taktik susmaktır.

Pratik deneyim incelenmelidir. Ben, pratik birleşme durumlarına ilişkin talimatlar içeren kararname ve emirler imzaladım ve pratik, tüm teoriden yüz kez daha önemlidir. O nedenle, "Gelin, 'birleşme' üzerine konuşalım" dendiğinde şu yanıtı veriyorum: "Gelin, neler yaptıklarımızı inceleyelim." Birçok yanlış yaptığımıza hiç kuşku yok. Aynı şekilde kararnamelerimizin büyük kısmının değişikliğe gereksinim duyuyor olması da mümkündür. Bunu kabul ediyorum, ve kararnamelere aşık da değilim. Fakat pratik önerilerle gelin: şu ve şu değiştirilmelidir deyin. Sorunu amaca uygun koymak böyle olur. Bu verimsiz bir çalışma olmayacaktır. Bu, bürokratik projeciliğe yol açmayacaktır. Troçki'nin broşüründe "Pratik Sonuçlar" adlı VI. bölümü aldığımda, pratik

sonuçların tam da böyle bir hastalıktan mustarip olduğunu görüyorum. Çünkü orada Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Konseyi'nde ve Prezidyumunda üyelerin üçte biriyle yarısının, heyetlerde üyelerin yarısıyla üçte ikisinin, her iki organın üyelerinden oluşması gerektiği vs. söylenmektedir. Neden? İşte öyle, "göz kararı"na göre. Elbette kararnamelerimizde bu tür oranlar sık sık "göz kararı" saptanıyor, peki bu kararnamelerde neden kaçınılmazdır? Ben tüm kararnamelerin savunucusu değilim ve onları gerçekte olduklarından iyi göstermek istemiyorum. Kararnamelerde sık sık üyelerin yarısı, dörtte biri vs. gibi nisbi nicelikler göz kararı saptanır. Bu bir kararnamede olursa, bunun anlamı şudur: Böyle yapmaya çalışın, sonra "çaba"nızın sonuçlarına bakacağız. Ortaya ne çıktığını inceleyeceğiz. İncelediğimizde de ilerleyeceğiz. Birleşmeyi sağlıyoruz ve bunu gittikçe daha iyi yapacağız, çünkü gittikçe daha pratik ve amaca uygun olacağız.

Fakat ben, öyle görülüyor ki, "üretim propagandası"nı ele almaya başladım bile. Başka yolu yok! Üretimde sendikaların rolü üzerine açıklamalarda bu soruna değinmek zorunludur.

O halde, üretim propagandası sorununa geçiyorum. Bu da nesnel bir sorundur ve biz bu sorunu nesnel koyuyoruz. Üretim propagandası için devlet kurumları mevcut. Bunların iyi mi kötü mü olduklarını bilmiyorum, denemek gerekir; ve bu sorun üzerine "tezler" kaleme almak kesinlikle gerekli değildir.

Eğer genel olarak üretimde sendikaların rolünden sözediliyorsa, demokrasi sorunuyla ilgili olarak mutat demokratizmden başka bir şeye gereksinim yoktur. "Üretim demokrasisi" gibi safsatalar yanlıştır, bundan bir şey çıkmaz. Bu birincisi. İkincisi, üretim propagandası. Kurumlar oluşturulmuş durumda. Troçki'nin tezleri üretim propagandasından sözediyor. Hiç gereği yok, çünkü "tezler" burada eskimiş birşeydir. Kurumların iyi mi kötü mü olduğunu şimdilik bilmiyoruz. Bunları pratikte denemek istersek bunu söyleyebileceğiz. Gelin inceleme ve araştırma yapalım. Diyelim ki kongrede her biri on kişiden oluşan on seksiyon atandı. "Üretim propagandasıyla ilgilendin mi? Nasıl-

dı? Ortaya ne sonuç çıktı?" Bunu inceledikten sonra, özel başarılar elde etmiş olanları ödüllendirecek, başarısız olduğu görülen bir girişimden vazgeçeceğiz. Henüz zayıf ve az olmasına rağmen yine de mevcut olan bir pratik deneyimimiz var; ve şimdi bu deneyimden geriye, "ilkesel tezler"e savruluyoruz. Bu, "Trade-unionculuk"tan ziyade gerici bir harekettir.

Devam ediyorum, üçüncüsü primler. Üretimde sendikaların rolü ve görevlerini alalım: *aynî* prim verilmesi. Buna başlandı. İş yürüyor. Bunun için 500 bin pud tahıl ayrıldı; bunun 170 bini şimdiden verildi. Bunların doğru biçimde verilip verilmediğini bilmiyorum. Halk Komiserleri Konseyi'nde dağıtım tarzının iyi olmadığına işaret edildi, prim yerine ücrete ek yapıldığı söylendi; gerek sendikacılar, gerek Çalışma Halk Komiserliği çalışanları buna işaret ettiler. Meseleyi incelemek üzere bir komisyon atadık, fakat inceleme henüz tamamlanmadı. 170 bin pud tahıl dağıtıldı, fakat bu dağıtım öyle yapılmalıdır ki, işletmeci olarak kahramanlık, dürüstlük, yetenek ve özveri göstermiş kişiler, tek sözcükle Troçki'nin söylediği nitelikler ödüllendirilmiş olsun. Fakat şimdi gerekli olan bunu tezlerde söylemek değil, ekmek ve et vermektir. Diyelim ki belli bir işçi kategorisini etten mahrum bırakmak ve bu eti "acil" işlerde çalışan işçilere prim biçiminde vermek daha iyi olmaz mı? Biz böyle bir aciliyet ilkesini reddetmiyoruz. Bu aciliyet ilkesi gereklidir. Aciliyet ilkesini uygulamamızın pratik deneyimini ayrıntılı biçimde incelemeliyiz.

Devamla, dördüncüsü, Disiplin Mahkemeleri[8]. Sendikaların üretimdeki rolü, "üretim demokrasisi" —Buharin yoldaş beni hoş görsün—, eğer disiplin mahkemelerimiz yoksa bunların hiçbir önemi yoktur. Sizin tezlerinizde ise bu konuda hiçbir şey yok. Yani Troçki'nin tezlerinden ve Buharin'in tavrından gerek ilkesel, gerekse de teorik ve pratik olarak şu sonuç çıkmaktadır: Bu konuda yakamıza yapışmayın!

Ve kendi kendime, sorunu Marksist tarzda koymuyorsunuz dediğimde asıl o zaman bu sonuca ulaşıyorum. Sanki tezlerin bir dizi teorik hata içermesi yetmezmiş gibi, "Sendikaların Rolü ve Görevleri"nin

değerlendirilmesine yaklaşım tarzı da yanlıştır, çünkü böylesine kapsamlı bir konuya mevcut durumun özelliklerini politik yanıyla düşünmeden yaklaşılamaz. RKP IX. Parti Kongresi'nin sendikalar üzerine kararında Buharin yoldaşla birlikte, politikanın ekonominin en yoğunlaşmış ifadesi olduğunu boşuna yazmadık.[9]

Mevcut politik durumu tahlil etmek istiyorsak, geçiş dönemi içinde bir geçiş dönemi yaşadığımızı söyleyebiliriz. Tüm proletarya diktatörlüğü bir geçiş dönemidir, fakat şimdi deyim yerindeyse bir sürü yeni geçiş dönemi mevcut. Ordunun terhis edilmesi, savaşın sona ermesi, eskiye nazaran çok daha uzun bir barışçıl nefes molası olasılığı, savaş cephesinden emek cephesine daha kalıcı bir geçiş. Tek başına, sadece bundan dolayı bile, proletarya sınıfının köylülük sınıfıyla ilişkisi değişmektedir. Nasıl değişmektedir? Bunu dikkatle değerlendirmek gerekir, ama sizin tezlerinizde bu konuda hiçbir şey görülmüyor. Bunu tam olarak değerlendirmediğimiz sürece beklemeyi bilmek gerekir. Halk bitkin düşmüş durumda, bazı acil üretim dalları için kullanılacak olan bir dizi stok şimdiden harcandı. Proletaryanın köylülükle ilişkisi değişiyor. Savaş yorgunluğu fevkalade büyük, ihtiyaçlar çoğaldı, oysa üretim artmadı ya da yeterince artmadı[10]. Öte yandan ben daha VIII. Sovyet Kongresi'ne raporumda, daha önce bir ikna zemini yaratmayı bildiğimizde zoru doğru biçimde ve başarıyla uyguladığımıza dikkat çektim.* Söylemek zorundayım ki, Troçki ve Buharin bu son derece önemli düşünceyi dikkate almamışlardır.

Bütün yeni üretim görevleri için yeterince geniş ve sağlam bir ikna zemini oluşturduk mu? Hayır, buna neredeyse başlamadık bile. Kitleleri henüz işin içine çekmedik. Kitleler ise hemen bu yeni görevlere geçebilirler mi? Geçemezler, çünkü diyelim ki çiftlik beyi Vrangel'i yıkmanın gerekli olup olmadığı, bu amaç için özveride bulunmaktan kaçınılıp kaçınılmayacağı sorusu artık özel bir propaganda gerektirmi-

* *Bu konuda bkz: "Halk Komiserleri Konseyi'nin Faaliyeti Üzerine VIII. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi'ne Rapor, 22 Aralık 1920", elinizdeki baskı, Cilt VIII, s. 293 vd. (—İnter Yayınları)* ***—Red.***

yor. Buna karşılık üretimde sendikaların rolü sorununu —eğer "ilkesel" sorunu, "Sovyet trade-unionculuğu üzerine değerlendirmeler ve benzeri saçmalıkları kastetmiyorsak—, sorunun nesnel yanını kastediyorsak, o zaman bu sorunu incelemeye yeni başladık, üretim propagandası için kurumu yeni oluşturduk; henüz deneyimimiz yok. Aynî primi uygulamaya koyduk, fakat henüz herhangi bir deneyimimiz yok. Disiplin mahkemeleri kurduk, fakat sonuçları henüz bilmiyoruz. Oysa politik açıdan, özellikle kitlelerin hazırlanması en önemli şeydir. Sorun bu yanıyla hazırlandı, incelendi, düşünüldü ve tartıldı mı? Hiç de değil. Ve temel, belirleyici, tehlikeli politik hata burada yatıyor, çünkü burada herhangi bir başka sorunda olduğundan çok daha fazla şu kurala göre hareket etmek gerekmektedir: "Yedi kez ölç, bir kez biç". Oysa burada bir kez bile ölçmeden biçmeye girişildi. "Parti iki eğilim arasında seçim yapmak" zorundadır deniyor, oysa bir kez bile ölçmediler, üstelik yanlış bir şiar olan "üretim demokrasisi"ni icat ettiler.

Özellikle bürokratizmin kitlelerin karşısına gözle görülür biçimde çıktığı ve bürokratizm sorununu gündeme aldığımız böyle bir politik anda bu şiarın önemini kavramak gerekir. Troçki yoldaş tezlerde, kongrenin işçi demokrasisi sorununda "sadece oybirliğiyle saptaması" gerektiğini söylüyor. Bu doğru değil. Saptamak yetmez; saptamak, tamamen düşünülmüş ve tartılmış olanı saptamak demektir, ama üretim demokrasisi sorunu kesinlikle sonuna kadar düşünülmüş, sınanmış, gözden geçirilmiş değildir. "Üretim demokrasisi" şiarı ortaya atıldığında, kitlelerin bunu nasıl yorumlayacaklarını bir düşünün.

"Biz ortalama insanlar, kitleden insanlar, yeni bir biçimde çalışmak, çalışmayı iyileştirmek, bürokratları kovmak gerektiğini söylüyoruz, sen ise bizi üretimle ilgilenmek, üretim başarılarıyla demokrasiyi göstermek gerektiği gevezeliklerine boğmak istiyorsun, oysa ben böyle bürokratik bir müdürlük, bir genel idare vs. altında değil, başka bir yönetim altında üretimle ilgilenmek istiyorum." Kitleleri konuşturmadınız, kitlelerin meseleleri kavramasına ve düşünmesine izin vermediniz, Parti'nin yeni deneyimler edinmesine izin vermediniz, çok acele-

niz var, abartıyor ve teorik olarak yanlış formüller oluşturuyorsunuz. Ve bu yanlışı uygulamadaki işgüzar kişiler kimbilir daha ne kadar ağırlaştıracaklar? Siyasi önder sadece nasıl önderlik ettiğinden değil, aynı zamanda önderlik ettiği kişilerin yaptıklarından da sorumludur. Bunu bazen bilmez, çoğu zaman da istemez, fakat sorumluluk ondadır.

Şimdi de bütün bu hataların artık mantıksal tahliller, öncüller ve düşünceler olarak değil, eylemlerde ifadesini buldukları Kasım Plenumuna (9 Kasım) ve Aralık Plenumuna (7 Aralık) geliyorum. MK içinde bir karmaşa ve kargaşalık olmuştu; bu, devrim sırasında Partimizin tarihinde ilk kez oluyor ve bu tehlikelidir. Esas mesele, bölünme olması, Buharin, Preobrajenski ve Serebryakov'un "Tampon" grubunun meydana çıkmasıydı, ki en çok zararı bu vermiş ve en büyük karışıklığı bu çıkarmıştır.

Ulaştırma Siyasi Merkezi'nin ve Tsektran'ın[11] tarihini anımsayın. Nisan 1920'deki RKP IX. Parti Kongresi'nin kararında Ulaştırma Siyasi Merkezi'nin "geçici" organ olarak kurulacağı, "***mümkün olduğunca kısa süre içinde***" normal duruma geçilmesi gerektiği söyleniyordu. Eylül'de şunu okuyabilirsiniz: "Normal duruma geçin".*

Kasım'da (9 Kasım) Plenum toplanıyor[12] ve Troçki tezleriyle trade-unionculuk üzerine açıklamalarıyla geliyor. Troçki'de üretim propagandası üzerine bazı cümleler ne kadar güzel olsa da, bütün bunların kesinlikle yersiz olduğu, meseleyle ilgisi bulunmadığı, geriye doğru bir adım oluşturduğu, şu an MK'nın bununla uğraşamayacağını söylemek gerekiyordu. Buharin "çok iyi" diyor. Belki de çok iyidir,

---

* *Bkz. "RKP MK Haber Bülteni", No. 26, s. 2, MK Eylül Plenumu Kararı, Madde 3: "MK devamla, çalışmaları desteklemek ve harekete geçirmek için geçici bir manivela olarak Ulaştırma Siyasi Merkezi'ni ("Glavpolitputi") ve Gemicilik Siyasi Yönetimi'ni ("Politvod") kuran ulaştırma işçileri sendikalarının içinde bulunduğu zor durumun bugün önemli ölçüde düzeldiği görüşündedir. Dolayısıyla şimdi sendika aygıtına uyum gösteren ve bu aygıt içinde eriyen birlik organları olarak bu örgütlerin sendikaya çekilmesi çalışmasına başlanabilir ve başlanmalıdır."*

ama sorunun yanıtı bu değil. Şiddetli tartışmalardan sonra dörde karşı on oyla bir karar kabul edilir ve nazikçe ve dostça, bizzat Tsektran'ın "birlik içinde proleter demokrasinin yöntemlerini güçlendirme ve geliştirme"yi "şimdiden gündemine aldığı" söylenir. Tsektran'm "Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Konseyi'nin genel çalışmalarına diğer sendika birlikleriyle aynı haklarla faal biçimde katılması" dile getirilir.

Merkez Komitesi'nin bu kararının temel düşüncesi nedir? Bu temel düşünce açıkça şudur: "Tsektranlı yoldaşlar! Bürokratizmden, ayrıcalıktan ve sanki başkalarından daha iyiymiş, zenginmiş gibi, daha çok yardım alıyormuş gibi kendini beğenmişlikten iz bile kalmaması için, Parti Kongresi ve MK kararlarını sadece biçimsel olarak değil, öz olarak yerine getirin, çalışmanızla bütün sendikalara yardımcı olun."

Bunun üzerine amaca uygun çalışmaya geçiyoruz. Bir komisyon kuruluyor ve bileşimi basına açıklanıyor[13]. Troçki komisyondan çekiliyor, komisyonu dağıtıyor, çalışmak istemiyor. Neden? Tek bir nedeni var. Lutovinov'un zaman zaman muhalefeti oynaması. Osinski de öyle. Doğrusu gayet nahoş bir oyun. Ancak, bu bir neden olabilir mi? Osinski ekim kampanyasını mükemmel yürüttü. Osinski'nin "muhalefet kampanyası" dikkate alınmadan onunla birlikte çalışmak gerekirdi; komisyonu dağıtma gibi bir tutum bürokratik, Sovyetlere uymayan, gayri-sosyalist, yanlış ve siyaseten zararlı bir tutumdur. "Muhalefet"te sağlıklı olanı sağlıksız olandan ayırmanın gerekli olduğu bir anda böyle bir davranış üç kat yanlış ve siyaseten zararlıdır. Osinski bir "muhalefet kampanyası" yürütüyorsa ona şöyle derim: "Bu zararlı bir kampanyadır", fakat bir ekim kampanyası yürütüyorsa buna ancak sevinilir. Lutovinov'un "muhalefet kampanyası"nda, tıpkı İşçenko ve Şlyapnikov gibi hata yaptığını asla reddetmeyeceğim, fakat bunun için komisyon dağıtılmaz.

Oysa bu komisyonun anlamı neydi? Bu komisyonun anlamı yararsız görüş ayrılıkları üzerine aydın gevezeliğinden amaca uygun çalışmaya geçişti. Üretim propagandası, primler, disiplin mahkemeleri — bütün bunlar üzerine komisyonda konuşulmalı ve çalışılmalıydı.

"Tampon" grubunun başını çeken Buharin yoldaş, Preobrajenski ve Serebryakov'la birlikte MK'daki tehlikeli bölünmeyi görünce, bir tampon oluşturmaya koyuldu, bu tamponu karakterize etmek için parlamenter bir ifade bulmakta zorlandığım türden bir tampon. Buharin yoldaş gibi karikatür çizebilseydim, Buharin yoldaşı şöyle çizerdim: Elindeki bir bidon dolusu benzini ateşe döken bir adam; altına da şöyle yazardım: "Tampon benzini". Buharin yoldaş bir şeyler yapmak istiyordu; bunun çok dürüstçe ve çok "tamponca" bir istek olduğuna kuşku yok. Fakat ortaya çıkan bir tampondan çok, Buharin'in politik momenti gözden kaçırması ve üstelik politik hatalar yapması oldu.

Bütün bu tartışmaların geniş bir tartışmada karara bağlanması mı gerekiyordu? Bu yararsız işle uğraşmak zorunlu muydu? Parti Kongresi'nden önce ihtiyacımız olan haftalar bunun için mi harcanmalıydı? Bu süre içinde primler, disiplin mahkemeleri, birleşme sorunlarını inceleyip araştırabilirdik. Tam da bu sorunları amaca uygun biçimde MK Komisyonu'nda çözebilirdik. Eğer Buharin yoldaş bir tampon oluşturmak ve "yanlış kapıyı çaldı" denebilecek bir insan durumuna düşmek istemeseydi, Troçki'nin komisyonda kalması gerektiğini söyler, bunda ısrarlı olurdu. Eğer bunu söyleseydi ve yapsaydı, amaca uygun bir yola girmiş olurduk, bu komisyonda bireysel yönetimin, demokrasinin, atamanın vs. gerçekte ne olduğunu araştırırdık.

Devam edelim. Aralık'ta (7 Aralık Plenumu) çatışmanın şiddetlenmesine yolaçan gemi işçileriyle kavga meydana geldi[14] ve bunun sonucunda MK'da bizim yedi oyumuza karşı sekiz oy birleşti. Buharin yoldaş "barıştırma" ve "tampon"u harekete geçirme gayretiyle alelacele Aralık Plenumu kararının "teorik" bölümünü yazdı, fakat elbette komisyon dağıldıktan sonra bu hiçbir sonuç vermeyecekti.

Siyasi yöneticinin sadece izlediği politikadan değil, yönettiklerinin yaptıklarından da sorumlu olduğunu unutmayın.

Ulaştırma Siyasi Merkezi ve Tsektran'ın hatası neredeydi? Kesinlikle zor kullanmalarında değil. Tersine, bu onların başarısıydı. Onla-

rın hatası, zamanında ve çatışmalar olmadan, RKP IX. Parti Kongresi'nin talebine uygun olarak normal bir sendika çalışmasına geçmeyi bilememeleri, sendika birliklerine gerekli biçimde uyum sağlamayı bilememeleri, onlara yardımcı olamamaları ve onlarla eşit haklara sahip bir ilişkiye girememeleriydi. Değerli bir askeri deneyim mevcut: Kahramanlık, uygulamada titizlik vs. Askeriye içinde en kötü unsurların deneyiminde kötü bir şey var: Bürokratizm, kendini beğenmişlik. Troçki'nin tezlerinin, onun bilgisi ve isteği dışında, askeri deneyimin en iyilerinin değil, en kötülerinin destekçisi olduğu görülmüştür. Siyasi yöneticinin sadece kendi politikasından değil, yönettiklerinin yaptıklarından da sorumlu olduğunu unutmayın.

Size son olarak söylemek istediğim ve dün kendimle alay etmek zorunda kaldığım şey, Rudzutak yoldaşın tezlerini gözden kaçırmış olmamdır. Rudzutak'ın kusuru yüksek sesle, etkileyici ve güzel konuşmayı bilmemesidir. İnsan farkına varmıyor ve gözden kaçırıyor. Toplantılara katılma olanağım olmadığı için dün belgelerimi gözden geçirdim ve bu belgelerin arasında 2-6 Kasım 1920 tarihleri arasında toplanan[15] V. Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı için yayınlanmış bir bildiri buldum. Bu bildiri "Sendikaların Üretim Görevleri" başlığını taşıyor. Size bu bildirinin tamamını okuyacağım, uzun değil:

V. Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı'na

Sendikaların Üretim Görevleri

(Rudzutak Yoldaşın Raporu Üzerine Tezler)

1) Ekim Devrimi'nden hemen sonra sendikaların işçi ***denetiminin*** yanısıra ***üretimi*** örgütleme ve yönetme işini devralabilecek ve devralması gereken ***neredeyse biricik*** organlar olduğu görüldü. Sovyet iktidarının ilk döneminde ekonominin devlet yönetim aygıtı henüz işlemiyordu, oysa işletme sahiplerinin ve üst kesim teknik personelin sabotajları, işçi sınıfını şiddetle, sanayiyi korumak, ülkenin ekonomi aygıtının bütününün normal işleyişini yeniden kurmak göreviyle karşı karşıya bırakmıştı.

2) Yüksek Ekonomi Konseyi'nin daha sonraki çalışma döneminde bu çalışmanın önemli bir bölümü özel girişimlerin tasfiyesi ve bunların devletçe yönetilmesinin örgütlenmesine çıkarken, ***sendikalar bu çalışmayı ekonomi yönetiminin devlet organlarıyla aynı zamanda ve birlikte yapmışlardı.***

Devlet organlarının güçsüzlüğü böyle bir ***paralelliği*** sadece açıklamıyor, aynı zamanda haklı çıkarıyordu; tarihsel olarak o, sendikalarla ekonominin yönetim organları arasında tam bir ilişki kurulması gerçeğiyle doğrulanmaktaydı.

3) Devletin ekonomi organlarının yönetimi, üretim ve yönetim aygıtına ve bu aygıtın tek tek parçalarının koordinasyonuna adım adım egemen olmak — bütün bunlar ***sanayii yönetme*** ve üretim programını hazırlama ***çalışmasının ağırlık noktasını bu organlara kaydırıyordu.*** Bununla bağıntılı olarak üretimin örgütlenmesi alanında sendikaların görevi, merkezi yönetimlerin, merkezlerin ve işletme yönetimlerinin ***heyetlerinin oluşturulmasına katılma*** alanına indirgendi.

4) Her emek biriminden ne pahasına olursa olsun amaca uygun biçimde yararlanmanın, tüm üreticiler kitlesini üretim sürecine bilinçle katılmaya çekmenin gerekli olduğu; giderek gelişen ve karmaşıklaşan devletin ekonomi yönetimi aygıtının, üretimin kendisine kıyasla orantısız bir biçimde bürokratik bir mekanizmaya dönüştüğü ve sendikaları kaçınılmaz olarak üretimin örgütlenmesine doğrudan katılmaya, hem de ekonomi organlarında personel temsiliyle değil, bir bütün olarak örgüt olarak da katılmaya ittiği şu anda yeniden Sovyet Cumhuriyeti'nin ekonomi organlarıyla sendikaların en sıkı bağını kurma sorununa gelmiş bulunuyoruz.

5) Yüksek Ekonomi Konseyi, genel üretim programının saptanmasına ***üretimin mevcut maddi unsurlarından*** (hammadde, yakıt, makinelerin durumu vs.) hareket ederek girişiyorsa, sendikalar da bu soruna üretim görevleri için ***çalışmanın örgütlenmesi*** ve emekten amaca uygun yararlanma ***açısından*** yaklaşmalıdırlar. Bu nedenle genel ***üretim programı, gerek parçaları, gerekse de bütünü itibariyle mutlaka sendikaların katılımıyla hazırlanarak,*** üretimin maddi yardım kaynaklarından ve emekten yararlanmayı amaca en uygun biçimde birleştirmelidir.

6) Gerçek bir çalışma disiplininin uygulamaya konması, iş kaçkınlarına karşı başarılı mücadele vs. ancak üretime katılan kitlenin tümü-

nün bu görevlerin gerçekleştirilmesine ***bilinçli katılımıyla*** düşünülebilir. Bu ***bürokratik yöntemler ve tepeden emirlerle*** başarılamaz, daha çok, üretime katılan herkesin, yerine getirdiği üretim görevlerinin zorunluluğu ve yararlılığını kavraması; üretime katılan herkesin sadece yukarıdan verilen görevlerin yerine getirilmesine çalışmakla kalmayıp, aynı zamanda bilinçli bir şekilde üretim alanındaki bütün teknik ve örgütsel eksikliklerin giderilmesine katılması zorunludur.

Bu alanda sendikaların görevi çok büyüktür. ***Her işletme bölümündeki, her fabrikadaki üyelerine***, teknik araçların ***yanlış kullanılmasından*** ya da tatmin edici olmayan yönetim çalışmasından kaynaklanan ***işgücünden yararlanmadaki tüm eksiklikleri tespit etmeyi ve dikkate almayı öğretmek*** zorundadırlar. ***Tek tek*** işletmelerin ve üretimin ***deneyim toplamından***, ihmalciliğe, düzensizliğe ve bürokratizme karşı enerjik mücadele için yararlanılmalıdır.

7) Bu üretim görevlerinin önemini özellikle vurgulamak için, bunlara yürüyen somut çalışma içinde örgütsel olarak bir yer ayrılmalıdır. III. Tüm-Rusya Kongresi kararı gereğince sendikalar bünyesinde örgütlenecek olan ***ekonomi şubeleri***[16] çalışmalarını geliştirirken, yavaş yavaş tüm sendika çalışmasının niteliğini aydınlatmalı ve saptamalıdırlar. Böylece örneğin bütün üretimin bizzat emekçilerin ihtiyaçlarının karşılanmasına ayarlandığı bugünkü toplumsal koşullar altında ***ücret cetveli ve ödüllendirme, üretim planının gerçekleştirilme derecesiyle en sıkı ilişki içinde olmak ve ona bağlı olmak*** zorundadır. Aynî ödüllendirme ve iş ücretinin kısmen aynîleştirilmesi yavaş yavaş, emek üretkenliğinin yüksekliğine göre kendisini düzenleyen ***işçi iaşe sistemi*** haline gelmelidir.

8) Sendikaların çalışmasını böyle şekillendirmek, bir yandan ***paralel organları (siyasi şubeler vs.)*** ortadan kaldırmak, öte yandan kitlelerin ekonomik yönetim organlarıyla sıkı ilişkisini yeniden kurmak zorundadır.

9) III. Kongre'den sonra sendikalar, bir yandan ***savaşın yarattığı koşullar sonucunda,*** öte yandan ***örgütsel zaafları*** ve ekonomik organların yol gösterici ve pratik çalışmasından kopuklukları sonucunda, ekonominin inşasına katılım konusundaki programlarını önemli ölçüde gerçekleştirmeyi başaramadılar.

10) Bununla bağıntılı olarak sendikalar önlerine şu acil pratik görevleri koymalıdırlar: a) üretim ve yönetim sorunlarının çözümüne ak-

tif katılım; b) ilgili ekonomik organlarla birlikte ***uzman*** yönetim organlarının ***örgütlenmesine*** doğrudan katılım; c) değişik ***yönetim biçimlerinin*** üretim üzerindeki etkisini titizlikle gözden geçirme; d) ekonomi ***planlarının*** ve üretim programlarının hazırlanması ve saptanmasına zorunlu katılım; e) ekonomik görevlerin aciliyetiyle uygunluk içinde ***çalışmanın örgütlenmesi***; f) büyük çaplı üretim ***ajitasyon ve propagandasının*** örgütlenmesi.

11) ***Sendika birliklerinin*** ve sendika örgütlerinin ekonomi bölümleri, gerçekten sendikaların üretimin örgütlenmesine planlı katılımının hızla işleyen güçlü manivelasına dönüştürülmelidir.

12) İşçilerin maddi varlığını planlı biçimde güvence altına almak için sendikalar bütün dağıtım organlarında pratik ve amaca uygun çalışarak ve ***denetleyerek*** ve aynı zamanda ***işçi iaşesi için*** merkezi ve il ***komisyonlarının*** faaliyetlerine özel bir dikkat göstererek, ***Beslenme Halk Komiserliği'nin dağıtım organlarında*** gerek yerel, gerekse de merkezi bazda ***etkilerini*** göstermelidirler.

13) "Aciliyet ilkesi" denilen şey, tek tek merkezi idarelerin, merkezlerin vs. sırf kendi dairelerinin dar çıkarlarını düşünen çabaları yüzünden şimdiden son derece kaotik bir nitelik almış olduğu için, sendikalar her yerde ve her zaman ekonomide aciliyet ilkesinin doğru uygulanmasını ve mevcut aciliyet tanımı sisteminin gözden geçirilmesini savunmalıdırlar; bu gözden geçirme, ilgili üretim dalının önemine ve ülkedeki mevcut ihtiyat kaynaklarına uygun olarak gerçekleşmelidir.

14) Örnek işletmeler grubuna özel dikkat gösterilmeli ve bunlar işin ehli bir yönetim kurularak, çalışma disiplini sağlanarak ve sendika örgütünün faaliyetiyle gerçekten örnek işletmelere dönüştürülmelidir.

15) Çalışmanın örgütlenmesi alanında sendikalar ücret tarifesi önlemlerini sıkı bir sistem haline getirme ve çalışma normlarını çok yönlü gözden geçirmenin yanı sıra, ***iş kaçaklığının*** çeşitli ***biçimleriyle*** (işi ihmal etmek, işe geç gelmek vs.) mücadeleyi ele almalıdır. Bugüne kadar gerektiği biçimde dikkate alınmayan Disiplin Mahkemeleri, proleter çalışma disiplini ihlallerine karşı gerçek bir mücadele aracına dönüştürülmelidir.

16) Sayılan görevlerin yerine getirilmesi, aynı zamanda üretim propagandası için pratik bir planın hazırlanması ve işçilerin ekonomik durumunun iyileştirilmesi için bir dizi iyileştirme önlemlerinin gerçek-

> leştirilmesi ekonomi bölümlerine devredilmelidir. O nedenle, Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Konseyi Ekonomi Bölümü'nü, en kısa zamanda, devletin ekonomi organlarının faaliyetiyle bağıntılı ekonomik görevlerin pratik sorunları üzerine bir ***Ekonomi Bölümleri Tüm-Rusya Konferansı*** toplamakla görevlendirmek gerekir.

Kendime neden kızmak zorunda kaldığımı umarım şimdi anlamışsınızdır. Bu, olması gerektiği gibi bir platformdur, Troçki yoldaşın defalarca düşünüp yazdığı ve Buharin yoldaşın hiç düşünmeden kaleme aldığı şeyden (7 Aralık Plenum kararı) yüz kez daha iyidir. Yıllardır sendikal hareket içinde çalışmamış olan biz bütün MK üyeleri Rudzutak yoldaştan öğrenmeliyiz; gerek Troçki yoldaş, gerekse de Buharin yoldaş Rudzutak'tan öğrenmeliler. Sendikalar bu platformu kabul ettiler.

Disiplin Mahkemelerini hepimiz unuttuk, "üretim demokrasisi" ise aynî ödüllendirme olmadan, Disiplin Mahkemeleri olmadan boş laftan başka bir şey değildir.

Rudzutak'ın tezlerini Troçki'nin Merkez Komitesi'ne sunduğu tezlerle karşılaştırıyorum. Beşinci tezin sonunda şunu okuyorum:

> "... Tam da bu bakış açısıyla derhal sendikaların reorganizasyonuna, yani herşeyden önce yönetici personelin ayıklanmasına başlamak gerekir..."

İşte gerçek bürokratizm! Troçki ve Krestinski sendikaların "yönetici personeli"ni seçecekler!

Bir kez daha: işte Tsektran'ın hatasının açıklaması. Tsektran'ın hatası baskı uygulamış olması değildir, bu onun başarısıdır. Hata Tsektran'ın bütün sendikaların genel görevlerine yaklaşmayı bilmemesidir, dostluk disiplin mahkemelerinin doğru, hızlı ve başarılı uygulanmasına bizzat geçmeyi ve bütün sendikalara bu yönde yardımda bulunmayı bilmemesidir. Rudzutak yoldaşın tezlerinde Disiplin Mahkemelerini okuduğumda şöyle düşündüm: Bu konuda mutlaka bir kararname vardır. Ve gerçekten de böyle bir kararname olduğu ortaya çıktı:

14 Kasım 1919'da çıkarılan "Dostluk İşçi Disiplin Mahkemeleri Üzerine ***Kararlar***" (Kanunlar Mecmuası No. 537).

Bu mahkemelerde en önemli rol sendikalardadır. Bu mahkemelerin iyi olup olmadığını, ne kadar başarıyla çalıştığını ve her zaman işleyip işlemediğini bilmiyorum. Kendi pratik deneyimimizi incelememiz Troçki ve Buharin yoldaşların yazdıklarından milyonlarca kez daha yararlı olacaktır.

Sonuna geliyorum. Bu sorunda var olan herşeyi özetlediğimde, bu görüş ayrılıklarını geniş bir Parti içi tartışmada ve kongrede tartışmanın çok büyük bir hata olduğunu söylemek zorundayım. Siyasi olarak bu bir hatadır. Bir komisyonda, sadece bir komisyonda amaca uygun bir müzakere yapabilir ve yol alabilirdik, şimdi ise geriye gidiyoruz ve önümüzdeki görevlere amaca uygun yaklaşmak yerine soyut teorik tezlerle haftalarca geriye dönmüş olacağız. Bana gelince, bütün bunlardan bıktım ve hastalığımdan bağımsız olarak, bu sürece katılmayacağım, bunlardan nereye olursa olsun kaçıp kurtulmak istiyorum.

Sonuç: Troçki ve Buharin'in tezleri bir dizi teorik hata, bir dizi ilkesel yanlışlık içeriyor. Siyasi olarak, meseleye tüm yaklaşım tarzı tam bir densizliktir. Troçki yoldaşın "tez"leri politik olarak zararlıdır. Onun politikası son tahlilde sendikaları bürokratikçe hırpalama politikasıdır. Ve Parti Kongremizin bu politikayı mahkûm ve reddedeceğinden eminim.

PARTİ KRİZİ[1]

Parti Kongresi'yle ilgili tartışma şimdiden oldukça geniş bir kapsama ulaştı. Küçük bir hatada ısrar edip, hatanın düzeltilmesine karşı tüm gücüyle direnildiğinde ya da büyük bir hata işleyen insanların tek bir kişinin veya birçok kişinin küçük hatasına sarıldığı durumlarda olduğu gibi, küçük farklılıklar ve görüş ayrılıkları büyük farklılıklar ve görüş ayrılıklarına dönüştü.

Görüş ayrılıkları ve bölünmeler hep böyle gelişir. Biz de küçük görüş ayrılıklarından çıkarak sendikalizme "geliştik", eğer Parti bu hastalıktan hızlı ve radikal biçimde kurtulmayı başaracak kadar sağlıklı ve güçlü olduğunu gösteremezse, bu komünizmden tam bir kopuş ve Parti'nin kaçınılmaz bölünmesi olacaktır.

Acı gerçeği görme cesareti gösterilmelidir. Parti hastadır. Parti ateşle sarsılıyor. Bütün sorun, hastalığın pençesine sadece "ateşi çıkmış Parti üst kademesi"nin, ve orada da belki yalnızca Moskovalıların mı, yoksa bütün organizmanın mı düştüğünde; ve eğer durum sonuncusu ise, o zaman bu organizma birkaç hafta içinde (Parti Kongresi'ne kadar ve Parti Kongresi'nde) tamamen iyileşip hastalığın yeniden nüksetmesini olanaksız kılabilecek midir, yoksa hastalık uzun süreli ve tehlikeli bir hastalık mı olacaktırda düğümlenmektedir.

Mümkün olduğunca çabuk ve mümkün olduğunca kesin bir iyileşme sağlamak için neler yapılmalıdır? Bunun için ***bütün*** Parti üyeleri son derece soğukkanlı ve dikkatli bir biçimde, birincisi, görüş ayrılıklarının özünü ve ikincisi, Parti içinde mücadelenin gelişimini ***incelemeye*** girişmelidirler. Hem biri hem de diğeri gereklidir, çünkü görüş ayrılıklarının özü, çeşitli aşamalardan geçen, her zaman her aşamada mücadele eden tarafların aynı bileşimde, aynı sayıda, aynı pozisyonda vs. ***olmadığı mücadelenin seyri içinde*** gelişir, berraklaşır ve somutlaşır (ve çok sık olarak da değişikliğe uğrar). Bu iki nokta da ***incelenmeli*** ve mutlaka mümkün olduğunca tam, basılı ve bütün tarafların kontrolüne açık belgeler talep edilmelidir. Sadece lafa inananlar, elinin tersiyle itilecek iflah olmaz aptallardır. Eğer belge ***yoksa, o zaman her iki*** tarafın ya da çok sayıda tarafın tanıklarıyla soruşturma yapılmalı, hem de bu mutlaka, tanıklar önünde, "itinalı bir soruşturma" olmalıdır.

Gerek görüş ayrılıklarının özü, gerekse de mücadele aşamalarının sırası üzerine düşüncelerimin bir taslağını ortaya koymaya çalışacağım.

1. aşama. 2–6 Kasım'daki V. Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı. Mücadele başlar. MK üyeleri arasındaki biricik "kavgalılar" Troçki ve Tomski'dir. Troçki sendikaları "adamakıllı sarsma" "meşhur sözünü" kotarır. Tomski şiddetli bir polemik yapar. MK üyelerinin çoğunluğu seyreder. Onların en büyük hatası (ve ilk planda benim hatam), Rudzutak'ın V. Konferans tarafından kabul edilmiş olan "Sendikaların Üretim Görevleri" üzerine tezlerini gözden kaçırmaları olmuştur. ***Bütün*** tartışma içinde ***en önemli*** belge budur.

2. aşama. 9 Kasım'daki MK Plenumu. Troçki, sendikaların "son derece ağır krizi" ve yeni görevler ve yöntemler üzerine değerlendirmelerle ***gizlenen*** ya da şirin gösterilen "adamakıllı sarsma" politikasının izlendiği "Sendikalar ve Bundan Sonraki Rolleri" üzerine "Kabataslak Tezler"ini sunar. Lenin'in ısrarla desteklediği Tomski, Tsektran içindeki yanlışlık ve bürokratik abartmalarla bağıntılı olarak tartışmaların merkezinde tam da bu "sarsma"yı görür. Bu arada polemikte Le-

nin'in ağzından apaçık abartılı ve bu nedenle yanlış "acı sözler" çıkar, böylece bir "Tampon Grup" zorunluluğu ortaya çıkar, nitekim on MK üyesi böyle bir grup oluşturur (bu grupta hem Buharin hem de Zinovyev vardır, fakat ne Troçki ne de Lenin yoktur). "Tampon", "görüş ayrılıklarını geniş bir tartışmaya taşımama" kararı alır ve ***Lenin'in raporunu*** (sendikaların önünde).***geri çekerek,*** "amaca uygun, polemik yapmayan bir rapor sunması" talimatıyla Zinovyev'i raportör olarak belirler.

Troçki'nin tezleri reddedilir. Lenin'in tezleri kabul edilir. Karar son biçimiyle dörde karşı (Troçki, Andreyev, Krestinski, Rikov) on oyla geçer. Bu kararda da "çalışmanın askerileştirilmesinin sağlıklı biçimleri" savunulur; "merkeziyetçiliğin ve askerileştirilmiş çalışma biçimlerinin bürokratizme, kendini beğenmiş dikkafalılığa ve kırtasiyeciliğe vs. yozlaşması" mahkûm edilir. Tsektran'a "diğer sendika birlikleriyle eşit haklarla dahil olması gereken Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Konseyi'nin genel çalışmalarına daha aktif biçimde katılması" direktifi verilir.

MK, Troçki yoldaşın da aralarında bulunduğu bir Sendika Komisyonu seçer. Troçki bu komisyonda çalışmayı reddeder ve ***ancak*** bu adımla Troçki yoldaşın başlangıçtaki hatası, daha sonra fraksiyonculuğa yolaçan bir aşırılık kazanır. Bu adım atılmamış olsaydı, Troçki yoldaşın hatası (yanlış tezler sunmak) eski MK üyelerinin istisnasız hepsinin defalarca yaptıkları son derece küçük bir yanlış olarak kalacaktı.

3. aşama. Aralıkta gemi işçilerinin Tsektran'la anlaşmazlığı. 7 Aralık'taki MK Plenumu. Artık esas "kavgacılar" Troçki ve Lenin değil, Troçki ve Zinovyev'dir. Sendika Komisyonu başkanı olarak Zinovyev Aralıkta gemi işçileriyle Tsektran arasındaki anlaşmazlıkta arabuluculuk yapmıştır. 7 Aralık'taki MK Plenumu. Zinovyev Tsektran'ın bileşimini derhal değiştirme pratik önerisini getirir. MK çoğunluğu buna karşı çıkar. Rikov Zinovyev'in tarafına geçer. Buharin'in kararı kabul edilir; bu karar, pratik bölümünde, dörtte üç gemi işçilerinden yana tavır takınır, fakat girişte "sendikaların tepeden değiştiril-

mesi"ni reddederek (Madde 3) kötü ünlü "üretim demokrasisi"ni (Madde 5) onaylar. Bizim MK üyeleri grubumuz azınlıkta kalır, bu grup Buharin'in kararına karşıdır, çünkü esas olarak "tampon"u kâğıt üzerinde bir şey olarak görmektedir, zira Troçki'nin Sendika Komisyonuna katılmaması fiilen mücadelenin devam etmesi ve bu mücadelenin Merkez Komitesi'nin dışına taşınması anlamına gelmektedir. Biz, Parti Kongresi'nin 6 Şubat 1921'de toplanmasını öneriyoruz. Öneri kabul edilir. Uzak kenar bölgelerin talebi üzerine daha sonra 6 Mart'a ertelenir.

4. aşama. VIII. Sovyet Kongresi. Troçki'nin 25 Aralık'ta "Sendikaların Rolü ve Görevleri" "platform broşürü"yle ortaya çıkması. Biçimsel *demokrasi açısından* Troçki'nin *elbette bir platformla* ortaya çıkma hakkı vardır, çünkü MK 24 Aralık'ta tartışma özgürlüğüne izin vermiştir. Devrimci yararlılık açısından ise bu, hatanın muazzam abartılması, yanlış bir platform üzerinde ***bir fraksiyon oluşturmak*** oluyordu. Broşür 7 Aralık tarihli MK kararından sadece "üretim demokrasisi"yle ilgili şeyleri alıntılar, fakat "tepeden değişikliğe" karşı söylenenleri ***aktarmaz.*** Buharin'in 7 Aralık'ta Troçki'nin desteğiyle oluşturduğu tamponu Troçki 25 Aralık'ta parçalar. Broşür baştan sona tamamen "adamakıllı sarsma" ruhuyla doludur. Ne var ki broşür, teorik olarak yanlış ve pratik açıdan tamamen üretim propagandası kavramı, görevleri ve çerçevesine ait aydınvari süslemeler ("üretim atmosferi", "üretim demokrasisi") bir yana bırakılırsa, "sarsma"yı şirin gösteren, gizleyen ya da haklı gösteren "yeni" "görevler ve yöntemler" ***sunamaz.***

5. aşama. 30 Aralık'ta VIII. Sovyet Kongresi Komünist Fraksiyonunda, tüm Rusya'dan binlerce sorumlu Parti fonksiyoneri önünde tartışma. Tartışma dalgaları yükselir. Bir yanda Zinovyev ve Lenin, öte yanda Troçki ve Buharin. Buharin "tamponluk yapmak" ister, fakat sadece Lenin ve Zinovyev'e karşı konuşur, Troçki'ye karşı tek laf etmez. Buharin (16 Ocakta yayınlanan) tezlerinden küçük bir bölümü, ama ***sadece*** komünizmden kopuş ve sendikalizme geçişe ilişkin tek sözcüğün bulunmadığı bölümü okur. Şlyapnikov ("İşçi Muhalefeti" adına)

daha baştan Troçki yoldaş tarafından paramparça edilen (onun platformunda 16. tez) ve (kısmen büyük ihtimalle tam da bu yüzden) hiç kimsenin ciddiye almadığı sendikalist bir platform[17] ilan eder.

30 Aralık'taki tüm tartışmanın özünü şahsen ben Rudzutak'ın tezlerinin ilanında görüyorum. Gerçekten de: ne Buharin yoldaş ne de Troçki yoldaş, bu tezlere karşı tek bir söz söyleyemediler, hatta bu tezlerin "yarısından çoğunun" ***Tsektrancı*** Golzman, Andreyev ve Lyubimov tarafından hazırlandığı söylentisini yaydılar. Ve o nedenle Troçki tartışmayı "kesmek, baltalamak" isteyen, bir "paratoner" arayan ve "tesadüfen bir paratoner değil Tsektran'ı yakalayan" Lenin'in başarısız "diplomasisi" üzerine büyük bir neşeyle yavan nükteler yapıyordu.

Bu söylentiyi daha o zaman 30 Aralık'ta Rudzutak çürüterek, "Sendikalar Merkez Konseyi'nde" Lyubimov diye birinin "bulunmadığını", Sendikalar Merkez Konseyi prezidyumunda Golzman'ın Rudzutak'ın tezleri aleyhine oy kullandığım ve bu tezlerin Andreyev, Ziperoviç ve Rudzutak'tan oluşan bir komisyon tarafından hazırlandığını belirtti.

Fakat bir an için Buharin ve Troçki yoldaşların masalının gerçek olduğunu varsayalım. Hiçbir şey onları böyle bir varsayımın çürüttüğü kadar çürütmez. Çünkü "Tsektrancılar" "yeni" düşüncelerini Rudzutak'ın karar tasarısına sokmuşlarsa, Rudzutak bunları kabul etmişse, bütün sendikalar bu kararı kabul etmişlerse (2-6 Kasım'da!!), Buharin ve Troçki buna karşı çıkacak durumda değillerse, bundan ne sonuç çıkar?

Bundan şu sonuç çıkar ki, Troçki'deki tüm görüş ayrılıkları tamamen yapmacıktır, ne o, ne de "Tsektrancılar" ***herhangi*** bir "yeni görevler ve yöntemler"e ***sahip değillerdir,*** amaca uygun ve önemli olan herşey sendikalar tarafından söylenmiş, kabul edilmiş, ***karara bağlanmıştır,*** hem de ***sorun Merkez Komitesi'nde ortaya konmadan önce.***

Eğer birini bir güzel paylamak ve "adamakıllı sarsmak" gerekiyorsa, bu Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Konseyi değil, Rudzutak'ın

tezlerini "gözden kaçırdığı" ve bu hatası sonucunda aslında tartışmanın tehlikeli bir hal almasına neden olduğu en kötü kahvehane politikacılığı için RKP MK olmalıdır. Tsektrancıların hatası (bu hata aslında olağanüstü değil, bürokratizmin belli bir oranda abartılmasından ibaret olan son derece olağan bir hatadır) ***gizlenemez.*** Ve zaten onu gizlememek, şirin göstermemek, haklı göstermemek, tersine düzeltmek gerekir. Hepsi bu.

Rudzutak'ın tezlerinin özünü 30 Aralık'ta 4 maddede dile getirdim: 1) olağan demokratizm (herhangi bir abartma olmadan, MK'nın "atama" vs. konusunda haklarından vazgeçmeden, fakat bir düzeltme gerektiren bazı "atama meraklıları"nın hataları ve aşırılıklarını dikkafalılıkla savunmadan da); ve 2) üretim propagandası (bunun içine "üretim demokrasisi", "üretim atmosferi" vs. gibi kaba, gülünç, teorik olarak yanlış "formül"lerde amaca uygun olan ne varsa girer). Bir ***Sovyet kurumu*** kurulmuştur: Tüm-Rusya Üretim Propagandası Bürosu. Bu kurumu elden geldiğince desteklemek gerekir, üretim çalışmasını ***kötü tezler ... üreterek*** bozmak değil. Hepsi bu; 3) aynî ödüller ve 4) dostluk disiplin mahkemeleri. 3. ve 4. maddeler olmadan "üretimin rolü ve görevleri" ve benzeri üzerine bütün laflar boş aydın gevezeliğinden başka bir şey değildir. Oysa Troçki'nin "platform broşürü"nde tam da bu iki madde unutulmuştur. Buna karşılık Rudzutak'ta bu maddeler vardır.

30 Aralık tartışmasına ilişkin konuştuğum için bir hatamı daha düzeltmek zorundayım. Şöyle demiştim: "Gerçekte bir işçi devleti değil, bir işçi-köylü devletimiz var".* Buharin yoldaş hemen müdahale etti: "Ne devleti?" Yanıt olarak onun dikkatini, yeni bitmiş olan VIII. Sovyet Kongresi'ne çektim. Tartışma üzerine raporu okurken benim haksız, Buharin yoldaşın haklı olduğunu gördüm. Şöyle demem gerekirdi: "İşçi devleti bir soyutlamadır. Gerçekte, birincisi ülkede işçi değil köylü nüfusun ağır basma özelliğine sahip olan bir işçi devletimiz

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 33,* ***—Red.***

var; ve ikincisi, bürokratik urları olan bir işçi devleti". Konuşmamın tümünü okumak isteyecek olan okur, bu düzeltmeyle ne benim argümantasyonumun, ne de çıkardığım sonuçların değişmediğini görecektir.

6. aşama. Petersburg örgütünün Troçki'nin platformuna karşı "Partiye Çağrı"yla ortaya çıkması ve Moskova Parti Komitesi'nin karşı eylemi (13 Ocak tarihli "Pravda")[18].

Tepeden oluşturulan fraksiyonlar mücadelesinden alt örgütlerin müdahalesine geçiş. Sağlığa kavuşma yönünde ileriye atılmış büyük bir adım. Moskova Parti Komitesi'nin, Petersburg ***örgütünün*** bir platformla ortaya çıkmasının "tehlikeli" yanını belirtmesi, fakat Troçki yoldaşın 25 Aralık'ta bir fraksiyon oluşturmasının ***tehlikeli*** yanını belirtmek istememesi tuhaftır!!! Şakacılar böyle bir körlüğü (bir gözün kör olmasını) "tampon körlüğü" olarak adlandırıyorlar...

7. aşama. Sendika Komisyonu çalışmasını bitirir ve bir platform yayınlar (14 Ocak tarihli "RKP X. Parti Kongresi'nin Sendikaların Rolü ve Görevleri Üzerine Bir Karar Tasarısı"[19] adlı bir broşür; bu broşür 9 MK üyesi: Zinovyev, Stalin, Tomski, Rudzutak, Kalinin, Kamenev, Petrovski, Artyom, Lenin, ve Sendika Komisyonu üyesi Losovski tarafından imzalanmıştır; *Şlyapnikov ve Lutovinov yoldaşlar, görünen* o ki "İşçi Muhalefeti"ne "firar etmişler"dir). "Pravda", Şmidt, Ziperoviç ve Milyutin'in imzalarını ekleyerek platformu 18 Ocak'ta yayınladı.

16 Ocak tarihli "Pravda"da şu platformlar yayınlanır: Buharin'in platformu (imza: "Buharin, Larin, Preobrajenski, Serebryakov, Sokolnikov, Yakovleva yoldaşlar adına") ve Sapronov'un platformu (imza: "Demokratik Merkeziyetçilik platformu üzerinde duran bir grup yoldaş"[20], Bubnov, Boguslavski, Kamenski, Maksimovski, Osinski, Rafail, Sapronov). Moskova Parti Komitesi'nin 17 Ocak'taki genişletilmiş toplantısında[21] gerek bu platformların temsilcileri, gerekse de "İgnatovcular"[22] ortaya çıktı (tezler 19 Ocak tarihli "Pravda"da İgna-

tov, Orehov, Korsinov, Kuranova, Burovzev, Maslov'un imzasıyla yayınlandı)*.

Burada bir yanda birliğin artmasını (çünkü dokuz MK üyesinin platformu V. Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı'nın kararlarıyla tamamen uygunluk içindedir); öte yanda dağılma ve çözülmeyi görüyoruz. ***İdeolojik*** çözülmenin doruğunu Buharin ve ortaklarının tezleri oluşturuyor. Burada Marksistlerin eskiden şöyle hicvettikleri "dönemeç"lerden biri gerçekleşir: "Tarihsel bir dönemeçten çok isterik bir dönemeç". Tez 17'de şunları okuyoruz: "...Bugün bu adaylıklar ***zorunlu*** olmalıdır" (özellikle: sendikaların ilgili "merkezi idarelere ve merkezlere" gösterdikleri adaylar).

Bu komünizmden tamamen kopmak ve sendikalizmin bakış açısına geçmek demektir. Bu özü itibariyle Şlyapnikov'un "devletin sendikalaştırılması" şiarının tekrarıdır; bu, Yüksek Ekonomi Konseyi aygıtının, parça parça ilgili sendikaların eline teslim edilmesidir. ***"Zorunlu*** adaylar gösteriyorum" da dense "Atıyorum" da dense bu bir ve aynı şeydir.

Komünizm şöyle der: Proletaryanın öncüsü, Komünist Partisi, kitleyi, önce işçileri, sonra da köylüleri bütün ekonominin yönetimini ellerinde yoğunlaştıracak durumda olacak ve gerçekten bu duruma ulaşacak şekilde aydınlatarak, yetiştirerek, eğiterek ve öğreterek (komünizm "okulu") partisiz işçiler kitlesini yönetir.

Sendikalizm sanayi kollarının yönetimini ("merkezi idareleri ve merkezleri"), üretim dallarına göre ayrılmış partisiz işçi kitlelerine vermek ister ve böylece partinin gerekliliğini ortadan kaldırır, kitleleri eğitmek için ya da ***tüm ekonominin*** yönetiminin ***onların*** elinde ***gerçekten*** yoğunlaşması için uzun soluklu bir çalışma yapmaz.

---

* *Ayrıca Parti, "platform" ların o platformdan sorumlu bütün yoldaşların tam imzasıyla ileri sürülmesini talep etmelidir. "İgnatovcular" ve "Sapronovcular" bu talebe uygun davrandılar. İlgili platform için güya sorumlu isimsiz yoldaşlara dayanan "Troçkistler", "Buharinciler" ve "Şlyapnikovcular" böyle davranmadılar.*

RKP programı şöyle der: “Sendikalar… yekpare bir ekonomik bütün olarak tüm ekonominin tüm yönetimini kendi ellerinde ***(kendi*** ellerinde, yani sendikaların elinde, yani tamamen birleşmiş ***kitlelerin*** elinde; böyle ***gerçek*** bir yoğunlaşmaya yaklaşmaktan bile ne kadar uzak olduğumuzu herkes görüyor)… yoğunlaştırmayı ***başarmalıdırlar”*** (yani henüz bu durumda değiller, hatta buna yaklaşmış bile değiller)… neyi yoğunlaştırmak? — “yekpare bir ekonomik bütün olarak tüm ekonominin tüm yönetimini” (yani sanayi dallarını değil, sanayiyi değil, sanayiyi ***artı*** tarımı vs. Tarımın yönetiminin gerçekten sendikaların elinde yoğunlaşmasına yaklaştık mı?) Ve RKP programının sonraki cümleleri “merkezi devlet idaresi” ile “geniş emekçi kitleler” arasındaki “bağ”dan, “sendikaların ekonominin yönetimine ***katılımı***”ndan sözeder.

Eğer sendikalar, yani partisiz işçilerin onda dokuzu sanayi yönetimini atarsa (“zorunlu adaylık”) Partiye ne gerek var? Gerek mantıksal, gerek teorik, gerekse de pratik olarak Buharin’in iddiaları, Partinin bölünmesi, daha doğrusu sendikalistlerin Partiden kopması anlamina gelir.

Şimdiye kadar mücadelede “esas kişi” Troçki’ydi. Şimdi Buharin onu çoktan “geçti” ve tamamen “gölgede bıraktı”; mücadelede yepyeni bir karşılıklı ilişki yarattı, çünkü Troçki’nin hatalarının toplamından yüz kat daha büyük bir hataya düştü.

Nasıl oldu da Buharin komünizmden böylesine uzaklaşabildi? Buharin yoldaşın herkes tarafından sevilmesine, zorunlu olarak sevilmesine yolaçan özelliklerinden biri olan yumuşaklığını biliyoruz. Onun birçok kez şakayla “yumuşak balmumu” diye anıldığını biliyoruz. Öyle anlaşılıyor ki, karşısına çıkan ilk “ilkesiz” alçak, ilk “demogog”, bu “yumuşak balmumu”nun üzerine aklına geleni yazabiliyor. Tırnak içindeki bu sert ifadeleri Kamenev yoldaş 17 Ocak’taki tartışmada kullanmıştı ve kullanmakta da haklıydı. Fakat olup biteni ilkesiz ***demogojiyle açıklamak,*** herşeyi buna indirgemek ne Kamenev’in ne de bir başkasının aklından bile geçmeyecektir elbette.

Tersine. Fraksiyon mücadelesinin, yanlış tutumlarında inat ettiklerinde en iyileri bile kaçınılmaz olarak ilkesiz demagojiden fiilen farksız bir duruma getiren nesnel bir mantığı vardır. Fraksiyon savaşlarının tüm tarihi bize bunu öğretiyor (örnek: "Vperyod"cularla Menşeviklerin Bolşeviklere karşı birleşmesi). Tam da bu yüzden, sadece görüş ayrılıklarının soyut özünü değil, aynı zamanda mücadelenin çeşitli aşamalarının seyri içinde bunların somut gelişimini ve değişimini de incelemek gerekir. 17 Ocak'taki tartışma bu gelişmenin sonucunu dile getirdi. Ne "sarsmak", ne de "yeni üretim görevleri" daha fazla savunulamaz (çünkü pratik ve amaca uygun herşey Rudzutak'ın tezlerin-de var). Geriye yapacak tek şey kalıyor: ya kendinde, Lassalle'in bir sözünü kullanırsak, "aklın" hatayı kabul etme, düzeltme "fizik gücünü" bulmak ve RKP tarihinin bu yaprağını çevirmek, ya da... ya da kim olursa olsun kalan müttefiklere sarılmak ve bütün ilkeleri "görmezden gelmek". Geriye ***bilinçsizliğe kadar*** "demokrasi" yandaşları kalmıştır. Ve Buharin'in bunların derekesine düşüyor, sendikalizm derekesine düşüyor.

Biz, "demokratik" "İşçi Muhalefeti"nde[23] sağlıklı olan ne varsa yavaş yavaş emerken, Buharin ***sağlıksız*** olana sarılmak zorunda kalıyor. Ünlü bir Tsektrancı ya da Troçkist olan Bumajni yoldaş 17 Ocak'ta Buharin'in sendikalist önerilerini kabul etmeye hazır olduğunu açıklıyor. "Sapronovcular" bir ve aynı tezde (No. 3) sendikaların "derinleşen kriz"i ve "bürokratik katılaşması"ndan söz etmeyi ve aynı zamanda "sendikaların üretimdeki ***haklarının*** genişletilmesi"ni "mutlak" zorunlu olarak önermeyi başarmışlardır... büyük ihtimalle kendi "bürokratik katılaşmaları" yüzünden. Böyle bir grup ciddiye alınabilir mi? Sendikaların üretimdeki ***rolleri*** üzerine konuşulduğunu duydular ve şimdi diğerlerini bastırmak için haykırıyorlar: "bürokratik katılaşma" yüzünden "hakların genişletilmesi". Bunların "pratik" önerilerinin ilk satırlarını okumak yeter, gerisini okumaya gerek yok: "Yüksek Ekonomi Konseyi Prezidyumu, Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Konseyi Plenumu tarafından önerilir ve Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi tarafından kesin olarak onaylanır". Ya "ilkesel" ***demokratik*** ta-

vırları? Dinleyin (Tez 2): "...Onlar (Zinovyev ve Troçki) gerçekte ***ekonominin eski askerileştiricilerinin*** bir ve aynı grubunun iki eğilimini dile getiriyorlar".

Eğer ciddiye alınacak olursa bu en kötü Menşevizm ve Sosyal-Devrimciliktir. Fakat Sapronov, Osinski ve ortaklarını ciddiye almak — bu görüşümce son derece değerli fonksiyonerler her Parti Kongresi'nden önce ("her defasında aynı yerde durmak"*) herhangi bir ateşli paroksizme düşer, herkesten baskın çıkmak ister ("en yaygaracılar" fraksiyonu) ve şahken şahbaz olurlarsa, bunları ciddiye almak olanaksız. "İgnatovcular", "Sapronovcular"ın dümen suyunda yüzüyorlar. Çeşitli grupların (özellikle Parti Kongresi öncesinde) bloklaşmasına elbette izin vardır (oy toplamaya çalışmalarına da). Fakat bunu komünizm çerçevesinde (sendikalizm değil) yapmak gerekir, hem de kendine güldürmeyecek biçimde. Kim daha çok veriyor? Partisizlere daha çok "hak" sunan herkes, Rusya Komünist Partisi Kongresi nedeniyle birleşin!..

Şimdiye kadar bizim platformumuz şuydu: Bürokratik aşırılıklar korunmamalı, tersine düzeltilmelidir. Bürokratizme karşı mücadele uzun süreli ve zorlu bir çalışmadır. Aşırılıkların düzeltilmesi derhal gerçekleşebilir ve gerçekleşmelidir. Askeri fonksiyonerlerin ve atama meraklılarının otoritesini, zararlı aşırılıklara dikkat çeken ve düzeltenler değil, tersine bu düzeltmeye karşı çıkanlar sarsıyor. Bazı Tsektrancıların aşırı çabaları bu türdendi; ama bu kişiler değerli ve yararlı mesai arkadaşları olarak kalacaklardır (ve öylelerdi). Sendikaların üretim görevleri sorununda yeni, pratik ve amaca uygun olan herşey bizzat kendileri tarafından tanınmış ve kararlaştırılmışsa sendikaları hırpalamamak ve onlarla aramızda görüş ayrılıkları icat etmemek gerekir. Bilakis bu zemin üzerinde yoğun biçimde ve birlik içinde pratik çalışma yapmak gerekir.

Şimdi platformumuza şu eklendi: ideolojik dağınıklığa ve "eko-

* *Y. F Gorbunov'un bir öyküsünde bir vecize.—**Alm. Red.***

nominin" her türlü "askerileştirilmesi"nden vazgeçmeye kadar, sadece şimdiye kadar ağırlıkla uygulandığı haliyle "atama yöntemi"nden değil, genelde her türlü "atama"dan vazgeçmeye, yani son tahlilde partisiz kitlelere karşı ***Parti'nin*** önderlik rölünden vazgeçmeye kadar varan muhalefetin ***sağlıksız*** unsurlarına karşı mücadele yürütülmelidir. Kesin olarak kurtulmadığımız takdirde Parti'yi yerle bir edecek olan sendikalist sapmaya karşı mücadele edilmelidir.

Partimizin hastalığından hiç kuşkusuz gerek Antant kapitalistleri yeni bir istila için, gerekse de Sosyal-Devrimciler komplo ve ayaklanmalar sergilemek için yararlanmaya çalışacaklardır. Bu bizi korkutmuyor, çünkü hepimiz hastalığı itiraf etmekten çekinmeden, fakat bu durumun bulunduğumuz her görevde hepimizden daha fazla disiplin, da-ha fazla dayanıklılık, daha fazla sağlamlık istediğinin bilincinde olarak tek yumruk olacağız. Parti Mart'taki RKP X. Kongresi'nde ve ondan sonra daha güçsüz değil, daha güçlü olacaktır.

19 Ocak 1921

BİR KEZ DAHA SENDİKALAR, MEVCUT DURUM, TROÇKİ VE BUHARİN YOLDAŞLARIN HATALARI ÜZERİNE[1]

Parti içi tartışma ve Parti Kongresi'ne başlangıç olarak, yani seçimlerden önce ve RKP X. Kongre seçimleriyle bağıntılı olarak fraksiyon mücadelesi başladı. İlk fraksiyon atağı, yani Troçki yoldaşın "tam bir dizi sorumlu fonksiyoner" adına "platform broşürü"yle yaptığı atağı ("Sendikaların Rolü ve Görevleri", önsöz 25 Aralık 1920 tarihli), RKP Petrograd örgütünün sert atağı (okur ileride bu sertliğin haklı olduğunu görecektir) izledi ("Parti'ye Çağrı", 6 Ocak 1921'de "Petrograd Pravdası"nda, 13 Ocak 1921'de de Parti'nin merkez organı olan Moskova "Pravda"sında çıktı). Bunun üzerine Moskova Parti Komitesi (aynı gün "Pravda"da) Petrograd örgütüne karşı tavır aldı. Ayrıca 30 Aralık 1920'deki son derece sorumlu dev Parti toplantısındaki, yani VIII. Sovyet Kongresi RKP Fraksiyonu'ndaki tartışmanın Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Konseyi RKP Fraksiyonu Bürosu tarafından yayınlanan stenografik raporu çıktı. Bu stenografik rapor şu başlığı taşır: "Sendikaların Üretimdeki Rolü Üzerine" (önsöz 6 Ocak 1921 tarihli-

dir). Elbette bu tartışma belgelerinin tümü olmaktan uzaktır. Tartışmalı sorunlarda tavır takınılan Parti toplantıları herhalde her yerde olmaktadır. 30 Aralık 1920'de, ifade ettiğim gibi, "düzeni ihlal" eden koşullar altında, yani tartışmaya katılamadığım, ne benden önceki, ne de sonraki konuşmacıları dinleyemediğim koşullarda konuşmak zorunda kaldım.* Şimdi bozulmuş düzeni yeniden kurmaya ve kendimi daha "düzenli" ifade etmeye çalışacağım.

FRAKSİYONCU DAVRANIŞIN PARTİ İÇİN TEHLİKESİ

Troçki yoldaşın, "Sendikaların Rolü ve Görevleri" adlı broşürü fraksiyonel bir atak mıdır? Böyle bir atak, içeriğinden bağımsız olarak Parti için herhangi bir tehlike oluşturur mu? Bu soruyu, Petersburgluların fraksiyonculuğunu gören Moskova Parti Komitesi üyeleri (Troçki yoldaşı elbette bir yana bırakıyoruz) ve Buharin yoldaş da geçiştirmeyi tercih ediyor, fakat o "tampon fraksiyonu" adına 30 Aralık 1920'de yaptığı konuşmada şunları açıklama gereği duyuyor:

> "...Eğer trenin raydan çıkma yönünde belli bir eğilimi varsa, bu durumda tampon hiç de kötü bir şey değildir" (30 Aralık 1920'deki tartışma üzerine raporun 45. sayfası).

Demek ki raydan çıkmaya belli bir eğilim var. Peki bu eğilimin aslında nerede, aslında hangi noktada, aslında nasıl başladığı sorusuna kayıtsız kalan böyle bilinçli Parti üyelerinin olabileceği düşünülebilir mi?

Troçki'nin broşürü, "kolektif bir çalışmanın ürünü" olduğu; kaleme alınışına "tam bir dizi sorumlu fonksiyonerin, özellikle sendikacıların (Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Konseyi Prezidyumu'nun, Metal İşçileri Merkez Komitesi'nin, Tsektran'ın vs. üyelerinin)" katıldığı;

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 27.* —***Red.***

bunun bir "platform broşürü" olduğu açıklamasıyla başlıyor. Ve 4. tezin sonunda şunu okuyoruz:

> "... önümüzdeki Parti Kongresi sendikal hareket alanındaki iki eğilim arasında bir ***seçim yapmak*** (altı Troçki tarafından çizilmiştir) zorundadır."

Eğer bu bir MK üyesinin bir fraksiyon kurması değilse, eğer bu "raydan çıkma yönünde belli bir eğilim" değilse, Buharin yoldaş ya da Parti'deki fikirdaşlarından herhangi biri, "fraksiyonculuk" ve Parti'nin "raydan çıkma eğilimi" gibi Rusça sözcüklerin başka hangi anlamı olduğunu açıklamalıdır. "Tampon yapmak" isteyen ve böyle bir "raydan çıkma eğilimi"ne ***gözlerini kapayan*** insanların körlüğünden daha korkunç bir körlük düşünülebilir mi?

Bir düşünün: Troçki yoldaşın ilk kez taslağının ve Parti'nin sendikalarda onun tarafından temsil edilen politikasının tümünün son derece ayrıntılı, uzun ve hararetli müzakeresine ayrılan iki MK Plenum toplantısından sonra (9 Kasım ve 7 Aralık) ***ondokuz MK üyesi arasından*** birisi ***tek başına*** kalıyor, kendisine MK dışında bir grup arıyor, bu grubun "kolektif" bir "çalışması"yla bir ***"platform"*** olarak ortaya çıkıyor ve Parti Kongresi'ne ***"iki"*** eğilim arasında "seçim yapma"yı öneriyor!! Buharin ta 9 Kasım'da "tamponcu" olarak ortaya çıkmış olmasına rağmen, 25 Aralık 1920 tarihinde Troçki yoldaşın iki eğilimden, sadece iki eğilimden söz etmesinin, en kötü ve zararlı fraksiyonculuğun suç ortağı olarak Buharin grubunun gerçek rolünü elle tutulur biçimde açığa çıkardığından söz etmek bile istemiyorum. Bunu geçerken belirtmiş olayım. Fakat her Parti üyesine soruyorum: Sendikal hareket alanındaki iki eğilim arasında "seçim"e böylesine çullanmak çok şaşırtıcı değil mi? Üç yıllık proletarya diktatörlüğünden sonra Parti içinde, sendikal hareket alanında iki eğilim sorununa ***böyle*** "çullanabilecek" tek bir üyenin bile bulunabilmesi insanı şaşırtmaz mı?

Hepsi bu değil. Broşürde yer alan fraksiyoncu saldırılara bir bakın. Daha birinci tezde "Parti tarafından çoktan işi bitirilmiş trade-unionist pozisyonlara geri savrulmuş" olan "sendikal hareketin bazı fonk-

siyonerleri"ne karşı tehditler yapıldığını görüyoruz (belli ki ondokuz MK üyesinden sadece biri Parti'yi temsil ediyor). 8. tezde "Sendika fonksiyonerlerinin önde gelen kesimi içindeki sendikal muhafazakârlık" mahkûm ediliyor (dikkatlerin katıksız bürokratik tarzda "önder kesim" üzerine yöneltilmesine dikkat edin!). 11. tezde başlangıçta, "sendikacıların çoğunluğu"nun Rusya Komünist Partisi "IX. Kongre kararlarını" biçimsel olarak, yani ***lafta*** kabul ettikleri takdire değer nazikli̇kte, ispat kudretine sahip, nesnel ... bunu mümkün olduğunca nazik biçimde nasıl ifade edebilirim?... "iması" görülür.

Sendikacıların ***çoğunluğunun*** (!!) Parti kararlarını ***lafta*** kabul ettikleri konusunda esas yargıçlar demek ki bunlar!

12. tezde şöyle deniyor:

> "...Birçok sendikacı gittikçe daha şiddetli ve uzlaşmaz biçimde birleşme perspektifine karşı çıkıyor... Bu sendikacılar arasında Tomski ve Losovski yoldaşları görüyoruz. Dahası, yeni görevlere ve yöntemlere karşı direnen birçok sendikacı kendi aralarında bir tüzel seçkinlik ruhu, ekonominin ilgili alanında çalışmaya çekilen yeni fonksiyonerlere karşı düşmanlık ruhu geliştiriyorlar ve böylece sendikal örgütlü işçiler arasında fiilen loncacılığın kalıntılarını destekliyorlar."

Okur bu değerlendirmeleri dikkatle okumalı ve iyice düşünmeli. Ne şaşırtıcı "inci" bolluğu! Birincisi bu ifade fraksiyoncu karakteri açısından değerlendirilmeli. Tomski bir platform yayınlayıp orada Troçki'yi ve "birçok" askeri fonksiyoneri bürokratizm ruhu geliştirmekle, barbarlık kalıntılarını desteklemekle vs. suçlasaydı, Troçki'nin ne diyeceğini, nasıl davranacağını bir düşünün! ***Buradaki*** haşinliği ve fraksiyonculuğu görmeyen, farketmeyen, hiçbir biçimde farketmeyen, bunun Petrogradlıların davranışından çok daha fazla fraksiyonculuk olduğunu görmeyen Buharin, Preobrajenski, Serebryakov ve diğerleri hangi "rolü" oynuyorlar?

İkincisi. Meselenin bu biçimde ele alınışını bir düşünün: Birçok sendikacı "kendi aralarında... ruh geliştiriyorlar". Bu, meselelere tamamen bürokratik biçimde yaklaşmaktır. Herşey, kitlelerin, milyonla-

rın gelişim seviyesine ve yaşam koşullarına değil de, Tomski ve Losovski'nin "kendi aralarında" hangi "ruhu" geliştirdiklerine bağlı olacakmış.

Üçüncüsü. Troçki yoldaş burada istemeden, gerek onun, gerekse de "tampon yapan" Buharin ve ortaklarının öylesine dikkatle yan çizdikleri ve gizledikleri tüm tartışmanın ***özünü*** ifade etti.

Tüm tartışmanın özü ve mücadelenin kaynağı birçok sendikacının yeni görevlere ve yöntemlere direnmelerinde ve aralarında yeni fonksiyonerlere karşı düşmanlık ruhu geliştirmelerinde mi yatıyor?

Yoksa, sendikal örgütlü işçi kitlelerinin haklı olarak karşı çıkmaları ve yeni fonksiyonerler arasında bürokratizmin gereksiz ve zararlı aşırılıklarını düzeltmek istemeyen bazılarını kaçınılmaz olarak bir kenara atmaya hazır olduklarını dile getirmelerinde mi yatıyor?

Tartışmanın özü herhangi birinin "yeni görevleri ve yöntemleri" kavramak istememesinde mi yatıyor?

Yoksa, herhangi birinin yeni görev ve yöntemler üzerine laf kalabalığıyla, bürokratizmin bazı gereksiz ve zararlı aşırılıklarının savunulmasını gizlemeye çalışmasında mı yatıyor?

Okur tüm tartışmanın bu ***özünü*** iyice kavramalıdır!

BİÇİMSEL DEMOKRASİ VE DEVRİMCİ YARARLILIK

"İşçi demokrasisi fetiş tanımaz", diye yazıyor Troçki yoldaş "kolektif bir çalışmanın ürünü" olan tezlerinde. "O sadece devrimci yararlılığı tanır" (tez 23).

Troçki yoldaşın bu tezleri onu tam bir çıkmaza sokmuştur. Tezlerde doğru olan yeni değildir, aynı zamanda Troçki'ye ***karşı*** da yönelmektedir. Ve onlarda yeni olan ise kesinlikle yanlıştır.

Troçki yoldaşın doğru cümlelerini not ettim. Bunlar sadece 23. tezde değinilen sorunda (Ulaştırma Siyasi Merkezi) değil, diğer sorunlarda da Troçki'ye karşı yönelmektedir.

Biçimsel demokrasi açısından Troçki, fraksiyonel bir platformla tüm Merkez Komitesi'ne de karşı çıkma ***hakkına sahipti.*** Bu tartışma götürmez. MK'nın, tartışma özgürlüğü üzerine 24 Aralık 1920 tarihli kararıyla bu biçimsel hakkı onayladığı da tartışma götürmez. Bu biçimsel hakkı tamponcu Buharin Troçki'ye tanıyor, fakat Petersburg örgütüne tanımıyor — büyük ihtimalle Buharin işi 30 Aralık 1920'de "kutsal işçi demokrasisi şiarı"na kadar vardırdığı için olsa gerek (stenografik raporun 45. sayfası)...

Peki, ya devrimci yararlılık?

Aklı ve bilinci yerindeyken, Troçki gibi otorite sahibi bir önderin sendikal harekete ilişkin sorunlardaki ***böyle*** bir çıkışını devrimci yararlılık olarak görecek, Tsektran fraksiyonu ya da "tampon" fraksiyonunun fraksiyoncu kendini beğenmişliğiyle körleşmemiş tek bir ciddi insan bulabilir misiniz?

Troçki'nin, "yeni yöntem ve görevleri" gerçekte son derece yanlış gösterdiği gibi, son derece doğru göstermiş olsaydı da (daha ileride değinilecek) tek başına meseleye böyle bir yaklaşım tarzıyla kendisine, Partiye, sendika hareketine, milyonlarca sendika üyesinin eğitimine ve cumhuriyete zarar vereceği inkâr edilebilir mi?

Aziz Buharin ve grubunun kendilerini "tampon" olarak adlandırmalarının nedeni herhalde bu tanımın kendilerine ne tür yükümlülükler getirdiğine ***hiç kafa yormamaya*** kesin karar vermiş olmalarıdır.

SENDİKAL HAREKETTEKİ BÖLÜNMELERİN SİYASİ TEHLİKESİ ÜZERİNE

Herkes, büyük görüş ayrılıklarının bazen son derece küçük, hatta başlangıçta hiç önemsiz farklılıklardan doğduğunu bilir. Hiç göze

çarpmayan küçük bir yaranın, hatta, hayatta herkesin başına defalarca gelen bir sıyrığın, bu küçük yara iltihaplanmaya başlayınca, kan zehirlenmesi meydana gelince son derece tehlikeli, hatta bazen kesinlikle öldürücü bir hastalığa dönüştüğünü herkes bilir. Bütün çatışmalarda, hatta tamamen kişisel çatışmalarda da bu böyledir. Politikada da bu böyledir.

Küçücük de olsa her farklılık, bölünmeye doğru giderse, hem de bütün siyasi yapıyı sarsacak, yıkacak ve Buharin yoldaşın benzetmesini kullanacak olursak trenin raydan çıkmasına yol açacak bir bölünmeye doğru giderse, tehlikeli olabilir.

Proletarya diktatörlüğünü yaşayan bir ülkede, proletarya içinde bir bölünmenin ya da proletarya partisiyle, proletarya kitlesi arasında bir bölünmenin, özellikle proletaryanın nüfusun küçük bir azınlığını oluşturduğu bir ülkede sadece bir tehlike değil, son derece büyük bir tehlike olduğu açıktır. (30 Aralık 1920'deki konuşmamda ısrarla vurgulamaya çalıştığım gibi, sendikalarda neredeyse tamamen örgütlenmiş proletaryanın hareketi olan) sendika hareketindeki bölünmeler ise proletarya kitlesi içinde bölünmeler anlamına gelir.

O nedenle 2–6 Kasım 1920 tarihleri arasında V. Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı'nda (ki burada alevlenmişti), bu konferansın hemen ardından... hayır yanılıyorum, bu konferans ***sırasında*** Politbüro'da Tomski yoldaş büyük bir heyecanla gelip, son derece sakin Rudzutak yoldaşın tam desteğini alarak Troçki yoldaşın bu konferansta nasıl sendikaları "sarsmak"tan sözettiğini, kendisinin, yani Tomski'nin buna karşı polemiğe giriştiğini anlatmaya başladığında — bütün bunlar olduğunda, kendi kendime ve itiraz edilemez biçimde, tartışmanın esasının politikada (yani Parti'nin sendikalara karşı politikasında) yattığı ve Troçki yoldaşın bu tartışmada, sendikaları "sarsma" politikasıyla Tomski yoldaş karşısında tamamen haksız olduğu sonucunu çıkardım. Zira "sarsma" politikası "yeni görevler ve yöntemler"le (Troçki'nin 12. tezi) ***kısmen de olsa haklı çıkarılmış olsa bile,*** şu anda ve bugün-

kü durumda son derece uygunsuz bir politikadır, çünkü bölünme tehlikesine yol açmaktadır.

"Tepeden sarsma" politikasını Troçki yoldaşa atfetmek şimdi ona "katıksız bir karikatür" gibi görünüyor (L. Troçki: "Petrogradlı Yoldaşlara Yanıt", 15 Ocak 1921 tarihli "Pravda", No. 9)[24]. Fakat "sarsma" sözcüğü tam bir "meşhur söz"dür, sadece V. Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı'nda Troçki yoldaş tarafından geliştirildikten sonra, gerek Parti, gerekse de sendikalarda "kulaktan kulağa yayılması" anlamında değil. Hayır, ne yazık ki şimdi de çok daha derin bir anlamda hâlâ doğrudur. Şöyle ki: Tek başına bu sözcük, platform broşürü "Sendikaların Rolü ve Görevleri"nin ***tüm ruhunu, tüm eğilimini*** en özlü biçimde dile getirmektedir. Troçki yoldaşın tüm bu platform broşürü baştan sona "tepeden sarsma" politikasıyla doludur. Tomski yoldaşa ya da "birçok sendikacı"ya karşı getirilen, "yeni fonksiyonerlere karşı aralarında düşmanlık ruhu geliştirdikleri" suçlamasını anımsamak yeter.

V. Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı'nda (2–6 Kasım 1920) bölünmeye gebe atmosfer henüz oluşma *aşamasında idiyse, Aralık 1920* başında Tsektran'ın bölünmesi olgu haline gelmiştir.

Kavgalarımızın politik özünü değerlendirmek için bu olay en temel, en önemli, en esaslı şeydir; ve Troçki ve Buharin yoldaşlar bu hususta susmanın herhangi bir yararı olabileceğine boşuna inanıyorlar. Susmak bu durumda bir "tampon" etkisi değil, alevlendirme etkisi yapıyor, zira sorun sadece bizzat yaşam tarafından gündeme getirilmemiş, aynı zamanda Troçki yoldaş tarafından platform broşüründe önemle kaydedilmiştir. Çünkü tam da bu broşür aktardığım bölümlerde tekrar tekrar, özellikle de 12. tezde şu soruyu ortaya atmaktadır: meselenin özü "birçok sendikacının kendi aralarında yeni fonksiyonerlere karşı düşmanlık ruhu geliştirmesinde" mi, yoksa örneğin Tsektran içindeki bazı gereksiz ve zararlı aşırılıklar karşısında ***kitlelerin*** "düşmanlığı"nın haklı olmasında mı yatıyor?

Zinovyev yoldaş da zaten 30 Aralık 1920'deki daha ilk konuşmasında haklı olarak, "Troçki yoldaşın işgüzar yandaşları"nın işi bölünmeye vardırdıklarını söyleyerek bu sorunu dolambaçsız bir şekilde ortaya koymuştur. Sakın Buharin yoldaş Zinovyev yoldaşın konuşmasına bu nedenle "kahvehane politikacılığı" diye sövmüş olmasın? Fakat şimdi, 30 Aralık 1920'deki tartışmanın stenografik raporunu okuyan ve Zinovyev yoldaşın[25] çok doğru gerçekleri aktardığı ve doğru gerçeklere dayandığını, buna karşılık Troçki ve Buharin'de herhangi bir gerçeğin bulunmadığı aydın "laf kalabalığı"nın ağırlıkta olduğunu gören bütün Parti üyeleri bu suçlamanın haksız olduğuna ikna olacaktır.

Zinovyev yoldaş, "Tsektran kumdan ayaklar üzerinde duruyor, şimdiden üç parçaya bölündü" dediğinde, Sosnovski yoldaş lafını kesmiş ve "Bunu siz teşvik ettiniz" demişti (stenografik rapor, s. 15).

Bu gerçekten de ciddi bir suçlama. Eğer kanıtlansaydı, sendikalardan birinde bile ***bölünmeyi teşvik etme*** suçlularına ne MK'da, ne Parti'de, RKP'de, ve ne de cumhuriyetimizin sendikalarında yer olmazdı. Ne mutlu ki bu ciddi suçlama, maalesef ciddiye alınamayacak, polemikçi "coşku patlamaları"nın birçok örneğini vermiş bir yoldaş tarafından gayri ciddi biçimde getirilmiştir. Sosnovski yoldaş, örneğin üretim propagandası üzerine mükemmel makalelerine bile bazen üretim propagandasının bütün yararlarını çok aşan "bir atımlık katran" karıştırmayı bilmiştir. Mücadelenin en öfkeli anında bile saldırılarına zehir karıştırma konusunda hiç yetenekli olmayan (örneğin Buharin gibi) mutlu mizaçlar var. Saldırılarına çok sık zehir karıştıran mutsuz mizaçlar da var. Sosnovski yoldaşın bu açıdan kendisine dikkat etmesi, hatta dostlarından kendisine dikkat etmelerini rica etmesi yararlı olacaktır.

Fakat, dediğim gibi, suçlama yine de yapılmıştır. Gayri ciddi, beceriksizce, gayet "fraksiyoncu" biçimde de olsa yapılmıştır. Ancak mesele ciddiyse, gerçeği beceriksizce söylemek, onu gizlemekten yeğdir.

Mesele hiç kuşkusuz ciddidir, çünkü, tekrarlıyorum, bütün kavganın ***püf noktası,*** inanılandan da fazla burada yatar. Ve ne mutlu ki elimizde Sosnovski yoldaş tarafından ortaya atılan soruna ***özü itibariyle*** yanıtlamak için yeterince inandırıcı ve yeterince nesnel kanıtımız var.

Birincisi, stenografik raporun aynı sayfasında Zinovyev yoldaşın açıklamasını okuyoruz, o sadece Sosnovski yoldaşa "Bu doğru değil!" diye yanıt vermekle kalmadı, aynı zamanda tayin edici olgulara tam anlamıyla işaret etti. Zinovyev yoldaş, Troçki yoldaşın (ben şunu ekliyorum: apaçık fraksiyoncu bir işgüzarlıkla) Sosnovski yoldaştan çok farklı bir suçlama yapmaya çalıştığına dikkat çekti. Zinovyev yoldaşa karşı, Zinovyev'in ***Eylül'deki RKP Tüm-Rusya Konferansı'ndaki***[26] ***davranışıyla*** bölünmeyi teşvik ettiği, daha doğrusu bölünmeye yol açtığı suçlaması. (Bu suçlama, parantez içinde belirtmek istiyorum, Zinovyev'in Eylül'deki davranışı MK ve Parti tarafından öz olarak onaylandığı ve hiçbir zaman, hiç kimse tarafından buna karşı resmen itirazda bulunulmadığı için bile tutarsızdır.)

Ve Zinovyev yoldaş, MK oturumunda Rudzutak yoldaşın tutanaklara dayanarak şunu kanıtladığı yanıtını vermiştir:

> "... bu sorun" (Tsektran içinde bürokratizmin bazı gereksiz ve zararlı aşırılıkları sorunu) "gerek Sibirya'da gerek Volga'da, gerek Kuzey'de gerekse de Güney'de benim" (yani Zinovyev'in) "herhangi bir davranışımdan ***çok önce*** ve Tüm-Rusya Konferansı'ndan çok önce ele alınmıştır."

Bu tamamen berrak, tam ve olgulara dayanan bir açıklamadır. Zinovyev yoldaş bu açıklamayı RKP'nin binlerce en sorumlu üyesi önündeki ilk konuşmasında yapmıştır ve ***ne*** Zinovyev yoldaşın bu konuşmasından ***sonra iki kez*** konuşan Troçki yoldaş, ***ne de hakeza*** Zinovyev'in konuşmasından ***sonra*** söz alan Buharin yoldaş Zinovyev'in işaret ettiği olguları çürütmemişlerdir.

İkincisi. Yine aynı stenografik raporda yer alan, 7 Aralık 1920'de kabul edilen ***Gemi İşçileri Birliği içindeki komünistlerle Tsektran Konferansı Komünist Fraksiyonu arasındaki anlaşmazlık sorununa***

ilişkin RKP MK Plenum kararı, Sosnovski yoldaşın suçlamasının yanlışlığının daha tam ve resmi kanıtıdır. Bu kararın Tsektran'la ilgili kısmı şöyledir:

> "...Tsektran'la gemi işçileri arasındaki anlaşmazlıkla bağıntılı olarak MK şunları kararlaştırır: 1) Birleşik Tsektran'da bir Gemi İşçileri Seksiyonu kurulur. 2) Şubat ayında bir demiryolcular ve gemi işçileri kongresi toplanır; bu kongrede olağan yeni Tsektran seçimleri yapılır. 3) O zamana kadar Tsektran'ın eski bileşimiyle işleyişi sürer. 4) Ulaştırma ve Gemicilik İşleri Siyasi Merkezleri en kısa zamanda feshedilir ve bu merkezlerin güçleri ve araçları olağan demokrasi temelinde sendika örgütüne devredilir."

Okur buradan sadece gemi işçilerinin mahkûm edilmemekle kalmadığını, tersine bütün esaslarda ***onlara hak verildiğini*** görecektir. Oysa 14 Ocak 1921 tarihli genel platformu ("Sendikaların Rolü ve Görevleri Üzerine") imzalamış olan MK üyelerinden ***biri bile*** (Kamenev hariç) bu karara oy vermemiştir (Bir grup MK ve Sendika Komisyonu üyesi tarafından MK'ya sunulan X. Parti Kongresi'nin bir karar tasarısı. Bu platformu MK üyesi olmayanlardan Sendika Komisyonu üyesi Losovski imzalamıştı; diğerleri ise şunlardı: Tomski, Kalinin, Rudzutak, Zinovyev, Stalin, Lenin, Kamenev, Petrovski, Artyom Sergeyev).

Bu karar saydığımız MK üyelerine ***karşı***, yani bizim grubumuza karşı geçirildi. Çünkü biz eski Tsektran'ın geçici olarak devam etmesine karşı oy kullanırdık. Ve bizim grubumuzun zaferinin kaçınılmazlığı Troçki'yi Buharin'in karar tasarısı lehine oy vermek zorunda bıraktı, çünkü aksi halde bizim kararımız geçecekti. Kasımda Troçki'den ***yana*** olan Rikov yoldaş Aralıkta Gemi İşçileri Birliği'yle Tsektran arasındaki anlaşmazlığı çözüme kavuşturmak için Sendika Komisyonu'nda çalışmış ve gemi işçilerinin haklı olduğuna ikna olmuştu.

Özetlersek: MK Aralık çoğunluğu (7 Aralık'taki çoğunluk) Troçki, Buharin, Preobrajenski, Serebryakov vs. gibi kimsenin Tsektran'a ***karşı*** önyargılı olmakla itham edemeyeceği yoldaşlardan oluşuyordu. Ve bu çoğunluk, aldığı kararın özü itibariyle Gemi İşçileri Birliği'ni

değil, Tsektran'ı mahkûm etmiştir, sadece, Tsektran'a derhal işten el çektirilmesini reddetmiştir. Böylece Sosnovski'nin yaptığı suçlamanın hiçbir dayanağı olmadığı kanıtlanmış oluyor.

Belirsizliğe yer bırakmamak için bir noktaya daha değinmek gerekir. Tekrar tekrar sözünü ettiğim "bürokratizmin bazı gereksiz ve zararlı aşırılıkları" nelerdi? Yoksa ***bu*** suçlama asılsız ve abartılı değil miydi ve değil midir?

Yine buna da yanıtı Zinovyev yoldaş daha 30 Aralık 1920'deki ilk konuşmasında verdi, hem de son derece açık bir yanıttı bu. Zinovyev yoldaş, Sof yoldaşın su taşımacılığı için verdiği yazılı emirden (3 Mayıs 1920 tarihli) bir bölüm aktardı, burada şu açıklanıyordu: "Komitecilik son bulmuştur". Zinovyev yoldaş bunu haklı olarak temel bir hata olarak niteledi. İşte size gereksiz ve zararlı bürokratizm ve "atamacılık" aşırılığının dikalası. Bununla birlikte Zinovyev yoldaş hemen, atama heveslileri arasında Sof yoldaştan "çok daha az sınanmış ve daha az deneyimli yoldaşlar" bulunduğu kaydını düşüyordu. Ben MK'da Sof hakkında son derece değerli bir fonksiyoner olduğu yönünde değerlendirmeler duydum ve Savunma Konseyi'ndeki gözlemlerim bu yargıyı tamamen doğruluyor. Hiç kimse bu tür yoldaşların otoritesini sarsmayı ya da bu yoldaşları "günah keçileri" yapmayı düşünmüyor (Troçki yoldaş raporunun 25. sayfasında tek bir kanıt bile sunmadan bu kuşkuyu dile getirmiştir). "Atamacılar"ın otoritesini, onların hatasını düzeltenler değil, hata yaptıklarında bile onları korumayı aklından geçirecek olanlar sarsar.

O halde görüyoruz ki sendika hareketindeki bölünme tehlikesi icat edilmiş bir şey değil, bir gerçekliktir. Aym şekilde, görüş ayrılıklarının abartmasız özünün aslında nerede yattığını da açıkça görüyoruz: Bürokratizm ve atamacılığın bazı gereksiz ve zararlı aşırılıklarının korunmaması, haklı çıkarılmaması, bilakis düzeltilmesi. Hepsi bu.

İLKESEL GÖRÜŞ AYRILIKLARI ÜZERİNE

Ne var ki esaslı ve derin ilkesel görüş ayrılıkları varsa, denebilir bize, bunlar en sert ve en fraksiyoncu eylemleri dahi haklı çıkarmaz mı? Eğer söylenecek yeni ve henüz kavranmamış bir şey varsa, bu bazen bölünmeyi bile haklı çıkarmaz mı?

Eğer görüş ayrılıkları gerçekten olağanüstü derinse ve Parti'nin ya da işçi sınıfının politikasının yanlış rotasını başka türlü düzeltmek mümkün değilse, elbette haklı çıkarır.

Fakat işin püf noktası tam da şu ki, bu tür görüş ayrılıkları burada yok. Troçki yoldaş bunları göstermeye çalıştı, fakat gösteremedi. Ve broşürünün çıkmasından ***önce*** (25 Aralık) koşullu olarak ya da uzlaştırıcı biçimde konuşmak mümkün —ve zorunlu— idiyse de ("anlaşılmamış yeni görevler olsa bile, görüş ayrılıkları olsa bile soruna böyle yaklaşılmamalıdır"), bu broşür çıktıktan ***sonra*** şöyle demek zorunluydu: Yeni olarak sunduğu şeyde Troçki yoldaş özde haksızdır.

Bu en açık biçimde Troçki yoldaşın tezleri, V. Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı (2-6 Kasım) tarafından kabul edilen Rudzutak'ın tezleriyle karşılaştırıldığında görülür. Bunları 30 Aralık'taki konuşmamda ve 21 Ocak tarihli "Pravda"da* aktardım. Bu tezler Troçki'nin tezlerinden hem daha doğru, hem de daha tamdır. Troçki'nin tezlerinin Rudzutak'inkilerden ayrıldığı yerler, Troçki'de yanlıştır.

Önce, Buharin yoldaşın 7 Aralık tarihli MK kararına sokma acelesi gösterdiği ünlü "üretim demokrasisi"ni alalım. Bu beceriksiz ve entelektüelvari yapay ("süslü püslü") ifade bir konuşmada, ya da herhangi bir makalede kullanılmış olsaydı, bu ifadeye mızmızlanıp durmak elbette gülünç olurdu. Fakat Troçki ve Buharin ***tezlerde*** kendilerini tam da "platformlar"ını Rudzutak'ın sendikalarca kabul edilen tez-

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 46 ve devamı; ve "Parti Krizi" adlı makale, s. 52 ve devamı. —**Red.***

lerinden ayıran bu ifade üzerinde ***ısrar ederek*** gülünç duruma düşürmüşlerdir!

Bu ifade teorik olarak yanlıştır. (Sınıflar tamamen ortadan kaldırılmadığı, sınıfsız toplum kurulmadığı sürece kaçınılmaz olan) genel olarak her türlü siyasi üst yapı gibi her türlü demokrasi de son tahlilde üretime hizmet eder ve son tahlilde o toplumun üretim ilişkileri tarafından belirlenir. O nedenle "üretim demokrasisi"ni tüm diğer demokrasiden ayırmak hiçbir şey ifade etmez. Bu kafa karışıklığı ve boş laftır. Bu birincisi.

İkincisi. Bu ifadenin Buharin tarafından kaleme alınan 7 Aralık'taki MK Plenum kararında bizzat onun tarafından nasıl açıklandığına bakın. "Bu nedenle, diye yazıyor Buharin, işçi demokrasisinin yöntemleri ***üretim*** demokrasisinin yöntemleri olmalıdır. Bu demektir ki" — dikkat edin: "Bu demektir ki"! Buharin kitlelere yaptığı çağrıya ***ayrıca açıklamak*** gereken karışık bir ifadeyle başlıyor: görüşümce bu, demokrasinin bakış açısından ***gayri-demokratiktir;*** kitleler için ayrıca açıklama gerektirmeyen yeni ifadeler ***olmadan*** yazmak gerekir; "üretim" bakış açısından bu zararlıdır, çünkü gereksiz bir ifadeyi açıklamak için boşuna zaman harcamayı gerektirir — "bu demektir ki, bütün seçimler, aday göstermeler, adayların desteklenmesi vs. sadece siyasi kararlılık bakış açısıyla değil, aynı zamanda ***iktisadi yetenekler, idari kıdem, örgütsel nitelikler*** ve emekçi kitlelerin maddi ve manevi çıkarları için pratikte sınanmış özene dayalı bakış açısıyla da yapılacaktır."

Açıkça zorlama ve yanlış bir değerlendirme. Demokrasi sadece "seçimler, aday gösterme ve adayların desteklenmesinden vs." demek değildir. Bu meselenin bir yanıdır. Öte yandan tüm seçimlerin siyasi kararlılık ve iktisadi yetenekler bakış açısıyla yapılması gerekmez. Troçki'nin düşüncesinin tersine milyonlarca üyeye sahip bir örgütte, belli bir oranda vekiller ve bürokratlar da olmak zorundadır (daha yıllar yılı iyi bürokratlar olmadan yapamayacağız). Fakat bu nedenle bir "vekiller" ya da "bürokratlar" demokrasisinden sözetmiyoruz.

Üçüncüsü. Gözümüzü sadece seçilecek olanlara, örgütçülere, idarecilere vs. dikmek yanlıştır. Ne de olsa bunlar sivrilmiş insanlardan oluşan bir azınlıktır. Gözümüzü sıradan insanlara, kitleye çevirmek zorundayız. Bu Rudzutak'ta sadece daha basit, anlaşılır değil, aynı zamanda teorik olarak da daha doğru ifade edilmiştir (Tez 6):

> "...üretime katılan herkesin, yerine getirdiği üretim görevlerinin zorunluluğu ve yararlılığını kavraması; üretime katılan herkesin sadece yukarıdan verilen görevlerin yerine getirilmesine çalışmakla kalmayıp, aynı zamanda bilinçli bir şekilde üretim alanındaki bütün teknik ve örgütsel eksikliklerin giderilmesine katılması zorunludur."

Dördüncüsü. "Üretim demokrasisi" yanlış yorumlara açık bir ifadedir. Diktatörlüğün ve bireysel komutanın reddedilmesi anlamında anlaşılabilir. Olağan demokrasinin ertelenmesi ya da ona yan çizilmesi anlamında yorumlanabilir. Her iki yorum da zararlıdır: bundan kaçınmak için ise ayrıca ve uzun yorumlarda bulunmak kaçınılmazdır.

Aynı düşünceler Rudzutak'ta daha doğru ve basit bir şekilde anlatılmıştır ve aynı zamanda tüm bu müşkülattan uzaktır. Ve Troçki 11 Ocak tarihli "Pravda"daki[27] "Üretim Demokrasisi" adlı makalesinde sadece bu yanlışlıkların ve müşkülatın varlığını inkâr etmemekle kalmıyor (kendi tezlerini Rudzutak'ınkilerle karşılaştırmayarak bu soruna tümüyle yan çiziyor), bilakis "askeri demokrasi"yle paralellikler çizerek kendi ifadesindeki müşkülatı ve yanlışı dolaylı olarak onaylıyor. Neyse ki biz, anımsayabildiğim kadarıyla böyle bir ifade yüzünden hiçbir zaman fraksiyon çatışmasına başlamadık.

Troçki'nin "üretim atmosferi" kavramı daha da talihsiz bir kavram. Zinovyev haklı olarak bu kavramla alay etti. Troçki buna çok kızdı ve şu yanıtı verdi:

> "Bir savaş atmosferi vardı, bir cephe atmosferi vardı... Şimdi işçi kitlesi içinde, sadece yüzeyde değil onun büyük çoğunluğu içinde bir ***üretim atmosferi*** oluşmalıdır, yani cephelere karşı olduğu gibi üretime karşı da aynı heyecan, aynı nesnel ilgi, aynı dikkat oluşmalıdır..."

Fakat tam da bunun için "işçi kitlesine, onun büyük çoğunluğu"na

Rudzutak'ın tezlerinde yapıldığı gibi konuşmak ve başlarını sallayıp gülümsemelerine yolaçacak "üretim atmosferi" gibi sözcükler kullanmamak gerekir. Aslında Troçki yoldaş "üretim atmosferi" kavramını kullanırken üretim propagandası kavramının ifade ettiği aynı düşünceleri dile getiriyor. Fakat tam da işçi kitlesi için, onun büyük çoğunluğu için, üretim propagandasında bu tür kavramlardan kaçınmak gerekir: Bu kavram kitleler arasında üretim propagandasının nasıl ***yapılmaması gerektiğinin*** dikalasıdır.

POLİTİKA VE EKONOMİ. DİYALEKTİK VE EKLEKTİZM

Böyle temel, işin ABC'si olan bir sorunu yeniden ortaya atmak zorunda kalmak tuhaf. Ne yazık ki Troçki ve Buharin buna zorluyor. İkisi de beni sorunu "değiştirmek", ya da onlar soruna "iktisaden" yaklaşırken beni "siyasi" yaklaşmakla suçluyorlar. Hatta Buharin bunları tezlerine aldı ve adeta ben her ikisini de birleştiriyorum dercesine, kendini tartışan iki tarafın üstüne "çıkarmaya" çalıştı.

Bu korkunç bir teorik yanlıştır. Politika ekonominin yoğunlaşmış ifadesidir, diye tekrar etmiştim konuşmamda*, çünkü daha önce de, son derece saçma, bir Marksistin ağzına yakışmayan, sorunlara "siyasi" yaklaştığım suçlamasını duymuştum. Politika zorunlu olarak ekonomi üzerinde önceliğe sahip olmalıdır. Olayları başka türlü değerlendirmek, Marksizmin ABC'sini unutmak demektir.

Politik değerlendirmem mi yanlış? Öyleyse bunu söyleyin ve kanıtlayın. Fakat politik yaklaşımla "ekonomik" yaklaşımın eşdeğer olduğunu, "birinin ya da ötekinin" alınabileceğini söylemek (ya da dolaylı olarak bunu düşünmek bile) Marksizmin ABC'sini unutmak demektir.

---

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 41.* ***—Red.***

Başka bir deyişle. Politik yaklaşım şudur: sendikalara yanlış yaklaşılırsa, bu Sovyet iktidarını, proletarya diktatörlüğünü yerle bir edecektir. (Partinin haksız olduğu partiyle sendikalar arasındaki bir bölünme, Rusya gibi bir köylü ülkesinde Sovyet iktidarını muhakkak yıkacaktır). Bu düşünce nesnel bir şekilde gözden geçirilebilir, yani meseleye mevcut yaklaşımın doğru mu, yoksa yanlış mı olduğu incelenebilir, düşünülebilir, bu konuda karara varılabilir (ve bu yapılmalıdır). Fakat sizin politik yaklaşımınıza "değer veriyorum", "***fakat***" bu sadece siyasi bir yaklaşım, oysa bizim "iktisadi" bir yaklaşıma "da" gereksinimimiz var demek şunu demeye benzer: Şu ya da bu adımı attığınızda kafanızı kıracağınız yönündeki düşüncenize "değer veriyorum", ***fakat*** tok ve giyinik olmanın aç ve çıplak olmaktan daha iyi olduğunu da göz önüne alın.

Buharin meseleye politik ***ve*** ekonomik yaklaşımı birleştirmeyi propaganda ederek teorik olarak ***eklektizme*** düşmüştür.

Troçki ve Buharin meseleyi öyle koyuyorlar ki, sanki onlar üretimin yükselmesi için, biz ise sadece biçimsel demokrasi için kaygı duyuyoruz. Bu anlatım yanlıştır, çünkü sorun ***sadece*** şudur (ve Marksistlerce de sadece böyle konabilir): meseleye doğru politik yaklaşım olmadan söz konusu sınıf egemenliğini koruyamayacak, ***dolayısıyla üretim görevlerini*** de yerine getiremeyecektir.

Daha somut olarak. Zinovyev şöyle diyor:

> "Sendikalarda işi bölünmeye kadar götürerek siyasi bir hata yapıyorsunuz. Üretimin artırılması hakkında ise ben ta Ocak 1920'de yazıp çizdim, bir hamam yapımını örnek verdim."

Troçki yanıtlıyor:

> "Bir hamamın örnek verildiği bir broşür yazmak ne büyük iş (s. 29); ama, sendikaların ne yapması gerektiği hakkında 'tek sözcük', 'tek bir sözcük dahi' (s. 22) söylemediniz".

Yanlış. Hamam örneği, kusuruma bakmayın, on "üretim atmosferi"nden daha fazla tartar, yanında birkaç "üretim demokrasisi" de ca-

bası. Hamam örneği, sendikaların görevinin ne olduğunu kitleler için, "büyük çoğunluk" için açık, basit biçimde ifade etmektedir, "üretim atmosferi" ve "üretim demokrasisi" ise işçi kitlelerinin bakışını bulandıran, anlamalarını ***zorlaştıran*** değersiz bir şeydir.

Troçki yoldaş bana da şu suçlamada bulundu: "Lenin, sendikaların aygıtı denilen manivelaların hangi rolü oynadığı ve oynaması gerektiği" üzerine "tek laf etmemiştir". (s. 66)

Özür dilerim Troçki yoldaş: Rudzutak yoldaşın tezlerinin tamamını okuyarak ve bunları onaylayarak, bu konuda sizin tüm tezlerinizden ve tüm raporunuzdan, daha doğrusu ikinci raporunuzdan ve kapayış konuşmanızdan ***çok daha fazla*** şey söyledim — ***daha tafsilatlı, daha doğru, daha basit*** ve ***daha açık.*** Çünkü, tekrar ediyorum, aynî ödüller ve dostluk disiplin mahkemelerinin, ekonomiye egemen olmak, sanayiyi yönetmek, sendikaların üretimdeki rolünü artırmak için "üretim demokrasisi", "birleşme" vs. üzerine son derece soyut (o nedenle de boş) sözcüklerden yüz kez daha fazla anlamı vardır.

"Üretim" bakış açısını öne çıkarma (Troçki) ya da siyasi yaklaşımın tekyanlılığını aşma, daha doğrusu bu yaklaşımı iktisadi yaklaşımla birleştirme (Buharin) bahanesi altında bize şunlar sunuldu:

1) Politika ve ekonominin ilişkisinin teorik olarak yanlış, eklektik tanımında ifadesini bulan Marksizmin unutulması;

2) Troçki'nin platform broşürünün ***bütününe*** nüfuz etmiş olan sarsına politikasında ifade edilen siyasi hatanın savunulması ya da gizlenmesi. Bu hata, bilincine varılmaz ve düzeltilmezse, proletarya diktatörlüğünün çöküşüne ***götürür***;

3) Katıksız üretim ve ekonomi sorunları alanında, üretimin nasıl artırılacağı sorunları alanında bir adım geri gitmek; Rudzutak'ın önümüze somut, pratik, yaşamsal öneme sahip canlı görevler koyan (üretim propagandasını geliştirin, aynî ödülleri doğru dürüst dağıtmayı ve zoru daha doğru biçimde dostluk disiplin mahkemeleri biçiminde uy-

gulamayı öğrenin) ***amaca uygun*** tezlerinden, amaca uygun ve pratikte en önemli olanı dikkate almadan soyut, içeriksiz, "boş", teorik olarak yanlış, aydınca formüle edilmiş genel ***tezlere*** bir adım geri gitmek.

Politika ve ekonomi sorununda bir yanda Zinovyev'le ben, öte yanda Troçki ve Buharin arasındaki karşılıklı ilişki gerçekte budur.

Bu nedenle Troçki yoldaşın 30 Aralık'ta açıkladığı bana karşı itirazını okurken gülümsemeden edemedim:

> "Lenin yoldaş, VIII. Sovyet Kongresi'nde mevcut durum üzerine raporu kapayış konuşmasında politikaya daha az ve iktisadi ruha daha çok gereksinimimiz olduğunu söylerken, sendikalar sorununda meselenin politik yanını öne çıkarmıştır" (s. 65).

Troçki yoldaş bu sözlerini "son derece isabetli" buluyor. Gerçekte ise bu sözler iflah olmaz bir kavram kargaşasını, gerçekten sınırsız bir "ideolojik karışıklığı" ifade ediyor. Elbette ben daima, politikayla daha az ve ekonomiyle daha çok uğraşmamız gerektiği dileğini ifade ettim, ediyorum ve edeceğim. Fakat bu dileğin yerine gelebilmesi için siyasi tehlikelerden ve ***siyasi hatalardan*** kaçınmanın zorunlu olduğunu kavramak zor olmasa gerek. Troçki yoldaşın işlediği ve Buharin yoldaşın derinleştirip büyüttüğü politik hatalar, Partimizi ekonomik görevlerden, "üretim" çalışmasından ***saptırıyor***, ***ne yazık ki bizi*** bu hataları düzeltmek için ***zaman kaybetmeye***, (proletarya diktatörlüğünün çökmesine götüren) sendikalist sapmayla boğuşmaya, sendika hareketinin yanlış tarzda (Sovyet iktidarının yıkılmasına yol açacak tarzda) ele alınmasına karşı boğuşmaya, aynî ödülleri kimin daha iyi ve daha başarılı dağıttığı, kimin mahkemeleri daha iyi ve başarılı örgütlediği ve 2-6 Kasım tarihleri arasında toplanan V. Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı'nın kabul ettiği Rudzutak'ın tezleri temelinde birleşmeyi kimin daha iyi ve başarılı gerçekleştirdiği (Saratovlu değirmen işçileri mi, Don Havzası maden işçileri mi, Petrogradlı metal işçileri mi vs.) üzerine amaca uygun pratik "ekonomik" tartışmalar yerine genel "tez"ler üzerine boğuşmaya ***zorluyor***.

"Geniş bir tartışma"nın yararlılığı sorununu alalım. Burada da politik hataların bizi ekonomik görevlerden nasıl saptırdığını göreceğiz. Ben "geniş" bir tartışmaya karşıydım ve amaca uygun bir tartışmanın yapılabileceği Sendika Komisyonu'nu dağıtmasını Troçki yoldaşın hatası, siyasi bir hatası olarak gördüm ve görüyorum. Başta Buharin olmak üzere tampon grubunun bir tamponun görevlerini kavramamış olmasını siyasi bir hata olarak görüyorum (bu grup burada da diyalektiğin yerine eklektizmi koymuştur). Tam da "tampon" bakış açısıyla bu grup büyük bir enerjiyle geniş bir tartışmaya karşı ve tartışmanın Sendika Komisyonu'na havale edilmesinden yana olması gerekirdi. Ne olduğuna bir bakın.

30 Aralık'ta Buharin yoldaş şu açıklamaya kadar vardırdı işi:

> "... bütün sorunların dar heyetlerde, küçük toplantılarda, kendimize ait herhangi bir kurumda müzakere edilmeyip, bilakis bütün sorunların büyük toplantılara sunulmasından ibaret olan yeni kutsal şiarı —işçi demokrasisi şiarını— ilan ettik. Ve şimdi sendikaların rolü sorununu bugünkü gibi dev bir toplantıya sunarak geriye doğru değil, ileriye doğru bir adım attığımızı iddia ediyorum" (s. 45).

Ve bu insan Zinovyev'i kahvehane politikacılığıyla ve demokrasiyi abartmakla suçladı! Tam bir kahvehane politikacılığı ve "üstünkörülük"tür bu, biçimsel demokrasinin devrimci yararlılığa tabi olması gerektiğini kesinlikle kavrayamamaktır!

Troçki de bundan daha iyi değildir. Şu suçlamayla ortaya çıkar:

> "Lenin, sorunun özü üzerine tartışmayı ne pahasına olursa olsun durdurmak, engellemek istiyor" (s. 65).

Şu açıklamayı yapıyor:

> "Neden Komisyona girmediğimi MK'da açıkça söyledim: Bana tıpkı tüm diğer yoldaşlar gibi bana da bu sorunu Parti basınında tüm kapsamıyla ele alma izni verilmediği sürece, bu sorunun küçük toplantılarda ele alınmasında, dolayısıyla Komisyon çalışmasında da hiçbir yarar görmüyorum" (s. 69).

Ya sonuç? Troçki'nin geniş bir tartışma başlattığı 25 Aralık'ın

üzerinden daha bir ay bile geçmeden, yüz sorumlu Parti fonksiyoneri arasında bu tartışmadan bıkmamış, bu tartışmanın yararsızlığını (belki daha da kötüsü) anlamamış tek kişi bulmak güçtür. Çünkü Troçki sözcükler üzerine, kötü tezler üzerine tartışmayla Parti'nin zamanını çalmış ve görevi pratik deneyimi incelemek ve gözden geçirmek, bu deneyimden ders çıkarmak ve canlı şeyden her türlü "üretim atmosferi" gibi ölü safsataya ***gerilemek değil,*** gerçek "üretim" çalışmasında ***ilerlemek*** olan bir komisyonda ***amaca uygun,*** ekonomik yaklaşıma "küçük toplantı" diye hakaret etmiştir.

Ünlü "birleşme"yi alalım. 30 Aralık'ta bu konuda susmayı öğütledim*, çünkü kendi pratik deneyimimizi ***incelemedik:*** bu önkoşul olmadan ise birleşme üzerine anlaşmazlıklar kaçınılmaz olarak kahvehane politikacılığına, Parti güçlerinin ekonomik çalışmadan boşu boşuna saptırılmasına yozlaşır. Troçki'nin bu husustaki, Ekonomi Konseylerine üçte birden yarıya ve yarıdan üçte ikiye kadar sendika temsilcilerini alma önerisi yaptığı tezlerini bürokratik projecilik olarak niteledim.

Bu Buharin'i çok kızdırdı; raporun 49. sayfasında gördüğüm gibi, uzun uzadıya ve etraflıca, "bir araya gelip herhangi bir şey üzerine konuşan insanların sağır-dilsiz gibi davranmamaları gerektiği"ni anlattı (söz konusu sayfada gerçekten böyle deniyor!). Troçki de kızdı ve bağırdı:

> "Hepinizden not defterinize, şu gün, şu tarihte Lenin yoldaşın bunu bürokratizm olarak adlandırdığını not etmenizi rica ediyorum, ben ise bunun birkaç ay sonra, Sendikalar Tüm-Rusya Merkez Konseyi'nde ve Yüksek Ekonomi Konseyi'nde, Metal İşçileri Merkez Komitesi'nde ve Metal şubesinde vs. üçte birden yarıya kadar, her iki organın üyelerinin yer alması gerektiğinin kabul edileceği ve model olacağını önceden söyleme cesaretini gösteriyorum..." ('s. 68).

Bunu okuyunca, Milyutin yoldaştan (Yüksek Ekonomi Konseyi Başkan vekili) birleşme sorunu üzerine mevcut ***basılı*** raporları göndermesini rica ettim. Şunu düşündüm: ***pratik deneyimlerimizi*** hiç ol-

---

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 38,* ***—Red.***

mazsa ben ***incelemeye*** başlayayım, çünkü herhangi bir belge, olgu olmadan gelişigüzel "genel Parti gevezelikleri"yle (Buharin'in bir ifadesi, s. 47, ünlü "sarsma"dan daha az "veciz" olmayacak bir sözcük) uğraşmak ve görüş ayrılıkları, tanımlar, "üretim demokrasileri" icat etmek dayanılmaz ölçüde sıkıcıdır.

Milyutin yoldaş bana "Yüksek Ekonomi Konseyi'nin VIII. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi'ne Raporu" da aralarında olmak üzere bazı kitaplar gönderdi (M. 1920; önsöz 19 Aralık 1920 tarihlidir). Orada 14. sayfada işçilerin yönetim organlarına katılım derecesini gösteren bir tablo yer almaktadır. Bu küçük tablo aşağıdadır. (Bu tablo sadece bir kısım İl Ekonomi Konseylerini ve işletmeleri kapsamaktadır.)

İdari aygıt	Toplam	İşçiler	Yüzde	Uzmanlar	Yüzde	Memurlar	Yüzde
Yüksek Ekonomi Konseyi ve İl Ekonomi Konseyleri Prezidyumu	187	107	57,2	22	11,8	58	31,0
Ana İdarelerin, Şubelerin, Merkezlerin ve Başmüdürlüklerin Meclisleri	140	72	51,4	31	22,2	37	26,4
Heyetle ve Bireysel Yönetilen Fabrika ve Tesislerin İdareleri	1143	726	63,5	398	34,8	19	1,7
Toplam	1470	905	61,6	451	30,7	114	7,7

Demek ki daha şimdiden işçilerin katılımı ortalama yüzde 61,6'yı bulmaktadır, yani yarıdan çok üçte ikiye yakındır! Troçki yoldaşın bu konuda tezlerde yazdıklarının bürokratik projeci niteliği ***şimdiden kanıtlanmıştır.*** "Üçte birden yarıya kadar", ya da yarıdan üçte ikiye kadar üzerine konuşmak, tartışmak, platformlar kaleme almak, son dere-

ce boş "genel Parti gevezelikleri"dir, güçlerin, araçların, dikkatin ve zamanın ***üretimdeki*** çalışmadan saptırılmasıdır, ciddi içerikten yoksun tam bir kahvehane politikacılığıdır. Buna karşılık, deneyim sahibi insanların biraraya geldiği, gerçekleri incelemeden tezler kaleme almaya yanaşılmayacak olan Komisyon'da, deneyimlerin amaca uygun bir biçimde gözden geçirilmesiyle, diyelim ki, ("her iki organa mensup bir fonksiyoner" arasından) birkaç düzine insanla bir soruşturma yapılmasıyla, bunların izlenimleri ve çıkardıkları sonuçların istatistiğin nesnel verileriyle karşılaştırılmasıyla, gelecek için nesnel, pratik ipuçları elde etmekle uğraşabilirdi: örneğin deneyimden şu ya da bu sonuç çıkmışken, derhal aynı yönde mi ilerlemeli, yoksa gidilecek yönü, yöntemleri, yaklaşım tarzım biraz değiştirmeli mi ya da bu değişimi nasıl yapmalı, ya da işi durdurmak, deneyimi bir kez daha gözden geçirmek, belki de bazı şeyleri değiştirmek mi gerekir vs. vs.

Gerçek bir "idareci", yoldaşlar, (izin verin de ben de biraz "üretim propagandası"yla uğraşayım!), kapitalistlerin ve tröst organizatörlerinin en ileri ülkelerde bile, yıllar boyunca, bazen on yıl ve daha fazla süre, kendilerinin (ve başkalarının) pratik deneyimini incelemekle uğraştıklarını, ilgili firma için tamamen uygun bir idari sistem, bir üst ve alt idarecileri seçme sistemi kurabilmek vs. için başlanmış olanı iyileştirdikleri, değiştirdikleri, eskiye geri döndükleri ve birçok düzeltmeler yaptıklarını bilir. Bütün uygar dünyada iktisadi çalışmasında ***yüzyılların deneyim ve alışkanlıklarına*** dayanan kapitalizmde bu böyleydi. Biz ise, kapitalizmin bize miras olarak bıraktığı ve değiştirilmesi ancak son derece yavaş gerçekleşebilecek olan alışkanlıkları değiştirmek için son derece uzun, inatçı ve sabırlı bir çalışmayı gerektiren yeni bir temel üzerine bina inşa ediyoruz. Bu soruna Troçki'nin yaklaştığı gibi yaklaşmak temelden yanlıştır.

> "İşçilerimizin —diye haykırdı 30 Aralık'ta—, Parti ve sendika fonksiyonerlerimizin üretim eğitimi var mı? Evet mi, hayır mı? Ben 'hayır!' diye yanıtlıyorum" (s. 29).

Böyle bir soruna bu tarzda yaklaşmak gülünçtür. Bu, söz konusu

tümende yeterli miktarda keçe çizme var mı? Evet mi, hayır mı? diye sormak gibi birşeydir.

Biz on yıldan sonra bile kesinlikle, bütün Parti ve sendika fonksiyonerlerinin yeterli üretim eğitimine sahip olmadıklarını söylemek zorunda olacağız. Tıpkı Parti'nin, sendikaların ve askeri makamların bütün fonksiyonerlerinin on yıl sonra bile yeterli askeri eğitime sahip olmayacakları gibi. Fakat sendika üyesi ve delegesi yaklaşık bin işçinin, işletmelerin, merkezlerin ve daha yüksek makamların yönetimine katılması ve onları yönetmesiyle bizde üretim eğitimine ***başlangıç*** yapılmıştır. "Üretim eğitimi"nin, ***bizzat biz*** illegal dönemin eski fonksiyonerlerinin ve profesyonel gazetecilerin eğitiminin temel ilkesi, "yedi kez ölç, bir kez biç" düsturuna göre kendi pratik deneyimlerimizi son derece dikkatli ve ayrıntılı biçimde bizzat incelemeye girişmek ve başkalarına bunu öğretmektir. Bu bin kişinin neler başardığını inatla, yavaş, dikkatli, amaca uygun, uzmanca gözden geçirmek, bunların çalışmasını daha büyük özenle ve uzmanca düzeltmek ve ancak ilgili yöntemin, ilgili idari sistemin, ilgili oranın, ilgili personel seçiminin vs. yararlılığı tam olarak kanıtlandıktan sonra ilerlemek. "Üretim eğitimi"nin bellibaşlı, temel, mutlak kuralı budur ve Troçki yoldaş tüm tezleriyle, soruna tüm yaklaşım tarzıyla tam da bu kuralı çiğnemektedir. Troçki yoldaşın tüm tezleri, tüm platform broşürü, yanlışlarıyla Parti'nin dikkatini ve güçlerini amaca uygun "üretim" çalışmasından, boş, içeriksiz söz düellolarına saptıracak türdendir.

DİYALEKTİK VE EKLEKTİZM. "OKUL" VE "AYGIT"

Buharin yoldaşın son derece önemli sayısız özelliğinden biri, teori alanındaki yeteneği ve her sorunda sorunun teorik köklerinin izini sürme merakıdır. Bu son derece değerli bir özelliktir, çünkü insan, hatanın hatayı işleyendeki teorik köklerini, onun da bilinçle kabul ettiği il-

kelerden hareketle ortaya çıkarmazsa, hiçbir hatayı, bu arada hiçbir politik hatayı da tam olarak anlayamaz.

Sorunu teorik olarak derinleştirme çabasına uygun olarak Buharin yoldaş eğer daha erken değilse 30 Aralık'taki tartışmayla, kavgayı belirtilen bölgeye naklediyor.

> "Ne politik, ne de ekonomik etmenin gözardı edilemeyeceği sanırım hiç tartışma götürmez —diyor 30 Aralık'ta Buharin yoldaş—, ve burada 'tampon' fraksiyonu ya da onun ideolojisi olarak adlandırılan şeyin teorik özü budur..." (s. 47)

Buharin yoldaşın burada işlediği hatanın teorik özü, politikayla ekonomi arasındaki (Marksizmin bize öğrettiği) diyalektik ilişkinin yerine eklektizmi geçirmesidir. "Hem biri, hem diğeri", "bir yandan, öte yandan" — Buharin'in teorik konumu budur. İşte budur eklektizm. Diyalektik, karşılıklı ilişkileri somut gelişmeleri içinde bütün yönleriyle dikkate almayı gerektirir, bir parça şundan, bir parça bundan almayı değil[28]. Politika ve ekonomi örneğinde bunu gösterdim.

"Tampon" örneğinde de bu aynı şekilde tartışma götürmez. Parti treni eğik düzlemde bir felakete doğru yol alıyorsa, tampon yararlı ve gereklidir. Bu tartışma götürmez. Buharin "tampon" görevini önüne eklektik biçimde koymuş ve bir parça Zinovyev'den, bir parça Troçki'den almıştır. "Tamponcu" olarak Buharin, taraflardan birinin ya da diğerinin nerede, ne zaman, nasıl bir hata, teorik bir hata, siyasi densizlik hatası ya da bir konuşmada fraksiyoncu nitelikte bir hata ya da abartma hatası vs. yaptığını bağımsızca saptamalı ve bu türden ***her*** hataya ***bütün gücüyle*** saldırmalıydı. Buharin bir "tampon"un bu görevini kavramamıştır. İşte buna çarpıcı bir kanıt:

Tsektran (Demiryolcular ve Gemi İşçileri Birliği Merkez Komitesi) Petrograd Bürosu komünist fraksiyonu —Troçkiye sempati besleyen ve "üretimde sendikaların rolü temel sorununda Troçki ve Buharin yoldaşların pozisyonlarının, bir ve aynı bakış açısının varyasyonları olduğu"nu ısrarla açıklayan bir örgüt—, Buharin yoldaşın 3 Ocak

1921'de Petrograd'da sunduğu ikinci raporu Petrograd'da broşür olarak yayınladı (N. Buharin: "Sendikaların Görevleri Üzerine", P. 1921). Bu ikinci raporda şunu okuyoruz:

> " Troçki yoldaşın ilk baştaki formülasyonu, sendika yönetimlerinin görevden alınması, uygun yoldaşların seçilmesi vs. şeklindeydi, hatta daha önceleri 'sarsma' görüşünü temsil etti, fakat şimdi bundan vazgeçmiştir; ve bu nedenle Troçki yoldaşa karşı argüman olarak 'sarsma'yı getirmek kesinlikle saçmadır" (s.5).

Bu anlatımın sayısız olgusal yanlışlarına girmeyeceğim. (Troçki "sarsma" sözcüğünü 2–6 Kasım arasında yapılan V. Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı'nda kullandı. "Yönetici personelin seçimi"nden ise, 8 Kasım'da MK'ya sunduğu tezlerinin beşinci maddesinde sözetti; geçerken belirteyim ki bu tezler Troçki'nin bazı yandaşları tarafından bildiri olarak yayınlanmıştır. Troçki'nin 25 Aralık tarihli "Sendikaların Rolü ve Görevleri" adlı tüm broşürü, daha önce belirttiğim aynı düşünce tarzıyla, aynı ruhla doludur. Onun bundan "vazgeçtiği"ni nerede ve nasıl gösterdiği ise hiç belli değil.) Benim konum şu an farklı. "Tampon" eklektikse, bir hatayı görmezden gelir, diğerinden sözeder; Moskova'da, Rusya'nın her yerinden binlerce RKP fonksiyoneri önünde 30 Aralık 1920'de işlenen hatadan sözetmez, ama 30 Ocak 1921'de Petrograd'daki hatadan sözeder. "Tampon" diyalektikse, her iki tarafta ya da bütün taraflarda bulduğu her hatanın üzerine bütün gücüyle gider. Fakat Buharin işte bunu yapmıyor. Troçki'nin broşürünü sarsma politikası bakış açısından tahlil etmeye bile çalışmıyor. ***Onun hakkında sadece susuyor.*** Tampon böyle bir rol oynadığında herkesin gülmesine şaşmamak gerekir.

Devam edelim. Buharin'in Petrograd'daki aynı konuşmasında sayfa 7'de şunları okuyoruz.

> "Troçki yoldaşın hatası, komünizm okulu etmenini yeterince savunmamasıdır."

30 Aralık'taki tartışmada Buharin şu değerlendirmede bulunur:

> "Zinovyev yoldaş sendikaların komünizmin bir okulu olduğunu söyledi, Troçki ise sendikaların üretimi yönetmek için idari-teknik bir

aygıt olduğunu ifade etti. Ben onun ya da bunun doğru olmadığını kanıtlayabilecek hiçbir mantıki neden göremiyorum; iki tez de, bunların kombinasyonu da doğrudur" (s. 48).

Aynı düşünce Buharin ve "grubu"nun ya da "fraksiyonu"nun 6. tezinde vardır:

"...Onlar (sendikalar) bir yandan 'komünizmin okulu'dur... öte yandan —hem de artan ölçüde— ekonomi aygıtının ve devlet iktidarı aygıtının bir bileşenidir..." ("Pravda", 16 Ocak)

Buharin yoldaşın temel teorik hatası, Marksist diyalektiğin yerine (çeşitli "moda" ve gerici felsefi sistemlerin yazarları arasında son derece yaygın olan) eklektizmi koyması buradadır işte.

Buharin yoldaş "mantıki" nedenlerden sözediyor. Tüm değerlendirme tarzı, onun burada —belki de bilmeden— diyalektik ya da Marksist mantığın bakış açısında değil, biçimsel ya da skolastik mantığın bakış açısında durduğunu gösteriyor. Bunu açıklamak için son derece basit, bizzat Buharin yoldaşın aktardığı bir örnekle başlamak istiyorum. 30 Aralık'taki tartışmada şöyle diyordu:

"Yoldaşlar, burada yapılan tartışmalar çoğunuzda belki de şu izlenimi bırakıyor: İki insan geliyor ve kürsüdeki bardağın ne olduğunu soruyor birbirlerine. Biri şöyle diyor: Bu bir cam silindirdir, aksini söyleyene lanet olsun! İkincisi ise şöyle diyor: Bardak bir içecek kabıdır, aksini söyleyene lanet olsun!" (s. 46)

Okurun göreceği gibi Buharin bu örnekle bana tekyanlılığın zararlarını popüler biçimde açıklamak istemişti. Bu aydınlatmayı teşekkürler, kabul ediyorum ve minnettarlığımı fiilen kanıtlamak için, diyalektikten farklı olarak eklektizmin ne olduğunu popüler bir açıklamayla yanıtlıyorum.

Bardak, tartışmasız hem bir cam silindir, hem de bir içecek kabıdır. Fakat bir bardağın sadece bu iki özelliği ya da niteliği ya da yanı değil, sonsuz sayıda başka özellikleri, nitelikleri, yanları, kendisi dışındaki dünyayla karşılıklı ilişkileri ve "aracılıkları" vardır. Bardak ağır bir nesnedir, atına aracı olarak kullanılabilir. Bardak baskılık olarak,

yakalanmış bir kelebek için muhafaza olarak hizmet edebilir. Bardak içinden bir şeyler içmeye uygun olup olmamasından, camdan yapılmış olup olmamasından, silindir biçiminde olup olmamasından vs. tamamen bağımsız olarak üzerinde sanatsal bir oyma ya da resim olan bir nesne olarak bir değere sahip olabilir.

Devam edelim. İçme kabı olarak bir bardağa ihtiyacım varsa, biçiminin silindirik olup olmamasının, gerçekten camdan yapılmış olup olmamasının hiçbir önemi yoktur, buna karşılık çatlak olmaması, kullanırken insanın dudağını yaralamaması vs. önemlidir. Fakat bir şey içmek için değil de herhangi bir cam silindirin kullanılabileceği herhangi bir iş için bir bardağa ihtiyacım varsa, benim için dibi çatlak, hatta dipsiz bile olabilir vs.

Okullarda yeterli görülen (ve alt sınıflar için —değişikliklerle— yeterli görülmesi zorunlu) biçimsel mantık biçimsel tanımlamaları alır ve kendisine en olağan olanı ya da en sık göze çarpanı kılavuz alır ve bununla yetinir. Buna karşılık iki ya da daha çok sayıda tanımlamayı alır ve bunları tamamen rastlantısal biçimde (hem cam silindir, hem de su kabı) birleştirirseniz, sadece nesnenin çeşitli yanlarına işaret eden eklektik bir tanım elde edersiniz.

Diyalektik mantık, bunun ötesine geçmemizi talep eder. Bir nesneyi gerçekten tanımak için onun bütün yanlarını, bütün ilişkilerini ve "aracılıkları"nı kavramak ve araştırmak gerekir. Buna hiçbir zaman tam olarak ulaşamayız, fakat çok yanlılık talebi bizi hatalardan ve kalıplaşmaktan korur. Bu birincisi. İkincisi, diyalektik mantık, nesneyi gelişimi içinde, (Hegel'in zaman zaman söylediği gibi) "kendi hareketi" içinde, değişimi içinde ele almayı gerektirir. Bir bardakta bunu görmek hemen o kadar kolay değil, fakat buna rağmen bardak da değişmeden kalmıyor, özellikle de onun amacı, kullanımı, çevreyle ***ilişkisi*** değişiyor. Üçüncüsü, bir nesnenin tam "tanımı"na gerek hakikatin ölçütü olarak gerekse de bir nesnenin insanın ihtiyacı olan şeyle ilişkisinin pratik determinantı olarak tüm insan pratiği girmelidir. Dördüncüsü, diyalektik mantık Plehanov'un Hegel'e atfen söylemeyi sevdiği gi-

bi "soyut gerçek olmadığını, gerçeğin her zaman somut olduğu"nu öğretir. (Parantez içinde genç parti üyelerine Plehanov'un felsefe üzerine yazdıklarını incelemeden —evet ***incelemek***— bilinçli, ***gerçek*** bir komünist ***olunamayacağını*** belirtmenin yerinde olacağı görüşündeyim, çünkü bu tüm uluslararası Marksist literatür içinde en iyisidir*.)

Elbette diyalektik mantık kavramını en küçük ayrıntısına kadar ele almıyorum. Fakat şimdilik bu kadarı yeter. Artık bardaktan sendikalara ve Troçki'nin platformuna geçebiliriz.

"Bir yandan okul, diğer yandan aygıt" diyor Buharin ve bunu tezlerine yazıyor. Troçki'nin hatasımn "okul etmenini yeterince savunınaması" olduğunu söylüyor..., Zinovyev'de ise aygıt "etmeni" aksıyor.

Buharin'in bu değerlendirme biçimi neden cansız ve içeriksiz bir eklektizmdir? Çünkü Buharin'in, hem mevcut kavganın bütün tarihini (Marksizm, ***yani*** diyalektik mantık bunu mutlaka gerektirir), hem de soruna yaklaşımı, sorunun ortaya konuşunu —ya da sorunun konuluşunun bütün yönlerini— verili zamanda verili somut koşullar altında bağımsızca, kendi bakış açısından hareketle tahlil etme yönünde en ufak bir çabası yok. Buharin'de böyle bir çabadan eser yok! En ufak bir somut inceleme yapmadan, salt soyutlamalara kalkışıyor ve bir parça Zinovyev'den, bir parça Troçki'den alıyor. Bu eklektizmdir.

Bunu daha çarpıcı biçimde açıklamak için bir örnek almak istiyo rum. Ben (Sun-Yat-Sen'in iki, üç makalesi ve yıllar önce okuduğum birkaç kitap ve gazete makalesi dışında) Güney Çin isyancıları ve devrimcileri hakkında hiçbir şey bilmiyorum. Orada ayaklanmalar olduğu-

* *Ayrıca, birincisi Plehanov'un yapıtlarının şimdi çıkmakta olan baskısında, felsefe üzerine bütün makalelerin, son derece ayrıntılı bir fihristle vs. ayrı bir ciltte ya da ciltlerde toplanması isteğini belirtmekten kendimi alamıyorum. Çünkü bu komünizmin eğitim kitaplarının zorunlu dizisine alınmalıdır. İkincisi, görüşümce işçi devleti, felsefe profesörlerinden, Plehanov'un Marksist felsefeyle ilgili açıklamalarını bilmelerini ve öğrencilerine bu bilgiyi verebilmelerini talep etmelidir. Ne var ki bütün bunlarla "propaganda"dan "yönetme"ye sapmış oluyoruz.*

na göre, ayaklanmanın bütün ulusu etkisi altına alan son derece şiddetli bir sınıf mücadelesinin ürünü olduğunu söyleyen bir Çinliyle, ayaklanmanın bir sanat olduğunu söyleyen bir Çinli arasında büyük ihtimalle anlaşmazlıklar vardır. Daha fazla şey bilmeden, Buharin'inki gibi tezler kaleme alabilirim: "Bir yandan... diğer yandan", Birinin sanat "etmeni"ni, diğerinin "şiddet etmeni"ni yeterince dikkate almadığını söyleyebilirim vs. Bu cansız ve içeriksiz eklektizm olurdu, çünkü ***mevcut*** kavganın, mevcut sorunun, bu soruna mevcut yaklaşım tarzının ***somut*** incelemesi yoktur.

Sendikalar, bir yandan okul, diğer yandan aygıt, üçüncü yandan emekçilerin örgütü, dördüncü yandan neredeyse sadece sanayi işçilerinin örgütü, beşinci yandan sanayi dallarına göre bir örgüttür* vs. vs. Sorunun ya da nesnenin üçüncü, dördüncü, beşinci vs. yanını değil de, neden ilk iki yanını ele almak zorunda olduğunu kanıtlamak için Buharin'de herhangi bir argümantasyonun, herhangi bir bağımsız tahlilin izi bile yok. O nedenle Buharin grubunun tezleri de baştan sona eklektik bir sıfırdır. Buharin, "okul" ve "aygıt"ın karşılıklı ilişkisi sorununu temelden yanlış, eklektik biçimde koymaktadır.

Bu sorunu doğru koymak için boş soyutlamalardan, somut, yani verili tartışma konusuna geçmek gerekir. Bu kavgayı ister V. Tüm-Rusya Sendikalar Konferansı'nda ortaya çıktığı gibi, isterse de Troçki'nin 25 Aralık tarihli platform broşüründe ortaya attığı ve ***kitabına uydurduğu*** gibi ele alın, Troçki'nin ***tüm*** yaklaşımının, tüm yöneliminin yanlış olduğunu göreceksiniz. Troçki, gerek "Sovyet trade-unionizmi" sorunu ortaya atıldığında, gerek genel olarak üretim propagandasından sözedildiğinde, gerekse de sorun Troçki'nin koyduğu gibi birleşme sorunu, sendikaların üretimin yönetimine katılması sorunu olarak konduğunda, sendikaların okul olarak değerlendirilmesi gerek-

* *Geçerken, Troçki burada da bir hata yapıyor. Sanayi birliğinin sanayiyi kendi eline alacak bir birlik anlamına geldiğini sanıyor. Bu doğru değil. Sanayi birliği işçilerin sanayi dallarına göre örgütlenmesi demektir, ve (gerek Rusya'da, gerekse de bütün dünyada) teknik ve kültürün mevcut seviyesinde bu kaçınılmazdır.*

tiğini ve değerlendirilebileceğini kavramamıştır. Bu son sorunda da Troçki'nin platform broşüründe ortaya konduğu haliyle hata, ***sendikaların üretimin idari-teknik yönetim okulu*** olduğunu kavramamakta yatmaktadır. "Bir yandan okul, diğer yandan başka bir şey" değil, bugünkü kavgada Troçki'nin sorunu ortaya koyuş tarzıyla, ***bütün yanlarıyla*** değerlendirildiğinde, ***sendikalar bir okuldur***, bir birleşme okulu, bir dayanışma okulu, bir çıkarlarını savunma okulu, bir ekonomiyi sevk ve idare okulu, bir yönetim okuludur. Troçki yoldaşın bu temel hatasını kavramak ve düzeltmek yerine, Buharin yoldaş şu gülünç düzeltmeyi yapmıştır: "Bir yandan — öte yandan".

Soruna daha somut yaklaşalım. Bugünkü sendikaların üretimi sevk ve idare "aygıtı" olarak ne olduklarına bakalım. Şunu gördük: Tam olmayan verilere göre 900 işçi, sendika üyesi ve delegesi üretimi sevk ve idare ediyor. İsterseniz bu rakamı on katına, hatta yüz katına yükseltin, size taviz olarak ve temel hatanızı açıklayabilmek için böyle ihtimal dışı bir "ilerleme" hızını bile kabul ediyoruz— bu durumda bile altı milyon sendika üyesine kıyasla doğrudan ***yönetenlerin*** yok denecek kadar az olduğu görülür. Ve Troçki'nin yaptığı gibi tüm dikkati "yönetici kesime" yöneltmenin, yüzde 98,5'un henüz ***öğrenme*** aşamasında bulunduğunu (6.000.000 eksi 90.000 = 5.910.000 = yüzde 98,5) ve ***daha uzun süre bu aşamada bulunacağını*** gözönüne almadan üretimde sendikaların rolü ve üretimin sevk ve idaresinden sözetmenin temel bir hata işlemek olduğu daha açık görülür. Okul ***ve*** idare değil, ***idare okulu.***

Troçki yoldaş 30 Aralık'ta Zinovyev'e karşı polemik yapıp onu —herhangi bir kanıt sunmadan ve haksız yere— "atama yöntemi"ni, yani MK'nın atama yapma hak ve görevini reddetmekle suçlarken, ağzından istemeden son derece dikkat çekici bir karşılaştırma kaçmıştır:

> "Zinovyev —dedi—, her türlü pratik, nesnel soruna fazla propagandistçe yaklaşıyor ve burada sadece bir ajitasyon ***malzemesi*** değil, aynı zamanda idari olarak karara bağlanması gereken bir sorun bulunduğunu unutuyor" (s. 27).

Mevcut sorunun saf idari ele alınışının nasıl ***olabileceğini*** hemen ayrıntılı olarak tartışacağım. Fakat Troçki yoldaşın temel hatası tam da, platform broşüründe bizzat kendisi tarafından ortaya atılan sorunlara ***sadece propagandacı*** olarak yaklaşabilecek ve yaklaşması gerekirken, ***idareci*** gibi yaklaşmış (daha doğrusu atılmış) olmasıdır.

Gerçekten de. Troçki'de iyi olan nedir? Hiç kuşkusuz iyi ve yararlı olan bir şey, ***üretim propagandasıdır,*** ve o da tezlerinde değil ***konuşmalarında*** — özellikle de sendikacıların güya "muhafazakâr" kanadına karşı başarısız polemiklerini unuttuğunda. Sendika Komisyonu'nda amaca uygun bir "iktisadi" çalışmada, Tüm-Rusya Üretim Propagandası Bürosu'nun çalışanı ve üyesi olarak, konuşmacı ve yazar olarak Troçki yoldaşın davaya hiç de az yararı olmazdı kuşkusuz (ve hiç kuşkusuz olacaktır da). "Platform tezleri" bir hataydı. Bu tezlerde sendika örgütündeki "kriz"e, sendikalardaki iki "eğilim"e, RKP programının açıklanmasına, "Sovyet Trade-unionculuğu"na, "üretim eğitimi"ne, "birleşme"ye idarecinin yaklaşımı kızıl bir şerit gibi baştan sona görülmektedir. Burada Troçki'nin "platform"unun bütün önemli konularını saydım ve tam da bu tür konular bugün, Troçki'nin sahip olduğu malzemeyle sadece propaganda açısından ele alınabilir.

Devlet zorun alanıdır. Özellikle proletarya diktatörlüğü çağında zordan vazgeçmek deliliktir. "İdare etmek" ve meseleye idari yaklaşım burada olmazsa olmaz şarttır. Parti, proletaryanın doğrudan hükümet eden öncüsüdür, önderdir. Özgün etkileme aracı, öncüyü saf tutmanın ve çelikleştirmenin aracı zor değil Parti'den ihraçtır. Sendikalar devlet iktidarınm rezervuarıdır, komünizm okuludur, ekonomiyi sevk ve idare etme okuludur. Bu alanda özgül ve en önemli şey yönetim ***değil,*** "merkezi" (elbette aynı zamanda yerel) "devlet yönetimi, ekonomi ve emekçilerin ***geniş kitleleri arasındaki***" ***"bağ"***'dır (Parti programımızın ekonomiyle ilgili bölümünde sendikalara ayrılmış 5. maddesinde dendiği gibi).

Troçki'nin tüm platform broşüründe sorunun konuluşunun tüm yanlışlığı, bu ilişkinin kavranmamış olması apaçık görülmektedir.

Troçki'nin bu aynı kötü ünlü "birleşme"yi, platformunun diğer konularıyla bağıntı içinde hazırladığını ve tüm soruna bambaşka bir yönden yaklaştığını düşünelim. Troçki'nin broşürünün tamamen, diyelim ki 900 "birleşme" durumundan 90'ını, Yüksek Ekonomi Konseyi'nde, sanayinin sevk ve idaresinde, sendikaların seçim görevlerinde iş görme, sendika üyelerinin ve sendikal hareketin sürekli fonksiyonerlerinin aynı zamanda bu görevleri yerine getirmesinin incelenmesine ayrılmış olduğunu düşünelim. Aynı zamanda kısmi bir istatistik araştırmanın verileriyle, İşçi-Köylü Müfettişliği'nin müfettiş ve eğitmenlerinin ve ilgili Halk Komiserliklerinin raporlarıyla tahlil edildiğini, yani idari organların belgeleri temelinde, alınan sonuçlar bakımından, çalışmanın sonuçları, üretimin başarısı vs. bakımından tahlil edildiğini düşünelim. Meselenin böyle ele alınması idari bakımdan doğru olurdu ve "sarsma" çizgisini kesinlikle haklı çıkarırdı, yani dikkatleri kimin görevden alınacağına, kimin yerinin değiştirileceğine, kimin atanacağına, "yönetici kesim"den derhal nelerin talep edileceğine çekerdi. Buharin Tsektrancılar tarafından yayınlanan 3 Ocak'taki Petrograd konuşmasında Troçki'nin eskiden "sarsma" düşüncesini savunduğunu, fakat şimdi bundan vazgeçtiğini söylediğinde, burada pratikte gülünç, teorik olarak ise bir Marksiste yakışmayan eklektizme düşmüştür. Buharin sorunu soyut alıyor ve somut ele almayı beceremiyor (ya da ele almak istemiyor). Parti MK'sı ve tüm parti olarak idare ettiğimiz, yani devleti yönettiğimiz sürece, "sarsmaktan", yani görevden almak, yerini değiştirmek, atamak, azletmekten vs. kaçınmayacağız ve kaçınamayız. Fakat Troçki'nin platform broşüründe böyle bir malzeme kullanılmamış, hiçbir "pratik, nesnel sorun" ortaya konmamıştır. Zinovyev'le Troçki, Buharin'le biz, bütün parti "pratik, nesnel bir sorun" üzerine değil "sendikal hareket alanındaki ***eğilimler***" (Troçki 4. tez) sorunu üzerine kavga etmişiz ve ediyormuşuz.

Bu özünde politik bir sorundur. Troçki'nin hatasını eklektik kü-

çük değişiklikler ve eklerle düzeltmek —elbette en insancıl duygu ve niyetlerle dolu olan Buharin'in istediği gibi— meselenin, mevcut somut "mesele"nin özü gereği olanaksızdır.

Burada ancak ve yalnız bir tek çözüm olabilir.

"Sendikal hareket alanında eğilimler", sınıfların karşılıklı ilişkisi, politika ve ekonominin karşılıklı ilişkisi, devletin, partinin, sendikaların —"okul" olarak ve aygıt olarak vs.— özgül rolü politik sorununu doğru çözmek. Bu birincisi.

İkincisi: doğru politik çözüm temelinde sürekli, sistematik, inatçı, sabırlı, çok yönlü ve tekrar tekrar üretim propagandası, hem de devlet tarafından, bir devlet kuruluşu adına ve onun yönetiminde.

Üçüncüsü: "pratik, nesnel sorunları" eğilimler üzerine kavgalarla, "genel parti gevezeliği" ve geniş tartışma ayrıcalığı teşkil eden kavgalarla karıştırmamak, bilakis bu sorunları pratik biçimde, amaca uygun komisyonlarda, tanıklara soru sorarak, rapor, haber ve istatistikleri inceleyerek ortaya koymak ve bütün bunlara dayanarak —sadece bütün bunlara dayanarak, sadece bu koşullar altında—, sadece görevli Sovyet ya da Parti organının ya da her iki organın kararıyla "sarsmak".

Troçki ve Buharin'de ortaya çıkan ise tam bir karmaşadır: sorunun ele alınmasında siyasi hata, transmisyon bağının, volan kayışının ortadan koparılması, gelişigüzel, boşu boşuna "idare etme"ye atılmak ya da saldırmak. Hatanın "teorik" kaynağı —Buharin bir kez ortaya attığı "bardak" örneğiyle teorik kaynak sorununu gündeme getirmiştir— açıktır. Buharin'in teorik —bu durumda bilgi teorisi bakımından— hatası diyalektiğin yerine eklektiği koymasıdır. Buharin sorunu eklektik biçimde koyarak işi tamamen azıtmış ve sendikalizme düşmüştür. Troçki'nin hatası ise şudur: tekyanlılık, kendini kaptırma, abartma, inat. Troçki'nin platformu, bardağın bir su kabı olmasından ibarettir, fakat bu bardağın dibi yoktur.

SONUÇ

Bir de, değinilmemesi yanlış anlamalara neden olabilecek bazı noktalara kısaca değineceğim.

"Platformu"nun 6. tezinde Troçki yoldaş, RKP programının ekonomiyle ilgili bölümünün, sendikalarla ilgili 5. maddesini aktarmıştı. İki sayfa sonra 8. tezde Troçki yoldaş şöyle diyor:

> "...Varlıklarının eski temelini, iktisadi sınıf mücadelesini yitirmiş olan sendikalar"

(bu yanlış, bu aceleci bir abartmadır: elbette sendikalar iktisadi ***sınıf*** mücadelesi gibi bir temeli yitirmişlerdir, fakat Sovyet aygıtının bürokratik kamburlarına karşı mücadele anlamında, emekçiler kitlesinin maddi ve manevi çıkarlarının bu aygıtın elinde olmayan yollar ve araçlarla korunması anlamında vs. ***sınıfsal olmayan*** "iktisadi mücadele" temelini henüz yitirmediler ve ne yazık ki daha uzun süre yitirmeyeceklerdir),

> "bir dizi koşul sonucunda proleter devrimin önlerine koyduğu ve programımızda formüle ettiğimiz yeni görevi, ***üretimi örgütleme*** görevini çözmek için saflarında gerekli güçleri toplama ve zorunlu yöntemleri geliştirmeyi henüz başaramamışlardır" (altı Troçki tarafından çizilmiştir, s. 9, tez 8).

Bu da büyük bir yanlışlığın nüvesini içinde barındıran aceleci bir abartmadır. Programda böyle bir formülasyon yoktur ve sendikaların önüne "üretimi örgütlemek" gibi bir görev koymamaktadır. Parti programımızın düşüncelerini ve cümlelerini programın metnine göre sırayla izleyelim:

> 1) "Toplumsallaştırılmış sanayinin örgütsel aygıtı (her aygıt değil) ilk planda (ama sadece değil) "sendikalara dayanmalıdır." 2) "Bunlar loncasal darlıktan gittikçe daha çok kurtulmalı" (nasıl kurtulacaklar? Partinin önderliği altında ve proletaryanın proleter olmayan emekçi kitleyi eğitme ve çeşitli biçimlerde etkileme seyri içinde) "ve ilgili sanayi dalındaki işçilerin çoğunluğunu, giderek de tümünü kapsayan büyük sanayi birliklerine dönüşmelidir..."

Bu, parti programında sendikaları ele alan bölümün ilk kısmıdır. Görüldüğü gibi bu bölüm bundan sonrası için son derece uzun soluklu çalışma gerektiren çok ***"sıkı"*** "koşullar" ortaya koymaktadır. Devamla şöyle denir:

> "Sovyet Cumhuriyeti yasalarına ve alışılmış pratiğe göre, sanayinin bütün yerel ve idari organlarına katılan..." (görüldüğü gibi, çok ihtiyatlı bir sözcük: sadece "katılan") "... sendikalar, yekpare bir iktisadi bütün olarak tüm ekonominin tüm idaresini fiilen kendi ellerinde yoğunlaştırma durumuna gelmelidirler..."

(dikkat edin: sanayi dallarının ve sanayinin değil, yekpare bir iktisadi bütün olarak tüm ekonominin yönetimini fiilen yoğunlaştırma durumuna gelmelidirler; bu koşul, ekonomik koşul olarak ancak küçük üreticilerin gerek sanayide gerekse de tarımda gerek nüfus içinde gerekse de ekonomide yarıdan azı oluşturduklarında gerçekten yerine gelmiş sayılabilir.)

> "...Bu biçimde" (buraya kadar gösterilen bütün koşulları kerte kerte gerçekleştiren "biçimde") "...merkezi devlet yönetimi, ekonomi ve geniş emekçi kitleler arasında kopmaz bir bağı güvenceleyen sendikalar, bu sonuncusunu..." (yani kitleleri, yani nüfusun çoğunluğunu) "... en kapsamlı biçimde ekonominin yönetiminde doğrudan çalışmaya çekmelidirler. Sendikaların ekonominin yönetimine katılması ve geniş kitlelerin sendikalar sayesinde bu faaliyete çekilmesi, aynı zamanda Sovyet iktidarının ekonomik aygıtının bürokratlaşmasına karşı da başlıca mücadele aracını oluşturur ve üretimin sonuçları üzerinde gerçek bir halk denetimi uygulama olanağı sağlar."

Son cümlede yine çok ihtiyatlı bir ifade: "ekonominin yönetimine katılması", yine bürokratizme karşı başlıca (ama tek değil) mücadele aracı olarak geniş kitlelerin işe çekilmesinin belirtilmesi; ve son olarak iki misli ihtiyatlı bir işaret: bir ***"halk"*** , yani işçi-köylü, ama kesinlikle sadece proleter değil, ***"denetimi"*** kurma ***"olanağı sunar"*.**

Bütün bunları, Parti programımızın sendikaların görevini "üretimi örgütlemek" biçiminde "formüle" ettiği yönünde yorumlamak apaçık yanlıştır. Ve bu yanlışlıkta ısrar edilip, platform tezlerine alınınca, bundan anti-komünist, sendikalist bir sapmadan başka birşey çıkmaz.

Geçerken belirteyim ki, Troçki yoldaş tezlerinde "son dönemde programda önümüze konan hedefe yaklaşmadığımızı, bilakis ondan uzaklaştığımızı" yazmaktadır (s. 7, tez 6).

Bu asılsız ve öyle sanıyorum ki yanlıştır. Bu, Troçki'nin tartışmada yaptığı gibi, bu gerçeğin "bizzat" sendikalar tarafından kabul edilmesine dayanarak kanıtlanamaz. Bu Parti için son merci değildir. Ve zaten bu ancak çok büyük sayıda olgu son derece ciddi nesnel biçimde incelenerek kanıtlanabilir. Bu birincisi. Ve ikincisi, bu kanıtlanmış olsaydı bile, şu soru hâlâ yamtsız kalırdı: Niçin uzaklaştık? Troçki'nin inandığı gibi, "çok sayıda sendikacı" "yeni görev ve yöntemlere karşı direndiği" için mi, yoksa "biz" "bürokratizmin bazı gereksiz ve zararlı aşırılıklarını engellemek ve düzeltmek" için "saflarımızda gerekli güçleri toplama ve zorunlu yöntemleri geliştirmeyi henüz başaramadığımız" için mi?

Bununla bağ içinde, Buharin yoldaşın 30 Aralık'ta bize yaptığı (ve Troçki'nin dün, 24 Ocak'ta, II. Maden İşçileri Kongresi Komünist Fraksiyonu'ndaki tartışmada yinelediği) suçlamaya, yani "IX. Parti Kongresi'nin saptadığı çizgiden kopmuş" olma (30 Aralık tartışması üzerine rapor, s. 46) suçlamasına değinmek yerinde olacaktır.

Lenin'in IX. Parti Kongresi'nde çalışmanın askerileştirilmesini savunduğu ve demokrasiye yapılan atıflarla alay ettiği*, şimdi ise bundan "uzaklaştığı" söyleniyor. 30 Aralık'taki kapayış konuşmasında Troçki yoldaş bu suçlamayı özellikle kabalaştırmıştır:

> "Lenin, sendikalarda ...bir muhalif zihniyetli yoldaşlar gruplaşması olduğu gerçeğini dikkate alıyor" (s. 65); Lenin "diplomatik açıdan" yaklaşıyor (s. 69); "Parti grupları içinde manevra" var (s. 70) vs.

Meselenin Troçki yoldaş tarafından böyle anlatılması, elbette Troçki için gönül okşayıcı, benim için ise gönül okşayıcı olmamaktan da daha kötüdür. Fakat olgulara bakalım:

* *Bkz. "RKP(B) IX. Parti Kongresi'ne Merkez Komitesinin Raporu", 29 Mart 1920, elinizdeki baskı, Cilt 8, s. 91 ve devamı. (—İnter Yayınları) —**Red.***

30 Aralık'taki aynı tartışmada Troçki ve Krestinski şu olguyu saptarlar:

> "Preobrajenski yoldaş ta Temmuz'da (1920) MK'da işçi örgütlerimizin iç yaşamıyla ilgili olarak yeni yollar izlememiz gerektiği sorununu ortaya atmıştı." (s. 25)

Ağustos'ta Zinovyev yoldaş bir mektup taslağı kaleme alır ve MK bürokratizmle mücadele ve demokrasinin genişletilmesi üzerine ***MK mektubunu*** onaylar.[29] Eylül'de sorun Parti Konferansı'nda ortaya atılır ve Konferans'ın aldığı karar MK tarafından onaylanır. Aralık'ta bürokratizme karşı mücadele sorunu VIII. Sovyet Kongresi'nde[30] ele alınır. Yani tüm MK, tüm parti ve tüm Sovyet Cumhuriyeti bürokratizm ve onunla mücadele sorununu gündeme alına zorunluluğunu kabul etmiştir. Bundan RKP IX. Parti Kongresi'nden "uzaklaşılmış" olduğu sonucu mu çıkar? Hayır. Burada bir uzaklaşma yoktur. Çalışmanın askerileştirilmesi vs. üzerine kararlar itiraz kabul etmez ve bu kararlara itiraz edenlerin demokrasiye yaptıkları atıflar hakkındaki alaylarımı geri çekmek için en ufak bir neden görmüyorum. Buradan sadece, işçi örgütlerinde demokrasiyi, bunu fetiş haline getirmeden genişleteceğimiz; bürokratizmle mücadeleye iki misli dikkat göstereceğimiz; kimden gelirse gelsin bürokratizmin gereksiz ve zararlı aşırılıklarını özellikle titiz bir şekilde düzelteceğimiz sonucu çıkar.

Küçük bir sorun olan aciliyet ilkesi ve eşitleme sorunu üzerine son bir söz. 30 Aralık'taki tartışmada, Troçki'nin bu konuyla ilgili 41. tezinin formülasyonunun yanlış olduğunu söyledim, çünkü ondan tüketimde eşitleme, fakat üretimde aciliyet ilkesinin geçerli olduğu sonucu çıkıyordu. Aciliyet ilkesi ayrıcalık tanıma demektir, fakat tüketim olmadan ayrıcalık bir hiçtir demiştim. Troçki yoldaş bu nedenden dolayı beni hem "büyük bir unutkanlık", hem de "terörize etmek"le suçluyor (s. 67 ve 68) — manevra yapma, diplomasi yapma vs. suçlamasının olmamasına şaşıyorum. O, Troçki, benim eşitleme çizgime tavizler vermiş, ben ise ona bir de saldırıyormuşum.

Gerçekte ise, Parti meseleleriyle ilgilenen her okurun başvurabileceği eksiksiz Parti belgeleri bulunuyor: MK Plenumu Kasım kararı,

madde 4 ve Troçki'nin platform tezleri, tez 41. Ben ne kadar "unutkan" olursam olayım, Troçki yoldaşın belleği ne kadar iyi olursa olsun, 41. tezin teorik bakımdan yanlış olduğu gerçeği ortadadır, 9 Kasım tarihli MK kararı için ise aynı şey söylenemez. Bu karar şöyledir:

> "Ekonomi planının uygulanmasında aciliyet ilkesinin muhafaza edilmesi zorunluluğunu kabul eden MK, son Tüm-Rusya Konferansı'nın (yani Eylül Konferansı'nın) kararıyla tam bir uyum içinde, genel sendikal örgütlenmeyi sürekli güçlendirerek çeşitli işçi gruplarının ve ilgili sendikaların durumunda tedricen, fakat kararlılıkla eşitlemeye geçmenin zorunlu olduğu görüşündedir."

Bunun Tsektran'a karşı olduğu açıktır ve bu kararın tam anlamını başka türlü yorumlamak olanaksızdır. Aciliyet ilkesi kalır. (Ekonomi planının uygulanmasında) acil çalışmayla ilgili fabrikalara, sendika birliklerine, tröst ve makamlara ayrıcalık tanınmaya devam eder, fakat aynı zamanda, "Lenin yoldaşın" savunmadığı, ***bilakis Parti Konferansı'nın ve MK'nın, yani tüm Parti'nin onayladığı*** "eşitleme çizgisi" açıkça şunu talep eder: tedricen fakat kararlılıkla eşitlemeye ***geçmek.*** MK'nın bu Kasım kararını Tsektran'ın uygulamadığı, MK'nın (Troçki ve Buharin'in kabul ettirdiği) bir kez daha "olağan demokrasinin ilkelerinin" anımsatıldığı Aralık kararından görülüyor. 41. tezin teorik yanlışı bu tezde şöyle denmesidir: Tüketim alanında eşitleme, üretim alanında aciliyet ilkesi. Bu ekonomik saçmalıktır, çünkü tüketimle üretimi birbirinden koparır. Ben böyle bir şey söylemedim ve zaten söyleyemem de. Eğer bir fabrika gerekli değilse kapatılsın; mutlak gerekli olmayan bütün fabrikalar kapatılsın. Mutlak gerekli olanlar arasında acil olanlara ayrıcalık tanınsın. Diyelim ki ulaştırmaya ayrıcalık tanınsın. Bu tartışma götürmez. Fakat bu ayrıcalığın aşırı olmaması için ve Tsektran'da aşırı olduğunu dikkate alarak, ***Parti'nin*** (Lenin'in değil) direktifi şöyle olmuştu: tedricen fakat kararlılıkla eşitlemeye geç. Son derece açık ve teorik olarak doğru bir karar alan Kasım Plenumundan sonra Troçki "iki eğilim" üzerine fraksiyoncu bir broşürle ortaya çıkmış ve 41. tezde iktisaden yanlış olan formülasyonunu önermişse, bu suçlamayı kendisine yöneltmeli.

*

Bugün 25 Ocak, Troçki yoldaşın fraksiyoncu atağından bu yana tam bir ay geçti. Biçim olarak amaca uygun olmayan ve öz olarak yanlış bu atak yüzünden Parti'nin amaca uygun, pratik, ekonomik çalışmadan, üretim çalışmasından saptırılıp politik ve teorik yanlışları düzelttiği artık bütün açıklığıyla görülmüştür. Fakat "Her şeyde bir hayır vardır" diyen eski atasözü burada da doğrulandı.

MK içindeki görüş ayrılıkları üzerine dedikodu biçiminde korkunç şeyler yayıldı. Muhalefetin yanında söylentileri şişiren, bunları korkunç kötücül formülasyonlara büründüren, her biçimde rezil etmek, kirli bir yorum kazandırmak, anlaşmazlıkları şiddetlendirmek ve Parti çalışmasını engellemek için bir sürü hikâye uyduran Menşevikler ve Sosyal-Devrimciler yer almıştı (ve hiç kuşkusuz yer alıyor). Bu, burjuvazinin, küçük-burjuva demokratlarının, aynı zamanda Bolşeviklere karşı korkunç bir öfkeyle köpüren, anlaşılabilir nedenlerden dolayı ellerinden bundan başka bir şey gelmeyen Menşeviklerle Sosyal-Devrimcilerin politik yöntemidir. Her bilinçli Parti üyesi burjuvazinin bu politik hilesini ve bundan ne bekleneceğini bilir.

MK içindeki görüş ayrılıkları Parti'ye başvurulmasını zorunlu kıldı. Tartışma bu görüş ayrılıklarınm özünü ve kapsamını çarpıcı biçimde gösterdi. Söylenti ve iftiralara set çekilmiştir. Parti yeni hastalığa (bu hastalığı Ekim Devrimi'nden sonra unutmuş olduğumuz anlamında yeni), fraksiyonculuk hastalığına karşı mücadele içinde kendisini eğitiyor ve çelikleşiyor. Aslında bu eski bir hastalık; bu hastalık muhtemelen daha birkaç yıl kaçınılmaz olarak nüksedecek, fakat sağalması şimdi daha hızlı ve kolay gerçekleşebilir ve gerçekleşmelidir.

Parti görüş ayrılıklarını abartmamayı öğreniyor. Troçki yoldaşın Tomski yoldaşa yönelttiği doğru sözleri tekrarlamak burada yerinde olacaktır:

> "Tomski yoldaşa karşı yaptığım en sert polemiğin ortasında bile her zaman, sendika yöneticisi olarak sadece Tomski yoldaş gibi deneyim ve otorite sahibi kişilerin söz konusu olabileceğinin benim için

> kesinlikle açık olduğunu söyledim. Bunu V. Sendikalar Konferansı fraksiyonunda söyledim, bunu bugünlerde Zimin tiyatrosunda da söyledim. Parti içinde ideolojik mücadele, insanların birbirini karşılıklı olarak saf dışı bırakması değil, karşılıklı etkilemesi demektir." (30 Aralık'taki Tartışma Üzerine Rapor, s. 34).

Parti elbette bu doğru yaklaşım tarzını Troçki yoldaşa karşı da uygulayacaktır.

Sendikalist sapma, tartışma sırasında özellikle Şlyapnikov yoldaş ve grubunda, "İşçi Muhalefeti" denen grupta su yüzüne çıktı. Bu, Partiden ve komünizmden apaçık bir sapma olduğundan, bu sapmayla özel olarak hesaplaşmak, onun üzerinde özel olarak durmak, bu düşüncelerin yanlışlığı ve böyle bir hatanın tehlikesi üzerine propaganda ve aydınlatmaya özel olarak dikkat yöneltmek gerekecektir. İşi, "zorunlu adaylık" (sendikaların idari organlar için aday gösterme zorunluluğu) gibi sendikalist bir safsataya kadar götürmüş olan Buharin yoldaş, bugün "Pravda"da kendisini son derece talihsiz ve apaçık yanlış savunuyor[31]. Başka yerlerde Parti'nin rolü üzerinde durmuş! İyi ki durmuş! Yoksa bu Parti'den ayrılmak olurdu. Yoksa bu, düzeltilmesi gereken ve kolayca düzeltilebilecek bir ***hata*** olmakla kalmazdı sadece. "Zorunlu adaylık"tan söz edip de, aynı zamanda bunun Parti için zorunlu ***olmadığı*** eklenmiyorsa, bu sendikalist bir sapmadır, komünizmle ***bağdaşmaz;*** RKP'nin parti programıyla ***bağdaşmaz***. Fakat "Parti için zorunlu ***değil***" ibaresini eklemekle, gerçekte şimdikinden farklı en ufak bir değişiklik yokken, partisiz kitleleri haklarının herhangi bir biçimde artırıldığı hayaliyle aldatmak gündeme gelir. Buharin yoldaş teorik olarak apaçık yanlış ve politik olarak yanıltıcı komünizmden sapmayı savunmaya devam ettikçe, dikkafalılığının sonuçları daha da üzücü olacaktır. Ne var ki savunulamayacak bir şeyi savunmak olanaksızdır. Parti, partisiz işçilerin haklarının genişletilmesine karşı değildir, fakat bunu yaparken hangi yolun izlenebileceğini ve hangi yolun izlenemeyeceğini kavramak için kısaca düşünmek yeter.

II. Tüm-Rusya Maden İşçileri Kongresi komünist fraksiyonundaki tartışmada Şlyapnikov'un platformu, bu sendikada özel bir etkisi

olan Kiselyov yoldaş tarafından savunulmasına rağmen, yenilgiye uğradı: Bizim platformumuz 137 oy, Şlyapnikov'un platformu 62 oy, Troçki'nin platformu 8 oy aldı. Sendikalist sapmadan kurtulmak gerekir ve kurtulunacaktır.

Bir ay içinde gerek Petrograd, gerek Moskova ve bir dizi taşra kenti, Parti'nin tartışmaya tepki gösterdiğini ve Troçki yoldaşın yanlış çizgisini ezici çoğunlukla reddettiğini gösterdi[32]. Parti'nin "üst kademeleri"nde ve "çevre"de, komitelerde, kurumlarda hiç kuşkusuz yalpalamalar görülse de, basit Parti üyeleri kitlesi, Parti'nin işçi kitlesi çoğunluğu itibariyle, hem de ezici çoğunluğu itibariyle bu yanlış çizgiye karşı çıkmıştır.

Kamenev yoldaş bana, Moskova'nın Zamoskvoreçye semtinde 23 Ocak'ta yapılan tartışmada Troçki yoldaşın platformunu geri çektiği ve Buharin grubuyla yeni bir platformda birleştiğini açıkladığını bildirdi[33]. Maden İşçileri Kongresi komünist fraksiyonunda bana karşı konuşan Troçki yoldaştan ne yazık ki bu konuda ne 23 Ocak'ta ne de 24 Ocak'ta tek bir sözcük duymadım. Troçki yoldaşın niyetlerinin ve platformlarının yine mi değiştiğini, yoksa meselenin başka bir açıklaması mı olduğunu bilmiyorum. Fakat her halükârda Troçki yoldaşın 23 Ocak'ta yaptığı açıklama, bütün güçlerini seferber etmemiş ve ancak Petrograd, Moskova ve az sayıda taşra merkezinin düşüncelerini ifade edebilmiş olan Parti'nin, yine de Troçki yoldaşın hatasını derhal, sert, kararlı, hızlı ve boyun eğmez biçimde düzelttiğini gösteriyor.

Parti düşmanları boşuna zafer şenliği yaptılar. Bazen kaçınılmaz olan Parti içi görüş ayrılıklarından onun zararına ve Rusya'da ***proletarya diktatörlüğünün*** zararına yararlanamadılar ve bundan sonra da yararlanamayacaklardır.

25 Ocak 1921

II

YENİ EKONOMİK POLİTİKA
1921

RKP(B) X. PARTİ KONGRESİ'NDE RKP(B) MK'NIN SİYASİ FAALİYETİ ÜZERİNE RAPOR[34]

8 Mart 1921

Yoldaşlar, MK'nın politik çalışması sorunu, bildiğiniz gibi, gerek Parti'nin tüm çalışmasıyla, gerekse de Sovyet kurumlarının tüm çalışması ve devrimin tüm gelişmesiyle öyle sıkı içiçe geçmiştir ki, en azından bana göre, kelimenin tam anlamıyla bir rapordan söz edilemez. Ve ben görevimi, en önemli olayların bazılarını, görüşümce bu yılki çalışmamızın ve Sovyet politikasının tabir caizse düğüm noktalarını oluşturan, yaşananlarda en karakteristik olan, devrimin gelişim nedenleri üzerine, yapılan hataların —ki az hata yapılmamıştır— anlamı üzerine, aynı zamanda gelecek için çıkarılacak dersler üzerine düşünmek için en fazla malzeme sunan şeyleri ayıklamaya çalışmak olarak görüyorum. Geçtiğimiz yıl için bir rapor sunma görevi ne kadar doğal ve ne kadar çok MK'nın yükümlülüklerinden biri olsa da, Parti için kendi başına ne kadar ilginç olsa da — önümüzdeki ve cereyan etmekte olan mücadelenin görevleri öyle ertelenemez, öyle katı, öyle zor ve öyle büyük bir şiddetle sırtımıza yüklenmiş bulunuyor ki, ister istemez

bütün dikkat, yaşananlardan gerekli sonuçların nasıl çıkarılacağına ve bütün dikkatimizi gerektiren bugünün ve en yakın geleceğin görevlerinin en iyi nasıl çözülebileceğine yöneliyor.

Bu yıl en fazla dikkatimizi çeken ve görüşümce hatalarımızın çoğunun onunla bağıntılı olduğu çalışmamızın düğüm noktaları arasında ilk sırada savaştan barışa geçiş bulunuyor. Herhalde hepiniz ya da en azından çoğunuz, üç buçuk yıl içinde bu geçiş için defalarca kolları sıvadığımızı, fakat bir kez bile gerçekleştiremediğimizi anımsayacaktır, ve öyle görünüyor ki şimdi de gerçekleştiremeyeceğiz, çünkü uluslararası kapitalizmin yaşamsal çıkarları bu geçişe izin vermemeyi fazlasıyla gerektiriyor. Daha Nisan 1918'de, yani üç yıl önce, Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nde, gerçekte içsavaş yeni başlarken, onun esas olarak sona erdiği yönünde ifade edilen görevlerimiz üzerine konuşma olanağı bulduğumu anımsıyorum.* Hepiniz, son Parti kongresinde, o dönemde Polonya'ya verdiğimiz büyük tavizlerin bize barışı sağlayacağını varsayarak bütün hesaplarımızı bu barışçıl inşaya geçişe dayandırdığımızı anımsarsınız. Fakat daha Nisan'da, kapitalist ülkelerin emperyalistleriyle birlikte barışseverliğimizi zaaf olarak yorumlayan Polonya burjuvazisinin saldırısı başladı; bunun bedelini ise daha elverişsiz bir barış yapmak zorunda kalarak ödedi. Ancak biz de barışçıl inşaya geçişi sağlayamadık ve esas dikkatimizi yeniden Polonya'yla savaşa, arkasından da Vrangel'in işini bitirmeye yöneltmek zorunda kaldık. Rapor yılında çalışmamızın içeriğini bu belirledi. Tüm çalışmamız yeniden askeri görevlere yöneldi.

Sonra düşman ordularının son askerinin de RSSFC topraklarından çekilmesini sağladığımızda, savaştan barışa geçiş başladı.

Bu geçiş beraberinde kesinlikle hesaplamadığımız sarsıntılar getirdi. Rapor döneminde izlediğimiz politikada düştüğümüz ve şu an

* *Bkz. 29 Nisan 1918'de Merkez Yürütme Komitesi oturumunda "Sovyet İktidarının En Yakın Görevleri Üzerine Rapor", Bütün Eserler, Cilt XXII, s. 562.—**Alm. Red.***

başımızı ağrıtan yanlış ve hataların başlıca nedenlerinden biri hiç kuşkusuz burada yatar. Korkunç derecede bitkin düşmüş bir ülkede, uzun yıllar süren emperyalist savaşın ardından başarılması gereken ordunun terhis edilmesi —ki ordunun nakli bizim nakil araçlarımızla inanılmaz zorluklar yaratıyordu—, kötü ürünün yol açtığı açlık ve ulaşımı çok büyük ölçüde felce uğratan yakıt sıkıntısının da eklendiği bir anda yapılması gereken ordunun terhisi, bugün gördüğümüz gibi, önümüze çok çok küçümsediğimiz görevler koymuştu. Bir dizi ekonomik, sosyal ve politik krizin kaynağı önemli ölçüde burada yatar. Daha geçtiğimiz yılın sonunda, önümüzdeki ilkbaharda başlıca zorlukların ordunun terhisiyle bağıntılı zorluklar olacağını belirtme fırsatı bulmuştum. Büyük ihtimalle birçoğunuzun katıldığı 30 Aralık'taki büyük tartışmada da* buna işaret etme olanağım oldu. Söylemek zorundayım ki, o zamanlar bu zorlukların boyutunu hiç düşünmemiştik; o zamanlar henüz, burada sadece teknik zorlukların değil, emperyalist savaştan ve içsavaştan bitkin düşmüş Sovyet Cumhuriyeti'nin başındaki felaketlerin tam da bu terhisle birlikte ne ölçüde şiddetleneceğini görmüyorduk. Bir ölçüye kadar, bu zorlukların tam da ordunun terhisi sırasında daha da şiddetleneceğini söylemek doğru olur. Ülke yıllar boyunca güçlerini sadece savaş görevlerine harcamış, bu görevleri bütün olanaklarıyla desteklemiş, elindeki son imkânları, kıt rezervleri ve destek araçlarını bu amaç için kullanmaktan kaçınmamıştı — ve bizi uzun yıllar sadece yaraları sarmaya mahkûm eden yıkım ve sefaletin kapsamını ancak savaş sona erdikten sonra görebildik. Fakat bu yaraları sarmaya bile tam olarak geçemiyoruz. Orduyu terhis etmenin teknik zorlukları, bu terhisi önemli ölçüde uygulamanın olanaksızlığı, her şey bir yana bir dizi kaçınılmaz ekonomik ve sosyal krizin kaynağı olan yıkımın ne kadar derin olduğunu göstermektedir. Savaş bizi, tüm ülkemizi, yüzbinlerce insanı sadece askeri görevlere alıştırdı; ve bu askeri görevlerin çözülmesinden sonra ordunun büyük bir kesimi son derece kötüleşmiş koşullarla karşı karşıya bulunuyorsa, köyde inanılmaz zorluklarla karşıla-

---

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 40.* ***—Red***

şıyorsa ve bu durumun ve genel krizin sonucunda işgücünü kullanma olanağı bulamıyorsa, savaşla barış arasında birşey ortaya çıkmaktadır. Ortaya çıkan durum öyle bir durumdur ki, bir barıştan da söz edilemez. Tam da ordunun terhisi, içsavaşın sona ermesi, bütün görevleri barışçıl inşaya yoğunlaştırmanın olanaksızlığı anlamına gelir, çünkü ordunun terhisi savaşın sadece yeni bir biçimde sürdürülmesini beraberinde getirmektedir. Eğer seferber olmuş onbinler, yüzbinler işgüçlerini kullanamıyorlarsa, savaş zanaatıyla uğraşmaya alışmış ve savaşı neredeyse tek zanaat olarak gören insanlar yoksullaşmış ve yıkılmış olarak eve dönüyorlarsa, bu durumda kendimizi haydutluk kavramıyla özetlenebilecek savaşın yeni bir biçimi, yeni bir türü içine çekilmiş görüyoruz.

Ordunun terhisiyle bağıntılı bu zorlukların boyutunu dikkate almaması hiç kuşkusuz MK'nın hatasıydı. Elbette söylemek gerekir ki, bunu dikkate almak için herhangi bir belirti yoktu, çünkü içsavaş öyle zordu ki, burada tek bir kural geçerliydi: Her şey içsavaş cephesinde zafer için — bu kadar. Ancak bu kuralı yerine getirerek ve Kızıl Ordunun, Kolçak, Yudeniç, vs. gibilerine karşı mücadelede sergilediği güçleri inanılmaz ölçüde harekete geçirmesi sayesinde Sovyet Rusya'yı istila etmiş emperyalistler üzerinde zafer elde edebildik.

Bir dizi hatayı koşullandıran ve krizi şiddetlendiren belirttiğimiz bu temel durumdan, Parti'nin çalışmasında ve tüm proletaryanın mücadelesinde nasıl daha da esaslı tam bir dizi uygunsuzluk, hesaplama ya da planlama hatalarının; sadece planlama hatalarının değil, aynı zamanda sınıfımızla, onun bazen birlikte ve bazen de onlara karşı mücadele içinde cumhuriyetin kaderini belirlediği sınıflar arasındaki güçler dengesinin saptanmasında da hataların ortaya çıktığına geçmek istiyorum. Bu bakış açısından hareketle, yüzümüzü yaşananların sonuçlarına, politik deneyimin sonuçlarına ve politikayı yönlendiren MK'nın üzerinde netliğe ulaşmak ve Parti'nin bütününe anlatmak zorunda olduğu şeylere çevirmek zorundayız. Bunlar Polonya'yla yaptığımız savaşın seyri, gıda maddesi ve yakıt sorunu gibi çok farklı olgulardır.

Başlattığımız saldırıda, neredeyse Varşova'ya kadarki hızlı ilerleyişimizde hiç kuşkusuz bir hata işlenmiştir. Şimdi bu hatanın stratejik mi olduğu, yoksa politik mi olduğunu araştırmak istemiyorum, çünkü bu bizi konudan çok uzaklaştırır — bunun geleceğin tarihçilerinin işi olduğunu, düşünüyorum, zorlu savaşta düşmana karşı kendisini savunmaya devam etmek zorunda olanların işi ise tarihsel araştırmalarla uğraşmaktan daha farklıdır. Fakat her halükârda bir hata yapılmıştır ve bu hataya güç üstünlüğümüzü abartmamız yol açmıştır. Güç üstünlüğünün ne ölçüde ekonomik koşullara bağlı olduğunu, ne ölçüde ise Polonya'ya karşı savaşın kesinlikle proleter olmayan, kesinlikle komünizme sempati duymayan, proletarya diktatörlüğünü kayıtsız-şartsız desteklemeyen, hatta bazen, söylemek gerekirse, hiçbir şekilde desteklemeyen küçük-burjuva unsurlar arasında bile yurtseverlik duygularını geliştirmesine bağlı olduğunu araştırmak son derece zordur. Burada bir dizi unsur rol oynadı ve böylece burada belli bir güç üstünlüğü elde ettik.

Fakat şu gerçek hâlâ ortada: Polonya'ya karşı savaşta belli bir hata yaptık.

Ve beslenme işleri gibi bir çalışma alanını aldığımızda benzer hatalar göreceğiz. Tahıl fazlasının zoralımı ve bunun uygulanmasıyla ilgili olarak rapor yılı bir önceki yıldan çok daha elverişliydi. Bu yıl temin edilen tahıl miktarı 250 milyon pudu aştı. 1 Şubat'ta 235 milyon pud temin edilmişti, oysa geçen yıl bu rakam toplam 210 milyon puddu; yani yılın son derece küçük bir bölümünde geçen yılın tümünde elde edilenden fazla tahıl sağlanmıştır. Ne var ki 1 Şubat'a kadar sağlanan bu 235 milyon puddan ilk yarı yılda yaklaşık 155 milyonu harcadığımız ortaya çıktı, yani ayda ortalama 25 milyon pud, hatta daha fazla. Elbette genel olarak olanaklarımızı, bu olanaklar geçtiğimiz yıldan daha iyi olsalar da, doğru dağıtmayı beceremediğimizi söylemek gerekir. Yaklaşan ilkbahar krizi tehlikesini doğru değerlendirmeyi beceremedik ve açlık çeken işçilerin istihkakını yükseltme yönündeki doğal çabaya boyun eğdik. Elbette burada da, hesap yapmak için elimizde

hiçbir ipucunun bulunmadığını söylemek gerekir. Bütün kapitalist devletlerde, kapitalizme özgü anarşiye, kaosa rağmen bir ekonomi planının hesaplanması için ipuçları, onyılların deneyimidir; bu deneyim iktisadi düzeni itibariyle türdeş olan ve sadece ayrıntılarda birbirinden ayrılan kapitalist devletlerin birbirleriyle karşılaştırabilecekleri bir deneyimdir. Bu karşılaştırmadan gerçekten de bilimsel bir yasa, belli bir yasaya uygunluk ve kurala uygunluk çıkarılabilir. Bizde ise bir hesap yapabilmek için böyle deneyimler yoktu ve olamaz da; ve savaş sona erdikten sonra açlık çeken halka nihayet daha fazla verme olanağı doğar doğmaz, gerekli ölçüyü derhal saptayamamış olmamız çok doğaldır. Yükseltilen istihkakları aşağıya çekmemiz ve bu sayede ilkbaharda yaşanmak zorunda olunan ve şimdiden yaşanan tehlike zamanı için belli bir rezerv fonu oluşturmamız gerektiği açıktı. Bunu yapmadık. Burada da bir hata var, hem de tüm çalışmamıza özgü bir hata, savaştan barışa geçişin, başımıza, aşmak için ne deneyime, ne hazırlığa, ne de malzemeye sahip olduğumuz görev ve zorluklar bela ettiğini gösteren bir hata; ve böylece kriz olağanüstü şiddetlenmiş, artmış ve kötüleşmiştir.

Hiç kuşkusuz yakıt konusunda da benzer şeyler söz konusuydu. Bu, iktisadi inşanın temel sorunlarından biridir. Bir önceki Parti kongresine konu olan ve esas kaygıyı oluşturan ve rapor yılında tüm politikanın esas dikkatini gerektiren savaştan barışa tüm geçiş, iktisadi inşaya tüm geçiş, yakıt sağlanmasını ve onun doğru dağıtılmasını baz almak, buna dayanmak zorundaydı. Bu olmadan ne zorlukların aşılmasından, ne de sanayinin yeniden kurulmasından söz bile edilemez. Bu bakımdan geçen yıldan daha iyi koşullarda bulunduğumuz açıktır. Eskiden kömür ve petrol bölgesinden koparılmıştık. Kızıl Ordu'nun zaferlerinin ardından kömür ve petrole kavuştuk. En azından yakıt stokları arttı. Rapor yılına girerkenki yakıt stoklarının eskisinden daha fazla olduğunu biliyoruz. Ve bu yakıt stoklarımızın artması zemininde bir yanlış yaptık, yakıt dağıtımını birdenbire öyle çoğalttık ki, stoklarımız tükendi ve hatamızı düzeltmeye kalmadan yakıt kriziyle karşı karşıya kaldık. Bütün bu sorunlar üzerine burada özel raporlar sunulacak ve

ben şu an size bu konuda varolan verileri yaklaşık olarak bile sunamam. Fakat en azından, geçmişin deneyimini göz önünde bulundurarak, bu hatanın durum hakkında yanlış düşüncelerle ve savaştan barışa geçişin hızıyla bağıntılı olduğunu söylememiz gerekir. Bu geçişin bizim düşündüğümüzden ancak çok daha yavaş olabileceği görülmüştür. Bu geçiş, daha uzun bir hazırlık, daha yavaş bir hız gerektirmektedir — bu yıl içinde çıkardığımız ders budur; bu ders, önümüzdeki yıl temel görevlerimizi saptamak ve saydığımız yanlışlardan gelecekte sakınmak için tüm Parti'nin benimsemek zorunda olduğu bir derstir.

Hiç kuşkusuz belirtmek gerekir ki, bu hatalar ve özellikle bunlardan kaynaklanan krizler kötü ürün yüzünden şiddetlenmiştir. Rapor yılında beslenme çalışmasının bize son derece iyi gıda maddesi kaynakları sağladığına işaret ettiğimde, krizlerin başlıca kaynaklarından birinin de burada yattığını söylemek gerekir, çünkü korkunç bir hayvan yemi sıkıntısı, hayvanların telef olması ve köylü ekonomisinin yıkımına yolaçan kötü ürün yüzünden bu tahıl fazlasının zoralımının ağırlık merkezi tahıl fazlasının çok büyük olmadığı bölgelerde bulunuyordu. Cumhuriyetin çeşitli kenar bölgelerinde —Sibirya'da, Kuzey Kafkasya'da— tahıl fazlası çok daha büyüktür, fakat Sovyet aygıtı tam da buralarda en kötü işlemişti, Sovyet iktidarı tam da buralarda daha az sağlamdı ve buralardan yapılan sevkiyat çok zorlaşmıştı. Bu yüzden, yüksek miktarda gıda maddesini en az mahsul alan illerden sağlamak zorunda kaldık ve bu köylü iktisadının krizini olağanüstü şiddetlendirdi.

Doğru bir tahmin yapma zeminine sahip olmadığımızı burada da bir kez daha açıkça görüyoruz. Fakat öte yandan öyle zor bir durumdaydık ki, seçme hakkımız yoktu. Yıkıcı emperyalist savaştan sonra uzun süreli bir içsavaşa dayanmış olan ülke, ancak bütün güçlerini cepheye yığarak varolabilirdi. Ve elbette mahvolmuş ülke köylülüğün gıda maddesi fazlalarına el koymaktan, hatta karşılıksız el koymaktan başka bir şey yapamazdı. Ülkeyi, orduyu ve işçi-köylü iktidarını kurtarmak için bu zorunluydu. Köylülere şunu söyledik: "Elbette tahılınızı işçi-köylü devletine ödünç veriyorsunuz, fakat başka türlü devletini-

zi çiftlik sahipleri ve kapitalistlerden kurtaramazsınız." Emperyalistler ve kapitalistlerin savaşla bize dayattıkları koşullar altında başka türlü davranamazdık. Başka seçeneğimiz yoktu. Fakat bu koşullar sonucunda, uzun süreli savaşın ardından köylü iktisadı öyle güçsüzleşmişti ki, gerek ekim alanlarının gerilemesi, gerek üretim araçlarının kötüleşmesi, gerek mahsulün gerilemesi, gerekse de işgücü eksikliği vs. sonucunda kötü ürünle karşı karşıya kaldık. Mahsul son derece kötüydü ve yine de beklenenden daha iyi gıda maddesi temin edilmesine, krizin öylesine şiddetlenmesi eşlik ediyordu ki, bu belki de önümüzdeki aylarda bize daha büyük zorluklar ve sıkıntılar getirecektir. Bu durum rapor yılında politikada neler yaşandığını ve yeni yıl için önümüze hangi politik görevleri koymamız gerektiğini tahlil ederken dikkatle gözönünde bulundurulmalıdır. Rapor yılı bir sonraki yıla yine aynı ertelenemez görevleri bırakmıştır.

Şimdi geçici olarak bambaşka bir alanda başka bir konuya, Partinin bunca zamanını çalmış olan sendikalar üzerine tartışmaya geçiyorum. Bugün bu konuda konuşma olanağı buldum ve dikkatli bir üslupla sadece, aranızdan birçoğunun elbette bu tartışmayı aşırı bir lüks olarak değerlendirmeden edemeyeceğini söyledim.* Şahsen ben bu lüksün gerçekten tamamen gayri caiz olduğunu eklemeden edemeyeceğim; bu tartışmaya izin vermekle, bu tartışmada nesnel nedenlerden ötürü önplanda duramayacak bir sorunu önplana çıkardığımızı görmeyerek hiç kuşkusuz bir hata yaptık; dikkatleri, son derece yakıcı ve tehdit edici, bize çok yakın olan bu kriz sorunundan hangi ölçüde saptırdığımızı görmeyerek lüks bir tasarrufta bulunduk. Peki, aylar alan ve katılanlara gına getirtecek bu tartışmanın gerçek sonuçları neler olmuştur? Bu konuda özel raporlar dinleyeceksiniz, fakat ben raporumda meselenin bir yanına, "Her şerde bir hayır vardır" atasözünün burada hiç kuşkusuz doğrulandığına dikkat çekmek istiyorum.

Ne yazık ki şer biraz fazla, hayır daha azdı. *(Gülüşmeler.)* Fakat

* *Bkz. "RKP (B) X. Parti Kongresi'ni Açış Konuşması, 8 Mart 1921". Bütün Eserler, Cilt XXVI.* —***Alm. Red.***

yine de bir hayır vardı: Bu hayır, zaman yitirmemize, Partili yoldaşlarımızın dikkatini bizi kuşatan küçük-burjuva unsura karşı mücadelenin acil görevlerinden saptırmamıza neden olmasına rağmen, daha önce görmediğimiz bazı karşılıklı ilişkileri öğrenmek olmuştur. Bunda hayırlı olan bu mücadelede Parti'nin zorunlu olarak bazı şeyler öğrenmiş olmasıdır. Hepimiz, yöneten Parti olarak, Parti'nin "üst kademeleri" ile Sovyetlerin "üst kademeleri"ni birbiriyle kaynaştırmadan edemeyeceğimizi bilmemize rağmen —bizde kaynaşmışlardır ve kaynaşmış kalacaklardır—, Parti yine de bu tartışmada dikkate alınması gereken belli bir ders almıştır. Bazı platformlar lehinde ağırlıkla Parti'nin "üst kademeleri" oy verdi. Kendilerini bazen "İşçi Muhalefeti" platformu, bazen başka türlü adlandıran platformlar, anlaşıldığı üzere, kesinlikle sendikalist bir sapınayı temsil ediyorlardı. Bu benim kişisel düşüncem değil, burada bulunanların çoğunluğunun düşüncesidir. *("Çok doğru" sesleri.)*

Parti bu tartışmada "üst kademeler"in belli bir sapma içinde olduğunu gördüğünde, "üst kademeler"in "Birleşemedik, aramızdaki anlaşmazlığı siz çözün" dediğini gördüğünde, bu görev için hızla seferber olacak olgunlukta olduğunu gösterdi ve en önemli Parti örgütlerinin muazzam çoğunluğu bize hızla yanıt verdi: "Bir görüşümüz var ve bunu size söyleyeceğiz."

Bu tartışmada bir dizi platform vardı. Bu platformlar o kadar çoktu ki, bunları okumakla görevli olmama rağmen, korkarım ki hepsini okumama günahı işledim. Burada bulunan herkesin bunları okuyacak kadar boş zamanı var mıydı bilmiyorum, fakat en azından su yüzüne çıkan sendikalist, hatta bir ölçüde yarı-anarşist sapmanın düşünmek için epeyce çok malzeme sunduğunu söylemek gerekir. Aylarca kendimize, düşünce nüanslarını coşkuyla inceleme lüksü tanıdık. Bu arada ordunun terhisi haydutluk olgusunu ortaya çıkarmış, ekonomik krizi şiddetlendirmişti. Bu tartışma Partimizin yarım milyon, hatta yarım milyonu aşan üyeye sahip bir Parti olarak, birincisi bir kitle partisi, ikincisi yöneten bir parti haline geldiğini ve kitle partisi olarak kısmen

kendi safları dışında olanları yansıttığını kavramamıza yardımcı olmuştur. Bunu kavramak çok çok önemlidir.

Küçük bir sendikalist ya da yarı-anarşist sapma korkunç olmazdı: Parti, hızla ve enerjik biçimde bunun bilincine varır ve onu düzeltmeye koyulurdu. Fakat sapma, ülkede köylülüğün büyük ağırlığıyla bağıntılıysa, bu köylülüğün proletarya diktatörlüğünden hoşnutsuzluğu büyüyorsa, köylü iktisadının krizi son sınırına vardıysa, köylü ordusunun terhis edilmesi, iş bulamayan, zanaat olarak sadece savaşla uğraşmaya alışmış ve haydutluk üreten yüzlerce, binlerce yenik insanı sokağa fırlatmışsa, o zaman teorik sapmalar üzerine tartışmanın zamanı değildir. Parti kongresinde dobra dobra şunu söylemeliyiz: Sapmalar üzerine tartışmalara izin vermeyeceğiz, buna bir son vermeliyiz. Parti kongresi bunu yapabilir ve yapmalıdır, bundan gerekli dersi çıkarmalı ve bunu MK'nın siyasi raporuna eklemeli, onu pekiştirmeli, sağlamlaştırmalı ve bir yükümlülük, Parti için bir yasa durumuna yükseltmelidir. Tartışmayı sürdürmek son derece büyük bir tehlike yaratmakta, proletarya diktatörlüğü için doğrudan tehdit haline gelmektedir.

Birkaç ay önce, "Dikkat edin, burada işçi sınıfı egemenliği ve işçi sınıfı diktatörlüğü için bir tehdit var!" dediğimde, tartışmada karşılaştığım ve kendilerine karşı polemik yaptığım yoldaşlar şöyle demişlerdi: "Bu yıldırma yöntemidir, bizi terörize ediyorsunuz." Söylediklerime karşı bu nakaratı —birilerini terörize ettiğim nakaratını— defalarca duydum ve yanıt olarak, sayısız badireden geçmiş eski devrimcileri terörize etmemin gülünç olacağını söyledim.* Fakat orduyu terhis etmenin yarattığı zorlukların neye yol açtığını görünce, burada sadece terörize etmenin değil, polemik yaparken kaçınılmaz olan abartmanın bile olmadığı artık tartışmasızdır, bilakis bu, ortaya çıkan duruma, birlik, dayanıklılık ve disipline ihtiyacımız olduğuna —sadece proletarya partisi bunlar olmaksızın birlik içinde çalışamayacağı için değil, aynı

* *Bkz. "II. Tüm-Rusya Maden İşçileri Kongresi'nde Sendikaların Rolü ve Görevleri Üzerine Raporu Kapayış Konuşması, 24 Ocak 1921", Bütün Eserler, Cilt XXVI.* ***—Alm. Red.***

zamanda ilkbahar, birlik içinde olmazsak hiçbir şey yapamayacağımız türden ağır koşullar getirdiği, daha da getireceği için— apaçık dikkat çekmekteydi. Tartışmadan bu iki temel dersi çıkarabileceğimize inanıyorum. Ve bu nedenle, bana öyle geliyor ki şu söylenmek zorundadır: Eğer kendimize bir lüks tanımış ve amansız bir mücadelenin en zor koşullarında bulunan bir Parti'nin, platformların çeşitli ayrıntılarını açıklığa kavuşturmak için nasıl büyük bir dikkat gösterdiğine dair —kötü mahsul ve krize, içine düştüğümüz yıkım ve ordunun terhis edilmesine rağmen— dünyaya şaşılacak bir örnek sunduysak, şimdi bu derslerden siyasi sonuç çıkaracağız, bu, sadece şu ya da bu hataya işaret eden bir sonuç değil, sınıflar arasındaki ilişkilerle, işçi sınıfıyla köylülük arasındaki ilişkilerle ilgili siyasi bir sonuç olacaktır. Bu ilişkiler bizim sandığımız gibi değildir. Bu ilişkiler proletaryadan sonsuz derecede daha fazla birlik ve güçlerin yoğunlaştırılmasını talep ediyor ve bu ilişkiler proletarya diktatörlüğü altında, Denikin, Kolçak ve Yudeniç'in oluşturduğu toplam tehlikeden kat kat daha fazla bir tehlike oluşturuyor. Hiç kimse bu konuda kendi kendini aldatmasın, çünkü bu en tehlikeli şey olacaktır! Bu küçük-burjuva unsurdan kaynaklanan zorluklar büyüktür ve bunların üstesinden gelmek için birliğe gerek vardır —sadece biçimsel birlik değil—, yekpare, oybirliğiyle çalışmaya, yekpare iradeye gerek vardır, çünkü proletarya bir köylü ülkesinde diktatörlüğünün dev görevlerini ve önderliğini ancak proleter kitlenin bu iradesiyle gerçekleştirebilir.

Batı Avrupa ülkelerinden yardım yolda, fakat çok hızlı gelmeyecek. Yaklaşıyor ve gelişiyor.

Sabah oturumunda, rapor döneminde en önemli faktörlerden birinin (bu da MK'nın faaliyetiyle sıkı ilişki içindedir) Komünist Enternasyonal II. Kongresi'nin örgütlenmesi olduğunu söyledim.* Elbette dünya devrimi şimdi, bir önceki yıla kıyasla ileri doğru büyük bir adım atmıştır. Geçen yılki kongrede sadece beyanlar biçiminde varolan Ko-

* *Bkz. "RKP (B) X. Parti Kongresi'ni Açış Konuşması, 8 Mart 1921", Bütün Eserler, Cilt XXVI. —**Alm. Red.***

münist Enternasyonal, şimdi her ülkede bağımsız bir Parti olarak yaşamaya başlamıştır, ve sadece öncünün partisi olarak değil, — komünizm bir bütün olarak tüm işçi hareketinin merkezi sorunu haline gelmiştir. Almanya, Fransa ve İtalya'da Komünist Enternasyonal, bu ülkelerde sadece işçi hareketinin değil, aynı zamanda bütün politik yaşamın dikkatinin merkezi haline gelmiştir. Sonbaharda tek bir Alman ve Fransız gazetesi bulamazdınız ki, Moskova ve Bolşeviklerin nasıl tasrif edildiğini, bizim hangi sıfatlarla tanımlandığımızı, Bolşevikleri ve III. Enternasyonal'e kabul edilmenin 21 koşulunu nasıl bütün politik yaşamlarının merkezi sorunu yaptıklarını görmeyesiniz. Bu bizim başarımızdır ve artık kimse bunu elimizden alamaz! Bu, uluslararası devrimin nasıl yükseldiğini ve aynı zamanda bununla birlikte Avrupa'da ekonomik krizin nasıl şiddetlendiğini gösteriyor. Fakat yine de buradan, kısa süre içinde Avrupa'dan kalıcı bir proleter devrim biçiminde bir yardım geleceği varsayımını çıkaracak olsaydık deli olurduk, ve bu salonda öyle inanıyorum ki bu tür insanlar yok. Üç yıl içinde, dünya devrimine güvenmenin, belli bir tarihe bel bağlamak anlamına gelmediğini ve gittikçe hızlanan gelişme temposunun olasılıkla ilkbaharda devrimi getirebileceğini, fakat olasılıkla getirmeyebileceğini de öğrendik. Bu nedenle faaliyetimizi ülkemizdeki ve diğer ülkelerdeki sınıf ilişkileriyle öylesine bir uyum içine sokmayı bilmeliyiz ki, uzun süre proletarya diktatörlüğünü koruyabilecek ve kerte kerte de olsa başımıza gelen bütün sıkıntı ve krizleri sağaltabilecek durumda olalım. Sorun ancak böyle konduğunda doğru ve akla uygun olacaktır.

Şimdi MK'nın bu yıl içindeki faaliyetleriyle ilgili olan ve önümüzde duran görevlere yakın bir hususa geliyorum: yabancı ülkelerle ilişkiler sorunu.

IX. Parti Kongresi'ne kadar dikkatimiz ve bütün çabalarımız kapitalist ülkelerle savaş durumundan barışçıl ve ticari ilişkilere geçişi gerçekleştirmeye yönelikti. Bu amaçla her türlü diplomatik adımı atmış ve kuşkusuz önemli diplomatlar karşısında başarılı olmuştuk. Örneğin Amerika'nın temsilcileri ya da Milletler Cemiyeti'nin temsilci-

leri bize belli koşullar altında Denikin ve Kolçak'a karşı savaş harekâtlarına son vermemizi önerdiklerinde, amaçları bizi zor duruma sokmaktı. Gerçekte kendileri zor duruma düştüler, biz ise büyük bir diplomatik zafer kazandık. Aldandılar ve koşullarını geri çekmek zorunda kaldılar, bu daha sonra bütün diplomasi literatüründe ve bütün dünya basınında açığa çıkarıldı. Fakat diplomatik bir zaferle yetinmek bize yetmez. Gerçek ticari ilişkilere ihtiyacımız var, sadece diplomatik zaferlere değil. Fakat ticari ilişkilerin belli ölçüde gelişmeye başlaması ancak bu yıl olabildi. İngiltere'yle ticari ilişkiler kurma sorunu gündeme geldi. Geçtiğimiz yılın yazından bu yana bu merkezi bir sorun haline geldi. Polonya'yla savaş bu bakımdan bizi çok geriletti. İngiltere ticari bir anlaşma imzalamaya hazırdı. İngiliz burjuvazisi bu anlaşmanın yapılmasını istiyordu, saray çevreleri ise sözünü bile işitmek istemiyorlar, anlaşmayı engellemeye çalışıyorlardı, Polonya'yla savaş anlaşmanın ertelenmesine neden oldu. Böylece mesele bugüne kadar çözülmedi.

Herhalde bugün gazeteler Krassin'in Londra'da basına, ticaret anlaşmasının yakında imzalanacağını tahmin ettiğini söylediğini bildiriyorlar. Bu umudun gerçekleşmesinin kesin olup olmadığını bilmiyorum. Gerçekten işin buraya varıp varmayacağını kestiremiyorum, fakat benim açımdan MK'da bu soruna büyük yer ayırdığımızı ve İngiltere'yle bir ticaret anlaşması imzalamak için taviz taktiğini doğru bulduğumuzu söylemeliyim.

Bununla bağıntılı olarak imtiyazlar sorunu var. Geçtiğimiz yıl bu sorunla eskisinden çok fazla ilgilendik. 23 Kasım'da imtiyazlar sorununu yabancı kapitalistler için en kabul edilebilir biçimde ortaya koyan bir Halk Komiserleri Konseyi kararnamesi çıkarıldı.[35] Parti çevrelerinde bu soruna ilişkin bazı yanlış anlamalar ortaya çıkınca, daha doğrusu bu sorunun tam olarak anlaşılmadığı görülünce, bu sorunun tartışıldığı sorumlu fonksiyonerlerin katıldığı bir dizi toplantı yapıldı.*

* *Bkz. "RKP (B) Moskova Örgütü Hücre Sekreterlerinin Toplantısında Konuşma, 26 Kasım 1920", elinizdeki baskının 8. Cildi, s. 293 ve devamı.* ***—Red.***

Esas olarak bu sorun görüş ayrılıklarına yol açmadı, fakat işçilerden ve köylülerden az laf işitmedik. Şöyle diyorlardı: "Kendi kapitalistlerimizi kovduk, şimdi de yabancı kapitalistleri getirmek istiyorlar." Bu protestoların ne ölçüde bilinçsiz olduğuna ve ne ölçüde de burada Rusya'da kapitalist olma, hem de yetkiyle donatılmış olarak kapitalist olma hakkının yasal olarak kendilerine ait olduğunu, fakat yetkisiz yabancı sermayeyi ülkeye getirmeye tahammül edilemeyeceğine inanan Kulak, ya da doğrudan doğruya Partisizlerin kapitalist kesiminin spekülasyonunun dile geldiğine, birinin ya da ötekinin burada ne ölçüde rol oynadığına ilişkin MK'nın elinde istatistik veriler yoktu ve dünyanın herhangi bir istatistiğinin bunu kapsaması ve açıklığa kavuşturması zordur. Fakat her halükârda biz, bu kararnameyle imtiyaz ilişkileri kurma yönünde bir adım attık. Bizim pratikte —bu hiçbir zaman unutulmamalıdır— tek bir imtiyaz bile almadığımızı söylemek gerekir. Aramızdaki kavga ne pahasına olursa olsun imtiyazlar almaya çalışıp çalışmama noktasındadır. Bunu alıp almamamız kavgalarımıza ve aldığımız kararlara değil, uluslararası sermayeye bağlıdır. Bu yılın 1 Şubat'ında Halk Komiserleri Konseyi imtiyazlar sorununda başka bir karar kaleme aldı. Bu kararın ilk maddesi şöyledir: "İlke olarak Grozni ve Bakû'da, aynı zamanda çalışmakta olan petrol alanlarında petrol imtiyazlarını onaylamak ve hızla gerçekleştirilecek görüşmelere başlamak[36]."

Bu sorunda belli anlaşmazlıklar olmadan olmadı. Tam da Grozni ve Bakû'da imtiyaz verilmesi yoldaşlara doğru gelmiyordu, işçiler arasında bir muhalefet başlatmaya uygun geliyordu. MK çoğunluğu ve şahsen ben, şikâyetlerin zorunluluktan kaynaklanmadığı görüşündeydik.

MK çoğunluğu ve ben bu ımtiyazların zorunlu olduğu görüşünü savunduk ve bu görüşü otoritenizle pekiştirmenizi istiyoruz. Diğer, daha ileri ülkelerin devlet tröstleriyle bu ittifak kesinlikle zorunludur, çünkü ekonomik krizimiz öylesine derin ki, yıkılmış ekonomimizi yurtdışından makine donatımı ve teknik yardım almadan kendi gücü-

müzle yeniden kurmamız olanaksızdır. Bu donatımı sadece ithal etmek yetmez. Belki de imtiyazlar daha geniş bir temelde en büyük emperyalist şirketlere verilebilir: Bakû'nun dörtte biri, Grozni'nin dörtte biri, en iyi orman mevcudumuzun dörtte biri verilebilir, en modern makine donatımı temin edilerek böylece gerekli temel sağlanabilir; öte yandan böylece diğer kesim için gereksinmemiz olan donatımı almış oluruz. Böylece hiç olmazsa biraz, dörtte bir ya da yarı yarıya da olsa, diğer ülkelerin modern ileri şirketlerine yetişebiliriz. Bugünkü durumu bir ölçüde aklı başında değerlendirebilen hiç kimsenin, aksi takdirde kendimizi çok zor bir durumda bulacağımızdan ve onlara bütün güçlerimizi sonuna kadar harcamadan yetişemeyeceğimizden kuşkusu olamaz. Dünyanın en büyük tröstlerinden bazılarıyla görüşmelere başlanmıştır. Elbette onlar bize sadece lütufta bulunmuyorlar: Bunu sırf korkunç kârlar uğruna yapıyorlar. Barışçıl diplomatların diliyle konuşacak olursak, modern kapitalizm bir hayduttur, bir yağma tröstüdür; bu normal dönemlerin eski kapitalizmi değildir: yüzde yüzlerce kâr sağlamakta ve dünya pazarındaki tekel konumundan yararlanmaktadır. Elbette böyle bir şey bize çok pahalıya mal olacaktır, fakat dünya devrimi henüz ufukta görülmediği için başka çaremiz yok. Tekniğimizi modern seviyeye çıkarmak için başka olanağımız yok.

1 Şubat 1921'de Halk Komiserleri Konseyi yurtdışından 18,5 milyon pud kömür satın alma kararı aldı, çünkü o zaman yakıt krizi ortaya çıkmış bulunuyordu. Daha o zamandan, altın rezervlerimizi sadece donatım malzemeleri almak için harcamamamız gerektiği açıklık kazanmıştı. Donatım malzemesi almak kömür üretimimizi artıracaktı ve kömür almak yerine yurtdışından kömür sanayini geliştirmek için makineler sipariş edersek daha iyi ederdik; fakat kriz had safhadaydı ki, bu iktisaden daha iyi uygulamadan daha kötü olanına geçmek ve ülkemizden elde edebileceğimiz kömürü yurtdışından satın almak için para harcamak zorunda kaldık. Köylüler ve işçiler için ihtiyaç maddeleri satın almak için daha da büyük tavizler vermek zorunda kalacağız.

Şimdi Kronstadt olaylarına[37] değinmek istiyorum. Kronstadt'tan

son haberleri henüz almadım, fakat çok iyi tanıdığımız beyaz generaller figürünü son hızla su yüzüne çıkaran bu ayaklanmanın birkaç gün içinde, evet hatta belki de birkaç saat içinde halledileceğinden eminim. Bundan hiç kuşkum yok. Fakat bu olayın siyasi ve iktisadi derslerini ayrıntılı biçimde gözden geçirmek zorundayız.

Bu olay ne demektir? Siyasi iktidarın Bolşeviklerin elinden belirsiz bir yığışımın ya da görünürde Bolşeviklerden sadece birazcık sağda, hatta belki de Bolşeviklerden daha "sol"daki çeşitli unsurlardan oluşan bir ittifakın eline geçmesi demektir — Kronstadt'ta iktidarı ele geçirme girişiminde bulunan politik grupların toplamı böylesine belirsizdir işte. Hiç kuşku yok ki orada aynı zamanda beyaz generaller de —bunu hepiniz biliyorsunuz— büyük bir rol oynadılar. Bu tamamen kanıtlanmıştır. Kronstadt olaylarından iki hafta önce Paris gazetelerinde, Kronstadt'ta bir ayaklanma patlak verdiği yazılmıştı. Burada Sosyal-Devrimcilerin ve yabancı Beyaz Muhafızların faaliyetiyle karşı karşıya olduğumuz gayet açıktır; ve aynı zamanda hareket bir küçükburjuva karşı-devrimine, bir küçük-burjuva anarşisine çıkıyordu. Bu yeni bir şey. Bu durum, bütün krizlerle bağıntılı olarak politik bakımdan son derece dikkatli biçimde değerlendirilmeli ve çok ayrıntılı biçimde incelenmelidir. Burada serbest ticaret şiarıyla her zaman Bolşeviklerin diktatörlüğüne karşı yönelen küçük-burjuva demokrat unsur kendini göstermiştir. Ve bu hava proletaryayı son derece ağır biçimde etkiledi. Moskova'daki işletmeleri etkiledi, taşrada tam bir dizi yerdeki işletmeleri etkiledi. Bu küçük-burjuva karşı-devrim hiç kuşkusuz Denikin, Yudeniç ve Kolçak'ın toplamından daha tehlikelidir, çünkü proletaryanın azınlıkta olduğu bir ülke söz konusudur, çünkü köylü mülkiyetinin yıkıldığı bir ülke söz konusudur ve üstelik ordunun dağıtılması çok sayıda isyancı unsuru sokağa dökmüştü. Kronstadtlı bahriyeli ve işçilerin hedeflediği... nasıl ifade etsem... iktidar değişikliği önceleri ne kadar az, ne kadar önemsiz olsa da —Bolşevikleri serbest ticaret konusunda düzeltmek istiyorlardı—, görünürde büyük bir değişiklik değil, görünürde aynı "Sovyet iktidarı" şiarı, son derece küçük değişiklikler ya da sadece iyileştirmeler — gerçekte burada partisiz

unsurlar üzerinden Beyaz Muhafızların geçtiği sadece bir sıçrama tahtası, bir basamak, bir köprü olarak hizmet ediyorlardı. Bu, politik olarak kaçınılmazdır. Rus Devrimi'nde küçük-burjuva, anarşik unsurları gördük, on yıllarca onlara karşı mücadele ettik. 1917 Şubatı'ndan bu yana, büyük devrim sırasında bu küçük-burjuva unsurları eylem içinde gördük ve küçük-burjuva partilerin, programlarında Bolşeviklerden çok az farklı olduğunu ve onu sadece başka yöntemlerle hayata geçirdiklerini açıklama çabalarına tanık olduk. Bunu sadece Ekim Devrimi'nin deneyiminden değil, aynı zamanda eskiden Rus imparatorluğuna ait olan ve Sovyet iktidarı yerine başka bir iktidarın temsilcilerinin geldiği çeşitli kenar bölgelerin, çeşitli kesimlerin deneyimlerinden de biliyoruz. Samara'daki Demokratik Komite'yi düşünelim![38] Hepsi eşitlik, özgürlük, Kurucu Meclis şiarlarıyla gelmişlerdi ve sadece bir kez değil, defalarca Beyaz Muhafız iktidara geçiş için düpedüz basamak, köprü olduklarını gösterdiler. Ve biz tüm bu deneyimden, bir Marksist için kaçınılmaz sonucu çıkarmalıyız, çünkü Sovyet iktidarı ekonomik durum yüzünden sallanıyor. Bütün Avrupa'nın deneyimi, iki sandalye arasında oturmaya çalışmanın pratikte neyle sonuçlandığını gösteriyor. O nedenle biz tam da bu noktada, bu hususta politik sürtüşmelerin en büyük tehlike olduğunu söylemeliyiz. Ticaret özgürlüğü şiarını ortaya atan bu küçük-burjuva karşı-devrimini dikkatle değerlendirmeliyiz.

Ticaret özgürlüğü başlangıçta Kronstadt'taki gibi Beyaz Muhafızlarla bağlantılı olmasa bile, kaçınılmaz biçimde bu Beyaz Muhafızlığa, sermayenin zaferine, tam restorasyona yol açacaktır. Ve tekrar ediyorum, bu politik tehlikeyi iyice bilince çıkarmalıyız.

Bu tehlike bize, platformlar üzerine anlaşmazlıklarımıza değindiğimde kastettiğim şeyi gösteriyor*; bu tehlike karşısında Parti içi kavgaları sadece biçimsel olarak durdurmakla kalmamamız gerektiğini kavramalıyız — bunu elbette yapacağız, fakat bu yetmez! Soruna daha ciddi yaklaşmak zorunda olduğumuzu unutmayalım.

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 117 ve devamı.* ***—Red.***

Köylü iktisadının krizi karşısında, bizzat bu köylü iktisadına kent ve kır için yardım çağrısıyla başvurmanın dışında varolamayacağımızı kavramak zorundayız. Burjuvazinin köylülüğü işçilere karşı kışkırtmaya çalıştığını, işçilerin şiarları altında, küçük-burjuva anarşik unsuru onlara karşı kışkırtmaya çalıştığını unutmamalıyız ve bu doğrudan proletarya diktatörlüğünün yıkılmasına ve böylece kapitalizmin, eski feodal-kapitalist iktidarın yeniden kurulmasına götürecektir. Buradaki politik tehlike apaçıktır. Birçok devrim çok açık bir şekilde bu yola sapmıştır ve biz bu yola hep işaret ettik. Bu yol genel hatlarıyla önümüze açıkça çıkmıştır. Bu yol, komünistlerin hükümet partisinden, proletaryanın önde gelen devrimci unsurlarından, bizim bu yıl adım başı sergilediğimizden hiç kuşkusuz farklı bir tavır talep ediyor. Bu tehlike bizden hiç kuşkusuz daha büyük bir birlik, daha büyük bir disiplin, daha uyumlu bir işbirliği talep ediyor! Yoksa kaderin başımıza sardığı tehlikelerin üstesinden gelmek olanaksızdır.

Ve ardından ekonomik türden sorunlar geliyor. Küçük-burjuva unsurun ortaya attığı bu ticaret özgürlüğü şiarı ne anlama geliyor? Bu, proletaryayla küçük köylü arasında henüz çözmediğimiz zor sorunlar, görevler olduğunu gösteriyor. Proletaryanın azınlıkta olduğu, çoğunluğu küçük-burjuvaların oluşturduğu bir ülkede proleter devrim geliştiğinde muzaffer proletaryanın küçük mülk sahipleriyle ilişkilerinden sözediyorum. Böyle bir ülkede proletaryanın rolü, bu küçük mülk sahiplerinin toplumsallaştırılmış, kolektif, ortaklaşmacı çalışmaya geçmesine önderlik etmektir. Bu teorik olarak kuşku götürmez. Tam bir dizi yasama ediminde bu geçişe değindik, fakat önemli olanın yasama edimi değil, pratikte gerçekleştirme olduğunu biliyoruz, ve bunun da ancak, küçük üreticiye büyük işletmenin üstünlüğünü pratikte göreceği mallar sağlayabilecek çok güçlü bir büyük sanayiye sahip olduğumuzda gerçekleşebileceğini biliyoruz.

Sosyal devrim ve görevleri hakkında düşünmüş Marksistler ve sosyalistlerce sorun teorik olarak hep böyle konmuştur. Bizde ise sözünü ettiğim ve çok büyük ölçüde Rusya'ya özgü ilk özellik, proletaryanın sadece bir azınlık değil, çok küçük bir azınlık, köylülüğün ise

büyük bir çoğunluk oluşturmasıdır. Devrimi savunmak zorunda kaldığımız koşullar ise görevlerimizi yerine getirmenin olağanüstü zor olmasını beraberinde getirmiştir. Büyük işletmenin bütün üstünlüklerini pratikte gösteremedik, çünkü büyük işletmeler yıkılmış durumdadırlar, bizzat perişan bir varlık sürdürmek zorundadırlar ve yeniden kurulmaları ancak bu küçük çiftçilere özveri yüklemekle mümkündür. Sanayii kalkındırmak gereklidir, fakat bunun için yakıta ihtiyaç var, ve yakıta ihtiyaç varsa oduna da ihtiyaç var demektir, oduna güvenmek ise köylüye ve atına güvenmek demektir. Kriz, hayvan yemi sıkıntısı ve hayvanların telef olması koşulları altında köylü Sovyet iktidarına kredi açmak zorundadır — başlangıçta hiçbir yararını görmediği büyük sanayi uğruna. Korkunç zorluklar yaratan ekonomik durum budur, daha derin bir bakış açısından hareketle bizi savaştan barışa geçiş koşullarını düşünmeye zorlayan durum budur. Savaş sırasında köylülere şunu söylemekten başka çaremiz yoktu: "Zor durumdan çıkması için işçi-köylü devletine bir kredi açmak gerekir." Bütün dikkatimizi ekonominin yeniden inşasına yönelttiğimizde, büyük işletmenin nihai zaferine kadar, büyük işletmenin yeniden kurulmasına kadar pazar için çalışan bir küçük köylüyle, bir küçük mülk sahibiyle, bir küçük üreticiyle karşı karşıya bulunduğumuzu bilmek zorundayız. Bu büyük işletmenin yeniden kurulması ise eski temelde olanaksızdır. Bu uzun yılların işidir, en azından bir on yılı, bizim ülkemizdeki yıkım nedeniyle büyük ihtimalle daha uzun bir zamanı gerektirir. O zamana kadar daha uzun süre böyle bir küçük üreticiyle uğraşmak zorunda olacağız ve serbest ticaret şiarı kaçınılmaz olacaktır. Bu şiarın tehlikesi Beyaz Muhafız ve Menşevik çabaları gizliyor olmasında değil, aynı köylü kitlesinin Beyaz Muhafızlara karşı nefretine rağmen yaygınlık kazanabilmesinde yatmaktadır. Bu şiar, küçük üreticinin ekonomik varlık koşullarına tekabül ettiği için yaygınlık kazanacaktır. Bu düşüncelerden hareketle MK, tahıl fazlasının zoralımı yerine bir vergi koyma kararı almış ve bu sorun üzerine tartışma açmıştır; ve bugün bu sorunu doğrudan Parti kongresinde ortaya atmıştır ve bugün aldığınız kararla bunu siz de onaylamış bulunuyorsunuz. Vergi ve zoralım sorunu bizim yasaları-

mızda çoktan bu yana, 1918 sonundan bu yana konmuştur. Vergi yasası 30 Ekim 1918[39] tarihlidir. Bu yasa kabul edildi —çiftçilerin aynî vergilendirilmesini uygulamaya koyan yasa— fakat yürürlüğe girmedi. Bu yasa ilan edildikten sonra, uygulanması hakkında birkaç ay içinde bir dizi mevzuat çıkarıldı, fakat uygulanmadı. Öte yandan köylü iktisatlarının elindeki ürün fazlalarının alınması, savaş koşullarının bize mutlak bir zorunlulukla dayattığı, fakat köylü iktisatlarının az çok barışçıl varlık koşullarına uygun olmayan bir önlem anlamına geliyordu. Köylü şu kadar tahılı vermek zorunda olduğunu, şu kadarını ise kendi yerel satışı için kullanabileceğini bilmelidir.

Tüm ekonomimiz, gerek bütünü, gerekse de tek tek bölümleri itibariyle tamamen savaş zamanı koşullarına göre düzenlenmişti. Bu koşulları hesaba katarak, önümüze, toplumsal dolaşımda hangi yeri alacağını en ufak biçimde gözetmeden belli miktarda gıda maddesi sağlama görevini koymak zorundaydık. Savaş sorunlarından barış sorunlarına geçtiğimiz bugün aynî vergiye farklı bakmaya başlıyoruz: ona sadece devleti güvence altına alma bakış açısından değil, küçük köylü işletmesini güvence altına alma bakış açısından da bakıyoruz. Küçükburjuva unsurun proletaryaya karşı öfkesinin su yüzüne çıkan ve bugünkü kriz koşullarında şiddetlenen ekonomik biçimlerini kavramak zorundayız. Bu bakımdan olanaklı olanın en fazlasını yapmaya gayret etmeliyiz. Bu bizim için en önemli iştir… yerel satış amacıyla köylüye belli bir serbestlik imkânı tanımak, küçük çiftçinin üretimini daha iyi hesaplayabilmesi ve vergiye uygun olarak üretiminin hacmini belirleyebilmesi için zoralımı vergiye dönüştürmek [bizim için en önemli iştir –ÇN]. İçinde bulunduğumuz durumda bunun son derece zor gerçekleşebilir bir şey olduğunu biliyoruz elbette. Ekim alanı, rekolte, üretim araçları, bunların hepsi gerilemiş, üretim fazlası hiç kuşkusuz azalmış ve hatta birçok durumda tamamen ortadan kalkmıştır. Bu koşulları bir olgu olarak hesaba katmak gerekir. Fabrikaları ve kentleri tamamen aç kalmaktan korumak için köylü biraz aç kalacak. Devlet ölçeğinde bu kesinlikle anlaşılır bir durumdur, fakat bunu bölük pörçük yaşayan sefalet içindeki çiftçinin kavrayacağına bel bağlamıyoruz. Ve burada zor

olmadan, mahvolmuş köylülüğün son derece şiddetli reaksiyon gösterdiği zor olmadan olmayacağını biliyoruz. Bu önlemin bizi krizden koruyacağına da inanmayın. Fakat aynı zamanda küçük üreticinin güçlerini geliştirmesi için en iyi koşulları yaratmak üzere azami tavizler vermeyi de görev biliyoruz. Şimdiye kadar kendimizi savaşın görevlerine uydurduk. Şimdi barış zamanının koşullarına uymak zorundayız. MK, bu görevle karşı karşıya bulunuyor; bu, proleter devlet iktidarının varlığı altında aynî vergiye geçme görevidir ve imtiyazlarla sıkı ilişki içindedir. Bu göreve ilişkin özel bir tutum belirleyeceksiniz ve bu özel bir dikkat gerektiriyor.* Proleter devlet iktidarı imtiyazlar sayesinde ileri ülkelerin kapitalist devletleriyle bir anlaşma yapma güvencesi elde edebilir ve o olmadan komünist toplum düzeni yolunda ilerlememizin mümkün olmadığı sanayimizin güçlenmesi bu anlaşmaya bağlıdır; öte yandan bu geçiş döneminde, köylülüğün ağır bastığı bir ülkede, köylülüğü ekonomik güvence altına alma önlemlerine, ekonomik durumlarını kolaylaştırmak için maksimum önlemler almaya geçmeyi bilmeliyiz. Köylülüğü dönüştürmediğimiz sürece, büyük makineler onları dönüştürmediği sürece, ona çiftliğini serbestçe işleme olanağı tanınmalıdır. Şu an içinde bulunduğumuz durum erdişil bir durumdur; devrimimiz kapitalist ülkelerce kuşatılmış olarak varlığını sürdürmektedir. Böyle bir erdişil durumda bulunduğumuz sürece olağanüstü karmaşık karşılıklı ilişki biçimlerini aramak zorundayız. Savaşın baskısı altında dikkatimizi, son derece büyük bir yıkıma uğramış büyük üretimi elinde bulunduran proleter devlet iktidarıyla, küçük çiftçi olarak kaldıkları sürece küçük işletme belli bir satış sistemiyle güvence altına alınmadan yaşayamayacak olan küçük çiftçinin karşılıklı ilişkilerinin nasıl biçimlendirileceğine, ortak yaşamın hangi biçimlerinin bulunabileceğine yoğunlaştıramadık. Bu sorunu şu an Sovyet iktidarının ekonomi ve politikasının en önemli sorunu olarak görüyorum. Savaş döneminin sonuna geldiğimiz ve rapor yılında barış durumuna geçmeye başladığımız bir anda bu sorunun faaliyetimizin siyasi bilançosunu çıkardığı görüşündeyim.

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 133 ve devamı.* ***—Red.***

Bu geçiş öyle büyük zorluklarla birleşmiş ve bu küçük-burjuva unsuru öyle su yüzüne çıkarmıştır ki, bunu soğukkanlılıkla değerlendirmek zorunludur. Biz bu bir dizi görüngüye sınıf mücadelesi açısından bakıyoruz ve proletaryanın küçük-burjuvaziyle ilişkisinin, proleter iktidarın zaferi için karmaşık önlemler ya da daha doğrusu bir karmaşık geçiş önlemleri sistemi gerektirdiği konusunda hiçbir zaman kendimizi aldatmadık. 1918 sonunda aynî vergi üzerine bir kararname çıkarmış olmamızdan, komünistlerin bu sorun hakkında berrak oldukları, fakat savaş koşulları nedeniyle bu kararnameyi gerçekleştiremediğimiz görülüyor. İçsavaş halindeyken savaş dönemi önlemlerine geçmek zorunda kaldık. Fakat bundan sadece bu tür önlem ve ilişkilerin olanaklı olduğu sonucunu çıkarmak yanlış olur. Bu, kesinlikle Sovyet iktidarının ve proletarya diktatörlüğünün çöküşü anlamına gelecektir. Eğer barış dönemine geçiş bir ekonomik kriz koşullarında gerçekleşiyorsa; proleter devletin inşasının büyük işletmelerin varolduğu bir ülkede, küçük işletmenin egemen olduğu bir ülkeden daha kolay olacağı unutulmamalıdır. Görev bir dizi yöntemi gerektirmektedir ve biz bu zorluklara gözlerimizi kapatıp proletaryayla küçük işletmenin iki farklı şey olduğunu unutmuyoruz. Çeşitli sınıfların var olduğunu, küçük-burjuva anarşik karşı-devrimin beyaz muhafızlığın siyasi ön aşaması olduğunu unutmuyoruz. Burada bir yandan proletarya partisi içinde en büyük birliğe, disipline, dayanıklılığa gereksinim olduğunun, öte yandan şimdilik, savaş koşulları sonucunda uygulayabilecek durumda olmadığımız bir dizi ekonomik önlemin gerektiğinin bilinciyle, bu gerçeğin ta gözünün içine soğukkanlılıkla bakabilmeliyiz. Tahıl karşılığında tarımın gereksinimlerini karşılayabilmek amacıyla proletaryayla köylülük arasında, barış dönemi koşulları altında köylülüğün varlığını güvence altına alacak ilişkiler kurabilmek için imtiyazların, makine ve araç-gereç alımının zorunluluğunu kabul etmeliyiz. Bu konuya yeniden döneceğimizi umuyor ve yineliyorum: burada görüşümce önemli bir sorunla karşı karşıyayız ve savaştan barışa geçiş olarak karakterize edilmesi gereken geçtiğimiz yıl önümüze son derece zorlu görevler koymaktadır.

Son olarak bunca zamanımıza malolan bürokratizmle mücadele sorunu üzerine birkaç söz söylemek istiyorum. Daha geçen yılın yaz ayında bu sorun MK'ya getirildi, Ağustos'ta MK tarafından bütün örgütlere bir mektupta ortaya kondu, Eylül'de Parti Konferansı'nda müzakereye sunuldu, son olarak bu sorun Aralık'ta Sovyet Kongresi'nde* daha geniş kapsamda ortaya atıldı. Bir bürokratik kanserin mevcudiyeti kuşkusuzdur; bu kabul edilmiştir ve buna karşı gerçek bir mücadele yürütmek gerekir. Elbette kaydettiğimiz tartışmada bu sorun belli platformlarda en azından düşüncesizce ortaya atılmıştır ve çoğu kez küçük-burjuva bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Hiç kuşkusuz son dönemde partisiz işçiler arasında kaynama ve huzursuzluk görülüyor. Moskova'da partisizler toplantı yaptıklarında, demokrasi ve özgürlükten Sovyet iktidarının yıkılmasına götüren bir şiar yapacakları açıktı. "İşçi Muhalefeti" temsilcilerinden birçoğu, en azından bazıları, bu belaya karşı, bu küçük-burjuva karşı-devrimci anlayışa karşı mücadele etmiş ve şöyle demişlerdi: "Buna karşı birleşeceğiz." Ve gerçekten de büyük bir birlik göstermeyi başardılar. "İşçi Muhalefeti" grubunun ve yarı-sendikalist bir platforma sahip diğer grupların bütün taraftarlarının böyle olup olmadıklarını bilmiyorum. Bu kongrede bunu daha iyi bir şekilde öğrenmemiz gereklidir, bürokratizme karşı mücadelenin mutlak zorunlu bir mücadele ve küçük-burjuva unsurla mücadele görevi gibi karmaşık olduğunu kavramamız gereklidir. Bizim devlet düzenimizde bürokratizm öyle bir yaradır ki, bundan Parti programımızda sözedilmektedir, çünkü o bu küçük-burjuva unsurla ve onun parçalanmasıyla bağ içinde bulunmaktadır. Bu hastalıklar ancak, İşçi-Köylü Müfettişliği'nin kararnamelerini sadece selamlamayı değil —selamlanan kararname sayısı az mı—, aynı zamanda İşçi-Köylü Müfettişliği sayesinde haklarına geçerlilik kazandırmayı da bilmeleri için emekçilerin birliğiyle yenilebilir, ki şu an sadece köylerde değil, kentlerde, hatta başkentlerde bile durum bu değildir! Çoğu kez bu hakka bürokra-

* *Bkz. "Halk Komiserleri Konseyi'nin Faaliyeti Üzerine VIII. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi'ne Rapor", 22 Aralık 1920, 8. Cilt, s. 262 ve devamı. —**Red.***

tizme karşı en fazla küfredildiği yerlerde bile geçerlilik kazandırılamıyor. Bu duruma tekrar tekrar dikkat gösterilmelidir.

Burada sık sık, bu belaya karşı mücadele eden bazılarının, belki de içtenlikle proletarya partisine, proletarya diktatörlüğüne, proleter harekete yardım etmek isterken gerçekte devrim süresince çoğu kez proletarya diktatörlüğünün en tehlikeli düşmanı olarak kendini göstermiş küçük-burjuva anarşik unsura yardım ettiklerini gözlemliyoruz. Şimdi —ve bu, bu yılın en önemli sonucu ve dersidir— bu unsur bir kez daha, bizimki gibi bir ülkede en çok taraftar ve destek bulabilen, geniş kitlelerin havasını değiştirebilen ve hatta partisiz işçilerin bir bölümüne de sıçrayabilen en tehlikeli düşman olarak kendini göstermiştir. Hal böyle olunca proleter devletin durumu son derece ağırlaşacaktır. Bunu kavramazsak, bu dersi çıkarmazsak ve bu Parti kongresini gerek ekonomik politikada, gerekse de proletaryanın en büyük birliği anlamında bir dönüm noktası yapamazsak, unutulması gereken bazı boş ve önemsiz şeyleri unutmadığımız, ve bu devrim yılı içinde öğrenmemiz gereken ciddi şeyleri öğrenmediğimiz yolundaki üzücü sözleri bizim hakkımızda kullanacaklar. Bunun böyle olmayacağını umut ederim!

RKP(B) X. PARTİ KONGRESİ'NDE AYNÎ VERGİ ÜZERİNE RAPOR[34]

15 Mart 1921

Yoldaşlar, zoralım yerine bir verginin konması sorunu öncelikle ve esas olarak politik bir sorundur, çünkü bu sorunun özü işçi sınıfının köylülükle ilişkisinden ibarettir. Bu sorunun ortaya konmuş olması, birbiriyle mücadele etmesi ya da birbiriyle anlaşması tüm devrimimizin kaderini belirleyen bu iki temel sınıfın ilişkisini yeni ya da daha doğrusu, daha dikkatli ve daha doğru tamamlayıcı bir şekilde gözden geçirmek ve belli bir revizyona tabi tutmak zorunda olduğumuz anlamına gelir. Burada böyle bir revizyonun nedenlerine ayrıntılı olarak girmeme gerek yok. Özellikle savaş, yıkım, terhis ve son derece ağır kötü hasatın neden olduğu sefaletin olağanüstü şiddetlenmesi zemininde hangi olaylar toplamının, köylülerin durumunu özellikle zor, özellikle kritik şekillendirdiğini ve onun proletaryadan burjuvaziye doğru yalpalamasını güçlendirdiğini hepiniz çok iyi biliyorsunuz elbette.

Bu sorunun teorik önemi ya da teorik ele alınışı üzerine bir çift söz. Nüfusun muazzam çoğunluğunun küçük-köylü üretici olduğu bir ülkede sosyalist devrimin ancak, sanayide ve tarımda ücretli işçilerin büyük çoğunluğu oluşturduğu gelişmiş kapitalist ülkelerde hiç mi hiç

gerekli olmayacak bir dizi özel geçiş önlemleri aracılığıyla gerçekleştirilebileceğine hiç kuşku yoktur. Gelişmiş kapitalist ülkelerde, onyılların seyri içinde oluşmuş bir tarımsal ücretli işçiler sınıfı vardır. Sadece böyle bir sınıf sosyal, ekonomik ve politik olarak, sosyalizme doğrudan geçişin dayanağı olabilir. Bu sınıfın yeterince gelişmiş olduğu sadece bu tür ülkelerde kapitalizmden sosyalizme doğrudan geçiş mümkündür ve devletin geneli bakımından özel geçiş önlemleri gerektirmez. Biz dizi yazıda, tüm konuşmalarımızda, tüm basında, Rusya'da durumun böyle olmadığını, Rusya'da sanayi işçilerinin azınlıkta ve küçük çiftçilerin muazzam çoğunlukta olduğunu vurguladık. Sosyalist devrim böyle bir ülkede ancak iki koşulla nihai başarı kazanabilir. Birincisi, bir ya da birçok ileri ülkede sosyalist devrim tarafından zamanında desteklenmesi koşuluyla. Bildiğiniz gibi bu koşulun gerçek haline gelmesi için öncesine kıyasla çok daha fazla şey yaptık, fakat bu asla yeterli değildir.

Diğer koşul, diktatörlüğünü uygulamakta olan ya da devlet erkini elinde tutan proletarya ile köylü nüfusun çoğunluğu arasında anlaşmadır. Anlaşma, bir dizi önlem ve geçişleri içinde barındıran çok kapsamlı bir kavramdır. Burada şunu söylemek gerekiyor ki, tüm ajitasyon ve propagandamızda tüm gerçeği olduğu gibi söylemek zorundayız söylenmelidir. Politika denince, bazen neredeyse aldatmacaya varan küçük kaçamakları anlayan kişiler bizim aramızda en şiddetli biçimde mahkûm edilmelidir. Bunların hataları düzeltilmelidir. Sınıflar aldatılamaz. Üç yıl içinde kitlelerin politik bilincini yükseltmek için çok şey yaptık. Had safhadaki mücadeleden en çok kitleler öğrendi. Biz —dünya görüşümüze, onlarca yıllık devrimci deneyimimize uygun olarak, devrimimizin derslerine uygun olarak— soruları dolambaçsız ortaya koymak zorundayız: bu iki sınıfın çıkarları farklıdır, küçük çiftçinin istediği, işçinin istediği şeyle aynı değildir.

Diğer ülkelerde devrim başlamadıkça, Rusya'da sosyalist devrimi ancak köylülükle bir anlaşmanın kurtarabileceğini biliyoruz. Tüm toplantılarda, tüm basında da dobra dobra böyle konuşmak gerekir. İşçi

sınıfıyla köylülük arasındaki bu anlaşmanın sağlam olmadığını biliyoruz —yumuşak ifade edildiğinde, bu "yumuşak" sözcüğünü tutanağa yazmaksızın—, ve açıkça konuşmak gerekirse, bu konuda durum önemli ölçüde kötüdür. Her halükârda herhangi bir şeyi gizlemeye çalışmamalıyız, bilakis köylülüğün, onunla ilişkinin bizde ortaya çıkmış olan biçiminden hoşnutsuz olduğunu, bu ilişki biçimini istemediğini ve böyle varolmaya devam etmeyeceğini açıkça ifade etmeliyiz. Bu inkâr edilemez. Köylülüğün bu isteği kesinlikle ifade edilmiştir. Bu, emekçi halkın büyük kitlelerinin isteğidir. Buna uymak zorundayız ve biz şunu açıktan açığa söyleyecek kadar gerçekçi politikacılarız: gelin köylülüğe karşı politikamızı gözden geçirip düzeltelim. Şimdiye kadarki gibi bir durum daha fazla sürdürülemez.

Köylülere şunu söylemeliyiz: "Geri dönmek istiyorsanız, özel mülkiyeti ve serbest ticareti tamamen yeniden kurmak istiyorsanız, bu, reddedilmez ve kaçınılmaz olarak çiftlik sahipleriyle kapitalistlerin iktidarı altına girmek demektir. Bir dizi tarihsel örnek ve devrim örnekleri bunu kanıtlıyor. Komünizmin abc'sine, politik ekonominin abc'sine çok kısa bir bakış bunun kaçınılmaz olduğunu doğrulayacaktır. Bunu düşünelim. Köylülük için, kapitalistlerle çiftlik sahiplerinin iktidarına geri atılacak —ve ülkeyi geri atacak— kadar proletaryayla ayrılmanın bir anlamı var mıdır, yoksa yok mudur? Bunu düşünün ve gelin birlikte düşünelim."

Ve inanıyoruz ki, eğer doğru düşünülürse, o zaman proletaryayla küçük çiftçinin ekonomik çıkarların kabul edilen tüm derin farklılığına rağmen, düşünce bizim yararımıza sonuç verecektir.

Yardımcı kaynaklarımız bağlamında durumumuz ne kadar zor olursa olsun, orta köylülüğü tatmin etme görevi yerine getirilmelidir. Köylülük bugün eskisinden çok daha fazla orta köylülerden oluşmaktadır, çelişkiler yumuşamıştır, toprak kullanım için çok daha eşit paylaştırılmıştır, Kulaklar sınırlandırılmış ve önemli bir bölümü mülksüzleştirilmiştir — Rusya'da Ukrayna'dakinden daha fazla, Sibirya'da daha az. Ama genel olarak istatistiki veriler köyün tesviye olduğunu,

dengelendiğini, yani bir yanda Kulaklarla, öte yanda ekip biçmeyen köylülerin göze çarpıcı biçimde ortaya çıkışlarının silikleştiğini inkâr edilmez biçimde gösteriyor. Her şey daha dengeli oldu, köylülük genel olarak orta köylülüğün durumuna geldi.

Ekonomik özellikleriyle, ekonomik kökleriyle böyle bir orta köylülüğü hoşnut kılabilir miyiz? Komünistlerden biri, üç yıl içinde ekonomik temelin, tarımsal küçük işletmenin ekonomik köklerinin yeniden şekillendirilebileceğini düşlediyse, o elbette bir hayalperesttir. Ve —bunu gizlememize gerek yok— aramızda bu tür hayalperestlerin sayısı az değildi. Ve bunda o kadar kötü bir şey de yok. Hayalperestler olmadan böyle bir ülkede sosyalist devrim nasıl başlatılabilirdi? Tarımın kolektif yönetimi alanında olası tüm deneylerin, her türlü başlangıcın nasıl büyük bir rol oynayabileceğini pratik elbette gösterdi. Fakat pratik, en iyi niyetlerle ve isteklerle dolu kişilerin, komünler ve kolektifler kurmak amacıyla kıra gittiklerinde, kolektif deneyime sahip olmadıkları için idare etmeyi bilmediklerinden, bu deneylerin negatif bir rol oynayabileceğini de gösterdi.

Bu kolektif işletmelerin deneyimi sadece, nasıl idare etmemek gerektiğine bir örnek sunuyor: çevre köylüleri ya alay ediyorlar ya da kızgınlar. Bu tür ne kadar çok örnek olduğunu çok iyi biliyorsunuz. Yineliyorum, bu şaşırtıcı değildir, çünkü küçük çiftçinin değişmesi, onun tüm psikolojisinin ve alışkanlıklarının dönüştürülmesi, kuşaklar gerektiren bir iştir. Yalnızca maddi temel, teknik, tarımda traktörlerin ve makinelerin kitlesel kullanımı, kitlesel ölçekte elektrifikasyon, küçük çiftçiyle ilgili bu sorunu çözebilir, onun tüm psikolojisini deyim yerindeyse sağaltabilir. Bu, küçük çiftçiyi temelden ve büyük bir hızla değiştirirdi. Kuşaklar gerektiğini söylediğimde, bu, yüzyılların gerektiği anlamına gelmez. Traktör, makine temini ve dev bir ülkenin elektrifikasyonunun herhalükârda en azından on yıllar gerektireceğini pekâlâ anlarsınız. Objektif durum budur.

Hoşnutsuz olan, haklı olarak hoşnutsuz olan ve hoşnut olamayacak olan köylülerin yerine getirilmemiş taleplerini yerine getirmeye

çalışmak zorundayız. Onlara şöyle demeliyiz: "Evet, böyle bir durum daha fazla sürdürülemez." Köylüyü nasıl hoşnut kılmalı ve onu hoşnut kılmak ne demek? Onun nasıl hoşnut kılınabileceği sorusuna yanıtı nereden alabiliriz? Elbette bizzat köylülerin taleplerinden. Bu talepleri biliyoruz. Fakat bunları gözden geçirmek zorundayız, çiftçinin ekonomik talepleri üzerine bildiğimiz her şeyi ekonomi bilimi bakış açısından incelemek zorundayız. Bu sorunun köklerine indiğimizde, kendimize hemen şunu söyleyeceğiz: küçük çiftçi esasında iki şeyle hoşnut kılınabilir... Birincisi, belli bir satış özgürlüğü, küçük özel mülk sahibi için bir özgürlük gereklidir; ve ikincisi meta ve ürün temin etmek gerekir. Satacak bir şey yoksa, bu nasıl bir satış özgürlüğüdür, ticaretini yapacak bir şey yoksa, bu nasıl bir ticaret özgürlüğüdür! Bu bir kâğıt parçası olarak kalır, sınıflar ise kâğıtçıklarla değil, sadece maddi şeylerle tatmin edilebilirler. Bu iki koşulu iyice kavramak gerekir. İkinci koşul üzerine —malları nasıl tedarik edebileceğimiz, edip edemeyeceğimiz üzerine— daha sonra konuşacağız. Buna karşılık birinci koşula —satış özgürlüğüne— daha ayrıntılı eğilmek gerekir.

Satış özgürlüğü ne anlama gelir? Satış özgürlüğü, ticaret özgürlüğüdür, ticaret özgürlüğü ise kapitalizme geri dönüş anlamına gelir. Satış özgürlüğü ve ticaret özgürlüğü, çeşitli küçük girişimciler arasında meta değiş-tokuşu anlamına gelir. Hepimiz, Marksizmin abc'sini öğrenmiş olan herkes, biliyoruz ki, bu satıştan ve ticaret özgürlüğünden kaçınılmaz olarak meta üreticilerinin sermaye sahipleri ve emek sahiplerine bölünmesi, kapitalistlere ve ücretli işçilere bölünmesine, yani gökten düşmeyen, aksine tüm dünyada tarımsal meta ekonomisinden doğan kapitalist ücret köleliğinin yeniden kurulmasına yol açtığını biliyoruz. Bunu teorik olarak mükemmel biçimde biliyoruz, ve Rusya'da küçük çiftçinin yaşamını ve ekonomik ilişkilerini yakından bakan herkes bunu gözlemleyebilir.

Ortaya şu soru çıkıyor: bunun hikmeti nedir, Komünist Partisi ticaret özgürlüğünü kabul edip, buna geçebilir mi? Burada uzlaşmaz çelişkiler mevcut değil midir? Buna, sorunun pratikte doğal olarak olağa-

nüstü zor çözülebileceği yanıtı verilmelidir. Zoralımın yerine bir vergi koyan geçici taslağın, sizlere dağıtılmış olan taslağın, herşeyden önce, yerel ekonomik sürüm çerçevesinde değiş-tokuşa izin verilmesiyle ilgili olarak haklı ve kaçınılmaz sorulara neden olduğunu hemen öngörüyor ve yoldaşlarla konuşmalardan bunu biliyorum. Bu sekizinci paragrafın sonunda söylenmektedir. Bunun anlamı nedir, buna hangi sınırlar çizilmiştir, bu nasıl gerçekleştirilecektir? Böyle bir soruya bu Kongre'de yanıt alabileceğine inanan biri varsa yanılıyor. Bu sorunun yanıtını yasamamız verecek, bizim görevimiz sadece, ilkesel çizgiyi saptamak, şiarı ileri sürmektir. Partimiz iktidar partisidir ve Kongre'nin alacağı karar tüm cumhuriyet için zorunlu olacaktır ve burada bu sorunu ilkesel olarak karara bağlamalıyız. Bu sorunu ilkesel olarak karara bağlamalı ve köylülüğü bilgilendirmeliyiz, çünkü ekim zamanı kapıya dayanmıştır. Ve sonra da tüm mekanizmamızı, tüm teorik güçlerimizi harekete geçirerek, tüm pratik deneyimimizi ortaya koyarak bunun nasıl yapılabileceğine bakmalıyız. Teorik olarak konuşulduğunda bu yapılabilir mi, proletaryanın siyasi iktidarının köklerini sarsmadan bir dereceye kadar küçük çiftçiler için ticaret özgürlüğü, kapitalizm özgürlüğü yeniden kurulabilir mi? Bu yapılabilir mi? Yapılabilir, çünkü önemli olan ölçüdür. Az da olsa mal elde edebilecek durumda olsaydık ve bunlar devletin elinde, siyasi iktidara sahip proletaryanın elinde olsaydı, bu malları dolaşıma sokabilseydik, o zaman devlet olarak siyasi iktidarımızın yanına ekonomik iktidar katardık. Bu malların dolaşıma sokulması, şu anda savaşın, yıkımın zor koşullarının baskısı altında ve tarımsal küçük işletmeyi geliştirmenin olanaksızlığının baskısı altında korkunç durgunluk içinde olan tarımsal küçük işletmeyi canlandıracaktır. Küçük çiftçi, küçük kaldığı sürece, ekonomik temeline, yani küçük bireysel işletmeye uygun düşen bir teşvike, tahrike, uyarıya ihtiyaç duyar. Burada, yerel satış özgürlüğünden kaçınılamaz. Eğer bu işlem devlete sanayi ürünlerine karşı mübadelede kentlerin, fabrikaların, sanayinin gereksinimini karşılamaya yetecek asgari miktarda belirli bir tahıl sağlarsa, o zaman ekonomik dolaşım yeniden kurulur ve devlet erki proletaryanın elinde kalır ve sağlamlaşır. Köylü-

lük, fabrikaları, tesisleri, sanayiyi elinde tutan işçilerin, köylülükle değiş-tokuşu gerçekleştirebileceğinin kendisine pratikte gösterilmesini talep ediyor. Ve öte yandan, kötü ulaşım yollarına, uzak mesafelere, farklı iklimlere, farklı tarımsal koşullara vs. sahip dev bir tarım ülkesi kaçınılmaz olarak, yerel tarımla yerel sanayinin yerel ölçekte belli bir değiş-tokuş özgürlüğünü önşart koşar. Bu bakımdan pekçok hata işledik ve çok ileri gittik: ticareti ve sanayiyi ulusallaştırma yolunda, yerel değiş-tokuşu engelleme yolunda çok ileri gittik. Bu bir hata mıydı? Kuşkusuz.

Bu bakımdan yaptığımız birçok şey yanlıştı ve burada, ölçüyü kaçırdığımızı ve ölçüyü nasıl tutturacağımızı bilemediğimizi görmemek ve kavramamak en büyük suç olurdu. Ama burada bir zorunluluk da vardı: şimdiye dek öylesine şiddetli, görülmemiş bir savaşın koşulları altında yaşamıştık ki, geriye ekonomik alanda da savaş kurallarına göre hareket etmekten başka birşey kalmıyordu. Yıkılmış bir ülkenin böyle bir savaşa dayanmış olması bir mucizeydi ve bu mucize gökten düşmedi, bilakis bu mucizeyi kitlesel coşkusuyla gerçekleştirmiş olan işçi sınıfıyla köylülüğün ekonomik çıkarlarından doğmuştur; çiftlik sahiplerine ve kapitalistlere karşı savunmayı bu mucize sağlamıştır. Fakat aynı zamanda, teorik ve politik açıdan gerektiğinden ileri gitmiş olduğumuz gerçeği kuşkusuzdur ve ajitasyon ve propagandada bunu gizlememek gerekir. Yerel özgür değiş-tokuşa oldukça kapsamlı bir şekilde izin verebiliriz, ve bununla proletaryanın politik iktidarını yıkmayız, aksine sağlamlaştırırız. Bunun nasıl yapılacağı, pratiğin işidir. Benim görevim, bunun teorik olarak düşünülebileceğini size kanıtlamaktır. Devlet iktidarını elinde tutan proletarya için, bazı stokları varsa, bunları dolaşıma sokması ve böylece orta köylülüğü belirli bir şekilde tatmin etmesi, onu yerel ekonomik değiş-tokuş temelinde hoşnut kılması mümkündür.

Şimdi yerel ekonomik değiş-tokuş üzerine birkaç söz. Ama önce kooperatif sorununa değinmem gerekiyor. Yerel ekonomik değiş-tokuşta elbette, bizde fazlasıyla tıkanmış olan kooperatiflere gereksini-

mimiz var. Programımız, paylaşım için en iyi mekanizmanın, kapitalizmin miras bıraktığı kooperatifler olduğunu, bu mekanizmayı korumak gerektiğini vurguluyor. Programda böyle deniyor. Bunu yerine getirdik mi? Çok yetersiz, ve kısmen de hiç yerine getirmedik, ve bu da yine kısmen yanlışlıkla, kısmen de savaş zamanının zorunluluğundan oldu. İktisaden daha işbilir unsurları, iktisaden daha ileri unsurları öne çıkaran kooperatifler, dolayısıyla politikada Menşeviklerle Sosyal-Devrimcileri ortaya çıkardılar. Bu kimyasal bir yasadır — yapılabilecek bir şey yok! Menşeviklerle Sosyal-Devrimciler, bilinçli ya da bilinçsiz kapitalizmi yeniden ayağa kaldıran ve Yudeniç'e yardım eden kişilerdir. Bu da bir yasadır. Onlarla savaşmak zorundayız. Madem savaş, o halde savaş geleneğine göre bir savaş: kendimizi savunmak zorundaydık ve savunduk. Fakat şimdiki durum değişmeden sürebilir mi? Süremez. Bu şekilde kendi elimizi kolumuzu bağlamak kesinlikle hata olurdu. Bu yüzden kooperatif sorununa ilişkin çok kısa bir karar öneriyorum. Okuyorum:

> "RKP IX. Parti Kongresi'nin kooperatiflere ilişkin tavır üzerine kararının[40] tamamen, şimdi yerine aynî verginin geçirildiği zoralım ilkesinin tanınmasına dayandığını gözönüne alarak RKP X. Parti Kongresi şunu kararlaştırır:
>
> Adı geçen karar kaldırılır.
>
> Kongre MK'yı, kooperatiflerin yapısını ve faaliyetini, RKP programıyla uyum içinde ve zoralım yerine aynî vergi konmasına uyumlulaştırarak düzeltecek ve geliştirecek kararlar hazırlama ve Parti ile Sovyet makamlarında onaylatmakla görevlendirir."

Bunun belirsiz olduğunu söyleyeceksiniz. Evet, belli bir dereceye kadar belirsiz olması da gerekiyor. Neden gerekiyor? Çünkü karar çok kesin olacaksa, tüm yıl boyunca ne yapacağımızı sonuna dek bilmek gerekirdi. Bunu kim bilir? Kimse bilmez ve bilemez de.

Fakat IX. Parti Kongresi'nin kararı elimizi kolumuzu bağlıyor, şöyle diyor: "Beslenme Halk Komiserliği'ne tabiyet". Beslenme Halk Komiserliği mükemmel bir kurum, fakat kooperatifleri mutlak ona tabi

kılmak ve küçük çiftçilerle ilişkilerin revizyondan geçirildiği bir sırada kendi elini kolunu bağlamak, politik olarak açık bir hata işlemek demektir. Yeni seçilen MK'ya, belli önlemler ve değişiklikler hazırlama ve saptama, atacağımız ileri ve geri adımları gözden geçirme görevi vermeliyiz: bu ne ölçüde olacak, politik çıkarlar nasıl korunacak, bir kolaylık sağlamak için gevşemeye ne ölçüde izin verilecek, deneyimin sonuçları nasıl gözden geçirilecek. Teorik olarak söylendiğinde, burada bir dizi geçiş basamaklarının ve geçiş önlemlerinin eşiğinde duruyoruz. Bizim için bir şey açıktır: IX. Parti Kongresi'nin kararı, hareketimizin dümdüz seyredeceğini öngörüyordu. Oysa —tüm devrimler tarihinde her zaman olduğu gibi— hareketin zikzaklı seyrettiği görüldü. Böyle bir kararla kendi elini kolunu bağlamak politik bir hata olurdu. Kararı kaldırarak, kendimize kooperatifsel aygıtın önemini vurgulayan programı kılavuz almak gerektiğini söylüyoruz.

Kararı kaldırarak şöyle diyoruz: zoralımın yerine vergi konmasına uyum sağlayın. Fakat bunu ne zaman hayata geçireceğiz? Hasattan önce değil, yani birkaç ay sonra. Bu çeşitli yörelerde aynı biçimde mi olacak? Asla. Merkezi Rusya, Ukrayna ve Sibirya'yı şablonlaştırmak, bunları belirli bir şablona tabi tutmak en büyük budalalık olurdu. Yerel değiş-tokuş özgürlüğü üzerine bu temel düşünceyi bir Kongre kararı biçiminde saptamayı öneriyorum. Daha sonra, önümüzdeki günlerde, mutlaka bir MK mektubunun geleceğini düşünüyorum, bu mektup, hiçbir şeyi yıkmayın, aceleye getirmeyin, ukalalık etmeyin, proletaryanın çıkarlarına zarar getirmeden orta köylülüğü azami biçimde hoşnut kılacak biçimde davranın diyecek ve bunu şu anda benim söylediğimden elbette ki daha iyi söyleyecektir (bunu daha iyi kaleme alacak daha iyi yazarlar bulacağız). Şunu deneyin, bunu deneyin, pratik olarak, deneyime dayanarak inceleyin, sonra bizimle konuşun ve neyi başardığınızı söyleyin ve biz edinilen deneyimi gözönünde bulunduracak özel bir komisyon ya da hatta birkaç komisyon oluşturacağız ve bunun için özel olarak, "Proletarya Diktatörlüğü Döneminde Kâğıt Para" kitabının yazarı Preobrajenski yoldaşı görevlendireceğimizi düşünüyorum. Bu sorun çok önemlidir, çünkü para dolaşımı, ülkenin meta dolaşımı-

nın doyurucu olup olmadığını mükemmel biçimde kontrol etmenin bir aracıdır, ve eğer bu dolaşım normal işlemiyorsa, para değersiz kağıda dönüşür. Deneyim temelinde hareket edebilmek için, alınan önlemleri on kez gözden geçirmek zorundayız...

Bize şu soru sorulacak ve bilinmek istenecektir: mallar nereden gelecek?

Ticaret özgürlüğü meta gerektirir; ve köylüler çok zeki kişilerdir ve alay etmeyi çok iyi bilirler. Şimdi meta temin edebilir miyiz? Şimdi edebiliriz, çünkü uluslararası ekonomik durumumuz büyük ölçüde düzeldi. Cumhuriyetimizi gördüğünde, "Bunlar hayduttur, timsahtır!" diyen (kelimesi kelimesine bu sözleri bana, bu ifadeyi büyük nüfuz sahibi bir politikacıdan duymuş olan bir İngiliz kadın sanatçı aktardı) uluslararası sermayeye karşı mücadele ediyoruz. Timsahlarsa sadece aşağılanabilir. Ve bu uluslararası sermayenin sesiydi. Sınıf düşmanının sesiydi ve kendi bakış açısından haklıydı. Ancak bu tür sonuçların doğruluğu, pratik tarafından gözden geçirilmeyi gerektirir. Eğer sen, dünyayı saran güçlü kuvvet, sen dünya sermayesi, eğer sen "Timsah" diyorsan ve tüm teknik senin elindeyse — o zaman onu yere sermeyi dene! Bunu denediğinde ise, bundan dolayı kendisinin durumunun kötüleştiği ortaya çıktı. Şimdi artık, reel politik ve ekonomik yaşamı hesaba katmak zorunda olan sermaye şöyle diyor: "Ticaret yapmalıyız." Muazzam zaferimiz bundan ibarettir. Şimdi size, önümüzde yaklaşık yüz milyon altın rublelik iki kredi önerisinin olduğunu bildirebilirim. Altınımız var, fakat altını satamazsınız, çünkü altın yenmez. Herkes mahvoldu, tüm dünyada kapitalist devletler arasındaki para ilişkileri savaş sonucunda inanılmaz derecede tepetaklak olup karıştı. Ayrıca Avrupa'yla ilişki için bir filoya ihtiyaç var; filomuz yok. Filomuz düşman ellerde. Fransa'yla anlaşma yapmadık, ona borçlu olduğumuza inanıyor, her gemiye, "Lütfen, bu benim" diyor. Onların bir savaş filosu var, bizim yok. Şimdiye kadar yetersiz, son derece önemsiz, gülünç derecede az altını realize edebildiğimiz durum buydu. Şimdi önümüzde kapitalist bankacıların sunduğu, 100 milyonluk kredi realize etmek

için iki öneri var. Elbette bu sermaye fahiş faizler alacaktır. Ama şimdiye dek bu konuyu duymak bile istemiyorlardı, şimdiye dek diyorlardı ki: "Seni vurup yere sereceğim ve her şeyi bedava alacağım." Şimdi, bizi vurup yere seremedikleri için, ticaret yapmaya hazırlar. Amerika ve İngiltere'yle ticaret anlaşması nerdeyse cepte, diyebiliriz şimdi; hakeza imtiyazlar da. Daha dün, ülkemizde bulunan Mister Vanderlip'ten bir dizi şikayetlerin yanısıra imtiyazlar ve bir kredi üzerine bir dizi planlar içeren bir mektup aldım. Kendisi, Japonya'ya düşmanca tutum içinde olan Amerika Birleşik Devletleri'nin Batı eyaletleriyle bağı olan finans kapitalin en kurnaz türden temsilcisidir. Böylece, mal temin etmek için ekonomik olanağa sahibiz. Bunu ne ölçüde yapacak durumda olacağımız başka bir sorundur, ama belli bir olanak mevcut.

Tekrarlıyorum, yukarıda yabancı kapitalizmle bir blok biçimine sahip olan ekonomik ilişkiler tipi, proleter devlet erkine aşağıda köylülükle serbest değiş-tokuş olanağını verecektir. Bunun bazı alaycı ifadelere neden olduğunu biliyorum — bu konuda daha önce konuşma fırsatı bulmuştum. Moskova'da "kamuoyu" oluşturmaya çalışan bir entelektüel-bürokratik tabaka var. Bu tabaka dalga geçmeye başladı: "Komünizme bak! Bacak yerine koltuk değnekleri taşıyan, yüz yerine şekilsiz bir kafa sargısı olan bir insana benziyor; komünizmden geriye kalan bir şaşırtmacadır." Bu tür yavan nükteleri yeterince duydum, ama bu yavan nükteler ya bürokratiktir ya da gayri ciddidir! Rusya savaştan öyle bir durumda çıktı ki, hali öldüresiye dövülmüş bir insanın haline benziyordu: yedi yıl boyunca dövülmüştü ve kol değnekleriyle de olsa hareket edebiliyorsa sevinmek gerekirdi! İçinde bulunduğumuz durum budur! Koltuk değnekleri olmadan buradan çıkabileceğimizi sanmak, hiçbir şeyi kavramamak demektir! Diğer ülkelerde devrim olmadıkça kendimizi bu zor durumdan kurtarmak için onlarca yıla ihtiyacımız olacaktır ve burada, sırf ileri büyük kapitalizmin yardımını elde etmek için, ölçüsüz zenginliklerimizden, zengin hamaddede kaynaklarımızdan verdiğimiz yüzlerce milyona, evet hatta milyarlara yazık değildir. Bunları daha sonra bileşik faiziyle geri alacağız. Fakat aynı şekilde yıkıma uğramış köylülüğün büyük çoğunluğu oluşturduğu

görülmemiş ölçüde yıkılmış bir ülkede proletarya iktidarını sermayenin yardımı —bunun için elbette ki yüzde yüzlerce faiz koparacaktır— olmadan korumak mümkün değildir. Bunu kavramak gerekir. Ve bu yüzden: ya bu tipte ekonomik ilişkiler ya da hiçbir şey. Sorunu başka türlü koyan, pratik ekonomiden kesinlikle hiçbir şey anlamıyor ve şu ya da bu şakalarla işin içinden çıkmaya çalışıyor demektir. Kitlelerin aşırı yorgunluğu ve bitkinliği gibi bir olguyu kabul etmek gerekir. Yedi yıl savaş! Dört yıllık savaş, ileri ülkelerde bugüne kadar hâlâ kendini hissettiriyorsa, yedi yıl bizde nasıl bir etki yaratır?!

Bizde, geri kalmış ülkemizde, yedi yıl savaşın ardından, görülmemiş özveride bulunmuş olan işçiler arasında ve köylü kitlesi arasında apaçık bir bitkinlik hali mevcut. Bu bitkinlik, bu durum, çalışma yeteneğinin tam yitimi sınırına dayanmaktadır. Burada bir ekonomik nefes molası gereklidir. Altın fonlarını üretim araçları için kullanmaya niyetliydik. En iyisi makineleri bizzat yapmak olurdu, ama bunları satın alsak da, sanayimizi inşa edebiliriz. Ancak bunun için, çalışabilecek işçi ve köylü gerekir; ama o çoğunlukla çalışamaz: bitkindir, aşırı yorgundur. Onu desteklemek gerekir, önceki programımıza rağmen altın fonunu ihtiyaç maddeleri satın almak için kullanmak gerekir. Önceki programımız teorik olarak doğruydu, ama pratik olarak savunulamaz. Yoldaş Leshava'dan aldığım bir listeyi vereceğim: bu listeden, Litvanya, Finlandiya ve Letonya'da yüzbinlerce pud çeşitli gıda maddelerinin satın alınmış olduğunu ve ekspresle yola çıktığını görüyoruz. Bugün Londra'da, Petrograd sanayiini ve tekstil sanayiini canlandırmak için satın almayı kararlaştırdığımız 18,5 milyon pudluk kömür teslimatı üzerine bir anlaşma imzalandığı haberi geldi. Köylüler için mal aldığımızda bu elbette ki programı çiğnemek demektir, bu iyi bir durum değildir, ama bir nefes molası vermek gerekir, çünkü halk öyle yorgun ki, çalışacak durumda değil.

Bireysel meta değiş-tokuşu üzerine de bir şeyler söylemek zorundayım. Değiş-tokuş özgürlüğünden sözettiğimizde, bu bireysel meta değiş-tokuşu, yani Kulakların teşviki anlamına gelir. Bu durumda ne

yapmak gerekir? Zoralımın yerine vergi konmasının, Kulaklığın verili sistemden, şimdiye kadarkinden daha güçlü çıkacağı anlamına geldiği gerçeğine gözleri kapamamak gerekir. Kulaklar daha önce gelişemediği yerde yükselip büyüyeceklerdir. Ama buna karşı yasaklayıcı önlemlerle değil, aksine devletin kanatları altında birleşmekle ve tepeden hükümetin önlemleriyle mücadele etmek gerekir. Köylüye makine verebiliyorsan, böylece onu kalkındırırsın, makine ya da elektrifikasyon verirsen, onbinlerce ya da yüzbinlerce küçük Kulak yokedilir. Bunu veremediğin sürece, belli bir miktar mal ver. Elinde mal varsa, iktidarı elinde tutarsın, fakat böyle bir olanağa set çekmek, kısmak veya reddetmek, her türlü değiş-tokuş olanağından vazgeçmek anlamına gelir, orta köylülüğü hoşnut kılmamak anlamına gelir, o zaman onunla geçinilemeyecektir. Rusya'da köylülük daha çok orta köylü olmuştur ve değiş-tokuşun bireysel olmasından korkmamak gerekir. Değiş-tokuşta herkes devlete bir şeyler verebilecektir. Biri tahıl fazlası verebilecektir, diğeri bahçecilik ürünlerini değiş-tokuş edecektir, bir üçüncüsü çalışma görevini yerine getirecektir. Esas olarak durum şöyledir: orta köylülüğü ekonomik olarak hoşnut kılmak ve değiş-tokuş özgürlüğünü kabul etmek zorundayız, yoksa uluslararası devrim yavaşlarken Rusya'da proletaryanın iktidarını korumak olanaksızdır, iktisaden olanaksızdır. Bunun bilincine açıkça varmak ve bu konuda konuşmaktan hiç çekinmemek gerekir. Tahıl fazlasının zoralımı yerine aynî vergi konması üzerine karar tasarısında (metin size dağıtıldı) birçok uyumsuzluklar bulacaksınız, çelişkiler mevcut, bu yüzden sonunda şöyle yazdık: "MK'nın sunduğu, zoralımın yerine aynî vergi konması üzerine yönergeleri esas olarak (çok şey ifade eden ve çok anlamlı bir sözcük) onaylayan Kongre, Parti MK'sını bu tezleri acilen birbiriyle uyumlu hale getirmekle görevlendirir." Birbiriyle uyumlu hale getirilmediklerini biliyoruz, bunu yapmaya henüz zaman bulamadık, bu ayrıntı işle ilgilenemedik. Verginin pratik olarak hayata geçirilmesinin biçimlerini Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi ve Halk Komiserleri Konseyi tüm ayrıntılarıyla hazırlayacak ve ilgili yasayı çıkaracaktır. Şu prosedür öngörülmüştür: bu tasarıyı bugün kabul ederseniz, Tüm-Rusya

Merkez Yürütme Komitesi'nin bir sonraki toplantısında karar haline gelecektir; Merkez Yürütme Komitesi de aynı şekilde yasa değil, aksine sadece değiştirilmiş nizamnameler çıkaracaktır, sonra Halk Komiserleri Konseyi'yle Çalışma ve Savunma Konseyi bunu yasaya ve daha da önemlisi, pratik direktiflere dönüştürecektir. Önemli olan, taşrada meselenin öneminin kavranması ve bize yardımcı olunmasıdır.

Neden zoralımın yerine bir vergi koymak zorundayız? Zoralım, tüm fazlalıklara el koymayı ve zorunlu bir devlet tekeli kurmayı öngörüyordu. Başka türlü hareket edemezdik, büyük bir zorluk içinde bulunuyorduk. Teorik olarak, sosyalizm açısından devlet tekelinin en iyi şey olduğunu mutlaka varsaymak gerekmez. Bir sanayiye sahip —ve sanayinin çalıştığı— bir köylü ülkesinde, eğer belirli miktarda mal varsa, vergi ve serbest değiş-tokuş sistemini uygulamak geçiş önlemi olarak mümkündür.

Bu değiş-tokuş köylü için teşvik, tahrik, itici güçtür. Çiftçi kendi çıkarı için çaba sarfedebilir ve etmelidir, çünkü tüm fazlalıklar elinden alınmayacaktır, sadece mümkün olduğunca önceden saptanması gereken vergi alınacaktır. Önemli olan, çalışırken küçük köylü için bir teşvik, tahrik, itici gücün bulunmasıdır. Devlet ekonomimizi, üç yıl içinde dönüştüremediğimiz ve on yıl içinde de hâlâ dönüştüremeyeceğimiz orta köylülerin ekonomisine uyumlu inşa etmek zorundayız. Bunun neye bağlı olduğunu söyleyeceğim.

Devlet belli miktarda gıda maddesi sağlamak zorundaydı. Bu yüzden geçen yıl zoralım kotaları yükseltildi. Vergi daha az olmalıdır. Rakamlar tam saptanmamıştır, tam olarak saptanamaz da. Popov'un "Sovyet Cumhuriyeti'nin ve Federal Cumhuriyetlerin Tahıl Üretimi" broşüründe, tam rakamlar veren ve tarımsal üretimin neden gerilediğini gösteren Merkezi İstatistik Dairemizin materyalleri verilmiştir.

Hasat kötü olursa, fazlalık alınamaz, çünkü fazlalık olmayacaktır. Köylünün ağzından çıkarıp almak gerekirdi. Hasat iyi olursa, o zaman herkes biraz açlık çeker ve devlet kurtulur; ya da doyasıya yiyemeyen

kişilerden hiçbir şey alamayız ve devlet mahvolur. Köylüler arasında propagandamızın görevi budur. Oldukça iyi bir hasat olursa, o zaman fazlalıklar yarım milyarı bulur. Bu gereksinimi karşılar ve belli bir fon sağlar. Her şey köylüye ekonomik bakımdan bir teşvik, bir tahrik verebilmeye bağlıdır. Küçük çiftçiye şöyle demek gerekir: "Ey çiftçi, gıda maddeleri üret, devlet ondan çok az bir vergi alacak."

Zamanım doluyor, bitirmek zorundayım. Tekrarlıyorum: şimdi hemen bir yasa çıkaramayız. Kararımızın eksiği, fazlaca yasa koyucu gibi görünmemesidir; ama Kongre'de yasa yazılmaz zaten. Bu yüzden MK kararının temel olarak alınmasını ve MK'nın, direktiflerini birbiriyle uyumlu hale getirmekle görevlendirilmesini öneriyoruz. Bu kararın metnini yayınlayacağız ve taşradaki fonksiyonerler bunları uyumlu hale getirip düzelteceklerdir. Tamamen uyum sağlamak olanaksızdır, bu çözülemez bir görevdir, çünkü yaşam fazlasıyla alacalıdır. Geçiş önlemleri aramak çok zor bir görevdir. Bunu hızla ve düz yoldan yapamazsak, bu yüzden cesaretimizi yitirmeyeceğiz, elimizden geleni yapacağız. Azbuçuk anlayışlı her köylü, bizim hükümet olarak işçi sınıfını ve emekçi köylülerin (bunlar onda dokuzdur) anlaşabileceği emekçileri temsil ettiğimizi, geriye doğru her hareketin eski Çarlık hükümetine geri dönüş anlamına geldiğini kavramak zorundadır. Kronstadt deneyimi bunu gösteriyor. Orada ne Beyaz Muhafızlar isteniyor ne de bizim iktidarımız—başka bir iktidar ise yok— ve bizim için ve her türlü yeni iktidara karşı en iyi ajitasyonu oluşturan bir durumda bulunuluyor.

Şu anda köylülerle anlaşma olanağımız var, ve bu pratik bir şekilde, ustaca, akıllıca, yumuşakça uygulanmalıdır. Beslenme Halk Komiserliği'nin aygıtını biliyoruz, onun en iyi aygıtlarımızdan biri olduğunu biliyoruz. Başkalarıyla karşılaştırdığımızda, onun en iyi aygıt olduğunu görüyoruz ve onu korumak gerekiyor; fakat aygıt politikaya tabi olmalıdır. Köylülerle ilişkileri düzeltmeyi bilmezsek, Beslenme Halk Komiserliği'nin en mükemmel aygıtının bize zerrece yararı olmaz. O zaman bu mükemmel aygıt bizim sınıfımıza değil, Denikin ve Kol-

çak'a hizmet edecektir. Politika kesin bir değişiklik, yumuşaklık ve becerikli bir geçiş gerektirdiğinde, yöneticilerin bunu kavraması gerekir. Sağlam bir aygıt olası her türlü manevraya elverişli olmalıdır. Buna karşılık mekanizmanın sağlamlığı kemikleşmeye dönüşürse ve ani değişikliklerde engelleyici olursa, o zaman mücadele kaçınılmazdır. Bu yüzden tüm güçler, önümüze koyduğumuz, aygıtın politikaya tamamen tabiyetini hayata geçirme hedefine ulaşmak amacıyla kullanılmalıdır. Politika sınıflar arasındaki ilişkidir — Cumhuriyetin kaderini belirleyen budur. Yardımcı araç olarak aygıt ne kadar sağlamsa, manevralar için o kadar iyi ve işe yarar olacaktır. Fakat bunu yapacak durumda değilse, hiçbir işe yaramaz.

Sizi şu temel olguyu göz önünde bulundurmaya çağırıyorum: ayrıntıların ve yorumların hazırlanması ayların işidir. Şimdi göz önünde tutulması gereken esas şey ise, daha bu akşam tüm dünyayı radyo aracılığıyla alınan karar hakkında, iktidar partisi kongresinin esas olarak zoralımın yerine bir vergi koyduğu ve dolayısıyla küçük çiftçiye işletmesini genişletmesi ve ekim alanını büyütmesi için bir dizi teşvik verdiği; Kongre'nin bu yola adım atarak, proletaryayla köylülük arasındaki ilişki sistemini düzelttiği ve bu yoldan proletaryayla köylülük arasında sağlam bir ilişkiye ulaşılacağı inancını ifade ettiği konusunda bilgilendirmektir.

RKP(B) X. PARTİ KONGRESİ'NDE PARTİ'NİN BİRLİĞİ VE ANARKO-SENDİKALİST SAPMA ÜZERİNE RAPOR[41]

16 Mart 1921

Yoldaşlar, bana öyle geliyor ki, bu soruna ilişkin fazla bir şey söylemeye gerek yok, çünkü tüm Kongremiz, şimdi Kongre adına, yani tüm Parti adına resmen tavır belirlenecek olan bu konuları, burada görüşülen bütün sorunlarla bağıntılı olarak daha önce ele aldı. Birlik üzerine karara gelince, önemli bir bölümü politik durumun karakterizasyonunu içerir. Elbette hepiniz burada dağıtılmış olan basılı metni okudunuz*. Olağanüstü bir önlemi, MK üyeleriyle adaylarının ve Merkez Kontrol Komisyonu üyelerinin ortak toplantısında üçte iki çoğunlukla karar alındığında MK'dan ihraç hakkını yürürlüğe koyan 7. madde yayınlanmak için değildir. Bu önlem birçok kez, tüm eğilimlerden temsilcilerin fikir belirttikleri ettikleri özel toplantılarda görüşüldü. Yoldaşlar, bu maddeyi kullanmanın gerekli olmayacağını umarız; fa-

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 157 ve devamı.* ***—Red.***

kat oldukça sert bir dönemecin eşiğinde bulunduğumuz ve ayrılığın izlerini bertaraf etmek istediğimiz bu yeni durumda bu gereklidir...

Şimdi, sendikalist ve anarşist sapmalar üzerine karara geliyorum. Burada, Kongre gündeminin 4. maddesinde değinilmiş olan bir sorun söz konusudur. Tüm kararın can alıcı noktası, bazı akımlara ya da ideolojik sapmalara ilişkin bizim tavrımızın tanımlanmasıdır. "Sapmalar" dediğimizde bununla, burada henüz kesin şekillenmiş birşey, mutlak birşey ve tamamen belirli birşey değil, aksine sadece, Parti'nin ona karşı tavır belirlemesi gereken politik bir akımın başlangıçlarını gördüğümüzü vurguluyoruz. Herhalde hepinizin elinde olan sendikalist ve anarşist sapmalar üzerine kararın üçüncü maddesinde apaçık bir baskı hatası var (notlardan anlaşıldığı üzere bu baskı hatası farkedilmiştir)*. Şöyle olacaktır:

> "Örneğin onun (yani "İşçi Muhalefeti"nin) şu 'tezi' karakteristiktir: 'Ekonominin yönetimini örgütlemek, cumhuriyetin tüm ekonomisinin yönetimi için merkezi organları seçen sendikal sanayi birliklerinde birleşmiş üreticilerin Tüm-Rusya Kongresi'nin hakkıdır.'"

Bu madde üzerine Parti Kongresi'nde, gerek özel toplantılarda gerekse de Kongre'nin açık genel kurul oturumlarında defalarca konuştuk. Bana öyle geliyor ki, bu noktanın, Engels'te üreticilerin birliği üzerine bir ifade bulunabileceğine atıfta bulunarak asla savunulamayacağını açıklığa kavuşturmuş bulunuyoruz; çünkü Engels'in, artık sınıfların bulunmayacağı [42] komünist toplumu kastettiği apaçıktır — ve ilgili pasajın tümünün iyice gözden geçirilmesi bunu onaylamaktadır. Bu hepimiz için tartışma götürmez bir olgudur. Toplumda sınıflar olmayınca, o zaman o sadece çalışanlardan, üreticilerden oluşacaktır, işçiler ve köylüler olmayacaktır. Ve Marx ve Engels'in tüm eserlerinden, hâlâ sınıfların olduğu dönemle, sınıfların artık olmayacağı dönemi birbirinden titizlikle ayırdıklarını pekâlâ biliyoruz. Sınıfların komünizmden önce kaybolması üzerine düşünceler, konuşmalar ve varsa-

* *Bkz. "Partimizde Sendikalist ve Anarşist Sapmalar Üzerine RKP Kongre Ortak Bildirisi'nin İlk Taslağı". Bütün Eserler, Cilt XXVI.* ***—Alm. Red.***

yımlarla Marx ve Engels acımasızca alay etmişler ve sadece komünizmin sınıfların ortadan kaldırılması anlamına geldiğini açıklamışlardır.

Biz, sınıfların ortadan kaldırılması sorununu pratikte ilk kez ortaya koyan bir konuma geldik ve şimdi iki ana sınıfa —işçi sınıfı ve köylülük— sahip bir köylü toplumunda bulunuyoruz. Bunların yanısıra, kapitalizmin artıklarından ve kalıntılarından oluşan gruplar var.

Programımız açıkça, ilk adımları attığımızı, bir dizi geçiş aşamasından geçeceğimizi söylüyor. Fakat Sovyet çalışmamızın pratiğinde ve devrimin tüm tarihinde, muhalefetin yukarıda yaptığı gibi teorik tanımlar yapmanın doğru olmadığını en açık biçimde gördük. Pekâlâ biliyoruz ki, bizde sınıflar vardır ve daha uzun süre var olacaktır, ağırlıklı olarak köylü nüfusa sahip bir ülkede sınıflar kaçınılmaz olarak daha uzun süre, daha uzun yıllar varolacaktır. Büyük sanayie, tarımı kendisine tabi kılacak bir fon yaratacak şekilde işlerlik kazandırmanın olanaklı olacağı asgari süre, on yıl olarak tahmin ediliyor. Bu, görülmemiş derecede elverişli teknik koşullar altında asgari süredir. Biz ise görülmemiş derecede elverişsiz koşullar altında bulunduğumuzu biliyoruz. Büyük çaplı modern sanayi temelinde Rusya'yı inşa etmek için bir planımız var; bu, bilimsel güçler tarafından hazırlanmış olan elektrifikasyon planıdır. Burada asgari süre olarak on yıl saptanırken, bir ölçüde normale yakın koşullar varsayılmıştır. Fakat bu koşulların mevcut olmadığını çok iyi biliyoruz. Yani, on yıl bizim için son derece kısa bir süredir — bu konuda bir şey söylemeye gerek yok. Şimdi sorunun odak noktasına geldik: proletaryaya düşman sınıfların varlıklarını sürdürdükleri bir durum olasıdır. İşte bu yüzden, Engels'te sözü edilen şeyi, şimdi pratik olarak yaratamayız. Önce proletarya diktatörlüğü olacaktır. Sonra sınıfsız toplum olacaktır.

Yani, proletaryaya düşman sınıfların varlığını sürdürdüğü bir durum olanaklıdır. Bunun ardından sınıfsız toplum gelecektir. Marx'la Engels, sınıfların farkını unutan ve basitçe üreticilerden, halktan ya da emekçilerden sözeden kişilerle acımasızca mücadele ettiler. Marx ve Engels'in eserlerini bir ölçüde tanıyanlar, bütün bu eserlerde, basitçe

üreticilerden, halktan, emekçilerden sözedenlerle sürekli alay edildiğini unutamaz. Genelde emekçi ya da genelde çalışan yoktur, bilakis ya tüm psikolojisi ve tüm yaşam alışkanlıkları kapitalistçe olan —ve başka türlü de olamayacak olan— üretim araçlarına sahip küçük mülk sahipleri, ya da tümüyle farklı bir psikolojiye sahip olan ücretli işçi vardır, kapitalistlerle antagonizma içinde, zıtlık içinde, onlarla mücadele içinde bulunan büyük sanayinin ücretli işçisi vardır.

Üç yıllık mücadelemizin ardından, proletaryanın politik iktidarını uygulamayı denedikten sonra, sınıflar arasındaki karşılıklı ilişkilerde varolan büyük zorlukları tanımışken, bu sınıflar hâlâ varlığını sürdürürken, burjuvazinin kalıntıları yaşamımızın tüm çatlaklarında, Sovyet kurumlarının içinde hâlâ gözlemlenebilirken bu soruna vardıysak — bu koşullar altında, okuduğum tezlere sahip bir programın ortaya çıkması, kesin ve açık bir sendikalist-anarşist sapma oluşturur. Bu sözler abartılı değil, çok iyi düşünülmüştür. Bir sapma, henüz tamamlanmış bir akım değildir. Bir sapma, düzeltilebilir bir şeydir. İnsanlar biraz yoldan sapmıştır ya da sapmaya başlamışlardır, ama bu henüz düzeltilebilir. "Sapma" sözüyle görüşümce tam da bu ifade ediliyor. Bununla, henüz ortada kesin birşey olmadığı, meselenin henüz kolayca yoluna koyulabileceği vurgulanır; bu, ikaz etme ve sorunu tüm boyutuyla ve temelden ortaya serme isteği anlamına gelir. Bu düşünceleri daha iyi ifade eden bir sözcük bulabilen varsa, buyursun. Sözcükler uğruna tartışmayacağımızı umuyorum; meselenin özüne gelince, "İşçi Muhalefeti" grubunda sürüyle varolan sayısız benzer düşüncelerle uğraşmamak için, temel tez olarak bu tezi tahlil ediyoruz. Diğerlerinin tahlilini yazarlarımıza ve bu akımın liderlerine bırakıyoruz, çünkü kararın sonunda açıkça, özel yayınlarda ve derlemelerde, sözü edilen tüm sorunlar üzerine Parti üyelerinin ayrıntılı bir görüş alışverişine yer verilebileceğini ve verilmesi gerektiğini söylüyoruz. Bugün bu sorunun ertelenmesine izin veremeyiz. Biz, en zor koşullar altında mücadele eden bir partiyiz. Kendimize şunu söylemeliyiz: Parti birliğinin sağlam kalması için, belirli bir sapma mahkûm edilmelidir. Bir kez su yüzüne çıkmışsa, o zaman açıkça ortaya konmalı ve tartışılmalıdır. Ayrıntılı bir tar-

tışma gerekli olursa — buyurun, aramızda tüm literatürü detaylı alıntılayacak kişiler bulunacaktır ve eğer gerekli ve uygunsa bu sorunu uluslararası ölçekte de ortaya koyacağız, çünkü az önce Komünist Enternasyonal temsilcisinin raporundan da duyduğunuz ve kendinizin de bildiği gibi, uluslararası devrimci işçi hareketi içinde belli bir sol sapma[43] vardır. Şimdi sözünü ettiğimiz sapma, Komünist Enternasyonal'in önceki kongresinde ona karşı net bir mücadele tavrı alınan, Almanya Komünist İşçi Partisi içindeki anarşist sapınayla aynıdır. Orada onu karakterize etmekte kullanılan ifadeler, çoğunlukla "sapma" sözcüğünden keskindi. Bunun uluslararası bir sorun olduğunu biliyorsunuz. Bu nedenle, bu sorunu, Tartışma bitmiştir, tamam! tarzında halletmek istemek yanlış olurdu. Fakat teorik tartışma bir şeydir, Parti'nin politik çizgisi, politik mücadele başka şeydir. Biz tartışma kulübü değiliz. Elbette derlemeler ve özel yayınlar çıkarabiliriz ve çıkaracağız, ama herşeyden önce en zor koşullar altında mücadele etmek zorundayız; ve bu yüzden birbirimize sımsıkı kenetlenmeliyiz. Bu arada politik tartışmaya, politik mücadeleye, bir "Tüm-Rusya Üreticiler Kongresi" örgütlemek gibi öneriler taşınırsa, birlik ve bütünlük içinde yürümek olanaksızdır. Uzun yıllar için önümüze koyduğumuz politika bu değildir. Bu, Parti'nin birlik içinde çalışmasını bozacak bir politikadır ve bu politika sadece teorik olarak yanlış değildir, sınıfların birbiriyle ilişkisini yanlış tanımladığı — yani o olmadan Marksizmin olamayacağı ve Komünist Enternasyonal'in II. Kongresi'nin hakkında bir karar kabul ettiği temel ve esas olan şeyi yanlış tanımladığı için de yanlıştır. Şu anda durum, partisizlerin, Rusya'nın mevcut ekonomik koşullarında kaçınılmaz olan küçük-burjuva yalpalamalara teslim olmaları yönündedir. İç tehlikenin bir bakıma, Denikin ve Yudeniç'in tehdidinden daha büyük olduğunu unutmamalıyız ve sadece biçimsel değil, çok daha derinlikli bir bütünlük sergilemeliyiz. Bu bütünlüğü yaratmak için böyle bir karar olmadan yapamayız.

Ayrıca, programımızın bir yorumunu, otantik bir yorumunu, yani yazarından kaynaklanan bir yorumunu veren bu kararın 4. paragrafını çok önemli buluyorum. Yazar, Parti Kongresi'dir ve bu yüzden Kong-

re, yalpalamalara ve bazen hatta programımızla oynanan oyuna bir son vermek için programın sendikalar hakkında, bazılarının onda görmek istediği şeyi söyleyip söylemediği hakkında bir yorum yapmalıdır. Ryazanov yoldaşın bu kürsüden yaptığı program eleştirisini dinlediniz[44] — bu eleştirinin yazarına teorik araştırmaları için teşekkür edelim! Şlyapnikov yoldaşın eleştirisini[45] dinlediniz. Bunu suskunlukla geçiştirmemek gerekir. Ben, elimizdeki kararla, şimdi ihtiyacımız olan şeye sahip olduğumuza inanıyorum. Programı onaylayan ve Parti'nin en üst organı olan Kongre adına, biz bu programı böyle anlıyoruz açıklaması yapılmalıdır. Tekrarlıyorum, teorik tartışmalar bununla yasaklanmamaktadır. Program değişikliği için öneriler yapılabilir, bu yasaklanmamıştır. Programı, değiştirilecek hiçbir yanı yokmuş gibi, mükemmel saymıyoruz, ama şu anda resmi öneriler yok, bu sorunun incelenmesine zaman ayırmadık. Bu programı dikkatle okuduğumuzda, şunu buluyoruz: "Sendikalar, gerçekten... ellerinde yoğunlaştırmayı başarmalıdır"... vs. "Gerçekten yoğunlaştırmayı başarmalıdır" — bu vurgulanmalı. Ve daha üstte okuyoruz ki, "yasalara göre sendikalar... üretimin tüm yerel ve merkezi yönetim organlarına katılmalıdır". Kapitalist üretimin, dünyanın tüm ileri ülkelerinin katılımıyla, onlarca yıl içinde inşa edildiğini biliyoruz. İşçilerin azınlıkta olduğu bir ülkede en büyük sıkıntı, sefalet anında, bitkin, kan kaybeden bir proleter öncüye ve köylü kitlesine sahip bir ülkede, bu süreci bu kadar hızlı sona erdirebileceğimizi sanacak kadar çocuklaşmış olabilir miyiz?! Daha ana temeli bile atmadık, üretimi sendikaların katılımıyla nasıl yönetmek gerektiğini deneyime dayanarak yeni saptamaya başladık. Başlıca engelin yoksulluk olduğunu biliyoruz. Kitleleri işin içine çekmediğimiz doğru değil; aksine, işçi kitlesi içindeki az buçuk görünür her yetenek, bir ölçüde öne çıkan her beceri, bizim en samimi desteğimizi alıyor. Sadece durumun biraz daha katlanılabilir hale gelmesi gerekiyor. Açlıktan sonra bir iki yıl dinlenmeye ihtiyacımız var, daha az değil. Tarihsel açıdan bu çok küçük bir süredir, bizim koşullarımızda ise uzun bir süre. Açlıktan sonra bir iki yıl dinlenelim, fabrikaların çalışması için bir iki yıl normal yakıt ikmali olsun, işçi sınıfı bizi yüz kat fazla

destekleyecektir ve saflarından, şimdi sahip olduğumuzdan çok daha fazla yetenek çıkacaktır. Bundan hiç kimse kuşku duymuyor, hiç kimse kuşku duyamaz. Bugün bu desteği almıyoruz, ama istemediğimizden değil. Bu açıdan yapılabilecek her şeyi yapıyoruz. Hükümetin, sendikaların, Parti Merkez Komitesi'nin bu bakımdan tek bir olanağı bile kullanmamazlık ettiğini hiç kimse söyleyemez; ancak sıkıntının umutsuzca büyük olduğunu; her yerde açlık ve sefalet olduğunu biliyoruz ve bu temel üzerinde ortaya adım başında pasiflik çıkıyor. Kötülüğün ve sefaletin adını doğru koymaktan korkmayalım. Kitlelerin enerjisinin yükselişini engelleyen budur. Bu durumda, yönetimlerde yüzde 60 işçilerin oturduğunu istatistiklerden bilirken, şimdi programdaki, "Sendikalar gerçekten... ellerinde yoğunlaştırmayı başarmalıdır" vs. sözlerini, Şlyapnikov tarzında yorumlama girişiminde bulunmamız kesinlikle olanaksızdır.

Programın otantik yorumu bize, kararın sonunda da vurgulandığı gibi, gerekli taktik bütünlüğü ve birliği, gerekli tartışma özgürlüğüyle birleştirme olanağı verecektir. Karar hangi kapıya çıkıyor? 6. maddeyi okuyalım:

> "Bütün bunlar temelinde RKP Parti Kongresi, sendikalist ve anarşist sapmaların dile geldiği sözü geçen düşünceleri kesinlikle reddederek, birincisi, bu düşüncelere karşı azimli ve sistematik mücadeleyi gerekli görür; ikincisi, Kongre, bu düşüncelerin propagandasının, RKP üyeliğiyle bağdaşmaz olduğunu açıklar.
>
> Kongre, Parti MK'sını, bu kararları en katı biçimde uygulamakla görevlendirerek, aynı zamanda, özel yayınlarda, derlemelerde vs., anılan tüm sorunlar üzerinde Parti üyelerinin oldukça ayrıntılı görüş alışverişine yer verilebileceği ve verilmesi gerektiğine dikkat çeker."

Hepiniz şu ya da bu biçimde ajitatör ve propagandistsiniz —değil misiniz—, savaşan politik partiler içinde düşüncelerin propagandası ile özel yayınlarda ve derlemelerde düşünce alışverişi arasındaki farkı görmüyor musunuz? Bu kararın derinliğine inmek isteyen herkesin bu farkı gördüğünden eminim. Ve bu sapmanın MK'ya aldığımız temsilcilerinin[46] , orada Kongre'nin kararı karşısında her bilinçli, disiplinli

Parti üyesi gibi davranacaklarını umuyoruz; onların yardımıyla MK'da, özel bir durum yaratmaksızın, bu sınırı saptayacağımızı umuyoruz. Parti'de neyin daha önemli olduğunu saptayacağız: savaşan bir siyasi parti içinde düşüncelerin propagandası mı, yoksa özel yayınlarda ve derlemelerde düşünce alışverişi mi? En ince ayrıntılarına kadar Engels alıntılarını incelemekle ilgilenenler, buyursun! Parti'ye her zaman yararlı bir öğüt verecek teorisyenler vardır. Bu gerekli. İki, üç büyük derleme çıkaracağız, bu yararlıdır ve kesinlikle gereklidir. Fakat bu, programların mücadelesine benzer mi, ikisi karıştırılabilir mi? Politik durumumuzu iyice düşünmeye çalışan hiç kimse bunu karıştırmayacaktır. Mücadelede birlik olmak, Parti içinde geniş işçi kitleleri arasında tartışmalara son vermek aynı şeydir...

Siyasi çalışmamızı engelleme, özellikle de zor bir anda, fakat bilimsel araştırmadan da vazgeçme. Eğer Şlyapnikov yoldaş örneğin, illegalite döneminde devrimci mücadeledeki deneyimleri üzerine kısa süre önce yayınlanan cildine[47] ek olarak, önümüzdeki aylarda boş zamanlarında, "üretici" kavramının tahlilini yapan ikinci bir cilt ilave edecekse, buyursun! Fakat eldeki karar bize bir dönüm noktası olarak hizmet edecektir. En geniş, en özgür tartışmayı açtık. "İşçi Muhalefeti"nin programı Parti'nin merkez organında 250.000 nüsha basıldı. Onu tüm yanlarıyla ve her biçimde gözden geçirdik, bu program temelinde seçtik ve nihayet Kongre'yi toplantıya çağırdık, Kongre politik tartışmadan sonuç çıkarıyor ve şöyle diyor: bir sapma ortaya çıktı, saklambaç oynamayı bırakalım, açıkça söyleyelim: sapma sapmadır, düzeltilmesi gerekir; düzelteceğiz, ama tartışma teorik bir tartışma olacaktır.

Bu yüzden, bu iki kararı kabul etme, Parti'nin birliğini sağlamlaştırma ve Parti toplantılarının neyle ilgilenmesi gerektiği ve Parti'ye yardım etmek ve şu ya da bu teorik sorunla ilgilenmek isteyen kişilerin, Marksistlerin, komünistlerin boş zamanlarında neyle uğraşabilecekleri konusunda doğru bir tanımlama yapma önerisini tekrarlıyor ve destekliyorum.

RKP(B) X. PARTİ KONGRESİ'NİN PARTİ'NİN BİRLİĞİ ÜZERİNE KARARININ İLK TASLAĞI[41]

1) Bir dizi koşulun ülkenin küçük-burjuva nüfusu arasındaki yalpalamaları güçlendirdiği şu anda Kongre, Parti saflarında birlik ve bütünlüğün, Parti üyeleri arasında tam güveni garantilemenin ve proletaryanın öncüsünün irade birliğini cisimleştiren gerçekten ortak bir çalışmanın özellikle önemli olduğuna tüm Parti üyelerinin dikkatini çeker.

2) Oysa Parti'de daha sendikalar üzerine genel tartışmadan önce fraksiyonculuğun, yani özel bir programa sahip ve bir ölçüde kendi içine kapanmaya ve kendi grup disiplinini yaratmaya çalışan grupların oluşumunun bazı belirtileri ortaya çıktı. Fraksiyonculuğun bu belirtileri örneğin Moskova Parti Konferanslarından birinde (Kasım 1920'de) ve Harkov'da[48], gerek "İşçi Muhalefeti" denen grupta gerekse de kısmen "Demokratik Merkeziyetçilik" denen grupta görüldü.

Tüm sınıf bilinçli işçilerin, her türlü fraksiyonculuğun zararlılığının ve buna izin verilemeyeceğinin bilincinde olması gereklidir; frak-

siyonculuk, çeşitli grupların temsilcileri Parti'nin birliğini korumak için en iyi niyete sahip olsalar bile, gerçekte kaçınılmaz olarak ortak çalışmanın zayıflamasına ve iktidar partisine sızan düşmanların, ayrılığı derinleştirme ve bundan karşı-devrimci amaçlar için yararlanma yönünde yinelenen güçlü çabalarına yol açar.

Sıkı tutarlı komünist çizgiden her türlü sapmadan proletaryanın düşmanlarının yararlandığı herhalde en açık biçimde, burjuva karşı-devrimin ve dünyanın tüm ülkelerinde Beyaz Muhafızların, sırf Rusya'da proletarya diktatörlüğünü devirmek için Sovyet sistemi şiarını bile kabullenmeye hazır olduklarını hemen ifade ettikleri, Kronstadt'ta Sosyal-Devrimcilerin ve genelde burjuva karşı-devrimin güya Sovyet iktidarının çıkarları adına Rusya'nın Sovyet hükümetine karşı ayaklanma şiarları attığı Kronstadt Ayaklanması'nda görüldü. Sırf Rusya'da proleter devrimin kalesini zayıflatmak ve devirmek için Beyaz Muhafızların kendilerini komünist, evet hatta en radikal komünist gibi göstermeye çalıştıklarını ve bunu başardıklarını bu olgular bütünüyle kanıtlıyor. Kronstadt Ayaklanması arifesinde Petrograd'daki Menşevik bildiriler de aynı şekilde, Menşeviklerin, Kronstadtlı asileri, Sosyal-Devrimcileri ve Beyaz Muhafızları, fiilen teşvik etmek ve desteklemek için RKP içindeki görüş ayrılıklarından ve fraksiyonculuğun bazı başlangıçlarından nasıl yararlandıklarını gösteriyor, oysa sözde kendilerini isyan karşıtı ve sözümona çok az düzeltmelerle, Sovyet iktidarının yandaşı olarak göstermeye çalışmaktadırlar.

3) Mevcut sorunda propaganda, bir yandan, proletarya diktatörlüğünün başarısının temel koşulu olarak Parti'nin birliği ve proletaryanın öncüsünün irade birliğinin gerçekleştirilmesi bakış açısından fraksiyonculuğun zarar ve tehlikesinin ayrıntılı olarak açıklanmasından, öte yandan Sovyet iktidarının düşmanlarının en yeni taktik kurnazlıklarının özelliklerinin açıklanmasından ibaret olmalıdır. Açık Beyaz Muhafız bayrak altında karşı-devrimin umutsuz olduğuna kanaat getiren bu düşmanlar, şimdi RKP içindeki görüş ayrılıklarına tutunmak ve iktidarı dıştan bakıldığında Sovyet iktidarını kabule en yakın duran politik

eğilime kazandırmaya çalışarak karşı-devrimi şu ya da bu biçimde desteklemek için tüm güçlerini yoğunlaştırıyorlar.

Propaganda ayrıca, karşı-devrimin en uç devrimci partiye en yakın muhalefeti destekleyerek devrimci diktatörlüğü sarsıp devirdiği ve böylece devamla karşı-devrimin, kapitalistlerin ve toprak beylerinin tam zaferinin yolunu açtığı daha önceki devrimlerin deneyimini aydınlatmalıdır.

4) Fraksiyonculuğa karşı pratik mücadelede, her Parti örgütünün, hiçbir fraksiyoncu harekete göz yumulmamasına kesinkes dikkat etmesi gereklidir. Parti'nin hatalarının mutlak gerekli eleştirisi, her pratik önerinin olabildiğince eksiksiz biçimde, geciktirilmeden, sürüncemede bırakılmadan, tartışma ve karar için Parti'nin yerel ve merkezi yönetici organlarına sunulması biçiminde uygulanmalıdır. Ayrıca her eleştirici, eleştirinin biçiminde, düşmanlar tarafından kuşatılmış Parti'nin durumunu gözetmelidir, eleştirinin içeriğiyle ilgili olarak ise Sovyet ve Parti çalışmasına bizzat doğrudan katılarak Parti'nin ya da çeşitli üyelerinin hatalarının düzeltilmesini pratikte sınamalıdır. Parti'nin genel çizgisinin her türlü analizi ya da pratik deneyimlerinin değerlendirilmesi, kararlarının hayata geçirilmesinin denetimi, hataları düzeltme yöntemlerinin incelenmesi vs. asla önceden herhangi "programlar" vs. temelinde oluşan gruplar içinde tartışılamaz, bilakis sadece ve doğrudan tüm parti üyelerinin değerlendirmesine sunulmalıdır. Bu amaçla Kongre, "Tartışma Bülteni"nin daha düzenli çıkarılmasını ve özel derlemelerin yayınlamasını emreder, bu arada eleştirinin özde yürütülmesi ve asla proletaryanın sınıf düşmanlarını teşvik edici biçimler almaması için yılmadan etkide bulunulmalıdır.

5) Özel bir kararda tahlil edilen sendikalizm ve anarşizm doğrultusunda sapmayı ilke olarak reddeden ve MK'yı her türlü fraksiyonculuğu tamamen bertaraf etmekle görevlendiren Parti Kongresi aynı zamanda, örneğin "İşçi Muhafeleti" denen grubun özel dikkatini çeken sorunlarda —Parti'nin proleter olmayan ve güvenilmez unsurlardan temizlenmesi, bürokratizmle mücadele, demokratizmi ve işçilerin inisi-

yatifini geliştirme vs.— her türlü pratik önerilerin en büyük dikkatle incelenmesi ve pratik çalışma içinde sınanması gerektiğini açıklar. Parti, bir dizi farklı engele çarptığımız için bu sorunda gerekli tüm önlemleri hayata geçiremediğimizi ve pratik olmayan ve fraksiyoncu sahte eleştiriyi acımasızca geri çeviren Parti'nin, yeni yöntemleri sınayarak yorulmak bilmeksizin, bürokratizme karşı, demokratizmin, inisiyatifin geliştirilmesi için, Parti'ye sızmış olanların açığa çıkarılması, maskesinin düşürülmesi ve kovulması için mücadeleyi her türlü araçla sürdüreceğini bilmelidir.

6) Bu yüzden Parti, şu ya da bu platformda oluşturulmuş olan (örneğin "İşçi Muhalefeti", "Demokratik merkeziyetçilik" grupları vs. gibi) istisnasız tüm grupların feshedilmiş olduğunu açıklar ya da derhal feshedilmelerini emreder. Bu Kongre kararının yerine getirilmemesi, Parti'den kesin ve derhal ihracı gerektirir.

7) Parti içinde ve tüm Sovyet çalışmasında sıkı bir disiplin sağlamak ve her türlü fraksiyonculuğun bertaraf edilmesinde en büyük birliği sağlamak için Kongre MK'yı, disiplin ihlali veya fraksiyonculuğun yeniden canlandırılması ya da ona gözyumulması hallerinde, Parti'den ihraca varana dek tüm Parti cezası önlemlerini, MK üyelerine karşı ise adaylık konumuna indirme ve en uç önlem olarak hatta Partiden ihraç cezasını uygulamakla yetkili kılar. MK üyelerine, MK adaylarına ve Kontrol Komisyonu üyelerine karşı böyle bir uç önlemin uygulanmasının şartı, tüm MK adaylarıyla tüm Kontrol Komisyonu üyelerinin de katılımıyla bir MK Plenumunun toplantıya çağrılması olmalıdır. Parti'nin en önemli önde gelen fonksiyonerlerinin böyle bir ortak toplantısı, üçte iki çoğunlukla, bir MK üyesinin adaylık konumuna indirilmesini ya da Parti'den ihracını gerekli görürse, bu ceza derhal uygulanır.

Mart 1921

NAKLİYAT İŞÇİLERİ TÜM-RUSYA BİRLİK KONGRESİ'NDE KONUŞMA[49]

27 Mart 1921

Yoldaşlar, herşeyden önce, selamlamanız için teşekkür etmeme ve Birlik Kongrenizi aynı şekilde selamlayarak yanıtlamama izin verin. Birlik Kongrenizin görevlerini, görüşmelerinizi ve tüm Sovyet iktidarının Kongrenizden ne beklediği sorununu doğrudan ilgilendiren konuya geçmeden önce biraz gerilere gitmeme izin verin.

Salonunuzdan geçerken üzerinde: "İşçilerin ve Köylülerin Devleti Asla Sona Ermeyecektir" yazısı bulunan bir pankarta rastladım. Alışılmış yerde değil, bir köşede duran —belki herhangi biri bunun başarısız bir pankart olduğunu gördü ve bir kenara itti— bu garip pankartı okuduğumda, kafamdan şunlar geçti: demek ki bizde bu tür en basit ve temel konularda yanlış anlamalar ve yanlış anlayışlar var. Gerçekten, eğer işçilerin ve köylülerin devleti asla sona ermeyecekse, o zaman bu, hiçbir zaman bir sosyalizm olmayacağı anlamına gelir, çünkü sosyalizm sınıfların ortadan kalkması demektir; fakat işçiler ve köylüler var

olduğu sürece, çeşitli sınıflar da var olur ve dolayısıyla tam sosyalizm olamaz. Ekim Devrimi'nden üçbuçuk yıl sonra, biraz kenara itilmiş de olsa neden böyle garip bir pankartımız olduğu üzerine düşünürken, bizde en yaygın ve genel kullanımdaki şiarlara ilişkin olarak da herhalde hâlâ olağanüstü büyük yanlış anlamalar olabileceği üzerine de düşünmeye başladım. Hepimiz, şimdi son ve tayin edici mücadeleyi yürüttüğümüz şarkısını söylüyoruz — bu örneğin her fırsatta tekrarladığımız en yaygın şirlarımızdan biridir. Fakat korkarım ki, eğer komünistlerin büyük bir bölümüne şimdi kime karşı —son mücadeleyi değil elbette, bunu söylemek fazla olurdu, ama son ve tayin edici mücadelelerimizden birini— yürüttükleri sorulduğunda, korkarım ki, çok azı bu soruya doğru bir yanıt verecek ve şu anda son ve tayin edici mücadelelerimizden birini neye ve kime karşı yürüttüğümüz konusunda berrak bir anlayış sergileyecektir. Ve bana öyle geliyor ki, bu ilkbaharda, geniş işçi ve köylü kitlelerinin dikkatini üzerine çekmiş olan politik olaylarla bağıntılı olarak — öyle sanıyorum ki bu olaylarla bağıntılı olarak, bu ilkbaharda, yani şimdi, son ve tayin edici mücadelelerimizden birini kime karşı yürüttüğümüz sorununu tekrar gözden geçirmek ya da en azından gözden geçirmeye çalışmak gereklidir. Bu sorunun üzerinde durmama izin verin.

Bu sorunda doğru yolu bulabilmek için, herşeyden önce, birbirine karşı olan ve mücadeleleri gerek Sovyet iktidarının kaderini gerekse de proleter devrimin, Rusya'da olduğu kadar diğer ülkelerde sermayenin devrilmesi için devrimin seyrini ve gelişimini belirleyen güçleri bir kez daha olabildiğince tam ve olabildiğince soğukkanlı kavramanın gerekli olduğuna inanıyorum. Bu güçler hangileridir? Birbirlerine karşı nasıl gruplaşmışlardır? Şu anda bu güçlerin dağılımı nasıldır? Herhangi bir biçimde ciddi her politik şiddetlenme, politik olaylardaki çok büyük olmasa da her yeni dönemeç, düşünen her işçiyi ve köylüyü her zaman bu soruna getirmek zorundadır, hangi güçlerin mevcut olduğu, bunların nasıl gruplaştıkları sorununa getirmek zorundadır. Ve ancak bu güçleri, sempatilerimizden ve isteklerimizden bağımsız olarak, doğru ve gayet soğukkanlı bir şekilde değerlendirmeyi bildiğimizde,

ancak o zaman, genelde politikamızla ve en yakın görevlerimizle ilgili doğru sonuçlar çıkaracak durumda olacağız. Öyleyse artık bu güçleri kısaca tasvir etmeme izin verin.

Bu güçler esasta, genelde ve özünde üç tanedir. Bize en yakın olanla, proletaryayla başlayacağım. Bu birinci güçtür. Bu ilk özel sınıftır. Bunu hepiniz çok iyi biliyorsunuz, bizzat bu sınıfın ta içinde yaşıyorsunuz. Bugün onun durumu nasıldır? Sovyetler Birliği'nde o, üçbuçuk yıl önce iktidarı ele geçirmiş ve bu zaman içinde egemenliği, diktatörlüğü icra etmiş olan; bu üçbuçuk yıl içinde bütün diğer sınıflardan daha çok acı çekmiş, katlanmış, eziyet çekmiş, yoksunluklara ve acılara dayanmış olan sınıftır. Büyük bölümü Sovyet iktidarının tüm kapitalist dünyaya karşı umutsuz içsavaşı içinde geçen bu üçbuçuk yıl, işçi sınıfı için, proletarya için, acıların, yoksunlukların, özverilerin, sıkıntıların dünyada hiçbir zaman görülmemiş olduğu kadar artması anlamına geliyordu. Ve garip bir şey oldu. Politik egemenliği ele geçiren sınıf bunu iktidarı tamamen yalnız ele geçirdiğinin bilinci içinde yaptı. Bu, proletarya diktatörlüğü kavramında içerilidir. Bu kavram sadece, sözünü ettiğimiz bu sınıf, politik iktidarı tek başına ele geçirdiğini bilir ve ne kendisini ne de başkalarını "tüm halka dayanan, genel seçimlerden çıkan, tüm halkın kutsadığı" iktidar üzerine gevezeliklerle aldatmazsa bir anlama sahiptir. Hepinizin çok iyi bildiği gibi, bu tür anlamsız parlak sözleri sevenler çoktur, hatta çok fazladır, ama hiç olmazsa proletarya arasında değil; çünkü proleterler, burada proletarya diktatörlüğünün söz konusu olduğunu gördüler ve bunu anayasaya, cumhuriyetin temel yasalarına yazdılar. Bu sınıf, olağanüstü zor koşullar altında iktidarı tek başına ele geçirdiğini kavradı. Bu iktidarı her diktatörlüğün uygulandığı gibi uyguladı, yani politik egemenliğini en büyük sağlamlıkla, en büyük eğilmezlikle uyguladı. Ve bu arada, politik egemenliğinin bu üçbuçuk yılı içinde tarihte hiçbir sınıfın görmediği kadar sefalet, yoksunluk, açlığa, ekonomik durumunun kötüleşmesine katlanmak zorunda kaldı. Ve böyle insanüstü bir çaba sonucunda şimdi bu sınıfta özel bir yorgunluk ve bitkinlik ve özel bir yıpranma kaydetmemiz doğaldır.

Nüfusun diğer bölümüne oranla proletaryanın sayıca böylesine az olduğu bir ülkede, daha kalabalık, daha sınıf bilinçli, daha disiplinli ve daha iyi örgütlenmiş proletaryaya sahip ülkelerden yapay olarak, askeri şiddetle koparılmış olan geri kalmış bir ülkede, tüm dünya burjuvazisinin direnişine, saldırısına rağmen nasıl oldu da bir tek sınıf kendi iktidarını uygulayabildi? Üçbuçuk yıl süresince bu nasıl olabildi? Destek neredeydi? Desteğin ülke içinde, köylü kitlesi içinde olduğunu biliyoruz. Hemen bu ikinci güce geleceğim, ama önce birinci gücü incelemeyi bitirmek gerekir. Bu sınıfın sıkıntısının hiçbir zaman kendi diktatörlüğü dönemindeki kadar büyük ve akut olmadığını söyledim ve hepiniz de fabrikalarda, tesislerde, depolarda, atölyelerde en yakınınızdaki yoldaşları gözlemlediniz ve bunu biliyorsunuz. Ülke hiçbir zaman şimdiki kadar yorgun ve bitkin olmamıştı. Bu sınıfa bu yoksunluklara dayanma moral gücünü veren neydi? Bu maddi yoksunlukları altetmek için moral gücü herhangi bir yerden alması gerektiği açıktır ve anlaşılır bir şeydir. Moral güç, moral destek sorunu, bildiğiniz gibi, belirsiz bir sorundur, moral güçten her şey anlaşılabilir ve buna her şey atfedilebilir. Bu tehlikeden —bu moral güç kavramına belirsiz ya da hayali bir şey atfedilmesinden— kurtulmak için, diye soruyorum kendi kendime, proletaryaya, onun politik egemenliğiyle bağıntılı olan bu eşi görülmedik maddi yoksunluklara katlanma moral gücünü neyin verdiğini tam tanımlayabilmek için ipuçları bulunamaz mı? Sanıyorum soru böyle sorulduğunda, tam bir yanıt bulunabilir. Şu soruyu önünüze koyun: Sovyet Cumhuriyeti, eğer yanında ileri değil geri kalmış ülkeler bulunsaydı, üç yıl içinde dayandıklarına dayanabilir miydi ve tüm ülkelerinin kapitalistleri tarafından desteklenen Beyaz Muhafızların saldırısına böyle başarıyla direnebilir miydi? Yalpalamadan yanıt vermek için bu soruyu sadece sormak yeter.

Dünyanın en zengin güçlerinin tümünün üçbuçuk yıl bize karşı savaş yürüttüklerini biliyorsunuz. Bir Kolçak'ı, Yudeniç'i, Denikin'i ve Vrangel'i destekleyen karşımızdaki askeri güç —bunu çok iyi biliyorsunuz, her biriniz savaşa katıldınız— bizim silahlı kuvvetlerimizden kat kat, ölçüsüz derecede ve mutlak üstündü. Bütün bu devletlerin

şimdi de bizden ölçüsüz derecede güçlü olduklarını çok iyi biliyorsunuz. Peki, nasıl oldu da Sovyet iktidarını yenme görevini önüne koymuş olan bu devletler onu yenemedi? Bu nasıl mümkün olabildi? Bunun tam yanıtına sahibiz. Bu olabildi ve oldu, çünkü tüm kapitalist ülkelerde proletarya bizden yanaydı. Menşeviklerin ve Sosyal-Devrimcilerin —Avrupa ülkelerinde bunların adı farklıdır— kesin etkisi altında bulunduğu durumlarda bile proletarya yine de bize karşı mücadeleyi desteklemedi. Son olarak işçiler, kodamanların kitlelere verdiği zoraki tavizlerle bu savaşı başarısızlığa uğrattılar. Yenen biz olmadık, çünkü askeri güçlerimiz çok azdır, zaferi getiren, devletlerin bize karşı tüm askeri güçlerini kullanamamaları oldu. İleri ülkelerin işçileri savaşın seyrini öylesine belirliyorlar ki, onların isteğine rağmen savaş yapılamaz, ve sonunda bize karşı savaşı, pasif ve yarı pasif direnişle başarısızlığa uğrattılar. Rus proletaryasının üç yıl dayanacak ve kazanacak moral gücü nereden alabildiği sorusuna tam yanıtı bu reddedilemez olgu veriyor. Rus işçisinin moral gücü, bu mücadelede Avrupa'nın tüm ileri ülkelerinin proletaryasının kendisine verdiği yardımı, desteği bilmesi, duyumsaması ve elle tutulacak biçimde hissetmesinde yatıyordu. Orada işçi hareketinin gelişiminin hangi doğrultuda seyrettiğini bize gösteren en büyük olay, son dönemde Avrupa işçi hareketi içinde, İngiltere, Fransa, İtalya ve diğer ülkelerde, gerek yenilen gerekse yenen ülkelerde, farklı kültürlere, farklı ekonomik gelişme derecelerine sahip ülkelerde, sosyalist partilerin bölünmesidir. Bütün ülkelerde bu yılın başlıca olayı, sosyalistlerin ve sosyal-demokratların —Rusçada Menşeviklerin ve Sosyal-Devrimcilerin— yenilmiş, tamamen iflas etmiş partileri içinden, işçi sınıfı içinde tüm ileri unsurların desteğini alan komünist partilerin oluşmasıydı. Ve bize karşı mücadeleyi ileri ülkeler değil de, bu kadar güçlü proleter kitlelerin bulunmadığı geri ülkeler yürütseydi, değil üçbuçuk yıl, üçbuçuk ay bile dayanamayacağımıza hiç kuşku yoktur elbette. Proletaryamız, emperyalistler tarafından Sovyet iktidarı hakkında yayılan milyonlarca yalana rağmen, işçilerin bizim için mücadelesini akamete uğratmaları istenen ve de uğratan Menşevik ve Sosyal-Devrimci "işçi liderleri"nin çabalarına rağmen bizi

destekleyen ileri ülkelerin işçilerinin sempatisine dayanmamış olsaydı, moral güce sahip olabilir miydi? Bu yardıma dayanan sayıca zayıf, yoksulluk ve yoksunluktan yorulmuş proletaryamız, moral gücü dolayısıyla kuvvetli olduğu için kazandı.

İşte size birinci güç.

İkinci güç, sermayenin gelişmesi ile proletarya arasında duran güçtür. Bu küçük-burjuvazidir, küçük mülk sahipleridir, Rusya'da nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturanlardır: köylülüktür. Esas olarak bunlar küçük çiftçiler ve tarımsal küçük işletmelerdir. Onda dokuzu böyledir ve başka türlü olamaz. Bunlar sermayeyle emek arasındaki şiddetli mücadeleye her gün katılmazlar, bu okuldan geçmemişlerdir, ekonomik ve politik yaşam koşulları onları birbirine yaklaştırmaz, bilakis ayırır, uzaklaştırır, dağınık milyonlarca küçük mülk sahibine dönüştürür. Bunlar, hepinizin çok iyi bildiği olgulardır. Tüm kolektifler, kolektif işletmeler ve Komünler ancak çok uzun yıllardan sonra bunda biraz değişiklik yapabilirler. Bu güç, proletarya diktatörlüğünün devrimci enerjisi ve kararlılığı sayesinde, sağ düşmanlarını, toprak sahipleri sınıfını eşi görülmemiş bir hızla tasfiye etti, iyice silip süpürdü, onun egemenliğini görülmemiş bir hızla ortadan kaldırdı. Fakat bu sınıfın egemenliğini ne kadar hızla ortadan kaldırdıysa, tüm halkın mülkiyetindeki toprak üzerinde işletmeye ne kadar hızla geçtiyse, Kulakların küçük azınlığıyla ne kadar kararlı hesaplaştıysa, kendisi de o ölçüde çabuk küçük mülk sahibine dönüştü. Rus köyünün bu arada bir tesviyeden geçtiğini biliyorsunuz. Büyük çiftçilerin ve ekecek birşeyleri olmayanların yüzdesi geriledi, orta köylü çiftliklerinin sayısı arttı. Bu dönemde köylerimiz daha küçük-burjuvalaştı. Bu bağımsız bir sınıftır, toprak sahipleriyle kapitalistlerin yok edilmesinden, kovulmasından sonra, proletaryanın karşısına dikilebilecek tek sınıftır. Ve bu yüzden pankartların üzerine, işçilerin ve köylülerin devleti asla sona ermeyecektir diye yazmak saçmalıktır.

Siyasi ruh hali bakımından değerlendirildiğinde onun nasıl bir güç olduğunu biliyorsunuz. O yalpalayan bir güçtür. Bunu devrimimizde

ülkenin her köşe bucağında gördük — Rusya'da kendi tarzında, Sibirya'da kendi tarzında, Ukrayna'da yine kendi tarzında, ama sonuç her yerde aynı oldu: yalpalayan bir güç. Uzun süre, Kerenski'nin yardımıyla ve Kolçak döneminde; Samara'da Kurucu Meclis varken ve Menşevik Maiski Kolçak'ın ya da onun seleflerinin yanında bakanlık yaparken vs. Sosyal-Devrimcilerle Menşevikler onların başına kâhya kesildi. Bu güç, proletaryanın önderliğiyle burjuvazinin önderliği arasında yalpalıyordu. Dev çoğunluğa sahip olan bu gücün kendi önderliği neden yoktu? Bu kitlenin ekonomik yaşam ilişkileri, kendilerinin birleşemediği, biraraya gelemediği türden olduğu için. Tüm ülkelerde halkı yüzyıllardır aptallaştırmış olan ve bizde Sosyal-Devrimcilerle Menşevikler tarafından yüzlerce hafta uygulanan — "her seferinde aynı yerde"* kazaya uğradıkları— "genel oy hakkı" üzerine, Kurucu Meclis ve benzeri "demokrasi" üzerine boş sözlerin kendisini etkilemesine izin vermeyen herkes için bu açıktır. Kendi deneyimimizden biliyoruz —ve bunun onayını, en son çağı, diyelim ki, tüm dünyada son yüzelli yılı alacak olursak, tüm devrimlerin gelişiminde görüyoruz— ki, sonuç her zaman ve her yerde aynıdır: genelde küçük burjuvazinin ve özelde köylülerin, ekonomiyi ve politikayı kendi takdirlerine göre yönlendirme güçlerinin bilincine varma girişimleri yıkımla sonuçlandı. Ya proletaryanın önderliği altında, ya da kapitalistlerin önderliği altında — orta bir yol yok. Böyle bir orta yol düşleyen herkes boş düşçü ve hayalperesttir. Politika, ekonomi ve tarih onları çürütüyor. Marx'ın tüm öğretisi, üretim araçlarının ve toprak ve arazinin sahipleri olarak küçük mülk sahipleri önkoşulundan, bu ikisi arasındaki değiş-tokuşla mutlaka sermayenin ve onunla beraber sermayeyle emek arasındaki çelişkinin büyüyüp geliştiğini gösteriyor. Sermayenin proletaryaya karşı mücadelesi kaçınılmazdır, tüm dünyada ortaya çıkmış olan bir yasadır ve kendi kendini kandırmak istemeyenler bunu görmeden edemezler.

Zaten bu temel ekonomik olgulardan da, bu gücün neden kendini

* *Bkz. s. 62'deki dipnot.* ***—Red.***

gösteremediği ve neden tarihte bu yöndeki tüm devrim girişimlerinin hep başarısızlığa uğradığı anlaşılıyor. Proletarya devrime önderlik etmeyi başaramadığı ölçüde, bu güç her zaman burjuvazinin önderliği altına girer. Tüm devrimlerde bu böyleydi, elbette Rusya'daki insanlar da özel bir yağla takdis edilmemişlerdir ve aziz gibi görünmek istemeleri ancak gülünç olabilir. Elbette tarih başkaları için olduğu kadar bizim için de geçerlidir. Bu hepimiz için özellikle anlaşılır bir şeydir, çünkü Kerenski döneminden geçtik. O zaman hükümeti desteklemek için politikada ve devlet yönetiminde büyük deneyim sahibi akıllı, kültürlü politikacılar, Bolşeviklerdekinden yüz kat fazla vardı. Bizi sabote eden, fakat Menşeviklerle Sosyal-Devrimcilere dayanan Kerenski Hükümeti'ni sabote etmeyi görev edinmemiş olan tüm memurları sayacak olursak, bunlar büyük çoğunluktadır. Ve buna rağmen Kerenski Hükümeti karaya oturdu. Demek ki, devleti yönetmeye alışkın olan, bu sanatı, devlet erkini ellerine alacak duruma gelmeden onlarca yıl önce öğrenmiş olan entelektüel, kültürlü güçlerin büyük ağırlığından daha güçlü etkide bulunan nedenler vardı. Biraz farklı varyasyonlarla Ukrayna, Don Bölgesi, Kuban Bölgesi de bu deneyimden geçtiler ve hepsi aynı sonuca vardılar. Burada rastlantı olamaz. İkinci gücün ekonomik ve politik yasası böyledir: ya proletaryanın önderliği altında — zor, fakat çiftlik sahipleriyle kapitalistlerin egemenliğinden kurtarabilecek bir yol; ya da kapitalistlerin önderliği altında — ileri demokratik cumhuriyetlerde, hatta parasız toprak dağıtımının hâlâ bitmediği (ülkeye göç eden herkese parasız 60 desiyatin toprak veriliyordu; daha iyi bir koşul düşünülemez bile!) ve bunun sermayenin tam egemenliğine yol açtığı Amerika'da olduğu gibi[50].

İkinci güç budur.

Bizde bu ikinci güç yalpalıyor, o özellikle yorulmuştur. Devrimin yükü, son yıllarda gittikçe daha çok onlara biniyor: kötü hasat yılı, hayvanların telef olmasıyla, yem sıkıntısıyla bağıntılı zoralımın yerine getirilmesi vs. Böyle bir durumda bu ikinci gücün, köylü kitlesinin umutsuzluğa düşmesi anlaşılır. Çiftlik sahiplerinin bertaraf edilmesin-

den bu yana üçbuçuk yıl geçmiş olmasına rağmen kendi durumunda bir düzelme düşünemezdi; fakat bir düzelme kaçınılmazdır. Ordudan geri dönenler, işgüçlerini doğru dürüst kullanacak bir olanak bulamıyorlar. Dolayısıyla bu küçük-burjuva güç, taleplerini heyecanla dile getiren anarşik bir unsura dönüşüyor.

Üçüncü gücü herkes tanıyor, bunlar çiftlik sahipleriyle kapitalistlerdir. Bizde bu güç şu an görülmüyor. Ama elimizde son haftaların özellikle en önemli olaylardan biri, özellikle önemli bir dersi var: Kronstadt olayları, gerçekliği herhangi başka bir şeyden daha parlak aydınlatan bir şimşekti adeta.

Bugün Avrupa'da, Beyaz Muhafız unsurların bulunmadığı hiçbir ülke yoktur. Rus göçmenlerin sayısı yediyüzbini buluyor. Bunlar, kaçmış kapitalistler ve Sovyet iktidarına uyum sağlayamayan memur kitlesidir. Bu üçüncü gücü görmüyoruz, bunlar yurtdışına çıktı, ama bunlar, aynı Kolçak'ı, Yudeniç'i, Vrangel'i desteklediği gibi bunları da destekleyen, maddi olarak destekleyen, uluslararası bağlantılara sahip oldukları için başka yöntemlerle destekleyen tüm dünya kapitalistleriyle ittifak halinde yaşıyor ve etkinlikte bulunuyorlar. Bu kişileri herkes anımsar. Son günlerin gazetelerindeki, Kronstadt olaylarını irdeleyen Beyaz Muhafız basından çok sayıda aktarmalar ve alıntılar mutlaka dikkatinizi çekmiştir. Paris'te bir gazete çıkaran Burtsev son günlerde bu olayları anlattı ve Milyukov'un takdirini aldı, hepiniz bunu okumuşsunuzdur elbette. Gazetelerimiz buna neden bu kadar ilgi gösterdiler? Bu doğru mu? Doğrudur, çünkü düşmanını çok iyi tanımak gerekir. Düşman yurtdışına çıktığından beri artık o kadar görünür değil, ama dikkatli olun, fazla uzağa gitmedi, en fazla birkaç bin verst, ve bu uzaklığa gittikten sonra pusuya yattı. Kendisi sağ salimdir, yaşıyor ve zaman kolluyor. Bu yüzden ona dikkat etmek gerekir, sadece göçmenler söz konusu olmadığı ölçüde, daha da çok dikkat etmek gerekir. Hayır, bunlar dünya sermayesinin, onun tarafından beslenen ve onunla birlikte etkinlik gösteren yardakçılarıdır.

Hepiniz mutlaka, yurtdışında yayınlanan Beyaz Muhafız gazete-

lerden alıntıların, Fransız ve İngiliz gazetelerinden alıntılarla yanyana verildiğini farketmişsinizdir. Bunların hepsi aynı korodur, aynı orkestradır. Ne var ki bu tür orkestralarda, notalara göre bir müzik parçası çaldıran tek şef yoktur. Orada uluslararası sermaye, orkestra şefinin değneğinden daha az dikkat çekici bir yöntemle yönetiyor. Fakat bunun tek bir orkestra olduğunu her alıntıdan anlamanız gerekir. Eğer şiar "Bolşeviklersiz Sovyet İktidarı" olursa, bununla hemfikir olduklarını açıkladılar. Ve Milyukov bunu özellikle enerjik biçimde açıklıyor. Tarihi dikkatle incelemiş ve tüm bilgilerini Rus tarihini kendi bedeninde inceleyerek tazelemiştir. Yirmi yıllık profesörce incelemesinin sonucunu, kendi şahsında yirmi aylık incelemeyle pekiştirmiştir. Diyor ki, eğer şiar: Bolşeviklersiz Sovyet İktidarı'ysa, ben bundan yanayım. Bunun biraz sağa mı yoksa anarşistlere doğru biraz sola mı kayma olacağı, yurtdışında, Paris'te görülemiyor. Kronstadt'ta neler olduğu orada görülmüyor, ama o şöyle diyor: "Monarşist beyler, acele etmeyin, yüksek sesle bağırarak rahatsız etmeyin." Ve: sola doğru bir kayma olursa, Bolşeviklere karşı Sovyet iktidarını savunmaya hazırım, diye açıklıyor.

Milyukov bunu yazıyor ve bu kesinlikle doğrudur. Kronstadt olaylarının zaten, Bolşeviklersiz bir Sovyet iktidarı; biraz sağa doğru, biraz serbest ticaretli, biraz Kurucu Meclis'li bir Sovyet iktidarı oluşturma çabası anlamına geldiğini iddia ederken, Rus tarihinden ve çiftlik sahipleriyle kapitalistlerden epey şey öğrenmiştir. Bütün bunları duymak için herhangi bir Menşeviki konuşturmak yeter, hatta belki bu salonu bile terketmeden. Kronstadt olaylarının şiarı sola doğru ufak bir sapmaysa —sıkıntının, savaşın, ordunun demobilizasyonun ürettiği anarşistlerle Sovyet iktidarı—, Milyukov neden bundan yana ki? Çünkü bir sapmanın ya proletarya diktatörlüğüne doğru ya da kapitalistlere doğru mümkün olduğunu biliyor.

Başka türlü politik iktidar varolamazdı. Eğer son olmasa da, son ve tayin edici mücadelelerden birini yürütüyorsak, o zaman bugün tayin edici mücadelelerden birini kime karşı yürüteceğimiz sorusuna tek

doğru yanıt şudur: kendi evimizdeki küçük-burjuva unsura karşı *(alkışlar).* Çiftlik sahipleri ve kapitalistlere gelince, onları ilk seferde yendik, ancak sadece ilk seferde; ikinci sefer uluslararası ölçekte olacaktır. Günümüz kapitalizmi, isterse yüz kat güçlü olsun, bize karşı savaş yürütemez, çünkü ileri kapitalist ülkelerde işçiler dün savaşı başarısızlığa uğratmışlardır ve bugün daha garantili başarısızlığa uğratacaklardır, çünkü savaşın sonuçları orada kendini gittikçe daha güçlü hissettirmektedir. Buna karşılık küçük-burjuva unsuru evimizde yendik, fakat kendisini hâlâ hissettirecektir ve çiftlik sahipleriyle kapitalistler, özellikle de monarşistlere: sakin durun, çenenizi tutun, yoksa Sovyet iktidarını sadece güçlendirirsiniz, diyen Milyukov gibi daha akıllıları, buna güveniyorlar. Geçici olarak köy tarafından desteklenen, emekçilerin kısa ömürlü diktatörlüklerinin olduğu, ama emekçilerin kalıcı iktidarının olmadığı devrimlerin genel seyri bunu göstermiştir; her şey kısa süre sonra yıkıldı. Tam da köylüler, emekçiler, küçük mülk sahipleri kendi politikalarına sahip olamayacakları ve bir dizi yalpalamalardan sonra geri dönmek zorunda oldukları için yıkıldı. Büyük Fransız Devrimi'nde de böyle oldu, daha küçük boyutlarda tüm devrimlerde de böyle oldu. Ve elbette herkes bundan ders çıkardı. Beyaz Muhafızlarımız yurtdışına çıktılar, üç günlük uzaklığa gittiler ve orada oturmuş pusuda bekliyorlar, Batı Avrupa sermayesinin desteğine ve yardımına sahipler. Durum budur. Buradan açık bir şekilde proletaryanın görevleri ve yükümlülükleri çıkıyor.

Takatsizlikten ve bitkinlikten, belli bir ruh hali, bazen de umutsuzluk doğar. Her zaman olduğu gibi bu ruh hali ve umutsuzluk devrimci unsurlarda ifadesini anarşizmde bulur. Bu tüm kapitalist ülkelerde böyleydi, bizde de böyle oluyor. Küçük-burjuva unsur bir kriz geçiriyor, çünkü son yıllarda ona kötü bir oyun oynandı, gerçi 1919 yılında proletaryaya olduğu kadar ağır değil, ama yine de ağır Köylülük devleti kurtarmak zorundaydı, tazminatsız zoralımı kabullenmek zorundaydı, ama artık böyle bir gerilime dayanacak durumda değil, yılgınlığı, yalpalaması, güvensizliği bu yüzdendir; ve önce yalpalasın, sarsılsın, sonra muhakkak devrilir, diyen kapitalist düşman bunu gözönünde

bulunduruyor. Tüm Rusya'da ve uluslararası ölçekte sınıf güçlerinin ışığında Kronstadt olaylarının anlamı budur. Bu küçük-burjuva, anarşist unsuru yenilgiye uğratmadığımız için yürüttüğümüz ve şu anda devrimin kaderinin onun yenilgiye uğratılmasına bağlı olduğu son ve tayin edici mücadelelerden birinin anlamı budur. Eğer onu yenmezsek, Fransız Devrimi gibi bir geri tepme yaşarız. Bu kaçınılmazdır ve karamsarlığa kapılmadan ya da boş laflarla işin içinden çıkmadan bu gözönünde tutulmalıdır. Bu kitlelerin durumunu kolaylaştırmak ve proleter önderliği korumak için mümkün olan her şey yapılmalıdır, o zaman Avrupa'da yükselmekte olan komünist devrim hareketi yeni bir güç kazanacaktır. Bugün orada husule gelmemiş olan, yarın gelebilir, yarın gelmeyen, ertesi gün gelebilir, ama yarın ve ertesi gün gibi dönemler, dünya tarihinde en az birçok yıl anlamına gelir.

Şu anda ne için mücadele ettiğimiz ve ne için son ve tayin edici mücadelelerimizden birini yürüttüğümüz sorusuna, son olayların anlamının ne olduğu, Rusya'da sınıf mücadelesinin anlamının ne olduğu sorusuna yanıtım budur. Mücadelenin neden bu kadar şiddetlendiği, baş düşmanın neden artık Yudeniç, Kolçak ya da Denikin değil, aksine bizim durumumuz, kendi çevremiz olduğunu anlamakta neden zorlandığımız şimdi kavranabilir.

Burada, fazlaca uzayan konuşmamın sonuç bölümünde, demiryollarının ve gemiciliğin durumuna ve Demiryolcular ve Gemicilik İşçileri Birlik Kongresi'nin görevlerine geçebilirim. Burada esas hatlarıyla anlattığım şeyin, bu görevlerle yakınen, ayrılmaz bir biçimde bağıntılı olduğuna inanıyorum. Günlük ekonomik faaliyetiyle sanayi ve tarımla demiryolcular ve gemicilik işçileri kadar net biçimde ilişki kuran proletaryanın başka bir kesimi yoktur herhalde. Kentlere gıda maddeleri getirmeniz gerekiyor, taşımacılık aracılığıyla köyü sanayi ürünleriyle canlandırmanız gerekiyor. Bu herkes için açıktır, ama demiryolcular ve gemicilik işçileri için diğerlerinden daha açıktır, çünkü günlük çalışmalarının nesnesini oluşturur. Ve bana öyle geliyor ki, buradan, verili anda demiryolculara ve gemicilik işçilerine hangi olağanüstü görevlerin, hangi sorumlulukların düştüğü kendiliğinden ortaya çıkıyor.

Birlik Kongrenizin, Birliğin tepesindekilerle üye kitleleri arasında sürtüşmelerin olduğu ve bu uyuşmazlığın Parti'ye de geçtiği koşullar altında toplandığını hepiniz biliyorsunuz. Bu sorun son Parti Kongresi-ne sunulduğunda, tepedekilerin üye kitlelerine tabi olması, tepedekiler tarafından işlenmiş olan, bence tekil ama her halükârda düzeltilmesi gereken hataların düzeltilmesi yoluyla tepedekilerle üye kitlelerini birbirleriyle uyumlu hale getirmek için kararlar alındı. Bu düzeltmelerin Parti Kongresi'nde yapıldığını, üst düzey yöneticilerin uyumunun az olduğu koşullarda toplanan Kongre'nin, çalışmalarını Komünist Parti saflarında şimdiye kadarkinden çok daha büyük ortaklık ve daha büyük birlik içinde bitirdiğini biliyorsunuz. Öncünün, yani proletaryanın önde gelen kesiminin, küçük-burjuva-anarşik unsurun hareketine vereceği en haklı, gerekli ve tek doğru yanıtı budur. Biz sınıf bilinçli işçiler, bu hareketin tehlikesini kavrayıp biraraya gelirsek ve on kat daha fazla ittifak içinde, yüz kat daha ortak çalışırsak, bu bizim gücümüzü on kat artırır ve bu unsurun askeri saldırısı üzerinde kazandığımız zaferden sonra, tüm günlük yaşamımızı heyecana boğan, bu yüzden, tekrarlıyorum, tehlikeli de olan yalpalamaları ve sebatsızlığı üzerinde de zafer kazanırız. Dikkatinin çekildiği şeyi düzelten Parti Kongresi'nin kararı, proleter ordunun bütünlüğü ve birliği bakımından dev bir adım anlamına geliyor. Şimdi Birlik Kongrenizde aynı şeyi yapmanız ve Parti Kongresi'nin kararını hayata geçirmeniz gerekiyor.

Tekrarlıyorum, devrimin kaderi, proletaryanın bu kesiminin çalışmasına, diğer kesimlerinden daha güçlü biçimde doğrudan bağlıdır. Tarımla sanayinin değiş-tokuşunu yeniden kurmak zorundayız, fakat onu yeniden kurabilmek için maddi bir dayanağa ihtiyaç var. Sanayiyle tarım arasındaki bağda maddi dayanak nedir? Bu demir ve deniz yolu taşımacılığıdır. Bu nedenle çalışmanızı özellikle ciddiye alma göreviniz vardır, ve bu görev sadece, aranızda Komünist Parti üyesi olan ve dolayısıyla proletarya diktatörlüğünü bilinçli uygulayanlar için değil, aksine Parti'ye üye olmayan, fakat bir ile birbuçuk milyon taşımacılık emekçisini birleştiren sendika birliğinin fonksiyoneri olanlar için de geçerlidir. Hepinizin, devrimimizin ve önceki tüm devrimlerin ders-

lerinden öğrenerek, içinden geçtiğimiz durumun tüm zorluklarını kavramanız gerekiyor, o zaman, ister "özgürlük"ten, Kurucu Meclis'ten, "özgür Sovyetler"den sözedilsin, bu şiarların sizi aldatmasına izin vermeden —etiketlerin üzerine yeni yazılar yazmak o kadar da zor değildir, öyle ki Milyukov kendisini Kronstadt Cumhuriyeti Sovyeti'nin taraftarı olarak göstermiştir—, sınıfların güçler dengesine gözlerinizi kapamadan, tüm politik vargılarınız için soğukkanlı ve sağlam bir zemin, bir temel kazanabilirsiniz. O zaman, proleter devrimin, son zamanlarda yaptığı gibi sebatla zafere doğru mu gideceği, yoksa yalpalamalar ve sebatsızlık dolayısıyla durumun ağırlığında hiçbir şey değiştirmeyecek, fakat Rusya'yı devrimden onlarca yıl geriye fırlatacak Beyaz Muhafızların bir zaferine mi yol açacağının bize bağlı olduğu bir kriz döneminden geçtiğimizi hepiniz anlayacaksınız. Siz demiryolcuların ve gemicilik işçilerinin temsilcileri için çıkarılacak sadece bir tek sonuç olabilir ve olmalıdır: yüz kat daha büyük proleter birlik-beraberlik ve proleter disiplin. Ne pahasına olursa olsun, yoldaşlar, bunu yoluna koymak ve zaferi kazanmak zorundayız.

MOSKOVA KENTİ VE İLİ RKP(B) HÜCRE SEKRETERLERİ VE SORUMLU TEMSİLCİLERİNİN TOPLANTISINDA AYNÎ VERGİ ÜZERİNE KONUŞMA[51]

9 Nisan 1921

Yoldaşlar, aynî vergi ve beslenme politikasının değişmesi sorunu üzerine, aynı şekilde Sovyet iktidarının ekonomik politikası üzerine, birçok yanlış anlama üreten çok çeşitli düşünceler duyuluyor. Kamenev yoldaşla yaptığımız anlaşma uyarınca, konularımızı şu şekilde paylaştırmama izin verin: şimdi yayınlanmış olan yasaları tüm ayrıntılarıyla o ortaya koyacak. Kamenev yoldaş, önce Partimiz Merkez Komitesi tarafından görevlendirilen ve sonra Halk Komiserleri Konseyi tarafından onaylanan ve ilgili dairelerin temsilcileriyle bir dizi toplantıda, son zamanlarda çıkarılmış olan tüm yasaları hazırlamış olan komisyonun başkanı olduğu için, bu daha da yararlı olacaktır. Bu yasalardan sonuncusu dün çıkarıldı ve bugün gazetelerde okuyabildik. Bu yasalardan her birinin bir dizi pratik sorun ortaya çıkardığına hiç kuşku yoktur; ve taşradaki Parti ve Sovyet kurumlarının tüm fonksiyoner-

lerinin bu yasalara yeterince vakıf olması ve bunları orada pratikte doğru uygulayabilmesi az çalışma gerektirmeyecektir.

Adı geçen tüm önlemlerin genel ya da ilkesel önemine dikkatinizi çekmek istiyorum. Sovyet iktidarının ve proletarya diktatörlüğünün şu ya da bu ölçüde serbest ticareti tanıma yoluna adım atmaları nasıl açıklanabilir? Sosyalist ekonominin yanında serbest ticarete ve bireysel ekonomiye hangi ölçüde izin verilebilir? Serbest ticarete sınırlı da olsa herhangi bir şekilde izin verilmesi halinde kaçınılmaz görünen kapitalizmin bu yeniden canlanmasına hangi ölçüde izin verilebilir? Böyle bir değişikliğe yol açan şey nedir, bunun gerçek anlamı, karakteri, önemi nedir ve Komünist Parti üyelerinin bu değişikliği nasıl anlamaları gerekir? Bunu nasıl açıklamak gerekir ve pratikte bu uygulamanın sınırlarını nerede görmek gerekir? Önüme koyduğum görev yaklaşık olarak budur.

Birinci soru: birçoklarına aşırı sert ve yeterince temellendirilmemiş görünen bu değişikliğe yol açan şey nedir?

Bu değişikliğin temel ve en önemli nedeni, köylü ekonomisinin alışılmamış derecede şiddetli krizidir; 1921 ilkbaharındaki, öngörülebileceğinden çok daha şiddetli olduğu görülen çok zor durumudur; öte yandan bu durumun sonuçları etkilerini gerek taşımacılığımızın gerekse de sanayimizin restorasyonunda gösterdi. Zoralımın yerine aynî verginin ikamesinden sözederken, bu ikamenin anlamını tartışırken en çok hata, aslında bu geçişin neden ibaret olduğu, bu geçişin nereden kaynaklandığı ve neye yol açtığı sorusunun sorulmamasından dolayı yapılmaktadır, bunu vurgulamak istiyorum. Savaşın yol açtığı tüm yıkımların ardından olağanüstü ağır bir kötü hasadın ve onunla bağıntılı yem sıkıntısının —çünkü kötü hasat çayırlara da uzanmıştı—, ayrıca hayvanların telef olmasının son darbeyi indirdiği köylü ekonomisinin olağanüstü ağır krizi, köylü ekonomisinin üretici güçlerinin zayıflaması, birçok yörede köylü ekonomisinin çoğunlukla doğrudan yıkıma mahkûm edilmesi — işte 1921 ilkbaharına doğru köylü ekonomisinin manzarası budur. Ve burada şu soru ortaya çıkıyor: köylü ekonomisi-

nin bu olağanüstü şiddetli krizi, Sovyet iktidarının gerçekleştirdiği zoralımın yerine aynî vergi konmasıyla nasıl bir ilişki içindedir? Bu önlemin anlamını kavramak için, herşeyden önce burada nereden nereye bir geçiş gerçekleştiriyoruz sorusunu sormak gerektiğini düşünüyorum.

Ağırlıklı olarak köylü nüfusuna sahip bir ülkede bir proleter devrim gerçekleşmişse ve fabrikalar, tesisler ve demiryolları işçi sınıfının eline geçmişse — orada işçi sınıfıyla köylülük arasındaki ekonomik ilişkilerin özü ne olmalıdır? Açıktır ki, artık kendilerine ait olan fabrikalarda ve tesislerde, işçilerin ülke için, o halde nüfusun çoğunluğu olarak köylülük için de gerekli ürünleri imal etmeleri, bunları demiryollarıyla ve gemilerle taşımaları, bunları tüm fazlalık tarımsal ürünleri aldıkları köylülere teslim etmeleri olmalıdır. Bu tamamen açıktır ve sanırım aydınlatıcı açıklama gerektirmez. Fakat aynî vergi üzerine değerlendirmeler yapılırken bu hep unutulur. Oysa bunu göz önünde bulundurmak gereklidir, çünkü sadece bir geçiş önlemini temsil eden aynî verginin anlamını açıklamak için, nereye varmak istediğimizi net bir şekilde anlamak gerekir. Söylediklerimden açıkça anlaşılıyor ki, varmak istediğimiz ve varmamız gereken şey, tarımsal ürünlerin işçi devletine zoralım temelinde fazlalık olarak ya da vergi olarak teslim edilmesi değil, bilakis köylülüğe temin edilen ve taşıma araçlarıyla taşınan tüm gerekli ürünler karşılığında değiş-tokuş olarak teslim edilmesidir. Ülkenin sosyalizme geçmiş olan ekonomisi bu temelde inşa edilebilir. Köylü ekonomisi daha fazla gelişebilirse, geçişin devamını da sımsıkı garantilemek gerekir, geçişin devamı ise kaçınılmaz olarak, en elverişsiz ve en geri, dağınık küçük köylü ekonomisinin yavaş yavaş birleşip toplumsal büyük tarımsal iktisadı örgütlemesidir. Sosyalistler oldum olası bütün bunları böyle düşünüyorlardı. Bu Komünist Partimizin de görüşüdür. Tekrarlıyorum, hataların ve yanlış anlamaların en büyük kaynağı, aynî vergiyi, varabileceğimiz ve varmamız gereken yere varabilmemiz için gerekli olan geçiş önlemlerinin özelliklerinin neler olduğunu gözönünde tutmadan değerlendirmektir.

Peki, aynî vergi nedir? Aynî vergi, içinde geçmişten bazı şeylerle gelecekten bazı şeyler gördüğümüz bir önlemi oluşturur. Vergi, devletin halktan herhangi bir karşılık olmaksızın aldığı bir şeydir. Bu vergi, geçen yılın zoralımının yaklaşık yarısı kadar saptanırsa, o zaman işçi devleti Kızıl Ordu'nun, tüm sanayinin, tüm tarım dışı nüfusun geçimi için, üretimi geliştirmek için, makineler ve fabrika tesisatları biçiminde yardımına ihtiyaç duyduğumuz yurtdışıyla ilişkileri geliştirmek için, tek başına vergiyle yetinemez. İşçi devleti bir yandan vergiye dayanmak ve bunu yaklaşık olarak önceki zoralımın yarısı kadar saptamak istiyor, öte yandan köylü üretiminin şu ya da bu fazlalığına karşı sanayi ürünlerinin değiş-tokuşuna dayanmak istiyor. Yani bu vergi kendi içinde, bir parçacık eski zoralımı ve bir parçacık da, biricik doğru olarak görünen sistemi, köylü ekonomisinin ürünlerine karşılık, işçi sınıfının elinde bulunan devlet iktidarının beslenme organları aracılığıyla, işçilerle köylülerin kooperatifleri aracılığıyla sosyalist büyük işletmelerin ürünlerinin değiş-tokuşunu barındırıyor.

Bir parçacığı geçmişe ait olan ve sadece bir parçacığı doğru yola sokulan bir önleme neden başvurmak zorunda kalıyoruz? Ki bu parçacığı hemen doğru yola sokmayı başarıp başaramayacağımızdan ve doğru yola sokacağımız bu parçanın önemli bir parça olup olmayacağından emin değiliz. Neden böyle yarım bir önleme sığınmak zorundayız, beslenme ve ekonomi politikamızda bu tür önlemlere neden güvenmek zorundayız? Bu önleme yol açan şey nedir? Buna yol açan şeyin Sovyet iktidarının şu ya da bu politik tercihi olmadığını elbette herkes biliyor. Buna yol açan şey, had safhadaki sıkıntıdır, çaresiz durumdur. Rusya'da işçi devriminin zaferinden sonra, emperyalist savaştan sonra birçok yıllık bir içsavaşa katlanmak zorunda kaldığımızı biliyorsunuz ve bugün abartmaksızın söyleyebiliriz ki, emperyalist savaşa karışmış olan tüm ülkeler arasında, hatta savaş onların topraklarında yaşandığı için en çok acısını çekenler arasında bile, Rusya kadar etkilenmiş olan tek ülke yoktur; çünkü dört yıllık emperyalist savaşın ardından üç yıl içsavaşa katlandık, bu içsavaş yıkım, mahvoluş, üretim koşullarının kötüleşmesi bakımından dışa karşı savaştan çok daha kö-

tüydü, çünkü bu savaş ülkenin ortasında gerçekleşiyordu. Bu korkunç yıkım, başlangıçta, savaş zamanında, özellikle içsavaş, Sibirya, Kafkasya ve tüm Ukrayna gibi tahıl bölgelerini tecrit edip, ayrıca kömür ve petrol tedarikini kesintiye uğrattığında ve diğer yakıtların sevk olanağını azalttığında — kuşatılmış bir kalede bulunan bizlerin neden zoralım uygulamak zorunda kaldığımızın; yani var olan tüm fazlalıkları; bazen sadece fazlalıkları da değil, sırf orduyu savaşabilir durumda tutmak ve sanayinin tamamen çökmesine izin vermemek için köylünün ihtiyacı olan bazı şeyleri de köylünün elinden aldığımızın temel nedenini oluşturur. İçsavaş sırasında bu görev olağanüstü zordu ve bu görevin diğer partiler tarafından değerlendirilişine baktığımızda, hepsi tarafından çözümsüz ilan edilmişti. Menşeviklerle Sosyal-Devrimcileri, yani küçük-burjuvaziyi ve Kulakların partisini alalım. Bu partiler içsavaşın en şiddetli anlarında, Bolşeviklerin çılgınca bir girişim başlattıklarını, tüm devletler Beyaz Muhafızların yardımına gelmişken içsavaşta dayanmanın olanaksız olduğunu en yüksek sesle bağırıyorlardı. Gerçekten de görev olağanüstü zordu, tüm güçlerin yoğunlaştırılmasını gerektiriyordu ve sadece bu dönemde işçi sınıfıyla köylülerin gösterdiği özveri, denebilir ki, insanüstü olduğundan, başarıyla çözülmüştür. Diktatörlüğünün ilk yıllarındaki gibi bir gıdasızlığa, böyle bir açlığa işçi sınıfı hiçbir zaman katlanmak zorunda kalmamıştır. Ve bu görevi çözmek için, köylülerin elinden tüm fazlalıkların ve ihtiyacının bir bölümünün de alınması anlamında zoralım dışında hiçbir olanak olmadığı kavranabilir bir şeydir. "Sen de biraz açlık çek, ama birlikte davamızı savunacağız ve Denikin'le Vrangel'i kovacağız" — başka bir çözüm düşünülemezdi.

Politikanın bir ekonomik sisteminin, bir ekonomik planının mevcut olması ve bu plan kabul edildiğinde, şu ya da bu sistem arasında seçim yapma olanağının bulunması söz konusu değildi. Durum böyle değildi. Ne beslenmenin, ne yakıt tedarikinin asgari de olsa güvence altına alınmadığı yerde, sanayiyi yeniden inşa etmek düşünülemezdi bile. Sırf işçilerin tamamen dağılmaması için herhangi bir biçimde sanayinin kalıntılarını ayakta tutmak, bir orduya sahip olmak — önümü-

ze koyduğumuz görev buydu ve bu karşılıksız zoralımdan başka bir biçimde çözülemezdi, çünkü kâğıt para tabii ki karşılık değildi. Başka herhangi bir çaremiz yoktu. Terkettiğimiz şey budur; neye geçtiğimizi ise daha önce söyledim. Aynî vergi gibi bir önleme işte bu geçişi sağlayabilmek için ihtiyaç vardır. Sanayimizin yeniden inşasım daha hızlı gerçekleştirmeyi başarabilirsek, o zaman belki daha iyi bir hasatta, tarım ürünlerine karşı sanayi ürünlerinin değiş-tokuşuna daha hızlı geçebiliriz.

IX. Parti Kongresi'nde, ekonomik cepheye geçiş sorununu nasıl koyduğumuzu herhalde pekçoğunuz anımsarsınız[52]. O zaman tüm dikkat bu soruna verilmişti. O zaman savaştan kurtulduğumuzu sanıyorduk: burjuva Polonya'ya, onun için işitilmemiş elverişlilikte bir barış önerisi yapmıştık. Bildiğiniz gibi barış akamete uğradı, Polonya savaşı ve onun devamı geldi — Vrangel vs. IX. Kongre'den X. Kongre'ye kadarki zaman dilimi neredeyse tamamen savaşla doluydu; Polonya'yla kesin barış anlaşmasını ta son zamanlarda ve bizi Kafkasya'daki sonsuz savaşlardan kurtaran Türklerle barış anlaşmasını birkaç gün önce imzaladığımızı biliyorsunuz. İngiltere'yle dünya açısından önemli bir ticari anlaşmayı ancak şimdi yaptık, İngiltere ancak şimdi kendisini bizimle ticari ilişkiye girmek zorunda hissetti; örneğin Amerika bugün bunu hâlâ reddediyor. İşte size bu savaştan nasıl bir çabayla sıyrıldığımız hakkında fikir verecek birşey. IX. Parti Kongresi'nin planlarım daha o zamandan gerçekleştirebilecek durumda olsaydık, o zaman elbette çok daha fazla ürün sunabilirdik.

Bugün yanımda, İvanovo-Voznesensk'ten, en sınai, en proleter, en kızıl ilimizden Korolyov yoldaş vardı. Rakamlar ve olgular gösterdi. Birinci yılda altıdan fazla çalışan fabrika yoktu ve hiçbiri kesintisiz olarak bir ay bile çalışmıyordu. Bu sanayinin tam durması demekti. Geçen yıl ilk kez, kesintisiz birkaç ay, bazıları yarım yıl çalışan 22 fabrika harekete geçirildi. Plan hedefi, 150 milyon arşın olarak saptanmıştı; en son rakamlara göre 117 milyon arşın ürettiler; fakat yakıt olarak, saptananın sadece yarısını almışlardı. Böylece hesaplarımız suya

düştü, hem de sadece Ivanovo-Voznesensk'te değil, tüm Rusya'da. Bu önemli ölçüde, köylü ekonomisinin altının oyulmasıyla, hayvanların telef olmasıyla, demiryolu istasyonlarına ve gemi limanlarına yeterli miktarda odun gönderme olanaksızlığıyla bağıntılıydı. Bunun sonucunda İvanovo-Voznesensklilere daha az odun, daha az yerkömürü, daha az petrol verildi. Ve yakıtın sadece yarısını alabilmelerine rağmen yine de 150 milyonluk üretim programından 117 milyonunu yerine getirmiş olmaları bir mucize gibi görünüyor. Emek üretkenliğini artırdılar ve işçileri en iyi fabrikalara naklederek yüksek bir üretim yüzdesi elde ettiler. İşte size ne duruma düştüğümüzü gösteren anlaşılır ve eksiksiz bir örnek. IX. Parti Kongresi'nde tüm tekstil programı 600 milyonun biraz üstünde saptandı; şimdi bunun üçte birini bile üretemedik, çünkü İvanovo-Voznesensk ili en iyisiydi, ama o da sadece 117 milyon gerçekleştirdi. Şimdi milyonlarca nüfuslu Rusya'yı ve bu 117 milyon arşın tekstili gözünüzün önüne getirin. Bu dilenci yoksulluğudur. Sanayinin yeniden inşası öylesine korkunç ölçülerde engellendi ki, 1921 ilkbaharında yeniden inşası tamamen inanılmaz görünüyordu. Dev bir orduya ihtiyacımız vardı ve sayısı milyonlara çıkarıldı; kışın onu hızla terhis etmek, taşımacılığın yıkılmış olmasından dolayı olağanüstü zordu. Bütün bunları görülmemiş çabalarla başardık.

Ortaya çıkan durum böyledir. Burada, zoralımı olabildiğince düşürmekten, 423 yerine 240 milyon pud almaktan başka çare var mıydı? Bu, orta dereceli bir hasatta toplanması gereken ve kıt kanaat beslenebileceğimiz minimumdur. Kendimizi bununla kısıtlamaya gerek kalmaması için, köylü ekonomisine ayakları üzerine dikilme olanağı verilmelidir. Şimdi önlemler alınmak zorundadır. En iyi önlem elbette büyük sanayinin yeniden inşası olurdu. Elbette bu en iyi, iktisaden doğru biricik önlem olurdu: fabrikaların üretimini yükseltmek ve köylünün ihtiyaç duyduğu daha çok ürün; sadece çalışanın ve ailesinin ihtiyaç duyduğu tekstil ürünleri değil, en basitinden de olsa köylünün acilen gereksindiği makineler ve alet edavat da sunmak. Ama tekstile olanlar metal sanayiine de oldu. Durum böyleydi. IX. Parti Kongresi'nden sonra, bir savaş yılı patlak verdiği için, sanayiyi yeniden kur-

mak başarılamadı, yakıt kıttı, nakliye araçları kıttı ve köylü ekonomisi son derece zayıflamıştı. Köylü ekonomisine olası en büyük yardımın yapılabilmesi için hangi önlemler alınabilir? Zoralımı düşürmekten, onu orta dereceli bir hasatta 240 milyon pud olarak saptanan, kötü hasatta belki daha az tutabilecek bir vergiye dönüştürmekten başka bir önlem yoktur, böylece köylü de olabildiğince düşük tutulmuş belirli bir miktar vermek zorunda olduğunu bilsin, böylece büyük bir gayretle tüm çabasını üretimde kullansın; diğer ürünler ona ihtiyaç duyduğu şeyleri verebilsin ve köylü ekonomisi kendisini —sadece sanayinin yeniden inşası yoluyla değil— iyileştirebilsin — en doğrusu, en rasyoneli bu olurdu, ama buna gücümüz yok. Vergi son derece düşük tutulmuştur ve bunun ülkede uygulanması, küçük sanayinin yeniden inşasını olanaklı kılacaktır, çünkü büyük sanayiyi istediğimiz kadar hızlı harekete geçiremeyiz. Amaçladıklarımız içinde en yüksek payı veren İvanovo-Voznesensk programı bunu kanıtladı. Yakıt stokları tüm fabrikalarda üretimi garantilemeye yetinceye kadar daha bir yıl beklemek gerekiyor. Bir yılda başarırsak sevineceğiz, belki de bunun için iki yıl gerekecektir. Köylünün geçimini sağlayabilir miyiz? Hasat iyi olursa, bu mümkün olabilir.

Parti Kongresi'nde aynî vergi sorunu karara sunulduğunda, Merkezi İstatistik Dairemizin Başkanı Popov yoldaşın Rusya'nın tahıl üretimi üzerine bir broşürü dağıtıldı[53]. Bu broşür bugünlerde genişletilmiş baskısıyla yayınlanacaktır ve herkes onu okumalıdır. Bu broşür tahıl üretimi hakkında bir fikir veriyor, tahminleri, yapmış olduğumuz ve tüm nüfusun tam rakamlarını ve işletmelerin yaklaşık kapsamını saptamış olan genel sayımın sonuçlarına dayanıyor. Bu broşürde, desiyatin başına 40 pudluk bir hasatta, Sovyet Rusya'nın bugünkü toprakları üzerinde köylü ekonomisinin 500 milyon pud fazlalık verebileceğine dikkat çekiliyor. O zaman kent nüfusunun ihtiyacını —350 milyon pud— tamamen karşılardık, hem de dış ticaret için ve köylü ekonomisinin iyileştirilmesi için bir rezervimiz olurdu. Kötü hasat o boyuttaydı ki, desiyatin başına ortalama 28 puddan fazla alamadık. Açık oluştu. İstatistiğin yaptığı gibi, kişi başına 18 pud gerektiği hesap edi-

lirse, o zaman kişi başına üç pud vergi almak ve orduyla sanayiye kıt kanaat bir yaşam garantilemek için her köylüyü bir ölçüde gıdasızlığa mah-kûm etmek gerekirdi. Bu durumda, zoralımı mümkün olduğunca düşürmek ve onu bir vergiye dönüştürmekten başka çaremiz yoktu. Tüm gücü ve çabayı küçük köylü ekonomisini iyileştirmek için kullanmak gereklidir. Ona tekstil ürünleri, makineler ve büyük işletmelerin diğer ürünlerini sağlama görevini yerine getiremedik, ama bu görevin hemen yerine getirilmesi gerekir, hem de küçük sanayinin yardımıyla. Yeni önlemin uygulanmasının birinci yılı artık sonuçlarını vermelidir.

Peki, neden köylü ekonomisine en fazla dikkat gösteriliyor? Gerekli gıda maddelerini ve yakıtları sadece oradan elde edebileceğimiz için. Egemen sınıf olarak, diktatörlüğünü uygulayan sınıf olarak işçi sınıfı ekonomiyi doğru yönlendirmek istiyorsa, kendi kendine şunu söylemek zorundadır: en zayıf yer burasıdır — köylü ekonomisinin krizidir; bir kez daha büyük sanayinin yeniden inşasına adım atmak ve aynı İvanovo-Voznesensk bölgesinde 22 değil, aksine 70 fabrikanın 70'inin de çalışmasını sağlamak için bunun iyileştirilmesi gereklidir. O zaman bu tekstil büyük sanayisi tüm halkın gereksinimini karşılayacaktır ve o zaman köylü nüfustan ürünler bir vergi biçiminde değil, aksine işçi sınıfının onlara sunacağı sanayi ürünlerine karşılık değiş-tokuşla elde edilecektir. Onlar olmadan, Beyaz Muhafızlara karşı direnmek için, ne geri kalan fabrikaların ne demiryollarının ne de ordunun tutunamayacağı şeylerin, yetersiz beslenme pahasına kurtarılması amacıyla yoksunluk ve açlığın paylaştırılmasının gerekli olduğu içinden geçtiğimiz geçiş bundan ibarettir.

Zoralım Menşevikler tarafından ağır biçimde aşağılandı, Sovyet iktidarının halka zoralım, yoksunluk ve yıkımdan başka birşey getirmediğini, kısmi barışın sağlanmasından sonra, içsavaşın sona erdirilmesinden sonra sanayinizin hızla yeniden inşasının olanaksız olduğunun görüldüğünü iddia ettiler. Ama en zengin ülkelerde bile, sanayinin yeniden inşası için gerekli zaman yıllarla ölçülür. Fransa gibi zengin bir ülke bile, sanayisinin yeniden inşasına çok zaman harcamak zorun-

dadır ve Fransa bu savaştan bizim kadar acı çekmedi, çünkü orada ülkenin sadece küçük bir bölümü yıkımdan etkilendi. Henüz tam olmayan barışın ilk yılında örneğin, İvonovo-Voznesensk'te 70 fabrikadan 22'sini çalıştırmamıza ve 150 milyon arşından 117 milyonunu üretmiş olmamıza şaşmak gerekir. Zoralım vaktiyle kaçınılmazdı, ama beslenme politikamızı artık değiştirmek, yani zoralımdan vergiye geçmek zorundaydık. Bu, köylünün durumunu kuşkusuz düzeltecektir, bu ona hiç kuşkusuz, kendisine kalacak olan tüm tahıl fazlalarını, yerel ev sanayisinin nesnelerine karşı da olsa kullanabileceği konusunda daha eksiksiz, kesin ve garantili hesap yapma olanağı verecektir. Sovyet iktidarının böyle bir ekonomik politikası işte bu yüzden gereklidir.

Son olarak bu politikanın komünizmin bakış açısıyla nasıl uyum sağladığı ve komünist Sovyet iktidarının serbest ticaretin gelişimini teşvik etmekle nasıl bağdaştığı sorununa değinmek istiyorum. Komünizmin bakış açısından bu iyi midir? Bu soruyu yanıtlamak için, köylü ekonomisinde gerçekleşmiş olan değişiklikleri dikkatle izlemek gerekir. Başlangıçta, çiftlik sahiplerinin egemenliğine karşı tüm köylülüğün taarruzu söz konusuydu. Gerek yoksul köylüler gerekse de Kulaklar çiftlik sahiplerine karşı aynı ölçüde yürüdüler, elbette ki farklı niyetlerle: Kulakların hedefi, toprağı çiftlik sahiplerinin elinden alıp, üzerinde kendi ekonomilerini geliştirmekti. Burada Kulaklarla yoksul köylülerin farklı çıkarları ve çabaları ortaya çıktı. Bu çıkar farklılıkları Ukrayna'da şimdi de bizdekinden çok daha net görülüyor. Yoksul köylülük, arazilerin çiftlik sahiplerinden [başkalarının eline –ÇN] geçişinden doğrudan çok az yararlanabildi, çünkü bunun için ne materyale ne de alet edavata sahipti. Ve böylece, yoksul köylülüğün, el konulan arazileri Kulakların gaspetmesine izin vermemek için örgütlendiklerini görüyoruz. Sovyet iktidarı bizde ortaya çıkan Köy Yoksulları Komiteleri'ni ve Ukrayna'da ortaya çıkan Yoksul Köylü Komitelerini destekliyor[54]. Sonuç ne oldu? Sonuç, orta köylülerin kırda ağırlıklı unsur haline gelmeleri oldu. Biz bunu istatistiklerden biliyoruz ve her kır sakini kendi gözlemlerinden biliyor. Bir yanda Kulak, öte yanda yoksullaşma doğrultusundaki uçlar azaldı ve nüfusun çoğunluğu orta

köylülerin düzeyine yaklaşmaya başladı. Eğer köylü ekonomimizin üretkenliğini artırmak istiyorsak, ilk planda orta köylüleri hesaba katmak zorundayız. Komünist Partisi de politikasını buna uygun olarak şekillendirmek zorundaydı.

Şimdi köy, orta köylü hale geldiğine göre, ekonomisini kalkındırması için orta köylüye yardım etmek gerekir, ayrıca işçiye yönelttiğimiz taleplerin ona da yöneltilmesi gerekir. Son Parti Kongresi'nde üretim propagandası temel bir sorundu: tüm güçler ekonomi cephesine, emek üretkenliğini yükseltmeye ve üretim miktarını artırmaya! Bu görevlerin üstesinden gelmeden ileriye doğru hareket olanaklı değildir. İşçilerle ilgili olarak bunu söylüyorsak, aynı şeyi köylülükle ilgili olarak da söylemek zorundayız. Devlet köylülerden belli bir vergi alacak, fakat buna karşılık köylüden, ondan daha fazla bir şey alınmayacağını ve tüm fazlanın işletmesini büyütmek için kendisine kalacağını bildiği için, vergisini ödedikten sonra işletmesini genişletmesini talep edecektir. Yani köylülüğe karşı değişen politika, açıklamasını, bizzat köylülüğün durumunun değişmiş olmasında bulmaktadır. Köy daha orta köylü hale gelmiştir ve üretici güçlerin geliştirilmesinde bunu hesaba katmak zorundayız.

Ayrıca, 1918 yılında, Brest-Litovsk Barışı'nın imzalanmasından sonra, "Sol Komünistler" denen gruba karşı polemik yürütmek zorunda kaldığını anımsatmak istiyorum*. O zamanlar Parti'de olanlar, bazı komünistlerin nasıl, Brest barışının her türlü komünist politikanın altını oyacağı endişesine kapıldıklarını anımsayacaklardır. Bu yoldaşlarla tartışmada başka şeylerin yanı sıra şunu söyledim: Bizde, Rusya'da devlet kapitalizminden korkmaya gerek yok, o ileriye atılmış bir adım olurdu. Bu çok garip geliyordu: Sosyalist Sovyet Cumhuriyeti'nde devlet kapitalizmi nasıl ileriye atılmış bir adım olabilirdi? Buna yanıt

* *Bkz. elinizdeki baskı, Cilt VII'de "'Sol' Çocukluk ve Küçük-Burjuvalık Üzerine" makalesi ve ona düşülen Not 148 (İnter Yayınları) (ya da Bütün Eserler, Cilt XXII). Bu makalenin bir bölümü, elinizdeki cildin bir sonraki makalesi "Aynî Vergi Üzerine" de de (s. 190 ve devamı) vardır.* —***Red.***

olarak şunu söyledim: iyice bakın, Rusya'da, gerçek ekonomik ilişkiler bakımından ne görüyoruz? En azından beş farklı sistem ya da biçim ya da ekonomik durum görüyoruz, bunlar, aşağıdan yukarıya sayıldığında şunlardır: birincisi, köylü ekonomisinin sadece kendi gereksinimi için çalıştığı ya da göçebe veya yarı göçebe durumda bulunduğu pederşahi ekonomi, bundan çok miktarda var; ikincisi, pazar için üretim yapan küçük meta ekonomisi; üçüncüsü, kapitalist ekonomi, bu, kapitalistlerin, küçük müteşebbis sermayesinin ortaya çıkmasıdır; dördüncüsü, devlet kapitalizmi ve beşincisi, sosyalizm. Ve daha yakından baktığımızda, Rusya'nın ekonomik sisteminde, ekonomik rejiminde bütün bu ilişkileri bugün de gördüğümüzü söylemek zorundayız. Sık sık gözlemlediğimiz şeyi, işçilerin yakıt, hammadde ve ürünleri kendilerinin getirdikleri ya da işçilerin, sanayi ürünlerini köylüler arasında doğru paylaştırmaya çalıştıkları ve bunları taşıma araçlarıyla getirdikleri devlete ait işletmelerde işçilerin sosyalist tavrını asla unutmamalıyız. Bu sosyalizmdir. Fakat bunun yanı sıra, büyük çoğunlukla sosyalizmden bağımsız varlığım sürdüren küçük işletme vardır. O sosyalizmden bağımsız olarak niçin var olabiliyor? Çünkü büyük sanayi restore olmamıştır, çünkü sosyalist fabrikalar almaları gerekenin belki de sadece onda birini alabilmektedirler; ve bunu alamadıkları ölçüde, küçük işletme sosyalist fabrikalardan bağımsız kalır. Ülkenin korkunç yıkımı, yakıt, hammadde ve taşıma araçları kıtlığı, küçük işletmenin sosyalizmden ayrı varlık sürdürmesine yol açıyor. Ve ben diyorum ki: bu koşullar altında devlet kapitalizmi ne olurdu? Küçük işletmelerin biraraya toplanması olurdu. Sermaye küçük işletmeleri biraraya toplar, sermaye küçük işletmeden ortaya çıkar. Buna gözlerimizi kapamamak gerekir. Ticaret serbestliği elbette kapitalizmin gelişmesi demektir; bundan kaçınılamaz ve burada bahaneler uyduranı, bunu görmezden gelmek isteyenler, kendilerini sadece sözlerle avutabilirler. Eğer bir küçük işletme varsa, değiş-tokuş serbestliği varsa, o zaman kapitalizm ortaya çıkar. Fakat, fabrikaları, tesisleri, taşımacılığı ve dış ticareti elimizde tuttuğumuzda bu kapitalizmden korkmamıza gerek var mı? O zaman söyledim, şimdi de tekrarlıyor ve inanıyorum ki, bu kapitalizm

bizim için korkutucu değildir, bu çürütülemez. İmtiyazlar böyle bir kapitalizmi temsil ediyor.

İmtiyaz anlaşmaları imzalamak için ısrarla çalışıyoruz, ama ne yazık ki bugüne dek tek bir tane imzalayamadık. Buna rağmen şimdi, son kez imtiyazlar üzerine konuştuğumuz birkaç ay öncesine göre imtiyazlara daha yakınız. Ekonomik ilişkiler bakış açısından bir imtiyaz nedir? Bu devlet kapitalizmidir. Sovyet iktidarı bir kapitalistle anlaşma yapar. Bu anlaşma uyarınca belli miktarda şeyler ona devredilir: hammadde, maden ocakları, kullanım hakları, maden filizleri ya da, son imtiyaz projelerinden birinde olduğu gibi, özel bir tesis (rulman üretimiyle ilgili İsveçli bir girişimle anlaşma taslağı). Sosyalist devlet iktidarı, kendine ait üretim araçlarını: fabrikalar, materyaller, maden ocakları kapitaliste devreder; kapitalist bağıtçı olarak, sosyalist üretim araçlarının kiracısı olarak çalışır ve sermayesine karşılık kâr elde eder, ürünlerin bir bölümünü ise sosyalist devlete bırakır.

Buna neden gerek duyuyoruz? Çünkü üretim miktarının hemen artmasını sağlıyor; ve buna ihtiyacımız var, bunu tek başımıza yapacak durumda değiliz. Böylece devlet kapitalizmi ortaya çıkar. Bu bizim için korkutucu mudur? Hayır, çünkü imtiyazları hangi ölçülerde dağıtacağımızı biz belirleyeceğiz. Diyelim ki, bir petrol imtiyazı. Bu bize bir defada milyonlarca pud petrol getirecektir, kendimizin üretebileceğinden fazla. Bu bizim avantajımızadır, çünkü tahıl fazlalıklarını köylü bize kâğıt para karşılığında değil, bu petrol karşılığında teslim edecektir, ve biz derhal tüm ülkenin durumunda bir iyileşme sağlama olanağı bulacağız. Bu sebepten dolayı, serbest ticaretten kaçınılmaz olarak doğacak olan kapitalizm, bizim için korkunç değildir. O, değiş-tokuşun gelişiminin bir sonucu, sırf küçük sanayinin de olsa sanayi ürünlerinin tarım ürünleriyle değiş-tokuşunun bir sonucu olacaktır.

Dün açıklanan yasadan, bazı sanayi dallarında, işçilerin fabrikalarda ürettikleri ürünlerin belirli bir bölümünü ekmekle değişmek için aynî prim olarak almalarının kendi takdirlerine bırakıldığını öğreniyorsunuz[55]. Böylece tekstil işçileri, devlet gereksinimi karşılandıktan

sonra, tekstil ürünlerinin bir bölümünü kendileri alacak ve ekmekle değiştireceklerdir. İşçilerin durumunu ve köylülerin durumunu daha hızlı düzeltebilmek için bu gereklidir. Tüm ülkede bunu başaramayız, ama ne pahasına olursa olsun bu yapılmalıdır. Bu yüzden ticaret serbestisinin belli ölçüde kapitalizmin gelişmesi anlamına geldiğine gözlerimizi asla kapamıyoruz ve şöyle diyoruz: bu kapitalizm devletin denetimi, gözetimi altında bulunacaktır. İşçi devleti fabrikaları, tesisleri ve demiryollarını kendi eline aldıysa, bu kapitalizm bizi ürkütmez. Bu, köylü ürünleriyle, köylülerin sanayi ürünleri gereksinimini tümüyle olmasa da belli bir ölçüye kadar karşılayacak olan komşu ev sanayicileri arasında ekonomik değiş-tokuşun iyileşmesini sağlayacaktır. Her halükârda köylü ekonomisi, bugüne kadarki durumuna kıyasla iyileşecektir ve bu iyileşmeye mutlaka ihtiyacımız var. Varsın küçük sanayi belli bir ölçüye kadar gelişsin, varsın devlet kapitalizmi gelişsin, bu, Sovyet iktidarı için korkutucu değildir; Sovyet iktidarı, meselelerin ta gözünün içine bakmak ve adını koymak zorundadır, ama bunları denetlemek, ölçüsünü belirlemek zorundadır.

Birkaç işletmeyi imtiyaz sahiplerine devreder ve çoğunu kendimize saklarsak, imtiyazlar korkunç değildir; bu korkunç değildir. Sovyet iktidarı sahip olduklarının büyük bir bölümünü imtiyaz olarak vermeye kalksaydı, bu çok saçma olurdu elbette; o zaman bu imtiyaz değil, kapitalizme geri dönüş olurdu. Tüm devlet işletmelerini elimizde tuttuğumuz ve bunlardan hangisini, hangi koşullar altında ve hangi boyutta imtiyaz olarak verebileceğimizi tam olarak ve sımsıkı tarttığımız müddetçe imtiyazlar korkunç değildir. Gelişmekte olan kapitalizm denetim altındadır, gözetim altındadır, devlet erki ise işçi sınıfının ve işçi devletinin elinde kalır. Gerek imtiyazlar biçiminde ortaya çıkacak olan sermaye, gerekse de kooperatifçilik ve serbest ticaretle kaçınılmaz olarak gelişecek olan sermaye bizim için korkunç değildir; biz köylülüğün durumunu kalkındırmaya ve iyileştirmeye çabalamalıyız; bunun işçi sınıfının çıkarına olması için tüm güçleri yoğunlaştırmalıyız. Köylü ekonomisini iyileştirmek için, yerel aygıtı genişletmek için yapılabilecek her şeyi yapmak ve aynı zamanda tüm devlet ekonomisini, sos-

yalist büyük sanayinin şimdiye kadarkinden daha hızlı restore olmasını sağlayacak şekilde düzenlemek — bütün bunları imtiyazların yardımıyla, imtiyazlar olmaksızından daha çabuk elde edeceğiz; köylü ekonomisinde bugüne kadar egemen olan mutlak kıtlıktansa köylülük dinlenip yeniden güç kazandığında, bunu daha hızlı elde edeceğiz.

Bu politikanın komünist bakış açısından nasıl değerlendirilmesi gerektiği, neden gerekli olduğu, doğru uygulandığında neden bize hemen ve her halükârda daha hızlı bir iyileşme getireceği sorununda söyleyeceklerimin hepsi bunlardır.

AYNÎ VERGİ ÜZERİNE[56]

Yeni Politikanın Önemi ve Koşulları

GİRİŞ YERİNE

Aynî vergi sorunu şu anda özellikle dikkat çekiyor ve özellikle çok müzakereye ve tartışmaya yol açıyor. Bu tamamen anlaşılır bir şeydir, çünkü mevcut koşullar altında bu sorun gerçekten en önemli politik sorunlardan biridir.

Müzakereler biraz karmaşık bir karakter taşıyor. Anlaşılır nedenlerle bundan hepimiz muzdaribiz. Soruna "aktüalitesi" açısından değil, genel ilkesel yanından yaklaşma, başka bir deyişle: şu anda günlük politikanın belirli pratik önlemlerinin örneklerini tasarladığımız o tablonun genel fonuna bir bakış atma girişimi daha yararlı olacaktır.

Böyle bir girişimde bulunmak için, "Günümüzün Ana Görevi, 'Sol' Çocukluk ve Küçük-Burjuvalık Üzerine"* broşürümden uzun bir alıntı yapacağım; bu broşür 1918'de, Petrograd İşçi Konseyi'nin yayı-

* *Bkz. "'Sol' Çocukluk ve Küçük-Burjuvalık" başlıklı makale, SE, Cilt 7, s. 375 ve devamı. (—İnter Yayınları)—**Red.***

nevinden çıktı ve birinci olarak Brest Barışı vesilesiyle yazılmış 11 Mart 1918 tarihli bir gazete makalesi ve ikinci olarak, o zamanki sol komünistler grubuna karşı 5 Mayıs 1918 tarihli bir polemik içermektedir. Polemiğe şimdi gerek yok, onu çıkarıyorum. Sadece "devlet kapitalizmi" ve bugünkü kapitalizmden sosyalizme geçiş ekonomimizin temel unsurları üzerine açıklamaları alıyorum.

O zamanlar şöyle yazmıştım:

RUSYA'NIN BUGÜNKÜ EKONOMİSİ ÜZERİNE

1918 yılındaki bir broşürden

"...Sovyet Cumhuriyeti'mizdeki bugünkü duruma kıyasla devlet kapitalizminin ***ileriye doğru bir adım*** olacağını düşünmemişlerdir. Örneğin, bizde altı ay içinde devlet kapitalizmi uygulanabilseydi, bu muazzam bir başarı; ve ülkemizde sosyalizmin bir yıl içinde kesin olarak sağlamlaşacağının ve yenilmez hale geleceğinin garantisi olurdu.

Bir "Sol Komünist"in bu sözleri ne kadar soylu bir öfkeyle reddedeceğini ve işçilerin önünde "Sağ Bolşevik sapmaya" karşı ne "ölümcül bir eleştiri" yönelteceğini düşünebiliyorum. Nasıl? ***Sosyalist*** bir Sovyet Cumhuriyeti'nde ***devlet kapitalizmine*** geçiş ileriye doğru bir adım mı olurmuş?... Bu sosyalizme ihanet değil midir?

...Tam da bu nokta üzerinde ayrıntılı biçimde durmak zorundayız.

Birincisi, bize kendimizi Sosyalist Sovyet Cumhuriyeti olarak adlandırma hakkını veren kapitalizmden sosyalizme ***geçişin*** hangi karaktere sahip olduğunu incelemek gerekir.

İkincisi, küçük-burjuva ekonomik ilişkileri ve küçük-burjuva unsuru ülkemizde sosyalizmin ***baş*** düşmanı olarak görmeyenlerin hatası açığa çıkarılmalıdır.

Üçüncüsü, ***Sovyet*** devletinin anlamını ve Sovyet devletiyle burjuva devlet arasındaki ekonomik farkı iyi anlamak gerekir.

Bu üç hususu inceleyelim.

Rus ekonomisinin sorunlarıyla ilgilenip de bu ekonominin geçiş karakterini reddeden bir insan herhalde yoktur. Hiçbir komünist, "Sosyalist Sovyet Cumhuriyeti" nitelendirmesinin, Sovyet iktidarının sosyalizme geçişi gerçekleştirme kararlılığı demek olduğunu, fakat verili ekonomik ilişkilerin sosyalist olduğunu kabul etmek anlamına gelmediğini reddetmemiştir.

Peki ama geçiş sözcüğü ne anlama gelmektedir? Ekonomiye uygulandığında, bu, mevcut düzende ***hem*** kapitalizmin, ***hem de*** sosyalizmin unsurlarının, kısımlarının, parçalarının mevcut olduğu anlamına gelmez mi? Herkes bunu kabul edecektir. Fakat bunu kabul eden herkes, Rusya'da mevcut çeşitli sosyo-ekonomik formasyonların unsurlarının hangileri olduğu üzerine düşünmüyor. Oysa sorunun özü budur.

Bu unsurları sayalım: 1) Büyük ölçüde aynî ekonomi olan ataerkil köylü ekonomisi; 2) Küçük meta üretimi (tahıl satan köylülerin çoğunluğu buna dahildir); 3) Özel girişimci kapitalizm; 4) Devlet kapitalizmi; 5) Sosyalizm.

Rusya o kadar büyük ve alacalı ki, sosyo-ekonomik düzenin bütün bu farklı tipleri içiçe geçmiştir. Durumun kendine özgülüğü işte burada yatar.

Hangi unsurlar ağır basmaktadır? Bir küçük köylüler ülkesinde küçük-burjuva unsurun ağır bastığı ve ağır basmak zorunda olduğu açıktır; köylülerin çoğunluğu, hem de muazzam çoğunluğu, küçük meta üreticisidir. Devlet kapitalizminin örtüsü (tahıl tekeli, denetlenen girişimciler ve tüccarlar, burjuva kooperatifçiler) ülkemizde kâh şurada kâh burada ***spekülatörler*** tarafından yırtılır, ve başlıca spekülasyon nesnesi ***tahıldır***.

Başlıca savaş işte bu alanda yürür. 'Devlet kapitalizmi' gibi eko-

nomik kategorilerin terimleriyle konuşmak gerekirse, bu savaş kimler arasında geçmektedir? Yukarıda saydığım sıranın dördüncü ile beşinci basamağı arasında mı? Kesinlikle değil. Burada mücadele eden devlet kapitalizmi ile sosyalizm değildir, bilakis küçük-burjuvazi artı özel kapitalizm, devlet kapitalizmi ve sosyalizmle mücadele etmektedir. Küçük-burjuvazi, ister devlet kapitalizminin, ister devlet sosyalizminin olsun, ***her türlü*** devlet müdahalesine, muhasebeye, denetime karşı çıkar. Bu tamamen tartışma götürmez bir olgudur ve tam bir dizi ekonomik yanılgının kökeninde bu olgunun anlaşılmaması yatar. Spekülatör, ticaret çapulcusu, tekel sabotörü — işte 'içteki' başlıca düşmanımız, Sovyet iktidarının ekonomik önlemlerinin düşmanı budur. 125 yıl önce Fransız küçük-burjuvaları, en korkusuz, en dürüst devrimciler, spekülasyonu, az sayıda tek tek 'seçkin'i idam ederek ve bir sürü deklamasyonla engellemeye kalkıştıkları için hoş görülebilirdi; fakat bugün herhangi bir Sol Sosyal-Devrimcinin bu sorunda sadece tumturaklı laflar etmesi, her sınıf bilinçli devrimcide sadece tiksinti ya da nefret yaratıyor. Spekülasyonun ekonomik temelinin, Rusya'daki olağanüstü geniş küçük mülk sahipleri katmanı ve ***her*** küçük-burjuvanın şahsında kendi ajanına sahip olan özel kapitalizm olduğunu pekâlâ biliyoruz. Bu küçük-burjuva ejderhanın milyonlarca duyargasıyla kâh orada kâh burada işçilerin bazı kesimlerini sardığını, ***devlet tekeli yerine*** spekülasyonun, sosyal ve ekonomik hayatımızın bütün hücrelerine sızdığını biliyoruz.

Bunu görmeyen, körlüğüyle küçük-burjuva önyargıların esiri olduğunu gösterir..."

"Küçük-burjuvanın parası var, savaş sırasında 'meşru' ve özellikle de gayrimeşru yollarla edindiği binlerce parası var. Spekülasyonun ve özel kapitalizmin temeli olarak karakteristik ekonomik tip budur. Para toplumsal malları elde etmek için bir sertifikadır; ve bu sertifikayı sımsıkı elinde tutan milyonlarca küçük mülk sahibi katmanı, bunları 'devlet'ten saklıyor, sosyalizme ve komünizme inanmıyor ve proleter fırtınanın 'geçmesini bekliyor'. Ya bu küçük-burjuvaları ***kendi*** dene-

tim ve muhasebemize tabi kılacağız (yoksul halkı, yani halkın çoğunluğunu ya da yarı proleterleri örgütler ve bunları sınıf bilinçli öncü etrafında toplarsak bunu yapabiliriz), ya da onlar, tıpkı bu küçük-burjuva zeminde ortaya çıkan Napoleon ve Cavaignac'ların devrimi yıkması gibi, işçi iktidarımızı kaçınılmaz olarak yıkacaklardır. Sorun budur, sadece budur..."

"Binlikleri saklayan küçük-burjuva, devlet kapitalizminin düşmanıdır, ve bu binlikleri mutlaka kendisi için ve yoksul halka karşı, her türlü genel devlet denetimine karşı realize etmek istiyor; binlerin toplamı ise, sosyalist inşamızın altını oyan spekülasyon için birçok milyarlık bir temel yaratıyor. Belli sayıda işçinin birkaç gün içinde 1000'le ifade edilebilecek bir değerler toplamı ürettiğini varsayalım. Ayrıca, bu toplamdan 200'ünün, küçük spekülasyon, her türlü hırsızlık ve küçük mülk sahiplerinin Sovyet iktidarının emir ve kararlarına karşı 'hile'leriyle yitirildiğini varsayalım. Her sınıf bilinçli işçi şöyle diyecektir: Daha büyük bir düzen ve örgütlülük için bu binin üçyüzünü verme olanağım olsaydı, ikiyüz yerine üçyüz vermeyi tercih ederdim, çünkü düzen ve örgütlülük sağlandığında, her türlü devlet tekelinin küçük mülk sahipleri tarafından sabote edilmesi kesin olarak kırıldığında, bu 'haraç'ı daha sonra diyelim ki yüze ya da elliye indirmek Sovyet iktidarı için çok kolay bir görev olacaktır.

Herkesin anlayabilmesi için son derece basitleştirdiğimiz bu basit sayısal örnekle, devlet kapitalizmiyle sosyalizmin bugünkü durumu arasındaki ***ilişki*** açıklığa kavuşur. Devlette iktidar işçilerin elinde; hukuken bu bin rublenin tamamını 'alma', yani sosyalist amaçların dışında bir kopek bile harcamama imkânına sahipler. İktidarın fiilen işçilerin eline geçmesinden kaynaklanan bu hukuki olanak, sosyalizmin bir unsurudur. Fakat küçük-burjuva ve özel kapitalist anarşi, hukuki durumu birçok yoldan sarsıyor, spekülasyonu işin içine sokuyor, Sovyet iktidarının kararnamelerinin uygulanmasını akamete uğratıyor. Şimdi ödediğimizden ***daha fazla*** ödemek zorunda kalsak ***bile*** (bunu bütün açıklığıyla gösterebilmek için böyle bir sayısal örnek verdim), devlet

kapitalizmi ileriye doğru atılmış muazzam bir adım olacaktır, çünkü bu 'ders ücreti'ni ödemeye değer, çünkü bu işçilerin yararınadır; çünkü düzensizlik, yıkım ve başıboşluk üstünde zafer her şeyden daha önemlidir; çünkü küçük mülk sahibi anarşisinin sürmesi (onu yenilgiye uğratmazsak) bizi ***muhakkak*** yok edecek olan en büyük, en kötü tehlike iken, devlet kapitalizmine ödenecek daha büyük bir haraç bizi yıkmamakla kalmaz, tersine en güvenli yoldan sosyalizme ulaştırır. Küçük-burjuva anarşisine karşı devlet düzenini savunmayı öğrenen, devlet kapitalizmi temelinde üretimi devlet çapında büyük ölçekte örgütlemeyi öğrenen işçi sınıfı —bu ifade için özür dilerim— bütün kozları elinde toplayacak ve sosyalizmin sağlamlaşması güvence altına alınmış olacaktır.

Devlet kapitalizmi, birincisi, ***iktisaden*** şimdiki ekonomimizden kıyaslanmayacak kadar üstündür.

İkincisi, Sovyet iktidarı için kesinlikle bir tehlike içermez, çünkü Sovyet devleti işçilerle köy yoksullarının iktidarının güvencede olduğu bir devlettir..."

*

"...Sorunu daha da açıklamak için, önce devlet kapitalizminin tamamen somut bir örneğini aktarmak istiyoruz. Herkes hangi örneği kastettiğimi bilir: Almanya. Burada ***junker-burjuva emperyalizmine tabi*** modern büyük kapitalist tekniğin ve planlı örgütlemenin 'son sözü'nü görüyoruz. Altı çizili sözcükleri atın, askeri, jünker, burjuva, emperyalist ***devletin yerine yine bir devlet***, fakat farklı toplumsal tipte, farklı sınıfsal içeriğe sahip bir devlet, bir ***Sovyet*** devleti, yani bir proleter devlet koyun, o zaman sosyalizm için gerekli koşulların ***tüm*** toplamını elde edersiniz.

Modern bilimin en son kazanımları üzerine kurulu büyük kapitalist teknik olmadan, üretimde ve dağıtımda onlarca milyon insanı en sıkı biçimde aynı norma uymaya zorlayan bir planlı devlet örgütü olmadan sosyalizm düşünülemez. Biz Marksistler bunu daima söyledik

ve bunu ***dahi*** kavramamış insanlarla (anarşistlerle ve Sol Sosyal-Devrimcilerin yarısından çoğuyla) konuşmak için iki saniye bile kaybetmeye değmez.

Ayrıca, devlette proletaryanın egemenliği olmadan sosyalizm düşünülemez; bu da herkesin bildiği bir gerçektir. Ve tarih (belki de aptallık daniskası Menşeviklerin dışında hiç kimse, tarihin bize pürüzsüz, sakin, kolay ve basit biçimde 'tam' sosyalizmi getireceğini beklemiyordu) öyle tuhaf bir seyir izlemiştir ki, 1918 yılında, uluslararası emperyalizmin kabuğu altında, geleceğin iki civcivi gibi, sosyalizmin iki ayrı parçasını yan yana ***yaratmıştır.*** 1918 yılında Almanya ve Rusya, sosyalizm için, bir yandan ekonomi ve üretim koşullarının, sosyo-ekonomik koşulların, öte yandan politik koşulların maddi gerçekleştirilmesini en çarpıcı biçimde cisimleştiriyorlardı.

Almanya'da muzaffer proleter devrim, emperyalizmin her türlü kabuğunu (ne yazık ki en iyi çelikten yapılmıştır ve bu nedenle ***herhangi*** bir... civcivin çabalarıyla kırılması olanaksızdır) bir çırpıda, olağanüstü bir kolaylıkla kırar, dünya sosyalizminin zaferini zorlanmaksızın, ya da en az zorlukla mutlaka gerçekleştirirdi — elbette 'zorluklar' dar küçük-burjuva ölçüsüyle değil, dünya tarihi ölçüsüyle alınırsa!

Almanya'da devrimin 'patlak vermesi' geciktiği müddetçe, Almanlardan devlet kapitalizmini öğrenmek, onu ***bütün gücümüzle*** benimsemek, barbar Rusya'nın Batı uygarlığını benimsemesini hızlandırmak için, barbarlığa karşı barbarca mücadele yöntemlerinden çekinmeden, ***diktatörce*** yöntemlerden de çekinmemek görevimizdir. Anarşistler ve Sol Sosyal-Devrimciler arasında (ister istemez Karelin ve Ge'nin Merkez Yürütme Komitesi'ndeki konuşmalarını anımsıyorum), bir narsist gibi, Alman emperyalizminden 'öğrenme'nin biz devrimcilere yakışmadığını düşünen insanlar varsa, onlara şunu söylemeliyiz: Bu tür insanları ciddiye alacak bir devrim, umutsuzca (ve hak ettiği biçimde) yitirilmiş olurdu.

Rusya'da şimdi tam da küçük-burjuva kapitalizmi ağır basmaktadır, ve buradan ***hem*** büyük devlet kapitalizmine, ***hem de*** sosyalizme giden yol ***bir ve aynı yoldur***, adı 'üretimde ve dağıtımda genel muhasebe ve denetim' olan ***bir ve aynı*** ara istasyondan ***geçen*** yoldur. Bunu anlamayan; ya gerçek olguları bilmediği, neler olduğunu görmediği, gerçeğin gözünün içine bakmayı bilmediği için, ya da kendisini 'kapitalizm'le 'sosyalizm'in soyut karşılaştırması ile sınırladığı ve bu geçişin bugün ülkemizdeki somut biçim ve aşamalarını göremediği için affedilmez bir ekonomik hata yapmaktadır.

Parantez içinde belirtelim ki, 'Novaya Jizn' ve 'Vperyod' kampından en iyi kişileri yanıltan da aynı hatadır. Bu kampın en kötüleri ve vasatları, aptallık ve karaktersizliklerinden burjuvazinin peşinden koşmaktadırlar ve ondan gözleri yılmıştır. En iyileri ise, sosyalizmin ustalarının, kapitalizmden sosyalizme tüm bir geçiş döneminden boşuna söz etmediklerini ve yeni toplumun 'uzun doğum sancıları'ın boşuna vurgulamadıklarını kavramadılar; bu yeni toplum ise yine, şu ya da bu sosyalist devleti yaratma doğrultusundaki bir dizi en çeşitli, yetkinsiz somut çabalardan başka bir şekilde gerçekleştirilemeyecek olan bir soyutlamadır.

Rusya'nın bugün içinde bulunduğu ekonomik durumdan, hem devlet kapitalizminin hem sosyalizmin ***ortak paydasından*** (genel muhasebe ve denetim) geçmeden ilerlemek olanaksız olduğu için, insanın hem başkalarını, hem de kendini 'devlet kapitalizmine evrilme'yle korkutması düpedüz teorik bir saçmalıktır. Bu tam da 'evrim'in gerçek yolundan sapmak, bu yolu anlamamak demektir; pratikte ise küçük-mülk sahibi kapitalizmine gerilemekle eşanlamlıdır.

Devlet kapitalizmini ancak şimdi böyle 'yüksek' değerlendirmekle kalmadığım, aynı zamanda iktidarın Bolşevikler tarafından ele geçirilmesinden ***önce*** de aynı şeyi yaptığıma okurun ikna olması için, Eylül 1917'de yazdığım "Tehdit Eden Felaket ve Onunla Nasıl Mücadele Etmeli" broşürümden bir alıntı yapınama izin verin:

'... Ve şimdi junker-kapitalist, toprak beyi-kapitalist devletin ***yerine devrimci-demokratik*** devleti, yani ***bütün*** ayrıcalıkları devrimci biçimde yıkan, devrimci biçimde en tam demokrasiyi uygulamaya koymaktan korkmayan bir devleti koymaya çalışın. Gerçekten devrimci-demokratik bir devlette tekelci devlet kapitalizminin, kaçınılmaz olarak mutlaka sosyalizme doğru bir adım anlamına geldiğini göreceksiniz!'

'...Çünkü sosyalizm, tekelci devlet kapitalizmden bir adım ileriye atmaktan başka bir şey değildir.'

'... Tekelci devlet kapitalizmi, sosyalizmin en eksiksiz ***maddi*** hazırlığı, onun ***bekleme odasıdır,*** çünkü tarihin merdiveninde bu basamakla, sosyalizm denen basamak arasında bir ***ara basamak yoktur.***' (s. 27 ve 28.)*

Bunların Kerenski yönetimi altında yazıldığına, burada proletarya diktatörlüğünden, sosyalist devletten ***değil***, 'devrimci-demokratik' devletten söz edildiğine dikkat edilsin. Bu politik merdivende ***yükseldikçe,*** Sovyetlerde sosyalist devleti ve proletarya diktatörlüğünü ***daha mükemmel*** cisimlendirdikçe, 'devlet kapitalizmi'nden korkmamıza ***o kadar az*** gerek olduğu gerçekten açık değil mi? ***Maddi***, iktisadi anlamda, üretim anlamında henüz sosyalizmin 'bekleme odası'nda olmadığımız gerçekten açık değil mi? Ve henüz ulaşmadığımız bu 'bekleme odası'ndan geçmeden sosyalizmin kapısından içeri giremeyeceğimiz açık değil mi?..."

*

"...Şu husus da son derece öğreticidir:

Merkez Yürütme Komitesi'nde Buharin yoldaşla tartışırken, başka şeylerin yanında o şunları da söyledi: Uzmanlar için yüksek ücretler sorununda 'biz' (besbelli ki biz 'Sol Komünistler') 'Lenin'den daha sağdayız', çünkü Marx'ın, belli koşullar altında 'tüm çeteyi satın al-

* *Bütün Eserler, Cilt XXI, s. 233.* ***—Alm. Red.***

maının' (yani tam da kapitalistler çetesini, yani burjuvaziden toprakları, fabrikaları, atölyeleri ve diğer üretim araçlarını ***satın almanın*** [57]) işçi sınıfı için daha amaca uygun olacağını söylediğini anımsayarak burada herhangi bir sapma görmüyoruz.

Bu olağanüstü ilginç bir düşüncedir."

"...Marx'ın düşüncelerine iyice girmeye çalışalım.

Onun sözünü ettiği, geçen yüzyılın yetmişli yıllarının İngilteresi idi, tekel öncesi kapitalizmin zirvesinde olduğu dönemdi, o zamanlar en az militarizmin ve bürokrasinin olduğu bir ülkeydi, burjuvazinin işçiler tarafından 'satın alınması' anlamında sosyalizmin 'barışçıl' bir zaferi için en çok imkânın bulunduğu bir ülkeydi. Ve Marx şöyle diyordu: Belli koşullar altında işçiler burjuvaziyi toptan satın almayı kesinlikle reddetmeyeceklerdir. Devrimin biçimleri, yöntemleriyle ilgili olarak Marx elini kolunu —ve sosyalist devrimin gelecekteki icracılarının elini kolunu— bağlamamıştı, çünkü o, ne kadar çok yeni sorun çıkacağını, devrimin seyri içinde durumun nasıl değişeceğini, ne kadar ***sık*** ve ***çok*** değişeceğini biliyordu.

Ve Sovyet Rusya'da, iktidarın proletarya tarafından ele geçirilmesinden ***sonra***. sömürücülerin askeri direniş ve sabotajının bastırılmasından ***sonra***, ***bazı*** koşulların, elli yıl önce İngiltere'deki —eğer İngiltere o zamanlar sosyalizme barışçıl biçimde geçmeye başlamış olsaydı, orada mevcut olabilecek olan— koşullara benzediği apaçık değil mi? Şu hususlar, İngiltere'de o zamanlar kapitalistlerin işçilere boyun eğmesini garantileyecekti: 1) bir köylülüğün olmamasından dolayı nüfus içinde işçilerin, proleterlerin tamamen ağır basması (İngiltere'de yetmişli yıllarda, sosyalizmin kır işçileri arasında olağanüstü hızlı başarılar kazanacağı umudunu doğuran belirtiler mevcuttu); 2) proletaryanın sendikalarda mükemmel örgütlülüğü (o zamanlar İngiltere bu açıdan dünyanın bir numaralı ülkesiydi); 3) politik özgürlüğün yüzyıllar boyunca gelişmesi sayesinde eğitilmiş proletaryanın nispeten yüksek kültür seviyesi; 4) mükemmel örgütlü İngiliz kapitalistlerinin —o

zamanlar dünyanın en örgütlü kapitalistleriydiler (şimdi ise Almanya birinci sıraya çıktı)— politik ve ekonomik sorunları uzlaşmayla çözme yönündeki uzun alışkanlıkları. O zamanlar İngiltere'de kapitalistlerin işçilere ***barışçıl*** boyun eğme olasılığı düşüncesi bu hususlardan dolayı doğabildi.

Şu anda belli temel önkoşullar (Kasım [Ekim] zaferi ve Kasım'dan [Ekim'den] Şubat'a kadar kapitalistlerin askeri direnişinin ve sabotajının bastırılması) bizde bu boyun eğmeyi garantiliyor. Fakat bizde nüfus içinde işçilerin, proleterlerin tamamen ağır basması ve yüksek örgütlülüğü ***yerine***, proleterlerin yoksul ve hızla sefalete düşen köylülük tarafından desteklenmesi, zaferin bir faktörüydü. Son olarak, yüksek bir kültür seviyemiz ve uzlaşma alışkanlığımız yok. Bu somut koşulları iyice düşündüğümüzde, şimdi, hiçbir şekilde 'devlet kapitalizmi'ni kabul etmeyen, uzlaşmanın lafını bile duymak istemeyen, Sovyet iktidarının aldığı önlemleri spekülasyonla, yoksul halkı satın alarak vs. boşa çıkarmayı sürdüren kültürel olarak geri kapitalistlerle acımasızca hesaplaşma yöntemlerini; 'devlet kapitalizmi'ne hazır olan, onu uygulayabilecek, gerçekten on milyonlarca insanın ihtiyaçlarını karşılayan ***en büyük*** fabrikaların akıllı ve deneyimli örgütçüleri olarak proletaryaya yararlı olan kültürel bakımdan ileri kapitalistlere karşı ***uzlaşma*** ya da satın alma ***yöntemleriyle birleştirebileceğimiz*** ve birleştirmek zorunda olduğumuz açıklık kazanır.

Buharin çok okumuş bir Marksist iktisatçıdır. O nedenle, Marx'ın işçilere, tam da sosyalizme geçişi kolaylaştırmak üzere büyük çaplı üretimin organizasyonunu muhafaza etmenin ne kadar önemli olduğunu öğretmekte mutlak surette haklı olduğunu hatırlıyor; koşullar kapitalistleri (***istisnai*** olarak: İngiltere o zamanlar bir istisnaydı[58]) barışçıl biçimde boyun eğmek ve uygar, örgütlü bir biçimde, satın alma koşuluyla, sosyalizme geçmek zorunda bırakacak biçimde şekillendiği ***takdirde, kapitalistlere iyi ücret ödeme***, onları satın alma düşüncesinin kesinlikle caiz olduğunu hatırlıyor.

Fakat Buharin bir hata yapmıştır, çünkü Rusya'daki mevcut anın somut özgüllüğünü iyice düşünmemiştir; Rusya proletaryasının, bizim, siyasi düzenimiz bakımından, işçilerin siyasi iktidarının gücü bakımından İngiltere ve Almanya'dan ***ileri*** olduğumuz, fakat doğru dürüst bir devlet kapitalizmi örgütleme bakımından, kültür seviyesi bakımından, sosyalizmi maddi olarak 'uygulamaya koyma'nın, onu üretimde uygulamaya koymanın hazırlık derecesi bakımından Batı Avrupa devletlerinin en gerisinden ***geri*** olduğumuz olağanüstü anın somut özgüllüğünü iyice düşünmemiştir. Bu özgül durumdan şu an tam da, işçilerin, Sovyet iktidarının hizmetine girmeye ve büyük ve en büyük 'devlet' üretimini yoluna koymaya hazır en kültürlü, en yetenekli, en örgütçü kapitalistlere önermek zorunda olduğu bir özgül 'satın alma' zorunluluğu çıktığı açık değil mi? Böylesine özgül bir durumda, iki türlü hatadan, her ikisi de kendi tarzında küçük-burjuva bir hata olan iki hatadan kaçınmaya çalışmak zorunda olduğumuz açık değil mi? Bir yandan, iktisadi 'güçlerimiz'le siyasi gücümüz arasındaki çakışmazlığı kabul ettiğimiz için, 'demek ki' iktidarı ele geçirmemeliydik demek ölümcül bir hata olurdu. Dünyadan bihaber insanlar böyle düşünür, bir 'çakışma'nın asla olmayacağını, bunun ne doğanın, ne de tarihin gelişmesinde mümkün olmadığını, tam sosyalizmin ancak bir dizi denemeyle —bunlardan her biri, tek başına alındığında, tekyanlı olacak, belli bir çakışmazlıktan mustarip olacaktır— ***tüm*** ülkelerin proleterlerinin devrimci işbirliğinden doğacağını unutan insanlar böyle düşünür.

Öte yandan, kendini 'ateşli' radikalizme kaptıran, fakat tutarlı, iyi düşünülüp taşınılmış, en zor geçişleri hesaba katan bir devrimci çalışmaya yeteneği olmayan yaygaracıları ve palavracıları başıboş bırakmak apaçık bir hata olurdu.

Ne mutlu ki, devrimci partilerin gelişme ve Bolşevizmin onlarla mücadele tarihi bize çehresi iyice belirlenmiş tipler bıraktı; bunlardan Sol Sosyal-Devrimciler ve Anarşistler, kötü devrimciler tipinin çarpıcı örnekleridir. Şimdi bunlar 'sağ Bolşevikler'in 'uzlaşma politikası'na karşı isterik, korkunç bir yaygara koparıyorlar. Fakat 'uzlaşma politi-

kası'nın ***neden*** kötü olduğunu, tarihin ve devrimin gelişimi tarafından ***niçin*** mahkûm edildiğini düşünebilecek durumda değiller.

Kerenski döneminin uzlaşma politikası iktidarı emperyalist burjuvaziye teslim ediyordu; iktidar sorunu ise her devrimin temel sorunudur. Ekim-Kasım 1917'de bir kısım Bolşeviğin uzlaşma politikası[59], ya proletaryanın iktidarı devralmasından korkuyordu, ya da iktidarı sadece Sol Sosyal-Devrimciler gibi 'güvenilmez yol arkadaşları'yla değil, aynı zamanda, Kurucu Meclis'in dağıtılması, Bogayevski'lerin acımasızca bastırılması, Sovyet kuruluşları sisteminin tamamen geliştirilmesi, zoralım gibi en önemli işlerde bizi kaçınılmaz olarak engelleyecek Çernov'cular, Menşevikler gibi düşmanlarla da eşit ölçüde ***paylaşmak*** istiyorlardı.

Şimdi iktidar ele geçirilmiş, savunulmuş ve sağlamlaştırılmıştır; ***bir*** partinin, 'güvenilmez yol arkadaşları' olmadan proletarya partisinin elinde bulunuyor. ***İktidarı*** paylaşmaktan, burjuvaziye karşı proletarya diktatörlüğünden vazgeçmekten söz dahi edilemeyecek olan bugün, uzlaşma politikasından söz etmek, düpedüz, papağan gibi ezberlenmiş fakat anlaşılmamış sözleri tekrarlamak demektir. Ülkeyi yönetebilecek ve yönetmek zorunda olduğumuz bir durumda, kapitalizmin eğittiği unsurlar arasından kültürel olarak en gelişmiş olanları paraya kıyarak yanımıza çekmeye, küçük-burjuva yıkıma karşı hizmetimize sokmaya çalışmamızı 'uzlaşma politikası' olarak nitelemek, sosyalist inşanın ekonomik görevleri üzerine düşünmeyi hiç bilmemektir."

AYNÎ VERGİ, SERBEST TİCARET VE İMTİYAZLAR ÜZERİNE

1918 yılından aktarılan bu alıntılarda, süreler bakımından bir dizi hata vardır. Sürelerin o zamanlar kabul edilenden daha uzun olduğu görülmüştür. Buna şaşmamak gerekir. Ne var ki ekonomimizin temel unsurları aynı kalmıştır. "Köy yoksulları" (proleter ve yarı-proleterler)

pekçok durumda orta köylülüğe dönüştü. Böylece küçük mülk sahibi, küçük-burjuva "unsur" güçlendi. Ve 1918-1920 arasındaki içsavaş ülkenin yıkımını olağanüstü güçlendirdi, üretici güçlerinin restorasyonunu engelledi ve en çok da proletaryaya kan kaybettirdi. Bunun üzerine 1920 yılında alman mahsulün kötülüğü, yem sıkıntısı, hayvanların telef oluşu geldi ki, bu durum ulaşımın ve sanayinin restorasyonunu daha çok engelledi; bu da en önemli yakıtımız olan odunun köylü araçlarıyla taşınmasını engelledi.

Sonuç olarak, 1921 yılının ilkbaharında politik durum öyle şekillendi ki, köylülüğün durumunu düzeltmek ve üretici güçlerini kalkındırmak için derhal en kararlı, en olağanüstü önlemlere başvurmak acilen zorunlu hale geldi.

Neden işçilerin durumunu değil de köylülerin durumunu?

Çünkü işçilerin yaşam durumunu iyileştirmek için ekmek ve yakıta ihtiyaç vardır. Şu anda en büyük "aksaklık" —devlet ekonomisinin bütünü açısından— bundan ortaya çıkmaktadır. Tahıl üretimini ve tedarikini, yakıt teminini ve teslimini artırmak ise, köylülüğün durumunu düzeltmek, üretici güçlerini kalkındırmak dışında olanaksızdır. İşe köylülükle başlanmalıdır. Bunu kavramayan, köylülüğü ilk sıraya koyma olgusunda proletarya diktatörlüğünden bir "vazgeçiş", ya da böyle bir şey görme eğiliminde olanlar, mesele hakkında düşünmüyor, safsataya kapılıyor demektir. Proletarya diktatörlüğü politikanın proletarya tarafından sevk ve idare edilmesi demektir. Önder sınıf olarak, egemen sınıf olarak proletarya, politikayı, ilk planda en acil, en "yakıcı" sorun çözülecek şekilde yönlendirmeyi bilmek zorundadır. Bugün en acil sorun, köylü iktisadının üretici güçlerini derhal kalkındıracak önlemler almaktır. İşçilerin de durumunu iyileştirmek, işçilerin köylülerle ittifakını sağlamlaştırmak, proletarya diktatörlüğünü sağlamlaştırmak ancak ***bu yolla*** olanaklıdır. İşçi sınıfının durumunu ***bu yolla*** düzeltmek ***istemeyen*** bir proleter ya da proletaryanın temsilcisi, ***gerçekte*** Beyaz Muhafızların ve kapitalistlerin suç ortağı olacaktır. Çünkü bu yoldan gitmemek demek, işçilerin lonca çıkarlarını sınıf çıkarlarının önüne

koymak demektir, işçi sınıfının bütününün, diktatörlüğünün, çiftlik sahipleri ve kapitalistlere karşı köylülerle ittifakının, işçilerin sermayenin boyunduruğundan kurtuluşu için mücadelede önder rolünün çıkarlarını işçilerin doğrudan, anlık, kısmi çıkarlarına kurban etmek demektir.

Yani: ilk planda köylülüğün üretici güçlerini kalkındırmak için derhal ve ciddi önlemler almak zorunludur.

Beslenme politikasında ciddi değişiklikler yapmadan bu olanaksızdır. Zoralımın yerine, vergi ödendikten sonra —en azından yerel ekonomik ilişkiler çapında— serbest ticaretle bağlı olan aynî verginin konması böyle bir değişiklikti.

Zoralım yerine aynî verginin konmasının özü nedir?

Bu konuya ilişkin yanlış düşünceler çok yaygındır. Yanlışlık büyük ölçüde geçişin özünün künhüne varmaya çalışmamaktan, bu geçişin nereden gelip, nereye gittiğini sormamaktan kaynaklanmaktadır. Mesele öyle düşünülüyor ki, sanki söz konusu olan genel olarak komünizmden, genel olarak burjuva koşullara geçiştir. Bu yanılgı karşısında kaçınılmaz olarak Mayıs 1918'de söylenenlere dikkat çekilmelidir.

Aynî vergi, aşırı yoksulluk, yıkım ve savaşın yol açtığı kendine özgü "Savaş Komünizmi"nden kurallara bağlı sosyalist ürün mübadelesine geçiş biçimlerinden biridir. Sosyalist ürün mübadelesi ise, kendi payına, nüfus içinde küçük köylülüğün egemen olmasının neden olduğu özelliklere sahip sosyalizmden komünizme geçişin biçimlerinden biridir.

Kendine özgü "Savaş Komünizmi", gerçekten de köylülerin elindeki bütün tahıl fazlalarına, evet hatta bazen fazlalıklara değil, köylünün kendisine gerekli olan gıda maddesinin bir bölümüne, ordunun ve işçilerin ihtiyaçlarını karşılamak için el koymaktan ibaretti. Köylülerin tahılını büyük çoğunlukla krediyle, kâğıt para karşılığında almıştık.

Yıkılmış küçük-burjuva ülkede çiftlik sahipleri ve kapitalistler üzerinde başka türlü zafer kazanamazdık. Ve (sömürücülerimiz dünyanın en güçlü devletlerince desteklenmesine rağmen) zafer kazanmış olmamız olgusu, işçi ve köylülerin kurtuluş mücadelelerinde büyük kahramanlıklar gösterdiklerini kanıtlamakla kalmıyor sadece, aynı zamanda, burjuvazinin uşakları olarak Menşeviklerin, Sosyal-Devrimcilerin, Kautsky ve ortaklarının bu "Savaş Komünizmi"ni hanemize ***suç*** olarak yazmakla nasıl bir rol oynadıklarını da gösteriyor. Onun hanemize kazanım olarak yazılması gerekir.

Fakat bu kazanımın gerçek ölçüsünü bilmek daha az önemli değildir. "Savaş Komünizmi"ni savaş ve yıkım dayattı. O proletaryanın ekonomik görevlerine uygun bir politika değildi ve olamazdı da. O geçici bir önlemdi. Bir küçük-burjuva ülkesinde diktatörlüğünü gerçekleştiren proletaryanın doğru politikası, tahıla karşı köylünün ihtiyacı olan sanayi ürünlerinin mübadelesidir. Sadece böyle bir beslenme politikası proletaryanın görevlerine uygun düşer, sadece böyle bir politika sosyalizmin temellerini sağlamlaştırmaya ve tam zaferini sağlamaya uygundur.

Aynî vergi bu politikaya geçiş demektir. Biz hâlâ öyle yıkıma uğramış, (dün cereyan etmiş olan ve kapitalistlerin açgözlülüğü ve öfkesi nedeniyle yarın yine patlak verebilecek olan) savaşın yüküyle öylesine ezilmiş durumdayız ki, köylülere, ihtiyacımız olan tahılın ***bütünü*** için sanayi ürünleri sağlayamıyoruz. Bunu bildiğimiz için aynî vergi uygulamasına geçiyoruz, yani (ordu ve işçiler için) gerekli asgari miktarda tahılı vergi olarak alıyoruz. Geriye kalanını sanayi ürünleriyle mübadele edeceğiz.

Bu noktada şu da gözden kaçırılmamalıdır. Yokluk ve yıkım o boyuttadır ki, devletsel, fabrika tipinde, sosyalist büyük sanayii bir çırpıda restore edebilecek durumda değiliz. Bunun için büyük sanayi merkezlerinde büyük tahıl ve yakıt stoklarına, hurdalaşmış makinelerin yerine yeni makineler koymaya vs. gerek vardır. Bunun bir defada yapılamayacağını deneyimle öğrendik ve yıkıcı emperyalist savaştan

sonra, en zengin ve en ileri ülkelerin bile ancak uzun yıllar içinde bu görevi çözebilecek hale geleceklerini biliyoruz. Yani, ne malzeme, ne de hammadde, yakıt ve gıda maddelerinde devlet stokları, ya da büyük stoklar gerektirmeyen ve köylü ekonomisine hemen belli bir yardım yapıp onun üretici güçlerini geliştirebilecek olan ***küçük*** sanayinin restorasyonunu belli ölçülerde teşvik etmek gerekmektedir.

Buradan ne sonuç çıkar?

Buradan, belli bir (yerel de olsa) ticaret özgürlüğü temelinde küçük-burjuvazinin ve kapitalizmin yeniden canlanması sonucu çıkar. Buna hiç kuşku yok. Bunu görmezden gelmek gülünçtür.

Bu zorunlu mu? Haklılığı var mı? Tehlikeli değil mi?

Bu tür sorular çokça sorulmaktadır ve çoğu durumda (hafif tabirle) soruyu soranın saflığını gözler önüne sermektedir.

Mayıs 1918'de, çeşitli sosyo-ekenomik biçimlerin ekonomimizde mevcut unsurlarını nasıl tanımladığımı okuyun. Hiç kimse tüm bu beş iktisat biçiminin, ataerkil, yani yarı-vahşi ekonomik biçimden sosyalist biçime kadar bu beş basamağının (ya da unsurunun) hepsinin mevcut olduğunu inkâr edemeyecektir. Bir küçük köylü ülkesinde, küçük köylü, yani kısmen ataerkil, kısmen küçük-burjuva "ekonomi biçimi"nin ağırlıkta olması doğaldır. Mübadele mevcut olduğu sürece küçük işletmenin gelişimi küçük-burjuva bir gelişmedir, kapitalist bir gelişmedir — bu, darkafalının günlük deneyim ve gözleminin bile onaylayacağı, politik ekonominin tartışmasız bir gerçeği, herkesin bildiği bir gerçektir.

Böyle bir ekonomik gerçeklik karşısında sosyalist proletarya hangi politikayı izleyebilir? Küçük köylüye, tahıl ve hammadde karşılığında, ihtiyaç duyduğu, sosyalist büyük işletmenin ürettiği ***bütün ürünleri*** temin etmeli midir? Bu en arzu edilir, "en doğru" politika olurdu — ve bu politikayı başlattık da. Ne var ki ***bütün*** ürünleri temin edemeyiz, bunu kesinlikle yapamayız ve daha uzun süre de, en azın-

dan bütün ülkenin elektrifikasyonu için ilk basamak çalışmalarını bitirinceye kadar bu durumda olamayacağız. Peki ne yapmalı? Ya milyonlarca küçük üreticinin varlığı durumunda kaçınılmaz olan özel, devletdışı mübadelenin, yani ticaretin, yani kapitalizmin her türlü gelişmesi tamamen yasaklanmaya, engellenmeye çalışılacaktır. Böyle bir politika aptallık olurdu ve böyle bir şeye girişecek olan partinin intiharı anlamına gelirdi. Aptallık olurdu, çünkü bu politikayı uygulamak iktisaden olanaksızdır; intihar anlamına gelirdi, çünkü böyle bir politika deneyen partiler kaçınılmaz biçimde karaya otururlar. Bazı komünistlerin tam da ***böyle*** bir politikaya düşerek "düşüncede, sözde ve eylem"de günah işledikleri gizlenemez. Bu hatalardan kurtulmak için çaba sarfedelim. Bu hatalardan mutlaka kurtulmalıyız, yoksa çok kötü olur.

Ya da (***mümkün olan*** son ve biricik akıllı politika olarak) kapitalizmin gelişmesi yasaklanmaya ya da engellenmeye değil, bilakis ***devlet kapitalizminin*** dümen suyuna yönlendirilmeye çalışılır. İktisaden bu mümkündür, çünkü serbest ticaretin ve genelde kapitalizmin unsurlarının görüldüğü her yerde devlet kapitalizmi şu ya da bu biçimde, şu ya da bu ölçüde mevcuttur.

Sovyet devletini, proletarya diktatörlüğünü devlet kapitalizmiyle kombine etmek, birleştirmek, uyum içine sokmak olanaklı mı?

Elbette olanaklı. Mayıs 1918'de tam da bunu kanıtlamaya çalıştım. Ve Mayıs 1918'de öyle umuyorum ki bunu kanıtladım. Dahası: O zamanlar küçük mülk sahibi (gerek küçük ataerkil, gerek küçük-burjuva) unsura kıyasla devlet kapitalizminin ileri bir adım olduğunu da kanıtladım. Mevcut politik-ekonomik durumda devlet kapitalizmini mutlaka küçük-burjuva üretimle de kıyaslamak gerekirken, devlet kapitalizmini sadece sosyalizmin karşısına koymakla, ya da sadece sosyalizmle kıyaslamakla yığınla hata işlenir.

Bütün sorun —hem teorik, hem de pratik olarak— (belli bir dereceye kadar ve belli bir süre için) kaçınılmaz olan kapitalizmin gelişiminin nasıl devlet kapitalizminin dümensuyuna sokulacağının, bunun

için hangi koşulların yaratılması gerektiğinin, yakın gelecekte devlet kapitalizminin sosyalizme dönüşümünü nasıl garanti etmek gerektiğinin doğru yöntemlerini bulmaktır.

Bu sorunun çözümüne girişmek için, önce Sovyet sistemimiz içinde, Sovyet devletimiz çerçevesi içinde devlet kapitalizminin pratikte ne olacağı ve olabileceği konusunda kafaların tamamen açık olması gerekir.

Sovyet iktidarının kapitalizmin gelişimini devlet kapitalizminin dümen suyuna nasıl yönlendirdiğinin, devlet kapitalizmini nasıl "yetiştirdiği"nin en basit durumunu, en basit örneğini imtiyazlar oluşturur. Şimdi ülkemizde herkes imtiyazların zorunlu olduğunda birleşiyor, fakat herkes imtiyazların anlamı üzerinde düşünmüyor. Sosyo-ekonomik biçimler ve bunların karşılıklı ilişkileri bakımından Sovyet sistemi içinde imtiyazlar nedir? İmtiyazlar, Sovyet iktidarının, yani proleter devletin (ataerkil ve küçük-burjuva) küçük mülk sahibi unsura karşı devlet kapitalizmiyle yaptığı bir anlaşma, bir blok, bir ittifaktır. İmtiyaz sahibi, bir kapitalisttir. İşi kapitalistçe, kâr amacıyla yürütür, proleter devlet iktidarıyla olağanın üstünde bir ekstra kâr elde etmek, ya da başka yollardan elde edemediği ya da olağanüstü zor elde edebileceği hammaddeleri temin etmek için anlaşma yapar. Sovyet iktidarı, üretici güçlerin gelişmesiyle, hemen ya da kısa süre içinde ürün miktarının artmasıyla bir yarar elde eder. Diyelim ki yüz muayyen şirketimiz, ocağımız, orman alanımız var. Bunların hepsini işletmemiz olanaksızdır; elimizdeki makineler, gıda maddeleri ve ulaşım araçları yetmemektedir. Aynı nedenlerden dolayı diğer tesisleri de kötü işletiyoruz. Büyük işletmelerin kötü ve yetersiz çalışması sonucunda bütün tezahürleriyle birlikte küçük mülk sahibi unsurun güçlenmesi ortaya çıkmaktadır: çevredeki (daha sonra tüm) köylü iktisadının güçsüzleşmesi, üretici güçlerinin harap olması, Sovyet iktidarına duyduğu güvenin sarsılması, yolsuzluk ve küçük çaplı (ki en tehlikelisi budur) kitlesel spekülasyon vs. Sovyet iktidarı devlet kapitalizmini imtiyazlar biçiminde "yetiştirerek" küçük işletmeye karşı büyük işletmeyi, geri olana

karşı ileri olanı, el emeğine karşı makine işini güçlendirir, kendi elindeki büyük sanayi ürünlerinin miktarını çoğaltır (üretimin teslim edilmesi gereken bölümünü), küçük-burjuva-anarşik ilişkilere karşıt olarak devletçe düzenlenen ekonomik ilişkileri güçlendirir. Ölçülü ve ihtiyatlı uygulanan bir imtiyazlar politikası üretim seviyesini, işçilerin ve köylülerin durumunu hızla (yüksek olmayan, belli bir ölçüde) yükseltmemize hiç kuşkusuz yardım edecektir — elbette bazı fedakârlıklar pahasına, milyonlarca ve on milyonlarca pud çok değerli ürünün kapitalistlere teslim edilmesi pahasına. İmtiyazların bizim için faydalı ve tehlikesiz olacağı ölçü ve koşulların saptanınası güçler dengesine bağlıdır, mücadeleyle belirlenir, çünkü imtiyazlar aynı zamanda mücadelenin bir biçimidir, sınıf mücadelesinin başka biçimde sürdürülmesidir ve asla sınıf mücadelesinin yerini sınıf barışının alması değildir. Mücadele yöntemlerini bize pratik gösterecektir.

İmtiyazlar biçimindeki devlet kapitalizmi, Sovyet sistemi içinde devlet kapitalizminin başka biçimlerine kıyasla, herhalde en basit, en anlaşılır, en açık, tam olarak çizilmiş biçimdir. Burada kültür seviyesi yüksek, ileri Batı Avrupa kapitalizmiyle doğrudan doğruya resmi, yazılı bir anlaşma yapmış oluyoruz. Kazançlarımızı ve kayıplarımızı, haklarımızı ve yükümlülüklerimizi tam olarak biliyoruz, imtiyazları ne kadar süre için verdiğimizi, eğer anlaşma zamanından önce satın alma hakkını öngörüyorsa, zamanından önce satın almanın şartlarını biliyoruz. Dünya kapitalizmine belli bir "haraç" ödüyoruz, bir bakıma kendimizi "bedel ödeyerek" ondan "kurtarıyoruz" ve buna karşılık belli bir ölçüde Sovyet iktidarının derhal sağlamlaşmasını, ekonomimizin yönetimi için koşulların iyileşmesini elde ediyoruz. İmtiyazlar meselesinde bütün zorluk, imtiyaz anlaşması imzalanırken herşeyi düşünüp taşınmak ve sonra da ona uyulmasını denetlemeyi bilmektir. Hiç kuşku yok ki bu hususta zorluklar vardır, ve ilk başlarda hatalar herhalde kaçınılmaz olacaktır, fakat sosyalist devrimin diğer görevlerine kıyasla ve özellikle devlet kapitalizmini geliştirmenin, izin vermenin ve yetiştirmenin diğer biçimlerine kıyasla bu zorluklar çok küçüktür.

Aynî verginin uygulanmasıyla bağıntılı olarak, "imtiyazlar" politikasının ilke ve esaslarını (yani "imtiyazlı" devlet kapitalizmine benzer bir politikayı) kapitalizmin, serbest ticaretin, yerel mübadelenin vs. diğer biçimlerine uygulamak bütün parti ve Sovyet fonksiyonerlerinin en önemli görevidir.

Kooperatifleri alalım. Aynî vergi üzerine kararnamenin kooperatifler üzerine hükümlerde derhal bir revizyona ve kooperatiflerin "özgürlükleri" ve haklarının belli oranda genişlemesine yol açması boşuna değildir.* Kooperatifler de devlet kapitalizminin bir biçimidir[60], ama daha az basit, daha az belirgin, daha karmaşık bir biçimi; ve bu nedenle iktidarımıza pratikte daha büyük zorluklar çıkarmaktadır. Küçük meta üreticilerinin kooperatifleri (ve burada işçi kooperatiflerinden değil, egemen olan, küçük-burjuva bir ülke için tipik olan bu tür kooperatiflerden söz ediliyor) kaçınılmaz olarak küçük-burjuva kapitalist ilişkiler üretirler, bunların gelişmesini teşvik ederler, küçük kapitalistleri birinci sıraya çıkarır ve onlara en büyük yararları sunarlar. Küçük mülk sahipleri üstünlükteyse ve mübadele olanağı ve zorunluluğu varsa, bundan başka türlüsü de olamaz. Kooperatiflerin özgürlüğü ve hakları Rusya'da mevcut koşullar altında kapitalizm için özgürlük ve hak demektir. Bu apaçık gerçeğe gözlerini kapamak bir aptallık ya da cinayet olurdu.

Fakat özel kapitalizmden farklı olarak "kooperatif" kapitalizmi, Sovyet iktidarı altında devlet kapitalizminin bir türevini oluşturur ve bu yanıyla bugün bizim için avantajlı ve yararlıdır — elbette belli bir ölçüde. Aynî vergi, geriye kalan (yani vergi biçiminde toplanmayan) fazlaların serbest satışı anlamına geldiği ölçüde, kapitalizmin ***bu*** gelişimini —çünkü serbest satış, serbest ticaret kapitalizmin bir gelişmesidir— kooperatif kapitalizminin dümensuyuna yönlendirmeye çalışmalıyız. Kooperatif kapitalizmi muhasebeyi, denetimi, gözetimi, devletle (bu durumda Sovyet devletiyle) kapitalistler arasındaki akte bağlanmış

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 139 ve devamı.* ***—Red.***

ilişkileri kolaylaştırması bakımından devlet kapitalizmine benzer. Ticaret biçimi olarak kooperatifler sadece anlattığımız nedenlerden dolayı değil, ayın zamanda nüfusun milyonlarca kitlesinin, daha sonra bütün nüfusun birleşmesini, örgütlenmesini kolaylaştırdığı için de özel ticaretten daha avantajlı ve yararlıdır; ve bu durum, kendi payına, daha sonra devlet kapitalizminden sosyalizme geçiş açısından muazzam bir artı puan anlamına gelmektedir.

Devlet kapitalizminin biçimleri olarak imtiyazlarla kooperatifleri karşılaştıralım. İmtiyaz, makineleşmiş büyük sanayiye, kooperatifler ise küçük sanayiye, esnaf tipi, hatta kısmen ataerkil küçük sanayiye dayanır. Her imtiyaz anlaşmasında tek bir kapitaliste ya da tek bir firmaya, tek bir şirkete, kartele, tröste imtiyaz verilmesi söz konusudur. Kooperatifler ise binlerce, hatta milyonlarca küçük mülk sahibini kapsar. İmtiyazlarda kesin bir anlaşma ve kesin bir süre vardır, hatta bu zorunludur. Kooperatifler ise ne tam bir anlaşmaya, ne de tam bir süreye izin verirler. Bir imtiyaz anlaşmasını feshetmek, kooperatifler üzerine bir yasayı kaldırmaktan çok daha kolaydır. Fakat anlaşmanın yırtılıp atılması, kapitalistlerle ekonomik ittifak ya da ekonomik "bir arada yaşama" fiili ilişkilerinin bir çırpıda, düpedüz, derhal kopması anlamına gelir, buna karşılık kooperatifler üzerine bir yasanın herhangi bir şekilde feshedilmesi, herhangi bir yasa, Sovyet iktidarının küçük kapitalistlerle fiili "bir arada yaşama"sını sadece derhal koparmamakla kalmayacaktır, bilakis bu yasalar zaten gerçek ekonomik ilişkileri koparabilecek durumda değiller. İmtiyaz sahibine "gözkulak olmak" kolay, kooperatifçiye "gözkulak olmak" ise zordur. İmtiyazlardan sosyalizme geçiş, büyük işletmenin bir biçiminden başka bir biçimine geçiş anlamına gelir. Küçük mülk sahiplerinin kooperatiflerinden sosyalizme geçiş küçük işletmeden büyük işletmeye geçiştir, yani daha karmaşık bir geçiştir, fakat buna karşılık, başarıldığı takdirde, nüfusun geniş kesimlerini kapsamaya, her türlü "yeniliğe" karşı direnme anlamında en inatçı olan eski, sosyalizm öncesi, hatta kapitalizm öncesi ilişkilerin derin ve inatçı köklerini koparmaya elverişlidir. İmtiyaz politikası başarılı olduğu takdirde, —bizimkilere kıyasla— modern ileri kapitaliz-

min doruğunda bulunan az sayıda örnek büyük işletmemiz olacaktır; birkaç on yıl sonra bu işletmeler tamamen bizim mülkiyetimize geçecektir. Kooperatif politikası başarılı olduğu takdirde, küçük işletmelere atılım yaptıracak ve —belirsiz bir süre içinde— gönüllü birlik temelinde onların büyük işletmeye geçişini kolaylaştıracaktır.

Devlet kapitalizminin bir üçüncü türünü alalım. Devlet, kapitalisti tüccar olarak yanına çeker ve devlet ürünlerinin satışı ve küçük üreticilerin ürünlerinin alımı için ona belli bir komisyon öder. Bir dördüncü tür: Devlet kapitaliste devlete ait bir işletme, ya da tesisi, ya da bir orman alanını, bir toprak parçasını vs. kiralar; bu kira sözleşmesi imtiyaz sözleşmesiyle büyük bir benzerlik içindedir. Devlet kapitalizminin bu son iki türünden bizde hiç söz edilmiyor, bunlar hiç düşünülmüyor, tamamen gözardı ediliyor. Ama bu, güçlü ve akıllı olduğumuzdan değil, güçsüz ve aptal olduğumuzdan oluyor. "Acı gerçek"le yüzyüze gelmekten korkuyoruz ve sık sık "bizi irşat eden bir hayale"* yenik düşüyoruz. Tekrar tekrar "biz"im kapitalizmden sosyalizme geçtiğimizi zannediyoruz ve bu "biz"den kimin anlaşılması gerektiği konusunda tam ve belirgin bir fikir edinmiyoruz. Bu berrak fikri unutmamak için 5 Mayıs 1918 tarihli makalemde** sunduğum ekonomimizdeki toplumsal ekonominin bütün unsurlarını —kesinlikle istisnasız hepsini—, bütün değişik biçimlerini göz önünde bulundurmak gerekir. "Biz" proletaryanın öncüsü, öncü birliği doğrudan sosyalizme geçiyoruz, fakat öncü birlik nüfusun toplam kitlesi içinde yine küçük bir kesim olan proletaryanın küçük bir kesimidir. Ve "biz"im sosyalizme doğrudan geçiş görevimizi başarıyla yerine getirmemiz için ***kapitalizm öncesi*** ilişkilerden sosyalizme geçiş için hangi ***aracı*** yolların, yöntemlerin, araçların ve yardımcı araçların zorunlu olduğunu bilmemiz gerekir. Meselenin püf noktası budur.

---

* *Puşkin'in şu dizesine atfen: "Acı gerçekliğin maiyetindense, bizi irşat eden hayal yeğdir."* ***—Alm. Red.***

** *Bkz. "'Sol' Çocukluk ve Küçük-Burjuvalık Üzerine" broşürü, elinizdeki baskı, Cilt 7, s. 365 ve devamı. (—İnter Yayınları)* ***—Red.***

Rusya Federatif Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'nin haritasına bakın. Vologda'nın kuzeyi, Don üzerindeki Rostov'un ve Saratov'un güneydoğusu, Orenburg ve Omsk'un güneyi ve Tomsk'un kuzeyinde düzinelerce dev uygar devlete yer olabilecek haddi hesabı olmayan topraklar uzanıyor. Ve bütün buralarda ataerkil koşullar, yarı ve tam barbarlık egemen. Ya Rusya'nın geriye kalan ücra kırsal bölgeleri? Onlarca verst karayolunun, daha doğrusu yolsuzluğun köyü demiryolundan, yani uygarlıkla, kapitalizmle, büyük sanayiyle, büyük kentle maddi bağdan kopardığı bütün o bölgeler? Bütün bu bölgelerde de ataerkil koşullar, atalet, yarı barbarlık egemen değil mi?

Rusya'da hâkim olan bu durumdan sosyalizme doğrudan geçişi gerçekleştirmek düşünülebilir mi? Bir ölçüye kadar evet, fakat ancak şimdi büyük ve tamamlanmış bilimsel bir çalışma[61] sayesinde iyice bildiğimiz bir koşulla. Bu önkoşul elektrifikasyondur. Onlarca şehirlerarası elektrik santralı kurarsak (artık bunları nerelerde, nasıl inşa edebileceğimizi ve etmemiz gerektiğini biliyoruz), buralardan her köye elektrik enerjisi verebilirsek, yeterli miktarda elektromotor ve diğer makineleri temin edersek ataerkil koşullarla sosyalizm arasında geçiş aşamalarına, aracı halkalara gereksinim olmayacaktır ya da hemen hemen olmayacaktır. Fakat biz bu "bir" koşulun, tek başına ilk basamak çalışmalarının uygulanması için en azından on yıl gerektirdiğini ve bu süreyi kısaltmanın da yine ancak İngiltere, Almanya, Amerika gibi ülkelerde proleter devrimin bir zaferi halinde düşünülebileceğini biliyoruz.

Önümüzdeki yıllar için ataerkil koşullardan, küçük işletmeden sosyalizme geçişi kolaylaştırmaya uygun olan çeşitli aracı halkaları düşünmeyi bilmek gerekir. "Biz" hâlâ "Kapitalizm kötüdür, sosyalizm iyidir" gibi değerlendirmelere kapılıyoruz. Fakat bu değerlendirme doğru değildir, çünkü içlerinden sadece ikisini alarak mevcut sosyo-ekonomik biçimlerin bütünlüğünü unutmaktadır.

Sosyalizme kıyasla kapitalizm kötüdür. Kapitalizm ortaçağa kıyasla, küçük üretime kıyasla, küçük üreticilerin dağınıklığıyla bağıntılı

bürokratizme kıyasla iyidir. Küçük işletmeden sosyalizme doğrudan geçişi gerçekleştirebilecek durumda olmadığımız sürece, küçük işletmenin ve mübadelenin temel ürünü olarak kapitalizm belli ölçüde kaçınılmazdır ve bu ölçüde de biz kapitalizmden (özellikle onu devlet kapitalizminin dümensuyuna yönelterek), küçük işletmeyle sosyalizm arasında aracı halka olarak, üretici güçleri artırma aracı, yolu, usulü, yöntemi olarak yararlanmalıyız.

Bürokratizm sorununu alalım ve bu sorunu ekonomik yönden inceleyelim. 5 Mayıs 1918'de bürokratizm ufkumuzda yoktu. Ekim Devrimi'nden yarım yıl sonra, eski bürokratik aygıtı tepeden tırnağa paramparça etmemizden sonra bu kötülüğü henüz hissetmiyorduk.

Bir yıl daha geçti. RKP VIII. Parti Kongresi'nde (18-23 Mart 1919) yeni bir Parti programı kabul edildi ve bu programda biz, dobra dobra, kötülüğü itiraf etmekten çekinmeden, bilakis onu açığa çıkarma, teşhir etme, damgalama isteğiyle dolu olarak, bu kötülüğe karşı mücadele düşüncesini ve isteğini, enerjisini ve eylemini uyandırmak amacıyla, "***Sovyet sistemi içinde bürokratizmin kısmen yeniden canlandığından***" söz ettik.

İki yıl daha geçti. 1921 ilkbaharında, bürokratizm sorununun ele alındığı VIII. Sovyet Kongresi'nden (Aralık 1920) sonra, bürokratizmin tahliliyle sımsıkı bağlı olan tartışmaların bilançosunu çıkaran Rusya Komünist Partisi X. Parti Kongresi'nden (Mart 1921) sonra ***bu kötülüğü*** önümüzde daha açık, daha belirgin, daha tehlikeli bir şekilde görüyoruz. Bürokratizmin ekonomik kökleri nelerdir? Bu kökler esas olarak iki türlüdür: bir yandan gelişmiş burjuvazi işçilerin (kısmen de köylülerin) devrimci hareketine karşı bürokratik bir aygıta, ilk planda askeri, daha sonra adli vs. bir aygıta gereksinim duyar. Bu bizde yok. Mahkemeler bizde burjuvaziye karşı sınıf mahkemeleridir. Ordu bizde burjuvaziye karşı bir sınıf ordusudur. Bürokratizm orduda değil, orduya hizmet eden kurumlarda çöreklenmiştir. Bizde bürokratizmin ekonomik kökü farklıdır: Küçük üreticinin dağınıklığı, atomize olmuşluğu, yoksulluğu, kültürsüzlük, çaresizlik, cehalet, tarımla sanayi arasın-

daki ***ilişkisizlik,*** bu ikisi arasında bağın ve karşılıklı etkileşmenin olmaması. Bu çok büyük ölçüde içsavaşın bir sonucudur. Ablukaya alındığımızda, dört tarafımız kuşatıldığında, bütün dünyayla, daha sonra da tahıl bakımından zengin Güneyle, Sibirya'yla, kömürle ilişkimizi kopardıklarında sanayiyi restore edemedik. "Savaş Komünizmi"nden geri kalmamamız gerekiyordu, en aşırı, umutsuz araçlardan korkmamamız gerekiyordu: *Yarı açlığa, hatta yarı açlıktan da kötü durumlara* katlanacaktık, fakat ne pahasına olursa olsun, korkunç yıkıma ve ulaşımsızlığa rağmen işçi-köylü iktidarını savunmak istiyorduk. Fiiliyatta büyük ölçüde korku ve yılgınlık sonucunda burjuvazinin peşine takılan Sosyal-Devrimcilerle Menşeviklerin gözünü yıldıran şeyin bizim gözümüzü yıldırmasına izin vermedik. Fakat abluka altındaki ülkede, kuşatılmış kalede zaferin koşulu olan şey, negatif yanını, son Beyaz Muhafız birliklerinin RSSFC topraklarından sürüldüğü 1921 ilkbaharında gösterdi. Kuşatma altındaki bir kalede her türlü değiş-tokuş "durdurulabilir" ve durdurulmalıdır; kitlelerin özel kahramanlığı sayesinde buna üç yıl katlanıldı. Sonra küçük üreticinin sefaleti daha da büyüdü, büyük sanayinin yeniden inşası daha da gecikti, daha da ertelendi. "Kuşatma"nın mirası olarak, küçük üreticinin dağınıklığı ve ezilmişliğinin üstyapısı olarak bürokratizm tamamen ortaya çıktı.

Onunla daha kararlı mücadele etmek, yeniden ve yeniden baştan başlamak için kötülüğü korkmadan kabul etmek gerekir — inşamızın bütün alanlarında daha çok kez, tamam olmayanı iyileştirerek, göreve *yaklaşım hususunda çeşitli yollar arayarak* tekrar tekrar baştan başlamak zorunda kalacağız. Büyük sanayinin restorasyonunda bir gecikme oldu, sanayiyle tarım arasındaki "durmuş" ilişkinin çürüklüğü su yüzüne çıktı — o halde kendimizi daha olabilir olana: küçük sanayinin yeniden inşasına vermek zorundayız. Bu yandan yardımcı olmak gerekir, savaş ve abluka yüzünden yarı yıkılmış haldeki binanın bu yanını desteklemek gerekir. Bütün yollarla, ne pahasına olursa olsun, kapitalizmden korkmadan, değiş-tokuşu geliştirmeliyiz, çünkü ülkemizde kapitalizme (ekonomide çiftlik sahiplerini ve burjuvazi mülksüzleştirilerek, politikada işçi-köylü iktidarı sayesinde) yeterince dar, yeterince "ölçü-

lü" sınırlar çektik. Aynî verginin altında yatan temel düşünce budur, aynî verginin ekonomik anlamı budur.

Bütün Parti ve Sovyet fonksiyonerleri bütün çabalarını, bütün dikkatlerini tam da "sınırlı" olanaklarla, sınırlı çapta da olsa köylü ekonomisini derhal kalkındırma, çevredeki küçük sanayiyi geliştirerek ona yardım etme bakış açısıyla ekonomik inşa için taşrada —vilayetlerde, kazalarda daha çok, en çok da bucaklarda— daha büyük bir inisiyatif geliştirmeye, yaratmaya yöneltmelidirler. Tüm devlet çapındaki Entegre Ekonomik Plan, dikkatin ve kaygının merkezine, "aciliyet"in merkezine tam da bunun konulmasını talep etmektedir. "Temel"in, en geniş ve en derin temelin en yakınında gerçekleşecek belli bir iyileşme, en kısa zamanda büyük sanayinin daha enerjik ve başarılı biçimde yeniden inşasına geçmeyi mümkün kılacaktır.

Beslenme işlerinde faaliyet gösteren fonksiyoner şimdiye kadar bir tek şu temel direktifi biliyordu: zoralımın yüzde yüzünü topla. Şimdi direktif farklıdır: en kısa zamanda vergilerin yüzde yüzünü topla, sonra da büyük ve ***küçük sanayinin*** ürünlerinin mübadelesine karşılık yüzde yüz daha topla. Vergilerin yüzde 75'ini ve büyük ve küçük sanayi ürünlerinin mübadelesine karşılık (ikinci yüzde yüzden) yüzde 75'i toplayan, devlete, vergilerin yüzde yüzünü ve mübadelede (ikinci yüzde yüzden) yüzde 55'i toplayandan daha fazla yarar sağlamış olacaktır. Beslenme işlerinde çalışanların görevi daha karmaşıklaşmaktadır. Bir yandan bu mali bir görevdir: vergileri mümkün olduğunca çabuk, mümkün olduğunca rasyonel toplamak. Öte yandan genel ekonomik bir görevdir: Kooperatifleri öyle yönlendirmeye, küçük sanayiyi öyle sağaltmaya, tek tek bölgelerde inisiyatifi öyle geliştirmeye çalış ki tarımla sanayi arasındaki değiş-tokuş artsın ve sağlamlaşsın. Bunu şimdilik çok çok kötü biçimde yapabiliyoruz; bunun kanıtı bürokratizmdir. Bu konuda ***kapitalistlerden daha çok şey öğrenebileceğimizi ve öğrenmemiz gerektiğini*** kabul etmekten korkmamalıyız. Pratik deneyimin sonuçlarını vilayetler, kazalar, bucaklar ve köyler itibariyle karşılaştıralım: şurada özel kapitalistler ve kapitalistçikler şunu şunu

başardılar. Kârları yaklaşık şu kadar. Bu, onlara "ders parası" olarak ödediğimiz haraçtır. Eğer doğru dürüst öğreniyorsak, ödediğimiz ders parasına yanmamalıyız. Komşu bir yede kooperatif yoluyla şu ve şu elde edildi. Kooperatiflerin kârı şu kadar. Bir başka yerde devlet yoluyla, tamamen komünist yoldan şu ve şu elde edilmiştir (bu üçüncü durum bugün nadir bir istisna olacaktır).

Görev, her Bölge Ekonomi Merkezi'nin, Yürütme Komitesi bünyesindeki her Vilayet Ekonomi Konferansı'nın derhal, aynî vergi alındıktan sonra geriye kalan fazlanın "değiş-tokuşu"nun çeşitli biçim ya da sistemlerini vakit geçirmeksizin örgütlemeyi acil bir mesele olarak ele alması olmalıdır. Birkaç ay sonra bunları karşılaştırmak ve incelemek için pratik sonuçlar elimizde olacaktır. Yerinde üretilen ya da oraya getirilen tuz; merkezden gelen petrol; ahşap işleyen ev sanayisi; yerel hammaddeler kullanarak, çok önemli olmasa da köylüler için gerekli ve yararlı ürünler yapan zanaat; "yeşil kömür" (yerel su güçlerinden elektriklendirme için pek önemli olmayan oranda yararlanılması) ve buna benzer birçok şey sanayiyle tarım arasındaki değiş-tokuşu ne pahasına olursa olsun canlandırmak için kullanılmalıdır. İster özel kapitalizm yoluyla olsun, hatta isterse kooperatifler olmadan, bu kapitalizm devlet kapitalizmine doğrudan dönüşmeden olsun, bu alanda en büyük sonuçları elde edenler, tüm Rusya'da sosyalist inşaya, komünizmin saflığını "gözeten", devlet kapitalizmi ve kooperatifler için talimatlar hazırlayan, kararlar, yönergeler kaleme alan, fakat pratikte alışverişi ilerletmeyenlerden daha çok yarar getireceklerdir.

Bu paradoks gibi gelebilir: Özel kapitalizm sosyalizmin yardımcısı rolünde.

Ne var ki bu bir paradoks değil, iktisaden tamamen tartışma götürmez bir olgudur. Savaş ve ablukadan yeni çıkan, ulaşımı özellikle sarsılmış küçük-burjuva bir ülkeyle, siyasi olarak, büyük sanayii ve ulaşımı elinde tutan proletarya tarafından yönetilen bir ülkeyle karşı karşıya olduğumuz için, bu önkoşullardan kaçınılmaz olarak: birincisi, şu an yerel değiş-tokuşun en büyük öneme sahip olduğu ve ikincisi,

sosyalizmi özel kapitalizm (devlet kapitalizmi bir yana) yoluyla geliştirme olanağı çıkar.

Kelimeler uğruna daha az kavga! Bu bakımdan hâlâ çok günah işliyoruz. Pratikte daha çok çeşitlilik ve pratik deneyimin daha çok incelenmesi. En mütevazı ölçülerde de olsa yerel çalışmanın örnek biçimde örgütlenmesinin, devlet için, merkezi devlet çalışmasının bazı dallarından daha önemli olduğu koşullar var. Ve tam da şimdi, genelde köylü ekonomisiyle ve özelde de tarım ürünleri fazlasının sanayi ürünlerine karşı mübadelesiyle ilgili olarak bizde bu tür koşullar mevcut. Sadece bir bucakta bu bakımdan örnek bir çalışma bile genel devletsel açıdan şu ya da bu Halk Komiserliği'nin merkezi aygıtının "örnek" iyileştirilmesinden daha büyük öneme sahip. Çünkü merkezi aygıt üçbuçuk yıl içinde bizde öyle bir gelişti ki, belli oranda zararlı bir atalet kazandı; onu esaslı ve hızlı biçimde iyileştiremeyiz, buna nasıl başlayacağımızı bilmiyoruz. Daha radikal bir iyileştirme için, çalışmaya yeni güçlerin sevkedilmesi için, bürokratizme karşı başarılı mücadele için, zararlı ataletin aşılması için yardım taşradan, tabandan, küçük bir "bütün"ün örnek örgütlenmesinden gelmek zorundadır; ama, dediğim gibi, bir "bütün"ün örnek örgütlenmesinden, yani tek bir işletmenin, ekonominin tek bir dalının, tek bir girişimin değil, küçük bir bölgenin de olsa ***tüm*** ekonomik ilişkilerinin ***toplamının, tüm*** ekonomik değiştokuşunun ***toplamının*** örnek örgütlenmesinden.

Merkezi aygıtta faaliyet yürütmeye mahkûm olanlarımız, aygıtı iyileştirmeye ve mütevazı ölçüde, doğrudan ulaşılabilir ölçüde de olsa bürokratizmden temizlemeye devam edecektir. Bu bakımdan esas destek ise aşağıdan gelir, aşağıdan gelecektir. Görebildiğim kadarıyla bizde tabanda işler genel olarak merkezde olduğundan daha iyidir; bu anlaşılırdır da, çünkü bürokratizm belası doğal olarak merkezde yoğunlaşır; Moskova'nın bu hususta en kötü kent ve cumhuriyette bir bütün olarak en kötü "taban" olması lazım. Alt organlarda ortalamadan iki tarafa da sapmalar görülüyor, kötü tarafa sapmalar iyi tarafa sapmalara kıyasla daha seyrektir. Kötü tarafa sapmalar, dalkavuklukla komünist-

lerin gözüne girmeye çalışan ve bazen köylülüğe karşı korkunç kötülükler, aşırılıklar ve aşağılamalarda bulanan eski memurların, çiftlik sahiplerinin, burjuvaların ve diğer güruhun suiistimalleridir. Burada terörist bir temizlik gereklidir: derhal yargılama ve kurşuna dizme. Martovlar, Çernovlar ve diğer partisiz darkafalılar istedikleri kadar göğüslerine vurup şöyle haykırsınlar: "'Onlar' gibi olmadığım için, terörü ne geçmişte ne de bugün kabul etmediğim için sana şükürler olsun tanrım." Bu budalalar "terörü kabul etmiyorlar", çünkü kendilerine işçileri ve köylüleri aptallaştırmak için Beyaz Muhafızların gayretkeş yardakçıları rolünü seçtiler. Sosyal-Devrimciler ve Menşevikler "terörü kabul etmiyorlar", çünkü "sosyalizm" bayrağı altında kitleleri ***Beyaz Muhafız terörüne teslim etme*** rolünü oynuyorlar. Rusya'da Kerenski ve Kornilov olayı, Sibirya'da Kolçak olayı, Gürcistan'da Menşevizm bunu kanıtlamıştır; İkinci Enternasyonal ve "İkibuçukuncu" Enternasyonal kahramanları Finlandiya, Macaristan, Avusturya, Almanya, İtalya, İngiltere gibi ülkelerde bunu kanıtladılar. Beyaz Muhafız terörünün gayretkeş yardakçıları her türlü terörü reddettikleri için istedikleri kadar övünsünler. Şu acı fakat tartışmasız gerçeği ifade edeceğiz: 1914-1918 emperyalist savaşından sonra korkunç bir kriz, eski çetenin dağılışı ve sınıf mücadelesinin şiddetlenişini yaşayan ülkelerde —ve dünyanın bütün ülkelerinde durum böyledir— ikiyüzlülerin ve lakırdıcıların söylediklerinin aksine terörsüz olmaz. Ya Amerikan, İngiliz (İrlanda), İtalyan (faşistler), Alman, Macar ve daha başka tarzda Beyaz Muhafız, burjuva terörü, ya da kızıl, proleter terör. İkisinin arası birşey, "üçüncü" birşey yoktur ve olamaz.

İyi tarafa sapmalar şunlardır: bürokratizmle başarılı mücadele, işçilerin ve köylülerin gereksinimlerine büyük dikkat gösterme, ekonominin özenle kalkındırılması, emek üretkenliğinin yükseltilmesi, tarım ve sanayi arasında yerel değiş-tokuşun geliştirilmesi. Gerçi iyi yöndeki bu sapmalar kötü yöndeki sapmalardan daha sıktır, fakat yine de seyrektir. Ama varlar. Yeni, genç, taze, içsavaşın ve yoksunlukların çelikleştirdiği komünist güçler ülkenin her tarafında yetişiyor. Fakat biz hâlâ bu güçlerin sistematik olarak ve şaşmadan aşağıdan yukarıya yük-

seltilmeleri için yeterince çaba sarfetmiyoruz. Daha cömert ve inatçı bir çaba gösterebiliriz ve göstermeliyiz. Bazı fonksiyonerler merkezi aygıttaki çalışmadan yerel çalışmaya atanabilirler ve atanmalıdırlar: Kazaların ve ***bucakların*** yöneticileri olarak orada ***tüm*** ekonomik faaliyeti ***örnek biçimde*** örgütleyerek büyük yararlılık gösterebilir ve bazı merkezi görevlerde yapacaklarından daha önemli ***genel-devlet*** işleri gerçekleştirebilirler. Çünkü çalışmanın örnek biçimde örgütlenmesi başka fonksiyonerlerin yetişmesi için bir fidelik olacak ve kabul edilmesi nispeten kolay bir örnek hizmeti görecektir. Biz merkezdekiler ise bu mükemmel örneğin her yerde "devralınması"nın büyük çapta gerçekleşmesine ve yükümlülük haline getirilmesine yardımcı olabiliriz.

Aynî vergi ödendikten sonraki fazlalar temelinde ve küçük sanayi, esas olarak ev sanayii temelinde, tarım ve sanayi arasındaki "değiş-tokuşu" geliştirmek, özü itibariyle bağımsız, işini bilen, akıllı bir ***yerel inisiyatif*** gerektirir. O nedenle kaza ve bucaktaki örnek çalışma bugün genel olarak devlet açısından olağanüstü büyük bir önem kazanmaktadır. Örneğin askeri alanda Polonya'ya karşı son savaş sırasında bürokratik hiyerarşiyi ihlal etmekten çekinmedik, "rütbesini indirmek"ten, cumhuriyetin Devrimci Savaş Konseyi üyelerini (bu yüksek merkezi görevde bırakarak) daha alt görevlere atamaktan korkmadık. Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin bazı üyelerini, kurulların bazı üyelerini ve yüksek görevlerde bulunan başka yoldaşları neden bugün bir kazada hatta bucakta çalışmaya atamayalım? Gerçekten de bu hususta "alınganlık" gösterecek kadar "bürokratlaşmadık" herhalde. Ve merkezlerde böyle bir çalışmayı devralacak düzinelerce fonksiyoner bulunacaktır. Tüm cumhuriyetin ekonomik inşası bundan olağanüstü yarar sağlayacak ve örnek biçimde yönetilen kaza ve bucaklar, sadece önemli değil, aynı zamanda adeta tayin edici, tarihi bir rol oynayacaklardır.

Geçerken belirteyim. Küçük fakat yine de önemli bir husus olarak spekülasyonla mücadele sorununun ilkesel ele alınışını değiştirme gerekliliği vurgulanmalıdır. Devlet denetiminden kaçmayan "dürüst" ticareti desteklemeliyiz; bu ticareti geliştirmemiz bizim yararımıza ola-

caktır. Fakat spekülasyonu, politik ekonominin onu anladığı anlamda kavrarsak, "dürüst" ticaretten ayırmak ***olanaksızdır.*** Ticaret özgürlüğü kapitalizmdir, kapitalizm spekülasyondur — bunu görmezden gelmek gülünç olacaktır.

Peki öyleyse ne olacak? Spekülasyon cezadan muaf mı ilan edilecek?

Hayır. Spekülasyonla ilgili bütün yasalar gözden geçirilmeli ve değiştirilmelidir ve her türlü ***suiistimal*** ve ***devlet kontrolünden, denetiminden, kaydından*** doğrudan ya da dolaylı, açık ya da gizli ***kaçış*** cezaya tabi kılınmalı (ve fiilen bugüne kadar olduğundan üç kat ağır cezalandırılmalıdır). Sorunu tam da böyle ele aldığımızda (Halk Komiserleri Konseyi'nde çalışmalara başlanmış bulunuyor, yani Halk Komiserleri Konseyi spekülasyonla ilgili yasaları gözden geçirme çalışmasına başlama emri vermiştir), bir ölçüde kaçınılmaz ve bizim için zorunlu olan kapitalist gelişmeyi ***devlet*** kapitalizminin dümen suyuna yönlendirmeyi başaracağız.

SİYASİ SONUÇLAR VE VARGILAR

Geriye sadece, yukarıda anlatılan ekonomiyle bağıntılı olarak biçimlenen ve değişen politik duruma hiç olmazsa kısaca değinmek kalıyor.

Yukarıda, 1921'de ekonomimizin temel özelliklerinin 1918'dekiyle aynı olduğu söylendi. 1921 ilkbaharı —esas olarak kötü ürün ve hayvanların telef olması sonucunda— savaş ve abluka nedeniyle zaten olağanüstü zor olan köylülüğün durumunda olağanüstü bir kötüleşme getirdi. Kötüleşmenin sonucu, esasen küçük üreticinin "doğası"nı oluşturan politik yalpalamalar oldu. Bu yalpalamaların en kaba ifadesi Kronstadt'taki ayaklanma oldu.

Kronstadt olayları için en karakteristik şey tam da küçük-burjuva

unsurun yalpalamalarıydı. Gayet belirgin, berrak, kesin birşeyden pek iz yok. "Özgürlük", "Serbest ticaret", "Boyunduruktan kurtuluş", "Bolşeviklerin olmadığı Sovyetler" ya da yeni Sovyet seçimleri ya da "Parti diktatörlüğü"nden kurtuluş ve saire ve benzeri gibi muğlak şiarlar. Hem Menşevikler hem de Sosyal-Devrimciler, Kronstadt hareketinin "kendi" hareketleri olduğunu açıklarlar. Viktor Çernov, Kronstadt'a bir kurye gönderir; bu kuryenin önerisi üzerine, Kronstadt'taki önderlerden biri, Menşevik Valk, ***"Kurucu Meclis"*** lehine oy verir. Tüm Beyaz Muhafızlar anında, adeta telsiz telgraf hızıyla, ***"Kronstadt için"*** seferberlik ilan ederler. Kronstadt'taki Beyaz Muhafız askeri uzmanlar, sadece Kozlovski değil, tam bir dizi uzman, Oranienbaum'a çıkartma yapma planını, yalpalayan Menşevik-Sosyal-Devrimci-partisiz kitleyi dehşete düşüren bir planı hazırlarlar. Yurtdışında yayınlanan elliyi aşkın Beyaz Muhafız Rus gazetesi, taşkın bir enerjiyle ***"Kronstadt için"*** bir kampanya geliştirirler. Büyük bankalar, mali sermayenin tüm güçleri, Kronstadt'ı desteklemek için yardım toplarlar. Burjuvazinin ve çiftlik sahiplerinin akıllı lideri Kadet Milyukov, budala Viktor Çernov'a doğrudan (ve Kronstadt'la bağlantıları yüzünden Petrograd cezaevinde yatmakta olan Menşevik Dan ve Rojkov'a dolaylı yoldan), Kurucu Meclis diye tutturmanın anlamsız olduğunu, ***Sovyet iktidarından yana olunabileceğini ve olunması gerektiğini*** anlatır — ***ama Bolşevikler olmadan.***

Çernov gibi kendini beğenmiş aptallardan, küçük-burjuva lafızın bu kahramanından, ya da "Marksist" yaldızlı darkafalı reformizmin şövalyesi Martov'dan daha akıllı olmak zor değil elbette. Aslında önemli olan kişi olarak Milyukov'un daha akıllı olması değil, bilakis büyük burjuvazinin parti liderinin, sınıfsal konumu gereği, meselenin sınıfsal özünü ve siyasi karşılıklı ilişkileri küçük-burjuvazinin liderlerinden, Çernovlardan ve Martovlardan daha berrak görmesi ve daha iyi kavramasıdır. Çünkü burjuvazi, kapitalizm altında gerek monarşide gerekse de en demokratik cumhuriyette hüküm süren ve aynı kaçınılmazlıkla dünya burjuvazisinin desteğine de sahip olan gerçekten sınıfsal bir güçtür. Buna karşılık küçük-burjuvazi, ***yani*** II. Enternasyo-

nal'in ve "İkibuçukuncu" Enternasyonal'in tüm kahramanları ekonomik öz itibariyle sınıfsal iktidarsızlığın ifadesinden başka birşey olamazlar — yalpalamaları, safsataları, çaresizlikleri bundandır. 1789'da küçük-burjuvalar hâlâ büyük devrimciler olabilirdi; 1848'de gülünç ve acmasıydılar; 1917–1921'de gericiliğin iğrenç yardakçılarıdırlar, gerçek rolleri itibariyle gericiliğin doğrudan uşaklarıdırlar, adları ister Çernov ve Martov, ister Kautsky, Macdonald ve saire ve benzeri olsun, hiç farketmez.

Martov, Berlin'de çıkardığı gazetesinde, Kronstadt'ın sadece Menşevik şiarları uygulamakla kalmayıp, aynı zamanda tamamen Beyaz Muhafızlara, kapitalistlere ve çiftlik sahiplerine hizmet etmeyen anti-Bolşevik bir hareketin mümkün olduğunu da kanıtladığını ilan etmesi, kendini beğenmiş küçük-burjuva narsistliğin dikalasıdır. Tüm gerçek Beyaz Muhafızların Kronstadt'taki asilere selam durduğu ve Kronstadt'ı desteklemek için bankalar aracılığıyla para topladığı olgusuna düpedüz gözlerimizi kapatalım! Çernov ve Martov'a karşı Milyukov haklıdır, çünkü o ***gerçek*** Beyaz Muhafız gücün, kapitalistlerin ve çiftlik sahiplerinin gücünün ***gerçek*** taktiğini ele veriyor: herhangi birini, hatta anarşistleri, herhangi bir Sovyet iktidarını destekleyeceğiz, ***yeter ki*** Bolşevikler ***devrilsin***, ***yeter ki bir iktidar değişikliği*** gerçekleşsin! İster sağa ister sola, ister Menşeviklere ister Anarşistlere olsun, hiç farketmez, yeter ki iktidar Bolşeviklerden gitsin, gerisini "biz" Milyukovlar, "biz" kapitalistler ve çiftlik sahipleri "kendimiz" hallederiz; Sibirya'da Çernov ve Maiski'ye, Macaristan'da Macar Çernovlarına ve Martovlarına, Almanya'da Kautsky'ye, Viyana'da Friedrich Adler ve şürekasına yaptığımız gibi, Anarşistçikleri, Çernovları ve Martovları tekmeleye tekmeleye canlarını cehenneme yollayacağız. Gerçekten işini bilen burjuvazi tüm devrimlerde bütün ülkelerde bu küçük-burjuva narsistler —Menşevikler, Sosyal-Devrimciler ve partisizler— gibi yüzlercesini düzinelerce kez kafese koyup canlarına okudu. Tarih bunun kanıtıdır. Bu olgularla ispatlıdır. Narsistler gevezelik edecek, Milyukovlar ve Beyaz Muhafız çeteler hareket edeceklerdir.

Yeter ki iktidar Bolşeviklerden gitsin, biraz sağa ya da biraz sola, hiç farketmez, arkası gelir — bu hususta Milyukov tamamen haklı. Bu bütün ülkelerin devrimlerinin tüm tarihinin, ortaçağdan bu yana, yüzlerce yıllık yakınçağ tarihinin doğruladığı sınıfsal bir gerçektir. Dağınık küçük üreticileri, köylüleri ekonomik ***ve politik olarak*** ya burjuvazi (kapitalizm altında bütün ülkelerde, yakın çağın bütün devrimlerinde hep böyle oldu ve kapitalizm altında hep böyle olacaktır) ya da proletarya birleştirir (yakın tarihin bazı büyük devrimlerinin en gelişkin hallerinde kısa bir süre için nüve halinde böyle oldu; 1917-1921'de Rusya'da daha gelişmiş bir biçimde böyle oldu). "Üçüncü" bir yoldan, "üçüncü bir güç"ten ancak kendini beğenmiş narsistler söz edebilir ve bu düşü görebilirler.

Bolşevikler en büyük çabayla, umutsuz bir mücadele içinde proletaryanın yönetme yeteneğine sahip bir öncüsünü yarattılar, proletarya diktatörlüğünü kurup savundular ve Rusya'da sınıfların güçler dengesi, dört yılın deneyimiyle, pratiğiyle sınandıktan sonra apaçık ortaya çıkmıştır. Tek devrimci sınıfın çelik gibi sert ve çelikleşmiş öncüsü, yalpalayan küçük-burjuva unsur, yurtdışında pusuya yatan ve dünya burjuvazisi tarafından desteklenen Milyukovlar, kapitalistler ve çiftlik sahipleri. Çok açık. Her türlü "iktidar değişikliği"nden sadece onlar yararlanacaktır ve sadece onlar yararlanabilir.

Yukarıda sözü edilen 1918 yılındaki broşürde bu konudan açıkça söz ediliyordu: "başdüşman" "küçük-burjuva unsur"dur.

> "Ya onu kendi denetim ve muhasebemize tabi kılacağız, ya da o, tıpkı bu küçük-burjuva zeminde ortaya çıkan Napoleon ve Cavaignac'ların devrimi yıkması gibi, işçi iktidarımızı kaçınılmaz olarak ve önüne geçilmez şekilde yıkacaklardır. Sorun böyledir, sadece böyledir." (5 Mayıs 1918 tarihli broşürden)*

Bizim gücümüz, gerek Rusya'daki, gerekse de uluslararası alandaki mevcut ***bütün*** sınıf büyüklüklerinin değerlendirilmesinde tam bir açıklık ve gerçekçilik ve sonra da bundan kaynaklanan demir disiplin,

* *Bkz. elinizdeki baskı, Cilt 7, s. 377/78. (—İnter Yayınları.)* ***—Red.***

sağlamlık, kararlılık ve mücadelede özveridir. Düşmanlarımızın sayısı çok, fakat kendi aralarında birlik değiller, ya da ne istediklerini bilmiyorlar (bütün küçük-burjuvalar, bütün Martov ve Çernovlar, bütün partisizler, bütün anarşistler gibi). Buna karşılık biz birlik içindeyiz, kendi aramızda doğrudan ve bütün ülkelerin proleterleriyle dolaylı olarak birlik içindeyiz; ne istediğimizi biliyoruz. Ve bu nedenle biz, şu ya da bu zaman için tek tek proleter devrimlerin yenilmesi olasılığı kesinkes dışlanmış olmasa da, dünya ölçeğinde yenilmeziz.

Küçük-burjuva unsur boşuna elementar güç olarak tanımlanmaz, çünkü o gerçekten de son derece şekilsiz, belirsiz ve bilinçsiz birşeydir. Küçük-burjuva narsistleri "genel oy hakkı"nın kapitalizmde küçük üreticinin doğasını ortadan kaldırdığını sanıyorlar; gerçekte ise o burjuvaziye ***yardım*** eder; kilisenin, basının, öğretmenlerin, polisin, militarizmin, iktisaden köleleştirmenin yardımıyla dağınık küçük üreticileri binlerce biçimde ***kendine boyun eğdirmesine*** yardımcı olur. Yıkım, yoksulluk, durumun zorluğu yalpalamalara neden olur; onlar bugün burjuvaziden yanadırlar, yarın proletaryadan yana. Sadece proletaryanın çelikleşmiş öncüsü bu yalpalamalara dayanabilir ve karşı koyabilir.

1921 ilkbaharındaki olaylar Sosyal-Devrimcilerin ve Menşeviklerin oynadığı rolü bir kez daha gösterdi: yalpalayan küçük-burjuva unsurun Bolşeviklerden yüz çevirmesine ve kapitalistlerle çiftlik sahipleri lehine bir "iktidar değişikliği" gerçekleştirmesine yardım ediyorlar. ***Menşevikler ve Sosyal-Devrimciler şimdi "partisizler" kılığına bürünmeyi öğrendiler.*** Bu tamamen kanıtlanmıştır. Ve kafese konmamıza izin veremeyeceğimizi ancak aptallar göremez ve kavrayamazlar. Partisizler konferansları birer fetiş değildir. Bu konferanslar ancak bizi henüz el değmemiş, politikanın dışında bulunan milyonlarca emekçi kesime yaklaştırırsa değerlidir, fakat "partisiz" kılığına bürünen Menşeviklerle Sosyal-Devrimciler için bir platform oluşturduğunda zararlıdır. Böyle kişiler isyana yardım ediyorlar, Beyaz Muhafızlar çetesine yardım ediyorlar. Menşeviklerin ve Sosyal-Devrimcilerin, gerek açık

olanların, gerekse de partisizler kılığına bürünenlerin yeri hapishanedir (ya da yurtdışında yayınlanan dergilerin, Beyaz Muhafızların yanıdır; Martov'un yurtdışına çıkmasına seve seve izin verdik), partisizler konferansı değil. Kitlelerin ruh halini yoklamak, onlara yaklaşmak için başka yöntemler bulunabilir ve bulunmalıdır. Parlamentarizm, Kurucu Meclis, partisizler konferansı oyunu oynamak isteyenler yurtdışına gitsinler. Buyrun Martov'un yanına gidin, "demokrasi"nin mükemmelliğini sınayın, Vrangel'in askerlerinden bu mükemmelliği öğrenin, buyrun. Bizim "konferanslar"da "muhalefet"i oynamaktan başka işlerimiz var. "Kendi adamları"nın yeniden iktidara gelmesi için, çiftlik sahipleri ve burjuvaziyi yeniden iktidara getirmek için her yalpalama anına dikkat eden dünya burjuvazisi tarafından kuşatılmış durumdayız. Menşeviklerle Sosyal-Devrimcileri, hem açıktakileri, hem de "partisizlik" kisvesine bürünmüş olanları hapishanede tutacağız.

Politik olarak henüz el değmemiş emekçi kitlelerle, bütün olanaklarımızı kullanarak daha sıkı ilişkiler kuracağız, fakat Menşeviklerle Sosyal-Devrimcilere hareket serbestisi ***tanıyan, yalpalamaları başı boş bırakan, Milyukovların işine yarayan*** yöntemler kullanmayacağız. Kitlenin içinden, işçilerin ve köylülerin safları içinden yüzlerce ve binlerce partisizi, ama gerçekten partisizi Sovyet kurumlarında çalışmaya, herşeyden önce ekonomik çalışmaya çekmeye özellikle gayret edeceğiz, fakat Milyukov için son derece yararlı olan Menşevik ve Sosyal-Devrimci yönergeleri yinelemek için "partisiz" kılığına bürünenleri değil. Bizde yüzlerce, binlerce partisiz çalışıyor, bunlardan onlarcası son derece önemli ve sorumlu görevlerde bulunuyorlar. Bunların çalışması daha fazla kontrol edilmelidir. Binlerce sade emekçi bu kontrol çalışmasına giderek daha büyük ölçüde çekilmeli, sınanmalı, sistematik ve şaşmaz biçimde pratik inceleme temelinde daha yüksek görevlere getirilmelidir.

Bizde komünistler hâlâ gerçek hükümet görevlerini pek az anlamış durumdalar: "herşeyi" "kendileri" yapmaya çalışmak, didinip didinip bitirememek, yirmi işe birden başlayıp hiçbirini sonuçlandırama-

mak değil, bilakis düzinelerce ve yüzlerce yardımcı gücün faaliyetini denetlemek, bunların faaliyetinin tabandan, yani gerçek kitle tarafından denetimini yoluna koymak; çalışmayı ***yönetmek*** ve bilgisi olanlardan (uzmanlar) ve büyük işletmeleri örgütlemede deneyim sahibi olanlardan (kapitalistler) ***öğrenmek***. Akıllı bir komünist, askeri uzmanların onda dokuzu her fırsatta ihanet edebilecek durumda olmalarına rağmen, askeri uzmandan öğrenmekten korkmaz[62]. Akıllı bir komünist, kapitalist askeri uzmandan daha iyi olmamasına rağmen, kapitalistten (ister büyük kapitalist ve imtiyaz sahibi, ister tüccar ve komisyoncu, *ister küçük kapitalist ya da kooperatifçi vs. olsun*, farketmez) öğrenmekten korkmaz. Kızıl Ordu, hain askeri uzmanları yakalamayı, dürüstçe ve sorumlulukla çalışanları ayırmayı ve genel olarak binlerce ve onbinlerce askeri uzmandan yararlanmayı öğrendi. Aynı şeyi, Kızıl Ordu'dakinden daha kötü yapmamıza rağmen (Kızıl Ordu'da Denikin ve Kolçak bizi epeyce teşvik etmiş ve hızla, gayretle ve akıllıca öğrenmek zorunda bırakmıştı), (kendine özgü biçimde) mühendisler ve öğretmenlerle yapmayı öğreniyoruz. Aynı şeyi (yine kendine özgü biçimde) komisyoncular ve tüccarlar, devlet için alım yapanlarla, kooperatiflerdeki kapitalistçiklerle, imtiyaz sahipleri ve girişimcilerle vs. yapmayı öğreneceğiz.

İşçi ve köylü kitlesi, durumunun derhal düzeltilmesine muhtaç. Aralarında partisiz güçlerin de bulunduğu yeni güçleri yararlı çalışmaya çekersek bunu başarırız. Aynî vergi ve bununla bağıntılı bir dizi önlem buna yardımcı olacaktır. Küçük üreticinin kaçınılmaz yalpalamalarının ekonomik köklerini böylece kesmiş olacağız. Sadece Milyukov'un yararına olan politik yalpalamalarla ise acımasızca mücadele edeceğiz. Yalpalayanların sayısı çok. Biz azınlıktayız. Yalpalayanlar birlik içinde değil. Biz birlik içindeyiz. Yalpalayanlar iktisaden bağımsız değil. Proletarya iktisaden bağımsız. Yalpalayanlar ne istediklerini bilmiyorlar: Çok istiyorlar, fakat acıyor ve Milyukov izin vermiyor*. Bunu karşılık biz ne istediğimizi biliyoruz.

O nedenle zafer bizim olacak.

* *Bir Rus atasözüne göre aşık bir genç kız şöyle der: Çok istiyorum, fakat canım yanıyor ve anneceğim izin vermiyor.* ***—Alm. Red.***

SONUÇ

Özetleyelim.

Aynî vergi Savaş Komünizmi'nden düzenli sosyalist ürün mübadelesine geçiş anlamına gelir.

1920 yılındaki kötü ürünle şiddetlenen had safhadaki yıkım, büyük sanayiyi hızla yeniden inşa etmenin olanaksızlığı nedeniyle bu geçişi acilen zorunlu kılmıştır.

Buradan şu sonuç çıkar: İlk planda köylülerin durumu iyileştirilmelidir. Bunun aracı: Aynî vergidir, tarımla sanayi arasındaki değiş-tokuşun gelişmesi, küçük sanayinin gelişmesidir.

Değiş-tokuş, serbest ticaret demektir, kapitalizm demektir. O, küçük üreticinin dağınıklığıyla ve belli ölçüde bürokratizmle mücadele etmekte bize yardımcı olduğu ölçüde bize yararlı olacaktır. Bu ölçüyü pratik belirleyecektir, deneyim belirleyecektir. Proletarya, iktidarı, ulaşımı ve büyük sanayiyi elinde tuttuğu sürece bunda proleter iktidar için hiçbir tehlike yoktur.

Spekülasyona karşı mücadeleyi, ihtilasa ve devlet denetiminden, muhasebe ve kontrolden kaçmaya karşı bir mücadeleye dönüştürmek gerekir. Böyle bir kontrol sayesinde bir ölçüde kaçınılmaz ve bizim için gerekli olan kapitalizmi devlet kapitalizminin dümen suyuna yöneltiriz.

Tarımla sanayi arasındaki değiş-tokuşu her biçimde ve ne pahasına olursa olsun teşvik etmek için ülkede inisiyatifin ve bağımsızlığın çok yönlü geliştirilmesi. Bu hususta pratik deneyimlerin incelenmesi. Mümkün olduğunca çok çeşitlilik.

Köylü tarımının gereksinimlerini karşılayan ve kendine gelmesine yardımcı olan küçük sanayiye destek; bir dereceye kadar devletin elindeki hammaddelerin tahsisi biçiminde de yardım. Hammaddeleri işlenmeden bırakmak en büyük suçtur.

Komünistlerin burjuva uzmanlardan, tüccarlar, kooperatiflerdeki kapitalistçikler ve kapitalistler de dahil burjuva uzmanlardan "öğrenmek"ten korkmasına gerek yok. Onlardan, tıpkı askeri uzmanlardan başarıyla öğrendikleri gibi, biçim olarak farklı ama öz olarak aynı tarzda öğrenmeliler. "Ders"in sonuçları sadece pratik deneyimle kontrol edilmelidir; yanındaki burjuva uzmandan daha iyisini yap, şu ya da bu biçimde tarımın kalkınmasını, sanayinin kalkınmasını sağla, tarımla sanayi arasındaki değiş-tokuşu geliştir. "Ders parası" öderken cimri davranma: Fazla ders parası ödediğine yanma, yeter ki iyi öğren.

Emekçi kitleye her biçimde yardım etmeli, ona yaklaşmalı, onun saflarından yüzlerce ve binlerce partisiz fonksiyoneri ekonomik görevlere getirmelidir. Gerçekte Kronstadt'vari partisizlik moda kılığına bürünmüş Menşeviklerden ve Sosyal-Devrimcilerden başka birşey olmayanları ise hapiste tutmalı ya da katıksız demokrasinin mükemmelliklerini tatmaları ve Çernov, Milyukov ve Gürcistanlı Menşeviklerle serbest düşünce alışverişinde bulunabilmeleri için Berlin'e Martov'un yanına göndermelidir.

21 Nisan 1921

AZERBAYCAN, GÜRCİSTAN, ERMENİSTAN, DAĞİSTAN VE DAĞ CUMHURİYETİ'NDEKİ KOMÜNİST YOLDAŞLARA[63]

Kafkasya Sovyet Cumhuriyetlerine sıcak selamlarımı iletirken, kurduğunuz sıkı ittifakın, burjuvazinin yönetimi altında hiçbir zaman gerçekleşmemiş ve burjuva toplum düzeninde olanaksız olan bir ulusal barış örneği yaratacağına olan umudumu ifade etmek istiyorum.

Fakat Kafkasya milliyetlerinin işçileri ve köylüleri arasındaki ulusal barış ne kadar önemli olursa olsun, sosyalizme geçiş olarak Sovyet iktidarını korumak ve geliştirmek kıyas kabul etmeyecek kadar daha önemlidir. Görev zordur, fakat kesinlikle uygulanabilir. Onu başarıyla çözmek için en önemli şey, Transkafkasya komünistlerinin, kendi ***durumlarının, RSSFC'nin durum ve koşullarından farklı olarak kendi cumhuriyetlerinin durumunun özgünlüğünü kavramaları, bizim taktiğimizi kopya etmek değil, bilakis onu somut koşulların değişikliğine uygun olarak düşünüp taşınarak değiştirme zorunluluğunu kavramalarıdır.***

Rusya'da Sovyet Cumhuriyeti hiçbir yerde politik ve askeri destek görmedi. Tersine yıllar boyunca Antantın askeri istilalarına ve ablukasına karşı mücadele etmek zorunda kaldı.

Kafkasya Sovyet Cumhuriyetleri RSSFC'nin politik ve az da olsa askeri desteğine sahip oldu. Bu temel bir farktır.

İkinci olarak: Antanttan şu an herhangi bir istila ve Gürcistan, Azerbaycan, Ermenistan, Dağıstan ve Dağlı halkların Beyaz Muhafızlarını askeri olarak desteklemesi tehlikesi yok. Antant Rusya'da "elini yaktı" ve bu onu bir süre daha ihtiyatlı olmaya zorlayacaktır.

Üçüncüsü: Kafkasya Cumhuriyetleri Rusya'dan daha büyük ölçüde köylü ülkeleridir.

Dördüncüsü: iktisaden Rusya ileri kapitalist ülkelerden koparılmıştı ve halen de büyük ölçüde öyledir: ***Kafkasya kapitalist Batı'yla "birlikte yaşama"nın ve mal mübadelesinin yolunu daha hızlı ve kolay biçimde açabilir.***

Farklar hepsi bu değil. Fakat saydıklarımız bile bir başka taktiğin zorunluluğunu görmeye yeter.

Küçük-burjuvaziye, aydınlara ve özellikle köylülüğe karşı daha yumuşak, özenli ve uysal davranmak. İmtiyazlar ve mal mübadelesi politikasıyla kapitalist Batı'dan iktisaden her biçimde enerjik ve hızlı bir tarzda yararlanmak. Petrol, manganez, kömür (Tkvarçeli maden ocakları), bakır — büyük maden zenginliklerinin hepsi bu değil. Yurtdışıyla imtiyaz politikası ve mal mübadelesini geniş kapsamda geliştirme olanağı mevcut.

Bunu cömertçe, sağlam biçimde, beceriyle, itinayla yapmak ve bundan her biçimde işçilerin ve köylülerin durumlarını iyileştirmek, aydınları ekonomiyi inşa çalışmasına çekmek için yararlanmak gerekir. Bütün gücümüzle, İtalya, Amerika ve diğer ülkelerle mal mübadelesinden yararlanarak, bu zengin bölgenin üretici güçlerini, beyaz kömürü, sulamayı geliştirmek gerekmektedir. ***Sulama, tarımı ve hay-***

vancılığı ne pahasına olursa olsun geliştirmek için özellikle önemlidir.

Sosyalizme daha yavaş, daha ihtiyatlı, daha sistemli geçiş — RSSFC'den farklı olarak Kafkasya Cumhuriyetleri için bu mümkün ve zorunludur. Bunu kavramak gerekiyor ve bizim taktiğimizden farklı olarak bunu uygulamayı bilmek gerekir.

Dünya kapitalizminde ilk gediği bizim açmamız gerekiyordu. Gedik açıldı. Uyguladığı ablukayla, verdiği askeri yardımla tüm Antant tarafından desteklenen Beyazlara, Sosyal-Devrimcilere, Menşeviklere karşı şiddetli, insanüstü, zor ve ağır, acılarla dolu sert savaşta kendimizi koruduk.

Siz Kafkasyalı komünist yoldaşların gedik açmasına artık gerek yok, daha büyük bir dikkat ve sistematikle, 1921 yılında sizin için elverişli uluslararası durumdan yararlanarak, yeni bir şey yaratmayı bilmelisiniz. Gerek Avrupa, gerekse de tüm dünya 1921'de artık 1917 ve 1918'de olduğu gibi değil.

Bizim taktiğimizi kopya etmeyin, bilakis onun özelliklerinin nedenlerini, önkoşullarını ve sonuçları bağımsızca düşünün, ülkelerinizde onun lafzını değil, ruhunu, anlamını, 1917-1921 yıllarının deneyiminin derslerini uygulayın. İktisaden derhal kapitalist yurtdışıyla mal mübadelesine atılın, düzinelerce milyon en değerli madencilik ürünlerini cebe indirse de, cimri davranmayın.

Köylülerin durumu derhal iyileştirilmeli ve elektrifikasyon ve sulama için büyük ölçekli çalışma başlatılmalıdır. Sulama her şeyden daha acildir ve bölgeyi herşeyden daha çok değiştirecek, yeniden canlandıracak, geçmişi gömecek ve sosyalizme geçişi sağlamlaştıracaktır.

Mektubu kaleme alıştaki özensizlikten dolayı özür dilerim: Myaznikov yoldaşa elden vermek için alelacele yazmak zorunda kaldım. Bir kez daha Kafkasya Sovyet Cumhuriyetleri işçilerine ve köylülerine en iyi dileklerim ve selamlarımla.

N. Lenin

Moskova, 14 Nisan 1921

RKP(B) TÜM-RUSYA KONFERANSI'NDA AYNÎ VERGİ ÜZERİNE RAPOR[64]

26 Mayıs 1921

Yoldaşlar, aynî vergi sorununu, Parti için, çoğunuzun bildiğini düşündüğüm bir broşürde* ele alma fırsatı bulmuştum. Bu sorunun Parti Konferansı'nda ortaya atılması, böyle bir sorunun ortaya atılmasının gerekliliği üzerine elimde hiçbir veri bulunmaması anlamında, benim için beklenmedik bir şey oldu; fakat taşrada bulunmuş birçok yoldaş, özellikle birçok vilayeti ziyaret etmiş olan Osinski yoldaş, MK'ya, aynî vergiyle bağıntılı olarak ortaya çıkmış olan politika hakkında taşrada büyük ölçüde netlik olmadığını ve hatta kısmen bu politikanın hiç anlaşılmadığını söylediler ve bu başka bazı yoldaşlar tarafından desteklendi. Bu politikanın olağanüstü önemi gözönüne alındığında bir Parti Konferansı'nda yapılacak tamamlayıcı bir açıklama öyle kaçınılmaz görünüyordu ki, konferansı, saptanmış olan tarihten daha önce toplantıya çağırma kararı alındı. Bana bu politikanın genel anlamı üzerine giriş raporunu sunmak görevi düşüyor ve ben kendimi broşürde söylediklerime sadece küçük ekler yapmakla sınırlamak istiyorum. Şu an taşrada sorunun nasıl konduğu, en çok hangi eksikliklerin,

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 190 ve devamı.* ***—Red.***

yetersizliklerin ve belirsizliklerin hissedildiği hakkında doğrudan bilgim yok. Konferans'ta ortaya atılacak sorulardan ya da tartışmanın devamından şu anda yerel fonksiyonerlerin ve Parti'nin dikkatinin nereye yönelmesi gerektiği ortaya çıkınca herhalde daha tamamlayıcı açıklamalar yapmam gerekecek.

Görebildiğim kadarıyla aynî vergi ve Yeni Ekonomik Politika'yla bağıntılı olarak politik görevlerin yorumlanınasındaki yanlış anlamalar ve belirsizlikler belki de meselenin şu ya da bu yanını abartmakla ilgilidir. Ne var ki bu tür abartmalar, meselelerin pratik olarak üstesinden gelemediğimiz sürece tamamen kaçınılmazdır ve en azından yeni temel üzerinde bir gıda maddesi toplama kampanyası gerçekleştirmeden önce bu politikanın şu ya da bu özelliğinin uygulanmasının gerçek sınırlarını bir ölçüde tam olarak çizmek zor olacaktır. Ben sadece, oturumda elimize ulaştırılan yazılı soru önergelerinden bazılarından anlayabildiğim kadarıyla en çok yanlış anlamalara neden olan bazı çelişkilere ana hatlarıyla değinmek istiyorum. Aynî vergi ve politikamızda aynî vergiyle bağıntılı değişiklikler, sık sık bu politikada temel bir değişiklik olarak yorumlanmaktadır. Bu yorumun yurtdışındaki Beyaz Muhafız yanlısı basın, esas olarak da Sosyal-Devrimci ve Menşevik basın tarafından iyice şişirilmesi şaşırtıcı değildir. Fakat ben, belki bizim ülkemizde de belli ölçüde böyle yadırgatıcı bir söylentinin yayılmasına ve yapılan değişikliğin anlamı ve yeni politikanın niteliği hakkında son derece yanlış bir düşüncenin ortaya çıkmasına neden olan şeyin, RSSFC toprakları üzerinde de dile gelen benzer bir hareketin belli bir etkisi mi, yoksa beslenme durumunun olağanüstü kötüleşmesi sonucunda belli çevrelerde hissedilmiş olan ve belki de hâlâ hissedilen şiddetli hoşnutsuzluk mu olduğunu bilmiyorum.

Köylü nüfusun muazzam ağır bastığı bir durumda temel görevimizin —genelde politikada ve özelde ekonomik politikada— işçi sınıfıyla köylülük arasında belli bağlar kurmak olduğu meselenin doğası icabıdır. Biz yakın tarihte ilk kez sömürücü sınıfın ortadan kaldırıldığı, fakat işçi sınıfı ve köylülük olmak üzere iki farklı sınıfa sahip olduğu-

muz bir toplumsal düzenle karşı karşıyayız. Köylülüğün muazzam ağır basması ekonomik politikayı ve genelde bütün politikayı zorunlu olarak etkileyecekti. Bizim için ana sorun, bu iki sınıf arasındaki ilişkilerin, sınıfların ortadan kaldırılması anlamında doğru düzenlenmesidir ve uzun yıllar kaçınılmaz olarak böyle kalacaktır. İşçi sınıfıyla köylülük arasında anlaşma formülü sık sık benimsenmekte ve Sovyet iktidarının düşmanları tarafından sık sık bize karşı kullanılmaktadır, çünkü bu formül kendi başına tamamen belirsizdir. İşçi sınıfıyla köylülük arasında anlaşmadan herşey anlaşılabilir. İşçi sınıfının bakış açısından anlaşmanın ancak o işçi sınıfı diktatörlüğünü desteklerse uygun, doğru ve ilkesel olarak olanaklı ve sınıfların ortadan kaldırılmasına yönelik önlemlerden biri olduğu göz önüne alınmazsa, işçi sınıfının köylülükle anlaşması elbette Sovyet iktidarının tüm düşmanlarının ve diktatörlüğün bütün düşmanlarının düşüncelerinde temsil ettikleri bir formül olarak kalır[65]. Devrimimizin ilk döneminde, yani şimdi yaklaşık olarak uygulamaya başlanmış olarak görülebilecek dönemde bu anlaşma nasıl meydana getirilecektir? Köylü nüfusun muazzam ağır bastığı bir durumda proletarya diktatörlüğü kendini nasıl korudu ve sağlamlaştırdı? Anlaşma sağlamamızın esas nedeni, esas itici gücü ve esas belirleyici unsuru içsavaştı. İçsavaş Beyaz Muhafızların, Sosyal-Devrimcilerin ve Menşeviklerin bize karşı ittifakıyla başlamış olsa da her defasında kaçınılmaz olarak Kurucu Meclis'e sadık bütün Sosyal-Devrimci ve Menşevik unsurların, darbeyle ya da darbesiz arka plana itilmesine ve Beyaz Muhafızların başına açık kapitalist ve toprak beyi unsurların geçmesine yol açtı. Kolçak ve Denikin hükümetlerinde, hakeza bize karşı yönelen sayısız küçük hükümetlerde ve istilalarda bu böyle oldu. Ve bu proletaryanın köylülükle ittifakının biçimini belirleyen esas faktör oldu. Bu durum önümüze inanılmaz ve katmerli zorluklar çıkardı, fakat öte yandan bizi işçi sınıfıyla köylülük arasında ittifak formülünün nasıl gerçekleştirileceği üzerine kafa patlatmaktan kurtardı, çünkü savaş durumu bu formül ve koşulları mutlak bir kesinlikle emrediyordu ve bizim hiç seçme hakkımız yoktu.

Diktatörlüğü, savaşın ve içsavaş koşullarının gerektirdiği biçimde ancak ve yalnız işçi sınıfı gerçekleştirebilirdi. Çiftlik beylerinin içsavaşa katılması, işçi sınıfıyla köylüleri kesin, koşulsuz ve geri döndürülemez biçimde birleştirmişti. Bu bakımdan hiçbir iç politik yalpalama olmadı. Rusya'nın en önemli buğday ambarlarından koparılmış olmamız sonucunda karşı karşıya kaldığımız devasa zorluklar nedeniyle ve beslenme zorlukları en uç noktasına ulaştığı için, beslenme politikamız zoralım olmaksızın pratikte uygulanamazdı. Bu zoralım, sadece, doğru bir dağıtım yapıldığında bile yeterli olmayacak ürün fazlalarına el koymak anlamına gelmiyordu. Zoralımın beraberinde hangi hataları getirdiğine burada ayrıntılı biçimde girmeyeceğim. Her halükârda zoralım görevini —tahıl bölgelerinden tamamen koparıldığımız koşullarda bile sanayinin korunması— yerine getirmiştir. Ve bu ancak savaş koşulları altında bir ölçüde tatmin edici olabilirdi. Dış düşmanın işini gerçekten tamamen bitirir bitirmez —bu işe ancak 1921'e doğru gerçekleşebildi— önümüze başka bir görev çıktı: İşçi sınıfıyla köylülük arasında ***ekonomik*** ittifak görevi. Bu görevi önümüze ancak 1921 ilkbaharına doğru dolaysız biçimde koyduk ve bu, 1920 yılının kötü ürününün köylülerin durumunu inanılmaz ölçüde kötüleştirdiği, ilk kez düşmanın dıştan gelen saldırısıyla değil, işçi sınıfıyla köylülük arasındaki ilişkiyle bağıntılı olan belli bir ölçüde iç politik yalpalamalar kaydettiğimiz bir dönemde oldu. 1920 yılında çok iyi ya da en azından iyi bir ürün alsaydık, 420 milyon pud olarak tahmin edilen zoralım miktarının 400 milyon pudunu toplasaydık, böylece sanayi programımızı büyük ölçüde yerine getirebilirdik ve sonra kentin sanayi ürünlerinin tarım ürünleriyle mübadelesi için belli bir fona sahip olurduk... Ne var ki bizde tam tersi oldu. Bazı bölgelerde gıda maddesi krizine kıyasla daha da şiddetli yakıt krizi, köylülüğün kentsel ürün ihtiyaçlarının karşılanamaması başgösterdi. Köylü ekonomisi inanılmaz derecede ağır bir krize girdi. Bu durumlar eski beslenme politikamızda kesinlikle ısrar edemeyeceğimizi gösterdi. İşçi sınıfıyla köylülük arasındaki ittifak için vakit geçirmeksizin, başka önlemlere geçiş olarak hangi ekonomik temellere gereksinim duyduğumuz sorununu gündeme almalıydık.

Başka geçiş önlemleri, sanayi ürünlerinin tarım ürünleriyle mübadelesini hazırlayarak, köylünün ürünlerini kentsel ürünler ya da fabrika ürünleriyle mübadele için elden çıkardığı bir duruma ulaşmaktır, ama onu kapitalist rejim altında varolmuş olan bütün biçimlere tabi kılmamak gerekir. Fakat ekonomik koşullar sonucunda bunu düşünmemiz bile mümkün olmadı. Sözünü ettiğim geçiş biçimini, yani herhangi bir eşdeğeri olmaksızın vergi biçiminde ürün almayı ve ek ürünleri mal mübadelesiyle temin etmeyi benimsememizin nedeni budur; bunun için uygun bir fona sahip olmak gerekir, oysa bizim elimizdeki fonun hiçbir önemi yoktur ve bu fonu yurtdışıyla mübadele sayesinde doldurmak ancak bu yıl, kapitalist ülkelerle bir dizi anlaşma imzalandıktan sonra gündeme gelmiştir. Ancak bu anlaşmalar şimdilik bir giriştir, bir peşrevdir; gerçek bir mal mübadelesi şimdiye kadar başlamamıştır. Kapitalist çevrelerin çoğunluğu, ya da büyük bölümünün bu anlaşmaları boşa çıkarmak için sabotajları ve her türlü girişimleri kesintisiz sürüyor; ve aralarında Sosyal-Devrimci ve Menşevik basın da olmak üzere Beyaz Muhafız Rus basınının bu anlaşmadan başka hiçbir şey üzerinde güçlerini bu kadar enerjik ve inatla yoğunlaştırmaması son derece dikkat çekicidir. Burjuvazinin mücadele için proletaryadan daha donanımlı, daha gelişmiş olduğu, karşılaştığı bütün bu "rahatsızlıklar" nedeniyle sınıf bilincinin daha da keskinleştiği ve normalden çok daha duyarlı bir sezme yeteneği sergilediği açıktır. Beyaz Muhafız basının tam da politikamızın merkezini, düğüm noktasını oluşturan yeri dövdüğünü görmek için ona biraz yakından bakmak yeter.

Tüm Beyaz Muhafız Rus basını, askeri istilanın başarısızlığından sonra —mücadele devam etmesine rağmen açıkça başarısızlığa uğramıştır— önüne gerçekleşemez bir hedef olan ticaret anlaşmasını boşa çıkarma hedefini koymuştur. Bu ilkbaharda olağanüstü güçlü bir biçimde başlatılan, Sosyal-Devrimcilerle Menşeviklerin karşı-devrimci güçler arasında birinci sırada yer aldıkları bu kampanya, bu savaş belli bir amaçla yürütülmüştü: İlkbaharda Rusya'yla kapitalist dünya arasındaki ekonomik anlaşmayı boşa çıkarmak. Ve bu hedefe büyük ölçüde ulaştılar. Ne var ki ana anlaşmaları yaptık, bu anlaşmaların sayısı

artıyor ve bu bakımdan güçlenmiş bulunan direnişi aşıyoruz, fakat bizim için son derece tehlikeli olan bir gecikme meydana geldi, çünkü yurtdışından belli bir yardım almadan büyük sanayinin yeniden inşası ve normal bir meta mübadelesinin yeniden kurulması ya olanaksızdır, ya da olağanüstü tehlikeli olan bir gecikmeye uğrar. Bu koşullar altında bir şeyler yapmaya çalışıyoruz ve köylüler için ticaretin yeniden kurulması sorununu birinci sıraya koyan koşullar bunlardır. İmtiyazlar sorununa girmek istemiyorum, çünkü Parti toplantılarında en çok bu sorun üzerine tartışıldı ve son zamanlarda artık herhangi bir tereddüt yaratmıyor. Durum hâlâ şöyle: biz büyük bir gayretle imtiyazlar öneriyoruz, fakat şimdiye kadar tek bir yabancı kapitalist bile herhangi bir ciddi imtiyaz elde etmedi ve şimdiye kadar tek bir sağlam imtiyaz anlaşması yapılmadı. Bütün zorluk Batı Avrupa sermayesini ülkeye çekmek için pratikte sınanmış bir yöntem bulmakta yatıyor.

Teorik olarak, bizim için, sanayimizin restorasyonu için donatım araçları, malzemeler, hammadde ve makine stoklarını çoğaltmak amacıyla kendimizi Avrupa sermayesinden, ona bırakabileceğimiz birkaç on ya da yüz milyonla satın almamızın daha yararlı olduğu tartışmasızdır — ve bana öyle geliyor ki bu hususta tüm kuşkular sona ermiştir.

Yardımcı kaynakları güvence altına almanın, sosyalist toplumu kurmanın gerçek ve tek zemini büyük sanayidir. Kapitalist büyük fabrika olmaksızın, gelişmiş büyük sanayi olmaksızın sosyalizmden söz bile edilemez, hele bir köylü ülkesinde hiç söz edilemez; biz Rusya'da bunu eskisinden çok daha somut olarak biliyoruz; ve büyük sanayiyi yeniden kurmanın belirsiz, ya da soyut biçimi yerine bugün belirli, tam olarak hesaplanmış, somut bir elektrifikasyon planından sözediyoruz. Tam olarak hesaplanmış bir planımız var, en iyi Rus uzmanların ve bilim adamlarının yardımları ve katkılarıyla hesaplanmış olan, Rusya'nın doğal özelliklerini dikkate alarak ekonomimiz için bu temeli, büyük sanayiyi hangi yardımcı kaynaklarla kurabileceğimiz, kurmamız gerektiği ve kuracağımız hakkında bize kesin bir fikir veren bir plan. Yoksa ekonomik yaşamımızın herhangi bir gerçek temelinden

söz edilemez. Bu tartışmasızdır ve son zamanlarda aynî vergiyle bağıntılı olarak bu konuda soyut ifadelerle konuşuluyorsa da, şimdi her şeyden önce büyük sanayinin yeniden kurulması gerektiği söylenmelidir... Ben şahsen bazı yoldaşlardan bu tür ifadeler duyma fırsatı buldum ve elbette bunları ancak omuz silkerek yanıtladım. Bu esas hedefi unutabileceğimizi sanmak elbette komik ve saçmadır. Burada insan kendisine sadece bu tür kuşku ve tereddütlerin yoldaşlarda nasıl oluşabildiğini, bu temel baş görevin, o olmadan sosyalizmin maddi üretim temelinin olanaksız olduğu bu görevin bizde geri plana itildiğini nasıl varsayabildiklerini sormalıdır. Bu yoldaşlar devletimizle küçük sanayi arasındaki ilişkiyi düpedüz yanlış anlamışlardır. Temel görevimiz büyük sanayinin yeniden inşasıdır. Fakat bu büyük sanayinin yeniden inşasına bir ölçüde ciddi ve sistemli biçimde geçebilmemiz için, küçük sanayinin yeniden inşasına ihtiyacımız var. Bu yıl –1921– ve geçen yıl büyük sanayiyi yeniden inşa çalışmamızda muazzam bir kesinti kaydettik.

1920 sonbahar ve kışında büyük sanayimizin bazı önemli dalları faaliyete geçti, fakat sonra yine durduruldu. Niçin? Neden? Yeterli ölçüde işgücü temin edebilecek, hammadde temin edebilecek birçok fabrika vardı. Bu fabrikaların faaliyeti neden durduruldu? Çünkü yeterince gıda maddesi ve yakıt fonumuz yoktu. Aylık düzenli dağıtımı güvence altına alınmış 400 milyon pudluk (yaklaşık bir rakam veriyorum) bir devlet tahıl rezervi olmadan, herhangi bir düzenli ekonomik inşadan, büyük sanayinin yeniden inşasından sözetmek zordur; bu olmadan kendimizi büyük sanayinin yeniden inşası için başlamış çalışmanın birkaç ay sonra yeniden kesilmesi durumunda buluruz. Faaliyete geçirilmiş az sayıdaki fabrikaların büyük çoğunluğu şimdi durmuş durumdadır. Tam olarak güvence altına alınmış ve yeterli bir gıda maddesi fonu olmadan devletin dikkatini büyük sanayinin yeniden inşasını sistemli olarak yürütmeye yoğunlaştırması, bu inşa mütevazı ölçüde de olsa kesintisiz sürecek biçimde yoğunlaştırması olanaksızdır.

Yakıta gelince, Donetz Havzası'nın yeniden inşasına kadar, dü-

zenli biçimde petrol alamadığımız müddetçe, geriye sadece odun, odun yakmak, yani yine aynı küçük ekonomiye bağımlılık kalıyor.

O nedenle, neden bugün esas dikkatin köylülere yönelmesi gerektiğini anlamayan yoldaşlar, bir hataya, bir yanılgıya düşmüşlerdir. Bazı işçiler şöyle diyorlar: Köylüleri az çok şımartıyorlar, fakat bize hiçbir şey vermiyorlar. Bü tür ifadeler duyulabiliyordu ve bunların görüşümce fazla yaygın olmadığı söylenmelidir, çünkü bu tür ifadeler tehlikelidir, sorunu aynı Sosyal-Devrimciler gibi koyarlar; burada apaçık siyasi bir provokasyon ve sonra da işçilerin sınıfsal değil loncasal, işçi sınıfının kendisini kapitalist toplumun eşit haklara sahip bir parçası olarak gördüğü ve böylece hâlâ aynı kapitalist temelde durduğunu farketmediği mesleki önyargılar söz konusudur: köylüleri şımartıyorlar, zoralımdan kurtardılar, ürün fazlasının serbest kısmını mübadele için onlara bıraktılar; tezgâh başındaki biz işçiler de aynısını istiyoruz...

Böyle bir bakış açısının temelinde ne yatmaktadır? Özü itibariyle aynı küçük-burjuva ideolojisi. Köylüler kapitalist toplumun bir parçası oldukları için işçi sınıfı da bu toplumun bir parçası olarak kalır. Yani: Eğer köylü ticaret yapıyorsa biz de yapmalıyız. Burada hiç kuşkusuz işçileri eski dünyaya bağlayan eski önyargılar yeniden canlanıyor. Eski kapitalist dünyanın en hararetli savunucuları, hatta tek dürüst savunucuları Sosyal-Devrimcilerle Menşeviklerdir. Diğer kamplarda yüzlerce, binlerce hatta yüzbinlerce kişi arasında kapitalist dünyayı dürüstçe savunan tek kişi bulamazsınız. Fakat Sosyal-Devrimcilerle Menşeviklerin temsil ettiği katıksız demokrasi çevrelerinde, dürüstçe kapitalizmi savunan bu tür ender örnekler hâlâ kalmıştır. Ve bunlar görüşlerini ne kadar inatla savunurlarsa işçi sınıfı üzerindeki etkileri o kadar tehlikeli olur. İşçi sınıfının üretim kesintisi dönemi yaşadığı bir anda bu daha da tehlikelidir. Proleter sınıf bilincinin gelişimi için esas temel, işçinin her gün faaliyet içindeki fabrikaları gördüğü ve sınıfları gerçekten ortadan kaldırabilecek olan gücü her gün yeniden duyduğu büyük sanayidir.

İşçiler ayaklarının altındaki bu maddi üretim zeminini yitirirlerse,

o zaman işçilerin belli katmanları arasında bir dengesizlik, belirsizlik, umutsuzluk ve inançsızlık hali ortaya çıkar ve burjuva demokrasimizin —Sosyal-Devrimciler ve Menşevikler— doğrudan provokasyonuyla bağıntılı olarak bu, belli bir etki yapar. Ve bu noktada Komünist Parti saflarında da şöyle düşünenlerin bulunduğu bir psikoloji doğar: Köylüye bir savaş hediyesi verdiler, öyleyse aynı temelde ve aynı yöntemlerle işçilere de bir şeyler verilmelidir. Buna belli bir haraç ödemek zorunda kaldık. Elbette işçilerin fabrika ürünlerinin bir kısmıyla ödüllendirilmesi üzerine kararname[66], kökleri geçmişte olan ve inançsızlık ve umutsuzluk haliyle bağıntılı olan düşüncelere verilmiş bir tavizdi. Şu ya da bu dar sınırlar içinde bu tavizler zorunluydu. Bu taviz verildi, fakat burada sadece ve sadece ekonomik açıdan, proletaryanın çıkarları açısından gerekli olan bir taviz verdiğimiz bir saniye bile unutulmamalıdır. Proletaryanın temel ve en önemli çıkarı büyük sanayinin ve büyük sanayide istikrarlı bir ekonomik temelin yeniden tesisi*dir*; ancak bundan sonra diktatörlüğünü sağlamlaştıracak ve ancak bundan sonra proletarya diktatörlüğünü, bütün politik ve savaşın zorunlu kıldığı zorluklara rağmen sonuna kadar götürecektir. Peki neden taviz vermek zorunda kaldık ve onu gerekeni aşan birşey olarak düşünmek neden tehlikelidir? Çünkü geçici koşullar ve gıda maddesi ve yakıtla ilgili olarak zorluklar yüzünden bu yolu izlemek zorunda kaldık. Köylülerle ilişki zoralıma değil bir vergiye dayandırılmalıdır dediğimizde, bu politika için belirleyici ekonomik esas moment nedir? Küçük köylü işletmelerinin zoralım durumunda doğru dürüst bir ekonomik temele sahip olmamaları ve daha uzun yıllar bitkisel hayatta kalmaya lanetli olmaları, küçük işletmenin varlığını sürdürememesi ve gelişememesidir, çünkü küçük çiftçi faaliyetinin sağlamlaşması ve gelişmesine ve ürün miktarının çoğalmasına duyduğu ilgiyi yitirir, bu da bizim ekonomik temelimiz olmadan kalmamıza yol açar. Başka bir temelimiz, başka bir kaynağımız yok, fakat büyük gıda maddesi stoklarını devletin elinde yoğunlaştırmadan büyük sanayinin yeniden inşasından söz edilemez. Zaten beslenme koşullarımızı değiştiren bu politikayı da herşeyden önce bunun için uyguluyoruz.

Bu politikayı, büyük sanayinin yeniden inşası için bir fona sahip olmak amacıyla; işçi sınıfını büyük sanayide, ileri ülkelerinkiyle kıyaslandığında bizimki gibi acınacak bir büyük sanayide bile, olmaması gereken tüm kesintilerden korumak amacıyla; proleterleri, olanaklar ararken proleter değil, bizim için en büyük ekonomik tehlikeyi oluşturan spekülatif, küçük-burjuva yöntemlere başvurma zorunluluğundan kurtarmak amacıyla gerçekleştiriyoruz. Gerçekliğimizin acınası koşulları sonucunda proleterler, gerek hırsızlıkla, gerekse de toplumsal bir fabrikada özel üretim yapma yoluyla ürünler elde etmek ve bunları tarımın ürünleriyle değiştirmek için büyük sanayiyle bağı olmayan, bilakis küçük-burjuva, spekülatif tarzda gayri-proleter kazanç yöntemlerine başvurmak zorunda kalıyorlar — işte bizim için ekonomik bakımdan esas tehlike, Sovyet rejiminin bütünü için esas tehlike buradadır. Proletarya bugün diktatörlüğünü kendisini sınıf olarak sağlam hissedecek biçimde, ayağını iyice yere basacak biçimde gerçekleştirmek zorundadır. Fakat bu zemin kayıyor. Kesintisiz çalışan büyük makineleşmiş fabrika yerine proleter başka bir şey görüyor ve ekonomik alanda spekülatör ya da küçük üretici olarak ortaya çıkmak zorunda kalıyor.

Onu bundan kurtarmak için geçiş döneminde hiçbir özveriden kaçınmamalıyız. Büyük sanayinin yavaş da olsa kesintisiz yeniden inşasını güvence altına almak için, hediyelere çok meraklı yabancı kapitalistlerin önüne hediyeler atmaktan çekinmemeliyiz, çünkü şu an sosyalizmin inşası açısından yabancı kapitalistlere yüzlerce milyon ödemek ve karşılığında, proletaryanın ekonomik temelini yeniden kuracak ve proletaryayı spekülasyona tenezzül etmeye devam eden bir proletarya değil, sağlıklı bir proletaryaya dönüştürecek olan büyük sanayinin inşası için makine ve malzeme elde etmek daha yararlıdır. Menşeviklerle Sosyal-Devrimciler, proletaryanın görevlerinden vazgeçmemiz gerektiği çünkü proletaryanın deklase olduğu konusunda kafamızı şişirdiler. Bunu 1917'den beri haykırdılar ve 1921'e kadar bunu iddia etmekten yorulmamalarına şaşmak gerekir. Biz bu saldırıları duyduğumuzda, proletaryanın deklase olmadığı, eksilerin görülmediği yanıtını vermiyoruz, bilakis şunu söylüyoruz: Rusya'nın gerçekliği ve uluslararası

gerçeklik öyle ki, proletarya bir deklase oluş döneminden geçecek, eksi kaydedecek olsa bile, buna rağmen iktidarı ele geçirme ve koruma görevini yerine getirebilir.

Proletaryanın deklase oluşunun bir eksi olduğu inkâr etmek gülünç, anlamsız ve saçmadır. 1921'e doğru, dış düşmana karşı mücadele sona erdikten sonra esas tehlikenin, en büyük olumsuzluğun, elimizde kalan az sayıdaki büyük fabrikada kesintisiz üretim çalışmasını güvence altına alamamamız olduğunu gördük. Belirleyici olan budur. Böyle bir ekonomik temel olmadan işçi sınıfı sağlam bir politik iktidara sahip olamaz. Büyük sanayinin kesintisiz yeniden inşasım garantileyebilmek için, beslenme sorununu, diyelim ki 400 milyon pudluk bir fonu garantilemek ve doğru dağıtmayı sağlayacak biçimde düzenlemek gerekir. Bunu eski zoralım yoluyla kesinlikle temin edemezdik. 1920 ve 1921 yılları bunu gösterdi. Muazzam zorluklar yaratan bu görevin aynî vergiyle yerine getirilebileceğimi görüyoruz. Eski yöntemlerle bu görevi yerine getiremeyiz ve yeni yöntemler hazırlamak zorundayız. Bu görevi aynî vergiyle ve küçük üretici olarak köylülerle doğru ilişkiler kurarak yerine getirebilecek durumdayız. Bunu teorik olarak kanıtlamak için şimdiye kadar az dikkat harcamadık.

Parti basınına, toplantılarda konuşulanlara bakılacak olursa, bana öyle geliyor ki, eğer politik iktidarın yanı sıra ulaşımı, büyük fabrikaları, ekonomik temeli proletaryanın elinde tutarsak bu görevi yerine getirebileceğimiz teorik olarak tamamen kanıtlanmıştır. Küçük üretici olarak köylülüğe epeyce bir hareket alanı bırakmak zorundayız. Köylü ekonomisini kalkındırmadan beslenme durumuna egemen olamayacağız.

Serbest ticaret, serbest değiş-tokuş temelinde küçük sanayiyi geliştirme sorununu koyacağımız çerçeve budur. Bu değiş-tokuş serbestliği, işçi sınıfıyla köylülük arasında iktisaden istikrarlı ilişkiler kurma olanağı veren araçtır. Tarımsal üretimin kapsamı üzerine elimizdeki veriler gittikçe daha tam hale geliyor. Parti Kongresi'nde tahıl üretimi üzerine bir broşür dağıtılmıştı, Parti Kongresi delegelerine tashih pro-

vası halindeyken dağıtılmıştı. O zamandan bu yana bu materyal toplandı ve yayıldı. Gerçi broşür kesin biçimiyle dizgiye verilmiş bulunuyor, fakat Konferans başlarken henüz bitmemişti, ve Konferansın sonuna yetişip yetişmeyeceğini de bilmiyorum. Biz bütün önlemleri alacağız, fakat konferans sonuna kadar onu çıkarmayı başaracağımıza kesin söz vermem imkânsız.

Bu tarımsal üretimin durumunu, elimizdeki yardımcı kaynakları mümkün olduğunca tam olarak saptamak için yaptığımız çalışmaların sadece küçük bir parçasıdır.

Yine de önümüzdeki ekonomik görevi, özellikle ürünün ilkbaharda beklendiği kadar çok kötü, ya da o kadar kötü olmadığı bu yıl kesinlikle yerine getirebileceğimizi gösteren verilerin bulunduğu söylenebilir; bu bize, kendimiz tamamen büyük sanayinin yavaş ama kesintisiz yeniden inşasına adamamız için tarımsal fonunu temin etme olanağı sağlar.

Üretim fonunu toplama görevini yerine getirmek için küçük mülk sahibiyle ilişkilerde bir biçim bulunmalıdır ve burada aynî vergiden başka bir biçim yoktur, kimse başka bir biçim önermemiştir ve zaten başka bir biçim düşünülemez de. Ne var ki bu sorunu pratik olarak çözmek, aynî verginin doğru biçimde toplanması için uğraşmak, eskiden olduğu gibi, köylünün elindekini iki kez üç kez alarak köylüyü, en çalışkan olanın en fazla mağdur edildiği ve ekonomik olarak sağlam ilişkiler kurma olanağının ortadan kaldırıldığı çok daha kötü bir durumda bırakmamak gerekmektedir. Tek tek her köylüye karşı hakeza bir ürün toplama önlemi olan aynî vergi, başka şekilde ele alınmalıdır. Daha önce toplanmış ve yayınlanmış verilere dayanarak şimdi bu aynî verginin bu meselede son derece tayin edici bir değişiklik getireceği söylenebilir, fakat herşeyi bağdaştırmayı başarıp başaramayacağımız konusunda bir ölçüde hâlâ kararsızım. Fakat köylünün durumunda derhal bir iyileştirme sağlamak zorunda olduğumuza kuşku yok.

Yerel fonksiyonerlerin önündeki görev şudur: Bir yandan aynî

vergiyi eksiksiz toplamak, öte yandan bunu mümkün olan en kısa sürede yapmak. Bu yıl olağanüstü erken bir hasat beklendiği ve hazırlıklarımızı yaparken kendimizi her zamanki tarihe göre ayarlarsak geç kalabileceğimiz için zorluk daha da büyümektedir. Bu nedenle Parti Konferansı'nın toplantıya çağrılmasının öne alınması önemli ve zaman açısından uygundur. Tüm aygıtı aynî vergi toplamaya şimdiye kadarkinden daha büyük bir hızla hazırlamaya çalışmak gerekir. Gerek devlete 240 milyon pudluk asgari bir fon sağlanması, gerekse de köylülüğün durumunun garanti altına alınması aynî verginin hızla toplanmasına bağlıdır. Vergi toplanırken gündeme gelecek herhangi bir gecikme köylüler için belli bir daralma anlamına gelir. Vergi gönüllü olarak ödenmeyecektir, zor uygulamadan yapamayacağız, verginin toplanması köylü işletmesi için bir dizi engel yaratacaktır. Bu vergi toplama operasyonunu gereğinden fazla uzatırsak köylü rahatsız olacak ve ürün fazlası üzerinde tasarruf özgürlüğüne sahip olmadığını söyleyecektir. Özgürlüğün gerçekten özgürlük gibi görünmesi için verginin hızla toplanması, vergi toplayanların uzun süre köylüyü rahatsız etmemeleri gerekir, bu ise mahsulün kaldırılmasıyla vergilerin eksiksiz toplanması arasındaki dönemin kısaltılmasıyla olanaklıdır.

Görevlerden biri budur; diğeri ise, küçük mülkiyet ve küçük ticaret zemininde gelişen kapitalizme belli bir özgürlük sağlamak, ondan korkmamak için —çünkü bizim için tehlikeli değildir— gerek köylü için değiş-tokuş özgürlüğünün, gerekse de küçük sanayiyi kalkındırmanın sınırlarını olanaklar ölçüsünde genişletmektir.

Bugün ortaya çıkmış olan, proletaryanın büyük sanayinin bütün anahtarlarını elinde tuttuğu, herhangi bir özelleştirmeden sözedilmeyecek olan genel ekonomik ve politik konjonktür sonucunda kapitalizmden korkmamıza gerek yok. Ve eğer biz en çok ürün sıkıntısı ve yoksulluk altında eziliyorsak, tarımsal küçük işletme temelinde kapitalizmin bir tehlike oluşturmasından korkmak gülünçtür. Bundan korkmak, ekonomimizin güçler dengesini kesinlikle dikkate almamak demektir, köylü küçük işletmesi olarak köylü iktisadının belli bir değiş-tokuş öz-

gürlüğü olmadan ve bununla bağıntılı kapitalist ilişkiler olmadan hiçbir biçimde istikrarlı olamayacağı demektir.

Bunu aklınıza kazımalısınız, yoldaşlar, ve bizim esas görevimiz, taşrada her yerde harekete geçmek, azami inisiyatif göstermek, en büyük bağımsızlık ve cesareti sergilemektir. Bu bakımdan bugüne kadar kusurumuz, meseleye bir ölçüde büyük bir hareket sağlamaktan korkmak olmuştur. Taşrada meta mübadelesinin ve meta satışının ne durumda olduğu, büyük sanayinin gerektirdiği ve sanayi merkezleri için büyük gıda maddesi ve yakıt stokları yaratmaktan ibaret olan büyük çalışmalar olmadan köylülerin durumunu derhal düzeltebilecek olan küçük sanayiyi yeniden inşa etmenin ve bir ölçüde geliştirmenin nasıl başarıldığı üzerine az çok somut biçimde incelenmiş, yerinde toplanmış pratik deneyim yok elimizde. Bu bakımdan taşrada ekonomimizin bütünü açısından yeterli çalışma yapılmıyor. Taşrayla ilgili bu veriler elimizde yok, tüm cumhuriyette meselenin ne durumda olduğunu bilmiyoruz, çalışmanın gerçekten doğru biçimde örgütlendiği tek örneğe sahip değiliz; gerek Sendikalar Kongresi'nin, gerekse de Yüksek Ekonomi Konseyi Kongresi'nin[67] bende bıraktığı izlenim buydu.

Bu kongrelerin esas eksikliği, kongredeki insanların taşraya geri döndüklerinde: bin tane örnek içinden en iyisini bulduk, onu taklit edeceğiz diyebilmeleri için gerçekten yerel deneyimlerini birbirlerine aktarmalarından çok, yine tezler, genel programlar ve değerlendirmeler gibi kötü şeylerle uğraşmamızdır. Böyle iyi örneklerin sayısı binde bir değil, daha fazladır. Ne var ki bu tür bir çalışmayı çok az görüyoruz.

Erken davranmak istemiyorum ama işçilerin kolektif iaşesi üzerine, yani kameden, belli bir fabrikaya, gerçekten çalışıyorsa eğer, randımanıyla orantılı olarak belli bir gıda maddesi miktarının ayrılması usulüne geçiş hakkında birkaç söz söylemek istiyorum. Bu düşünce mükemmel, fakat bizde yarı fantastik bir şeye dönüştürüldü. Ve şimdilik bu yönde gerçek bir ön çalışmamız yok. Şu ya da bu kazada, şu ya da bu fabrikada —işçi sayısı az da olsa— bu uygulamayı yaptık, şu so-

nucu aldık diyebileceğimiz herhangi bir örneğimiz henüz yok. Bizde bu eksik. Ve bütün çalışmamızın en büyük eksiği bu. 1918 yılında, yani çoktan arkada bıraktığımız bir dönemde yerinde olan genel sorular yerine, 1921 yılında pratik sorularla uğraşmak zorunda olduğumuzu yorulmadan tekrarlamalıyız. Kongrelerde ilk planda meselenin iyi biçimde ele alındığı kusursuz örneklerden sözetseydik, ki böyle yeterince örnek var, böylece diğerlerini de, istisna oluşturan az sayıda yerde pratikte çok iyi sonuçlara ulaşıldığı örnekleri izlemekle yükümlendirirdik. Bu Sendika Kongresi'nin çalışmalarıyla ilgiliydi, fakat beslenme çalışması için de geçerlidir.

Aynî vergiyi toplama, meta mübadelesi vs. hazırlığı için bazı yerlerde tek tük durumlarda çok şey yapılmıştır. İşte bu örnekleri incelemeyi başaramadık ve şimdi büyük görev yörelerin büyük çoğunluğunu, mevcut olan en iyi örneğin seviyesine getirmektir. Bu çalışmaya, deneyimin pratik incelenmesine, hiç kuşkusuz son derece yetersiz bir seviyede bulunan geri kalmış ve vasat durumdaki kaza ve bucakları —ve bunların karşısında tatmin edici seviyede bulunan çok az sayıda kaza ve bucak vardır— teşvik etmeye geçmek zorundayız. Kongrelerde en büyük dikkat genel tezlerin ve toplantı programlarının incelenmesine değil, pratik deneyimlerin, yeterli ve daha iyi örneklerin incelenmesine ve çoğunlukta olan geri ve vasat bölgeleri, seyrek görülen ama yine de mevcut örneklerin seviyesine çıkarmaya yöneltilmelidir.

Şimdilik yetinmek zorunda olduğum düşünceler bunlardır.

RKP(B) TÜM-RUSYA KONFERANSI'NDA AYNÎ VERGİ ÜZERİNE RAPORU KAPAYIŞ KONUŞMASI [63]*

27 Mayıs 1921

Yoldaşlar, bana öyle geliyor ki taşradan gelen birçok yoldaşın raporlar ve tartışma hakkında ifade ettiği hoşnutsuzluğa rağmen bir hedefe ulaştık: yeni politikanın taşrada nasıl anlaşıldığını ve nasıl uygulandığını öğrendik. Konferans'ın önüne bu yeni politikayı iyi benimsememiz ve birlik içinde doğru biçimde uygulanmasına geçmemiz için görüş alışverişi yapmaktan başka bir hedef koyamazdık. Bu hedefe ulaştık. Elbette bazen, ne yazık ki "ciddi" mi "ciddi değil" mi, uzun süre için mi, kısa süre için mi gibi sadece pratik tereddütler ve varsayımlar çerçevesini çok aşan kuşkular, hatta düşünsel yalpalamalar oldu. Varaykis yoldaşın anlattıkları esasen gayri-komünistti ve düşüncelerin içeriği itibariyle Menşevizmi anımsatıyordu. Bunu dobra dobra

* *Burada kapayış konuşmasının sadece bir bölümü (ilk sayfaları) yer almaktadır.* —***Alm. Red.***

söylemek lazım. Bize şu soruyu nasıl sorabildi: "Söyleyin lütfen, köylülük sınıf mıdır, değil midir?" Elbette sınıftır. Öyleyse, diyor, onun politik tavizlere gereksinimi var, yok öyle değilse, bu yönde Zubatovculuğa[68] benzer bazı önlemler alınması gerekir.

Burada Martov'a, onun bunu koşulsuz iddia ettiğine işaret edildi[69], buna karşılık Varaykis yoldaş diyor ki: "belli bir dereceye kadar", "şu ya da bu ölçüde", "kısmen". Bu, inanılmaz, olağanüstü büyük bir kafa karışıklığıdır. Aynen bizi şiddet uygulamakla suçladıkları zamanki gibi bir kafa karışıklığı. Ve yine anlatmak gerekiyor: Diktatörlükten söz ediyorsak, bu şiddet uygulamak anlamına gelir. Her devlet bir şiddet uygulamasıdır; tüm fark bu şiddetin sömürülenlere karşı mı yoksa sömürenlere karşı mı uygulandığında, emekçi ve sömürülen sınıflara karşı mı uygulandığında yatar. Zubatovculukla kıyaslama da aynı şey. Zubatovculuğun özü neydi? Ezilen sınıflara küçük ekonomik tavizler vererek ezen sınıfı desteklemekti. O nedenle yanıt o zaman şöyle olmuştu: Proletaryayı, bütün ezilenlerin kurtuluşu için mücadele eden sınıfı ekonomik tavizler vererek, siyasi iktidarın ele geçirilmesi ve baskı sisteminin yıkılması düşüncesinden vazgeçiremeyeceksiniz. Şimdi proletarya iktidarı elinde tutuyor ve yönetiyor. Köylülüğü yönetiyor. Köylülüğü yönetmek ne demektir? Bu, birinci olarak küçük üreticiye yönelik değil, sınıfların ortadan kaldırılmasına yönelik bir çizgi izlemek demektir. Eğer bu temel ve esas çizgiden saparsak, sosyalist olmaktan çıkarız, küçük-burjuvaların kampına, şimdi proletaryanın en kötü düşmanları olan Sosyal-Devrimcilerle Menşeviklerin kampına düşeriz. Kısa süre önce Buharin yoldaş "Pravda"da Milyukov gibi ciddi politik bir beynin (Çernov ve Martov'la kıyas kabul etmez) söylediklerini alıntıladı; bugün Rusya'da politik mücadele arenasında sadece sosyalist partiye yer olduğunu söylüyor Milyukov. Ve bu "sosyalist" partiler, Sosyal-Devrimciler ve Menşevikler, Bolşeviklere karşı mücadele çabasını devralmak istedikleri ölçüde, onlar —Sosyal-Devrimciler ve Menşevikler—, "bu şerefe ve yere" layıktırlar. Milyukov'un, Martov ve Çernov'dan (kişi olarak Çernov ve Martov'dan daha akıllı olmasa bile) büyük burjuvazinin temsilcisi olduğu için daha

akıllı olduğunu gösteren tam ifadesi böyle. Ve Milyukov haklı. O, politik gelişmenin basamaklarını son derece akıllı biçimde dikkate alıyor ve kapitalizme geri dönüş için Sosyal-Devrimcilerin ve Menşevizmin zorunlu bir geçiş basamağı olduğunu söylüyor. Burjuvazinin böyle bir basamağa ihtiyacı var ve bunu kavramayan, bir soytarıdır.

Burjuvazinin çıkarları açısından bakıldığında, Milyukov tamamen ve kesinlikle haklı. Eğer biz proletarya partisi olarak köylülüğü yönetiyorsak, büyük sanayiyi sağlamlaştırmaya yönelmeli ve bu nedenle ekonomik tavizlere razı olmalıyız. Proletarya köylülüğü yönetti, hem de içsavaş sırasında, köylülük bizzat proletaryadan daha çok ekonomik faydalar sağlayacak biçimde yönetti. Martov'un diliyle konuşulacak olursa bu Zubatovculuktur. Köylülüğe ekonomik tavizler verildi. Bu tavizler emekçilerin ülkede çoğunluğu oluşturan kesimine verildi. Bu yanlış bir politika mıdır acaba? Hayır, bu tek doğru politikadır! Burada istendiği kadar Martov'un bir sınıfın aldatılamayacağı yönündeki sloganı üzerine konuşulsun, size soruyorum: Neden aldatmış olalım? Biz, iki yol olduğunu söylüyoruz: biri Martov ve Çernov'la ve onların üzerinden Milyukov'a giden yol, ikincisi komünistlerle. Biz kapitalizmi yoketmek ve komünizmi kurmak için mücadele ediyoruz; yolumuz çok zorlu bir yol, bu yol üzerinde çok sayıda yorgun ve inançsızlar var. Köylülük inanmıyor. Fakat onu aldatıyor muyuz? Bizim bir sınıfı aldattığımızı ve üç ağaç arasında yolu şaşırdığımızı söylemek gülünçtür; burada söz konusu olan üç ağaç bile değil, iki ağaçtır, çünkü proletarya ve köylülük sadece iki sınıftır. Proletarya köylülüğü yönetiyor fakat bu sınıf çiftlik sahipleri ve kapitalistlerin kovulduğu ve yokedildiği gibi kovulup yokedilemez. Köylülük uzun süre içinde, büyük çabalar ve özverilerle değiştirilecektir... Proletaryaya ne kadar, köylülüğe ne kadar sıkıntı düşeceği bize, önder partiye bağlıdır. Bu paylaştırma sırasında hangi ilke rehber alınmalıdır? "Yarı yarıya" düsturu, eşitleme düşüncesi mi? Çernov ve Martovlar bu hususta saçmalamaya devam etsinler, buna karşılık biz, proletaryanın çıkarlarını, kapitalizmin restorasyonuna karşı güvence ve komünizme giden yolu güvenceleme düşüncesini rehber almak gerektiğini olduğunu söylüyoruz. Eğer köy-

lülük şu an daha yorgun, daha bitkinse, daha doğrusu kendisinin daha yorgun olduğunu düşünüyorsa, kapitalizmin restorasyonuna karşı güvence ve komünizme giden yolları güvencelemek için ona daha çok taviz veriyoruz. Bu doğru bir politikadır ve biz kendimize sadece ve sadece iyice düşünülmüş sınıf bakış açısını rehber alırız. Köylülere açıkça, dürüstçe ve herhangi bir aldatmaca yapmadan şunu açıklıyoruz: Sosyalizme giden yolu koruyabilmek için, köylü yoldaşlar, size bir dizi taviz veriyoruz, ama sadece şu şu sınırlar içinde ve şu şu ölçüde; hangi ölçüde ve hangi sınırlar içinde olacağını da biz saptayacağız elbette. Taviz, şimdiye kadar köylülükten çok, büyük ölçüde proletaryanın sırtına yüklenmiş olan yükü paylaştırma bakış açısıyla yapılıyor. Proletarya diktatörlüğünün üçbuçuk yılı içinde proletarya köylülükten daha fazla yük omuzlamıştır. Bu son derece açık ve tartışma götürmez bir gerçektir. Proletaryayla köylülük arasında ilişki sorunu böyledir; yani ya köylülük bizimle bir anlaşmaya yanaşacaktır ve biz de ona ekonomik tavizler vereceğiz — ya da mücadele. O nedenle bütün diğer argümanlar iflah olmaz bir kafa karışıklığı sergilerler. Gerçekte bunun dışında her yol Milyukov'a, çiftlik sahipleriyle kapitalistlerin yeniden başa gelmesine çıkar. Biz ise, yolundan şaşmadan, zorluklara ve engellere rağmen sınıfları ortadan kaldırmaya ve komünizme doğru giden proletaryanın diktatörlüğünü destekleyen ve sağlamlaştıran şeyler çerçevesinde her türlü tavizi kabul edeceğiz.

RKP(B)'NİN TAKTİĞİ ÜZERİNE KOMÜNİST ENTERNASYONAL III. KONGRESİ'NE RAPOR[70]

5 Temmuz 1921

Kadın ve erkek yoldaşlar! Aslında bu raporu doğru dürüst hazırlama olanağı bulamadım. Sistemli olarak hazırlayabildiğim şeylerin hepsi, esasen aynî vergi üzerine broşürümün* çevirisi ve Rusya Komünist Partisi'nin taktiği üzerine tezlerdir. Bunlara bazı açıklamalar ve düşünceler eklemek istiyorum.

Partimizin taktiğini gerekçelendirmek için, uluslararası durumla başlamak gerektiğine inanıyorum. Uluslararası ölçekte kapitalizmin ekonomik durumunu ayrıntısıyla daha önce tartıştık ve Kongre bu hususta belirli kararlar aldı. Tezlerimde bu sorunu kısaca, sadece politik açıdan ele alıyorum. Ekonomik temele dokunmuyorum. Fakat Cumhuriyetimizin uluslararası durumunda politik olarak, bugün tartışmasız biçimde, silah elde açıkça şu ya da bu sınıfın egemenliği için birbiriyle savaşan sınıflar arasında belli bir güç dengesinin ortaya çıktığı gerçe-

* *Bkz. elinizdeki cilt, s. 190 ve devamı.* —***Red.***

ğinin dikkate alınması gerektiğini düşünüyorum — bir yanda burjuva toplumu, bir bütün olarak uluslararası burjuvazi ile, öte yanda Sovyet Rusya arasında bir denge. Ne var ki sadece dar anlamda bir denge. Sadece bu askeri mücadele hakkında ben, uluslararası durumda belli bir dengenin ortaya çıktığını iddia ediyorum. Elbette burada ancak nispi bir dengeden, son derece güvensiz bir dengeden sözedildiği vurgulanmalıdır. Kapitalist devletlerde, hakeza şimdiye kadar tarihin özneleri olarak değil nesneleri olarak görülen ülkelerde, yani sömürge ülkelerde ve yarı-sömürge ülkelerde de çok fazla patlayıcı madde birikti; o nedenle bu ülkelerde er ya da geç hiç beklenmedik ayaklanmaların, büyük mücadelelerin ve devrimlerin patlak vermesi kesinlikle mümkündür. Son yıllarda uluslararası burjuvazinin ilk proleter cumhuriyete karşı doğrudan savaşını gördük. Bu mücadele tüm dünyada siyasi durumun merkezinde bulunuyordu ve işte dünyanın bu politik durumunda şimdi bir değişiklik oldu. Uluslararası burjuvazinin Cumhuriyetimizi boğma çabası başarısızlığa uğradığı ölçüde bir denge, elbette çok güvensiz bir denge ortaya çıktı.

Uluslararası burjuvazinin şu anda Cumhuriyetimizden çok daha güçlü olduğunu ve bize karşı savaşı sürdürmesine ancak koşulların özgül bir kombinasyonunun engel olduğunu çok iyi anlıyoruz elbette. Son haftalarda Uzakdoğu'da bir kez daha yeni bir istila girişimi gördük ve bu tür girişimlerin bundan sonra da süreceğine kuşku yoktur. Bu konuda Partimizde kuşku yok. Bizim için önemli olan istikrarsız bir dengenin varlığını saptamak ve şu anki durumun karakteristik belirtilerini dikkate alarak ve bizim için silahlı mücadele zorunluluğunun akşamdan sabaha gündeme gelebileceğini bir an bile unutmadan, taktiğimizi şu anki durumun özelliklerine uydurarak bu nefes molasından yararlanmaktır. Kızıl Ordu'yu örgütlemek, onu güçlendirmek eskisi gibi görevimizdir. Ve beslenme sorununda eskiden olduğu gibi ve ilk planda Kızıl Ordu'yu düşünmek zorundayız. Hâlâ uluslararası burjuvazinin yeni saldırı girişimlerini, yeni istila çabalarını beklemek zorunda olduğumuz şu anki uluslararası durumda, başka bir yol tutamayız. Fakat uluslararası durumda belli bir dengenin ortaya çıkması ger-

çeğinin, pratik politikamızla ilgili olarak belli bir önemi var, fakat sadece, devrimci hareketin ilerlemesine rağmen uluslararası devrimin gelişiminin bu yıl, beklediğimiz gibi düz seyretmediğini kabul etmemiz gerektiği anlamında belli bir önemi var.

Vaktiyle uluslararası devrime başladığımızda, bunu devrimin gelişimini önceleyebileceğimiz inancıyla değil, bilakis bir dizi koşul bizi bu devrimi başlatmaya ittiği için yaptık. Şöyle düşünüyorduk: Ya uluslararası devrim yardımımıza gelir, o zaman zaferimiz kesindir, ya da mütevazı devrimci çalışmamızı bir yenilgi durumunda devrim davasına yararımız dokunacağı, deneyimlerimizin diğer devrimlere yararlı olacağı bilinci içinde yerine getiririz. Uluslararası dünya devriminin desteği olmadan proleter devrimin zaferinin olanaksız olduğu bizim için açıktı. Devrimden önce ve sonra da şöyle düşünüyorduk: diğer ülkelerde, kapitalist bakımdan daha gelişmiş ülkelerde devrim ya hemen ya da en azından çok çabuk gelecek, ya da yokolacağız. Bu bilince rağmen Sovyet sistemini her şart altında mutlaka korumak için elimizden gelen her şeyi yaptık, çünkü sadece kendimiz için değil, aynı zamanda uluslararası devrim için de çalıştığımızı biliyorduk. Bunu biliyorduk. Bu anlayışımızı Ekim Devrimi'nden önce ve hemen sonra ve Brest-Litovsk Barışı sırasında birçok kez ifade ettik. Ve genel olarak söylendiğinde bu doğruydu.

Oysa hareket gerçekte beklediğimiz kadar düz seyretmedi. Diğer büyük, kapitalist bakımdan en çok gelişmiş ülkelerde şimdiye kadar devrim başlamadı. Devrim —bunu büyük bir hoşnutlukla saptayabiliriz— bütün dünyada gelişiyor. Ve bizden ekonomik ve askeri olarak yüz kez güçlü olmasına rağmen uluslararası burjuvazinin bizi boğabilecek durumda olmamasını bu duruma borçluyuz.

Bu durumun nasıl meydana geldiği ve bundan hangi sonuçları çıkarmamız gerektiğini tezlerin ikinci paragrafında[71] ele alıyorum. Bundan şu kesin sonucu çıkardığımı da eklemek istiyorum: Öngördüğümüz uluslararası devrimin gelişimi ilerleme kaydediyor. Ne var ki bu ilerleme beklediğimiz gibi düz değil. Diğer kapitalist ülkelerde ba-

rış anlaşmasından sonra, bu barış ne kadar kötü olursa olsun, başlangıç belirtileri —bildiğimiz gibi— son derece büyük ve çok olmasına rağmen devrimi alevlendirmenin mümkün olmadığı ilk bakışta görülüyor. Hatta zannettiğimizden daha büyük ve çoktu. Şimdilerde, son yıllar ve aylarda Avrupa'da bu devrimci başlangıçların bizim zannettiğimizden çok daha büyük olduğunu anlatan broşürler çıkmaya başladı. Şimdi ne yapmalıyız? Şimdi ileri kapitalist ülkelerde devrimi esaslı biçimde hazırlamak ve devrimin somut gelişimini derinlemesine incelemek gereklidir. Uluslararası durumdan çıkarmamız gereken ilk ders budur. Rus Cumhuriyetimiz için ise kısa da olsa bu nefes molasından, taktiğimizi tarihin bu zikzaklı çizgisine uydurmak için yararlanmalıyız. Bu denge siyasi bakımdan çok önemlidir, çünkü işçi sınıfının büyük kitlesinin, büyük ihtimalle nüfusun büyük çoğunluğunun da örgütlü olduğu birçok Batı Avrupa ülkesinde, burjuvazinin esas desteğini tam da işçi sınıfının II. Enternasyonal ve İkibuçukuncu Enternasyonal üyesi düşman örgütlerinin oluşturduğunu görüyoruz. Bu konudan tezlerin ikinci paragrafında söz ediyorum; ve bu konuda taktik üzerine yaptığımız tartışmada ele alınmış olan iki noktaya değinmek gerektiğine inanıyorum. Birincisi, proletaryanın çoğunluğunu kazanmak. Gelişmiş kapitalist bir ülkede proletarya ne kadar örgütlüyse, tarih bizden devrimin hazırlığında o kadar özen talep eder ve biz o kadar büyük bir özenle işçi sınıfının çoğunluğunu kazanmak zorundayız. İkincisi, sınai bakımdan gelişmiş kapitalist ülkelerde kapitalizmin ana desteği tam da işçi sınıfının İkinci Enternasyonal'de ve İkibuçukuncu Enternasyonal'de örgütlenmiş kesimleridir. Eğer uluslararası burjuvazi işçilerin bu kesimine, işçi sınıfı içindeki bu karşı-devrimci unsurlara dayanamasaydı, daha fazla ayakta kalamazdı.

Burada bir de sömürgelerdeki hareketin önemini vurgulamak istiyorum. Bu sorunla ilgili olarak, bütün eski partiler içinde, İkinci Enternasyonal'in ve İkibuçukuncu Enternasyonal'in bütün burjuva ve küçük-burjuva işçi partileri içinde hâlâ eski duygusal anlayışın kalıntılarını görüyoruz: Ezilen sömürge ve yarı sömürge halklarına karşı büyük bir sempati duyuyorlar. Sömürge ülkelerdeki hareketi hâlâ küçük ulu-

sal ve tamamen barışçıl bir hareket olarak görüyorlar. Oysa hiç de öyle değil. 20. yüzyılın başından beri bu hususta büyük bir değişiklik meydana geldi: *Milyonlar* ve *yüz milyonlar* —fiilen dünya nüfusunun çok büyük çoğunluğu— bağımsız, aktif, devrimci faktörler olarak ortaya çıkıyorlar. Ve dünya devriminin gelecekteki tayin edici meydan muharebelerinde, dünya nüfusunun çoğunluğunun başlangıçta ulusal kurtuluşa yönelik hareketinin kapitalizme ve emperyalizme karşı yöneleceği ve belki de bizim beklediğimizden daha büyük bir devrimci rol oynayacağı gayet açıktır. İlk kez Enternasyonalimizde bu savaş için hazırlıklara başladığımızı vurgulamak önemlidir. Bu büyük alanda zorluklar çok daha büyük elbette, fakat her halükârda hareket ilerliyor. Ve emekçi kitleler, sömürge ülkelerin köylüleri, henüz bu gün geri olmalarına rağmen dünya devriminin daha sonraki safhalarında çok büyük bir devrimci rol oynayacaklardır.

Cumhuriyetimizin iç durumuna gelince, sınıfsal ilişkileri tam olarak inceleyerek başlamak zorundayım. Son aylarda sömürücü sınıfın bize karşı yeni örgütlerinin kurulduğunu gözlemlediğimiz ölçüde bir değişiklik olmuştur. Sosyalizmin görevi sınıfları ortadan kaldırmaktır. Sömürücü sınıfın en ön saflarında büyük toprak sahipleri ve sanayici kapitalistler bulunuyor. Burada yıkma görevi son derece kolaydır ve birkaç ay içinde, hatta bazen birkaç hafta ya da gün içinde sonuçlandırılabilir. Biz Rusya'da sömürücülerimizi, büyük toprak sahiplerini ve kapitalistleri mülksüzleştirdik. Savaş sırasında bunların *kendi örgütleri* yoktu ve ancak uluslararası burjuvazinin askeri güçlerinin uzantısı olarak hareket ediyorlardı. Uluslararası karşı-devrimin saldırısını püskürtmemizden sonra bugün, yurtdışında Rus burjuvazisinin ve bütün karşı-devrimci Rus partilerinin bir örgütü kurulmuş bulunuyor. Yurtdışında bütün ülkelerde yaşayan Rus mültecilerinin sayısı birbuçuk ya da iki-milyon olarak tahmin ediliyor. Neredeyse her ülkede günlük gazeteler çıkarıyorlar ve bütün partiler, büyük toprak sahiplerinin partileri ve küçük-burjuva partiler, Sosyal-Devrimciler ve Menşevikler de dahil yabancı burjuva unsurlarla çok çeşitli ilişkiler içinde bulunuyorlar, yani kendine bir basın tutabilecek kadar para yardımı alıyorlar; eski poli-

tik partilerimizin istisnasız hepsinin yurtdışında ortak çalışmasını gözlemleyebiliyoruz ve Sosyal-Devrimciler ve Menşeviklerden en gerici monarşistlere kadar yurtdışındaki "özgür" Rus basınının büyük toprak mülkiyetini nasıl desteklediğini görüyoruz. Bu bir ölçüde görevimizi kolaylaştırmaktadır, çünkü düşmanın güçlerini, örgütlülüğünü ve düşman kamptaki politik eğilimleri bir bakışta daha kolay görebiliriz. Öte yanda bu elbette çalışmamızı zorlaştırır, çünkü bu karşı-devrimci Rus mültecileri bize karşı mücadeleye hazırlanmak için bütün araçlardan yararlanmaktadırlar. Ve bu mücadele bir kez daha, egemen sınıfların sınıf içgüdüsünün ve sınıf bilincinin, Rus devrimi bu bakımdan daha önceki tüm devrimlerden çok daha fazla şey yapmış olsa da, ezilen sınıfların sınıf bilincinden daha gelişmiş olduğunu kanıtlıyor. Rusya'da halkın, ezilenlerin sarsıp uyandırılmadığı tek köy yok. Buna rağmen yurtdışında yaşayan karşı-devrimci Rus mültecilerinin örgütünü ve görüşlerinin politik netliğini soğukanlılıkla incelersek, burjuvazinin sınıf bilincinin sömürülenlerin ve ezilenlerin sınıf bilincinden daha yüksek olduğuna kanaat getiririz. Bu kişiler, ne biçimde olursa olsun Sovyet Rusya'ya saldırmak ve onu yenilgiye uğratmak için her türlü çabayı gösteriyor, her fırsatı ustaca değerlendiriyorlar. Bu Rus karşı-devriminin en önemli çabalarını, en önemli taktik yöntemlerini, en önemli akımlarını sistemli biçimde izlemek son derece öğretici olacaktır — ve yabancı yoldaşların bunu yapacaklarına inanıyorum. O çoğunlukla yurtdışında faaliyet gösteriyor ve yabancı yoldaşlar için bu hareketi gözlemlemek zor olmayacaktır. Bir bakıma bu düşmandan öğrenmeliyiz. Bu karşı-devrimci mülteciler mükemmel biçimde haberdarlar, mükemmel biçimde örgütlüler, iyi stratejisyenler ve bunların nasıl örgütlendiklerini, şu ya da bu fırsattan nasıl yararlandıklarını sistemli biçimde karşılaştırma, sistemli biçimde incelemenin, işçi sınıfı üzerinde güçlü bir propaganda etkisi yaratabileceğine inanıyorum. Bu genel teori değil, pratik politikadır ve burada düşmanın neler öğrendiği görülür. Rus burjuvazisi son yıllarda korkunç bir yenilgiye uğradı. Eski bir vecize yenilmiş bir ordunun çok şey öğrendiğini söyler. Yenilmiş gerici ordu çok şey öğrendi, mükemmel öğrendi. Büyük bir iştahla öğreni-

yor ve gerçekten büyük başarılar elde etti. Vaktiyle iktidarı tek bir saldırıyla ele geçirdiğimizde Rus burjuvazisi örgütsüzdü ve politik olarak gelişmemişti. Şimdi öyle zannediyorum ki modern Batı Avrupa gelişimiyle atbaşı beraber bulunuyor. Bunu hesaba katmalıyız, kendi örgütlerimizi ve yöntemlerimizi iyileştirmeliyiz ve bunun için bütün gücümüzle çalışacağız. Bu iki sömürücü sınıfla başa çıkmak bizim için nispeten kolay olmuştu ve ben bunun diğer devrimler için de aynı şekilde kolay olacağını düşünüyorum.

Fakat bu iki sömürücü sınıfın dışında neredeyse bütün kapitalist ülkelerde, belki İngiltere hariç, küçük üreticiler ve küçük çiftçiler sınıfı vardır. Şimdi devrimin en büyük sorunu bu son iki sınıfa karşı mücadeledir. Bunlardan kurtulmak için büyük toprak sahipleri ve kapitalistlere karşı mücadeledekinden farklı yöntemler kullanılmalıdır. Bu iki sınıfı hemen mülksüzleştirip kovabilirdik. Bunu yaptık da. Fakat son kapitalist sınıflara, bütün ülkelerde varlık sürdüren küçük üreticilere, küçük-burjuvalara aynı şeyi yapamayız. Kapitalist ülkelerin çoğunda bu sınıflar çok büyük bir azınlık, yani nüfusun yüzde otuzuyla kırkbeşini oluşturuyorlar. Eğer işçi sınıfının küçük-burjuva unsurlarını da alacak olursak bu oran yüzde elliyi bile geçer. Bunları mülksüzleştiremez ya da kovamazsınız, burada mücadele başka türlü yürütülmelidir. Şimdi Rusya'da başlayan dönemin anlamı uluslararası açıdan — uluslararası devrimi yekpare bir süreç olarak görüyorsak — esas itibariyle, proletaryanın Rusya'daki son kapitalist sınıfla ilişkisi sorununu pratikte çözmek zorunda olduğumuzda yatmaktadır. Teorik olarak tüm Marksistler bu sorunu iyi ve kolay biçimde çözmüşlerdir. Fakat teori ve pratik iki ayrı şeydir ve bu sorunu pratik ya da teorik olarak çözmek kesinlikle bir ve aynı şey değildir. Büyük hatalar yapmış olduğumuzu kesinlikle biliyoruz. Uluslararası bakımdan, devlet iktidarını elinde tutan proletaryanın son kapitalist sınıfla, kapitalizmin en derin temeliyle, küçük mülkiyetle, küçük üreticiyle ilişkisini belirleme çabası içinde olmamız büyük bir ilerlemedir. Bu sorun şimdi pratik olarak önümüze konmuştur. Bu görevi çözebileceğimizi sanıyorum. En azından edindiğimiz deneyimler, gelecekteki proleter devrimler için yararlı olacaktır

ve bu devrimler bu sorunun çözümüne teknik olarak daha iyi hazırlanmış olacaklardır.

Tezlerimde* proletaryanın köylülükle ilişkisi sorununu tahlil etmeye çalıştım. Tarihte ilk kez sadece bu iki sınıfın, sadece proletarya ve köylülüğün var olduğu bir devlet söz konusu. Köylülük nüfusun çok büyük çoğunluğunu oluşturuyor. Elbette çok geri kalmış durumda. Devrimin gelişimi içinde iktidarı elinde bulunduran proletaryanın köylülükle ilişkisi pratikte nasıl biçimlenmektedir? İlk biçim bir ittifak, sıkı bir ittifaktır. Bu çok zor bir görevdir, fakat her halükârda ekonomik ve politik olarak olanaklıdır.

Peki, pratikte nasıl hareket ettik? Köylülükle bir ittifak kurduk. Bu ittifakı şöyle anlıyoruz: Proletarya köylülüğü burjuvazinin sömürüsünden kurtarır, burjuvazi tarafından yönetilmek ve etkilenmekten kurtarır, sömürücüleri birlikte yenmek için köylülüğü kendi yanına çeker.

Menşevikler şöyle yargıda bulunuyorlar: Köylülük çoğunluktadır, biz katıksız demokratlarız, çoğunluk karar vermeli. Fakat köylülük bağımsız olamayacağı için, pratikte bu kapitalizmin restorasyonundan başka bir anlama gelmemektedir. Şiar aynı: Köylülerle ittifak. Bundan sözettiğimizde anladığımız şey, proletaryayı takviye etmek, güçlendirmektir. Proletaryayla köylülük arasındaki bu ittifakı gerçekleştirmeye çalıştık ve ilk aşama bir savaş ittifakıydı. Üç yıllık içsavaş büyük zorluklar yaratmış, fakat bir bakıma görevimizi kolaylaştırmıştı. Bu tuhaf gelebilir, ama böyle. Savaş köylüler için yeni bir şey değildi. Sömürücülere karşı, büyük toprak sahiplerine karşı mücadele onlar için kesinlikle anlaşılır bir şeydi. Dev köylü kitleleri bizden yanaydı. Büyük mesafelere rağmen, köylülerimizin çoğu okuma yazma bilmemesine rağmen propagandamız çabucak kabul gördü. Bu, büyük kitlelerin, en ileri ülkelerde olduğu gibi, kendi pratik deneyimlerinden kitaplardan daha hızlı öğrendiklerinin kanıtıdır. Ve Rusya'nın olağanüstü büyük ol-

* *Bkz. "RKP(B)' nin Taktiği Üzerine Komünist Enternasyonal III. Kongresi'ne Rapora İlişkin Tezler", Bütün Eserler Cilt XXVI, s. 93.* ***—Alm. Red.***

ması ve çeşitli kesimlerinin yan yana gelişimin çeşitli aşamalarından geçebilmesi bizde köylülük için pratik deneyimi daha da kolaylaştırdı.

Sibirya ve Ukrayna'da karşı-devrim bir süre muzaffer olabildi, çünkü orada burjuvazi köylülüğü arkasına almıştı, çünkü köylülük bize karşıydı. Köylüler sık sık şöyle diyorlardı: "Bizler Bolşevikiz, ama komünist değiliz. Bolşeviklerden yanayız, çünkü onlar büyük toprak sahiplerini kovdular; fakat komünistlerden yana değiliz, çünkü komünistler bireysel iktisada karşılar." Bir süre için karşı-devrim Sibirya ve Ukrayna'da zafer kazanabildi, çünkü burjuvazi köylülük arasında etki uğruna mücadelede bize karşı başarılı olmuştu. Fakat köylülerin gözünü açmak için çok kısa bir süre yetti. Fazla geçmeden pratik deneyimler edinebildiler. Ve şöyle demeye başladılar: "Evet, Bolşevikler epey can sıkıcı insanlar, onlardan hoşlanmıyoruz, ama her halükârda Beyaz Muhafızlardan ve Kurucu Meclis'ten daha iyiler." Kurucu Meclis onların gözünde bir küfür; sadece bilinçli komünistlerin değil, köylülerin gözünde de. Pratik yaşamdan Kurucu Meclis'le Beyaz Muhafızların aynı şey olduğunu, Kurucu Meclis'in Beyaz Muhafızları adım adım izlediğini biliyorlar. Menşevikler de köylülükle savaş ittifakından yararlanıyorlar, fakat tek başına bu ittifakın yeterli olmadığını düşünmüyorlar. Ekonomik ittifak olmadan bir savaş ittifakı yaşayamaz. Herhalde sadece havayla yaşamıyoruz. Burjuvazimize karşı savaşta zaferimizin temeli olan bir ekonomik ittifak olmadan köylülükle kurduğumuz ittifak kesinlikle yaşayamazdı: bizim burjuvazimiz tüm uluslararası burjuvaziyle birleşmişti.

Bizimle köylülük arasındaki bu ekonomik ittifakın esası elbette çok basit, hatta ilkeldi. Köylüye bütün toprakları veriyor ve onu büyük toprak mülkiyetine karşı destekliyorduk. Buna karşılık gıda maddesi alacaktık. Bu ittifak yepyeni bir türdendi ve meta üreticisiyle meta tüketicisi arasındaki olağan ilişkiye dayanmıyordu. Köylülerimiz bunu İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonal'in kahramanlarından çok daha iyi anladılar. Şöyle dediler: "Bu Bolşevikler sert adamlar, ama bizden yanalar." En azından böylece yeni bir ekonomik ittifakın temelini ya-

rattık. Köylüler Kızıl Ordu'ya ürün veriyor, mülkünü savunurken ise ondan destek alıyorlardı. Otto Bauer gibi bugünkü durumu kesinlikle kavramayan II. Enternasyonal kahramanları bunu tamamen unutuyorlar. İttifakın ilk biçiminin son derece ilkel olduğunu ve pekçok hata yaptığımızı itiraf ediyoruz. Ne var ki, mümkün olduğunca çabuk davranmak zorundaydık, ne pahasına olursa olsun ordunun iaşesini örgütlemek zorundaydık. İçsavaş sırasında Rusya'nın tüm tahıl bölgelerinden koparılmıştık. Durumumuz korkunçtu ve Rus halkının, Rus işçi sınıfının hep, sırf zafere ulaşma bilinciyle dolu olarak bunca acıya, sıkıntıya, yokluğa ve yoksunluğa dayanabilmesi bir mucizedir.

İçsavaştan sonra görevimiz her halükârda değişti. Eğer ülke kesintisiz yedi yıl süren savaştan sonra bu kadar mahvolmuş olmasaydı, proletaryayla köylülük arasındaki ittifakın yeni bir biçimine geçiş belki de daha kolay olurdu. Fakat ülkede zaten kötü olan koşullar, kötü ürün, hayvan yemi sıkıntısı vs. ile daha da karmaşık hale geldi. Köylülüğün yoksunlukları katlanılmaz hale geldi. Derhal bir şeyler yapıp, köylülüğün büyük kitlesine politikamızı, köylülere: Bolşevikler ne pahasına olursa olsun katlanılmaz durumumuzu derhal düzeltmek istiyorlar dedirtebilecek biçimde devrimci yoldan değiştirmeye hazır olduğumuzu açıkça göstermek zorundaydık.

Ve böylece ekonomik politikamızda değişiklik gündeme geldi: El koyma yerine aynî vergi geldi. Bu hemen bulunamadı. Aylar boyunca Bolşevik basında öneriler bulabilirdiniz, fakat gerçekten başarı vaat eden bir proje bulunamamıştı. Fakat bu önemli değil. Önemli olan; sadece pratik duruma, durumun zorunluluğuna kulak vererek ekonomik politikamızdaki bu değişikliği hayata geçirmiş olmamız olgusudur. Kötü ürün, yem sıkıntısı, yakıt kıtlığı, bütün bunlar tüm ekonomi üzerinde, köylü ekonomisi üzerinde de tayin edici etkilerde bulundu. Köylülük grev yaparsa, odunumuz da olmaz. Eğer odunumuz olmazsa, fabrikalar da durmak zorunda kalır. Bu nedenle ekonomik kriz 1921 ilkbaharında kötü ürün ve yem sıkıntısı yüzünden çok büyüktü. Bunların hepsi üç yıllık içsavaşın sonuçlarıydı. Köylülüğün sıkıntılarını der-

hal hafifletmek için politikamızı hızla değiştirebileceğimizi, değiştirmek istediğimizi köylülüğe göstermek gerekiyordu. Biz hep devrimin özveri istediğini söyledik, bunu II. Kongre'de de ifade ettik. Propagandalarında şöyle muhakeme yürüten yoldaşlar var: Devrimi yapmaya hazırız; fakat fazla ağır da olmamalı. Eğer yanılmıyorsam, Smeral yoldaş Çekoslovakya Parti Kongresi'ndeki konuşmasında bu cümleyi kullandı. Bunu Reichenberg "Vorwärts"indeki* raporda okudum. Herhalde orada biraz sol bir kanat var. Yani bu kaynak tamamen tarafsız sayılmaz. Yine de Smeral'in eğer bunu söylemişse haksız olduğunu açıklamak zorundayım. Bu parti kongresinde Smeral'dan sonra konuşan bazı konuşmacılar şöyle demişlerdi: "Evet, Smeral'le birlikteyiz, çünkü o zaman içsavaştan kurtuluyoruz." Eğer bütün bunlar doğruysa böyle bir ajitasyonun komünistçe olmadığını, devrimci olmadığını söylemek zorundayım. Elbette her devrim, devrimi yapan sınıf için büyük özveri demektir. Devrim olağan mücadelelerden, on kat, yüz kat daha fazla insanın harekete katılmasıyla ayrılır ve bu bakımdan her devrim özveri demektir, sadece tek tek kişiler için değil, bütün sınıf için. Rusya'da proletarya diktatörlüğü, egemen sınıf için, proletarya için, tarihte hiçbir yerde görülmemiş çoklukta özveri, sıkıntı ve yoksunluk anlamına geliyordu ve büyük ihtimalle bütün diğer ülkelerde de böyle olacak.

Sorun şudur: Bu yoksunlukları nasıl paylaştıracağız? Biz iktidarız. Bir ölçüye kadar, yoksunlukları paylaştırabilecek, birçok sınıfın sırtına yükleyebilecek ve böylece nüfusun bazı katmanlarının durumunu hafifletebilecek durumdayız. Hangi esasa göre hareket etmeliyiz? Adalet ilkesine göre mi, çoğunluk ilkesine göre mi? Hayır. Pratik davranmalıyız, paylaştırmayı proletaryanın iktidarını koruyacak biçimde yapmalıyız. Bizim tek ilkemiz budur. Devrimin başında işçi sınıfı büyük sıkıntılara katlanmak zorunda kalmıştı. Şimdi beslenme politikamızın yıldan yıla daha büyük başarılar kaydettiğini saptıyorum. Ve du-

---

* *Eskiden sosyal-demokrat günlük gazete, 1921'den beri Çekoslovakya KP'nin Reichenberg'deki (Kuzey Bohemya) Almanca yayın organı.* ***—Alm. Red.***

rum genelde hiç kuşkusuz düzeldi. Fakat Rusya'daki devrimden köylüler işçi sınıfından daha fazla şey kazandılar. Buna kuşku yok. Teorik bakımdan bu elbette, devrimimizin bir ölçüye kadar bir burjuva devrimi olduğunu kanıtlamaktadır. Kautsky bize karşı bu argümanı ileri sürdüğünde güldük. Büyük toprak mülkiyetine el koymadan, büyük toprak sahiplerini kovmadan ve toprak ve araziyi dağıtmadan sosyalist değil sadece burjuva bir devrim yapılacağı doğaldır. Ne var ki biz, burjuva devrimi sonuna kadar götürebilen ve sosyalist devrim mücadelesini kolaylaştırabilen tek partiydik. Sovyet iktidarı ve Soyvet sistemi devletimizin kurumlarıdır. Bu kurumları yarattık, fakat köylülükle proletarya arasında karşılıklı ekonomik ilişki sorunu henüz çözülmemiştir. Daha yapacak çok şey var ve bu mücadelenin sonucu bu görevi çözüp çözemeyeceğimize bağlı. Yani yoksunlukların pratik paylaştırılması en zor görevlerden biri. Genel olarak köylülerin durumunda bir iyileşme ortaya çıkarken, işçi sınıfının omuzuna en ağır yükler biniyor, tam da işçi sınıfı kendi diktatörlüğünü hayata geçirdiği için.

Yem sıkıntısı ve kötü ürünün 1921 ilkbaharında köylülüğü korkunç bir sıkıntıya düşürdüğünü daha önce söylemiştim. Köylülük bizde çoğunluğu oluşturuyor. Köylü kitlelerle iyi bir ilişki kurmadan var olamayız. O nedenle köylülüğe derhal yardım etmek görevimizdi. İşçi sınıfı için durum çok zordur; korkunç sıkıntılar içinde. Fakat siyasi olarak daha gelişmiş unsurlar, işçi sınıfının diktatörlüğünün çıkarları doğrultusunda köylülüğe ne pahasına olursa olsun yardım etmek için en büyük çabaları göstermek zorunda olduğumuzu kavrıyorlar. İşçi sınıfının öncüsü bunu kavradı. Fakat bu öncü içinde hâlâ bunu anlamayan, bunu anlamayacak kadar yorgun kişiler var. Bu kişiler yaptığımızı yanlış bulmuşlar ve oportünizm sözcüğünü kullanmaya başlamışlardı. Şimdi Bolşevikler köylülere yardım ediyor diyorlardı. Bizi sömüren köylü istediği her şeyi elde ediyordu, işçi ise açlık çekiyordu... Fakat bu oportünizm mi? Biz köylüye yardım ediyoruz, çünkü köylülükle ittifak olmadan proletaryanın politik iktidarı olanaksızdır, bu iktidar korunamaz. Bizim için tayin edici olan adil paylaştırma motifi değil, amaca uygunluk gerekçeleriydi. Köylüye yardım ediyoruz, çünkü poli-

tik iktidarı elimizde tutabilmek için bu kaçınılmazdır. Diktatörlüğün en yüksek ilkesi, proletaryanın önder rolünü ve iktidarını koruyabilmesi için proletaryayla köylülük arasındaki ittifakı korumaktır.

Bunun için bulabildiğimiz tek yol, mücadelenin kaçınılmaz bir sonucu olan aynî vergiye geçişti. Aynî vergiyi önümüzdeki yıl ilk kez uygulayacağız. Bu ilke pratikte henüz denenmiş değil. Askeri ittifaktan ekonomik ittifaka geçmek zorundayız ve teorik olarak bu ekonomik ittifak için tek temel aynî vergi uygulamasıdır. Sosyalist toplumun gerçekten sağlam ekonomik temelini elde etmek için tek teorik olanak budur. Sosyalize edilmiş fabrika ürünlerini köylüye verir, köylü de buna karşılık tahılını verir. Bu, küçük köylünün çoğunluğu ya da en azından çok büyük bir azınlığı oluşturduğu bir ülkede sosyalist toplumun tek olası varlık biçimi, sosyalist inşanın tek biçimidir. Köylü tahılının bir bölümünü vergi olarak, diğer bölümünü ise sosyalize edilmiş fabrikanın ürünlerine karşılık değiş-tokuşla ya da meta mübadelesiyle verecektir.

Ve burada en zor noktaya geliyoruz. Aynî vergi elbette ticaret özgürlüğü demektir. Köylü, aynî vergiyi ödedikten sonra elinde kalan tahılı özgürce mübadele edebilir. Bu mübadele özgürlüğü kapitalizm özgürlüğü demektir. Bunu açıkça söylüyor ve vurguluyoruz. Bunu kesinlikle gizlemiyoruz. Bunu gizlemek isteseydik halimiz harap olurdu. Ticaret özgürlüğü kapitalizm özgürlüğü demektir, fakat aynı zamanda kapitalizmin yeni bir biçimi demektir, kapitalizmi bir dereceye kadar yeniden yaratmamız demektir. Bunu açıkça yapıyoruz. Bu devlet kapitalizmidir. Ancak, iktidarın sermayenin elinde bulunduğu bir toplumda devlet kapitalizmiyle, proleter devlette devlet kapitalizmi iki farklı şeydir. Bir kapitalist devlette devlet kapitalizmi, kapitalizmin proletaryaya karşı burjuvazi yararına devlet tarafından kabul edilmesi, devlet tarafından denetlenmesi demektir. Proleter devlette ise aynı şey, hâlâ güçlü biçimde varlığını sürdüren burjuvazi karşısında varolabilmek ve ona karşı mücadele edebilmek için, işçi sınıfının yararına olur. Yabancı burjuvaziye, yabancı sermayeye elbette imtiyazlar vermek zorunda-

yız. Onlardan, sanayi maddeleri, makineler vs. alabilmek, bu yolla kendi sanayimizi yeniden kurabilmek için, en ufak özelleştirme yapmaksızın ocakları, ormanları, petrol kaynaklarını yabancı sermayeye veriyoruz.

Devlet kapitalizmi hakkında elbette hepimiz hemen görüş birliği içinde olmadık. Fakat bu vesileyle köylülüğümüzün gelişmekte olduğunu, şimdi yürüttüğümüz mücadelenin tarihsel önemini tamamen kavradığını büyük bir sevinçle saptıyoruz. En ücra yerlerin basit köylüleri bize gelip şöyle söylüyorlardı: "Ne? Rusça konuşan kendi kapitalistlerimizi kovduk da ülkemize şimdi yabancı kapitalistler mi gelecek?" Bu köylülüğümüzün geliştiğini göstermiyor mu? İktisadi eğitim görmüş işçiye bunun neden zorunlu olduğunu açıklamamıza gerek yok. Yedi yıl süren savaşla öyle mahvolduk ki sanayimizin restorasyonu için uzun yıllara gereksinim var. Geriliğimizin, güçsüzlüğümüzün, şimdi öğrendiklerimizin, öğrenmek zorunda olduklarımızın bedelini ödemek zorundayız. Eğer öğrenmek istiyorsanız, ders parası ödeyeceksiniz. Bunu herkese kavratmalıyız. Ve bunu pratikte kanıtladığımızda köylülüğün ve işçi sınıfının dev kitleleri bizimle hemfikir olacaklardır, çünkü böylece durumları derhal iyileşecektir, çünkü böylece sanayimizin yeniden inşası olanaklı kılınacaktır. Bizi buna zorlayan ne? Dünyada tek başımıza değiliz. Dünya ekonomisinin bir halkası olarak bir kapitalist devletler zinciri içinde varlık sürdürüyoruz. Bir yanda sömürge ülkeler var, bu ülkeler henüz bize yardım edemezler; öte yanda kapitalist ülkeler var, bunlar bizim düşmanımız. Bu belli bir dengedir, çok kötü bir dengedir, fakat bu olguyu hesaba katmak zorundayız. Eğer var olmak istiyorsak bu olguya gözlerimizi kapayamayız. Ya tüm burjuvazi üzerinde derhal zafer kazanacağız, ya da haraç ödeyeceğiz.

Bunu açıkça itiraf ediyoruz, gizlemiyoruz: Devlet kapitalizminde imtiyazlar, kapitalizme haraç vermek demektir. Fakat zaman kazanıyoruz; ve zaman kazanmak, özellikle denge çağında, yabancı yoldaşların devrimlerini titizlikle hazırladıkları çağda, herşeyi kazanmak de-

mektir. Devrim ne kadar titizlikle hazırlanırsa, zafer o kadar kesin olacaktır. Fakat o zamana kadar haraç ödemek zorundayız.

Beslenme politikamız üzerine birkaç söz. Beslenme politikamız hiç kuşkusuz ilkel ve kötüydü, fakat başarılarımız da var. Bu vesileyle, sosyalizmin tek olanaklı ekonomik temelinin makineleşmiş büyük sanayi olduğunu bir kez daha vurgulamak zorundayım. Bunu unutan komünist değildir. Bunu somut olarak geliştirmeliyiz. Sorunu, eski sosyalizmin teorisyenlerinin koydukları gibi değil pratik olarak koymalıyız. Modern büyük sanayi ne demektir? Tüm Rusya'nın elektriklendirilmesi demektir. İsveç, Almanya ve Amerika, hâlâ burjuva ülkeler olmalarına rağmen, bunu gerçekleştirme aşamasındalar. İsveç'ten bir yoldaş, orada sanayinin büyük bir bölümünün, tarımın ise yüzde otuzunun elektriklendirildiğini söylemişti. Daha gelişmiş kapitalist ülkeler olarak Almanya ve Amerika'da bu durum daha büyük ölçüde gerçekleşmiştir. Makineleşmiş büyük sanayi tüm ülkenin elektriklendirilmesiyle eşanlamlıdır. En iyi iktisatçılardan ve teknik güçlerden oluşan özel bir komisyon atamış bulunuyoruz. Ne var ki bunların neredeyse tümü Sovyet iktidarına karşı. Bütün bu uzmanlar komünizme gelecekler, fakat bizim geldiğimiz gibi, komünizmin ABC'sini durmaksızın incelediğimiz, yinelediğimiz ve geviş getirdiğimiz yirmi yıllık illegal çalışmayla değil elbette.

Sovyet iktidarının neredeyse bütün organları uzmanlara gitmemizden yanaydılar. Eğer onlara pratikte bu yolla ülkenin üretici güçlerinin kalkındırılacağı kanıtlanırsa bu uzmanlar, bu mühendisler bize gelirler. Bunu onlara teorik olarak göstermek yetmez. Bunu pratikte kanıtlamalıyız. Sorunu, komünizmi teorik olarak propaganda etme şeklinde değil, başka türlü koyarsak bu insanları kazanacağız. Biz şöyle diyoruz: Köylülüğü sıkıntı ve açlıktan kurtarmanın tek yolu büyük sanayidir. Bununla herkes hemfikir. Fakat bu nasıl yapılacak? Sanayiyi eski temeller üzerinde yeniden kurmak çok fazla emek ve zaman gerektiriyor. Sanayii daha modern düzenlemeliyiz, ve bunu elektrifikasyona geçerek yapmalıyız. Elektrifikasyon çok daha az zaman isti-

yor. Elektrifikasyon planlarını hazırladık. İki yüzü aşkın uzman —neredeyse istisnasız tümü Sovyet iktidarına karşı— komünist olmamalarına rağmen bu işte ilgi duyarak çalıştılar; çalıştılar, çünkü teknik bilim açısından tek doğru yolun bu olduğunu kabul etmek zorunda kaldılar. Plandan gerçekleştirmeye kadar son derece uzun bir yol var elbette. Temkinli uzmanlar, çalışmaların ilk dizisinin en az on yıl gerektirdiğini söylüyorlar. Profesör Ballod Almanya'nın elektrifikasyonu için üç dört yıl gerektiğini hesaplamıştı. Bizim için on yıl çok azdır. Tezlerimde, bu alanda şimdiye kadar yapabildiklerimizin ne kadar az olduğunu görmeniz için gerçek rakamları veriyorum.* Verdiğim rakamlar öyle mütevazı ki, bilimsel önemlerinden çok propaganda açısından önemleri bulunduğu hemen görülebiliyor. Ve biz propagandayla başlamak zorundayız. Dünya savaşına katılmış ve birkaç yıl Almanya'da yaşamış olan Rus köylüsü, açlığı yenmek için nasıl modern iktisat yapılması gerektiğini gördü. Bunun için büyük bir propaganda yapmalıyız. Aslında bu planların pratik olarak az, fakat ajitatif olarak son derece büyük bir önemi var.

Köylü yeni bir şey yapılması gerektiğini görüyor, herkesin kendi başına değil, bu işte bütün devletin çalışması gerektiğini anlıyor. Köylü Almanya'da geçirdiği savaş tutsaklığı döneminde yaşamın, kültürlü yaşamın gerçek temelinin ne olduğunu gördü. Oniki bin kilovat çok mütevazı bir başlangıçtır. Belki de Amerika, Almanya ya da İsveç'in elektrifikasyonunu bilen bir yabancı buna gülecektir. Fakat ben, son gülen iyi güler diyorum. Mütevazı bir başlangıç. Köylü kitleler dev ölçekli yeni çalışmalar yapılması gerektiğini ve bu çalışmalara başlandığını anlamaya başlıyorlar. Fevkalade büyük zorlukların üstesinden gelmek gerekiyor. Kapitalist ülkelerle ilişkiye geçmeye çalışacağız. Ülkemizin elektrifikasyonu için bize yardım etmeleri koşuluyla kapitalistlerin hizmetine yüz milyonlarca kilogram petrol sunduğumuz için üzülmeye gerek yok.

---

* *Bkz. "RKP(B)'nin Taktiği Üzerine III. Komünist Enternasyonal Kongresi'ne Rapora İlişkin Tezler", Bütün Eserler Cilt XXVI.* ***—Alm. Red.***

Ve bitirirken "katıksız demokrasi" üzerine birkaç söz. Engels'in Bebel'e 11 Aralık 1884 tarihli mektubunda yazdıklarını aktarıyorum:

> "...o (katıksız demokrasi) devrim anında, en uçtaki ***burjuva*** partisi olarak —daha Frankfurt'ta kendini böyle göstermişti— tüm burjuva ve hatta feodal iktisadın kurtuluş çaresi olarak anlık bir önem kazanabilir... Örneğin 1848 Martı'ndan Eylülü'ne kadar tüm feodal-bürokratik kitle, devrimci kitleleri bastırmak için liberalleri takviye etmişti... Her ne olursa olsun kriz gününde ve ertesi gün tek muhalifimiz ***katıksız demokrasi etrafında toplanan tüm gericiliktir*** ve bu, öyle inanıyorum ki, gözden kaybedilmemelidir."

Sorunlarımızı teorisyenlerin koyduğu gibi koyamayız. Tüm gericilik, sadece burjuva gericiliği değil, feodal gericilik de "katıksız demokrasi" etrafında toplanıyor. "Katıksız demokrasi"nin ne anlama geldiğini en iyi Alman yoldaşlar bilirler, çünkü Kautsky ve İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonal liderleri kötü Bolşeviklere karşı bu "katıksız demokrasi"yi savunmuşlardı. Rus Sosyal-Devrimcilerini ve Menşeviklerini söylediklerine göre değil, yaptıklarına göre değerlendirdiğimizde küçük-burjuva "katıksız demokrasi"nin temsilcilerinden başka bir şey olmadıklarını görürüz. "Katıksız demokrasi"nin ne olduğunu devrimimizde —son krizde ve Kronstadt ayaklanması sırasında— mükemmel bir saflıkla gösterdiler. Köylülük arasında huzursuzluk çok güçlüydü, işçi sınıfı arasında da huzursuzluk vardı. Yorulmuş ve bitkin düşmüşlerdi. İnsan gücünün de bir sınırı var. Üç yıl boyunca açlık çekmişlerdi. Fakat dört yıl ya da beş yıl açlık çekemezlerdi. Açlığın politik faaliyet üzerinde muazzam bir etkisi var elbette. Peki Sosyal-Devrimciler ve Menşevikler ne yaptılar? Bütün zaman boyunca yalpaladılar ve böylece burjuvaziyi güçlendirdiler. Yurtdışındaki tüm Rus partilerinin örgütlenmesi, şimdi meselenin ne olduğunu gösteriyor. Rus büyük burjuvazisinin en akıllı önderleri şöyle diyorlardı: Rusya'da hemen zafer elde edemeyiz, buna göre şiarımız "Bolşeviksiz Sovyetler" olmalıdır. Kadetlerin lideri Milyukov, Sosyal-Devrimcilere karşı Sovyet iktidarını savundu. Bu son derece tuhaf geliyor. Fakat devrimimizde, kendine özgü biçimde, kendi mücadelemizin ve muhaliflerimizin mücadelesinin pratiğinden çıkardığımız pratik diyalektik budur. Kadetler

"Bolşeviksiz Sovyetler"i savunuyorlar, çünkü durumu iyi anlıyorlar ve bu yolla halkın bir bölümünü yanlarına çekmek istiyorlar. Akıllı Kadetler böyle söylüyorlar. Elbette bütün Kadetler akıllı değil, bir bölümü akıllı ve Fransız devriminden belli deneyimler edinmiş bulunuyorlar. Şimdi şiar şu: Ne pahasına olursa olsun Bolşeviklere karşı mücadele. Tüm burjuvazi şimdi Sosyal-Devrimcilere ve Menşeviklere yardım ediyor. Sosyal-Devrimcilerle Menşevikler şimdi tüm gericiliğin öncü gücünü oluşturuyorlar. Bu ilkbaharda bu karşı-devrimci kardeşliğin ürünlerini gördük.

O nedenle bu unsurlara karşı amansız savaşı sürdürmek zorundayız. Diktatörlük şiddetli savaş durumudur. İşte bu şiddetli savaş durumu içinde bulunuyoruz. Bugün bir askeri istila yok. Sadece biz tecrit edilmiş bir durumda bulunuyoruz. Fakat öte yandan dünyanın tüm uluslararası burjuvazisi bize karşı savaşı derhal açıkça sürdürecek durumda olmadığı ölçüde tamamen tecrit edilmiş de sayılmayız, çünkü çoğunluğu henüz komünist olmamasına rağmen tüm işçi sınıfı yine de müdahaleye izin vermeyecek kadar ileri, böylece burjuvazi kitlelerin bu ruh halini dikkate almak zorunda. O nedenle burjuvazi derhal bize karşı saldırıya geçecek durumda değil, ama bu olanaksız da değil. Genel, kesin bir sonuç ortaya çıkmadığı sürece korkunç savaş durumu devam edecektir. Ve biz savaşta savaş göreneklerine göre davrandığımızı söylüyoruz, özgürlük ve demokrasi vaat etmiyoruz, tersine köylülere açıkça şu seçimi yapmalarını söylüyoruz: Ya Bolşeviklerin iktidarı — ve o zaman onlara iktidarı korumamızı olanaklı kılacak sınırlar içinde imtiyazlar tanıyacağız. Ve daha sonra onları sosyalizme götüreceğiz. Ya da ama burjuva iktidarı. Bunun dışında herşey saçmalık ve katıksız demagojidir. Bu saçmalığa, bu demagojiye karşı sonuna kadar mücadele etmek zorundayız. Görüşümüz şudur: Şimdilik büyük imtiyazlar ve en büyük dikkat, çünkü belli bir denge mevcut, çünkü birleşmiş düşmanlarımızdan daha güçsüzüz, çünkü ekonomik temelimiz çok zayıf, çünkü daha güçlü bir ekonomik temele sahip olmak zorundayız.

Yoldaşlara taktiğimiz üzerine, Rusya Komünist Partisi'nin taktiği üzerine söylemek istediklerim bunlardır.

YENİ ZAMANLAR, YENİ KILIKTA ESKİ HATALAR[72]

Tarihin kendine özgü her dönüm noktası, proletaryanın yanı başında hep kaydedilen, hep şu ya da bu ölçüde proletaryaya nüfuz eden, küçük-burjuva yalpalamalar biçiminde belli değişiklikler ortaya çıkarır.

Küçük-burjuva reformizmi, yani, iyi yürekli demokratik ve "sosyal"-demokratik safsatalar ve âciz dileklerle gizlenmiş burjuva uşaklığı ve sözde tehditkâr, havalı, farfaralı, gerçekte ise dağınık, atomize olmuş, şaşkın bir hiç olan küçük-burjuva devrimciliği bu yalpalamanın iki "akımı"dır. Kapitalizmin derin kökleri ortadan kaldırılmadıkça bu akımlar kaçınılmazdır. Sovyet iktidarının ekonomik politikasındaki bilinen değişiklikle bağıntılı olarak bu akımların biçimi değişmektedir.

Menşeviklik taslayanların temel gerekçesi şudur: "Bolşevikler kapitalizme yüz geri ettiler, bu onların ölümüdür. Devrimin, Ekim Devrimi'nin de burjuva devrimi olduğu görülüyor! Yaşasın demokrasi! Yaşasın reformizm!" Bu ister saf Menşevik ya da Sosyal-Devrimci tarz-

da, ister II. Enternasyonal veya İkibuçukuncu Enternasyonal ruhuyla söylensin, öz aynıdır.

Alman "Komünist ***İşçi*** Partisi"ne, ya da eski İşçi Muhalefetimizin Parti'den ayrılan ya da uzaklaşan kesimine benzer yarı-anarşistlerin temel gerekçeleri ise şudur: "Bolşevikler şimdi işçi sınıfına inanmıyorlar!" Buradan türetilen şiarlar az çok 1921 ilkbaharındaki Kronstadt şiarlarına benziyor.

Marksistlerin görevi, gerçek sınıfsal güçleri mümkün olduğunca soğukkanlı ve tam hesaplamak ve tartışmasız gerçekleri reformcu darkafalının ve devrimci darkafalının sızlanma ve paniğinin karşısına koymaktır.

Devrimimizin başlıca aşamaları anımsansın. Birinci, deyim yerindeyse katıksız politik aşama, 7 Kasım'dan (25 Ekim) 18 (5) Ocak'a, Kurucu Meclis'in dağıtılmasına kadar. Yaklaşık on hafta içinde Rusya'da feodalizmin kalıntılarının gerçekten ve tamamen yokedilmesi için ***kendi*** iktidarlarının sekiz ayında (Mart [Şubat] — Kasım [Ekim] 1917) Menşeviklerle Sosyal-Devrimcilerin yaptıklarının yüz kat fazlasını yaptık. Menşeviklerle Sosyal-Devrimciler ve yurtdışındaki İkibuçukuncu Enternasyonal'in bütün kahramanları o sıralar gericiliğin acınası suç ortakları durumundaydılar. Anarşistler şaşkın bir halde ya kenarda duruyorlardı, ya da bize yardım ediyorlardı. O zaman devrim burjuva bir devrim miydi? Elbette evet — sağlam eserimiz burjuva-demokratik devrimin tamamlanması olduğu ölçüde, "köylülük" içinde henüz sınıf mücadelesi olmadığı ölçüde öyleydi. Fakat aynı zamanda burjuva devrimini ***aşan,*** sosyalist, proleter devrim ***için*** muazzam çok şey yaptık: 1) Devlet iktidarından ***onun*** yararlanması için işçi sınıfının güçlerini görülmemiş biçimde geliştirdik. 2) Darkafalı demokrasinin fetişlerine, Kurucu Meclis'e ve zenginler için basın özgürlüğü gibi burjuva "özgürlüklere" tüm dünyada hissedilen bir darbe vurduk. 3) 1793 ve 1871'den bu yana dev bir adım olan Sovyet ***tipi*** devleti yarattık.

İkinci aşama. Brest Barışı. Barışa karşı devrimci safsata cümbüşü — Sosyal-Devrimci ve Menşeviklerin yarı-yurtsever safsatası, Bolşeviklerin bir kısmında "sol" safsata. "Emperyalizmle bir kez barış yaptılar mı biterler" diye iddia ediyordu darkafalı, panik içinde ya da hoşnutlukla. Fakat Sosyal-Devrimcilerle Menşevikler, işçi sınıfına karşı burjuva talan seferine katılanlar olarak emperyalizmle barış yaptılar. Biz, işçilerin iktidarını koruyabilmek için, haydutlara daha güçlü darbeler indirebilmek için malımızdan mülkümüzden bir kısmını bırakmak suretiyle "barış yaptık". "İşçi sınıfının gücüne inanmadığımız" safsatalarını o zamanlar yeterince işitmiştik, fakat bu safsataların bizi yolumuzdan alıkoymasına izin vermedik.

Üçüncü aşama. Çekoslovaklardan ve "Kurucu Meclis" taraftarlarından Vrangel'e kadar içsavaş, 1918–1920. Kızıl Ordumuz savaşın başında henüz yoktu. Bu ordu bugün de maddi güçler kıyaslandığında Antant ülkelerinin herhangi bir ordusundan çok daha küçüktür. Ve buna rağmen Antant'ın dünya çapındaki iktidarına karşı zafer kazandık. Proleter devlet iktidarının önderliği altında köylülerle işçilerin ittifakı —dünya tarihi açısından önemli bir kazanım— şimdiye kadar görülmemiş bir seviyeye yükseldi. Menşevikler ve Sosyal-Devrimciler monarşinin doğrudan (bakan, organizatör ve propagandacılar olarak) ve gizli (sureti haktan görünüp, gerçekte ise kalemle bize karşı çalışan Çernov ve Martov'un en "rafine" ve aşağılık tutumu) suç ortakları rolünü oynuyorlardı. Anarşistle aynı çaresizlikle bir o yana bir bu yana savruluyorlardı: bir kısmı bize yardım ediyor, diğer kısmı askeri disipline karşı yaygara koparak ya da şüphe duyarak çalışmayı engelliyordu.

Dördüncü aşama. Antant müdahale ve ablukayı durdurmak zorunda kalmıştır (uzun süreli mi?) Korkunç derecede yıkılmış ülke kendini yeni yeni toplamaya başlar, yıkımın ne denli derin olduğunu yeni yeni görür, en acı sıkıntılara, sanayinin durmasına, kötü ürüne, açlığa, salgın hastalıklara katlanır.

Dünya çapında tarihi öneme sahip mücadelemizin en yüksek ve

aynı zamanda en zor aşamasına ulaştık. Düşman şu anda ve şu dönemde dünküyle aynı değil. Düşman artık bütün Sosyal-Devrimciler ve Menşevikler, bütün uluslararası burjuvazi tarafından desteklenen çiftlik beylerinin komutası altındaki Beyaz Muhafız sürüleri değil. Düşman, büyük sanayisi mahvolmuş bir küçük köylü ülkesinde günlük ekonomik hayattır. Düşman, bizi hava gibi kuşatan ve proletaryanın saflarına güçlü biçimde sızan küçük-burjuva unsurdur. Proletarya ise deklase olmuştur, yani sınıfsal rayından çıkmıştır. Fabrika ve tesislerin faaliyeti durmuştur — proletarya zayıflamış, dağılmış, güçten düşmüştür. Oysa devlet içindeki küçük-burjuva unsur, tüm uluslararası burjuvazinin dünyayı hâlâ kapsayan gücü tarafından desteklenmektedir.

Böyle bir durumda korkmamak mümkün mü? Özellikle de Menşevikler ve Sosyal-Devrimciler, İkibuçukuncu Enternasyonal şövalyeleri, çaresiz anarşistler, "sol" safsata hayranları gibi kahramanlar nasıl korkmasınlar? "Bolşevikler kapitalizme çarkediyorlar, Bolşeviklerin işi bitik, devrim onların elinde de burjuva devrimi çerçevesini aşamadı". Bu sızlanmayı yeterince duyuyoruz.

Fakat buna alıştık.

Tehlikeyi küçümsemiyoruz. Onun ta gözünün içine bakıyoruz. İşçilere ve köylülere şunu diyoruz: Tehlike büyüktür — daha fazla birlik, dayanıklılık, soğukkanlılık, Menşevik ve Sosyal-Devrimci taklitçilerini, panikçileri ve yaygaracıları horlayarak aranızdan atın!

Tehlike büyük. Düşman iktisaden bizden çok daha güçlü, tıpkı dün askeri olarak bizden çok daha güçlü olduğu gibi. Bunu biliyoruz, ve gücümüz bilmekten kaynaklanıyor. Rusya'nın feodalizmden temizlenmesi için, işçi ve köylülerin güçlerinin gelişmesi için, emperyalizme karşı dünya mücadelesi için İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonal'in adilikleri ve alçaklıklarından kurtarılmış uluslararası proleter hareket için şimdiden öylesine muazzam çok şey yaptık ki, panik yaygarası bizi hiç etkilemiyor. Menşevik-Sosyal-Devrimci "demokrasi"-nin ve korkak, tören safsatalarıyla gizlenmiş reformizmin aksine prole-

ter devrimci ruhun neler yapabileceğini tüm dünyaya pratikte ispatlayarak devrimci faaliyetimizi tamamen ve fazlasıyla "haklı çıkardık".

Daha büyük mücadele başlamadan önce yenilgiden korkan, kendine ancak işçilerle alay edercesine sosyalist diyebilir.

Biz, tam da tehlikenin gözünün içine bakmaktan korkmadığımız için, mücadelede güçlerimizden daha iyi yararlanabiliyoruz —şansları daha aklı başında, dikkatli ve hesaplı ölçüp biçiyoruz—, bizi güçlendiren ve düşman güçlerini dağıtan bütün tavizleri veriyoruz (şimdi en aptalının bile kabul ettiği gibi, "Brest Barışı" bizi güçlendiren ve uluslararası emperyalizmin güçlerini dağıtan bir tavizdi).

Menşevikler, aynî verginin, ticaret serbestisinin, imtiyazlara ve devlet kapitalizmine izin vermenin komünizmin çöküşü anlamına geldiğini haykırıyorlar. Bu Menşeviklere yurtdışında eski komünist Levi katıldı: onun yaptığı hataları, Almanya'da özellikle Mart 1921'de "sol" komünistler tarafından yapılan bir dizi hataya tepki olarak açıklamaya çalışmak mümkün olduğu sürece bu Levi'yi savunmak gerekiyordu; fakat yanlışını kabul etmek yerine tamamen Menşevizme kaydığında bu Levi'yi savunmak olanaksızdır.

Ortalığı velveleye veren Menşeviklere, komünistlerin daha 1918 ilkbaharında küçük-burjuva unsura karşı devlet kapitalizmiyle bir blok, bir ittifak düşüncesini ilan ettiklerini ve savunduklarını söylüyoruz. Üç yıl önce! Bolşevik zaferin ilk aylarında! Bolşevikler daha o zaman soğukkanlılık göstermişlerdi ve o zamandan beri hiç kimse gerçekten mevcut güçleri soğukkanlılıkla değerlendirişimizin doğruluğunu çürütememiştir.

Menşevizmde konaklamış olan Levi Bolşeviklere (ki o da aynı bütün darkafalıların, demokratların, Sosyal-Demokratların vs. Kurucu Meclis'i dağıtmamız durumunda mahvolacağımız kehanetinde bulundukları gibi, kapitalizm tarafından yenilgiye uğratılacağımız "kehanetinde bulunuyor"), yardım için ***tüm*** işçi sınıfına başvurmalarını öğütlüyor! Çünkü şimdiye kadar onlara, bakın hele, ***işçi sınıfının*** sadece ***bir kesimi*** yardım etmiş!

Bu hususta Levi ilginç biçimde, "Bolşeviklerin işçi sınıfının gücüne inanmadıkları" konusunda büyük laflar eden yarı-anarşistler ve yaygaracılarla, kısmen de eski "İşçi Muhalefeti"nden bazı kişilerle görüş birliğinde bulunuyor. Gerek Menşevikler gerekse de anarşistlik taslayanlar "işçi sınıfının güçleri" kavramını, bu kavramın gerçek, somut içeriği üzerinde düşünme yeteneğinde olmadan bir fetiş haline getiriyorlar. Bu içeriği inceleme ve tahlil etmenin yerini tumturaklı sözler alıyor.

Kendilerine devrimci demek isteyen İkibuçukuncu Enternasyonal'den beyler, gerçekte her ciddi durumda karşı-devrimci olduklarını gösteriyorlar, çünkü eski devlet aygıtının şiddet yoluyla yıkılmasından korkuyorlar, işçi sınıfının güçlerine inanmıyorlar. Sosyal-Devrimciler ve ortakları hakkında bunu söylediğimizde, bu bir safsata değildi. Herkes Ekim Devrimi'nin gerçekten yeni güçler, yeni bir sınıf ortaya çıkardığını; proletaryanın en iyi temsilcilerinin bugün Rusya'yı yönettiğini, bir ordu kurup ona önderlik ettiklerini, bir yerel idare vs. yarattıklarını, sanayiyi yönettiklerini vs. biliyor. Bu yönetimde bürokratik kamburlar ortaya çıktığında bunu gizlemiyor, aksine açığa çıkarıyor, onunla mücadele ediyoruz. Yeni düzenin bozulmasına karşı mücadele etmekten onun içeriğini unutan, işçi sınıfının Sovyet tipi bir devlet yarattığım ve onu yönettiğini unutan, düşünce özürlüdür ve boşuna konuşuyor demektir.

Fakat "işçi sınıfının güçleri" sınırsız değildir. İşçi sınıfı içinden taze güçlerin akını bugün güçsüzse, bazen son derece güçsüzse, bütün kararnamelere ve çağrılara rağmen, "partisizleri çekme" yönündeki bütün ajitasyon ve emirlere rağmen bu güç akını yine de güçsüzse, "işçi sınıfının güçlerine inançsızlık" açıklamasıyla bu duruma yan çizmek istemek boş safsatacılığa düşmek demektir.

Belli bir "nefes molası" olmadan bu yeni güçler olmaz; bu güçler yavaş yavaş gelişecek; bu güçler yeniden kurulmuş bir büyük sanayi temelinin (yani daha tam ve somut söylendiğinde elektrifikasyon temelinin) ***dışında*** oluşamazlar.

Dünyada eşi görülmedik, korkunç büyük çabalardan sonra, yıkılmış bir küçük köylü ülkesinde işçi sınıfının, sınıfsal rayından çıkmanın onu epey etkilediği bir işçi sınıfının, yeni güçlerin yetişip diğerlerinin yerini alabilmesi, eski ve yıpranmış olanların "onarılabilmesi" için belli bir zamana ihtiyacı vardır. 1917–1921 yıllarının sınavlarından başarıyla geçen bir savaş ve devlet aygıtı yaratmak, "işçi sınıfının" gerçek (yaygaracıların bildirilerindeki değil) "güçleri"ni zorlayan, yoran, bitkin düşüren büyük bir işti. Bunu kavramak ve işçi sınıfının ***yeni*** güçlerinin ***yavaşlatılmış*** gelişiminin zorunluluğunu, daha doğrusu kaçınılmazlığını hesaba katmak gerekir.

Menşevikler ("demokrasi"nin iradesine karşı güya orduya ve aygıta dayanan) Bolşeviklerin "Bonapartizmi" üzerine yaygara kopardıklarında, burjuvazinin taktiği burada son derece isabetli biçimde dile gelmektedir ve Milyukov onları desteklemekte, (1921 ilkbaharındaki) "Kronstadt" şiarlarını desteklemekte haklıdır. Burjuvazi çok doğru bir şekilde, "işçi sınıfının" ***gerçek*** "güçleri"nin şu an, bu sınıfın güçlü öncüsünden (tek devrimci sınıfın "öncüsü" rolünü, adını ve gücünü birdenbire değil, 25 yıllık pratiğiyle elde etmiş olan Rusya Komünist Partisi'nden), artı deklase oluş nedeniyle en çok güçten düşmüş ve Menşevik ve anarşist yalpalamalara en açık unsurlardan oluştuğunu hesaplamaktadır.

Şu an "İşçi sınıfının gücüne daha çok güven" şiarı altında ***gerçekte*** Menşevik ve anarşist etkiler güçlendirilmektedir: İlkbahar 1921'de Kronstadt bunu tüm açıklığıyla gösterdi ve kanıtladı. Her sınıf bilinçli işçi, "işçi sınıfının güçlerine inançsızlığımız" üzerine yaygara koparanları teşhir etmeli ve cehennemin dibine yollamalıdır, çünkü bu yaygaracılar gerçekte burjuvazinin ve çiftlik beylerinin suç ortaklarıdır ve onların yararına Menşeviklerin ve anarşistlerin etkisini geliştirerek proletaryayı güçten düşürmeye çalışmaktadırlar.

İşte "güçlük burada", "işçi sınıfının güçleri" kavramının gerçek içeriğine girildiğindedir.

Hani nerede çalışmalarınız, siz iyi yürekli insanlar, partisizleri bugünün en önemli "cephesi"ne, ekonomik cepheye, ekonomik inşaya çekmek için hani nerede yaptıklarınız? Sınıf bilinçli işçiler, yaygaracılara bu soruyu sormalıdırlar. Yaygaracılar her zaman böyle teşhir edilmeli, bunların gerçekte ekonomik inşayı geliştirmeyip bilakis engelledikleri, proleter devrime yardım etmeyip bilakis onu engelledikleri, proleter değil bilakis küçük-burjuva emeller savundukları, yabancı bir sınıfa hizmet ettikleri kanıtlanmalıdır.

Şiarımız şudur: Kahrolsun yaygaracılar! Kahrolsun 1921 ilkbaharındaki talihsiz Kronstadtlıların hatalarını tekrarlayan Beyaz Muhafız çetenin bilinçsiz suç ortakları! Haydi bugünkü durumun özelliğini ve görevlerini kavrayabilen amaca uygun, pratik çalışmaya! İhtiyacımız olan şey safsata değil, eylemdir.

Bu özelliğin ve hayali değil gerçek sınıfsal güçlerin soğukkanlılıkla gözden geçirilmesi bize şunu söylemektedir:

— Proletaryanın yaratıcı gücünün askeri, idari ve genel politik alanda dünyada eşi görülmedik başarılar döneminin ardından, tesadüfi olarak değil kaçınılmaz olarak, kişilerin ya da partilerin suçu nedeniyle değil nesnel nedenler yüzünden, yeni güçlerin çok daha yavaş gelişeceği bir dönem başlamıştır. İktisadi çalışmada inşa kaçınılmaz olarak daha zor, yavaş ve tedricidir; bu, askeri, idari ve genel politik çalışmaya kıyasla bu çalışmanın niteliğinden kaynaklanır. Bu çalışmanın özel zorluğundan ve deyim yerindeyse köklerinin çok derinlerde olmasından kaynaklanır.

O nedenle mücadelenin bu yeni, daha yüksek aşamasında görevlerimizi en büyük, üç misli dikkatle saptamaya çalışacağız. Bu görevleri biraz daha mütevazı saptayacağız; biraz daha fazla taviz vereceğiz, egemen sınıf olarak kalmak istiyorsa proletaryanın ***verebileceği*** sınırlar içinde elbette; makul bir aynî verginin mümkün olduğunca çabuk toplanması ve köylü iktisadını geliştirmek, sağlamlaştırmak ve restore etmek için mümkün olduğunca büyük bir hareket alanı; bize muhak-

kak gerekli olmayan işletmeleri kiracılara, özel kapitalistlere ve yabancı imtiyaz sahiplerine de vereceğiz. Küçük-burjuva unsura karşı proleter devletin devlet kapitalizmiyle blokuna ya da ittifakına ihtiyacımız var. Bu ittifak, "Yedi kez ölç, bir kez biç" kuralına göre ustaca gerçekleştirilmelidir. Doğrudan kendimiz için daha küçük bir çalışma alanı bırakacağız, sadece zorunlu olanları. İşçi sınıfının zayıflamış güçlerini ***daha az şey üzerinde*** yoğunlaştıracak, buna karşılık ayağımızı daha sağlam basacağız, kendimizi bir kez, iki kez değil, pratik deneyimle birçok kez denetleyeceğiz. Adım adım, santim santim — bizimki gibi bir "ordu" böylesine zor bir yolda, böylesine zor bir durumda böylesine büyük tehlikeler altında bugün başka türlü ***ilerleyemez.*** Bu çalışmayı "cansıkıcı", "yavan" ve "anlaşılmaz" bulan, burun kıvıran ya da paniğe kapılan ya da "eski coşku"nun, "eski kahramanlığın" vs. yokluğu üzerine bildirilerle mest olanı, "çalışmadan muaf tutup" kızağa çekmek gerekir ki zarar veremesin, çünkü o mücadelenin bugünkü aşama, bugünkü safhası üzerine düşünmek istemiyor ya da düşünebilecek durumda değildir.

Ülkenin korkunç yıkıma uğradığı ve proletaryanın güçlerinin neredeyse insanüstü çabalar sonucunda bitkin düştüğü koşullarda en zor olan şeyi ele alıyoruz: Gerçek sosyalist ekonominin temelini atmak, sanayinin tarımla doğru meta mübadelesini (daha doğrusu ürün mübadelesini) sağlamak. Düşman hâlâ bizden çok daha güçlü; anarşik, karaborsacı, bireysel meta mübadelesi adım başında çalışmalarımızı baltalıyor. Zorlukları açıkça görüyoruz ve bunları sistemli biçimde, inatla aşacağız. Taşraya daha fazla inisiyatif ve bağımsızlık, daha fazla güç, pratik deneyimine daha fazla dikkat. İşçi sınıfı yaralarını ***başka türlü*** saramaz, proleter "sınıf gücü"nü ***başka türlü*** yeniden kuramaz, köylülüğün proleter önderliğe güveni, sanayinin yeniden kurulması ve gerek köylü gerekse de işçi için daha yararlı olan devlet eliyle doğru bir ürün mübadelesi kurulması işinde gerçek başarı ölçüsünden ***başka bir şeyle***

güçlendirilemez. Bu başarılar ölçüsünde yeni güçlerin alanını da göreceğiz, belki hepimizin istediği kadar hızlı olmayacak bu akın, ama böyle bir akın olacak.

Haydi çalışmaya, daha yavaş ve dikkatli, daha dayanıklı ve inatçı bir çalışmaya!

20 Ağustos 1921

PARTİ TEMİZLİĞİ ÜZERİNE[73]

Parti temizliği, gözle görülür biçimde ciddi ve korkunç önemli bir çalışmaya dönüştü.

Parti temizliği sırasında esas olarak partisiz işçilerin deneyimine, talimatlarına dayanıldığı, partisiz işçilerin talimatlarının örnek alındığı, partisiz proleter kitlenin temsilcilerine güvenildiği yerler var. Ve en değerli olan, en önemli olan da budur. Parti'yi ***bu biçimde*** yukarıdan aşağıya, "kim olduğuna bakmadan" temizlemeyi başarırsak, bu gerçekten de devrimin büyük bir kazanımı olur.

Çünkü bugün devrimin kazanımları eskiden olduğu gibi olamazlar. Bu kazanımlar, savaş cephesinden ekonomi cephesine geçişe, Yeni Ekonomik Politika'ya geçişe, ilk planda emek üretkenliğinin artırılması, çalışma disiplininin yükseltilmesini gerektiren koşullara bağlı olarak niteliklerini kaçınılmaz olarak değiştirirler. Böyle bir zamanda iç düzelme, dikkat çekmeyen, göze çarpmayan, hemen görülmeyen iyileşme, çalışmanın, onun örgütlenmesinin, sonuçlarının iyileştirilmesi devrimin esas kazanımı olur; gerek proletarya, gerekse de Parti üzerinde bozucu etkide bulunan küçük-burjuva ve küçük-burjuva anarşik unsura karşı mücadele anlamında bir iyileşme olur. Bu tür bir iyileşme meydana getirmek istiyorsak, Parti'yi kitleye yabancılaşan (elbette Parti'yi kitlelerin gözünde rezil eden unsurlardan söz bile etmiyoruz)

unsurlardan temizlemek gerekir. Elbette kitlenin her talimatına uymayacağız, çünkü kitle de —özellikle aşırı sıkıntı ve zorluklar yüzünden olağanüstü yorgun ve bitkin düştüğü dönemlerde— bazen kesinlikle ilerici olmayan düşüncelere kapılır. Fakat insanların değerlendirilmesinde, "dalkavukluk etmiş", "komiserleşmiş", "bürokratlaşmış"lara karşı negatif tutumda, partisiz proleter kitlelerin talimatı, ve birçok durumda da partisiz köylü kitlelerin talimatı son derece değerlidir. Emekçi kitle, dürüst ve sadık komünistlerle, alnının teriyle ekmeğini kazanan, hiçbir ayrıcalığa sahip olmayan, "hükümetle bağı" hiç bulunmayan bir insana nefret telkin edenler arasındaki farkı bulmayı bilir.

Partisiz emekçilerin talimatlarını dikkate alarak Parti'yi temizlemek büyük bir meseledir. Bize ciddi sonuçlar sağlayacaktır. Parti'yi sınıfın şimdiye kadar olduğundan çok daha güçlü bir öncüsü haline getirecektir, onu sınıfla daha sıkı bağı bulunan, sınıfı bir yığın zorlukların ve tehlikelerin ortasında zafere götürmeye daha fazla yetenekli olan bir öncü haline getirecektir.

Parti temizliğinin özel görevi olarak Parti'nin eski Menşeviklerden arındırılmasına da dikkat çekmek istiyorum. 1918 başından sonra Parti'ye girmiş olan Menşeviklerden bana göre yüzde birinden fazlası Parti'de bırakılmamalıdır, ve o da sadece, bırakılacak olan herkesin üç kez, dört kez sınanmasından sonra. Neden? Çünkü akım olarak Menşevikler 1918-1921 döneminde özelliklerinden ikisini kanıtladıkları için: birincisi, ustaca uyum sağlama, işçiler arasında egemen olan akıma "dalkavukluk" etme özelliği; ikincisi, daha da ustaca Beyaz Muhafız çeteye sadakatle hizmet etme, sözde onu yadsırken, gerçekte ona hizmet etme özelliği. Bu iki özellik Menşevizmin tüm tarihinden çıkıyor: sadece Akselrod'un "İşçi Kongresi"ni, Menşeviklerin Kadetlere (ve monarşiye) ilişkin sözde ve gerçekte tavrını vs. vs. anımsamak yeter. Menşevikler RKP'ye sadece ve pek o kadar da Makyavelizmden dolayı değil (Menşevikler burjuva diplomasisi yöntemleri bakımından 1903'ten beri, bu konuda birinci sınıf usta olduklarını kanıtlamış olmalarına rağmen), daha çok "uyum yetenekleri" dolayısıyla "sokuluyor-

lar". Her oportünist uyum yeteneğiyle öne çıkar (fakat her uyum yeteneği oportünizm değildir) ve Menşevikler oportünistler olarak deyim yerindeyse "prensip itibariyle" işçiler arasındaki egemen akıma uyum sağlıyorlar, kışın beyazlaşan tavşan gibi kamufle edici bir renge bürünüyorlar. Menşeviklerin bu özelliğini bilmek ve gözönünde bulundurmak gerekir. Fakat bunu gözönüne almak, RKP'ye 1918'den sonra, yani Bolşeviklerin zaferi ilkönce olası, sonra kuşkusuz hale gelmeye başlayınca katılmış olan her yüz Menşevikten yaklaşık doksandokuzunu Parti'den temizlemek demektir.

Parti'yi dolandırıcılardan, bürokratlaşmışlardan, dürüst olmayanlardan, kararsız komünistlerden ve "önyüz"lerini yeni boyamış fakat içi Menşevik kalmış olan Menşeviklerden arındırmak gerekir.

20 Eylül 1921

POLİTİK AYDINLATMA ŞUBELERİNİN II. TÜM-RUSYA KONGRESİ'NE RAPOR[74]

17 Ekim 1921

YENİ EKONOMİK POLİTİKA VE POLİTİK AYDINLATMA ŞUBELERİNİN GÖREVLERİ

Yoldaşlar! Bu raporu ya da daha doğrusu bu sohbeti, Yeni Ekonomik Politika'ya ve bu politikayla bağıntısı içinde kavradığım haliyle Politik Aydınlatma Şubelerinin görevlerine ayırmayı düşünüyorum. Şu ya da bu kongrenin alanına girmeyen sorunlar üzerine raporları, Parti'de ya da Sovyet Cumhuriyeti'nde genel olarak neler olup bittiği konusunda sadece bir bilgiyle sınırlamak bana son derece yanlış görünüyor.

SOVYET İKTİDARININ VE RKP'NİN SERT BİR DEĞİŞİMİ

Böyle bir bilginin yararını ve akla gelebilecek tüm sorunları tartışmanın yararlılığını en ufak biçimde yadsımadan, kongrelerimizin

çoğunun çalışmalarında ana eksikliğin, önlerindeki pratik görevlerle doğrudan, dolaysız bağın yokluğu olduğunu düşünüyorum. Ve Yeni Ekonomik Politika'yla bağıntılı olarak ve Yeni Ekonomik Politika vesilesiyle bu eksiklikler hakkında bazı şeyler söylemek istiyorum.

Yeni Ekonomik Politika üzerine kısa ve genel hatlarla konuşacağım. Çok büyük çoğunluğunuz, yoldaşlar, komünistlersiniz, hem de bazılarınızın çok genç olmasına rağmen, devrimimizin ilk yıllarında genel politikamızda büyük bir çalışma yapmış olan komünistlersiniz. Ve bu çalışmanın büyük bir bölümünü yerine getirmiş kişiler olarak sizler, Sovyet iktidarımızın ve Komünist Partimizin, daha önceki ekonomik politikamıza oranla yeni denilen "yeni" ekonomik politikaya geçtiklerinde nasıl sert bir değişim gerçekleştirdiklerini gözden kaçırmış olamazsınız.

Ama meselenin özü itibariyle onda, daha önceki ekonomik politikamızdakinden daha çok eski şey var.

Bu neden böyle? Çünkü daha önceki ekonomik politikamız, eski Rus ekonomisinin, komünist temelde devlet üretimine ve paylaşımına dolaysız bir geçişin gerçekleşeceği hesabı üzerine kuruluydu denemese de (o durumda zaten genel olarak çok az hesap yapıyorduk), yine de belirli bir dereceye kadar bunu önşart koşuyordu — denebilir ki hesabetmeden şart koşuyordu.

Daha önceki kendi ekonomik yazınımızı düşündüğümüzde, Rusya'da iktidarın ele geçirilmesinden önce ve kısa süre sonra komünistlerin ne yazdığını anımsarsak; örneğin eski Rusya'ya ilk politik saldırının büyük bir başarıyla sona erdiği, Sovyet Cumhuriyeti'nin yaratıldığı, Rusya'nın emperyalist savaştan gerçi kötürümleşmiş biçimde, fakat yine de çıktığı, hem de emperyalistler ve Menşeviklerle Sosyal-Devrimcilerin öğüdünü tutup "anavatanı savunmaya" devam etseydi olacağından daha az kötürümleşmeyle çıktığı 1918 başlarında komünistlerin ne yazdığını anımsarsak, Sovyet iktidarının inşasında ilk eseri yeni gerçekleştirdiğimiz ve emperyalist savaştan yeni çıktığımız ilk

dönemde, ekonomik inşamızın görevleri hakkında, sonra 1918 yılının ikinci yarısında ve tüm 1919 yılı ve tüm 1920 yılı boyunca davrandığımızdan çok daha dikkatli ve ihtiyatlı konuştuğumuzu görürüz.

1918 YILINDA KÖYLÜLÜĞÜN ROLÜ ÜZERİNE TÜM-RUSYA MERKEZ YÜRÜTME KOMİTESİ

O sıralar hepiniz Parti'nin ve Sovyet iktidarının aktif fonksiyonerleri değildiyseniz de, Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin 1918 Nisan sonundaki kararı gibi kararları öğrenebilirdiniz — ve bunu mutlaka yapmışsınızdır da. Bu karar, köylü ekonomisini hesaba katma gerekliliğine dikkat çekiyordu ve bu kararın temeli, bir köylü ülkesi söz konusu olduğunda sosyalizmin inşası sırasında devlet kapitalizminin rolünü hesaba katan bir rapordu, kişisel, bireysel, tekil sorumluluğun öneminin altını çizen, iktidarın inşasında politik görevlerden ve askeri görevlerden farklı olarak ülke yönetiminde bu faktörün önemini öne çıkaran bir rapordu.

HATAMIZ

1918 başında, barışçıl bir inşanın mümkün olacağı belli bir döneme güvendik. Brest Barışı'nın imzalanmasından sonra, tehlike uzaklaşmış ve barışçıl inşaya geçmek mümkünmüş gibi görünüyordu. Fakat yanıldık, çünkü 1918 yılında bize karşı Çekoslovak ayaklanması ve 1920 yılına dek süren içsavaşın başlangıcıyla birlikte gerçek bir savaş tehlikesi belirdi. Kısmen, üstümüze yığılan askeri görevlerin ve emperyalist savaşın sona erdiği anda cumhuriyetin içinde bulunduğu, göründüğü kadarıyla umutsuz durumun etkisiyle, bu ve daha bir dizi koşulun etkisiyle, doğrudan komünist üretim ve paylaşıma geçişi gerçekleştirme kararı alma hatasını işledik. Köylülerin zoralım temelinde bize gerekli miktarda tahılı teslim etmeleri ve bizim bunları fabrika ve tesislere dağıtmamız ve böylece komünist bir üretime ve paylaşıma varmamız kararını aldık.

Kendimize önceden tam da böyle kesin ve açık bir plan çizdiğimizi söyleyemem, fakat aşağı yukarı böyle davrandık. Bu ne yazık ki bir olgudur. Ne yazık ki diyorum, çünkü çok uzun olmayan bir deneyim bizi, kapitalizmden sosyalizme geçiş hakkında daha önce yazdıklarımızla, sosyalist bir muhasebe ve denetim dönemi olmadan, komünizmin alt basamağına bile ulaşılamayacağı anlayışını savunurken yazdıklarımızla çelişen bu konstrüksiyonun yanlışlığı inancına vardırdı. Teorik literatürümüzde, iktidarı devralma görevinin ortaya çıktığı ve Bolşevikler tarafından tüm halkın önünde açığa çıkarıldığı 1918'den beri, komünist toplumun önbasamaklarından birine bile ulaşmak için, kapitalist toplumdan uzun süreli ve karmaşık bir geçişin (hem de toplum ne kadar az gelişmişse, geçiş o kadar uzun sürelidir), sosyalist muhasebe ve denetim yolu üzerinden bir geçişin gerekli olduğu kesinlikle vurgulandı.

STRATEJİK BİR GERİ ÇEKİLME

İçsavaşın ateşi içinde inşa için gerekli adımları atmak zorunda kaldığımız o sıralarda bunu bir ölçüde unuttuk. Ve Yeni Ekonomik Politikamız özü itibariyle, bu noktada güçlü bir yenilgi almamızdan ve stratejik bir geri çekilme başlatmış olmamızdan ibarettir: "Kesin olarak yenilmeden önce, geri çekilmeye başlamak ve her şeyi yeniden ama daha sağlam inşa etmek istiyoruz." Komünistler Yeni Ekonomik Politika sorununu bilinçli olarak koyduklarından, onlar için ekonomik cephede son derece ağır bir ekonomik yenilgi aldığımız konusunda hiçbir kuşku olamaz. Ve burada insanların bir bölümünün çok ümitsiz, neredeyse panikvari bir duruma düşmesinden, bu kişilerin geri çekilme nedeniyle bir panik havasına kapılmasından kaçınılamaz elbette. Bu kaçınılmaz bir hikâyedir. Kızıl Ordu geri çekilirken, zaferine düşmandan kaçarak başladı ve her seferinde her cephede bazı kişiler bu panik döneminden geçti. Fakat her seferinde —Denikin cephesinde olduğu kadar Kolçak cephesinde, Polonya ve Vrangel cephesinde olduğu ka-

dar Yudeniç cephesinde— her seferinde bir kez, bazen de birçok kez iyice dövüldükten sonra, şu deyimi doğruladığımız görüldü: "Bir yenilen, iki yenilmeyene bedeldir." Bir kez yenildikten sonra, yavaş, sistematik biçimde ve dikkatle saldırıya başladık.

Ekonomik cephedeki görevler, askeri cephedekilerden kat kat zor elbette, ancak stratejinin bu elemanter planları genel bir benzerlik gösterir. Ekonomik cephede komünizme geçmeyi denerken, 1921 ilkbaharına doğru, Kolçak, Denikin veya Pilsudski'nin bize tattırdığı herhangi bir yenilgiden daha ciddi bir yenilgi, çok daha ciddi, çok daha önemli ve tehlikeli bir yenilgi aldık. Bu yenilgi ifadesini, ekonomik politikamızın, anlaşıldığı üzere, tepede tabandan kopuk olmasında ve Parti programımızda temel ve ertelenemez görev olarak kabul edilen üretici güçleri kalkındırmamasında buldu.

Köyde zoralım, kentte inşa görevlerinin bu dolaysız komünistçe ele alınışı, üretici güçlerin kalkınmasını engelledi ve 1921 ilkbaharında içine düştüğümüz derin ekonomik ve politik krizin temel nedeniydi. Bu yüzden, çizgimiz açısından, politikamız açısından bakıldığında, ağır bir yenilgi ve bir geri çekilmeden başka türlü nitelenemeyecek olan şey gerekli hale geldi. Bu geri çekilmenin, Kızıl Ordu'nun tam düzen içinde, önceden hazırlanmış mevzilere geri çekilişine benzediği de söylenemez. Ne var ki, mevziler önceden hazırlanmıştı. Partimizin 1921 ilkbaharındaki kararlarıyla, daha önce değindiğim 1918 Nisan kararı karşılaştırılarak bu kontrol edilebilir. Mevziler önceden hazırlanmıştı, fakat bu mevzilere geri çekilme oldukça ve hatta aşırı derecede düzensiz gerçekleşti (ve taşrada birçok yörede hâlâ öyle gerçekleşiyor).

YENİ EKONOMİK POLİTİKA'NIN ANLAMI

Buna karşı mücadele etme görevi politik aydınlatma organları için ilk plana geçiyor. Yeni Ekonomik Politika açısından temel sorun, ortaya çıkmış olan durumdan olabildiğince hızlı yararlanmayı bilmektir.

Yeni Ekonomik Politika, zoralımın yerine verginin konması demektir, kapitalizmin kayda değer ölçülerde yeniden kurulmasına geçiş demektir. Ne kadar büyük ölçülerde olduğunu bilmiyoruz. Yabancı kapitalistlere imtiyazlar (ancak şimdilik, özellikle yaptığımız tekliflerle karşılaştırıldığında oldukça az imtiyaz anlaşması yapılmıştır), özel kapitalistlere kiralama — bunlar kapitalizmin doğrudan yeniden inşası demektir ve Yeni Ekonomik Politika'nın kökleriyle bağıntılıdır. Çünkü zoralımın kaldırılması köylüler için, verginin kapsamadığı tarımsal fazlalıklarla serbest ticaret anlamına gelir, vergi ise ürünlerin sadece çok küçük bir bölümünü kapsamaktadır. Köylüler toplam nüfusun ve toplam ekonominin dev kesimini oluşturuyor, bu yüzden de bu serbest ticaret zemininde kaçınılmaz olarak kapitalizm gelişmek zorundadır.

Ekonomi biliminin ilk bilgileri arasında öğretilen ve bizde ayrıca her karaborsacı tarafından, ekonomi ve politika biliminden bağımsız olarak bizi ekonomiyle olağanüstü iyi tanıştıran bu yaratık tarafından öğretilen ekonominin en temel Abc'si budur. Ve strateji açısından temel sorun şudur: Bu yeni durumdan kim daha çabuk yararlanacak? Tüm sorun şudur: tarım kimi izleyecek — sosyalist toplumu kurmaya çalışan proletaryayı mı, yoksa: "Geri dönelim, böylesi daha tehlikesizdir; yoksa sosyalizm diye bir şeyle gelecekler" diyen kapitalistleri mi?

KİM KAZANACAK — KAPİTALİST Mİ, SOVYET İKTİDARI MI?

Bugünkü tüm savaş buna çıkıyor: kim kazanacak, bundan kim daha çabuk yararlanmayı bilecek — kapıdan ya da hatta birçok kapıdan (ve kendimizin tanımadığı ve biz olmadan ve bize karşı açılan pekçok kapıdan) bizzat içeriye aldığımız kapitalist mi, yoksa proleter devlet iktidarı mı? Bu iktidar ekonomik olarak nereye dayanabilir? Bir yandan halkın durumunun iyileşmesine. Burada akla köylüler gelmek zorunda. Kıtlık gibi büyük bir belaya rağmen, tam da ekonomik politikamızın değişmesiyle bağıntı içinde, bu bela bir yana bırakılırsa, halkın

durumunda düzelmenin gündeme gelmiş olduğu kesinlikle inkâr edilemez ve herkes için çok açıktır.

Öte yandan kapitalizm çıkar sağlarsa, sınai üretim de artacaktır, onunla birlikte ise proletarya gelişecektir. Kapitalistler politikamızdan çıkar sağlayacak ve bir sanayi proletaryasının doğmasını sağlayacaktır, bu proletarya bizde, savaş ve korkunç tahribat ve yıkım sayesinde deklase olmuş, yani sınıfsal rayından çıkmış ve artık proletarya olarak var olmaktan çıkmıştır. Proletarya diye, kapitalist büyük sanayinin girişimlerinde maddi değerlerin üretimiyle uğraşan sınıfa denir. Kapitalist büyük sanayi yıkıldığı ölçüde, fabrikalar ve tesisler durduğu ölçüde, proletarya kaybolmuştur. Bazen biçimsel olarak sayılıyordu, fakat ekonomik olarak kökleşmiş değildi.

Kapitalizm dirilirse, bu, toplum için yararlı maddi değerlerin üretimiyle uğraşan, mekanize büyük fabrikalarda çalışan ve spekülasyonla, satış için çakmak yapımıyla ve pek de yararlı olmayan, ama sanayimizin perişan durumunda kesinlikle kaçınılmaz olan başka "iş"lerle uğraşmayan proletarya sınıfının da dirilmesi demektir.

Bütün sorun şudur: Kim kimden önce davranacaktır? Kapitalistler daha önce örgütlenmeyi başarırlarsa, o zaman komünistlerin canına okuyacaklardır, bu kesin; bu konuda bir şey söylemeye hiç gerek yok. Bu meseleleri soğukkanlı değerlendirmek gerekir: Kim — kimi?[75] Yoksa proleter devlet iktidarı, köylülüğe dayanarak, kapitalizmi devletin dümen suyuna sokmak ve devlete tabi, ona hizmet eden bir kapitalizm yaratmak için kapitalist beyleri gerektiği gibi dizginleyebilecek midir? Bu soruyu soğukkanlılıkla sormak gerekir. Burada her türlü ideoloji, politik özgürlükler üzerine tüm akıl yürütmeler, özellikle yurtdışı Rusyası'na, tüm politik partilerin düzinelerce gazetesinin bulunduğu, bütün bu özgürlüklerin her tarzda ve doğanın bildiği tüm müzikal tonlarda söylendiği iki numaralı Rusya'ya baktığımızda, oldukça fazla bulunabilecek değerlendirmelerdendir. Bütün bunlar gevezeliktir, boş laftır. Bu boş laflardan kurtulmayı bilmek gerekir.

MÜCADELE DAHA DA ACIMASIZLAŞACAKTIR

Bu dört yıl içinde birçok ciddi muharebeden geçtik ve ciddi bir muharebenin, ciddi bir muharebe vesilesiyle gevezelikten, hem de atış menzilinden çok uzakta oturan kişilerin gevezeliğinden başka bir şey olduğunu öğrendik. Bütün bu ideolojilerden, bu gevezeliklerden kurtulmayı ve meselenin özünü göz önüne almayı bilmek gerek. Meselenin özü ise şudur: mücadele Kolçak ve Denikin'e karşı mücadeleden daha da ümitsiz, daha da acımasızdır ve olacaktır. Çünkü o mücadele askeri bir mücadeleydi — çoktan alışılmış bir meseleydi. Yüz yıllardır ve bin yıllardır hep savaş yürütülmüştür. Savaşta insan boğazlama sanatında büyük ilerlemeler kaydedilmiştir.

Elbette neredeyse tüm çiftlik beylerinin maiyetinde, haklar, Kurucu Meclis ve Bolşeviklerin tüm özgürlükleri çiğnedikleri üzerine yaygara koparan Sosyal-Devrimcilerle Menşevikler oturuyordu.

Her halükârda askeri görevi çözmek, şimdi önümüzde duran görevi çözmekten kolaydır. Askeri görev, bir hamleyle, bir saldırıyla, coşkuyla, çiftlik beyinin kendi üzerlerine geldiğini gören çok sayıda işçi ve köylünün deyim yerindeyse fiziki gücüyle çözülebilir. Bugün açık çiftlik beyleri yok. Vrangel, Kolçak, Denikinler kısmen Nikolai Romanov'un yanına gittiler, kısmen yurtdışında kendilerini güvenceye aldılar. Halk bu açık düşmanı —eski çiftlik beyleri ve kapitalistler gibi— görmüyor. Halk, düşmanın artık aramızda olduğu ve bu düşmanın aynı olduğu, devrimin, önceki tüm devrimlerin karşılaştıkları ve geriye doğru aktıkları herhangi bir uçurumla karşı karşıya olduğu konusunda net bir görüşe, bu kavrayışa sahip olamaz, çünkü büyük bir bilgisizlik ve cehalet içindedir. Ve bu cehaleti olağanüstü araçlarla tasfiye etmek için, bütün olası olağanüstü komisyonların ne kadar süreye ihtiyaç duyacaklarını söylemek zordur.

Halk Kolçak, Vrangel, Denikin'in yerine, bütün önceki devrimleri mahvetmiş olan düşmanın aramızda olduğu bilincine nereden sahip olsun? Ve eğer kapitalistler bize üstünlük sağlarlarsa, bu, önceki tüm

devrim deneyimlerinin de doğruladığı gibi, eskiye dönüş anlamına gelir. Partimizin görevi, aramızdaki düşmanın, anarşik kapitalizm ve anarşik meta değiş-tokuşu olduğu bilincini geliştirmektir. Mücadelenin bu özünü berrakça kavramak ve en geniş işçi ve köylü kitlelerinin mücadelenin bu özünü net olarak kavramasını sağlamak gerekir: "Kim — kimi? Üstünlüğü kim sağlayacak?" Proletarya diktatörlüğü, proletaryanın tüm bir dünyaya karşı mücadele etmek zorunda olduğu en amansız, en hiddetli mücadeledir, çünkü tüm dünya bize karşı çıktı ve Kolçak'la Denikin'i destekledi.

Şimdi tüm dünya burjuvazisi, Rusya burjuvazisini destekliyor, bu arada o, önceden olduğu gibi şimdi de bizden kat kat güçlüdür. Biz bu yüzden asla paniğe düşmüyoruz, çünkü o askeri güç açısından da üstündü, ancak bu bizi savaşta ezmesine yetmedi, oysa topçu ya da uçak bakımından ölçüsüz derecede güçlü olduğu için savaşta bizi ezmesi işten bile değildi. Şu ya da bu kapitalist devletin bize karşı savaşacak bazı ordu birliklerini zamanında seferber etmek ve Kolçak'a açılacak birkaç milyon altın rublelik krediden tasarruf etmemek yeterdi belki.

Ancak bunun hiçbir yararı olmadı, çünkü onların haksız ve bizim haklı olduğumuz bilinci, Arhangelsk'e gelmiş olan İngiliz asker kitlelerinin ve aynı şekilde Fransız filosunu Odesa'dan çekilmeye zorlayan bahriyeli kitlesinin içine de sızmıştı[76]. Şimdi bize karşı, tıpkı eskiden olduğu gibi bizden çok daha güçlü güçler sahneye çıktı. Ve burada kazanabilmek için, son güç kaynağına dayanmak gerekir. Son güç kaynağı işçi ve köylü kitleleridir, onların bilincidir, onların örgütlülüğüdür.

Ya örgütlü proleter güç —ileri işçiler ve ileri köylülerin büyük olmayan bölümü bu görevi kavrayacak ve etraflarında bir halk hareketi örgütlemeyi bilecektir— ve o zaman biz muzaffer çıkacağız.

Ya da bunu başaramayacağız — ve o zaman, teknik anlamda daha büyük güçlere sahip olan düşman, bizi kaçınılmaz olarak yenecektir.

SON MÜCADELE?

Proletarya diktatörlüğü amansız bir savaştır. Proletarya bir ülkede zafer kazanmıştır, fakat uluslararası ölçekte güçsüz olan odur. Savaşın sona ermediği bilinciyle tüm işçileri ve köylüleri çevresinde birleştirmek zorundadır. Marşta "...bu kavga en sonuncu kavgamızdır" diyorsak da, bu ne yazık ki küçük bir yalandır, ne yazık ki bu bizim son ve tayin edici kavgamız değildir. Ya işçilerle köylüleri bu mücadelede kaynaştırmayı bileceksiniz, ya da başarı kazanamayacaksınız.

Bugünkü gibi bir mücadele tarihte hiç görülmedi, ancak tarihte köleliğin ilk başlangıçlarından beri çiftlik beylerine karşı birden fazla köylü savaşları oldu. Böyle birden fazla savaş oldu, fakat devlet erkinin kendi ülkesinin burjuvazisine karşı ve tüm ülkelerin birleşik burjuvazisine karşı bir savaşı — böyle bir savaş asla olmadı.

Üretici güçlerinin gelişmesini proleter devlet iktidarı aracılığıyla destekleyerek geliştirme temelinde küçük köylülüğü örgütlemeyi başaracak mıyız, yoksa kapitalistler mi onları nüfuzları altına almayı başaracaklar — mücadelenin sonucu buna bağlıdır. Düzinelerce devrimde aynı şey oldu, ama dünya daha böyle bir savaş görmedi. Halk bu tür savaşlar konusunda deneyim sahibi olamazdı. Bizzat kendimiz yaratıcı olmalıyız, ve bu deneyimde ancak işçilerle köylülerin bilincine dayanabiliriz. Bu görevin şiarı ve en büyük zorluğu budur.

DOLAYSIZ BİR KOMÜNİST GEÇİŞE BEL BAĞLAMAMALIYIZ

Dolaysız bir komünist geçişe bel bağlamamalıyız. Köylünün kişisel çıkarına dayanmalıyız. Bize şöyle deniyor: "Köylünün kişisel çıkarı, özel mülkiyetin yeniden tesisi demektir." Hayır, kullanım eşyalarında ve alet edavatta kişisel mülkiyet, köylülerle ilgili olarak bizim tarafımızdan asla ortadan kaldırılmadı. Biz toprakta özel mülkiyeti kaldır-

dık, köylü toprakta özel mülkiyet olmaksızın, örneğin kiralanmış toprak üzerinde iktisat yaptı. Bu sistem birçok ülkede vardı. Burada iktisaden olanaksız olan birşey yoktur. Zorluk, kişisel çıkarı uyandırmakta yatıyor. Ayrıca, üretimi geliştirmekle ilgilenmesi için her uzmanın ilgisini uyandırmak gerekiyor.

Bunu yapmayı becerebildik mi? Hayır, beceremedik! Deklase olmuş proletaryaya sahip bir ülkede, komünist talimatla üretimin ve paylaşımın meydana geleceğini düşündük. Bunu değiştirmek zorunda kalacağız, yoksa proletaryaya bu geçişi öğretemeyiz. Böyle görevler tarihte daha önce hiç ortaya konmamıştı. Bu görevi doğrudan, deyim yerindeyse cepheden taarruzla çözmeyi denediğimizde başarısızlığa uğradık. Böyle hatalar her savaşta olur ve bunlar hata sayılmaz. Cepheden taarruz başarılı olmadı — o halde bir çevirme harekâtı yapalım, kuşatmaya ve lağım çalışmasına geçelim.

KİŞİSEL ÇIKAR PRENSİBİ

Ve diyoruz ki, ekonominin her büyük dalını kişisel çıkar üzerine inşa etmek gerekir. Müzakere ortak, sorumluluk ise bireysel olmalıdır. Bu prensibi hayata geçirme beceriksizliği sonucunda, adım başında zarar görüyoruz. Yeni Ekonomik Politika'nın tümü, bu ayrımın mutlak bir kesinlikle, kesin bir titizlikle hayata geçirilmesini gerektirmektedir. Halk yeni ekonomik ilişkilere geçtiğinde, buradan ne sonuç çıkacağı ve bunun yeni bir tarzda nasıl yapılması gerektiği ile ilgili tartışmaya kaptırdı kendisini. Genel tartışmalardan geçmeden hiçbir şey yapılamazdı, çünkü halka onlarca-yüzlerce yıl, herhangi bir şey üzerine tartışmak yasaklanmıştı, devrim ise tüm sorunlar üzerine bir genel evrensel toplantıcılık döneminden geçmeden gelişemezdi...

Bu birçok şeyde karışıklığa yol açtı. Bu böyleydi, bu kaçınılmazdır, ancak bunun tehlikesiz olmadığını söylemek gerekir. Toplantı yapmak için ve yönetmek için ne gerektiğini birbirinden ayırmayı zama-

mnda öğrenirsek, ancak o zaman, Sovyet Cumhuriyeti'nin işine yarar olmasını sağlayabiliriz. Ama ne yazık ki bunu henüz öğrenmedik ve çoğu kongreler kesinlikle amaca uygun biçimde geçmiyor.

Kongre bolluğumuzla tüm dünya devletlerini geride bırakıyoruz. Demokratik cumhuriyetlerin hiçbirinde bizdeki kadar çok kongre yok, evet, buna izin vermezler de.

Büyük kayıplara uğramış ve yoksullaşmış bir ülkede yaşadığımızı unutmamalıyız ve ona toplantıları, daha önce söylediğim gibi, neyin toplantıya neyin yönetmeye ait olduğunu birbirinden ayrılacak şekilde yapmayı öğretmeliyiz. Toplantılar yap, ama en ufak kararsızlığa düşmeden yönet, senden önce kapitalistin yönettiğinden çok daha sıkı yönet. Başka türlü onu yenemezsin. Yönetimin eskisinden daha katı, daha sıkı olması gerektiğini unutma.

Kızıl Ordu'da aylarca süren toplantıcılıktan sonra disiplin, eski ordunun disiplininden geri kalmayacak şekildeydi. Kızıl Ordu'da katı, sert, kurşuna dizmeye kadar varan önlemler uygulandı, önceki hükümetin bile bilmediği önlemler. Küçük-burjuvalar, "Bolşevikler kurşuna dizme cezasını yürürlüğe koydular" diye yazıp sızlanıyorlardı. Şöyle demeliyiz: "Evet, yürürlüğe koyduk ve bunu çok bilinçli olarak yaptık."

Şöyle demeliyiz: ya bizi mahvetmek isteyenler ve mahvolmaları gerektiğini düşündüklerimiz mahvolacaklar, ve o zaman Sovyet Cumhuriyetimiz hayatta kalacaktır; ya da tersine, kapitalistler hayatta kalacak ve Cumhuriyet mahvolacaktır. Sefalet içindeki bir ülkede ya kendini toparlayamayanlar mahvolacaktır, ya da tüm işçi-köylü cumhuriyeti. Burada seçim yoktur ve olamaz, tıpkı herhangi bir duygusallığın olamayacağı gibi. Duygusallık, savaşta sadece kendi kellesinin kaygısına düşmekten daha az bir suç değildir. Şimdi disiplin kurallarından kaçınan, düşmanı kendi saflarına sokar.

Bu yüzden, Yeni Ekonomik Politika'nın öğretmek açısından da önemli olduğunu söylüyorum. Burada, nasıl öğretmek gerektiğinden

konuşuyorsunuz. Öğrenmeyi bitiremeyenlere aramızda yer yok diyecek duruma gelmelisiniz. Komünizm geldiğinde öğretmek daha yumuşak olacaktır. Buna karşılık bugün, diyorum ki, öğretmek, yok olma cezasını içine alacak kadar katı olmalıdır.

KENDİMİZ İÇİN ÇALIŞMAYI BİLECEK MİYİZ?

Bizde ordudan ve aynı şekilde çalışma cephesinden kaçmalar oldu: kapitalist için çalıştın, sömürücü için çalıştın ve kötü çalışmış olman anlaşılır bir şeydir; ama şimdi kendin için, işçi-köylü iktidarı için çalışıyorsun. Kendimiz için çalışmayı bilip bilmeyeceğimiz sorusunu karara bağlamak gerektiğini unutma, çünkü yoksa — tekrarlıyorum — cumhuriyetimiz mahvolacaktır. Ve aynı orduda dediğimiz gibi: ya bizi yok etmek isteyenlerin hepsi yok olacak, ve o zaman en katı disiplin önlemlerini uygulamaya koyarız, ya da ülkeyi kurtaracağız ve cumhuriyetimiz yaşayacak.

Çizgimiz bu olmalıdır ve bu (başka şeylerin yanı sıra), Yeni Ekonomik Politika'ya ihtiyaç duymamızın nedenidir.

Hep beraber işletmelisiniz. Yanınızda kapitalistler olacak; yanınızda yabancı kapitalistler, imtiyaz sahipleri ve kiracılar da olacak, bunlar sizin sırtınızdan yüzde yüzlerce kâr kazanacak, bunlar bizim sırtımızdan zengin olacak. Olsunlar, ama siz onların yanında işletmeyi öğrenin, ancak o zaman komünist cumhuriyeti inşa edebileceksiniz. Hızla öğrenme zorunluluğu bakış açısından her türlü gevşeklik en büyük suçtur. Ve başka çare olmadığı için, bu çıraklığa, bu ağır, katı, hatta bazen zalimce çıraklığa girmek zorunludur.

Uzun yıllar süren tahribatlardan sonra yoksullaşmış olan Sovyet ülkemizin, bize yüksek derecede gelişmiş teknikleriyle, yüksek derecede gelişmiş sanayileriyle yardım edecek olan sosyalist bir Fransa'yla ve sosyalist bir İngiltere'yle çevrili olmadığını unutmayın. Hayır! Tüm gelişmiş tekniklerinin, tüm gelişmiş sanayilerinin bugün, bize karşı çalışan kapitalistlere ait olduğunu aklımızdan çıkarmamalıyız.

Günlük çalışmamızda ya en büyük güç yoğunlaşmasının olması gerektiğini, ya da bizi kaçınılmaz yok oluşun beklediğini aklımızdan çıkarmamalıyız.

Bütün dünya, verili durum sayesinde bizden hızlı gelişiyor[77]. Gelişen kapitalist dünya, tüm güçlerini bize karşı yöneltiyor. Sorun böyledir! Bu mücadeleye özel bir dikkat gösterme zorunluluğunun nedeni budur.

Bu kültürsüzlüğümüzle kapitalizmin çöküşünü cepheden taarruzla karara bağlayamayız. Başka bir kültürel düzeyde bu görev daha doğrudan çözülebilirdi ve belki de başka ülkeler, komünist cumhuriyetlerini inşa zamanı geldiğinde böyle çözeceklerdir. Ancak biz sorunu doğrudan çözemeyiz.

Devlet, sanayi köylülüğün ihtiyaçlarını tatmin edecek, köylülük ticaret yoluyla gereksinimlerini karşılayacak şekilde ticaret yapmayı öğrenmek zorundadır. Meseleyi her emekçi güçlerini işçi-köylü devletini güçlendirmek için kullanacak şekilde düzenlemek gerekir. Ancak o zaman büyük sanayi yaratılabilir.

Bu bilincin kitlelerin içine sızması ve sadece sızmakla kalmayıp, pratikte de sağlamlaşması gereklidir. Ve buradan Politik Aydınlatma Ana Yönetimi'nin görevleri doğuyor. Her köklü politik altüst oluştan sonra halk, bu altüst oluşu özümlemek için zamana ihtiyaç duyar. Burada şu soru ortaya çıkıyor: halk, kendisine verilen derslerin bilincine varmış mıdır? Büyük bir üzüntüyle bu soruya hayır yanıtı verilebilir. Eğer varmış olsaydı, çok daha hızlı, çok daha kısa yoldan bir büyük sanayinin yaratılmasına ulaşırdık.

Dünyanın şimdiye kadar gördüğü en büyük politik altüst oluş görevi çözüldükten sonra, önümüzde başka görevler yükseldi — "küçük iş" olarak tanımlanabilecek kültürel görevler. Bu politik altüst oluşu hazmetmek, halk kitleleri için anlaşılır hale getirmek, bu politik altüst oluşun salt bir deklarasyon olarak kalmamasını sağlamak gerekir.

ESKİMİŞ YÖNTEMLER

Bu deklarasyonlar, açıklamalar, manifestolar, kararnameler zamanında gerekliydi. Bunlardan yeterince var. Halka neyi ve nasıl, hangi yeni, hiç görülmemiş şeyleri inşa etmek istediğimizi göstermek için bunlar zamanında gerekliydi. Fakat halka neyi inşa etmek istediğimizi göstermeye devam edebilir miyiz? Bu olmaz! Bu durumda en sade işçi bizimle alay etmeye başlayacaktır. Şöyle diyecektir: "Durmadan nasıl inşa etmek istediğini gösterip duracağına, nasıl inşa edebildiğini pratikte göster. Bunu yapamazsan, yollarımız ayrılır, canın cehenneme!" Ve o haklı olacaktır.

Büyük görevleri tasarlamanın politik olarak gerekli olduğu zamanlar geride kaldı, bunları pratikte hayata geçirmenin zorunlu olduğu zaman geldi. Şimdi önümüzde kültürel görevler, pratiğe geçirilmesi gereken ve zorunlu olan siyasi deneyimi hazmetme görevi duruyor. Ya Sovyet iktidarının tüm politik kazanımları yitirilecek ya da bunlar ekonomik bir temelle berkitilecek. Bugün bu yok. Ve ele alınması gereken şey işte budur.

Kültürü kalkındırmak — en aktüel görevlerden biri budur. Ve bu, kendine verdiği ada uygun olarak "politik aydınlatma"ya hizmet etmeyi bilirse, Politik Aydınlatma Yönetimi'nin görevidir. Kendine bir isim vermek zor değildir, fakat bunun hayata geçirilmesinde durum nedir? Bu Kongre'den sonra konuya ilişkin tam veriler elde edeceğimizi umarız. 19 Temmuz 1920'de Cehaleti Tasfiye Komisyonu oluşturuldu. Buraya Kongre'ye gelmeden önce ilgili kararnameyi gözden geçirdim. Cehaletin Tasfiyesi için Tüm-Rusya Komisyonu... Yetmedi: Cehaletin Tasfiyesi İçin Olağanüstü Komisyon. Bu Kongre'den sonra, bu alanda kaç ilde ve neler yapıldığına ilişkin veriler elde edeceğimizi ve bize tam bir rapor verileceğini umarız. Fakat sırf, Cehaletin Tasfiyesi İçin bir Olağanüstü Komisyon kurma zorunluluğu bile, bizim (daha hafif tabirle nasıl ifade edebilirim?) yarı-barbarlar gibi birşey olduğumuzu kanıtlıyor, çünkü yarı-barbarların olmadığı bir ülkede, Cehaletin Tasfi-

yesi İçin Olağanüstü Komisyon kurmak bir rezalet olurdu; orada cehalet okullarda tasfiye edilir. Orada oldukça iyi okullar vardır ve okullarda ders verilir. Ne dersi? Herşeyden önce okuma yazma. Fakat bu elemanter görev çözülmemişse, bir Yeni Ekonomik Politika'dan söz etmek gülünçtür.

EN BÜYÜK MUCİZE

Burada ne gibi bir yeni politika olabilir ki? Eğer cehaleti olağanüstü önlemlerle tasfiye etmek zorundaysak, o zaman eski politikayla olabildiğince gittiğimize sevinmeliyiz. Bu açıktır. Fakat, askeri alanda ve başka alanlarda mucize gerçekleştirdiğimiz daha da açıktır... Bu mucizeler arasında en büyüğü, sanırım bizzat Cehaletin Tasfiyesi İçin Komisyon'u tümüyle tasfiye edebilmemiz olurdu. Ve burada duyduğum gibi, Eğitim Halk Komiserliği'nin dağıtılması üzerine projeler gibi projelerin ortaya çıkmaması olurdu. Hal böyleyse, o zaman, bu konu üzerine özenle düşündüğümüzde, kimi kötü projelerin tasfiyesi için bir olağanüstü komisyon kurulması gerektiğini kabul edersiniz.

Dahası: cehaleti tasfiye etmek yetmez, bir de Sovyet ekonomisini inşa etmek gerekir; ve bunu yaparken salt okuma yazma bilgisiyle pek ileriye gidilemez. Kültürün muazzam biçimde yükseltilmesine ihtiyacımız var. İnsanın okuma yazma bilgisinden pratikte yararlanması, okuyacak birşeylere sahip olması, eline gazete ve propaganda broşürlerinin geçmesi, bunların doğru dürüst dağıtılıp halka ulaşması, kalem odalarında herhangi bir amaçla kullanılmayıp, halka olasılıkla dörtte biri bile ulaşmadan, yarıdan fazlasının okunmadan yolda yitip gitmemesi gerekir. Elimizdeki kıt kanaat şeylerden yararlanmayı öğrenmek gerekir.

Bu nedenle, Yeni Ekonomik Politika'yla bağıntılı olarak, politik aydınlatmanın ne pahasına olursa olsun kültürün yükseltilmesini gerektirdiği düşüncesini yorulmak bilmeksizin ön plana çıkarmak gerekir. Okuma yazma bilgisinin kültürün yükseltilmesine hizmet etmesini, köylünün, bu okuma yazma bilgisini, kendi ekonomisini ve devletini iyileştirmek için kullanma olanağı elde etmesini sağlamak gerekir.

Sovyet yasaları herkese bürokratizme ve ihmalciliğe karşı mücadele etme olanağı verdiği için çok iyidir, bu hiçbir kapitalist devlette işçilere ve köylülere sunulmayan bir olanaktır. Peki bu olanaktan yararlanılıyor mu? Hemen hemen hiç yararlanılmıyor! Ve sadece köylüler değil, komünistlerin büyük bir yüzdesi de, Sovyet yasalarından ihmalciliğe karşı, bürokratizme karşı ya da rüşvetçilik gibi tipik Rus bir olguya karşı yararlanmayı bilmiyor. Bu olguya karşı mücadeleyi engelleyen nedir? Yasalarımız mı? Propagandamız mı? Tersine! Yığınla yasa yazıldı! Öyleyse bu mücadele neden başarısız kalıyor? Çünkü bu mücadele tek başına propagandayla yürütülemez, mücadele ancak eğer halk kitlesi bizzat yardımcı olursa sonuna erdirilebilir. Komünistlerimiz arasında yarıdan fazlası, buna karşı mücadele etmeyi bilmiyor, mücadeleyi engelleyenlerden ise hiç söz etmiyorum. Kuşkusuz, aranızda komünistlerin oranı yüzde 99'dur, ve şu anda komünistler üzerinde operasyon yaptığımızı biliyorsunuz, bunlarla Parti Temizlik Komisyonu ilgileniyor* ve 100.000'e yakınını Partimizden uzaklaştırma umudu var. Bazıları 200.000'den sözediyor ve bunlar benim daha çok hoşuma gidiyor.

Parti'ye yaltaklanarak sokulmuş ve ihmalcilikle rüşvetçiliğe karşı mücadele etmeyi sadece bilmemekle kalmayıp, aynı zamanda buna karşı mücadeleyi engelleyen 100.000 ile 200.000 arasında komünisti Partimizden atacağımızı çok umuyorum.

POLİTİK AYDINLATMA ŞUBELERİNDE ÇALIŞAN YOLDAŞLARIN GÖREVLERİ

Partimizi yüz ya da iki yüz bin kişiden temizlememiz yararlı olacaktır, fakat bü, yapmak zorunda olduğumuz şeylerin sadece çok küçük bir yüzdesidir. Politik Aydınlatma Şubelerinin tüm çalışmalarını

* *Bkz. "Parti Temizliği Üzerine" makalesi, elinizdeki cilt, s. 280 ve devamı. —**Red.***

bu hedefe göre ayarlamaları gereklidir. Cehaletle mücadele etmek gerekir, fakat tek başına okuma yazma bilgisi de yetmez, ihmalcilik ve rüşvetçilikle mücadele etmeyi öğreten kültüre ihtiyaç vardır. Bu, hiçbir askeri zaferin ve hiçbir politik dönüşümün iyileştiremeyeceği bir urdur. Meselenin doğası gereği, bu ur askeri zaferler ve politik dönüşümlerle değil, ancak ve yalnız kültür düzeyinin yükseltilmesiyle iyileştirilebilir. Ve bu görev, Politik Aydınlatma Şubelerine düşmektedir.

Çalışanlarınız görevlerini memurca kavramamalıdır, ki Politik Aydınlatma İl Merkezi temsilcilerinin İl Ekonomik Meclisi'ne dahil edilmesi gerektiğinden söz edildiğinde bu sık sık gözlemlenmektedir. Özür dilerim: hiçbir yere dahil edilmemelisiniz, aksine görevlerinizi sade vatandaşlar olarak yerine getirmelisiniz. Bir resmi daireye dahil olduğunuzda bürokratlaşırsınız, fakat halkla uğraşır ve onu siyasi olarak aydınlatırsanız, deneyim size politik olarak aydınlanmış bir halkta rüşvetçiliğin olmayacağını gösterecektir; siz ise adım başında rüşvetçiliğe rastlıyorsunuz. Size şu sorulacaktır: rüşvetçiliğin artık kalkması, Yürütme Komitesi'nde şunun ya da bunun rüşvet almaması nasıl sağlanabilir? — bunun nasıl yapılabileceğini bize öğretin! Ve Politik Aydınlatma Şubesi çalışanları derse ki: "Bu bizim işimiz değil", "bu konuda broşürler ve bildiriler çıkarıldı" — o zaman halk bize şöyle diyecektir: "Siz kötü Parti üyelerisiniz: elbette bu sizin işiniz değil, bunun için İşçi-Köylü Müfettişliği var, ama siz de Parti üyesisiniz." Kendinize "Politik Aydınlatma" adını verdiniz. Bu adı seçerken uyarıldınız: böyle iddialı bir addansa, biraz daha mütevazı bir ad seçin. Ama siz kendinize "Politik Aydınlatma" adını vermek istediniz ve bu ad birçok şeyi kapsıyor. Kendinizi halka Abc'yi öğreten kişiler olarak nitelemeyip, aksine "Politik Aydınlatma" adını aldınız. Size şöyle denebilir: "Halka okuma yazmayı, ekonomik bir kampanyanın hayata geçirilmesini öğretmeniz çok iyi, bütün bunlar çok güzel, ama bu politik aydınlatma değildir, çünkü politik aydınlatma, bütün bunların sonuçlarını toparlamak demektir."

Biz, barbarlığa karşı ve rüşvetçilik gibi urlara karşı propaganda

yürütüyoruz ve sizin de yürüttüğünüzü umuyorum, ama politik aydınlatma bu propagandadan ibaret değildir, o pratik sonuçlar demektir, halka buna nasıl ulaşılacağını öğretmek ve başkalarına — Yürütme Komitesi üyeleri sıfatıyla değil, aksine politik olarak başkalarından daha iyi aydınlanmış sade vatandaşlar olarak, her türlü ihmalkârlığa sadece küfretmeyi değil — bu bizde çok yaygındır —, aynı zamanda bu belanın fiilen nasıl aşılabileceğini de göstermeyi bilmek demektir. Bu, kültürde genel bir kalkındırma olmadan, işçi ve köylü kitleleri bizde şimdi olduğundan daha kültürlü hale getirilmeden üstesinden gelinemeyecek olan çok ağır bir sanattır! Ve ben dikkatleri öncelikle Politik Aydınlatma Ana Yönetiminin bu görevine çekmek istiyorum.

Şimdi söylediklerimi toparlamak ve Politik Aydınlatma İl Merkezlerinin önündeki görevlerin pratik bilançosunu çıkarmak istiyorum.

ÜÇ ANA DÜŞMAN

Bir Politik Aydınlatma Şubesi çalışanının görev alanının işlevinden, önünde duran görevlerden bağımsız olarak, o eğer komünistse —ki çoğu öyledir— karşı karşıya olduğu görüşümce üç ana düşman vardır. Karşı karşıya olduğu üç ana düşman şunlardır: birinci düşman komünist kibirlilik, ikincisi cehalet ve üçüncüsü rüşvettir.

BİRİNCİ DÜŞMAN: KOMÜNİST KİBİR

Komünist kibir, Komünist Partisi'ne üye ve henüz ondan arındırılmamış bir insanın, tüm görevlerini komünist karamameler çıkararak çözebileceğini zannetmesidir. İktidardaki partinin ve şu ya da bu devlet kurumunun üyesi olduğu sürece, bu sebepten dolayı bunun kendisine politik aydınlatmanın sonuçları üzerine konuşma olanağı verdiğini zanneder. Yok öyle şey! Bu sadece komünist kibirdir. Politik olarak aydınlatmayı öğrenmek gerekir, mesele budur, biz bunu henüz öğrenmedik ve meseleye henüz doğru yaklaşmıyoruz.

İKİNCİ DÜŞMAN: CEHALET

İkinci düşmana — cehalete — gelince, şunu söyleyebilirim: ülkemizde cehalet gibi bir olgu olduğu sürece, politik aydınlatmadan söz etmek çok zordur. Bu politik bir görev *değil*, o olmadan politikadan hiç konuşulamayacak olan bir önkoşuldur. Okuma yazma bilmeyen politikanın dışındadır, ona önce Abc'yi öğretmek gerekir. Bu olmadan politika olamaz, bu olmadan sadece söylenti, dedikodu, masallar, önyargılar olur, ama politika olmaz.

ÜÇÜNCÜ DÜŞMAN: RÜŞVET

Son olarak, eğer rüşvet gibi bir olgu olursa, bu mümkünse, o zaman politikadan söz edilemez. O zaman politikanın önbasamağı bile yoktur, o zaman, tüm önlemler havada kalacağı ve hiçbir sonuca yol açmayacağı için politika yapılamaz. Yasa, pratikte rüşvetin göz yumulan ve yaygın bir olgu olduğu koşullar altında uygulamaya konursa, işler yasayla daha da kötü hale gelir. Bu tür koşullar altında politika yapılamaz, burada, politikayla ilgilenmek için temel koşul eksiktir. Halkın önünde politik görevlerimizi anlatabilmek için, halka: "önümüze koymamız gereken görevler bunlardır" diye gösterebilmek için (bunu ise yapmamız gerekir!), burada kitlelerin kültür düzeyini yükseltmenin gerekli olduğu kavranmalıdır. Ve bu belirli kültür düzeyine ulaşmak gereklidir. Bu olmadan görevlerimiz gerçekte hayata geçirilemez.

ASKERİ VE KÜLTÜREL GÖREVLER ARASINDAKİ FARK

Kültürel görev, politik ve askeri görevler kadar hızlı çözülemez. Bugün ileriye doğru yürümek için koşulların artık aynı olmadığını kavramak gerekir. Politik olarak zafer, krizin şiddetlendiği dönemde birkaç hafta içinde kazanılabilir. Bir savaşta birkaç ay içinde zafer kazanılabilir, fakat kültür alanında böyle bir süre içinde zafer kazanılamaz, bizzat işin doğası gereği burada daha uzun bir süre gereklidir; ve çalışmayı hesaplayarak, en büyük direnç, ısrar ve sistematik sergileye-

rek kendini bu uzun süreye göre hazırlamak gereklidir. Bu özellikler olmadan, politik aydınlatmanın yanına bile yaklaşılamaz. Politik aydınlatmanın sonuçları ise ancak ekonominin iyileşmesiyle ölçülebilir. Sadece cehaletin kökünü kazımamız, cehalet zemininde tutunan rüşvetçiliği yeryüzünden silmemiz gerekli değildir, aynı zamanda propagandamızın, talimatlarımızın, broşürlerimizin halk tarafından gerçekten kabul görmesi ve ekonominin iyileşmesi sonucunun doğması gereklidir.

Yeni Ekonomik Politikamızla bağıntılı olarak Politik Aydınlatmanın görevleri bunlardır ve Kongremiz sayesinde burada daha büyük bir başarıya ulaşacağımızı ummak istiyorum.

Ekim 1921

VII. MOSKOVA İL PARTİ KONFERANSI'NA RAPOR[78]

29 Ekim 1921

YENİ EKONOMİK POLİTİKA ÜZERİNE

Yoldaşlar! Yeni Ekonomik Politika üzerine raporumun başında önce, bu konuyu, belki de burada bulunanların birçoğunun beklediği gibi anlamadığım kaydını düşmek istiyorum, ya da daha doğrusu, bu konunun sadece küçük bir bölümünü ele alabilirim. Elbette bu sorunda esas ilgi, enformasyona ve Sovyet iktidarının Yeni Ekonomik Politika'ya ilişkin son yasa ve kararnamelerinin takdirine yönelik olabilir. Bu kararnamelerin sayısı arttıkça ve bunların şekillendirilmesi, düzenlenmesi ve özetlenmesine duyulan ihtiyaç aciliyet kazandıkça, bu konuya duyulan ilgi o kadar haklı olur ve bu ihtiyaç, Halk Komiserleri Konseyi'ndeki gözlemlerime göre yargılayabildiğim kadarıyla, şu anda kendini çok çok hissettiriyor. Aynı şekilde, Yeni Ekonomik Politika'nın sonuçları üzerine elde bulunan olguları ve rakamları öğrenme isteği de daha az haklı olmazdı. Onaylanmış ve sınanmış olguların sayısı henüz çok küçük elbette, fakat yine de bunlar mevcut. Ve eğer Yeni Ekonomik Politika öğrenilmek isteniyorsa, bu olguları izlemek ve

bunlardan sonuç çıkarmaya çalışmak hiç kuşkusuz kesinlikle gereklidir. Ancak ben ne bu konuyu, ne de diğer konuyu üstlenemem ve bu konulara ilgi gösterecek olursanız, bunun için raportörler bulacağınızdan eminim. Beni ilgilendiren başka bir konu; taktik sorunu, ya da deyim yerindeyse, politikamızdaki yön değişikliğiyle bağıntılı olarak uyguladığımız devrimci strateji sorunu ve bir yandan bu politikanın genel görevlerimizle ilgili genel kavrayışımıza ne ölçüde uygun olduğu ve öte yandan şu anki Parti bilgisinin ve Parti bilincinin bu Yeni Ekonomik Politika'nın zorunluluğuna ne ölçüde uyum sağladığı ile ilgili koşulların değerlendirilmesi. Konuşmamı da sadece bu özel soruna ayırmak istiyorum.

Beni ilgilendiren, herşeyden önce, Yeni Ekonomik Politikamızın değerlendirilmesinde, önceki ekonomik politikanın yanlışlığından hangi anlamda sözedilebileceği, onu bir hata olarak nitelemenin doğru olup olmayacağı ve son olarak, eğer bu doğruysa, böyle bir değerlendirmenin hangi anlamda yararlı ve gerekli kabul edilebileceğidir.

Bu sorun, bana öyle geliyor ki, şu anda Parti'de, mevcut ekonomik politikamızın en temel sorunları hakkında kendi aramızda ne kadar hemfikir olduğumuzu değerlendirmek açısından önemlidir.

Şu anda Parti'nin dikkati sadece bu ekonomik politikanın somut tekil sorunlarına mı yöneltilmeli, yoksa bu dikkat, en azından zaman zaman, bu politikanın genel koşullarının değerlendirilmesine ve Parti'nin bilincinin, Parti'nin ilgisinin ve Parti'nin dikkatinin bu genel koşullara uygun düşüp düşmediğine mi yöneltilmelidir? Şu anda durumun öyle olduğunu sanıyorum ki, Yeni Ekonomik Politika Partimizin geniş çevreleri için henüz yeterince açıklığa kavuşmamıştır ve önceki ekonomik politikanın yanlışlığı konusunda berrak bir düşünceye sahip olmadan, Yeni Ekonomik Politikamızın temellerini yaratma ve onun doğrultusunu kesin olarak saptama çalışmamızı başarıyla yapacak durumda olmayacağız.

Düşüncelerimi açıklamak ve önceki ekonomik politikamızın yan-

lışlığından görüşünce hangi anlamda sözedilebileceği ve edilmesi gerektiği sorusunu yanıtlamak için, Rus-Japon savaşından bir episot aktararak bir kıyaslama yapmak istiyorum; bu kıyaslama, bana öyle geliyor ki, bizde gerçekleşen türden bir devrimde çeşitli politik sistemlerin ve yöntemlerin ilişkisi hakkında daha tam bir fikir edinmemize yardımcı olacaktır. Kastettiğim örnek, Port Arthur'un Japon generali Nogi tarafından alınışıdır. Bu örnekte beni ilgilendiren en esaslı şey, Port Arthur'un alınışının, iki çok farklı aşamadan geçmiş olmasıdır. Birinci aşama, hepsi başarısızlıkla sonuçlanan ve ünlü Japon Ordu Komutanının olağanüstü yüksek kayıplarla ödemek zorunda kaldığı amansız hücumlardır. İkinci aşama, kalenin olağanüstü ağır, olağanüstü zahmetli ve uzun süreli usulüne uygun kuşatmasına geçiştir, bir süre sonra tam da bu uygulamayla kaleyi ele geçirme görevi çözülmüştür. Bu olguları göz önüne aldığımızda, doğal olarak şu soru ortaya çıkıyor: Japon generali tarafından Port Arthur kalesine karşı girişilen ilk uygulama hangi anlamda bir hata olarak görülebilir? Kaleye yapılan hücumlar bir hata mıydı? Ve eğer hata idiyse, o zaman Japon ordusunun önündeki görevin doğru çözümü için, bu uygulamanın yanlışlığından sözetmek hangi koşullar altında gerekliydi ve hangi ölçüde bu hatanın bilincine varmak zorundaydı?

Tabii ilk bakışta bu sorunun yanıtlanması son derece basit gibi görünüyor. Port Arthur üzerine bir dizi hücum sonuçsuz kalmışsa —ve bu bir olgudur—, saldıranların verdiği kayıplar korkunç büyükse —ve bu da yine inkâr edilemez bir olgudur— bu durumda, Port Arthur kalesine dolaysız, doğrudan saldırı taktiğinin yanlışlığını ayrıca kanıtlamaya gerek olmadığı açıktır. Öte yandan, böyle çok bilinmeyenli bir problemin çözümünde, uygun pratik deneyim olmadan, düşman kaleye hangi işlemin uygulanabileceğini kesin ya da yeterince yaklaşık tahmini bir doğrulukla saptamanın zor olduğunu görmek zor değildir. Kalenin nasıl bir gücü temsil ettiğini —tahkimatlarının ne kadar güçlü olduğunu, garnizonun durumunun nasıl olduğunu vs.— pratikte sınamadan, bunu saptamak olanaksızdı. Bu olmadan kalenin alınması için doğru işlemi uygulama sorununun çözümü, General Nogi'nin hiç kuş-

kusuz dahil olduğu en iyi ordu komutanları için bile olanaksız bir şeydi. Öte yandan tüm savaşı başarıyla sonuçlandırma hedefi ve koşulları, bu görevin olası tüm çözümlerinin en hızlısını gerektiriyordu; aynı zamanda en büyük ihtimal, kalenin hücumla ele geçirilmesi çok büyük kayıplar vermeyi gerektirse bile, yine de bu kayıplara tamamen değeceğiydi. Bu kayıplar Japon ordusunu başka savaş alanlarında harekâtlar yapmak için serbest kılardı, düşman, yani Rus ordusu, güçlü silahlı birliklerini uzak savaş alanına göndermeyi, onları daha iyi hazırlamayı ve belki de Japon ordusu karşısında kat kat üstün olduğunu kanıtlayabileceği bir durum yaratmayı başaramadan en önemli görevlerden birini sonuca ulaştırırdı.

Tüm askeri operasyonun gelişimini ve Japon ordusunun hareket koşullarını değerlendirdiğimizde, Port Arthur'a bu hücumların, olağanüstü özveri yeteneğini kanıtlayan ordunun sadece büyük kahramanlığı anlamına gelmediği, aynı zamanda o zamanki koşullar altında, yani operasyonların başlangıcında, gerekli ve yararlı olan biricik mümkün şey olduğu sonucuna varırız, çünkü kaleyi hücumla ele geçirme pratik görevinde güçleri sınamadan, onun direniş gücünü sınamadan, daha uzun süreli ve daha ağır bir mücadeleye, sırf uzun süreli oluşundan dolayı bile bir dizi başka türlü tehlike barındıran bir mücadeleye başlamak için bir neden yoktu. Operasyonun bütünü açısından bakıldığında, onun hücumlar ve saldırılardan oluşan ilk bölümünü de gerekli, yararlı bir bölüm olarak görmek zorundayız, çünkü Japon ordusu — yineliyorum — böyle bir deneyim olmadan, somut mücadele koşulları hakkında yeterli bilgiye sahip olamazdı. Düşman kaleye hücumlar mücadele dönemini sona erdirdiğinde bu ordunun durumu neydi? Binlerce ve onbinlerce kişi kurban edilmişti ve daha binlercesi de kurban edilmek zorundaydı, ama kale bu biçimde alınamazdı — bir kesim, ya da çoğunluk, hücumdan vazgeçip kuşatmaya geçmek gerektiği sonucuna varmaya başladığında durum buydu. Taktikte bir hata görüldüğünde, bu hataya son vermek ve bu hatayla bağıntılı her şeyin, bir değişiklik gerektiren eylem için engel olduğunu kabul etmek gerekir: hücumu durdurup kuşatmaya geçmek, birlikleri yeniden gruplandırmak, çeşitli

yöntemler ve operasyonlar bir yana, malzeme mevcudunu yeniden dağıtmaya geçmek gerekir. O ana kadar olanları, yeni strateji ve taktiğin geliştirilmesinde engellenmemek için, artık çok farklı şekillendirilmesi gereken ve bildiğimiz gibi, tahmin edilenle karşılaştırılamayacak kadar uzun bir sürede de olsa tam bir başarıyla sonuçlanan operasyonlar geliştirmekte engellenmemek için, kararlılıkla, açık ve öz biçimde hata olarak kabul edilmek zorundaydı.

Sanıyorum bu örnek, ekonomik inşa alanındaki sosyalist görevlerini çözmede devrimimizin nasıl bir durum içinde olduğunu açıklamaya uygundur. Burada iki dönem tamamen açık biçimde ortaya çıkıyor. Bir yandan yaklaşık olarak 1918 başından 1921 ilkbaharına kadarki dönem ve öte yandan 1921 ilkbaharından beri içinde bulunduğumuz dönem.

Partimizin 1917 sonundan 1918 başına dek yaptığı resmi ve gayriresmi açıklamaları anımsarsanız, bizim o zaman da, devrimin gelişiminin, mücadelenin gelişiminin hem nispeten kısa, hem de çok uzun ve zor bir yol izleyebileceğini düşündüğümüzü göreceksiniz. Fakat olası gelişimi değerlendirirken çoğunlukla —istisnalar olduğunu bile anımsamıyorum—, belki her zaman açıkça ifade edilmeyen, ama zımnen kabul edilen varsayımlardan, sosyalist inşaya dolaysız geçiş varsayımlarından hareket ettik. Örneğin Mart ve Nisan 1918'de, sosyalist inşa alanında devrimimizin görevleri üzerine neler yazıldığına bir kez daha özellikle göz gezdirdim ve böyle bir varsayımın bizde gerçekten var olduğuna kanaat getirdim.

Bu tam da, iktidarı ele geçirme, eski burjuva-parlamenter sistemin yerine Sovyet devlet sistemini kurma gibi önemli, siyasi bakımdan zorunlu olarak başlangıç niteliğinde bir görevin, ayrıca emperyalist savaştan çıkma görevinin de çözüldüğü dönemdi, ve bilindiği gibi bu çıkış özellikle ağır özverilerle, neredeyse olanaksız şartlar koşan, inanılmaz ölçüde aşağılayıcı Brest-Litovsk Barışı'nın imzalanmasıyla bağıntılıydı. Bu barışın imzalanmasından sonra, askeri görevlerin çözülmüş gibi göründüğü, 1918 Martı'ndan yazına kadar süren dönem geldi.

Sonraki olaylar, durumun böyle olmadığını, Mart 1918'de, emperyalist savaşı hallettikten sonra, 1918 yazından itibaren Çekoslovak ayaklanmasıyla bağıntılı olarak gitgide yaklaşan içsavaşın başlangıcına doğru gittiğimizi gösterdi. O sıralar, 1918 Mart ya da Nisanı'nda, görevlerimizden söz ederken, artık adım adım geçiş yöntemlerini, ağırlıkla mülksüzleştirenlerin mülksüzleştirilmesini hedefleyen mücadele araçları gibi eylem yöntemlerinin karşısına koyuyorduk, bu, esas olarak ilk devrim aylarını, yani 1917 yılı sonunu ve 1918 yılı başlangıcını karakterize ediyordu. Ve daha o zamanlar, muhasebe ve denetimi örgütleme alanındaki çalışmamızın, mülksüzleştirenlerin mülksüzleştirilmesi çalışma ve faaliyetinin çokça gerisinde kaldığından söz etmek gerekmişti. Bu, kapsayabileceğimiz, denetleyebileceğimiz, yönetebileceğimizden vs. çok daha fazla mülksüzleştirme yaptığımız anlamına geliyordu, böylece mülksüzleştirme görevinden, sömürücülerin ve mülksüzleştirenlerin iktidarını yıkma görevinden, muhasebe ve denetimi örgütleme görevine, deyim yerindeyse dolaysız inşanın yavan ekonomik görevlerine kayışın yolu açıldı. Ve daha o zamanlar birçok noktada geri çekilmeye başlamak zorunda kaldık. Böylece örneğin Mart ve Nisan 1918'de, uzmanların sosyalist değil burjuva koşullara uygun maaş ölçülerine göre, yani işin zorluğuyla ya da özellikle ağır çalışma koşullarıyla değil, bilakis burjuva alışkanlıklarla ve burjuva toplumun koşullarıyla orantılı ölçülere göre ücretlendirilmesi gibi bir sorun ortaya çıktı. Uzmanların böylesine olağanüstü yüksek, burjuva tarzda yüksek ücretlendirilmesi başlangıçta Sovyet iktidarının planında yoktu ve 1917 sonundaki bir dizi karamameyle de uyum içinde değildi. Ama 1918 başında Partimiz, bu bakımdan bir adım geri atmak ve belli bir "uzlaşma" (o zaman kullanılan sözcüğü kullanıyorum) yapmak zorunda olduğumuz yönünde doğrudan talimatlar verdi. Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin 29 Nisan 1918 tarihli kararıyla, genel ücret sisteminde bu değişikliği yapmanın zorunlu olduğu açıklandı[79].

O zamanlar ön plana çıkardığımız ekonomik inşa çalışmamızı tek bir bakış açısından değerlendiriyorduk. O sıralar, sosyalizme geçişin dolaysız gerçekleşeceği, eski ekonomiyi sosyalist ekonomiye uydura-

cak bir ön aşama olmadan olacağı varsayılıyordu. Devlet eliyle üretimi ve devlet eliyle paylaşımı hayata geçirdikten sonra, böylece doğrudan, öncekine kıyasla başka bir ekonomik üretim ve paylaşım sistemine geçmiş olduğumuzu varsayıyorduk. İki sistemin —devlet eliyle üretim ve paylaşım sistemiyle özel ticaret temelinde üretim ve paylaşım sisteminin— bu koşullar altında birbiriyle mücadeleye gireceklerini, düşman sistemin ayağının altındaki toprağı adım adım elinden alarak devlet üretim ve paylaşımım genişleteceğimizi varsayıyorduk. Görevimizin şimdi artık pek o kadar da mülksüzleştirenlerin mülksüzleştirilmesi değil, muhasebe, denetim, emek üretkenliğini artırmak, disiplini yükseltmek olduğunu söylüyorduk. Bunu Mart ve Nisan 1918'de söyledik, ama ekonomimizin piyasayla, ticaretle hangi ilişki içinde olacağı sorusunu asla sormadık. Brest Barışı'nın kabul edilebilirliğini reddeden bir kısım yoldaşa karşı polemikle bağıntı içinde 1918 ilkbaharında örneğin devlet kapitalizmi sorununu ortaya koyduğumuzda, sorun, devlet kapitalizmine geri çekilmeye geçtiğimiz şeklinde değil, Rusya'da egemen ekonomik sistem olarak devlet kapitalizmine sahip olursak, durumumuzun daha kolay olacağı ve sosyalist görevlerimizin çözümüne daha yakın olacağımız şeklinde kondu. Dikkatinizi özellikle bu hususa çekmek istiyorum, çünkü ekonomik politikamızdaki değişikliğin neden ibaret olduğunu ve bu değişikliği nasıl değerlendirmek gerektiğini anlamak için bu bana gerekli görünüyor.

Mücadelemizin gelişme koşullarını daha somut, daha anlaşılır gösterebilecek bir örnek vermek istiyorum. Kısa süre önce Moskova'da özel "İlan Bülteni"ni[80] gördüm. Önceki ekonomik politikamızın üç yılının ardından bu "İlan Bülteni", hiç alışılmadık, çok yeni ve tuhaf bir şey izlenimi uyandırıyordu. Fakat ekonomik politikamızın genel yöntemleri açısından bunda tuhaf olan hiçbir şey yoktur. Bu küçük ama oldukça karakteristik örneği aldığımızda, mücadelenin nasıl geliştiğini ve devrimimizde onun görevlerinin ve yöntemlerinin genelde neler olduğunu anımsamak gerekir. 1917 sonundaki ilk kararnamelerden biri, devletin ilan tekeli üzerine kararnameydi. Bu kararname ne anlama geliyordu? Devlet iktidarını ele geçirmiş olan proletaryanın,

yeni toplumsal-ekonomik koşullara olabildiğince tedrici bir geçişi amaçladığı anlamına geliyordu — özel basının yok edilmesi değil, bu basının devletin belli bir yönetimine tabi kılınması, devlet kapitalizmi rayına aktarılması. Devletin ilan tekelini saptayan bir kararname, bununla, özel girişimcilere ait gazetelerin genel bir olgu olarak varolmaya devam edeceğini, özel ilanları gerekli kılan bir ekonomik politikanın varolmaya devam edeceğini, özel mülkiyet sisteminin de varolmaya devam edeceğini, reklama ve ilana ihtiyaç duyan bir dizi özel işletmenin varolmaya devam edeceğini varsayıyordu. Özel ilanların tekelleştirilmesi üzerine kararnamenin anlamı buydu ve ancak bu olabilirdi[81]. Bankacılık üzerine kararnamelerde de bununla bir benzerlik vardır, fakat örneği karmaşıklaştırmamak için bu konuda konuşmak istemiyorum.

Sovyet iktidarının varlığının ilk haftalarında çıkarılan özel ilanların tekelleştirilmesi üzerine bu kararnamenin kaderi ne olmuştur? Kısa süre sonra tamamen bir kenara savrulmak olmuştur. Bugün mücadelenin gelişimi ve o zamandan beri hangi koşullar altında cereyan ettiği anımsandığında, 1917 sonlarında özel ilanlara devlet tekeli uygulamaktan söz edebilmekte ne kadar naif olduğumuzu düşünmek bugün gülünçtür. Amansız bir mücadele döneminde hangi özel ilanlar olabilirdi? Düşman, yani kapitalist dünya, Sovyet iktidarının bu kararnamesine mücadeleyi sürdürerek ve en yoğun noktasına, uç noktaya yükselterek yanıt verdi. Kararname, Sovyet iktidarının, proletarya diktatörlüğünün öylesine pekişmiş olduğunu varsayıyordu ki, bu varsayıma göre başka bir ekonomi var olamazdı, özel girişimci kitlesi ve tek tek mülk sahipleri için buna uyma zorunluluğu öylesine aşikârdı ki, devlet iktidarı olarak bizim koyduğumuz temelde mücadele etmeyi kabul edeceklerdi. Size özel yayınevleri kalıyor —diyorduk—, size özel girişimcilik ruhu kalıyor, size bu girişimlere hizmet etmek için gerekli olan ilan serbestliği kalıyor, devlet bunlara bir vergi koyacak sadece, bunlar devletin elinde toplanacak sadece, fakat aslında özel ilanlar sistemi sadece yıkılmamakla kalmayacak, tersine, haberciliğin gerçekten merkezileştirilmesinde her zaman olduğu gibi, size belli bir avantaj sağlana-

caktır. Fakat gerçekte öyle oldu ki, bu alanda mücadele etmemize gerek kalmadı. Düşman, yani kapitalistler sınıf, devlet iktidarının bu kararnamesine bu devlet iktidarını tamamen yadsıyarak yanıt verdi. Bu durumda ilanlardan söz bile edilemezdi, çünkü toplum düzenimizde burjuva-kapitalist olarak ne kalmışsa, daha o zaman bütün güçlerini iktidarın temelleri uğruna mücadeleye yöneltmişti. Kapitalistlere "Devletin düzenlemesine uyun, devlet iktidarına uyun, o zaman nüfusun eski çıkarlarına, alışkanlıklarına, düşüncelerine tekabül eden koşulların tamamen ortadan kaldırılması yerine bütün bunların tedrici olarak devletin düzenlemeleri yoluyla değiştirilmesi gündeme gelecek" önerisini yapan bizlerin karşısına bizzat varlığımız sorunu konmuştu. Kapitalist sınıfın benimsediği taktik, bizi amansız ve acımasız bir mücadeleye itmekten ibaretti; bu mücadele bizi, eski ilişkileri amaçladığımızla kıyaslanmayacak ölçüde radikal biçimde yıkmak zorunda bıraktı.

Özel ilanların tekelleştirilmesi üzerine kararname bir işe yaramadı, bir parça kâğıt olarak kaldı, fakat yaşam, yani kapitalist sınıfın direnişi, iktidarımızı, tüm mücadeleyi bambaşka bir alana, 1917 sonlarında bunlarla uğraşacak kadar naif olduğumuz değersiz, gülünç ufak işlerle değil, olmak ya da olmamak sorunuyla — bütün hizmetliler sınıfının sabotajlarını kırmak, tüm dünya burjuvazisinin desteğini alan Beyaz Muhafız ordusunu geri püskürtmek sorunuyla uğraşacağımız bir alana kaydırmak zorunda bıraktı.

Bana öyle geliyor ki, eski taktiğin hatalı olup olmadığı yolundaki temel soruna tali bir olay olan bu ilan kararnamesi yararlı bir işaret sunmaktadır. Şimdi olayları daha sonraki tarihi gelişmenin perspektifinden değerlendirdiğimizde, bu kararnameyi naif ve belli bir anlamda yanlış bulmadan edemeyiz elbette, fakat aynı zamanda bu kararnamede devlet iktidarının —proletaryanın— yeni toplumsal ilişkilere geçişi, deyim yerindeyse o zamanki koşullara en büyük uyumu göstererek, mümkün olduğunca adım adım ve özel bir zor uygulamaksızın gerçekleştirmeye çalışması doğruydu. Buna karşılık düşman, yani burjuvazi sınıfı, bizi umutsuz bir savaşın en aşırı tezahürlerine itmek için bütün

manivelaları harekete geçirmişti. Bu, düşmanın açısından bakıldığında stratejik olarak doğru muydu? Elbette doğruydu, çünkü burjuvazi bu alanda doğrudan mücadele yoluyla güçlerini sınamadan, yepyeni, şimdiye kadar görülmemiş proletarya iktidarına nasıl boyun eğebilirdi? "Kusura bakmayın beyler —diye yanıtlamıştı bizi burjuvazi—, sizinle kesinlikle ilanlar üzerine değil, aramızda bir Vrangel, bir Kolçak, bir Denikin'in daha çıkıp çıkmayacağı ve bunlara uluslararası burjuvazinin yardım edip etmeyeceği üzerine konuşacağız, hem de sizin bir devlet bankasına sahip olup olmayacağınız sorununun çözümü için değil." Bu husus üzerine, devlet bankası üzerine 1917 sonunda, aynı ilanlar üzerine olduğu gibi, daha sonra ortaya çıktığı üzere büyük ölçüde sadece kâğıt üzerinde kalan bir sürü şey yazılıp çizilmişti.

Burjuvazi bize o zamanlar, kendi çıkarları açısından doğru bir stratejiyle yanıt vermişti: "İlkönce, gerçekten iktidar mısınız, yoksa sadece size mi öyle geliyor temel sorunu uğruna mücadele edeceğiz, fakat bu sorun elbette kararnamelerle değil, savaşla, şiddetle karara bağlanacaktır; ve bu savaş büyük olasılıkla sadece bizim savaşımız, Rusya'dan kovulan kapitalistlerin savaşı değil, kapitalist düzende çıkarı olan herkesin savaşı olacaktır. Ve dünyanın geri kalanının yeterince ilgilendiği görülünce uluslararası burjuvazi biz Rus kapitalistlerini destekleyecektir." Böyle davranan burjuvazi, kendi çıkarlarını savunmak açısından doğru davranmıştı. Temel sorunu en etkili araçla — savaşla — karara bağlama yönünde bir nebze de olsa umut olduğu sürece burjuvazi, Sovyet iktidarının yeni düzene daha tedrici bir geçiş için ona vermek istediği kısmi tavizlere yanaşamazdı, yanaşmamalıydı. "Geçiş yok, hele yeni bir düzene hiç yok!" — burjuvazinin yanıtı buydu.

O nedenle şimdi gözönüne aldığımız olayların gelişimi böyle olmuştu. Bir yandan, olağanüstü bir halk coşkusunun eşlik ettiği bütün 1917 ve 1918 dönemi için karakteristik olan mücadelenin görülmedik heybetiyle proleter devletin zaferi; öte yandan, Sovyet iktidarının başka şeylerin yanı sıra aktardığım küçük örnekte de ifadesini bulan, başlangıçta bir dizi tedrici değişiklikleri, yeni düzene dikkatli bir geçişi

hedefleyen bir ekonomik politika denemesi. Bunun yerine düşman kamptan yanıt olarak, Sovyet iktidarının uluslararası ekonomik ilişkiler sisteminde kendini devlet olarak koruyup koruyamayacağını saptamak için amansız mücadele kararlılığı geldi. Bu sorun ancak savaşla çözülebildi ve bu savaş —içsavaş olarak— olağanüstü acımasızdı. Mücadele zorlaştıkça, dikkatli bir geçiş için o kadar az alan kalıyordu. Mücadelenin bu mantığı içinde burjuvazi kendi açısından doğru davrandı, dedim. Peki ama biz ne diyebilirdik? "Siz kapitalist beyler bizi korkutamayacaksınız. Sizi bu alanda da yeneceğiz, siyasi mücadele alanında Kurucu Meclisinizle birlikte yenilmenizden sonra sizi bir kez daha yenilgiye uğratacağız." Başka türlü davranamazdık. Başka her davranış tarzı, mevzilerimizi tamamen terketmek anlamına gelirdi.

Mücadelemizin hangi koşullar altında geliştiğini anımsayın, o zaman bu görünürde yanlış ve tesadüfi değişikliğin neden ibaret olduğunu, bizim genel coşku ve güvence altına alınmış siyasi iktidara dayanarak Kurucu Meclis'i neden kolaylıkla dağıtabildiğimizi ve neden aynı dönemde ekonomik dönüşümlere tedrici ve dikkatli geçiş için bir dizi önlem denemek zorunda kaldığımızı, son olarak neden mücadelenin mantığı ve burjuvazinin direnişinin bizi Rusya'yı üç yıl boyunca yakıp yıkan içsavaşın en aşırı, en umutsuz, hiçbir şeyi dikkate almayan en amansız yöntemlerine geçmek zorunda bıraktığını kavrarsınız.

1921 ilkbaharına doğru, üretim ve paylaşımın sosyalist temellerine "hücumla", yani en kısa, en hızlı, en doğrudan biçimde geçme denemesinde yenilgiye uğradığımız görüldü. 1921 ilkbaharındaki politik durum, bir dizi ekonomik sorunda kaçınılmaz olarak devlet kapitalizmi mevzilerine geri çekilmek, "hücum"dan "kuşatma"ya geçmek zorunda olduğumuzu gösterdi.

Eğer bu geçiş birilerinde yakınmaya, sızlanmaya, cesaretsizliğe, kızgınlığa yol açıyorsa şu söylenmelidir: Yenilgi, yenilgiyi kabul etme korkusu kadar, bundan gerekli sonuçları çıkarma korkusu kadar tehlikeli değildir. Askeri mücadele sosyalizmin kapitalizme karşı mücadelesinden çok daha kolaydır ve biz Kolçak'la ortaklarını, yenilgilerimizi

kabul etmekten korkmadığımız, onların bize verdiği derslerden öğrenmekten korkmadığımız, sonuna kadar götürülememiş ya da kötü yapılmış işleri birçok kez tekrar tekrar değiştirmekten korkmadığımız için yenebildik.

Sosyalist ekonominin kapitalist ekonomiye karşı çok daha karmaşık ve zor mücadelesinde de aynen böyle davranılmalıdır. Yenilgileri kabul etmekten korkmamak. Yenilgiden ders çıkarmak. Kötü yapılan şeyi itinayla, dikkatle, sistemli biçimde değiştirmek. Bir yenilgiyi kabul etmenin, tıpkı mevzileri terketmek gibi mücadelede cesaretsizlik ve enerji azalmasına yol açtığı düşüncesinin doğmasına izin verseydik, böyle devrimcilerin beş paralık değeri olmadığını söylemek gerekirdi.

Üç yıllık içsavaş deneyiminin çelikleştirdiği Bolşevikler hakkında hiç kimsenin, birkaç istisna dışında böyle bir şey söyleyemeyeceğini umuyorum. En ağır yenilgileri tam bir soğukkanlılıkla dikkate almamız ve bu yenilgilerden faaliyetimizde neleri değiştirmek gerektiğini öğrenmemiz bizim en güçlü yanımız olmuştur ve gelecekte de olmaya devam edecektir. Ve bu nedenle serbest ve açık konuşulmalıdır. Bu sadece teorik gerçeklik açısından değil, aynı zamanda pratik açısından da ilginç ve önemlidir. Eğer dünün deneyimleri eski yöntemlerin yanlışlığı hakkında gözümüzü açmadıysa, bugün görevlerimizi yeni yöntemlerle çözmeyi öğrenemeyiz.

Yeni Ekonomik Politika'ya geçiş görevi de zaten, korkunç ağır koşullar altında, içsavaş koşulları altında, burjuvazinin bize amansız bir savaş dayattığı koşullar altında dolaysız sosyalist inşa denemesinin ardından, 1921 ilkbaharında şu apaçık durumun ortaya çıkmasından ibarettir: dolaysız sosyalist inşa değil, tersine ekonominin bir dizi alanında devlet kapitalizmine geri çekilme, hücum değil, tersine bir dizi geri çekilmeyle bağlantılı, uzun sürecek, son derece ağır, zahmetli ve sıkıcı kuşatma görevi. Ekonomik sorunun çözümüne, yani sosyalizmin temellerine ekonomik geçişin güvence altına almaya yaklaşmak için bize gereken budur.

Devlet kapitalizmine geri çekilme politikasının bize ne getirdiğini gösterebilecek rakamlara, sonuçlara ya da olaylara bugün değinemeyeceğim. Sadece küçük bir örnek vermek istiyorum. Ekonomimizin başlıca merkezlerinden birinin Don Havzası olduğunu biliyorsunuz. Batı Avrupa'nın kapitalist işletmeleriyle aynı seviyedeki en büyük eski kapitalist işletmelerimizin orada olduğunu biliyorsunuz. Ayrıca orada görevimizin ilkönce büyük sanayi işletmelerini yeniden kurmak olduğunu da biliyorsunuz: az sayıda işçiyle Don Havzası'nın sanayisini yeniden inşaya girişmek bizim için daha kolaydı. İlkbaharda meydana gelen değişiklikten sonra bugün orada ne görüyoruz? Orada şimdi tam tersini görüyoruz: Kiraya verilmeye başlanan küçük köylü ocaklarında üretim özellikle başarılı biçimde gelişiyor. Devlet kapitalizmi ilişkilerinin nasıl geliştiğini görüyoruz. Köylü ocakları iyi çalışıyor ve ürettikleri kömürün yaklaşık yüzde otuzunu kira olarak devlete veriyorlar. Don Havzası'nda üretimin gelişimi bu yılın yaz aylarındaki felaket durumla kıyaslandığında büyük ölçüde genel bir iyileşme göstermektedir ve bu iyileşmede küçük maden ocaklarında üretimin iyileşmesinin, *bunların devlet kapitalizmi temelinde işletilmesinin rolü az* değildir. Burada ilgili bütün verilerin tahliline girişemem, fakat buna rağmen bu örnekten politikadaki değişikliğin pratik sonuçlarının anlayabilirsiniz. Ekonomik yaşamın canlanması —buna ne pahasına olursa olsun ihtiyacımız var—, üretkenliğin artması, ki buna da ne pahasına olursa olsun ihtiyacımız var — devlet kapitalizmi sistemine kısmen geri dönmekle tüm bunları kaydetmeye başlayabiliyoruz. Bundan sonraki sonuçların ne kadar uygun olacağı, bu politikayı bundan sonra da doğru uygulama sanatına ne ölçüde devam edeceğimize bağlıdır.

Şimdi temel düşüncemin gelişimine dönüyorum. İlkbaharda bu yeni ekonomik politikaya geçişin, devlet kapitalizminin usullerine, araçlarına ve faaliyet yöntemlerine bu geri dönüşün, geri çekilmeyi durdurmaya ve hücuma hazırlanmaya yeterli olduğu anlaşıldı mı? Hayır, henüz yetersiz olduğu anlaşıldı. Ve bunun nedeni de şudur. Başlangıçta sözettiğim karşılaştırmaya (savaşta hücum ve kuşatma) dönecek olursak, birliklerin yeniden düzenlenmesini, malzemelerin yeniden

dağıtımını vs. henüz bitirmedik, tek sözcükle, yeni strateji ve taktiğe uygun olarak şimdi farklı şekilde yapılması gereken yeni operasyon hazırlıklarını henüz bitirmedik. Bugün devlet kapitalizmine geçiş içinde bulunduğumuza göre, önceki ekonomik politikaya uygun olan faaliyet yöntemlerinin şimdi bizi engellememesine çalışmamız gerekmez mi? Elbette bunu sağlamak zorundayız ve deneyimimiz bize bunu gösterdi. İlkbaharda, devlet kapitalizmine geri dönmekten korkmayacağımızı söylemiş ve görevimizin meta mübadelesini biçimlendirmek olduğundan söz etmiştik. 1921 ilkbaharından bu yana bir dizi kararname ve emir, sayısız makale, yapılan bütün propaganda, çıkarılan bütün yasalar meta mübadelesini geliştirmeye yönelikti. Bu kavram neyi içeriyordu? Deyim yerindeyse, bu kavramda öngörülen inşa planı neydi? Tüm devlette az çok sosyalist biçimde sanayi ürünlerinin tarım ürünleriyle mübadelesi ve bu meta mübadelesi sayesinde sosyalist örgütlenmenin tek temeli olarak büyük sanayinin yeniden inşa edilmesi öngörülüyordu. Peki ortaya ne çıkmıştır? Ortaya çıkan şudur —bugün bunu hepiniz pratikten çok iyi biliyorsunuz, fakat tüm basınımızdan da anlaşılıyor— ki meta mübadelesi başarısızlıkla sonuçlanmıştır, alım satımla sonuçlanması anlamında başarısızlıkla son bulmuştur. Ve şimdi eğer kafamızı kuma gömmek istemiyorsak, yenilgilerini görmek istemeyen insanlar gibi davranmak istemiyorsak, tehlikenin ta gözünün içine bakmaktan korkmuyorsak bunu kabul etmek zorundayız. Geri çekilmenin yetersiz kaldığı, ek bir geri çekilmeye başlamamız gerektiği, devlet kapitalizminden alım satımın ve para dolaşımının devlet tarafından düzenlenmesine geçiş biçiminde daha da geri çekilmemiz gerektiği konusunda açık olmalıyız.[82] Meta mübadelesinden bir şey çıkmadı, özel pazarın bizden daha güçlü olduğu görüldü ve meta mübadelesi yerine alışılmış alım satım, ticaret gündeme geldi.

Kendinizi buna uydurmaya gayret edin, yoksa alım-satımın ve para dolaşımının doğal gücüyle başa çıkamayacaksınız!

Bizim daha sonra saldırıya geçebilmek için daha da geri gitmek zorunda kalan insanların durumunda olmamızın nedeni budur. Ekono-

mik politikanın önceki yöntemlerinin yanlış olduğu anlayışının şu anda içimizde genel kabul görmek zorunda olmasının nedeni budur. Şu anda püf noktasının ne olduğunun, karşı karşıya bulunduğumuz geçişin özelliğinin ne olduğunun net biçimde muhasebesini yapabilmek için bunu bilmek zorundayız. Karşı karşıya bulunduğumuz dış politik görevler, şu an ertelenemez değildir. Askeri görevler de öyle. Şu an karşı karşıya bulunduğumuz görevler esas olarak ekonomiktir; ve önümüzdeki geçişin sosyalist inşaya doğrudan geçiş olamayacağını unutmamalıyız.

Üç yıl içinde eserimizi (ekonomik) henüz bitiremedik. Ülkemizde görülen yıkım, sefalet ve kültürel gerilik nedeniyle bu görevin bu kadar kısa bir süre içinde yerine getirilmesi olanaksızdı. Ne var ki hücum genelde iz bırakmadan ve hiçbir yarar sağlamadan geçmedi.

Şimdi, bir parça daha geri çekilmek, sadece devlet kapitalizmine değil, ticaret ve para dolaşımının devlet tarafından düzenlenmesine çekilmek zorunda olduğumuz bir durumda bulunuyoruz. Ekonomik yaşamı ancak böyle bir yol izleyerek, düşündüğümüzden daha uzun sürecek bir yol izleyerek yeniden kurabiliriz. Doğru bir ekonomik ilişkiler sistemini yeniden kurmak, küçük köylü iktisadını yeniden kurmak, büyük sanayiyi kendi gücümüzle yeniden kurmak ve geliştirmek. Yoksa krizden çıkamayız. Başka bir çıkar yol yok; oysa saflarımızda bu ekonomik politikanın gerekliliği anlayışı yeterince gelişmemiştir. Örneğin, devletin büyük tüccar haline gelmesi ya da büyük ticaret yapmayı öğrenmesinin bizim görevimiz olduğu söylendiğinde —ticari bir görev—, bu olağanüstü tuhaf, bazılarına de olağanüstü korkunç geliyor. "Komünistler şimdi bir tüccarın görevlerini, en alelade, en basit, en kaba, en zavallı tüccarın görevlerini gündeme getirecek kadar ileri gittilerse, komünizmden geriye ne kalabilir? Böyle bir durumda insanın tamamen ümitsizliğe kapılması ve artık her şey bitti demesi gerekmez mi?" Şöyle bir çevreye bakıldığında bu tür ruh halleri saptanabileceğine inanıyorum, fakat bu ruh halleri son derece tehlikelidir, çünkü yay-

gınlaştıklarında birçok insanda görüşün bulanıklaşmasına, doğrudan görevlerimizin soğukkanlılıkla kavranmasının zorlaşmasına katkıda bulunacaktır. Eğer insan kendisinden, işçi sınıfından, kitleden, ekonomik alanda aynı 1921 ilkbaharında olduğu gibi, şimdi 1921-1922 sonbahar ve kışında da geri çekilmeyi sürdürdüğümüzü gizlemek isterse, bu insanın kendi kendisini, olayların durumu üzerine bilincini yitirmeye mahkûm etmesi, ortaya çıkmış olan durumla yüzleşmeye cesareti olmaması anlamına gelecektir. Bu koşullar altında çalışmak ve mücadele etmek olanaksız olacaktır.

Eğer bir ordu, kaleyi hücumla ele geçirebilecek durumda olmadığına kanaat getirdikten sonra, eski mevzileri tahliye etmeye yanaşmayacağını, yeni mevziler tutmayacağını, görevi yerine getirmek için yeni yöntemlere geçmeyeceğini açıklarsa, böyle bir ordu hakkında şu söylenir: Saldırmayı öğrenmiş, fakat son derece zor belli koşullar altında, bu koşullara uygun olarak geri çekilmeye başlamayı öğrenmemiş bir ordu savaşı zaferle bitiremez. Kesintisiz muzaffer saldırılarla başlamış ve bitmiş savaşlar dünya tarihinde hiçbir zaman olmamıştır, ya da bunlar sadece istisnadır. Ve bu olağan savaşlar için geçerlidir. Oysa, bütün bir sınıfın kaderinin, sosyalizm mi kapitalizm mi sorusunun belirlendiği bir savaşta ilk kez böyle bir görevi yerine getirecek bir halkın, bir çırpıda tek doğru, hatasız yöntemi bulabileceğini varsaymak için akla uygun nedenler var mı? Böyle bir varsayım için hangi nedenler var? Hiçbir neden yok. Deneyim tersini gösteriyor. Çözmek zorunda olduğumuz görevler arasında, bizden bir kez daha onu yeniden ele alma kararı gerektirmeyen tek bir görev olmamıştır. Bir başarısızlığın ardından meseleyi ikinci kez ele almak, herşeyi değiştirmek, görevin en doğru biçimde olmasa da en azından tatmin edici biçimde çözümüne nasıl yaklaşılacağına kanaat getirmek — biz böyle çalıştık, gelecekte de böyle çalışılmalı. Önümüzde açılan perspektif konusunda saflarımızda birlik olmaması durumunda, bu, Parti içinde olağanüstü tehlikeli bir cesaretsizlik ruhunun yuvalandığını gösteren üzücü bir belirtidir. Ve tersine, eğer en acı ve katı gerçeği bile açıkça

ifade etmekten korkmazsak, her türlü zorluğun üstesinden gelmeyi kaçınılmaz biçimde ve mutlaka öğreneceğiz.

Ayağımızı mevcut kapitalist ilişkiler zeminine basmak zorundayız. Bu görevden korkacak mıyız? Yoksa bunun komünist bir görev olmadığını mı söyleyeceğiz? Bu, devrimci mücadeleyi kavramamak, bu mücadelenin aldırmamazlık edemeyeceğimiz, son derece gergin, keskin dönüşlerle bağlı bu mücadelenin niteliğini kavramamak olurdu.

Şimdi bazı sonuçları saptamak istiyorum.

Birçok insanı meşgul eden bir soruna değinmek istiyorum. Şimdi 1921 sonbahar ve kışında da geri çekilmeye devam ettiğimize göre, bu geri çekilmeler ne zaman son bulacak? Bu soruyu doğrudan ya da dolaylı da olsa sık sık duyuyoruz. Ne var ki bu soru bana Brest Barışı döneminden benzer türde bir soruyu anımsatıyor. Brest Barışı'nı imzaladığımızda şu soru sorulurdu bize: "Alman emperyalizmine şu ya da bu tavizleri verdiğinize göre, bu tavizler ne zaman son bulacak ve tavizlerin son bulacağının garantisi nerede? Ve sizler bu tavizleri vererek durumu daha tehlikeli hale getirmiyor musunuz?" Elbette durumumuz daha tehlikeli hale geliyor, fakat her türlü savaşın temel ilkeleri unutulmamalıdır. Savaşın doğal gücü tehlike demektir. Savaşta insanın tehlikelerle kuşatılmamış olduğu tek bir an yoktur. Ve proletarya diktatörlüğü nedir? Proletarya diktatörlüğü bir savaştır ve her türlü savaştan çok daha acımasız, çok daha uzun süreli ve inatçı bir savaştır. Burada attığımız her adımda tehlike vardır.

Yeni Ekonomik Politikamızın yarattığı durum —küçük ticari işletmelerin gelişmesi, devlet işletmelerinin kiralanması vs.—, bütün bunlar kapitalist ilişkilerin gelişmesi demektir ve bunu görmemek tamamen aklını yitirmek anlamına gelecektir. Kapitalist ilişkilerin güçlenmesinin aslında tehlikenin şiddetlenmesi anlamına geldiği açıktır. Fakat bana devrimde tehlikenin bulunmadığı herhangi bir yol, devrimin herhangi bir safhası ve yöntemini söyleyebilir misiniz? Tehlikenin ortadan kalkması, savaşın bitmesi ve proletarya diktatörlüğün sona er-

mesi anlamına gelecektir, fakat şu anda hiçbirimiz bunun düşünü bile kurmuyoruz. Bu Yeni Ekonomik Politika'da her adım bir dizi tehlike demektir. İlkbaharda zoralım yerine aynî vergiyi koyduğumuzu, aynî vergi toplandıktan sonra kalan ürünle serbest ticaret yapma kararı aldığımızı söylerken kapitalizme gelişme özgürlüğü tanımış olduk. Bunu bilmemek temel ekonomik ilişkileri anlama yeteneğini tamamen yitirmek ve yön tespiti ve doğru davranış olanaklarından kendimizi yoksun bırakmak demektir. Elbette, mücadele yöntemleri değişti, tehlike koşulları da değişti. Sovyet iktidarı sorunu, Kurucu Meclis'in dağıtılması sorunu karara bağlanırken, tehlike politikadan gelmekteydi. Bu tehlikenin son derece önemsiz olduğu görüldü. Ne var ki bütün dünya kapitalistleri tarafından desteklenen içsavaş dönemi başladığında, askeri tehlike ortaya çıktı — bu tehlike daha endişe vericiydi. Ve ekonomik politikamızı değiştirdiğimizde tehlike daha da büyüdü, çünkü alışkanlık yaratan ve kolayca gözden kaçabilen çok sayıda iktisadi ve günlük ufak tefek işlerden oluşan ekonomi, bizden özel bir dikkat ve gayret istemekte ve üstesinden gelmek için doğru yöntemleri öğrenmeyi özel bir kesinlikle ön plana çıkarmaktadır. Kapitalizmin yeniden kurulması, burjuvazinin gelişmesi, ticaretten hareketle burjuva ilişkilerin gelişmesi vs. — bugünkü ekonomik inşamıza, bugün daha öncekilerden çok daha zor olan bir görevin çözümüne tedrici biçimde girişmemize özgü tehlike budur. Burada en ufak bir yanılgı bile olmamalıdır.

Bugünkü somut koşulların ticaretin ve para dolaşımının devlet tarafından düzenlenmesini gerektirdiğini ve bizim tam da bu alanda neler yapabileceğimizi göstermek zorunda olduğumuzu kavramalıyız. Ekonomik gerçekliğimizde Yeni Ekonomik Politika'dan önce olandan çok daha fazla çelişkiler var: az sayıdaki bazı halk katmanlarının ekonomik durumunda kısmi, ufak iyileşmeler; diğer katmanlarda, çoğunlukta, ekonomik yardımcı kaynaklar ile zorunlu gereksinimler arasında tam bir orantısızlık. Çelişkiler arttı. Bu keskin dönüşleri yaşadığımız sürece bu çelişkilerden birdenbire kurtulamayacağımız açıktır.

Sözlerimin sonunda raporumun üç ana konusunu vurgulamak isti-

yorum. Birincisi, genel sorun: Partimizin Yeni Ekonomik Politika'dan önceki dönemde ekonomik politikasının yanlışlığını hangi anlamda kabul etmemiz gerekir? Ben, bir savaş örneğinden hareket ederek hücumdan kuşatmaya geçişin gerekliliğini, başlangıçta hücumun kaçınılmazlığını ve hücum başarısızlığa uğradıktan sonra yeni savaş yöntemlerinin önemini bilince çıkarmanın gerekliliğini açıklamaya çalıştım.

Devam edelim. 1921 ilkbaharında ortaya çıkmış bulunan ilk ders ve ilk safha: Devlet kapitalizminin yeni bir yoldan gelişmesi. Bu hususta bazı başarılar mevcuttur, fakat hiçbir zaman görülmemiş çelişkiler de vardır. Henüz bu alanın üstesinden gelemedik.

Ve üçüncüsü: 1921 ilkbaharında sosyalist inşadan devlet kapitalizmine geri çekilmek zorunda kalmamızdan sonra, bugün ticaretin ve para dolaşımının düzenlenmesinin gündeme geldiğini görüyoruz; ticaret alanı bize komünizmden ne kadar uzak görünürse görünsün tam da bu alanda kendine özgü bir görevle karşı karşıya bulunuyoruz. Ancak bu görevi çözdükten sonra kesinlikle ertelenemez olan ekonomik ihtiyaçların çözümüne girişecek durumda olabileceğiz ve ancak bu yolla, daha uzun fakat daha güvenilir ve şu an bizim için tek olanaklı yol olan büyük sanayinin yeniden kurulması olanağını güvence altına alabiliriz.

Yeni Ekonomik Politika'da göz önünde bulundurmamız gereken en önemli şey budur. Bu politikanın sorunlarını çözerken, eski olanın yıkılmasının yanısıra, yeni olanın güçsüz nüvelerini gözlemlediğimiz, sık sık yeni koşullara uygun olmayan faaliyet yöntemlerimize de tanık olduğumuz bugün görünürdeki kaos içinde yolumuzu bulabilmek için gelişmenin temel çizgilerini açıkça görmek zorundayız. Önümüze sosyalist toplumun tek temeli olarak üretici güçlerin geliştirilmesi ve büyük sanayinin yeniden kurulması görevini koyarak bu soruna doğru yaklaşacak ve onu ne pahasına olursa olsun çözecek şekilde davranmalıyız.

BUGÜN VE SOSYALİZMİN TAM ZAFERİNDEN SONRA ALTININ ÖNEMİ ÜZERİNE[83]

Büyük devrimin yıldönümünü kutlamanın en iyi biçimi, dikkatleri devrimin çözülmemiş görevleri üzerinde yoğunlaştırmaktır. Devrim tarafından henüz çözülmemiş temel görevlerin bulunduğu, bu görevleri çözmek için yeni birşeylerin (devrimin şimdiye kadar yaptıkları açısından yeni birşeyler) benimsenmek gerektiği durumlarda devrimi bu biçimde kutlamak özellikle yerinde ve gereklidir.

Şu an devrimimiz için yeni olan, ekonomik inşanın temel sorunlarında "reformist", tedrici, ve dikkatli biçimde dolaylı yollardan geçen faaliyet yöntemlerine başvurma zorunluluğudur. Bu "yenilik" —gerek teorik, gerekse de pratik— bir dizi soru, tereddüt ve kuşkuya yol açmaktadır.

Teorik soru şöyledir: Bütünlüğü içinde devrimin genelde muzaffer seyri göz önüne alındığında, aynı savaş alanında bir dizi en devrimci eylemden sonra olağanüstü "reformist" eylemler nasıl açıklanabilir? Burada "mevzileri terketmek", "çöküşü kabul etmek" ya da benzeri bir şey söz konusu değil midir? Yarı-feodal tipli gericilerden Menşeviklere ya da İkibuçukuncu Enternasyonal'in diğer şövalyelerine kadar düş-

manlar elbette böyle olduğunu söylüyorlar. Zaten bunlar her vesileyle ve vesilesiz bu tür açıklamalar yaptıkları için düşmanlar. Bu sorunda bütün partilerin —feodaller'den Menşeviklere kadar— dokunaklı birliği sadece, bütün bu partilerin proleter devrim karşısında gerçekten "bir gerici kitle" oluşturduğunu bir kez daha kanıtlamaktadır (tıpkı –geçerken belirtelim– Engels'in Bebel'e 1875 ve 1884'teki mektuplarında önceden gördüğü gibi).[84]

Fakat dostlar arasında da belli ... "kuşkular" var.

Büyük sanayiyi yeniden kuracağız ve onunla küçük köylü tarımı arasında doğrudan ürün mübadelesini yoluna koyup, ikincisinin toplumsallaşmasını teşvik edeceğiz. Büyük sanayiyi yeniden kurmak için köylülerden zoralım aracılığıyla kredi olarak belli miktarda gıda maddesi ve hammadde alacağız. Üç yılı aşkın süre, 1921 ilkbaharına kadar uyguladığımız plan (ya da yöntem, sistem) buydu. Yerine yeni bir toplumsal ve ekonomik biçim koymak için eskinin doğrudan ve tamamen yıkılması anlamında göreve devrimci biçimde girişmekti bu.

1921 ilkbaharından bu yana meselelere bu tarzda yaklaşmak yerine, bu plan, bu yöntem, bu davranış sistemi yerine bambaşka, reformist bir tarzı, yani eski toplum ve ekonomi biçimini, ticareti, küçük işletmeyi, küçük girişimciliği, kapitalizmi ***yok etmeyi*** değil, bilakis dikkatle ve yavaş yavaş onları ele geçirerek ya da onları ***sadece*** canlandıkları ***ölçüde*** devlet düzenlemesine tabi kılarak ticareti, küçük girişimciliği, kapitalizmi ***canlandırmayı*** koyduk (henüz "koymadık", hâlâ "koymaya" çalışıyoruz ve bunu henüz tamamen kavramadık).

Göreve bambaşka bir yaklaşım biçimi bu.

Daha önceki, devrimci biçimle karşılaştırıldığında bu reformist bir yöntemdir (devrim, eskiyi kökünden ve temelinden yıkan bir değişiklik demektir, mümkün olduğunca az yıkma gayreti içinde dikkatlice, yavaş ve tedrici olarak değiştiren bir değişiklik değil).

Peki, devrimci yöntemleri denedikten, bunların başarısızlığını ka-

bul ettikten sonra reformist yöntemlere geçmeniz, devrimin bir bütün olarak bir hata olduğunu açıkladığınızı kanıtlamaz mı? Bu, devrimle değil, reformlarla başlamak gerektiğini ve reformlarla yetinmek gerektiğini kanıtlamaz mı?

Menşevikler ve benzerleri böyle bir sonuç çıkarıyorlar. Ne var ki bu sonuç ya bir safsatadır ve politikada "şeytana pabucunu ters giydiren"lerin basit bir dolandırıcılığıdır, ya da gerçek bir sınavdan "geçmemiş" olanların çocukluğudur. Gerçek bir devrimci için en büyük tehlike —hatta tek tehlike— devrimciliği abartmak, devrimci yöntemleri yerinde ve başarıyla uygulamanın sınırlarını ve koşullarını unutmaktır. Gerçek devrimciler çoğunlukla "devrimi" büyük harflerle yazmaya, "devrim"i ilahi bir niteliğe yüceltmeye, başları dönmeye ve hangi alanda, hangi koşullar altında ve hangi faaliyet alanında devrimci davranmayı ve hangi anda, hangi koşullar altında ve hangi faaliyet alanında reformist davranmayı bilmek gerektiğini soğukkanlılıkla ve akıllıca düşünme, tartma, sınama yeteneklerini yitirmeye başladıklarında şapa oturmuşlardır. Gerçek devrimciler (dış yenilgi anlamında değil, davalarının içten çöküşü anlamında) soğukkanlılığı yitirdiklerinde ve "büyük, muzaffer ve dünyayı kapsayan" devrimin, bütün görevleri, bütün koşullar altında ve her türlü faaliyet alanında mutlaka devrimci biçimde çözebileceği ve çözmesi gerektiği zannına kapıldığında —ama bu durumda mutlaka— yok olurlar.

Böyle bir şeyi "aklından geçiren" kaybedilmiştir, çünkü temel bir sorunda kafasına bir aptallık koymuştur ve amansız bir savaş sırasında (devrim en amansız savaştır) aptallığın cezası yenilgidir.

"Büyük, muzaffer ve dünyayı kapsayan" devrimin sadece devrimci yöntemler kullanabileceği ve kullanması gerektiği de nereden çıkmaktadır? Hiçbir yerden. Ve bu, doğrudan doğruya ve kesinlikle yanlıştır. Bu anlayışın yanlışlığı, eğer Marksist zemin terkedilmemişse salt teorik düşünceler temelinde kendiliğinden açıktır. Bu anlayışın yanlışlığı devrimimizin deneyimiyle de doğrulanmaktadır. Teorik olarak: Bir devrim sırasında, başka zamanlarda olduğu gibi, aptallıklar yapılacak-

tır, der Engels ve doğruyu söyler. İnsan mümkün olduğunca az aptallık yapmaya ve yaptıklarını mümkün olduğunca çabuk düzeltmeye çalışmalıdır, bu arada hangi görevlerin ne zaman devrimci yöntemlerle çözülebileceğini, hangilerinin çözülemeyeceğini mümkün olduğunca soğukkanlı bir şekilde dikkate almalıdır. Kendi deneyimimiz: Brest Barışı hiç de devrimci değil, tersine reformist, hatta reformist olmaktan da kötü bir tavrın dikalasıydı, çünkü geriye yönelik bir tavırdı, oysa reformist tavırlar yavaş, dikkatli ve kural olarak geriye doğru değil adım adım ileriye doğru giderler. Brest Barışı'nı imzalama taktiğimizin doğruluğu bugün öylesine kanıtlanmış, herkes için açık ve kabul edilmiştir ki, bu konuya ilişkin söz söylemek gereksizdir.

Devrimimizin sadece burjuva-demokratik çalışması tamamen sonuna kadar götürülmüştür. Ve bundan gurur duymakta çok haklıyız. Onun proleter ve sosyalist çalışması üç ana şeyden oluşur: 1) Emperyalist dünya savaşından devrimci çıkış; dünyanın iki kapitalist haydut grubunun kıyımını teşhir etmek ve ***boşa çıkarmak;*** bu, tarafımızdan tamamen yerine getirilmiştir; bütün yönleriyle bunu sadece bir dizi ülkede devrim sonuna götürebilirdi. 2) Sovyet sistemini, proletarya diktatörlüğünü gerçekleştirme biçimini yaratmak. Dünyada bir dönüm noktası sağlanmıştır. Burjuva-demokratik parlamenterizm çağı sona ermiştir. Dünya tarihinde yeni bir dönem başlamıştır: proletarya diktatörlüğü çağı. Sovyet sistemini ve proletarya diktatörlüğünün bütün biçimlerini sadece bir dizi ülke geliştirecek ve tamamlayacaktır. Ülkemizde bu alanda daha tamamlanmamış çok çok fazla şey vardır. Bunu görmemek affedilmez olur. Düzenlemek, değiştirmek, yeniden baştan başlamak — bunu daha birçok kez yapmak zorunda kalacağız. Üretici güçlerin ve kültürün gelişmesinde ileriye ve yukarıya doğru tırmandığımız her basamağa, Sovyet sistemimizin yeniden düzenlenmesi ve biçimlendirilmesi eşlik etmek zorundadır ve biz ekonomik ve kültürel açıdan çok alçak bir basamakta bulunuyoruz. Önümüzde daha pekçok değişiklik var ve bunu "mahzurlu bulmak" saçmalığın (hatta saçmalıktan da kötü bir şeyin) dikalası olacaktır. 3) Sosyalist düzenin temellerinin ekonomik inşası. Bu alanda en önemli, en temel şey henüz sonuna

kadar götürülmemiştir. Ne var ki bu bizim gerek ilkesel, gerekse de pratik açıdan, gerek şu dönemde RSSFC'nin bakış açısından, gerekse de uluslararası açıdan en güvenilir meselemizdir.

En önemli şey esas olarak tamamlanmadığından, bütün dikkat buraya yöneltilmelidir. Ve burada zorluk geçişin biçiminde yatmaktadır.

> "Genel olarak devrimci ve sosyalizm taraftarı, ya da komünist olmak yetmez" diye yazmıştım 1918 Nisanı'nda "Sovyet İktidarı'nın En Yakın Görevleri"nde*. "Verili her anda, tüm zinciri sımsıkı elde tutmak ve bir sonraki halkaya geçişi esaslı bir şekilde hazırlamak için, vargücünle asılman gereken zincirin o özel halkasını bulmayı bilmek gerekir, ve olayların tarihsel zincirinde halkların düzeni, biçimi, bağıntısı, birbirinden farkı, bir demircinin yaptığı normal bir zincirdeki gibi kolay ve basit değildir."

Şu anda, sözünü ettiğimiz faaliyet alanında iç ***ticaretin*** canlandırılması ve devlet tarafından doğru biçimde düzenlenmesi (yönetilmesi) böyle bir halkadır. Olayların tarihsel zinciri içinde, 1921-1922'nin sosyalist inşaya geçiş biçimleri içinde, biz proleter devlet iktidarının, biz yönetici Komünist Partisi'nin ***"vargücüyle asılmak zorunda olduğu"*** bu "halka" ticarettir. Bu halkaya ***şimdi*** yeterince güçlü "asılırsak" yakın gelecekte kesinlikle zincirin ***tümüne*** egemen olacağız. Başka türlü bütün zincire egemen olamayız, sosyalist toplumsal-ekonomik ilişkilerin temellerini yaratamayız.

Bu tuhaf görünüyor. Komünizm ve ticaret?! Birbirine hiç uymayan, birbirinden uzak, uygunsuz bir şey. Fakat ***iktisaden*** düşünüldüğünde, bunlar birbirine komünizmin küçük köylü, ataerkil tarımdan uzak olduğundan daha uzak değildir.

Dünya çapında zafer kazandığımızda, dünyanın en büyük kentlerinden bazılarının caddelerinde altından genel tuvaletler inşa edeceğimizi düşünüyorum. Bu, 1914-1918 "büyük kurtuluş" savaşında, Brest Barışı'nın mı, yoksa Versailles Barışı'nın mı daha kötü olduğu yönün-

---

* *Bkz. elinizdeki baskının 7. cildi, s. 361.* ***—Red.***

deki büyük soruyu karara bağlamak için yürütülen savaşta, altın uğruna nasıl on milyon insanın katledildiğini, nasıl otuz milyon insanın sakat bırakıldığını ve yine altın uğruna, yaklaşık 1925 ya da 1928 yılları dolaylarında Japonya ile Amerika, İngiltere ile Amerika, ya da benzerleri arasındaki bir savaşta nasıl yirmi milyon insanı katletmeye ve altmış milyon insanı sakat bırakmaya hazırlandıklarını unutmamış kuşaklar için, altının en "adil" ve en çarpıcı öğretici kullanımı olacaktır.

Fakat altının sözünü ettiğimiz kullanımı ne kadar "adil", ne kadar yararlı, ne kadar insancıl da olsa şunu söylüyoruz: Bu noktaya ulaşabilmek için daha birkaç on yıl boyunca, 1917–1921 arasında çalıştığımız gibi, fakat çok daha geniş bir faaliyet alanında aynı gayret ve başarıyla çalışmak zorundayız. Ne var ki şimdilik RSSFC'de altını tutumlu kullanmak, onu mümkün olduğunca pahalı satmak ve karşılığında mümkün olduğunca ucuz mal satın almak zorundayız. Köprüyü geçesiye kadar ayıya dayı demek zorunludur; fakat doğru dürüst bir insan toplumunda olması gerektiği gibi bütün ayıların yok edilmesine gelince, şu bilge Rus atasözüne dayanmak istiyoruz: "Savaşa giderken değil, savaştan dönerken övün..."

Eğer küçük çiftçilerin yanı sıra elektrik hatları ağıyla örülmüş mükemmel makineleşmiş büyük sanayi, gerek teknik kapasitesi, gerekse de örgütsel "üstyapıları" ve ilinekleri itibariyle küçük çiftçilere, eskisinden daha iyi ürünü daha fazla miktarda daha hızlı ve daha ucuz temin etme yeteneğine sahip bir sanayi yoksa, on milyonlarca küçük çiftçiyle büyük sanayi arasında olanaklı tek ekonomik ilişki ticarettir. Dünya çapında bu "eğer" ***çoktan gerçekleşmiştir,*** bu koşul çoktan vardır, fakat sanayinin tarımla ***yeni*** bağını bir çırpıda ve doğrudan gerçekleştirme, canlı gerçeklik haline getirme, pratikte yoluna koyma girişiminde bulunmuş tek bir ülke, hem de en geri kapitalist ülkelerden biri, bu görevi bir "hücum"la çözememiştir ve şimdi bu görevi bir dizi yavaş, tedrici, dikkatli "kuşatma" operasyonuyla çözmek zorundadır.

Ticarette ustalaşmayı, ona yön vermeyi, belli sınırlar koymayı proletarya iktidarı yapabilir. Küçük, çok küçük bir örnek: Donetz Hav-

zası'nda kısmen büyük devlet ocaklarında emek üretkenliğinin artması sayesinde, kısmen ise küçük köylü ocaklarının kiralanması sayesinde küçük, henüz son derece küçük fakat tartışma götürmez bir ekonomik canlanma başlamıştır. Böylece proleter devlet iktidarı diyelim ki yüzde yüzlük maliyet fiyatına az (ileri ülkeler açısından son derece önemsiz, fakat bizim yoksulluğumuz içinde yine de önemli) miktarda ek kömür elde ediyor ve sonra bu kömürü devlet kuruluşlarına yüzde yüzyirmi, özel kişilere yüzde yüzkırktan satıyor. (Parantez içinde belirteyim ki, verdiğim rakamlar tamamen keyfidir, çünkü, birincisi, doğru rakamları bilmiyorum ve ikincisi, bilseydim de şimdi açıklamazdım). Öyle görünüyor ki, son derece mütevazı ölçüde de olsa sanayiyle tarım arasında ***değiş-tokuşu*** becermeye, büyük ticareti becermeye ***başladık***, mevcut küçük; geri ya da büyük fakat güçsüzleşmiş, harabolmuş sanayiye sarılma, ***mevcut*** ekonomik temelde ticareti canlandırma, sade ortalama köylüye (o ise kitlesel bir figürdür, kitlenin temsilcisi, doğal gücün taşıyıcısıdır) ekonomik canlanmayı hissettirebilme ve büyük sanayinin yeniden inşasında ondan daha sistemli, inatçı ve başarılı bir çalışma için yararlanma görevini becermeye başladık.

Ticareti düşüncesizce küçümseme özelliğine sahip "duygusal sosyalizm"e ya da eski Rus, yarı-feodal yarı-köylü ataerkil havaya düşmemeliyiz. Köylülüğün proletaryayla bağını sağlamlaştırmak için, yıkılmış ve güçten düşmüş ülkede ekonomiyi derhal canlandırmak için, sanayii kalkındırmak ve örneğin elektrifikasyon gibi başka, daha kapsamlı, daha derin önlemleri kolaylaştırmak için bütün ekonomik geçiş biçimlerini kullanabiliriz ve gerektiğinde bunları kullanmayı bilmek ***zorundayız.***

Reformlarla devrim arasındaki ilişki sadece Marksizm tarafından tam ve doğru tanımlanmıştır; ki Marx bu ilişkiyi sadece tek bir yanından, yani proletaryanın tek bir ülkede de olsa bir ölçüde sağlam, bir ölçüde kalıcı ilk zaferinden önceki koşullar altında görebildi. Bu koşullar altında doğru bir ilişkinin esası şuydu: Reformlar proletaryanın devrimci sınıf mücadelesinin yan ürünüdür. Tüm kapitalist dünya için

bu ilişki, proletaryanın devrimci taktiğinin temelini oluşturur, İkinci Enternasyonal'in satılık liderlerinin ve yarı titiz, yarı ürkek İkibuçukuncu Enternasyonal şövalyelerinin çarpıtıp karattıkları işin ABC'sini oluşturur. Proletaryanın tek bir ülkede de olsa zaferinden sonra reformlarla devrim arasındaki ilişkide yeni bir şey ortaya çıkar. Prensipte mesele eskisi gibi kalır, fakat biçimde şahsen Marx'ın önceden göremeyeceği ve sadece Marksizmin felsefesi ve politikası zemininde kavranabilecek bir değişiklik olur. Neden Brest geri çekilişini doğru uygulayabildik? Çünkü öyle ilerlemiştik ki, geri çekilecek alana sahiptik. Baş döndürücü bir hızla, ***birkaç hafta içinde,*** 7 Kasım (25 Ekim) 1917'den Brest Barışı'na kadar Sovyet devletini kurmuş, emperyalist savaştan devrimci yolla çıkmış, burjuva-demokratik devrimi sonuna kadar götürmüştük, öyle ki muazzam geri çekilme hareketi (Brest Barışı) ***bile*** bize hâlâ, "nefes molası"ndan yararlanıp Kolçak, Denikin, Yudeniç, Pilsudski, Vrangel'e karşı muzaffer biçimde ilerlememiz için kesinlikle yeterli pozisyonlar bırakmıştı.

Proletaryanın zaferinden önce reformlar devrimci sınıf mücadelesinin yan ürünüdür. Bunun yanı sıra zaferden sonra reformlar (uluslararası çapta eskisi gibi "yan ürün" olarak kalırken) zaferin gerçekleştiği ülke için, büyük çabaların ardından şu ya da bu geçişin devrimci uygulanışı için güçlerin açıkça yetmediği durumlarda gerekli ve haklı bir nefes molası olurlar. Zafer öyle büyük bir "güç stoku" sağlar ki, zorunlu bir geri çekilmeye bile dayanılabilir — hem maddi, hem manevi anlamda dayanılabilir. Maddi anlamda dayanmak, düşmanın bizi tamamen yenilgiye uğratamaması için yeterli güç üstünlüğünü korumak demektir. Manevi anlamda dayanmak; kendini demoralize ettirmemek, dezorganize ettirmemek, durumu soğukkanlılıkla değerlendirmeye devam etmek, cesareti ve akıl sağlamlığım korumak, çok olsa da ölçülü geri çekilmek, geri çekilmeyi tam zamanında durdurabilecek ve yeniden saldırıya geçebilecek şekilde geri çekilmek demektir.

Devlet kapitalizmine geri çekildik. Fakat ölçülü geri çekildik. Şimdi ticaretin devlet tarafından düzenlenmesine geri çekiliyoruz. Fa-

kat ölçülü geri çekileceğiz. Şimdiden bu geri çekilmenin sonunun görülebildiğinin belirtileri; fazla uzak olmayan bir gelecekte bu geri çekilişi durdurma olanağı görülmektedir. Bu zorunlu geri çekilmeyi ne kadar bilinçli, ne kadar birlik içinde, ne kadar önyargısız gerçekleştirirsek, bu geri çekilişe o kadar hızlı son verebiliriz ve muzaffer yürüyüşümüz o kadar güvenli, hızlı ve geniş olacaktır.

5 Kasım 1921

III

YENİ EKONOMİK POLİTİKA
1922–1923

SOVYET CUMHURİYETİ'NİN DIŞ VE İÇ DURUMU ÜZERİNE[85]

Tüm-Rusya Metal İşçileri Birliği Kongresi'nin Komünist Fraksiyonu Oturumunda Rapor

6 Mart 1922

Yoldaşlar! İzninizle olağan gündeminizi bir parça ihlal ederek, oturumunuzun ve Birlik Kongrenizin gündemindeki konulara değinmeyeceğim, politikanın ana görevleri üzerine vardığım sonuçları ve düşünceleri anlatacağım. Bizde sık sık herhangi bir devlet kuruluşunun resmi temsilcisi olmamalarına rağmen fiiliyatta devlet faaliyetinin önemli bir bölümünü yerine getirenlere başvurulduğu görülmektedir. Ve hepiniz bizde devlet kuruluşlarının çoğunda gerçek pratik çalışmanın işçi sınıfının şu ya da bu temsilcileri tarafından ve elbette en ön sıralarda metal işçileri tarafından yerine getirildiğini biliyorsunuz.

O nedenle ben, bu durumda olağan gündeminizi ihlal etmenin ve sendika ve parti sorunlarından çok politik sorunlar üzerine, dış ve iç durumumuz üzerine konuşmanın kesinlikle yersiz olmayacağına inanıyorum. Çünkü görüşümce gerek dış gerek iç durumumuzda politikada

belli bir ani değişikliğe benzeyen ve her parti üyesinden ve elbette her sınıf bilinçli işçiden de politikadaki bu değişikliği tam olarak kavramak, doğru anlamak ve bütün çalışmalarında —Sovyet, parti sendika ve diğer çalışmalarda— hayata geçirmek için özel bir dikkat gerektiren bir şey var.

Elbette hepiniz, yoldaşlar, bizde uluslararası politika sorunlarının başında Cenova'nm gelmeye devam ettiğini biliyorsunuz.[86]. Bu konunun birinci sırayı haklı olarak almaya devam ettiğine pek emin değilim; çünkü "Cenova" dediğimizde, herkesin çoktandır bildiği, İtalya'da, Cenova'da yapılması kararlaştırılan, hazırlıkları neredeyse tamamlanmış olan, fakat bugün yapılma şansının büyük mü olduğunu, yoksa hiç mi şansı olmadığını hiç kimse (korkarım ki Cenova'ya önayak olanlar ve düzenleyenler bile) bilmeyecek kadar belirsiz bir durumda bulunan konferansı kastediyoruz. Her halükârda kendimize ve İşçi-Köylü Cumhuriyeti'nin kaderiyle ilgilenen herkese, bu hususta; yani Cenova'daki konferans sorununda en başından beri tavrımızın son derece sağlam olduğunu ve öyle kaldığını söylemeliyiz. Ve herhangi başka birinin sağlamlıktan yana eksiği olmakla kalmayıp, aynı zamanda kendi niyetlerini hayata geçirmek için en doğal kararlılıktan, en basit yetenekten yoksun olmasının suçu bizim değil. Baştan beri ***Cenova'yı memnuniyetle karşıladığımızı ve Cenova'ya gideceğimizi*** açıkladık; oraya tüccar olarak gittiğimizi, çünkü kapitalist ülkelerle ticaretin (bu ülkeler tamamen yıkılmadığı sürece) bizim için zorunlu olduğunu, ve oraya bu ticaret için politik olarak uygun koşullar üzerine en doğru ve yararlı biçimde görüşmeler yapmak amacıyla gittiğimizi, hepsinin bu olduğunu mükemmel biçimde kavradık ve bunu saklamadık. Cenova Konferansı'nın ilk planını yapan ve geliştiren hükümetlerin kapitalist devletleri için bu kesin'ikle bir sır değildir elbette. Bu devletler, bizi çeşitli kapitalist ülkelerle ilişki içine sokan ticari anlaşmalar listesinin giderek uzadığını çok iyi biliyorlar; pratik ticari muamelelerin sayısı artıyor; çeşitli yabancı devletlerin çeşitli bileşimlerde ve sanayimizin çeşitli dallarında Ruslar ve yabancılar tarafından birlikte işletilecek, en küçük ayrıntısına kadar tartışılan ticari girişimlerin

sayısı bugün son derece büyüktür. Bu nedenle Cenova'da esas olarak konuşulacak şeylerin pratik temeli kapitalist devletlerce mükemmel biçimde bilinmektedir. Ve bu temeli tamamlayan üstyapı olarak her türlü bir yığın politik görüşmeler, tahminler, projeler ortaya çıksa da, bunun sadece bunlardan çıkarı olan insanların çoğu kez yapay olarak kurdukları, uydurdukları ve gerçekleştirmeye çalıştıkları küçük bir üstyapı olduğunu anlamak gerekir.

Sovyet iktidarının varlığının dört yılı aşkın süresi içinde, burjuva devletlerin temsilcisi bayların, eski burjuva diplomasi sanatının bütün kurallarına göre oynadıkları diplomasi oyununu hakkıyla değerlendirebilmeye yetecek pratik deneyim edindik (bunu teorik olarak da yeterince iyi bildiğimizden söz bile etmiyorum). Bu oyunun temelinde ne yattığını çok iyi anlıyoruz: onun özünün ticaret olduğunu biliyoruz. ***Burjuva ülkeler Rusya'yla ticaret yapmak zorundadır:*** Karşılıklı ekonomik ilişkilerin şu ya da bu biçimi olmadan ülkelerindeki çöküşün şimdiye kadar olduğu gibi devam edeceğini biliyorlar; kazandıkları mükemmel zaferlere, bütün dünya gazetelerini ve telgraflarını dolduran bütün o övünmelerine rağmen ekonomileri şirazesinden çıkıyor ve kazandıkları bütün o büyük zaferlerden sonra dördüncü yıldır en basit görevin —yeni bir şey kurmak değil, sadece eskiyi yeniden tesis etmenin— üstesinden gelemiyorlar ve hâlâ ikili, dörtlü, beşli (gördüğünüz gibi, bir anlaşma olanağını büyük ölçüde zorlaştıracak olağanüstü yüksek bir sayı) biraraya gelip de ticaret yapma olanağı sağlayacak bir kombinezonu nasıl kurabilecekleri noktası etrafında dönüp duruyorlar. Komünistlerin ticaret yapmayı öğrenmek için gerçekten zamana ihtiyaçları olduğunu ve bunu öğrenmek isteyenlerin başlangıçta birkaç yıl en kaba hataları yapacaklarını pekâlâ kavrıyorum; tarih onları affedecektir, çünkü onlar için ticaret yeni bir şey. Bu konuda beyinler daha esnek kılınmalı ve her türlü komünist, daha doğrusu Rus pineklemeciliği ve daha birçok şey reddedilmelidir. Ne var ki burjuva devletlerin temsilcilerinin, yüzyıllardan beri yaptıkları ve tüm toplumsal varlıklarının üzerinde yükseldiği ticareti yeniden öğrenmek zorunda olmaları tuhaftır. Fakat bizim için hiç de tuhaf değildir: Çoktandır,

onların emperyalist savaşı bizden daha az doğru biçimde değerlendirdiklerini söyledik, bunu biliyorduk. Onlar onu hep burunlarının ucuna göre değerlendirdiler ve büyük zaferlerinden üç yıl sonra içine düştükleri durumdan nasıl çıkacaklarını bilemiyorlar. Biz komünistler, bizim savaşı daha derin ve doğru değerlendirdiğimizi, savaşın çelişki ve eziyetlerinin kapitalist devletlerin zannettiğinden çok daha geniş etkileri olduğunu söyledik. Ve dışarıdan birileri olarak bizler muzaffer burjuva ülkelerini değerlendirdiğimizde şunu söylüyorduk: Bu ülkeler öngörülerimizi ve savaşa ve sonuçlarına ilişkin değerlendirmelerimizi daha çok düşünecekler. Sonuçta dörtten az ağaç arasında yollarını şaşırmış olmaları bizi şaşırtmıyor. Fakat aynı zamanda şunu da söylüyoruz: Var oldukları sürece kapitalist devletlerle ticarete ihtiyacımız var. Onlarla görüşmelere tüccar olarak gidiyoruz ve kapitalist devletlerle yapılan ticaret anlaşmalarının sayısı, işlerin sayısı bunu yapabildiğimizi kanıtlamaktadır. İmzalanmadıkları müddetçe bunları açıklamamız mümkün değil. Bir kapitalist işadamı ülkemize gelip “Görüşmeler sonuçlanmadığı sürece aramızda kalsın” diyorsa, ticari açıdan bu reddedilemez elbette. Fakat biz ne kadar anlaşmanın hazırlanmakta olduğunu biliyoruz — sırf bu anlaşmaların listesi sayfalar tutuyor ve bunlar arasında itibarlı mali grupların somut olarak görüşülmüş düzinelerce pratik önerileri bulunuyor. Elbette bunu Cenova'da toplanacak olan burjuva devletlerin temsilcileri baylar bizden iyi biliyorlar: başka şeylerin durumu ne olursa olsun, bu hükümetlerin kapitalist şirketleriyle ilişkileri sürmektedir. Onlarda bile çözülme bundan haberleri olmayacak kadar büyük değil.

Ve bu nedenle yurtdışından gelen telgraflarda sürekli olarak, sanki Cenova'da neler olacağını bilmiyorlarmış, sanki yeni bir şeyler düşünüyorlarmış ve Rusya'ya karşı ileri sürecekleri yeni koşullarla sanki dünyaya sürpriz yapmak istiyorlarmış içerikli haberler aldığımızda, onlara şunu söyleyeceğiz (bunu Cenova'da Lloyd George'a şahsen söylemeyi umuyorum): Sizler, beyler, bununla kimseyi şaşırtamazsınız. Siz tüccarsınız ve mükemmel ticaret yapıyorsunuz. Biz ticareti yeni öğreniyoruz ve son derece kötü ticaret yapıyoruz. Fakat elimizde

onlarca, yüzlerce anlaşma ve anlaşma taslağı var, bunlardan nasıl ticaret yaptığımız, hangi işlerde ve hangi koşullar altında anlaşma imzaladığımız ya da imzalayacağımız görülmektedir. Ve gazetelerde, birilerinin gözünü yıldırmayı hedefleyen haberler, sınava çekileceğimiz yönünde haberler okuduğumuzda istifimizi hiç bozmadan gülüyoruz. Yeterince tehdit görüp geçirdik, hem de, en son fiyatını sunduğunda kapıyı şiddetle çarpmaya hazırlanan bir tüccarınkilerden çok daha tehlikelilerini görüp geçirdik. Neredeyse tüm dünyayı elinde tutan Antant devletlerinin silahlı tehditlerini yaşadık. ***Bu tehditlerin gözümüzü yıldırmasına izin vermedik. Bunu lütfen unutmayın Avrupalı diplomat baylar!*** Burjuva devletleri için olağanüstü önemli olan, kendi diplomatik prestijimizi, kendi şanımızı koruma peşinde değiliz. Resmi olarak bunun üzerinde konuşmayacağız bile. Fakat bunu unutmadık. Ülkemizde tek bir işçi, tek bir köylü, savaşta, işçi-köylü iktidarını korumak için, müdahaleyi destekleyen en güçlü devletlerin ittifakına karşı savaştığını unutmadı, unutamaz ve asla unutmayacaktır. Bu devletlerin geçen yıllar içinde Kolçak ve Denikin'le imzaladıkları anlaşmaların koleksiyonu var elimizde. Bunlar yayınlandı, bunları biz biliyoruz, tüm dünya biliyor. Öyleyse bu saklambaç oyunu niye, neden sanki hepimiz belleğimizi yitirmişiz gibi yapıyorsunuz? Her köylü, her işçi, bu güçlere karşı savaştığını ve onların kendisini yenemediğini biliyor. Ve siz burjuva devletlerin temsilcisi beyler, zaman geçirmek, kâğıt (gerektiğinden fazlasına sahipsiniz) ve mürekkep harcamak, telgraf tellerinizi ve radyo istasyonlarınızı aşırı yüklemek için, eğer istiyorsanız bütün dünyaya "Rusya'yı sınavdan geçireceğiz" açıklamasını yapın, kimin sırtının yere geldiğini göreceğiz. Biz sınavdan geçtik, hem de sözlerle, ticaretle, rubleyle değil, sopayla sınandık. Ağır, kanlı, acı dolu yaralar aldık, öyle ki hakkımızda kendimiz değil düşman şöyle demek zorunda kaldı: "Bir dövülmüş iki dövülmemişe bedeldir."

Bunu askeri alanda kazandık. Ticarete gelince, biz komünistler bu alanda ne yazık ki pek az dövülüyoruz, ben bu eksikliğin yakın gelecekte ortadan kaldırılacağını umuyorum, hem de aynı başarıyla.

Cenova'da Lloyd Georg'la bu konularda şahsen görüşebilmeyi ve ona, ***bizi ufak tefek işlerle korkutmaya çalışmamalarını,*** çünkü bu durumda sadece korkutmaya kalkışanların prestij kaybına uğrayacaklarını söyleyebilmeyi umduğumu belirtmiştim. Bana aylardır politik işlere doğrudan katılma olanağı tanımayan ve sorumlu olduğum Sovyet görevini yapmama izin vermeyen hastalığımın beni bu konuda engellemeyeceğini umarım. Birkaç hafta içinde yeniden doğrudan çalışmalarıma dönebileceğimi zannediyorum. ***Fakat onların birkaç hafta içinde dünyaya anlaştıklarını ilan ettikleri gibi üçlü ya da dörtlü bir anlaşmaya varıp varamayacaklarından emin değilim.*** Hatta dünyada hiç kimsenin bundan emin olmadığını, bunun da ötesinde kendilerinin de bunu bilmediğini iddia ediyorum; çünkü tüm dünya üzerinde iktidarı elinde tutan galip devletler olarak birçok kez toplandıktan sonra —bitmez tükenmez konferanslar yaptılar, ve Avrupa'nın burjuva basını bile bunlarla alay ediyor— Cannes'da biraraya geldiklerinde, yine ne istediklerini tam olarak ifade edemediler.

O nedenle, durumu, diplomatik birdirbir oyunu bakımından değil, pratik görevler bakımından en doğru biçimde Troçki yoldaş tanımlamıştır. Cenova'yla ilgili olarak her şeyin yolunda olduğu, her konuda anlaşıldığı, Cenova hakkında tam bir görüş birliğinin hüküm sürdüğü, fakat sadece burjuva hükümetlerden birinin sallantılı durumunun (bunlar öylesine işkillice yalpalayan bir duruma gelmişlerdir) geçici bir ertelemeyi zorunlu kıldığı haberinin alındığının ertesi gün o bir emir yayınladı: "Her kızıl asker uluslararası durumu öğrenmelidir; onların içinde müdahale girişiminde bulunmak isteyen devamlı bir grubun varlığını kesinlikle biliyoruz; dikkatli olacağız, ve her kızıl asker diplomasi oyununun ne olduğunu ve şimdiye kadar bütün sınıf çatışmalarını belirleyen silah zorunun ne olduğunu bilsin."

Her kızıl asker bu oyunun ne olduğunu, silah zorunun ne olduğunu bilsin, sonra görürüz bakalım. Kapitalizm bütün kapitalist ülkelerde ne kadar hasta yatsa da, etkisiz olmayan pekçok parti böyle bir oyun oynamaya girişebilir. Ve hükümetler bir kongreyi zamanında

toplayamayacak kadar istikrarsızlarsa, bu hükümetlerin kimin elinde olduğunu kim bilir? Bu ülkelerde savaş isteyen etkili partilerin, etkili şahısların ve ekonomi yöneticilerinin bulunduğunu biliyoruz. Bunu çok iyi biliyoruz ve ticari anlaşmaların temelinde yatan gerçek mahiyet hakkında yeterince bilgi aldık. Olağanüstü ağır zorluklara dayandık, yeni bir savaş girişiminin bize ne büyük sıkıntı ve acılar yükleyebileceğini biliyoruz ve diyoruz ki, ***buna bir kez daha katlanacağız, bunu uygulamayı bir deneyin bakalım!*** Diplomatik birdirbir oyunları üzerine düşünceler yerine enerjik çağrısını yayınlarken Troçki yoldaşın çıkardığı sonuç, her kızıl askere uluslararası durumu yeniden anlatmak gerektiğidir, Cenova Konferansı'nın İtalyan hükümetinin sallantılı durumu nedeniyle ertelenmesinin bir savaş tehlikesi anlamına geldiğidir. ***Ülkemizde her kızıl askerin bunu bilmesini sağlayacağız.*** Bunu sağlamak bizim için kolaydır, çünkü Rusya'da tek aile, tek kızıl asker yoktur ki bunu bilmesin; hem de sadece gazetelerden, telgraflardan, ya da emirlerden değil, aynı zamanda bu savaşa katlanmış olan sakatları, aileleri gördüğü, kötü ürünü, acı dolu açlığı, yıkımı ve şeytani sefaleti gördüğü için bilmesin; ve o bütün bunlara neyin neden olduğunu bilmektedir, Bolşeviklerin kötü özellikleriyle açıklayabilmek için Menşeviklerle Sosyal-Devrimcilerin Paris yayınlarını okumasa da. Şimdi onun bütün benliğinde savunmadan (öyle diyelim), bize Kolçak ve Denikin'in savaşını dayatmış ve bu savaşı bize karşı desteklemiş olanlara karşı savunmadan daha sağlam bir ruh hali yoktur. Bu hususta yeni ajitasyon-propaganda komisyonları kurmamıza gerek yok. ***Cenova Konferansı sorununda meselenin özünü burjuvazinin yaydığı uydurma gazete haberlerinden kesinkes ayırmak gerekir;*** bunlar burjuvaziye korkunç bombalar gibi geliyor, ama bizi korkutmuyor, çünkü biz bunları çok gördük geçirdik ve bunlar her zaman bir gülümsemeyle de olsa yanıtlanmayı haketmiyorlar. Bize yenikmiş gibi koşullar dayatma yönündeki bütün girişimleri yanıtlanmaya bile değmeyecek boş kuruntulardır. ***Biz tüccar olarak ilişkiler kuruyoruz ve senin bize borcunun ne olduğunu, bizim sana borcumuzun ne olduğunu, yasal ve hatta yüksek tutulmuş kârının ne olabileceğini biliyoruz.*** Birçok teklif alı-

yoruz, anlaşmaların sayısı artıyor ve üç dört muzaffer devlet birbiriyle nasıl bir figür oluşturursa oluştursunlar, daha da artacak; bu konferansın ertelenmesinden kendiniz zararlı çıkacaksınız, çünkü kendi insanlarınıza, ne istediğinizi bilmediğinizi ve zafiyet denilen hastalıktan mustarip olduğunuzu kanıtlamış olacaksınız. Bu hastalık, sizden daha derinlemesine değerlendirdiğimiz ekonomi ve politikayı anlamamaktan ibarettir. Biz bu değerlendirmeyi yapalı neredeyse on yıl olacak, fakat daha sonraki bütün bu çözülmeler ve yıkılmalar burjuva devletler için hâlâ açık değil.

Ülkemizde oluşmuş bulunan durumu son derece açık biçimde görüyoruz ve tam bir kesinlikle ***başlattığımız geri çekilmeyi artık durdurabileceğimizi ve durdurmakta olduğumuzu*** söyleyebiliriz. ***Bu kadar yeter.*** Yeni Ekonomik Politika'nın bir geri çekilme olduğunu gayet açık biçimde görüyor ve bunu saklamıyoruz; elimizde tutabileceğimizin ötesine geçmiştik, fakat savaşın mantığı böyle işte. Kasım (Ekim) 1917'de neler olduğu anımsanırsa, ya da o zaman henüz politik olarak olgunlaşmamış ama daha sonra 1917'deki durumu öğrenmiş olanlar, Bolşeviklerin o zamanlar burjuvaziye ne kadar çok taviz önerdiğini bilir. O zaman şöyle demişlerdi: "Beyler, sizde her şey çöküyor, oysa biz iktidarda olacağız ve iktidarı koruyacağız. Köylü ağzıyla söylemek gerekirse, bu işi skandal yaratmadan nasıl düzenleyeceğinizi düşünmek istemez misiniz?" Sadece skandallar değil, Menşevikler ve Sosyal-Devrimciler tarafından kışkırtılan ve desteklenen ayaklanma girişimleri de olduğunu biliyoruz. Önceleri şöyle diyorlardı: "İktidarı derhal Sovyetlere devretmeye hazırız." Bugünlerde Paris'te yayınlanan bir dergide (orada bunlardan fazlasıyla var) Kerenski'nin Çernov'a karşı bir yazısını[87] okuma fırsatı buldum. Kerenski şöyle diyor:

> "Sanki iktidara mı sarıldık? Ben daha Demokratik Konferans sırasında şunu açıklamıştım: homojen bir hükümet oluşturma işini devralacak kişiler varsa, herhangi bir sarsıntı olmadan iktidar yeni hükümete devredilecektir."

Biz iktidarı tek başımıza devralmayı reddetmedik. Bunu ta Hazi-

ran 1917'de[88] açıkladık. Kasım (Ekim) 1917'de Sovyet Kongresi'nde bunu gerçekleştirdik. Sovyet Kongresi Bolşevik bir çoğunluğa sahipti. Kerenski hemen harp okulu öğrencilerine başvurdu, Kraznov'a koştu, bir ordu toplayıp Petrograd üstüne yürümek istedi. Onları biraz patakladık, şimdi de incinmişler ve şöyle diyorlar: "Zorbalar, gaspçılar, cellatlar!" Yanıtımız şöyle: "Kendinizi suçlayın sevgili dostlar! Sanmayın ki Rus işçileri ve köylüleri yaptıklarınızı unuttu. Kasım'da (Ekim'de) bizi en çılgın biçimde savaşa davet ettiniz, buna yanıt olarak terörü, üç misli terörü kullandık ***ve eğer yine gerekirse, eğer yine böyle bir şeye girişecek olursanız, yine terörü kullanacağız.***" Onun zorunlu olduğu konusunda tek bir işçinin, tek bir köylünün dahi hiçbir kuşkusu yok; aydınvari isteriklerin dışında kimsenin kuşkusu yok.

Korkunç ekonomik zorlukların bulunduğu koşullar altında bizden yüz kez daha güçlü bir düşmanla savaşmak zorundaydık; bunu yaparken, aldığımız olağanüstü komünist önlemlerde gerektiğinden ileri gitmiş olmamız anlaşılırdır; bizi böyle davranmak zorunda bıraktılar. Düşmanlarımız bizim işimizi bitireceklerine inanıyorlardı, bizi lafta değil eylemde de boyun eğmeye zorlayabileceklerini düşünüyorlardı. Şöyle diyorlardı: "Hiçbir tavizi kabul etmeyeceğiz." Bizim yanıtımız ise şu oldu: "Aşırı komünist önlemler almaya karar veremeyeceğimizi düşünüyorsanız yanılıyorsunuz." Ve karar verdik, bunu yaptık ve zafer kazandık. Bugün bu mevzileri tutamayacağımızı söylüyoruz, geri çekiliyoruz, çünkü gerekli mevzileri tutabilmek için yeterince mevzi ele geçirdik. Başta Menşevikler ve Sosyal-Devrimciler olmak üzere bütün Beyaz Muhafız güruh sevinç içinde bağırıyor: "Görüyorsunuz ya! Geri çekiliyorsunuz!..." Sevinin bakalım, böylece kendi kendinizi mutlu ediyorsunuz — diyoruz. Düşmanımızın pratik işlerle uğraşacak yerde kendi kendini mutlu etmekle uğraşması bizim yararımızadır. Sevinin bakalım, kendi kendinizi hayallerle mutlu kılarak bizim durumumuzu daha da iyileştiriyorsunuz. Geniş mevziler ele geçirdik, eğer 1917'den 1921'e kadar bu mevzileri ele geçirmemiş olsaydık, bir geri çekilme için gerek coğrafi, gerek ekonomik, gerekse de politik anlamda alana sahip olamazdık. Biz, köylülerle ittifak içinde iktidarı elimizde tutuyo-

ruz ve savaştan önce sunulan koşulları kabul etmek istemezseniz, savaştan sonra size daha kötü koşullar sunulacak. Bu, 1917-1921 yıllarının diplomatik, ekonomik ve politik tarihinde tam olarak tespit edilmiştir ve kesinlikle bir böbürlenme değildir. Bu basit bir tespittir, bunu unutmama konusunda basit bir uyarıdır. Kapitalist baylar Kasım (Ekim) 1917'de önerilerimizi kabul etmiş olsalardı bugünkünden beş kat fazlasına sahip olacaklardı. Üç yıl boyunca savaştınız. Elinize ne geçti? Hâlâ savaşı sürdürmek istiyor musunuz? İçinizden hepinizin kesinlikle savaş yürütmek istemediğini çok iyi biliyoruz. Öte yandan, umutsuz açlık felaketi sürdüğü, sanayimiz bu durumda olduğu müddetçe, 1917'den 1921'e kadar kazandığımız mevzilerin tümünü elimizde tutamayacağımızı biliyoruz. Bu mevzilerden birçoğunu terkettik. Fakat şimdi, ***kapitalistlere tavizler verme anlamında bu geri çekilmenin sona erdiğini*** söyleyebiliriz. Kendi gücümüzü ve kapitalistlerin gücünü tarttık. Rus ve yabancı kapitalistlerle anlaşmalar imzalamak anlamında bir dizi örnek keşif hareketi kaydettik ve biz şunu söylüyoruz ve ben Parti kongresinin de Rusya'nın yönetici partisi adına aynı şeyi söyleyeceğini umuyorum ve söyleyeceğinden eminim: ***Ekonomik geri çekilişimizi artık durdurabiliriz. Bu kadar yeter. Daha fazla geri çekilmeyeceğiz,*** bilakis güçlerimizi doğru biçimde geliştirmek ve gruplandırmakla uğraşacağız. Ekonomik geri çekilişimizi durduruyoruz derken, bu, içinde bulunduğumuz korkunç zorlukları bir an için bile unuttuğum ve sizi teskin ve teselli etmek istediğim anlamına gelmiyor. Geri çekilmenin sınırları ve geri çekilmeyi durdurup durdurmayacağımız sorununun karşı karşıya olduğumuz zorluklarla ilgisi yoktur. Karşı karşıya olduğumuz zorlukları biliyoruz. Rusya gibi bir köylü ülkesinde açlık felaketinin ne anlama geldiğini biliyoruz. Açlık felaketinin yol açtığı sıkıntıları ortadan kaldırmayı henüz başaramadığımızı biliyoruz. Ticaret yapmaya zorlanan ve dünyanın şimdiye kadar görmediği kadar çok miktarda kâğıt paranın tedavüle çıkarıldığı bir ülkede mali krizin[103] ne demek olduğunu biliyoruz. Bu zorlukları biliyoruz, ne kadar büyük olduklarını biliyoruz. Bu zorlukların hadsiz hesapsız olduğunu söylemekten korkmuyorum. Bu bizi kesinlikle korkutmu-

yor. Tersine işçi ve köylülere şunu açıkça söylemek bize güç veriyor: "Uğraşmak zorunda olduğunuz zorluklar bunlardır; Batılı güçlerden gelen tehlike budur. Gelin çalışalım ve görevlerimizi soğukkanlılıkla göze alalım!" Geri çekilmemizi durdurmamız bu tehlikeleri görmediğimiz anlamına gelmez. Bu tehlikeleri görüyoruz. Şöyle diyoruz: "Esas tehlike şuradadır: kıtlığın açtığı yaraları sarmak zorundayız. Bunları henüz saramadık. Mali krizi henüz aşamadık." Böylece geri çekilmenin durdurulmasına dair sözler, kesinlikle, artık temeli (yeni ekonominin) yarattığımız ve bundan böyle yolumuza düzenli biçimde devam edeceğimiz anlamında anlaşılmamalıdır. Hayır, henüz temeli yaratamadık. Henüz geleceğe rahatça bakamayız. Tehlikelerle kuşatılmış durumdayız; üzerinde yeterince konuştuğum askeri tehlikelerle ve köylülerin korkunç biçimde mahvoluşundan, açlık felaketinden, mali çöküşten oluşan ekonomik tehlikelerin bulunduğu ülke içindeki daha büyük tehlikelerle kuşatılmış durumdayız. Bu tehlikeler çok büyüktür. Bizden muazzam bir güç sarfı talep etmektedir. Bize savaşı dayatırlarsa, savaşmasını da biliriz. Fakat savaş yürütmek onlar için de kolay bir iş değildir. Onlar için 1918 yılında savaşı başlatmak ve 1919 yılında da sürdürmek kolaydı. Ne var ki 1922 yılına kadar köprülerin altından çok sular, kanlar ve daha başka birçok şey aktı. Batılı işçiler ve köylüler artık 1919 yılındaki gibi değiller kesinlikle. Ve bugün artık onlar Almanlara karşı savaşıldığı ve Bolşeviklerin Almanların elçisinden başka bir şey olmadıkları iddiasıyla aldatılamaz — artık bunu söylemek mümkün değildir. Ekonomik durumumuz nedeniyle paniğe kapılmıyoruz. Şu an Rus ve yabancı kapitalistlerle imzalanmış onlarca anlaşma var. Geçmişte ve şimdi karşı karşıya olduğumuz zorlukları biliyoruz. Rus kapitalistlerinin bu anlaşmaları neden kabul ettiklerini biliyoruz. Bu anlaşmaların hangi koşullar altında imzalandıklarını biliyoruz. Bu kapitalistlerin çoğu bu anlaşmaları pratikçi olarak, tüccar olarak imzalıyorlar. Biz de bunları tüccar olarak imzalıyoruz. Fakat her tüccar bir dereceye kadar politikayı hesaba katar. Eğer bu tüccar tam anlamıyla barbar bir ülkeden gelmiyorsa, büyük ölçüde sağlam ve güvenilir görünmeyen bir hükümetle iş yapmaz. Bunu yapacak olan bir

tüccar, tüccar değil, ancak bir aptaldır. Aptallar ise tüccarlar arasında ezici çoğunluğu oluşturmaz, çünkü ticari mücadelenin bütün mantığı onları ticaret sahasından uzaklaştırır. Geçmiş değerlendirmemiz şöyleydi: Denikin seni yendiyse, onu yenebileceğini kanıtla. Şimdi ise şöyledir: tüccar seni yendiyse, onu seninle iş yapmaya zorlayabileceğini kanıtla. Bunu kanıtladık. Rusya ve Batı Avrupa'nın en büyük kapitalist firmalarıyla bir dizi anlaşma yaptık. Biz onların ne imzaladığını biliyoruz. Onlar bizim ne imzaladığımızı biliyorlar.

Çalışmamızın önümüze koyduğu görevler şimdi biraz değişiyor. Bu konuda, zaten epeyce uzamış olan raporuma ek olarak birkaç şey söylemek istiyorum.

Cenova'nın göründüğü kadarıyla sonu görülmeyen yalpalamalar gösterdiği ve iç politikamızda çok fazla taviz verdiğimiz durumla bağıntılı olarak şunu söylemek zorundayız: ***"Yeter, başka taviz yok!"*** Kapitalist baylar meseleyi daha da uzatabileceklerini, ne kadar uzatırlarsa tavizlerin o kadar büyük olacağını sanıyorlarsa, tekrar ediyorum, onlara şu söylenmelidir: ***"Yeter, yarın hiçbir şey almayacaksınız!"*** Sovyet iktidarının ve onun zaferlerinin tarihinden hiçbir şey öğrenmedilerse eğer, keyifleri bilir. Biz kendi açımızdan herşeyi yaptık ve bunu bütün dünyaya açıkladık. Parti kongresinin de daha fazla geri çekilmeyeceğimizi onaylayacağını umuyorum. ***Geri çekilme bitmiştir*** ve bununla bağintılı olarak çalışmamız da değişmiştir.

Saptamak gerekir ki, bu sorun görüşülürken bizde hâlâ büyük bir asabiyet, neredeyse hastalıklı bir şey kendini hissettiriyor; olası her türlü plan yapılıyor, olası her türlü kararlar alınıyor. Bu vesileyle şunu belirtmek istiyorum. Dün "Izvestiya"da tesadüfen, Mayakovski'nin politik bir konu üzerine bir şiirini[89] okudum. Bu alanda kompetan olmadığımı kabul etmeme rağmen Mayakovski'nin şiirsel yeteneğinin hayranlarından değilim. Fakat politik ve idari açıdan uzun süredir böylesine eğlenmemiştim. Mayakovski şiirinde toplantılarla iyice dalga geçiyor ve durmaksızın toplantı üstüne toplantı yaptıkları için komünistlerle alay ediyor. Nazım sanatı konusunda birşey diyemeyeceğim

ama politikaya gelince, bunun tamamen doğru olduğunu garanti ederim. Gerçekten de bizler, ilanihaye toplantılar yapan, komisyonlar kuran, planlar hazırlayan insanlar durumuna düştük (ve bunun son derece budalaca bir durum olduğu söylenmelidir). Rus yaşamında böyle bir tip vardı: Oblomov.* Oblomov yatağında yatarak sürekli planlar kurardı. O tarihten beri çok zaman geçti. Rusya üç devrim geçirdi, fakat Oblomovlar hâlâ duruyor, çünkü sadece çiftlik sahibi değil, köylü de Oblomov'du ve sadece köylü değil aydın da, sadece aydın değil işçi ve komünist de Oblomov'du. Şunu söylemek için, nasıl toplantılar yaptığımıza, komisyonlarda nasıl çalıştığımıza bir bakmak yeter: ***eski Oblomov hâlâ burada, doğru dürüst bir şeyin ortaya çıkması için onu uzun süre yıkamak, temizlemek, dövüp silkelemek gerekir.*** Bu bakımdan durumumuzu herhangi bir hayale kapılmadan değerlendirmek zorundayız. Sosyal-Devrimcilerin yaptığı gibi "devrimi" büyük harfle yazanlara hiçbir zaman öykünmedik. Fakat Marx'ın devrim sırasında daha az değil, hatta bazen daha çok aptallıklar yapıldığı yolundaki sözlerini tekrarlayabiliriz.[90] Bu aptallıklara soğukkanlılıkla ve korkmadan bakmak gerekir — biz devrimciler bunu öğrenmek zorundayız. Bu devrimde, geri döndürülemez, nihai olarak zafere ulaşmış ve artık bütün dünyanın bildiği öyle çok şey başardık ki, mahcubiyete ve asabiyete kapılmamıza asla gerek yok. Şu an durum şöyle: yaptığımız keşfe dayanarak yaptıklarımızı gözden geçiriyoruz — bu gözden geçirme çok büyük öneme sahiptir, yolumuza ondan hareketle devam etmek zorundayız. Ve kapitalistlere karşı mücadeleden başarıyla çıkmamız gerekiyorsa, yeni yolumuzda kararlılıkla yürümeliyiz. ***Tüm örgütü öyle inşa etmeliyiz ki, ticari girişimlerin başında bu alanda deneyimi olmayan insanlar bulunmasın.*** Bizde bir kuruluşun başına bir komünisti getirmek, herkesin güvendiği, komünizm mücadelesinde sınan-

* *Geçen yüzyılın ellili yıllarından Gonçarov'un bir romanının başkahramanı; başlayan kapitalist çağı kavramayan, pratikte bir şeyler yapmaya kalkışmadan derin derin düşünen, planlar kuran eski, ataerkil çiftlik sahibi tipi. Oblomov adı (Oblomov ruhu) Rusçada darbımesel haline gelmiştir.* ***—Alm. Red.***

mış, hapiste yatmış, fakat ticaretten hiç anlamayan bir insanı getirmek olağandır, böyle biri bir devlet tröstünün başına getirilir. Böyle biri bir komünist olarak tartışmasız bütün erdemlere sahiptir, yine de onu bir tüccar faka bastıracaktır ve bunda da haklıdır. Çünkü son derece yararsız bir biçimde, bağlılığından aklı başında hiç kimsenin kuşku duymayacağı en değerli, en mükemmel bir komünist, becerikli, işini sorumlulukla yerine getiren ve işini en özverili komünistten çok daha iyi yapacak bir tezgâhtarın bulunması gereken yere getirilmiştir. Oblomov ruhumuz burada da kendini gösterir. Pratik icracı çalışmaya, mükemmel özelliklere sahip, fakat bu iş için tamamen işe yaramaz olan komünistleri yerleştirdik. Devlet kurumlarında kaç komünist görev yapıyor? Elimizde en titiz Alman bilginini bile hayran bırakacak muazzam belgeler, sağlam çalışmalar var, dağlar kadar evrak var, bunların içinde insanın yolunu bulabilmesi için Istpart'ın[91] elli çarpı elli yıl çalışması gerekir, fakat pratikte bir devlet tröstünde hiçbir şey elde edemez ve kimin neden sorumlu olduğunu öğrenemezsiniz. Gereğinden fazlasına sahip olduğumuz ve büyük bir gayretle yenilerini çıkardığımız, Mayakovski'nin anlattığı kararnamelerin pratikte uygulanışı denetimsiz kalmaktadır. Sorumlu komünist fonksiyonerlerin emirleri yerine getiriliyor mu? Bu fonksiyonerler bu işi örgütlemeyi beceriyorlar mı? Hayır, beceremiyorlar, ve iç politikamızın belkemiğinin değişmesinin nedeni de budur. Toplantılarımız ve komisyonlarımız nedir? Çoğu kez bir oyun. Parti temizliğine başlayıp kendimize şunu söylediğimizden beri işler iyileşmiştir: "Kendi çıkarını düşünenler, Parti'ye yaltaklanarak yanaşmış olanlar, hırsızlar, defolun!" Yaklaşık yüzbin kişiyi Parti'den attık ve bu çok iyi, fakat bu sadece bir başlangıç. Parti Kongresi'nde bu sorunu layıkıyla ele alacağız. Ve sonra, öyle inanıyorum ki, şimdi sadece komisyonlar kurup hiçbir pratik çalışma yapmayan, yapmayı beceremeyen onbinlerce kişinin kaderi de aynı olacak. Ve bu yolla kendimizi arındırdıktan sonra Partimiz gerçek çalışmayla uğraşacak ve bunu askeri alanda yapmayı başardığı gibi başaracak. Elbette bu birkaç ayda, hatta bir yılda olacak bir iş değil. Bu sorunda taş gibi katı olmalıyız. Çalışmamızın niteliğinin değiştiğini söylemekten korkmuyoruz.

Bizde en kötü iç düşman, sorumlu (ve sorumlu olmayan) Sovyet görevlerinde bulunan ve güvenilir insan olarak genel kabul gören bir komünisttir. İşini gerçi biraz kötü yapıyor, ama buna karşılık içmiyor. İhmalciliğe karşı mücadele etmeyi öğrenmemiş, onunla mücadele etmeyi bilmiyor, onu gizliyor. ***Bu düşmandan kurtulmak zorundayız ve bütün sınıf bilinçli işçi ve köylülerin yardımıyla onu sıkıştıracağız. Bu düşmana, bu akılsızlığa, bu Oblomov ruhuna karşı mücadelede bütün partisiz işçi ve köylü kitleler tek bir vücut gibi Komünist Partinin öncüsünü izleyeceklerdir. Burada yalpalamalar olamaz.***

Sözlerimin sonuna geldim ve kısaca özetlemek istiyorum. Cenova oyunu, onun etrafında oynanmakta olan birdirbir oyunu bizi en ufak biçimde yalpalatmayacak. Şimdi artık bizi tutamayacaklar. ***Tüccarlara gidip onlarla iş ilişkileri kuruyoruz, taviz politikamızı sürdürüyoruz ama tavizlerin sınırları saptanmış durumdadır.*** Şimdiye kadar anlaşmalarımızda tüccarlara verdiğimiz şeyler yasamamızda geriye atılmış bir adımdı, bundan daha geriye gitmeyeceğiz.

Bununla bağıntılı olarak iç politikada, özellikle ekonomik politikada ana görevlerimiz değişmektedir. Yeni kararnamelere, yeni makamlara, yeni mücadele yöntemlerine ihtiyacımız yok. ***İhtiyacımız olan şey insanların uygunluğunun denetlenmesi, gerçek uygulamanın denetlenmesidir.*** Bundan sonraki temizlik kendini idareci ***zanneden*** komünistlere karşı yapılacaktır. Bu komisyonlarla, konferanslarla, görüşmelerle uğraşan fakat basit pratik iş görmeyenler, propaganda, ajitasyon ve diğer yararlı çalışma alanlarına geçsin. Oturup özel, karışık bir şey icat ediyorlar ve kendilerini Yeni Ekonomik Politikamızın olduğu ve yeni bir şeyler icat etmek gerektiğiyle savunuyorlar. Fakat asıl yapmakla görevli oldukları işler yapılmıyor. Kendilerine emanet edilen parayı tasarruf etmeye, emanet edilen bir kuruşu iki kuruş etmeye bakmıyor, tersine Sovyet parasıyla milyarlık, trilyonluk planlar kuruyorlar. Bu belaya karşı mücadele edeceğiz. ***İnsanları denetlemek ve işin gerçek uygulanışını denetlemek,*** bütün çalışmanın, bütün politikanın belkemiği şimdi buradadır, sadece buradadır. Bu birkaç ayın, bir

yılın işi değil, yılların işidir. Çalışmanın belkemiğinin şimdi nerede olduğunu Parti adına resmen ifade etmeli ve safları buna uygun olarak yeniden düzenlemeliyiz. O zaman, köylü kitlelerce desteklenen Bolşevik proleter iktidarın şimdiye kadar ele aldığı bütün çalışma alanlarında olduğu gibi bu yeni alanda da muzaffer olacağız.

PARTİ'YE YENİ ÜYE ALIM KOŞULLARI ÜZERİNE[92]

V. M. Molotov'a İki Mektup

1

Molotov Yoldaşa

MK Plenumuna aşağıdaki önergemi sunmanızı rica ediyorum:

Parti'ye yeni üyeler alırken adaylık süresinin uzatılmasını son derece önemli görüyorum. Zinovyev'de* bu süre işçiler için altı ay, diğerleri için bir yıl olarak saptanmıştır. Ben altı aylık adaylık süresini sadece büyük sanayi girişimlerinde fiilen on yıldan az çalışmamış işçiler için olduğu gibi bırakmayı öneriyorum. Diğer işçiler için birbuçuk yıl, köylüler ve kızıl askerler için iki yıl, tüm diğerleri için ise üç yıl olarak saptanmalıdır. MK'nın ve Merkez Kontrol Komisyonu'nun ortak rızasıyla özel istisnalara izin verilmelidir.

Ben, Zinovyev tarafından önerilen kısa süreleri değiştirmeden kabul etmeyi son derece tehlikeli buluyorum. Hiç kuşku yok ki bizde bü-

* *Burada sözkonusu olan, Zinovyev'in, XI. Parti Kongresi'ne sunduğu "Parti'nin Sağlamlaştırılması Üzerine" adlı raporundaki tezlerdir.* ***—Alm. Red.***

yük sanayi anlamında en ufak ciddi eğitimden geçmemiş insanlar sürekli işçi olarak nitelenmektedir. Çoğu zaman, tesadüfen ya da kısa süre için işçi durumuna gelmiş katıksız küçük-burjuvalar işçi kategorisine giriyorlar. Tüm akıllı Beyaz Muhafızlar kesinlikle, Partimizin sözde proleter karakteri nedeniyle Parti'de küçük mülk sahibi unsurun, hem de kısa sürede üstünlük kazanmasına karşı bağışıklı olmamasına oynuyorlar. Ülkemizde egemen olan özensiz, sistemsiz çalışma tarzı sürerken, kısa adaylık süreleri gerçekte, adayların gerçekten bir ölçüde denenmiş komünistler olup olmadığı hakkında her türlü ciddi denetimin yokluğu anlamına gelecektir. 300.000 ila 400.000 Parti üyemiz varsa, bu sayı da aşırı yüksektir, çünkü kesinlikle bütün veriler bugünkü Parti üyelerinin eğitim düzeyinin yetersiz olduğunu göstermektedir. O nedenle ben adaylık süresinin uzatılmasında ve ayrıca Örgütlenme Bürosu'nun adaylık süresini boş bir formalite olmaktan çıkarıp gayet ciddi bir deneme süresine dönüştürecek koşulları hazırlamak ve sıkı biçimde uygulamakla görevlendirilmesinde özellikle ısrar ediyorum.[93]

Bu sorunu Parti Kongresi'nde özel bir dikkatle ele almak gerektiğine inanıyorum.

Lenin

24 Mart 1922

2
Molotov Yoldaşa

Parti Kongresi'nde Parti'ye yeni üye alım koşulları sorun.
ele alınmadan önce okumaları için tüm MK üyelerine
vermesi ricasıyla

Yeni üyelerin Parti'ye alınması için adaylık süresi üzerine 25 Mart'taki Plenumda alınan kararı inceledikten sonra Parti Kongre-

si'nde bu karara karşı itirazda bulunmak istiyorum. Fakat Parti Kongresine katılamama endişesi taşıdığım için aşağıdaki açıklamalarımı okumanızı rica ediyorum:

Şu an üyelerinin ezici çoğunluğu itibariyle Partimizin yeterince proleter olmadığına kuşku yoktur. Bunu kimsenin reddedemeyeceğini düşünüyorum ve istatistik temelinde yapılacak basit bir karşılaştırma bu iddiayı doğrulayacaktır. Savaştan beri Rusya'da fabrika işçileri eskisinden çok daha az proleter durumdadır, çünkü savaş sırasında fabrikalara askerlik hizmetinden kaçmak isteyenler girdiler. Bu herkesçe bilinen bir olgudur. Öte yandan şu anda Partimizin genelde ortalama olarak (üyelerinin muazzam çoğunluğunun seviyesi alındığında), gerçekten proleter bir önderlik için böyle zor bir anda, hele hızla bağımsız bir sınıf politikasına uyanan köylülüğün ezici üstünlüğü koşullarında gerekli olandan politik olarak çok daha az eğitimli olduğuna da kuşku yoktur. Ayrıca bugün hükümet partisine katılma hevesinin son derece büyük olduğu da gözönüne alınmalıdır. Proleter her şeye çok uzak olan kimlerin Bolşeviklerin başarılarından etkilendiğini görmek için "Smena Vek"çilerin[101] yazınsal ürünlerini gözönüne getirmek yeter. Cenova Konferansı'nda yeni bir politik başarı elde edersek, proleter herşeye doğrudan düşman ve küçük-burjuva unsurların Parti'ye akını dev boyutta artacaktır. İşçiler için altı aylık bir adaylık süresi bu akını hiçbir şekilde durduramayacaktır, çünkü böyle kısa bir adaylık süresince yapay davranmak kadar kolay bir şey yoktur, hele ki bizim koşullarımız altında birçok aydın ve yarı-aydın unsur için işçi olmak hiç de zor olmayacaktır. Bütün bunlardan ben şu sonucu çıkarıyorum ve Beyaz Muhafızların Partimizin proleter olmayan bileşimini hesaplıyor olmaları benim gözümde bu sonucu pekiştirmektedir ki, adaylık süresini önemli ölçüde uzatmak zorundayız ve işçiler için adaylık süresi altı ay olarak kalacak olursa, kendimizi ve başkalarını aldatmamak için, "işçi" kavramını mutlaka, bu kavramın içine sadece, gerçekten de yaşayışları sonucunda proleter psikolojiyi benimsemiş olmaları gereken-

ler girecek şekilde doldurmak gerekmektedir. Bu psikolojiyi benimsemek ise herhangi bir yan niyetle değil ekonomik ve sosyal varoluş biçimi nedeniyle uzun yıllar fabrikada bulunmadan olanaksızdır.

Gözlerimizi gerçeğe kapamak istemiyorsak, bugün Parti'nin proleter politikasının Parti'nin bileşimi tarafından değil, Parti'nin eski muhafız kıtası denebilecek son derece ince katmanın muazzam, eksilmemiş otoritesi tarafından belirlendiğini kabul etmek gerekir. Bu katman içinde küçük bir iç mücadele, bu katmanın otoritesinin yok olmasa bile zayiflamasına ve artık kararları bu katmanın belirleyememesine yetecektir.

O nedenle: 1) bütün adaylık sürelerini uzatmak; 2) Adaylık süresinden gerçekten geçmenin neleri içereceği, adaylık süresinden gerçekten geçildiğini ve bu sürenin boş bir formalite olarak kalmamasını denetlemek için somut ve pratik koşulların neler olması gerektiğini özellikle ayrıntılı biçimde saptamak zorunludur; 3) yeni Parti üyelerinin alımı hakkında karar verecek kurumlarda bir şartlı çoğunluk oluşturulmalıdır; 4) alım sadece İl Komitelerinin kararlarına değil, aynı zamanda Kontrol Komisyonlarının kararlarına da bağlı olmalıdır; 5) Partinin, proleter politikayı tam bilinçle uygulayan komünist olmayan Parti üyelerinden kurtulmasını kolaylaştıracak başka önlemler hazırlanmalıdır. Parti için yeni bir genel temizlik önermiyorum, çünkü bunun şu an pratikte uygulanamaz olduğuna inanıyorum, fakat Parti'nin fiilen temizlenmesi, yani mevcudunun azaltılması için herhangi bir yol bulunmalıdır, ve bu konu üzerine düşünülürse, inanıyorum ki bir dizi uygun önlem bulunabilecektir.

Eğer mümkünse, bu yazıyı okuyan MK üyelerinden, Halk Komiserleri Konseyi'nin sekreterlerinden birinin adresine kısa bir telefonogramla da olsa bana yanıt vermelerini rica ediyorum.

Lenin

26 Mart 1922

RKP(B) XI. PARTİ KONGRESİ'NE MERKEZ KOMİTESİ'NİN SİYASİ RAPORU[94]

27 Mart 1922

Yoldaşlar! İzninizle MK Siyasi Raporu'na yılın başından değil sonundan başlıyorum. Bugün politikada en güncel sorun Cenova'dır. Fakat basınımızda bu konuya ilişkin çok fazla şey söylendiği ve ben de yayınlanmış bulunan 6 Mart'taki konuşmamda* bu sorun hakkında önemli olan hususları ifade etme fırsatı bulduğum için, eğer sizden sorunun ayrıntılarını açıklamam yönünde herhangi özel bir talep gelmezse, sorunun ayrıntılarına girmemek için izninizi istiyorum.

Cenova meselesini genel olarak hepiniz biliyorsunuz, çünkü basın bu soruna epeyce yer vermiştir, hatta bana göre, genelde inşa çalışmamızın, özelde ekonomik inşa çalışmamızın gerçek, pratik ve acil sıkıntılarının zararına aşırı çok yer vermiştir. Avrupa'da, bütün burjuva ülkelerde, kolayca anlaşılabileceği gibi, kafaları Cenova üzerine olası

---

* *Bkz. elinizdeki Cilt, s. 334 vd.* —***Red.***

her türlü ıvır zıvırla meşgul etmeyi ya da doldurmayı pek seviyorlar. Ve bu kez (aslında sadece bu kez değil) biz de onlara öykündük, hem de çok fazla öykündük.

MK'da en iyi diplomatlarımızdan bir delegasyon oluşturmak için en titiz önlemleri aldığımızı söylemeliyim (artık gayet önemli sayıda Soyvet diplomatımız var, işler Sovyet Cumhuriyeti'nin başlarında olduğu gibi değil artık). MK'da Cenova'daki diplomatlarımız için yeterince ayrıntılı direktifler kaleme aldık, bunun için çok zaman harcadık, bunları birçok kez görüştük ve tekrar tekrar yeniden görüştük. Burada sorunun —savaş sorunu demek istemiyorum, çünkü bu sözcük yanlış anlamaya yol açabilir, fakat her halükârda— rekabet sorunu olduğu açıktır. Burjuva kampta diğer eğilimlerden çok daha güçlü olan ve Cenova Konferansı'm boşa çıkarmaya eğilimli olağanüstü güçlü bir akım var. Bu konferansın ne pahasına olursa olsun yapılmasını isteyen, konferansın toplanmasına çabalayan başka akımlar var. Sözünü ettiğimiz bu son akımlar şu an üstünlük kazanmıştır. Son olarak bütün burjuva ülkelerin kampında pasifist olarak nitelenebilecek ve tüm İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonal'in de içinde sayılması gereken bir akım var. Bu, burjuvazinin bir dizi pasifist öneriyi uygulamaya ve pasifist politikaya benzer bir politika çizmeye çalışan kampıdır. Komünistler olarak bizim bu pasifizm hakkında burada anlatılması tamamen gereksiz olan kesin görüşlerimiz var. Bizim Cenova'ya komünistler olarak değil, tüccarlar olarak gittiğimiz açıktır. Biz ticaret yapmak zorundayız, onlar ticaret yapmak zorunda. Biz bu ticaretin bizim yararımıza olmasına çabalıyoruz, onlar da kendi yararlarına olmasına çabalıyorlar. Mücadelenin nasıl gelişeceği, çok büyük ölçüde olmasa da diplomatlarımızın becerisine bağlı olacaktır.

Cenova'ya tüccar olarak gittiğimize göre, burjuva kampın sorunu savaşla çözmeye eğilimli temsilcileriyle mi, yoksa burjuva kampın en kötüsü de olsa pasifizme eğilimli ve komünizm açısından değerlendirildiğinde en küçük eleştiriye bile dayanamayacak olan temsilcileriyle mi ilişkide olacağımız bizim için önemsiz değildir. Bu farkı kavrama-

yan ve pratik hedeflerine ulaşmak için taktiğini buna uydurmayı bilmeyen bir tüccar kötü bir tüccardır.

Cenova'ya ticareti genişletme ve ticaretin en fazla ve başarıyla gelişebileceği koşulları yaratma pratik hedefiyle gidiyoruz. Ne var ki Cenova Konferansı'nın başarısı için güvence veremeyiz. Buna güvence vermek istemek gülünç ve saçma olurdu. Cenova'nın şu dönemde sunduğu olanakları son derece soğukkanlı ve dikkatli değerlendirdiğimde, bu hedefimize ulaşacağımızı söylemenin yine de abartılı olmayacağına inanıyorum.

Eğer oradaki muhataplarımız yeterince akıllı olup fazla dikkafalı davranmazlarsa Cenova yoluyla; eğer dikkafalı olmak isterlerse Cenova'sız. Fakat hedefimize ulaşacağız!

Bütün kapitalist güçlerin ertelenemez, acil, son yıllarda iyice ortaya çıkan pratik çıkarları, Rusya'yla ticaretin gelişmesi, düzenlenmesi ve genişlemesini gerektirmektedir. Bu tür çıkarlar bir kez mevcutsa, kavga edilebilir, dalaşılabilir, hatta çeşitli kombinezonlarda ayrılmabilir de —hatta böyle bir ayrılmanın olması mümkündür—, fakat sonunda bu temel ekonomik gereklilik kendi yolunu açacaktır. Ben bu bakımdan sakin olabileceğimizi sanıyorum. Tarih için güvence vermiyorum, başarıyla sonuçlanacağına güvence vermiyorum, fakat tam da bu toplantıda, Sovyet Cumhuriyeti'yle diğer kapitalist dünya arasında normal ticari ilişkilerin gelişmesinin kaçınılmaz olarak devam edeceği oldukça kesin bir şekilde söylenebilir. Bu süreçte hangi kesintilerin ortaya çıkabileceği konusunda raporumun ilgili bölümünde konuşacağım ve Cenova sorunu hakkında kendimi bununla sınırlayabileceğimi düşünüyorum.

Sorunu daha ayrıntılı öğrenmek isteyebilecek ve gazetelerde yayınlanan delegasyon üyelerinin listesinden memnun olmayabilecek yoldaşların bir komisyon ya da seksiyon seçerek bütün MK belgelerini, yazışmaları, talimatları öğrenebilecekleri açıktır. Elbette ayrıntıları sınırlı saptadık, çünkü şimdiye kadar Cenova'da kimin masaya otura-

cağı ve hangi koşulları ya da önkoşulları veya ihtiraz kayıtlarını ileri sürecekleri tam olarak bilinmiyor. Bütün bunları burada analiz etmek son derece yararsız, hatta inanıyorum ki pratikte olanaksız olacaktır. Tekrar ediyorum, Parti Kongresi bir seksiyon ya da komisyon aracılığıyla sorunla ilgili bütün belgeleri, yayınlanmış olanları ve MK'nın elindekileri elde etme tam imkânına sahiptir.

Söylenenlerle yetinmek istiyorum, çünkü en büyük zorluklarımızın bu sorunda olmadığından eminim. Tüm Parti'nin esas dikkatini yöneltmesi gereken şey bu değildir. Avrupa'nın burjuva basını, emekçi kitleleri aldatmak için bu konferansın önemini yapay ve kasıtlı olarak şişiriyor ve abartıyor (bu demokratik ülkelerin ve cumhuriyetlerin tümünde bütün burjuva basının onda dokuzu böyle yapıyor). Bu basından bir parça etkilendik. Her zaman olduğu gibi gazetelerimiz hâlâ eski burjuva geleneklerden etkileniyorlar, yeni sosyalist yola geçmek istemiyorlar; ve konunun hakettiğinden çok daha fazla yaygara kopardık. Aslında Cenova komünistler için, özellikle 1917'den bu yana son derece ciddi yıllar görüp geçirmiş, o zamandan bu yana politikanın son derece ciddi kombinezonlarını yaşamış bizler için özel bir zorluk oluşturmamaktadır. Bu sorunda sadece MK'da değil, bir bütün olarak Partimiz içinde de herhangi bir görüş ayrılığı ya da kavga çıktığını anımsamıyorum. Bu çok doğal, çünkü burada komünistler açısından, aralarındaki çeşitli eğilimler göz önüne alındığında bile tartışılacak bir şey yoktur. Tekrar ediyorum, Cenova'ya tüccarlar olarak, başlamış bulunan, devam eden ve kimileri şu ya da bu süre için bunu zorla kesintiye uğratmayı başarsalar bile, sonra kaçınılmaz olarak yeniden gelişecek olan ticaretin gelişmesi için en avantajlı biçimleri bulmak amacıyla gidiyoruz.

O nedenle Cenova hakkında bu kısa açıklamalarla yetiniyor ve bana göre, geçtiğimiz yılda ve önümüzdeki yılda politikanın esas sorunlarını oluşturan sorunlara geçiyorum. Bana öyle geliyor ki (daha doğrusu en azından böyle bir alışkanlığım var), MK Siyasi Raporu'nda sadece rapor yılında neler olduğu hakkında değil, aynı zamanda rapor

yılında ortaya çıkan en önemli, en temel politik dersler hakkında da konuşmalıyız ki bir sonraki yıl için bir şeyler öğrenelim, o yıl için politikamızı doğru saptayalım.

Esas sorun elbette Yeni Ekonomik Politika'dır. Tüm rapor yılına damgasını vuran sorun buydu. Bu yıl herhangi bir büyük, ciddi ve geri döndürülemez kazanım elde ettiysek (bu benim için henüz kesin değildir), bu kazanım sadece, bu Yeni Ekonomik Politika'nın esasları hakkında birşeyler öğrenmiş olmamızdır. Gerçekten de bu yıl Yeni Ekonomik Politika alanında olağanüstü çok şey öğrendik. Gerçekten bir şeyler öğrenip öğrenmediğimizin ve ne ölçüde öğrendiğimizin sınanmasının sonuçlarını büyük ihtimalle ancak olayların daha sonraki gelişmesi, bizim irademize çok az bağlı olan eli kulağındaki mali kriz gibi olaylar gösterecektir. Bütün düşüncelerin, bu yılda edinilen deneyimin değerlendirilmesinin ve gelecek yıl için pratik dersler çıkarılmasının esası olarak Yeni Ekonomik Politikamız açısından gözönüne alınması gereken en önemli şeyin şu üç nokta olduğunu düşünüyorum.

Birincisi, bizim için Yeni Ekonomik Politika herşeyden önce köylü ekonomisiyle Smiçka'yı (birleşme) gerçekten başarıp başarmadığımızı kontrol etme aracı olarak önemlidir. Bütün dikkatlerin ve bütün güçlerin esas olarak istilaya karşı savunma görevine yöneldiği ya da onun tarafından massedildiği devrimimizin bir önceki döneminde bu birleşme üzerinde doğru dürüst düşünmemiz olanaksızdı — yapmamız gereken başka işler vardı. Dünya emperyalizminin dev güçleri tarafından hemen ezilme tehlikesini püskürtme göreviyle, bu kesinlikle ertelenemez ve doğrudan görevle karşı karşıya bulunurken, bu birleşme bir dereceye kadar ihmal edilebilirdi ve edilmesi zorunluydu.

Son Parti Kongresi'nde Yeni Ekonomik Politika'ya geçiş olağanüstü bir görüş birliğiyle, hatta (genelde büyük bir görüş birliği içinde olmasıyla sivrilen) Partimiz içindeki diğer sorunlardan çok daha büyük bir ittifakla kararlaştırılmıştı. Bu birlik, sosyalist ekonomiye geçişin yeni bir biçiminin kesinlikle zorunlu hale geldiğini gösterdi. Birçok sorunda görüş birliğinde olmayan, durum hakkında farklı bakış açıla-

rından tavır takınan insanlar, görüş birliği içinde, hızla ve yalpalamadan, aslında sosyalist ekonomiye, sosyalist ekonominin temellerinin kurulmasına hiç de yaklaşmadığımız ve işe koyulmanın tek yolunun Yeni Ekonomik Politika olduğu görüşünde birleştiler. Savaş olaylarının gelişmesi sonucunda, politik olayların gelişmesi sonucunda, eski uygar Batı'da kapitalizmin gelişimi ve sömürgelerde sosyal ve politik ilişkilerin gelişmesi sonucunda eski burjuva dünyada, ülkemizin ekonomik olarak en geri olmasa da en geri ülkelerden biri olduğu bir anda, ilk gediği açmak zorunda kaldık. Ülkemiz köylülüğünün ezici çoğunluğu küçük bireysel iktisat yapmaktadır. Hedeflediğimiz komünist toplum programından derhal gerçekleştirebildiğimiz hususların inşası belli bir dereceye kadar, savaşın bu hususta hiçbir yalpalamaya izin vermediğiyle gerçekçelendirerek son derece ağır vergiler koyduğumuz en geniş köylü kitleler içinde olup bitenin dışında cerayan etmekteydi. Ve bu gerekçe kaçınamadığımız hatalara rağmen köylülük tarafından genel olarak kabul edildi. Köylü kitlesi, sırtına yüklenen ağır yükün, çiftlik beylerine karşı işçi-köylü iktidarını koruyabilmek, devrimin bütün kazanımlarını elimizden almakla tehdit eden kapitalist istila tarafından ezilmemek için zorunlu olduğunu genelde görüyor ve kavrıyordu. Ne var ki ulusallaştırılmış, toplumsallaştırılmış fabrikalarda, tesislerde, Sovyet çiftliklerinde kurulan iktisatla köylü iktisadı arasında bir birleşme yoktu.

Bunu geçtiğimiz Parti Kongresi'nde açıkça gördük. Bunu öylesine net biçimde gördük ki, Yeni Ekonomik Politika'nın kaçınılmaz olup olmadığı sorununda Parti içinde hiçbir yalpalama olmadı.

Bu kararımızın yurtdışındaki her türden Rus partilerinin olağanüstü çok sayıdaki yayın organlarında nasıl değerlendirildiğini izlemek eğlendiricidir. Bu değerlendirmeler arasındaki fark çok küçüktür: Bunlar, geçmişte yaşamaya devam ederek, Sol Komünistlerin hâlâ Yeni Ekonomik Politika'ya karşı olduklarını iddia ediyorlar. Bu kişiler 1921 yılında 1918 yılında olanları ve ülkemizde Sol Komünistlerin bile çoktan unuttuğu şeyleri anımsıyor, bunları tekrar tekrar geviş getiriyor ve

Bolşeviklerin bilindiği gibi hilebaz ve yalancı olduklarını, bu konuda aralarında görüş ayrılıkları bulunduğunu Avrupa'dan gizlediklerini iddia ediyorlar. İnsan bunları okuduğunda şöyle düşünüyor: Yanılgılarının esiri olmaya devam etsinler. Ülkemizde olup bitenler hakkında bu fikirlere sahip olduklarına göre, şimdi yurtdışına kaçmış bulunan geçmişteki sözümona bu çok kültürlü insanların bilgi derecesini ölçebilir insan. Bizde hiçbir görüş ayrılığının olmadığını biliyoruz, çünkü sosyalist ekonominin temellerini kurmak için başka bir uygulamanın zorunluluğu herkes için açıktı.

Köylü iktisadının oluşturmaya çalıştığımız bu yeni iktisatla birliği yoktu. Şimdi var mı? Henüz değil. Bunu yeni oluşturmaya başlıyoruz. Yeni Ekonomik Politika'nın basınımızda hâlâ aranması gereken yer dışında heryerde arandığı tüm anlamı sadece ve sadece şurada yatmaktadır: Çok büyük çabalarla yaratmakta olduğumuz bu yeni ekonomiyle birleşmeyi sağlamak. Ve başarımız da bundan ibarettir, aksi halde komünist ve devrimci olmazdık.

Yeni ekonomiyi, eski herhangi bir şeyi dikkate almadan tamamen yeni biçimde kurmaya başladık. Ve bu işe başlamamış olsaydık, daha ilk aylarda, daha ilk yılda yenilgiye uğrardık. Fakat bu, tam bir cesaretle başladığımız yeni ekonomiyi, değiştirmeksizin aynı biçimde sürdürme konusunda ısrarlı olduğumuz anlamına gelmez. Bu nerden çıkıyor? Hiçbir yerden.

Ta baştan itibaren, yepyeni bir eser yaratacağımızı ve daha gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işçi yoldaşlar hızla yardımımıza gelmezlerse eserimizin olağanüstü zor olacağını ve hiç kuşkusuz bir dizi yanlış yapılacağını söyledik. Esas mesele, böyle yanlışların nerelerde yapıldığını soğukkanlılıkla görmeyi bilmek ve her şeyi temelden değiştirmektir. Her şeye iki kez değil defalarca yeniden başlamak zorunda kalındığında dünyanın şimdiye kadar görmediği kadar büyük bu göreve, önyargısız, soğukkanlılıkla yaklaştığımız görülecektir.

Bugün Yeni Ekonomik Politika'da temel şey, geçtiğimiz yılın de-

neyimini doğru biçimde özümsemektir. Bunu yapmak gerekir ve bunu yapmak istiyoruz. Ve buna ne pahasına olursa olsun ulaşmak istiyorsak (istiyoruz ve ulaşacağız!) şunu bilmek zorundayız: Yeni Ekonomik Politika'nın temel, tayin edici ve her şeyin üzerindeki görevi, kurmaya başladığımız (çok kötü, çok beceriksizce de olsa tamamen yeni sosyalist bir ekonomi, yeni bir üretim, yeni bir paylaşım temelinde yine de kurmaya başladığımız) yeni ekonomiyle milyonlarca köylünün ekonomisi olan köylü ekonomisi arasında birliğin oluşturulmasıdır.

Bu birlik yoktu ve öncelikle bu birliği kurmak zorundayız. Her şey bu düşünceye tabi kılınmalıdır. Yeni Ekonomik Politika'nın, beceriksizce kurmaya başladığımız şeyi yıkmayıp bu birliği sağlamayı ne ölçüde başardığını aydınlatmamız gerekiyor.

Ekonomimizi köylülükle birlikte kuruyoruz. Ekonomimizi tekrar tekrar değiştirmek ve onu büyük sanayi ve tarımda yaptığımız sosyalist çalışmayla, her köylünün uğraştığı ve filozofluk yapmadan (açlıktan ölme tehlikesinden çıkmak ve kurtulmak isterken nasıl filozofluk yapsın ki) yokluktan kurtulmak için elinden geldiğince çaba sarfettiği çalışma arasında birlik olabilecek şekilde biçimlendirmeliyiz.

Bu birliği açığa çıkarmalıyız ki açıkça görebilelim, tüm halk görebilsin, tüm köylü kitlesi, bugünkü ağır, inanılmaz biçimde harabolmuş, korkunç yoksul, acı dolu yaşamıyla, uzaktaki sosyalist idealler adına yapılan çalışma arasında bir bağ olduğunu görebilsin. Sade emekçi insanın, kendi durumunda belli bir iyileşme elde ettiğini anlamasını sağlamalıyız; hem de bu iyileştirmenin çiftlik sahipleri egemenliği ve kapitalizm döneminde olduğu gibi küçük bir köylü kesimi için olmadığı, iyileşme yönündeki her adımın (tartışmasız iyileştirmeler, hem de büyük iyileştirmeler olmuştur), hiçbir köylünün unutmadığı ve Rusya'da onlarca yıl unutmayacağı dalga geçme, hakaret, alayla, kitlenin şiddete maruz kalmasıyla birlikte görüldüğü iyileştirmelerden olmadığı gösterilmelidir. Hedefimiz bir birlik oluşturmak, köylüye, köylü açısından bakıldığında uzak, hayali şeylerle değil, kendisinin anlayabileceği, bildiği ve bugün bütün yoksulluğuna rağmen ulaşılabilir olan şeylerle

başladığımızı eylemlerle kanıtlamak; ona yardım etmeyi bildiğimizi, komünistlerin, bugün zor bir durumda bulunan yoksul düşmüş, sefalet içinde açlık eziyeti çeken küçük köylüye derhal yardım ettiklerini kanıtlamaktır. Ya bunu kanıtlayacağız, ya da o bizi mahvedecek. Bu tamamen kaçınılmazdır.

Demek ki Yeni Ekonomik Politika'nın önemi buradadır, tüm politikamızın temeli budur. Bizim için Yeni Ekonomik Politika'nın uygulandığı geçtiğimiz yıldan çıkarılacak başlıca ders, ve gelecek yıl için deyim yerindeyse başlıca politik düsturumuz budur. Köylü bize kredi açıyor ve yaşadıklarından sonra elbette kredi açmadan edemez. Çoğunluk olarak köylü onaylıyor: "Şimdi beceremiyorsanız biz de bekleriz, belki daha öğrenirsiniz." Fakat bu kredi sonsuza kadar süremez.

Bunu bilmek ve krediyi aldıktan sonra hiç olmazsa biraz acele etmek gerekir. Köylü ülkesinin, ticari bir kavram kullanacak olursak peşin ödeme talep ederek artık kredi vermeyeceği anın yaklaştığını bilmek gerekir. "Bunca ay, bunca yıl ertelemenin ardından, yoksulluktan, sefaletten, açlıktan, yıkımdan kurtulmamız için bize yardım edecek en doğru, en güvenilir çareyi buldunuz artık, sayın hükümet adamları. Bu işten anlıyorsunuz, bunu kanıtladınız." Yaklaşmakta olduğumuz kaçınılmaz sınav budur ve son tahlilde bu sınav her şeyi belirleyecektir: Hem Yeni Ekonomik Politika'nın, hem de Rusya'da komünist iktidarın kaderini.

Bu doğrudan eserimizi bitirebilecek durumda olacak mıyız, olmayacak mıyız? Bu Yeni Ekonomik Politika işe yarıyor mu, yaramıyor mu? Geri çekilmenin doğru olduğu görülürse, geri çekilmenin ardından köylü kitlesiyle bütünleşmek ve onunla birlikte —yüz kez daha yavaş fakat daha sağlam ve şaşmaz biçimde— ilerlememiz gerekir ki, yine de ilerlediğimizi görebilsin. O zaman davamız kesinlikle yenilmez olacak ve dünyanın hiçbir gücü bizi yenemeyecektir. Şimdiye kadar, ilk yılda, henüz buna ulaşamadık. Bunu açıkça söylemek gerekir. Eğer Yeni Ekonomik Politika'da içerili büyük tehlikeyi bilir ve bütün güçlerimizi zayıf noktalara yöneltirsek bu görevi yerine getireceğimize

çok eminim (ve Yeni Ekonomik Politikamız net ve kesin biçimde bu sonucu çıkarmamıza olanak sağlıyor).

Köylü kitlesiyle, sade, emekçi köylülükle sımsıkı birleşmek ve düşlediğimizle kıyaslanmayacak kadar, sonsuz ölçüde yavaş, fakat bizimle birlikte bütün kitlenin gerçekten ilerleyeceği şekilde ilerlemeye başlamamız gerekir. O zaman, zamanı geldiğinde bu hareket bugün düşünü bile göremediğimiz bir hız kazanacaktır[95]. Görüşümce Yeni Ekonomik Politika'nın ilk temel politik dersi budur.

İkinci, daha özgül ders, devlet girişimleriyle kapitalist girişimlerin yarışma yoluyla sınanmasıdır. Şimdi ülkemizde bütün devlet ticaretimiz ve Yeni Ekonomik Politikamız gibi, ticaret yöntemlerinin, kapitalist yöntemlerin biz komünistler tarafından uygulanmasını ifade eden karma şirketler[96] oluşturulmaktadır — bunlara ilişkin daha sonra bir kaç söz söyleyeceğim. Bunların bir önemi de burada kapitalist yöntemlerle bizim yöntemlerimiz arasında pratik bir yarışmanın oluşmasıdır. Pratik olarak kıyaslayın. Biz şimdiye kadar programlar kaleme aldık ve vaatlerde bulunduk. Bir program ve vaatler olmadan bir dünya devrimine başlanamaz. Zamanında bu kesinlikle gerekliydi. Menşeviklerin de aralarında bulunduğu Beyaz Muhafızların bunun için bize kızmaları, sadece İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonal'in Menşevik ve Sosyalistlerinin bir devrimin gelişiminin nasıl seyrettiğinden haberdar olmadıklarını gösterir. Bundan başka bir şeyle başlayamazdık.

Bugün ise durum çalışmamızı ciddi bir denetimden geçirmemizi gerektiriyor; ama aynı komünistler tarafından kurulmuş denetim kurumları tarafından yapılan denetimden değil — bu denetim kurumları ne kadar mükemmel olsalar da, Sovyet ve Parti kurumları sistemi içinde neredeyse ideal denetim kurumları olsalar da. İhtiyacımız olan böyle bir denetim değil, ekonomi açısından kitlesel çapta bir denetim oluşturan denetimdir.

Kapitalist tedarik etmeyi biliyordu. Bunu kötü yapıyor, haydutça yapıyor, bizi tahkir ediyor, soyuyordu. Komünizmin nasıl bir şey oldu-

ğunu bilmedikleri için hakkında birşey söylemeyen sade işçiler ve köylüler bunu biliyorlar.

"Fakat kapitalistler hiç olmazsa tedarik etmeyi biliyorlardı, siz biliyor musunuz? Bilmiyorsunuz." Geçen yıl ilkbaharda duyulabilen sesler bunlardı —her zaman net değildi bu sesler— ve geçen yılın ilkbahar krizinin temelini oluşturuyorlardı. "Mükemmel insanlarsınız, fakat elinize aldığınız şeyi, ekonomiyi bilmiyorsunuz." Geçen yıl köylülüğün —ve köylülük üzerinden bir dizi işçi katmanının— Komünist Partisi'ne yönelttiği son derece basit ve ezici eleştiri buydu. Ve Yeni Ekonomik Politika sorununda bu noktanın, bu eski noktanın böyle önem kazanmasının nedeni budur.

Gerçek bir denetime ihtiyacımız var. Yanı başımızda kapitalistler faaliyet gösteriyor. Haydut gibi davranıyorlar, büyük kârlar götürüyorlar, fakat işi biliyorlar. Siz ise bu işi yeni bir tarzda yapmaya çalışıyorsunuz: Sizde kâr yok, ilkeleriniz komünist, idealleriniz iyi —tek sözcükle azizler gibisiniz, yaşarken cennet olmalı yeriniz— fakat iş yapmayı biliyor musunuz? Bir denetime ihtiyaç var, hem de gerçek bir denetime — Merkezi Kontrol Komisyonu'nun inceleme yapıp bir kusur bulması ve Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin bir ceza vermesi şeklinde değil, tüm ekonomi açısından bir denetime ihtiyaç var.

Komünistlere her türlü süre tanındı, başka hiçbir hükümete açılmadığı kadar kredi açıldı. Elbette komünistler kapitalistlerden, çiftlik beylerinden kurtulmaya yardım ettiler, köylülük bunu takdir ediyor ve komünistlere kredi verdi, süre tanıdı; fakat belli bir zamana kadar... Sonra ise sınav gelecek: ekonomiyi diğerlerinden daha kötü işletmemeyi biliyor musunuz? Eski kapitalist bunu biliyor, siz ise bilmiyorsunuz.

MK siyasi raporundan çıkan ilk ders, raporun ilk ana bölümü budur. Ekonomiyi işletmeyi bilmiyoruz. Bir yıl içinde bu kanıtlanmıştır. Örnek olarak bazı "Gostrust"lardan* (Turgenyev'in pek övdüğü bu

---

* *"Gosudarstvenni Trest" — Devlet tröstü. Lenin burada bu tür kısaltma sözcüklerin arttığını ima ediyor. —**Alm. Red.***

güzel Rusçayla ifade edersem) sözetmek ve ekonomiyi nasıl işlettiğinizi göstermek istiyorum...

Ne yazık ki birçok nedenden dolayı, önemli ölçüde de hastalığımdan ötürü, raporumun bu bölümünü hazırlayamadım ve sadece olup bitenlerin gözlemine dayanan düşüncelerimi ifade etmekle yetinmek zorundayım. Bu yıl, ekonomiyi işletmeyi bilmediğimizi tam bir açıklıkla kanıtladık. Başlıca ders budur. Ya önümüzdeki yıl bunun tersini kanıtlayacağız, ya da Sovyet iktidarı varlığını sürdüremeyecektir. En büyük tehlike de herkesin bunun bilincinde olmamasıdır. Bütün komünistler, sorumlu fonksiyonerler açıkça şunun bilincinde olsalardı: Bu işten anlamıyoruz, bu işin esaslarını öğrenmek istiyoruz; o zaman oyunu biz kazanırdık — çıkarılacak esas, temel sonuç görüşümce bu olurdu. Ne var ki insanlar bunun bilincinde değiller ve şundan da eminler: Eğer biri böyle düşünüyorsa, o gelişmemiş biridir, komünizmi incelememiştir — belki daha komünizmi kavrar, öğrenir. Hayır, kusura bakmayın, mesele köylünün, partisiz işçinin komünizmi öğrenmemiş olmasında değildir, mesele programın geliştirildiği ve halka bu büyük programı hayata geçirme çağrısının yapıldığı zamanların geçmiş olmasındadır. Bu zaman geçmiştir, bugün, bu zor durumda işçinin ve köylünün ekonomisine pratik olarak yardım etmeyi bildiğinizi kanıtlamak gerekmektedir ki yarışmadan başarıyla çıktığınızı görebilsinler.

Kurmaya başladığımız, gerek özel kapitalistlerin —Rus ve yabancı—, gerekse de komünistlerin katıldığı karma şirketler, yarışmanın doğru bir zemine oturtulabileceği biçimlerden biridir; köylü ekonomisiyle birleşmeyi kapitalistlerden daha kötü gerçekleştirmediğimizi, köylülüğün ihtiyaçlarını karşıladığımızı, köylülüğe şimdi olduğu haliyle, tüm cehaletine rağmen —zira köylülüğü kısa süre içinde değiştirmek olanaksızdır— ilerlemesine yardım edebileceğimizi gösterebileceğimiz ve bunları yapmayı öğrenebileceğimiz biçimlerden biridir.

Önümüzde mutlak, ertelenemez bir görev olarak duran yarışma budur. Yeni Ekonomik Politika'nın belkemiği ve bana göre Parti politikasının özü budur. İstemediğiniz kadar çok katıksız politik sorunları-

mız ve zorluklarımız var. Bunları biliyorsunuz: Cenova ve müdahale tehlikesi. Zorluklar büyük, fakat bu ekonomik zorluğun yanında bunların hepsi bir hiç. Siyasi alanda işlerin nasıl yapıldığını gördük, oldukça deneyim edindik, burjuva diplomasisi hakkında çok şey öğrendik. Bu, Menşeviklerin bize onbeş yıl boyunca öğrettikleri ve bu arada bize bazı faydalar sağladıkları bir iş. Yeni bir şey değil.

Fakat burada ekonomide yapmak zorunda olduğumuz bir iş söz konusu: Şimdi gereken, köylülere gelip komünizm üzerinde tartışmayacak —düşünün: komünizm üzerinde tartışmayacak bile—, tersine şöyle bir tartışmaya girişecek basit satıcıyla, basit kapitalistle, tüccarla yarışmadan başarıyla çıkmaktır: Eğer bir şey temin etmek, doğru dürüst ticaret yapmak, bir şeyler kurmak gerekiyorsa ben biraz pahalıya yaparım, fakat komünistler belki daha pahalıya yapacaklar, hatta belki de on misli pahalıya. Meselenin püf noktası bugün bu ajitasyondur, ekonominin kökü burada yatmaktadır.

Tekrar ediyorum: Doğru politikamız sayesinde halktan süre ve kredi sağladık ve bunlar NEP diliyle ifade edilecek olursa poliçelerdir; fakat bu poliçelerde süre verilmemiştir ve poliçe metni bunların ödeme için ne zaman ibraz edileceği hakkında bilgi vermemektedir. Tehlike buradadır, politik poliçeleri basit ticari poliçelerden ayıran özellik buradadır. Bütün dikkatimizi buraya yöneltmeliyiz, devlet tröstlerinde ve karma şirketlerde her yerde sorumlu ve çok iyi komünistlerin bulunmasıyla kendimizi avutmamalıyız — bunun hiçbir yararı yok, çünkü onlar ekonomiyi işletmekten anlamıyorlar ve büyük fabrika, büyük şirket okulundan geçmiş sıradan bir kapitalist satıcıdan daha kötü çalışıyorlar. Bunun bilincinde değiliz, bu hususta hâlâ komünist kibir, "Komçvanstvo"* var, yine o mükemmel Rusçayla ifade edilecek olursa. Mesele sorumlu komünistin —en iyi, en dürüst, en özverili, zindanlarda yatmış ve ölümden korkmamış komünistin de— ticaretten anlamamasıdır, çünkü o işadamı değildir, bunu öğrenmemiştir, öğrenmek

* *"Komçvanstvo", Rusça "komünist kibir" sözcüklerinin kısaltılmışıdır.* ***—Alm. Red.***

istemez ve Abc'den başlaması gerektiğini kavramaz. Dünyanın en büyük devrimini yapmış, kırk piramidin değilse de kırk Avrupa ülkesinin kendisine kapitalizmden kurtuluş umuduyla baktığı bu komünist, bu devrimci — bu sorumlu komünist ve özverili devrimci, bu işten anlamamakla kalmayıp, bu işten anlamadığını bile anlamazken, on yıl boyunca tozlu dükkanda dolaşıp durmuş, bu işi bilen basit satıcıdan ders almak zorundadır.

Ve, yoldaşlar, sırf bu ilk bilgisizliği bile düzeltirsek bu büyük bir zafer olacaktır. Bu Parti Kongresi'nden bu işi bilmediğimiz inancıyla geri dönmek zorundayız ve ta baştan öğrenmeye başlayacağız. Bütün bunlara rağmen devrimci olmaktan henüz vazgeçmedik (birçok insanın biraz da haklı olarak bürokratlaştığımızı söylemesine rağmen) ve olağanüstü zor yeni bir işi gerçekleştirirken birçok kez baştan başlamanın zorunlu olduğu basit gerçeğini kavramayı bileceğiz: başladın da çıkmaza mı girdin — o zaman yeniden başla ve işi on kez böyle yeniden yap, ama amacına ulaş, gösteriş yapma, herhangi bir partisizin, belki de, hatta kesinlikle Beyaz Muhafız bir satıcının, ekonomik açıdan ne pahasına olursa olsun yapılması gereken bir işi bildiği, senin ise bu işten hiçbir şey anlamadığın bir durumda komünist olmakla övünme. Yüzlerce rütbe ve ünvan sahibi, komünist ve Sovyet "şövalyesi" nişanı taşıyan siz sorumlu komünistler bunu kavrarsanız, hedefinize ulaşacaksınız, çünkü bu öğrenilebilir birşeydir.

Bu yıl çok küçük de olsa bazı başarılar kaydettik, ne var ki bunlar çok önemsiz. Asıl mesele, sorumlu ve en özverili Rus komünistinin bugün bu işten herhangi bir eski satıcıdan daha az anladığının bütün komünistler arasında kavranmaması ya da bu yönde yaygın bir inancın yokluğudur. Tekrar ediyorum: ta baştan öğrenmeye başlamak zorundayız. Bu konuda açık olursak sınavı veririz ve bu sınav, tabi olduğumuz, bağlı bulunduğumuz, kopmamızın olanaksız olduğu Rus ve uluslararası pazarın, yaklaşan mali krizin yapacağı ciddi bir sınavdır... Bu sınav ciddi niteliktedir, çünkü burada ekonomik ve politik olarak yenilgiye uğrayabiliriz.

Sorun böyledir ve başka türlü olamaz, çünkü yarışma çok ciddi olacaktır, ve tayin edici olacaktır. Politik ve ekonomik zorluklarımızdan çıkmaya olanak tanıyan birçok yol ve çare olmuştu. Şimdiye kadar bütün bu yollar ve çarelerden çeşitli kombinezonlarla, çeşitli koşullara uygun olarak yararlanmış olmayı bilmekle gururlanabiliriz, fakat şimdi başka çaremiz yok. Bunu size hiç abartmaksızın söylememe izin verin, çünkü bu, bu anlamda, uluslararası kapitalizme karşı değil —orada daha birçok "son ve tayin edici savaşlar" olacaktır — ama Rus kapitalizmine karşı, küçük köylü ekonomisinden doğan ve onun tarafından ayakta tutulan kapitalizme karşı gerçekten "son ve tayin edici savaş"tır. Burada yakın gelecekte, zamanı tam olarak belirlenemeyen bir savaş var önümüzde. Burada "son ve tayin edici savaş"la karşı karşıyayız, burada artık ne politik, ne de başka bir dolambaçlı yol olabilir, çünkü bu, özel sermayeyle yarışma sınavıdır. Ya bu özel sermayeyle yarışma sınavını kazanacağız, ya da tam bir fiyasko olacak. Bu sınavı kazanabilmek için elimizde siyasi iktidar ve bir dizi ekonomik ve diğer yardımcı kaynaklar, yani ne isterseniz var, sadece işin bilgisine sahip değiliz. İşin bilgisi yok. Geçtiğimiz yılın deneyiminden bu basit dersi çıkarırsak ve bunu bütün 1922 yılı için düstur haline getirirsek, içimizde olduğu için daha önceki zorluklardan çok daha büyük olmasına rağmen bu zorluğu da aşarız. Bu herhangi bir dış düşmandan farklı bir şeydir. Bu zorluk, bize dayatılan cansıkıcı gerçeği görmek istemememiz, zorunlu olarak şu can sıkıcı duruma düşmek istemememizde yatmaktadır: Ta baştan öğrenmeye başla. Bana göre Yeni Ekonomik Politika'dan çıkan ikinci ders budur.

Üçüncü, tamamlayıcı ders devlet kapitalizmi sorunuyla ilgilidir. Buharin yoldaşın Parti Kongresi'ne katılmamış olması çok yazık, onunla biraz tartışmak isterdim, ne ki bunu bir sonraki Parti kongresine erteliyorum[97]. Görüşümce genelde basınımız ve Partimiz devlet kapitalizmi sorununda entelektüelliğe, liberalizme düşme, devlet kapitalizmini nasıl anlamak gerektiği konusunda düşünüp taşınma ve eski kitaplara başvurma hatasına düşüyor. Oysa oralarda çok farklı bir şeyden söz edilmektedir: oralarda kapitalizm altında var olan devlet kapi-

talizmine ilişkin bir şeyler bulunabilir, fakat komünizm altında görülen devlet kapitalizminden söz eden tek bir kitap yoktur. Marx bile bu konu üzerine tek sözcük yazmayı düşünmemiş ve sağlıklı tek bir alıntı ve çürütülemeyecek talimatlar bırakmadan ölmüştür. Yani şimdi kendi başımızın çaresine bakmak zorundayız. Ve basınımızın devlet kapitalizmi üzerine söylemiş olduklarına, benim bu raporu hazırlarken yapmaya çalıştığım gibi geniş kapsamlı bir biçimde bakıldığında, hedefin tamamen şaşırıldığı, çok farklı bir yöne bakıldığı inancını edinir insan.

Devlet kapitalizmi tüm ekonomik literatüre göre, kapitalist düzende olduğu gibi, devlet iktidarının şu ya da bu kapitalist şirketleri doğrudan kendine tabi kıldığı kapitalizmdir. Oysa bizim devletimiz proleter bir devlettir, proletaryaya dayanır, bütün politik imtiyazları proletaryaya tanır ve proletarya sayesinde köylülüğün alt katmanlarını yanına çeker (bu çalışmaya Yoksul Köylü Komiteleriyle başladığımızı anımsarsınız). O nedenle devlet kapitalizmi çok, pekçok kişinin kafasını *karıştırıyor. Bundan* kaçınmak için, şu *temel* şeyi akılda *tutmak* gerekir: bizde olduğu biçimiyle devlet kapitalizmi, hiçbir teoride, hiçbir literatürde incelenmemiştir, çünkü bu sözcükle ilişkili olağan kavramların tümü kapitalist toplumdaki burjuva devlet iktidarına uydurulmuştur. Bizim ise kapitalist raydan çıkmış fakat henüz yeni raya oturmamış bir devletimiz var, ve bu devlette burjuvazi değil, proletarya egemen. "Devlet" dediğimizde bu devletin biz olduğumuzu, proletarya olduğunu, işçi sınıfının öncüsü olduğunu kavramak istemiyoruz. Devlet kapitalizmi, bizim sınırlayabileceğimiz, sınırlarını bizim tespit edebileceğimiz kapitalizmdir; bu devlet kapitalizmi devlete bağlıdır, devlet ise işçilerdir, işçi sınıfının ileri kesimidir, öncüsüdür, biziz.

Devlet kapitalizmi, belli sınırlar koymak zorunda olduğumuz kapitalizmdir, fakat şimdiye kadar bu sınırları koymayı beceremedik. Püf noktası budur. Ve bu devlet kapitalizminin nasıl olacağı bize bağlıdır. Elimizde yeterli, tamamen yeterli siyasi iktidar var; hizmetimizde yeterli ekonomik araç da var, ancak doğrudan yönetmek, sınırları saptamak, ayrım çizgilerini çekmek, başkasına tabi olmak değil kendisine

tabi kılmak için başa geçirilen işçi sınıfının öncüsünün yapacağı işle ilgili bilgisi yetersizdir. Bunun için sadece bilgiye ihtiyaç var ve bizde olmayan şey de bu.

Proletaryanın, devrimci öncünün elinde tamamen yeterli siyasi iktidar olduğu fakat aynı zamanda devlet kapitalizminin var olduğu, tarihte eşi görülmedik bir durumdur bu. Meselenin özü, bunun izin verebileceğimiz ve vermek zorunda olduğumuz, belli sınırlar içinde tutabileceğimiz ve tutmak zorunda olduğumuz kapitalizm olduğunu kavramamızdır, çünkü bu kapitalizm geniş köylülük için ve köylülerin ihtiyaçlarım karşılayacak şekilde ticaret yapması gereken özel sermaye için zorunludur. Mesele öyle düzenlenmelidir ki kapitalist ekonominin ve kapitalist değiş-tokuşun olağan seyri mümkün olabilsin, çünkü halkın buna ihtiyacı vardır, bu olmadan yaşayamaz. Onlar için, bu kamp için bunun dışında her şey çok gerekli değildir, başka her şeyle uzlaşabilirler. Siz komünistler, siz işçiler, siz devleti yönetmeyi üstlenen proletaryanın sınıf bilinçli kesimi, meseleyi öyle düzenleyebilmelisiniz ki elinize aldığınız devlet sizin istediğiniz gibi işlesin. Artık bir yılı geride bıraktık, devlet elimizde — peki ama Yeni Ekonomik Politika altında bu yıl bizim isteğimiz gibi mi işledi? Hayır. Bunu kabullenmek istemiyoruz: Bizim istediğimiz gibi işlemedi. Peki nasıl işledi? Araba elimizden kayıyor: görünürde arabanın içinde arabayı kullanan bir adam var, fakat araba onun direksiyonu kırdığı yöne değil, başka birinin kırdığı yöne gidiyor —illegal, yasaya aykırı, tanrı bilir nereden gelen birilerinin, spekülatörlerin, özel kapitalistlerin ya da hepsi birlikte— ama pek, hatta çoğu kez hiç bu arabanın direksiyonunda oturan kişinin zannettiği gibi gitmiyor. Devlet kapitalizmi sorununda akılda tutulması gereken temel şey budur. Bu esas alanda öğrenmeye baştan başlamak gerekir ve ancak bunu tamamen benimsersek ve bu bilincimize işlerse, öğreneceğimizin güvencesini verebiliriz.

Şimdi, Metal İşçileri Birliği Kongresi'nde yaptığım konuşmada[98] söz etme fırsatı bulduğum geri çekilmenin durdurulması sorununa geliyorum. O zamandan bu yana ne Parti basınında, ne yoldaşların

özel mektuplarında, ne de Merkez Komitesi'nde itirazla karşılaştım. Merkez Komitesi planımı onayladı; bu plan, şimdiki Parti Kongresinde Merkez Komitesi Raporu'nda geri çekilmenin durdurulmasını ısrarla vurgulamak ve Parti Kongresi'nden tüm Parti adına, artık bağlayıcı talimatlar olarak gerekli talimatları vermesini istemekten oluşuyordu. Bir yıl boyunca geri çekilme içindeydik. Şimdi Parti adına şunu söylemeliyiz: Yeter! Geri çekilmeyle amaçlanan hedefe ulaşılmıştır. Bu dönem sona eriyor, ya da sona erdi. Şimdi önümüze koyduğumuz hedef farklı bir hedeftir: Güçlerimizi yeniden gruplandırmak. Yeni bir noktaya ulaştık, geri çekilmeyi genel olarak nispeten düzenli bir biçimde uyguladık. Ne var ki bu geri çekilmeyi paniğe dönüştürmek isteyen çeşitli yönlerden sesler de eksik değildi. Bazıları geri çekilmeyi şu ya da bu bölümde doğru uygulamadığımız yönünden geliyordu; örneğin "İşçi Muhalefeti" denilen grubun bazı temsilcileri. (Ben bunların bu adı haksız yere taşıdıklarına inanıyorum.) Gayretkeşliklerinden kendilerini yanlış kapıda buldular ve şimdi bunu açıkça anladılar. O zamanlar faaliyetlerinin hareketimizi düzeltmeye yönelik olmadığını, tersine bu faaliyetin sadece bir anlamı olduğunu, sadece panik yarattığını, geri çekilmeyi disiplinli biçimde uygulamayı engellediğini görmüyorlardı.

Geri çekilme, özellikle saldırmaya alışmış devrimciler için, özellikle uzun yıllar boyunca büyük başarıyla saldırmaya alışkın olduklarında, özellikle etraflarında saldırıyı başlatmaktan başka bir şey düşlemeyen başka ülkelerin devrimcileri olduğunda çok zor bir iştir. Hatta bunlardan bazıları geri çekildiğimizi gördüklerinde, Komünist Enternasyonal Genişletilmiş Yürütmesi'nin son toplantısında olduğu gibi uygunsuz ve çocukça bir biçimde gözyaşlarına boğuldular. Bazı yoldaşlar en iyi komünist duygular ve eğilimler içinde gözyaşlarını tutamadılar, çünkü iyi Rus komünistleri, düşünebiliyor musunuz, geri çekiliyorlardı. Uzun yıllar bu güzel demokratik ülkelerde göçmen olarak yaşamış olmama rağmen, artık bu Batı Avrupalı psikolojisini anlamakta güçlük çekiyor olabilirim. Fakat belki de onlar açısından bu durumu kavramak o kadar zor ki gözyaşlarına boğuluyorlar. Her halükârda bizim duygusallıklarla yitirecek zamanımız yok. Bizim için, tam da uzun

yıllar boyunca böyle başarıyla saldırdığımız ve olağanüstü zaferler kazandığımız için (hem de bütün bunlar inanılmaz ölçüde yıkılmış ve maddi önkoşullardan yoksun kılınmış bir ülkede!), çok fazla şey elde ettiğimiz için bu ileri hareketi pekiştirmek üzere geri çekilmenin kesinlikle zorunlu olduğu açıktı. Bir baskınla ele geçirdiğimiz tüm bu mevzileri koruyamazdık, öte yandan ise yalnızca, işçilerin ve köylülerin coşku dalgasıyla desteklendiğimiz bir baskınla öyle çok şey elde etmiştik, öyle çok alanımız vardı ki, esas ve temel olanı bir nebze bile yitirmeden çok daha fazla geriye çekilebilirdik, bugün de çekilebiliriz. Aralarında "İşçi Muhalefeti"ninkinin de bulunduğu panik sesleri (ki "İşçi Muhalefeti"nin büyük zararı buradadır) saflarımızda kayıplara, disiplinin gevşemesine ve düzenli geri çekilmenin bozulmasına yol açmasına rağmen, yine de geri çekilme genelde düzenli gerçekleşmişti. Geri çekilmede en tehlikeli şey paniktir. Bütün ordu (mecazi anlamda sözediyorum) geri çekiliyorsa, herkes sanki ileri yürüyüş içindeymiş gibi bir hava olamaz. Orada adım başında belli ölçüde bezgin bir hava görülecektir. Hatta Moskova'da açlık ve soğuğun hüküm sürdüğünü; "eskiden temiz ve güzelken şimdi ticaret ve spekülasyon" olduğunu yazan şairlerimiz bile oldu. Bu türden bir dizi şairane yapıta sahibiz.

Ve bütün bunların geri çekilme sonucu olduğu açıktır. Ve muazzam tehlike buradadır: Muzaffer, mükemmel bir saldırıdan sonra geri çekilme korkunç zordur; burada koşullar çok farklıdır; orada herkes, disiplini korumaya çalışan olmasa da kendiliğinden öne atılır ve saldırır. Buna karşılık burada disiplin daha bilinçli olmak zorundadır, burada o yüz kez daha gereklidir, çünkü tüm bir ordu geri çekiliyorsa, nerede duracağı onun için açık değildir, bunu görmez, daha çok sadece geri çekilmeyi görür — bu durumda bazen bazı panik sesleri herkesi kaçırtmaya yeter. Böyle bir geri çekilme gerçek bir orduda görüldüğünde, makineli tüfekler kurulur ve geri çekilme düzensiz bir kaçışa dönüştüğünde emir verilir: "Ateş!" Haklı olarak.

Eğer en iyi niyetlerle de olsa herhangi biri, olağanüstü zor bir geri çekilme gerçekleştirirken ve herşeyin düzenin sağlanmasına bağlı ol-

duğu bir anda panik yaratıyorsa, böyle bir anda en ufak disiplin ihlali sert, katı ve acımasızca cezalandırılmak zorundadır ve buna sadece bazı parti içi meselelerimizde değil, daha çok Menşevikler ve İkibuçukuncu Enternasyonal'deki baylara karşı dikkat edilmelidir.

Bugünlerde "Komünist Enternasyonal"in 20. fasikülünde Rakosi yoldaşın[99] Otto Bauer'in (zamanında hepimiz Otto Bauer'den bir şeyler öğrenmiştik, fakat savaştan sonra, aynı Kautsky gibi zavallı bir darkafalı haline geldi) yeni broşürü üzerine makalesini okudum. Şimdi şöyle yazıyor: "Demek ki kapitalizme geri çekiliyorlar, biz her zaman bunun bir burjuva devrimi olduğunu söylemiştik."

Hepsi de böyle şeyler vaaz eden gerek Menşevikler, gerekse de Sosyal-Devrimciler, bunun için kurşuna dizeceğimizi söylediğimizde şaşırıyorlar. Şaşırıyorlar fakat sorun son derece açık: Eğer bir ordu geri çekiliyorsa, burada saldırı anında gerekli olandan yüz kez daha büyük disipline gerek vardır, çünkü saldırıda herkes ileri atılır. Fakat şimdi herkes geriye atılmaya başlayacak olursa, bu kaçınılmaz ve hızlı çöküş olacaktır.

Tam da böyle bir anda geri çekilmeyi düzenli yürütmek, geri çekilmenin sınırını tam olarak saptamak ve paniğe kapılmamak en önemli şeydir. Ve bir Menşevik: "Şimdi geri çekiliyorsunuz, oysa ben hep geri çekilmekten yanaydım, sizinle aynı fikirdeyim, ben sizdenim, gelin birlikte geri çekilelim" derse, ona vereceğimiz yanıt şudur: "Menşevizmin açık beyanını devrimci mahkemelerimiz kurşuna dizmeyle cezalandırmak zorundadır, aksi halde bu mahkemeler bizim mahkemelerimiz değil, tanrı bilir ne olurlardı."

Bunu kavramaları kesinlikle mümkün değil ve şöyle diyorlar: "Bu insanlar ne kadar diktatörce davranıyorlar!" Hâlâ Menşevikleri Cenevre'de bizimle dalaştıkları için kovuşturduğumuzu sanıyorlar. Eğer bu yolu izleseydik iki ay bile iktidarda kalamazdık. Gerçekten de, Otto Bauer'in, İkinci ve İkibuçukuncu Enternasyonal liderlerinin, Menşeviklerin ve Sosyal-Devrimcilerin bu vaazı onların niteliğini gözler

önüne seriyor: "Devrim fazla ileri gitti. Senin bugün söylediğini biz hep söyledik. Bunu bir daha tekrarlamamıza izin ver." Bizim yanıtımız ise şu: "Bunun için sizi kurşuna dizmemize izin verin. Ya görüşlerinizi dile getirmekten vazgeçmeye çalışırsınız, ya da beyazların doğrudan istilasından daha zor koşullar altında bulunduğumuz bir durumda politik görüşlerinizi ifade etmek isterseniz, kusurumuza bakmayın, size Beyaz Muhafızların en kötü ve zararlı unsurlarına davrandığımız gibi davranacağız." Bunu unutmamalıyız.

Geri çekilmeyi durdurmaktan sözederken, bununla ticareti öğrendiğimizi söylemek istemiyorum kesinlikle. Bilakis ben tam tersi düşüncedeyim, ve konuşmam böyle bir izlenim yaratırsa, doğru anlaşılmamış olurum ve düşüncelerimi doğru anlatmayı becerememiş olduğum kanıtlanır.

Ancak söz konusu olan, Yeni Ekonomik Politika'nın neden olduğu bizdeki asabiyete, işgüzar davranışa, her şeyi yeni tarzda yapma, Yeni Ekonomik Politika'ya uydurma çabasına son vermektir. Bugün belli sayıda karma şirketimiz var. Ne var ki bunların sayısı çok az. Ülkemizde yabancı kapitalistlerin katılımıyla Dış Ticaret Komiserliği tarafından onaylanan dokuz şirket kuruldu, Sokolnikov Komisyonu altısını onayladı ve Kuzey Bölgesi Ormancılık İdaresi iki şirket kurdu. Yani bugün milyonlarca tutarında sermayeye sahip, çeşitli resmi makamlar tarafından onaylanmış onyedi şirket mevcut. (Elbette resmi makamlarda da çok karışıklık var, öyle ki buralarda bir şeylerin gözden kaçmış olması mümkündür). Her halükârda şimdi ülkemizde Rus ve yabancı kapitalistlerin katılımıyla şirketler kurulmuş durumda. Sayıları çok değil. Bu küçük ve pratik başlangıç, komünistlerin yaptıklarıyla değerlendirildiklerini göstermektedir. Onlar Merkezi Kontrol Komisyonu ve Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi gibi yüksek kurullar tarafından değerlendirilmemişlerdir. Merkezi Kontrol Komisyonu çok iyi bir kurumdur elbette ve biz ona şimdi daha fazla yetki vereceğiz. Buna rağmen, bu kurumlar komünistleri denetlediklerinde... düşünün ki otoriteleri uluslararası pazarda tanınmamaktadır. Fakat sıra-

dan Rus ve yabancı kapitalistler komünistlerle birlikte karma bir şirket kurduklarında şöyle diyoruz: "Yine de birşeyler beceriyoruz, kötü de olsa, son derece küçük de olsa, başlangıç olarak yine de elimizde bir şey var." Elbette bu çok fazla değil; unutmayın, bütün enerjimizi (ve enerjimizin fazla olduğu söyleniyor) bu meseleye yönelteceğimizi açıklayalı tam bir yıl oldu ve bir yıl sonra ancak onyedi şirket kurabildik!

Bu bizim ne kadar beceriksiz, ne kadar hantal olduğumuzu ve içimizde Oblomov ruhunun ne büyük ölçüde bulunduğunu gösteriyor; ve bunun için kaçınılmaz olarak daha çok kötek yiyeceğiz. Fakat yine de, bir kez daha söylüyorum, bir başlangıç yapılmış, arazi keşfedilmiştir. Operasyonları için en temel koşullar mevcut bulunmasaydı kapitalistler ülkemize gelmezlerdi. Fakat küçük de olsa bir kesimi gelmişse, bu kısmi bir zafer elde ettiğimizi gösterir.

Bu şirketler içinde de bizi dolandıracaklar elbette, hem de öyle dolandıracaklar ki ardından uzun yıllar boyunca bununla uğraşmak zorunda kalacağız. Fakat önemli değil. Ben bunun bir zafer olduğunu söylemiyorum, bu bir keşiftir — bir operasyon sahasına sahip olduğumuzu, bir parça arazimiz olduğunu ve artık geri çekilmemizi durdurabileceğimizi gösteren bir keşiftir.

Keşif, beraberinde kapitalistlerle çok az sayıda anlaşmayı getirdi, ama yine de bunlar imzalanmıştır. Bundan öğrenmek ve faaliyeti sürdürmek gereklidir. Bu anlamda asabiyete, yaygaraya, telaşlı işgüzarlığa son vermenin zamanıdır. Peşpeşe yazılar, telefonogramlar geliyor: "Yeni Ekonomik Politikamız olduğuna göre biz de yeniden örgütlendirilemez miyiz?" Herkeste bir telaş, herkeste bir işgüzarlık, ortaya çıkan ise tam bir karışıklık; kimse pratik çalışma yapmıyor, herkes daha çok Yeni Ekonomik Politika'ya nasıl uyum sağlanacağını tartışıyor ve ortaya çıkan hiçbir şey de yok.

Fakat işadamları komünistlere gülüyor ve büyük ihtimalle şöyle diyorlar: "Eskiden baş animatörler vardı, şimdi baş lafazanlar var."[100] Kapitalistlerin geciktiğimiz, uyuyakaldığımız konusunda bizimle alay

ettiklerine hiç kuşku yok ve bu anlamda Parti Kongresi adına da bu talimatın onaylanması gerektiğini düşünüyorum.

Geri çekilme son bulmuştur. Kapitalistlerle çalışmanın esas faaliyet yöntemleri saptanmıştır. Çok az sayıda da olsa örnekler mevcuttur.

Düşünüp taşınmayı, Yeni Ekonomik Politika üzerine ince eleyip sık dokumayı bırakın. Bırakın şairler mısra kursunlar, onlar bunun için şairler. Fakat siz ekonomistler Yeni Ekonomik Politika üzerine düşüncelere dalacağınıza bu şirketlerin sayısını artırın, kapitalistlerle başarıyla yarışmayı örgütleyebilen komünistlerin sayısının kaç olduğuna bakın.

Geri çekilme son bulmuştur, şimdi mesele güçlerin yeniden gruplandırılmasıdır. Parti Kongresi'nin vermesi gereken, karışıklığa, oradan oraya koşuşturmaya son verecek talimat budur. Sakinleşin, ukalalık etmeyin, bu hanenize eksi puan olarak yazılacaktır. Kapitalistten daha kötü çalışmadığını pratikte kanıtlamalısın. Kapitalistler kârlarına kâr katmak için köylülükle ekonomik birlik kuruyorlar; sen ise proleter devletimizin ekonomik gücünü sağlamlaştırmak için köylü ekonomisiyle birlik kurmalısın. Kapitaliste göre senin bir üstünlüğün var, çünkü devlet iktidarı senin elinde, çünkü elinde bir sürü ekonomik araç var, ancak bunlardan yararlanmayı bilmiyorsun; meseleleri biraz daha soğukkanlı düşün, nişanlarını, resmi komünist cübbeni çıkar, şu basit işi öğren, o zaman özel kapitalistleri yeneceğiz. Elimizde devlet iktidarı, bir dizi ekonomik araç var; eğer kapitalizmi yener ve köylü ekonomisiyle birliği kurarsak kesinlikle yenilmez bir güç olacağız. Ve o zaman sosyalizmin inşası, kendisine Komünist Parti diyen denizdeki damlanın meselesi değil, bütün emekçi kitlenin meselesi olacaktır; o zaman sade köylü kendisine yardım ettiğimizi görecek ve bizi izleyecektir, öyle ki bu ilerleyiş yüz kat yavaş da olsa milyon kat güvenli ve sağlam olacaktır.

Demek ki geri çekilmenin durdurulmasından bu anlamda söz edilmelidir ve bu şiarı —şu ya da bu biçimde— bir Parti Kongresi kararına dönüştürmek önemlidir.

Bununla bağıntılı olarak, Bolşeviklerin Yeni Ekonomik Politikası'nın ne olduğuna değinmek istiyorum — evrim mi, taktik mi? Bildiğiniz gibi, mülteci Rusyası'nda taban bulmuş olan bir akımı, başında Kadetlerin en önemli politikacılarının, eski Kolçak hükümetinin bazı bakanlarının bulunduğu, Sovyet iktidarının Rus devletini inşa ettiği ve o nedenle ondan yana olmak gerektiği düşüncesine varmış insanların bulunduğu bir toplumsal-politik akımı temsil eden "Smena-Vek"çiler[101] tarafından sorun böyle konmuştur. "Peki, Sovyet iktidarı nasıl bir devlet inşa ediyor? Komünistler bunun komünist bir devlet olduğunu söylüyorlar ve bunun bir taktik olduğunu temin ediyorlar: Bolşevikler zor bir anda özel kapitalistleri aldatacak ve kendi istediklerini yapacaklarmış. Bolşevikler istediklerini söyleyebilirler, fakat gerçekte bu bir taktik değil, bir evrimdir, bir iç değişikliktir, vardıkları yer bildiğimiz burjuva devleti olacaktır ve onları desteklememiz gerekir. Tarih değişik yollardan geçer" — "Smena-Vek"çilerin düşünce silsilesi budur.

Aralarından bazıları komünistmiş gibi yapıyorlar, fakat Ustryalov gibi açık kalpli insanlar da var. Ustryalov Kolçak hükümetinde bakandı zannediyorum. Arkadaşlarıyla hemfikir değil ve şöyle diyor: "Komünizm hakkında ne düşünürseniz düşünün, fakat ben onlarda bunun bir taktik değil, evrim olduğunu iddia ediyorum." Ben, bu Ustryalov'un samimi açıklamasıyla bize büyük bir yararı olduğuna inanıyorum. Bizim —görevim gereği özellikle benim— her gün yapmacık komünist uydurmasyonlar duyma fırsatımız var, bazen bunlardan insanın midesi bulanıyor. Ve şimdi bu uydurmasyonlar yerine "Smena Vek"in bir sayısı çıkıyor ve açık açık şöyle diyor: "Mesele hiç de öyle zannettiğiniz gibi değil, gerçekte ise her tarafta komünist bayraklar üzerinde bir sürü lafın dalgalandığı bilinen burjuva bataklığına kaymaktasınız." Bu çok yararlıdır, çünkü bu etrafımızda sürekli duyduğumuz şeylerin tekrarı değil, sınıf düşmanının sınıfsal gerçeğidir. Böyle bir şeyi okumak, komünist devlette böyle yazıldığı için, başka türlü yazmak yasak olduğu için değil de, sınıf düşmanı tarafından açık ve kaba biçimde ifade edilen gerçekten bir sınıf gerçeği olduğu için yazılan böyle bir

şeyi okumak çok yararlıdır. "Ben Rusya'da Sovyet iktidarını desteklemekten yanayım —diyor Ustryalov, bir Kadet, bir burjuva olmasına ve müdahaleyi desteklemiş bulunmasına rağmen—, Sovyet iktidarını desteklemekten yanayım, çünkü o bildiğimiz burjuva devlet iktidarına yuvarlanacağı yola girmiş bulunmaktadır."

Bu, bana göre, gözönüne alınması gereken çok yararlı bir şeydir; bizim için "Smena Vek"çilerin böyle yazması, aralarından bazılarının sanki neredeyse komünistmiş gibi davranmasından, böylece uzaktan bunların tanrıya mı yoksa devrime mi inandıklarının kesin olarak anlaşılamamasından çok daha iyidir. Böyle samimi düşmanlar yararlıdır, bunu açıkça söylemek gerekir. Ustryalov'un sözünü ettiği şeyler olanaklıdır, bunu açıkça ifade etmek gerekir. Tarih çok çeşitli türlerden metamorfozlar bilir; inanç bağlılığına, özveriye ve daha başka mükemmel manevi niteliklere güvenmek politikada hiçbir şekilde ciddiye alınamayacak bir şeydir. Mükemmel manevi nitelikler az sayıda insanda vardır, buna karşılık tarihsel sonuç, işlerine gelmediğinde bazen bu az sayıda insana pek kibar davranmayan dev kitleler tarafından belirlenir.

Bunun birçok örneği vardır, o nedenle "Smena Vek"çilerin bu samimi açıklaması memnuniyetle karşılanmalıdır. Düşman sınıfsal gerçeği ifade ediyor ve önümüzde duran ve kaçınılmaz hale gelmesi için uğraştığı tehlikeye işaret ediyor. Bu "Smena Vek"çi, Yeni Ekonomik Politikamıza katılan binlerce, onbinlerce her türden burjuvanın ve Sovyet memurunun ruh halini dile getiriyor. Temel ve gerçek tehlike budur. Ve bu nedenle dikkatler esas olarak bu soruna yöneltilmelidir: Gerçekten de kim üstünlük kazanacak? Yarışmadan söz ettim. Bize karşı doğrudan bir saldırı yok, boğazımıza sarılan yok. Yarın ne olacağını göreceğiz, fakat bugün bize silah elde saldıran yok, ve yine de kapitalist topluma karşı mücadele yüz kat daha acımasız ve tehlikeli hale gelmiştir, çünkü nerede düşmanla karşı karşıya bulunduğumuzu ve dostumuzun kim olduğunu her zaman açıkça göremiyoruz...

Ben, komünist sempatiler açısından değil, ekonominin ve toplumsal düzenin biçimlerinin gelişimi açısından komünist yarışmadan söz

ettim. Bu bir yarışma değil, kapitalizmle komünizm arasında umutsuz, çılgın, son değilse de sona yaklaşan bir ölüm kalım mücadelesidir.

Ve burada sorun çok açık konmalıdır: Gücümüz nerededir, eksiğimiz nerededir? Elimizde tamamen yeterli politik iktidar var. Komünistlerin, Komünist Partisi'nin, şu ya da bu pratik sorunda, şu ya da bu ticari kurumda yeterince güce sahip olmadığını iddia etmek isteyen birini bulmak zor olacaktır. Esas ekonomik güç elimizdedir. Yaşamsal öneme sahip bütün büyük işletmeler, demiryolları vs. hepsi elimizdedir. Kiraya verilmiş işletmeler yer yer ne kadar gelişmiş de olsa genelde önemsiz bir rol oynar, genelde yok denecek kadar az bir kısımdır. Rusya'nın proleter devletinin elinde tuttuğu ekonomik güç, komünizme geçişi güvence altına almak için tamamen yeterlidir. Eksik olan nedir? Neyin eksik olduğu çok açıktır: Yöneten komünist kesimin kültürel eksikliği. Sorumlu mevkilerdeki 4700 komünistiyle Moskova'yı ve dev bürokratik aygıtı, dev yığını aldığımızda — burada kim yönetiyor ve kim yönetiliyor? Bu yığını komünistlerin yönettiğinin söylenebileceğinden çok kuşkuluyum. Gerçeği söylemek gerekirse: yönetenler onlar değil, onlar yönetiliyor. Burada, çocukken bize tarihten anlattıklarına benzer bir şey ortaya çıkmıştır. Bize öğrettikleri şuydu: Bir halkın bir başka halkı fethettiği durumda, fetheden halk fetheden, fethedilen halk ise yenilen halktır. Bu çok basittir ve herkes tarafından anlaşılabilir. Peki bu halkların kültürlerine ne oluyor? Burada iş o kadar basit değildir. Eğer fetheden halk yenilen halktan kültürel olarak daha gelişmişse, bu halka kendi kültürünü dayatır, fakat tersi bir durum söz konusuysa, yenilen halkın fetheden halka kendi kültürünü dayatması söz konusudur. RSSFC'nin başkentinde de benzer bir durum ortaya çıkmadı mı ve burada 4700 komünist (neredeyse bir tümen, hepsi de en iyileri) yabancı bir kültür tarafından boyunduruk altına alınmadı mı? Fakat burada görünürde yenilenlerin yüksek bir kültüre sahip oldukları izlenimi doğabilir. Hiç de öyle değil. Sahip oldukları kültür zavallı, önemsiz bir kültürdür, fakat yine de bizimkinden yüksektir. Ne kadar zavallı, ne kadar acınası da olsa yine de bizim sorumlu fonksiyonerlerimizinkinden yüksektir, çünkü bizim fonksiyonerlerimiz yönetim

konusunda bilgiye sahip değiller. Kurumların başına geçen komünistler —bazen onları bir kalkan olarak kullanmak isteyen sabotörler tarafından kasıtlı olarak ustaca öne itilirler— sık sık kafese konuyorlar. Bu çok nahoş bir itiraf. Ya da en azından pek hoş bir itiraf değil, fakat öyle inanıyorum ki bunu yapmak gerekir, çünkü sorunun püf noktası burada yatmaktadır. Bu yıldan çıkarılacak politik ders bana göre budur ve 1922 yılında mücadele bunun işareti altında geçecektir.

RSSFC'nin ve KP'nin sorumlu komünistleri yönetmeyi bilmediklerini kavrayabilecekler mi? Yönettiklerini zannettiklerini, ama aslında yönetildiklerini kavrayabilecekler mi? Bunu kavrayabilirlerse, işi elbette öğrenecekler, çünkü bu iş öğrenilebilir, fakat bunun için öğrenmek gerekir ve bizde öğrenilmiyor. Bizde sağa sola emirler ve kararnameler gönderiliyor ve sonuç hiç de istendiği gibi olmuyor.

Yeni Ekonomik Politika'yı ilan ettiğimizde gündeme aldığımız yarışma ve rekabet ciddi bir iştir. Bütün devlet kurumlarında cereyan ediyormuş gibi görünüyor, fakat gerçekte o birbiriyle uzlaşmaz düşmanlık içinde bulunan iki sınıfın mücadelesinin bir başka biçimidir. Bu, burjuvaziyle proletarya arasındaki, henüz sonuçlanmamış ve kültürel olarak Moskova'nın merkezi kurumlarında bile henüz miadı dolmamış mücadelenin bir başka biçimidir. Çünkü çoğu kez burjuva uzmanlar bütün iktidar ellerinde olan, bütün olanaklara sahip ve bütün hakları ve güçlerine rağmen bir şey yapamayan bizim en iyi komünistlerimizden daha iyi biliyorlar işi.

Aleksander Todorski'nin bir broşüründen bir alıntı yapmak istiyorum. Broşür Vesyegonsk'ta (Tver ilinde bu adla bir kaza merkezi var) Rusya'da Sovyet devriminin ilk yıldönümü olan 7 Kasım 1918'de, yani çoktan geride kalan günlerde yayınlandı. Bu Vesyegonsklu yoldaş besbelli Parti üyesi. Bu broşürü okuduğum çok oldu, bu nedenle yanlış yapmayacağıma güvence veremem. Todorski iki Sovyet işletmesini kurma işine nasıl koyulduğunu, iki burjuvayı bu işe nasıl çektiğini ve bunu o zamanki biçimde, yani hapis cezası ve tüm servetine el koyma tehditiyle yaptığını anlatıyor. Bu burjuvalardan işletmeyi yeniden faa-

liyete geçirmek için yararlanmıştı. 1918'de burjuvaziden nasıl yararlanıldığını biliyoruz, onun için bunun üzerinde daha fazla durmaya değmez: şimdi onlardan başka şekillerde yararlanıyoruz. Şimdi Todorski'nin çıkardığı sonuç: "Bu daha işin yarısıdır — burjuvaziyi yenmek, işini bitirmek yetmez, onu bizim için çalışmaya zorlamak gerekir."

Bunlar mükemmel sözler. Vesyegonsk kentinde bile, 1918 yılında bile muzaffer proletaryayla yenik burjuvazi arasındaki ilişkiler konusunda doğru bir anlayışın varlığını gösteren mükemmel sözler.

Sömürücülere hadlerini bildirmemiz, onları zararsız hale getirmemiz, işlerini bitirmemiz daha işin yarısıdır. Fakat Moskova'da sorumlu fonksiyonerlerin yaklaşık yüzde doksanı bununla, yani onların işini bitirmek, zararsız hale getirmek ve hadlerini bildirmekle herşeyin bittiğini sanıyorlar. Menşevikler, Sosyal-Devrimciler, Beyaz Muhafızlar hakkında söylediklerimin tümü çoğu kez onları zararsız hale getirmeyi, hadlerini bildirmeyi (belki sadece hadlerini değil başka şeyleri de bildirmeyi), işlerini bitirmeyi sağlar. Fakat bu daha işin yarısıdır. Hatta 1918 yılında Vesyegonsklu yoldaşın söylediği zaman bile işin yarısıydı, bugün ise işin çeyreği bile değildir. Onları, sorumlu komünarlarm işin başında bulunduğu, görev ve ünvana sahip olduğu, fakat burjuvazinin dümen suyunda yol aldığı biçimde değil, bizim için kendi elleriyle iş görecek biçimde çalışmaya zorlamak ve işleri böyle ayarlamak gerekir. Esas nokta budur.

Komünist toplumu komünistlerin eliyle inşa etmek istemek çocukça, çok çocukça bir düşüncedir. Komünistler denizde bir damladır, halk denizinde bir damladır. Komünistler halkı ancak, yolu sadece dünya tarihinin yönü anlamında doğru belirlemekle kalmadıklarında kendi yollarına çekebileceklerdir. Bu anlamda yolumuzu kesinlikle doğru belirledik ve her ülkedeki durum bu yolu doğru belirlediğimizi onaylıyor, ve biz bu yolu yurdumuzda, ülkemizde de doğru belirlemek zorundayız. Fakat yolu belirleyecek olan sadece bu değildir, aynı zamanda müdahale olmaması, köylülere tahıl karşılığı mal temin etmeyi bilmemiz de belirleyecektir. Köylü şöyle diyecektir: "Mükemmel biri-

sin, ülkemizi savundun; bu yüzden seni dinledik, fakat ekonomiyi işletmeyi bilmiyorsan çek git!" Evet, köylü bunu diyecektir.

Ekonomiyi ancak, komünistler bu ekonomiyi başkalarının elleriyle kurmayı bildiklerinde, kendileri bu burjuvaziden öğrendiklerinde ve onları komünistlerin istediği yola yönlendirdiklerinde yönetebileceğiz. Fakat komünist herşeyi bildiğini zannederse, sorumlu komünist olduğu için, herhangi bir satıcıdan çok farklı insanları yendiği için, cephelerde düşmanı, hem de nasıl bir düşmanı yendiğimiz için herşeyi bildiğini zannederse — böylesine bir ruh hali egemen olursa, bu bizim mahvımız demektir.

Sömürücüleri zararsız hale getirmemiz, onlara haddini bildirmemiz ve sert davranmamız işin en önemsiz kısmıdır. Bunu yapmak gerekir. Ve Devlet Siyasi İdaremiz ve mahkemelerimiz bunu şimdiye kadarki gibi gevşek tutmamalı, düşmanlar dünyası tarafından kuşatılmış proleter mahkemeler olduklarını unutmamalıdırlar. Bu zor değil, bunu esas itibariyle öğrendik. Burada belli bir baskı uygulanmalıdır, bu ise kolaydır.

Zaferin ikinci kısmı ise komünist olmayan ellerle komünizmi inşa etmek, iktisaden yapılması gereken şeyi, yani köylü ekonomisiyle birleşmeyi, köylüleri hoşnut kılmayı pratikte yapmayı bilmekten ibarettir ki köylü şöyle diyebilsin: "Açlık ne kadar zor, ne kadar sıkıntılı, ne kadar eziyet verici de olsa, görüyorum ki devlet iktidarı gerçi alışılmadık bir iktidar, fakat pratik, reel hissedilebilir bir yarar sağlıyor." Birlikte çalıştığımız, bizden kat kat üstün çok sayıda unsurun çalışmalarını gözlemleyebileceğimiz, bu çalışmayı kavrayabileceğimiz, onların elleriyle komünizm için yararlı bir şeyler yapılabilecek şekilde çalışması sağlanmalıdır. Şu anın püf noktası budur, çünkü bazı komünistler bunu anlamış ve görmüş olsalar da Partimizin geniş kitlesi içinde partisizleri çalışmaya çekmenin zorunluluğu bilinci yoktur. Bu konuda ne çok genelge yazıldı, ne kadar çok konuşuldu, fakat yıl boyunca herhangi bir şey yapıldı mı? Hiçbir şey. Partimizin yüz komitesinden beşi bile pratik sonuçlar gösteremez. Bugün gündemde olan talebin böyle gerisinde

kaldık, böyle çok 1918 ve 1919 yıllarının geleneklerinde yaşıyoruz. Bu yıllar önemli yıllardı, dünya tarihi açısından muazzam bir iş gerçekleştirildi. Fakat gözümüzü bu yıllara çevirip, şimdi gündemde hangi görevin durduğunu görmezsek, bu çöküş olur, kesin, mutlak çöküş olur, ve asıl mesele de bunun bilincine varmak istemeyişimizdir.

Nasıl yönettiğimizi göstermek için iki pratik örnek vermek istiyorum. Daha önce bunun için devlet tröstlerimizden birini almanın doğru olacağını söylemiştim. Bu doğru işlemi yapamayacağım için özür diliyorum, çünkü bunun için en azından bir devlet tröstü üzerine belgeleri en somut biçimde incelemek gerekirdi, ne var ki ben böyle bir inceleme için ne yazık ki olanak bulamadım. O nedenle daha küçük iki örneği alıyorum. Birinci örnek Moskova Tüketim Kooperatifi'nin Dış Ticaret Halk Komiserliği'ni bürokratizmle suçlamasıdır; ikinci örnek Donets Havzası'ndandır.

Birinci örnek, pek uygun değil, fakat daha iyi bir örnek verme olanağım yok. Ana düşünceyi bu örnekte de gösterebilirim. Gazetelerden bildiğiniz gibi, son aylarda meselelerle doğrudan ilgilenme olanağım olmadı, Halk Komiserleri Konseyi'nde çalışmadım, Merkez Komitesi'nde de bulunmadım. Moskova'ya yaptığım geçici ve seyrek ziyaretlerde Dış Ticaret Komiserliği'ne karşı umutsuz, korkunç şikâyetler dikkatimi çekti. Dış Ticaret Komiserliği'nin kötü olduğundan, orada ihmalciliğin hüküm sürdüğünden bir an bile kuşku duymadım. Fakat şikâyetler özellikle şiddetlenince meseleyi araştırmaya, somut bir olayı ele almaya, hiç olmazsa bir kez meselenin temeline inmeye, mekanizmanın neden çalışmadığını, bunun nasıl olduğunu açıklamaya çalıştım.

Moskova Tüketim Kooperatifi'nin konserve alması gerekiyordu. Bu amaçla bir Fransız yurttaşı ortaya çıkmıştı. Bu adamın bunu uluslararası politikanın çıkarına, Antant liderlerinin bilgisi dahilinde mi, yoksa Poincaré ve Sovyet iktidarının diğer düşmanlarının onayıyla mı yaptığını bilmiyorum (tarihçilerimiz bu konuyu Cenova Konferansı'ndan sonra, öyle inanıyorum ki açıklığa kavuşturacaklardır), fakat

olgu şu ki, Fransız burjuvazisi sadece teorik olarak değil, pratik olarak da bu işin içindeydi, çünkü Fransız burjuvazisinin bir temsilcisi Moskova'da ortaya çıkarak konserve satıyordu. Moskova aç, yazın daha da çok açlık çekecek, et tedarik edilmedi —ve Ulaşım Komiserliğimizin herkesçe bilinen nitelikleri sayesinde— tedarik de edilemeyecektir.

Et konserveleri (eğer tamamen bozulmamışlarsa — bunu ancak daha sonraki araştırma gösterecek) Sovyet kâğıt parası karşılığında satılacaktır. Bundan daha kolay ne olabilir? Fakat bunun, Sovyet tarzında ve tam olarak düşünüldüğünde kesinlikle kolay olmadığı ortaya çıkar. Meseleyi doğrudan izleme olanağım yoktu, fakat incelettirdim ve şimdi elimde küçük bir dosya var, bu ünlü hikâyenin nasıl geliştiğini gösteren. Bu hikâye 11 Şubat'ta, Kamenev yoldaşın bir raporu temelinde RKP MK Politbürosu'nun, yurtdışından gıda maddesi satın alınmasını temenni edilir birşey olarak niteleyen bir karar almasıyla başlar. Elbette Rus yurttaşları RKP MK Politbürosu'nun kararı olmadan böyle bir sorun üzerine nasıl karar verebilirlerdi! Bir düşünün: MK Politbürosu'nun kararı olmadan 4700 sorumlu fonksiyonerimiz (ki bunlar sadece kayıtlı olanlar) yurtdışından gıda madddesi satın almaya nasıl karar verebilirlerdi? Elbette bu doğaüstü bir düşünce. Belli ki Kamenev yoldaş politikamızı ve gerçeği çok iyi biliyor, o nedenle çok sayıdaki sorumlu fonksiyonerlere pek fazla güvenmemiş ve boğayı, boğayı değilse de Politbüroyu boynuzundan yakalamakla başlamış işe ve hemen (konuya ilişkin tartışma olduğunu duymadım) kararı çıkartmış: "Dış Ticaret Halk Komiserliği'nin, yurtdışından gıda maddesi temin etmenin temenni edildiği konusunda dikkati çekilir, ki gümrükler" vs... Demek ki Dış Ticaret Halk Komiserliği'nin dikkati çekilmiştir. İş yürümeye başlar. Tarih 11 Şubat'tır. Şubat'ın son günlerinde, ya da yaklaşık bu tarihlerde Moskova'da bulunduğumu ve hemen şikâyetlerle, Moskovalı yoldaşların umutsuz şikâyetleriyle karşılaştığımı anımsıyorum. Ne oluyor? Bir türlü gıda maddesi satın alamıyoruz. Peki neden? Dış Dicaret Komiserliği'nin ihmali nedeniyle. Uzun süre işlerle ilgilenememiştim ve o zamanlar Politbüro'nun bu konuya ilişkin bir kararı olduğunu bilmiyordum; sadece sekretere şunu söyledim:

İnceleyin, yazılı bir şeyler bulun ve bana gösterin. Ve mesele Krasin geldikten sonra Kamenev'in Krasin'le konuşup meselenin halledilmesiyle son buldu. Konserveleri aldık. İşin sonuna bak.

Kamenev'le Krasin'in birbiriyle anlaşıp RKP MK Politbürosu tarafından talep edilen politik çizgiyi saptayabileceklerine hiç kuşkum yok. Kamenev ve Krasin ticaret sorunlarında da politik çizgiyi saptayacak olsalardı dünyanın en iyi Sovyet Cumhuriyeti olurduk, fakat her işi sonuçlandırmak için Politbüro üyesi Kamenev ve Krasin'i çekip getirmek —Krasin Cenova öncesi diplomasi işleriyle uğraşıyordu, ki bu işler büyük, çok büyük çalışma gerektirmekteydi—, bir Fransız yurttaşından konserve alsınlar diye çekip getirmek olmaz. Böyle çalışmak olanaksızdır. Bu ne yenidir, ne ekonomiktir, politika ise hiç değildir, düpedüz alaydır. Şimdi önümde bu meseleyle ilgili bir incelemenin sonuçları duruyor. Hatta elimde iki incelemenin sonuçları var: Birinci inceleme Halk Komiserleri Konseyi Sekreteri Gorbunov ve yardımcısı Miroşnikov tarafından, diğeri Devlet Politik İdaresi tarafından yapılmıştır. Devlet Politik İdaresi'nin bu işle neden uğraştığını bilmiyorum ve bunun doğru olduğu konusunda tam emin değilim, fakat bunun üzerinde daha fazla durmak istemiyorum, çünkü korkarım ki yeni bir inceleme daha gerekli olabilir. Önemli olan, belgeler toplanmış ve şimdi benim elimde bulunuyor olmasıdır.

Nasıl oldu da Şubat sonlarında Moskova'ya gittiğimde, gemi Libau'da demirlemiş ve konserveler de oradayken, hatta gerçek konserveler için Sovyet parası bile alacaklarken "konserve satın alamıyoruz" yönünde gerçek şikâyetler ulaşmıştır bana! Eğer bu konserveler bozulmamışsa (şimdi "eğer" diyorum, çünkü bu durumda ikinci bir soruşturma yaptırıp yaptırmayacağımdan emin değilim, ki bu soruşturmanın sonuçları üzerine bir başka Parti Kongresi'nde konuşulacaktır), eğer bu konserveler bozulmamışsa — onları satın almış bulunuyoruz — şimdi soruyorum: Böyle bir işin Kamenev ve Krasin olmadan ilerleyememesi nedendir? Soruşturma belgelerinden, sorumlu bir komünistin bir diğer sorumlu komünisti kovduğunu görüyorum. Yine aynı belge-

lerden, sorumlu bir komünistin bir başka sorumlu komüniste şunu dediğini görüyorum: “Bundan sonra sizinle yanımızda bir noter olmadan hiç konuşmayacağım.” Bu hikâyeyi okuduğumda 25 yıl önce Sibirya’da sürgündeyken avukatlık yapmak zorunda kalışımı anımsadım. Ben illegal bir avukattım, çünkü idare tarafından sürgün edilmiştim ve böyle bir şey yapmak yasaktı; fakat başkası olmadığı için, insanlar bana gelir ve bazı şeyler anlatırlardı. Ancak işin en zor yanı meselenin ne olduğunu anlamaktı. Bir kadın gelir ve elbette önce akrabalarından anlatmaya başlardı ve meselenin ne olduğunu anlamak gerçekten çok zordu. Kadın beyaz bir inekten sözeder. Ona “bir kopya getir” dersin. Gider ve şöyle der: “Adam beyaz ineğin kopyası olmadan bir şey dinlemek istemiyor.” Kolonimiz içinde bu kopya meselesine çok gülmüştük. Fakat küçük bir ilerleme sağlayabildim: bana gelirken beraberlerinde bir kopya getiriyorlardı ve meselenin ne olduğunu, neden şikâyet ettiklerini, dertlerinin ne olduğunu anlamak mümkün olurdu. Bu 25 yıl önce Sibirya’daydı (en yakın tren istasyonunun yüzlerce verst ötede bulunduğu bir yer).

Peki devrimden üç yıl sonra Sovyet Cumhuriyeti’nin başkentinde konserve satın almak için neden iki soruşturmaya, Kamenev ve Krassin’in müdahalesine ve Politbüro talimatlarına ihtiyaç duyulmuştu? Eksik olan neydi? Politik güç mü? Hayır. Para vardı, böylece hem ekonomik, hem de politik güç vardı. Bütün kurumlar yerli yerindeydi. Eksik olan nedir? Eksik olan hiçbir şekilde karşı olmadığım ve mükemmel komünistler olarak değerlendirdiğim Moskova Tüketim Kooperatifi ve Dış Ticaret Komiserliği çalışanlarının yüzde doksandokuzunda kültür yokluğudur — meseleyi kültürel olarak ele alamadılar.

Bu meseleyi ilk kez duyduğumda MK’ya yazılı bir teklif verdim: Bildiğiniz gibi dokunulmazlıkları olan Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi üyeleri dışında Moskova’daki kurumların bütün çalışanları 6 saat, Dış Ticaret Komiserliği’ndekiler de 36 saat en kötü Moskova hapishanesine atılmalıdır. Ve şimdi de suçlunun bulunamadığı ortaya çıktı. Gerçekten de anlattıklarımdan suçlunun bulunamayacağı açıkça

ortaya çıkmaktadır. Suçlu, meseleleri pratik olarak halletme yönündeki bilinen Rus aydın yeteneksizliğidir — karışıklık ve düzensizlik. Önce iş yapmaya girişilir, bir şeyler yapılır, sonra düşünülür ve bundan bir iş çıkmazsa, Kamenev'e koşup şikâyetlenilir ve mesele Politbüro önüne getirilir. Elbette bütün zor devlet sorunları Politbüro'ya getirilmelidir —daha sonra bu konuya değineceğim— fakat insan önce düşünür, sonra iş yapar. Eğer Politbüro karşısına çıkıyorsan hiç olmazsa belgelerle çıkmaya çalış. Önce bir telgraf çek, Moskova'da telefon da var, ilgili kuruma bir telefonogram yolla, Tsyurupa'ya bir kopyasını ver ve de ki: Bu işin acil olduğunu düşünüyorum ve onları ihmalcilik nedeniyle dava edeceğim. Bu elementar kültür üzerine bir parça düşünmeli, meseleye düşünerek yaklaşmalı; eğer mesele iki dakika içinde bir telefon görüşmesiyle halledilemiyorsa, belgeleri al, kendini belgelerle donat ve de ki: "İhmal edecek olursan seni hapse tıktıracağım." Fakat burada düşüncenin izi bile yok, hiçbir hazırlık yok; hep bilinen gösteriş, sayısız komisyon, hepsi yorgun, hepsi bitkin düşmüş, hepsi hasta ve iş ancak Kamenevle Krasin'in teması sağlanarak yapılabiliyor. Bu tipik. Ve bunu sadece başkent Moskova'da değil, tüm diğer başkentlerde, tüm diğer bağımsız cumhuriyetlerin ve tek tek bölgelerin başkentlerinde de gözlemliyoruz ve başkentlerin dışında bu tür şeyler sürekli oluyor, hem de yüz kez daha kötü.

Mücadelemizde komünistlerin düşünmeye ihtiyaç duyduklarını unutmamalıyız. Komünistler size mücadele üzerine, devrimci mücadelenin bütün dünyadaki durumu üzerine mükemmel bilgiler vereceklerdir. Ne var ki umutsuz yoksulluk ve sefaletten kurtulmak için düşünebilmek, kültürlü ve düzenli olmak gerekir — bunu yapamıyorlar. Sorumlu komünistlere meseleye sorumlulukla yaklaşmadıkları suçlamasını yapmak yanlış olacaktır. Komünistlerin büyük çoğunluğu —yüzde doksandokuzu— sadece sorumlu değil, aynı zamanda devrime bağlılıklarını gerek Çarlığın yıkılmasından önceki en zor koşullarda gerekse devrimden sonra kanıtlamış, kelimenin tam anlamıyla bu işe hayatlarını koymuş insanlardır. Nedenleri burada aramak temelden yanlış olacaktır. Gerekli olan, en basit devlet işine uygar bir yaklaşımdır, bunun

bir devlet meselesi, bir ticari mesele olduğunu kavramaktır; eğer engeller varsa kaldırmayı bilmek ve suçluları ihmal nedeniyle mahkemeye çıkarmak gerekir. Ben proleter mahkemenin bunları cezalandırmayı bileceğine inanıyorum. Fakat cezalandırabilmek için suçluları bulmak gerekir, ama size garanti ederim ki suçlular bulunamayacak. İsterseniz her biriniz meseleye bir daha bakın — suçlu yoktur, görülecek olan kaos, karışıklık ve saçmalıktır... Kimse işe başlamayı bilmiyor, kimse devlet işlerine böyle değil de şöyle yaklaşılması gerektiğini kavramıyor. Ve tüm Beyaz Muhafızlar çetesi, sabotörler bundan yararlanıyorlar. Ülkemizde sabotörlere karşı amansız bir mücadele yürütüldüğü bir dönem olmuştur, bu mücadele bugün de gündemdedir; sabotörlerin var olduğu elbette doğrudur ve bunlarla mücadele etmek gerekir. Fakat durum söylediğim gibi olursa onlara karşı mücadele edilebilir mi? Bu durum her türlü sabotajdan daha tehlikelidir, sabotör iki komünistin, gıda maddesi alımı amacıyla ilkesel bir talimat için Politbüro'ya ne zaman başvurmak gerektiği konusunda kavga edişlerini seyretmekten ve bu aralığa sızmaktan başka ne isteyebilir? Nispeten akıllı bir sabotör şu ya da bu komünistten yana tavır aldığında, ya da sırayla her ikisinden de yana olduğunda bu iş bitmiştir. O zaman dava tamamen yitirilmiştir. Peki suç kimde? Hiç kimsede. Çünkü bu iki komünist, sorumlu, özverili iki devrimci, olmayacak bir şey için, gıda maddesi alımı üzerine ilkesel bir talimat almak amacıyla Politbüro'ya ne zaman başvurmak gerektiği konusunda kavga ediyorlar.

İşte sorun budur, zorluk buradadır. Kapitalist büyük girişim okulundan geçmiş her satıcı bunu becerebilir, fakat sorumlu komünistlerin yüzde doksandokuzu bunu yapamaz ve yapamadıklarını, önce bu işin ABC'sini öğrenmeleri gerektiğini kabul etmek istemez. Bunu kavramazsak, yeniden hazırlık sınıfından başlayarak öğrenmeye koyulmazsak, bugün tüm politikanın temelini oluşturan ekonomik görevi asla çözemeyeceğiz.

Aktarmak istediğim diğer örnek Donets Havzası'dır. Donets Havzası'nın bütün ekonomimizin merkezi, gerçek temeli olduğunu bilirsi-

niz. Donetz Havzası'nı yeniden inşa etmezsek, layık olduğu seviyeye getirmezsek, Rusya'da büyük sanayinin yeniden inşasından, sosyalizmin herhangi bir gerçek inşasından söz edilemez, çünkü sosyalizm büyük sanayi dışında başka bir yolla kurulamaz. MK oradaki gelişmeleri yakından gözlemliyor.

Bu bölgeyle ilgili olarak Politbüro önüne getirilen sorunlar haksız, gülünç ve saçma bir biçimde getirilen küçük sorunlar değildi, bilakis kesinlikle ertelenemeyecek olan gerçek bir meseleydi.

MK, tüm ekonomimizin bu tür gerçek merkezlerinde, üslerinde ve temellerinde gerçekten doğru dürüst çalışılmasına dikkat etmelidir. Orada Taşkömürü Merkez Yönetimi'nin başında sadece tartışmasız sadık değil, aynı zamanda gerçekten kültürlü, son derece ehliyetli insanlar vardı, sanırım yetenekli dersem yanılmış olmam, bu nedenle MK dikkatini buraya yöneltti. Ukrayna bağımsız bir cumhuriyettir, çok iyi, fakat Parti söz konusu olduğunda, bazen —nazikçe nasıl ifade edebilirim— hile taktiğine başvuruyor. Günün birinde onları sıkıştırmak zorunda kalacağız herhalde, çünkü orada akıllı adamlar var ve onların MK'sı, bizi aldatıyor demek istemiyorum ama bizden biraz uzaklaşıyor. Tüm meseleyi aydınlatmak için buradaki MK'da inceledik ve sürtüşmeler ve görüş ayrılıkları olduğunu saptadık. Orada "Kimka", yani Küçük Ocakları İşletme Komisyonu bulunuyor. Elbette "Kimka"yla Taşkömürü Sanayii Merkez Yönetimi arasında şiddetli sürtüşmeler var. Yine de biz MK'nın belli tecrübeleri var ve önde gelen kişileri uzaklaştırmama yönünde oybirliğiyle karar aldık; sürtüşmeler olursa bütün ayrıntılarıyla bize bildirilecekti, çünkü o bölgede sadece sadık değil, aynı zamanda yetenekli insanlar varsa, bunları desteklemeye çalışmak gerekir ki, eğer henüz herşeyi öğrenmedikleri kabul edilirse, eğitimlerini tamamlayabilsinler. Hikâyenin sonu Ukrayna'da bir Parti kongresinin yapılması oldu. Orada ne olup bittiğini bilmiyorum, her şey vardı. Ukraynalı yoldaşlardan bilgi almaya çalıştım. Orkonikidze yoldaştan özel olarak oraya gitmesini ve neler olduğunu belirlemesini rica ettim, MK da ona bu görevi verdi. Görüldüğü kadarıyla bir entrika

ve karışıklık vardı ve "Ispart"* bu meseleyi ele alacak olursa on yılda bile çözemeyecektir. Fiilen ise bu grup, MK'nın oybirliğiyle verdiği talimatlara rağmen görevden alınıp yerine başka bir grup getirilmişti. Ne olmuştu? Aslında bu grubun bir kesimi, bütün yüksek niteliklerine rağmen belli bir yanlış yapmıştı. İdare yöntemlerinde aşırı gayretkeşlik göstermişti. Orada işimiz işçilerle. "İşçiler"den söz edildiğinde çoğu kez bunun fabrika proletaryası olduğu düşünülüyor. Kesinlikle değil. Savaştan bu yana ülkemizde, proleter olmayan, aksine savaştan kaçmak isteyen insanlar fabrikalara girmişlerdir; peki bugün ülkemizde toplumsal ve ekonomik koşullar, gerçek proleterlerin fabrika ve tesislere girmesini sağlayacak gibi midir? Bu doğru değil. Bu Marx'a göre doğrudur, fakat Marx Rusya üzerine değil, 15. yüzyıldan başlayarak bir bütün olarak kapitalizm üzerine yazmıştır. Altı yüz yıllık bir zaman dilimi için bu doğrudur, fakat bugünkü Rusya için geçerli değildir. Fabrikalara girenler çoklukla proleter değil, her türlü tesadüfi unsurlardır.

Çalışmayı doğru örgütlemeyi, geri kalmayacak, ortaya çıkacak sürtüşmeleri zamanında giderecek ve yönetmeyi politikadan ayırmayacak biçimde örgütlemeyi bilmek — görev budur. Çünkü politikamız ve idaremiz, bütün öncünün, bütün proleter kitleyle, bütün köylü kitlesiyle birleşmiş olmasına dayanır. Bu çarklar gözden kaçırılıp, sadece yönetmenin büyüsüne kapılınırsa bu felaket getirecektir. Donets Havzası önder yöneticilerinin yaptıkları hatalar, diğer hatalarımızla kıyaslandığında yok denecek kadar azdır, fakat bu tipik bir örnektir. MK'da oy birliğiyle şu talep ileri sürüldü: "Bu grubu görevinde bırakın; en küçük anlaşmazlığı bile bize, MK'ya devredin, çünkü Donets Havzası herhangi bir bölge değil, olmazsa sosyalist inşanın sadece bir dilek olarak kalacağı bir bölgedir" — fakat bütün politik gücümüzün, MK'nın bütün otoritesinin yetersiz kaldığı görüldü.

Bu kez hata yönetirken yapılmıştı; elbette bunun dışında da bir sürü başka hata vardı.

---

* *Parti Tarihini İnceleme Komisyonu. —**Alm. Red.***

İşte size tüm meselenin politik güçte değil, idare etmeyi bilmekte, insanları doğru mevkilere getirmeyi bilmekte, devletin ekonomik çalışmasının kesintiye uğramaması için küçük çatışmalardan kaçınmayı bilmekte yattığına bir örnek. Bizde eksik olan budur — hata işte buradadır.

Öyle inanıyorum ki devrimimizden söz eder ve perspektiflerini tartışırken, devrimin tamamen çözülmüş ve geri döndürülemez biçimde, dünya tarihinde çığır açan kapitalizmden kopuş tarihine malolmuş görevlerini sımsıkı ayırmalıyız. Devrimimiz bu tür başarılar göstermiştir. Elbette Menşevikler ve Otto Bauer —İkibuçukuncu Enternasyonal temsilcisi— istedikleri kadar "Yaptığınız devrim burjuva devrimidir" diye bağırabilirler, fakat biz şunu söylüyoruz: burjuva devrimi sonuna kadar götürmek görevimizdir. Beyaz Muhafızların bir yayınının ifade ettiği gibi: 400 yıl boyunca devlet kurumlarımızda pislik birikti ve biz bu pisliği dört yıl içinde kaldırdık — büyük kazanımımız budur. Peki, ya Menşevikler ve Sosyal-Devrimciler ne yaptılar? Hiçbir şey. Bizim ülkemizde de, hatta ileri, aydınlanmış Almanya'da da, orada bile ortaçağ pisliğini kaldıramadılar. Büyük kazanımımızı suç olarak önümüze sürüyorlar. Devrim davasını sonuna kadar götürmemiz bizim silinemeyecek kazanımımızdır.

Şimdi havada savaş kokusu var. İşçi birlikleri, örneğin reformist birlikler, savaş karşıtı kararlar kabul ediyorlar ve savaşa karşı grev tehdidinde bulunuyorlar. Eğer yanılmıyorsam, kısa süre önce, Fransız Temsilciler Meclisi'nde mükemmel bir komünistin savaş karşıtı bir konuşma yaptığını ve işçi sınıfının ayaklanmayı savaşa tercih edeceğini açıkladığını bildiren bir gazete haberi okudum. Sorun, 1912 yılında Basel Manifestosu yayınlandığında[102] bizim koyduğumuz gibi konamaz. Savaştan nasıl çıkılacağını, gerici bir savaştan devrimci bir yolla çıkmanın ne büyük uğraşlar gerektirdiğini, ne anlama geldiğini sadece Rus devrimi göstermiştir. Gerici emperyalist savaşlar dünyanın her yerinde kaçınılmazdır. İnsanlık bu tür sorunları karara bağlarken, o zaman on milyonlarca insanın öldürüldüğünü ve şimdi yine öldürülece-

ğini unutamaz ve unutmayacaktır. 20. yüzyılda yaşıyoruz; ve gerici bir savaştan devrimci yolla vazgeçen, şu ya da bu hükümetin yararı ve selameti için değil, hükümeti devirerek vazgeçen tek halk Rus halkıdır ve onu savaştan çıkaran Rus devrimi olmuştur. Ve Rus devrimiyle kazanılmış olan şey bir daha geri alınamayacaktır. Hiçbir güç bunu geri alamaz, tıpkı Sovyet devletinin yaratılmış olduğunu dünyanın hiçbir gücünün yeryüzünden silemeyeceği gibi. Bu tarihi bir zaferdir. Yüzyıllar boyunca devletler burjuva tipine göre kuruldular ve ilk kez burjuva olmayan bir devlet biçimi bulunmuştur. Belki aygıtımız kötü, fakat ilk icat edildiğinde buhar makinesinin de kötü olduğu söyleniyor ve çalışıp çalışmadığı bile bilinmiyor. Önemli olan bu değil, önemli olan buluşun yapılmış olmasıdır. İlk buhar makinesi biçimi itibariyle hiçbir işe yaramamış olabilir, ama şimdi lokomotif var. Devlet aygıtımız kötü olabilir, ama yaratılmıştır, dev bir tarihsel buluş yapılmış ve proleter tipte bir devlet kurulmuştur — ve o nedenle tüm Avrupa, bütün burjuva gazeteler, istedikleri kadar ülkemizde ne kadar korkunç durumların, ne kadar büyük bir sefaletin hüküm sürdüğünü, emekçi halkın sadece eziyet çektiğini anlatsınlar, yine de tüm dünyada bütün işçiler Sovyet devletine gönül veriyorlar. Bunlar elde ettiğimiz ve geri alınamaz büyük kazanımlardır. Ne var ki bizim için, Komünist Partisi'nin temsilcileri için bu sadece kapının açılması demektir. Şimdi önümüzde sosyalist ekonominin temelini kurma görevi var. Bu yapıldı mı? Hayır, yapılmadı. Henüz sosyalist temelimiz yok. Temelin kurulduğunu sanan komünistler büyük bir hata yapıyorlar. Esas mesele, ülkemizde Rus devriminin tarihi kazanımını oluşturan şeyi, son derece kötü uyguladığımız, henüz yapılmamış ve daha birçok kez değiştirmemiz gereken şeylerden kesin, berrak ve soğukkanlı biçimde ayırmaktır.

Politik olaylar her zaman çok karışık ve karmaşıktır. Bunu bir zincirle kıyaslayabiliriz. Eğer tüm zinciri sımsıkı elde tutmak istiyorsanız, sadece bir tek halkadan tutamazsınız. Tutmak istediğiniz halkayı yapay olarak seçemezsiniz. 1917'de esas mesele neydi? Tüm halkın talep ettiği şeydi, savaşı bırakmaktı, bu her şeyi gölgede bırakmıştı. Devrimci Rusya savaştan ayrılmayı başardı. Çok büyük çabalar har-

candı, fakat buna karşılık halkın baş ihtiyacı dikkate alındı ve bu bize uzun yıllar için zafer getirdi... Sovyet iktidarıyla daha demokratik, emekçilere daha yakın bir devlet iktidarına sahip olduğunu halk hissediyor, köylü görüyor ve cepheden dönen asker mükemmel biçimde kavrıyordu. Diğer alanlarda ne kadar aptallıklar ve saçmalıklar yapsak da, bu ana görevi dikkate aldığımız için, her şey yolundaydı.

1919 ve 1920 yılında esas mesele neydi? Askeri savunma. Dünyayı kapsayan güçlü Antant bize karşı saldırıya geçmiş, boğazımızı sıkıyordu, propagandaya gerek kalmadan her partisiz köylü ne olduğunu kavramıştı. Çiftlik beyi geliyor. Komünistler ona karşı savaşmayı biliyorlar. Köylülerin kitle olarak komünistlerden yana olmasının, bizim zafer kazanmamızın nedeni buydu.

1921 yılında esas mesele düzenli geri çekilmeydi. O nedenle disiplin iki misli gerekliydi. "İşçi Muhalefeti" şöyle diyordu: "İşçileri küçümsüyorsunuz, işçiler daha fazla inisiyatif kullanmalılar." İnisiyatif, geri çekilmeyi düzenli uygulamak ve özellikle de disiplini korumaktı. Panik ya da disiplinsizlik ruhu yayan biri devrimi çökertirdi, çünkü fethetmeye alışmış, devrimci görüş ve ideallerle dolu ve aslında ruhları her türlü geri çekilmeyi bir tür kötülük olarak gören insanlarla geri çekilmekten daha zor birşey yoktur. En büyük tehlike düzenin bozulmasıydı ve en büyük görev de düzenin korunması.

Peki bugün esas mesele nedir? Bugün esas mesele —raporumu bu yönde geliştirmek ve özetlemek istiyordum— bir yön değişikliği anlamında politikada değildir; Yeni Ekonomik Politika'yla bağıntı içinde bundan inanılmayacak kadar çok konuşulmaktadır. Uluorta konuşulmaktadır. Bu son derece tehlikeli bir lafazanlıktır. Ülkemizde Yeni Ekonomik Politika'yla bağıntı içinde işgüzarca davranışlara, kurumları değiştirmeye, yenilerini kurmaya başlanmıştır. Bu son derece zararlı bir saçmalıktır. Esas olarak insanların, insanların seçiminin önemli olduğu bir noktaya ulaştık. Ivır zıvır işlere karşı, kurumların değiştirilmesi yerine kişilerin rolünü önplana çıkaran kültür taşıyıcılığına karşı mücadele etmeye alışmış bir devrimci için bunu kavramak güçtür. Ne

var ki biz, politik anlamda soğukkanlılıkla değerlendirilmesi gereken bir durumda bulunuyoruz — öylesine ilerledik ki bütün mevzileri koruyamayız ve korumaya çalışmamalıyız.

Uluslararası bakımdan durumumuz son yıllarda muazzam iyileşti. Sovyet tipi devleti mücadele ederek kazandık, bu bütün insanlığın ilerlemesidir ve Komünist Enternasyonal'in bütün ülkelerden geçtiği haberlerle her gün onaylanmaktadır. Bundan hiç kimsenin en ufak kuşkusu yok. Fakat pratik çalışma anlamında mesele şöyle: komünistler köylü kitlesine pratik yardımda bulunmayı başaramayacak olurlarsa köylülük onları desteklemeyecektir. Dikkatin merkezinde bulunan, yasalar yapmak, daha iyi kararnameler çıkarmak vs. değildir. Ülkemizde kararnamelerin bir propaganda biçimi olarak hizmet ettikleri bir dönem olmuştur. Bizimle alay ediliyor, Bolşeviklerin çıkardıkları kararnamelerin uygulanmadığını anlamadıkları söyleniyordu; bütün Beyaz Muhafız basın bu tür alaylarla doluydu, fakat Bolşeviklerin iktidarı ele geçirdikleri ve sade köylüye, sade işçiye şunu açıkladıkları dönemde bu haklıydı: devletin böyle yönetilmesini istiyoruz, işte bir kararname, deneyin. Sade işçiye ve köylüye politik görüşlerimizi hemen kararnameler biçiminde iletiyorduk. Sonuç, halk kitleleri arasında sahip bulunduğumuz ve hâlâ sahip olduğumuz muazzam güveni kazanmak oldu. Bu, devrimin başlarında zorunlu olan bir zamandı, bir dönemdi, yoksa devrimci dalganın başında değil geride kalırdık. Yoksa yeni temeller üzerinde bir hayat kurmak isteyen bütün işçilerin ve köylülerin güvenini kazanamazdık. Fakat bu dönem geçmiştir ve biz bunu kavramak istemiyoruz. Bugün, eğer şu ya da bu kurumu kurmak ya da değiştirmek için talimat verilirse köylüler ve işçiler buna gülecektir. Bugün sade işçi ve köylü bununla ilgilenmeyecektir, ve ilgilenmemekte haklıdırlar da, çünkü ağırlık noktası bu değildir. Sen, komünist, bugün halkın karşısına bununla çıkmamalısın. Devlet kurumlarındaki bizler sürekli bu tür ıvır zıvırla dolu olmamıza rağmen, kavranması gereken halka bu değildir, esas mesele bu değildir; esas mesele, insanların doğru yere yerleştirilmemeleri, bütün devrime parlak biçimde katılmış olan sorumlu bir komünistin hiç anlamadığı bir ticari ve sınai göreve

getirilmesi ve gerçeğin görülmesini engellemesidir, çünkü vurguncular ve dolandırıcılar onun arkasına gizlenmeyi çok iyi başarıyorlar. Mesele bizde nelerin uygulandığı konusunda pratik bir denetimin olmamasıdır. Bu sıradan, küçük bir görevdir, küçük iştir, ama en büyük siyasi devrimden sonraki dönemde, bir süre kapitalist bir ekonomik biçimin ta ortasında varlığımızı sürdürmek zorunda olduğumuz koşullar altında yaşıyoruz; ve tüm durumun esas noktası, kelimenin dar anlamında politikada değil (gazetelerde konuşulanlar siyasi laf kalabalığıdır ve bunlarda sosyalist olan hiçbir şey yoktur), bütün durumun esas noktası kararlarda değil, kurumlarda değil, yeniden örgütlemede değildir. Bu şeyler bizim için zorunlu olduğu sürece bunları yapacağız, fakat halkın karşısına bunlarla çıkmayın, gerekli insanları bulun, pratik uygulamayı denetleyin; halk bunu takdir edecektir.

Biz halk kitlesi içinde, herşeye rağmen denizde bir damlayız ve ancak halkın gördüğünü doğru biçimde ifade edersek yönetebiliriz. Aksi takdirde Komünist Partisi proletaryayı, proletarya da kitleyi yönetmeyecek ve bütün aygıt çökecektir. Bugün halk ve bütün emekçi kitlelerin istediği en önemli şey sadece, içinde bulundukları umutsuz durumda ve açlıkta kendilerine yardım elinin uzatılması ve köylünün ihtiyaç duyduğu iyileşmenin alışık olduğu biçimde gerçekleştiğini görmesidir. Köylü pazarı biliyor, ticareti biliyor. Doğrudan komünist paylaşımı uygulamaya koyamadık. Bunun için fabrikalar ve fabrika donatımları yeterli değildi. Şimdi ticaret sayesinde köylülere bunları temin etmek zorundayız, fakat bunu kapitalistin yaptığından daha kötü yapmamalıyız, yoksa halk böyle bir yönetime katlanamaz. Durumun özü budur. Ve beklenmedik bir şey ortaya çıkmazsa bütün 1922 yılı için çalışmamızın esası bu olmak zorundadır — üç koşulla.

Birinci koşul bir müdahalenin olmamasıdır. Bundan kaçınmak için diplomatik alanda elimizden gelen herşeyi yapıyoruz. Yine de o her gün olabilir. Gerçekten dikkatli olmalı ve Kızıl Ordu'nun lehine belli ağır özverilerde bulunmalıyız, elbette bu özverilerin kapsamını iyice belirleyerek. Karşımızda, bizi boğmak için sadece bir biçim ara-

yan tüm dünya burjuvazisi var. Menşeviklerimiz ve Sosyal-Devrimcilerimiz bu burjuvazinin ajanlarından başka bir şey değil. Onların politik konumu budur.

İkinci koşul: mali krizin çok şiddetli olmamasıdır.[103] Mali kriz yaklaşıyor. Buna mali politika konusu ele alınırken değinilecek. Mali kriz çok şiddetli ve ağır olursa, yine birçok şeyi değiştirmek ve güçlerimizi bir noktada toplamak zorunda kalacağız. Kriz çok ağır olmazsa, faydalı bile olabilir: Bütün devlet tröstlerindeki komünistler arasında biraz temizlik yapılmasını sağlayabilir. Ne var ki bunu yapmayı unutmamak gerekir. Mali kriz kurumları ve girişimleri adamakıllı sarsacak ve ilk planda bunlar arasında işe yaramaz olanlar çatırdayacaktır. Ne var ki, sorumlu komünistler cephelerde savaşmış ve her zaman iyi çalışmış çok iyi insanlar olarak övülürken, bütün suçun uzmanlara yıkılmamasına dikkat edilmelidir. Yani mali kriz aşırı ağır olmazsa bu krizden bir yarar sağlanabilecek ve bir parça temizlik yapılabilecektir; Merkezi Kontrol Komisyonu ya da Merkezi Temizlik Komisyonu'nun yaptığı gibi değil, ekonomi kurumlarındaki bütün sorumlu komünistler adamakıllı temizlenecektir.

Ve üçüncü koşul, bu süre içinde hiç politik hata yapmamaktır. Elbette politik hatalar yaparsak bütün ekonomik inşa sarsılacaktır ve düzeltmeler ve izlenecek yol üzerine tartışmalarla uğraşmak zorunda kalacağız. Fakat böyle üzücü hatalar yapmazsak, yakın gelecekte esas noktayı kararnameler, kelimenin dar anlamıyla politik kurumlar ve bunların örgütlenmesi oluşturmayacaktır —bunlarla gerektiğinde sorumlu komünist çevreler ve Sovyet kurumları uğraşacaklardır—, tüm çalışmanın esası daha çok insanların seçimi ve uygulamanın denetiminde yatacaktır. Bu bakımdan pratik bir şeyler öğrenirsek, pratikte yararlı birşeyler yaparsak, o zaman yeniden bütün zorlukları aşacağız.

Son olarak, en yüksek kurumlarımız ve Parti'nin bunlarla ilişkisi sorununun pratik yanına değinmek zorundayım. Bizde Parti'yle Sovyet kurumları arasında doğru olmayan bir ilişki gelişti ve bu konuda tam görüş birliği içindeyiz. Ufacık meselelerin nasıl Politbüro önüne

çekildiğini bir örnekle gösterdim. Bundan resmen kurtulmak çok zordur, çünkü bizde dümende tek bir hükümet partisi vardır ve bir Parti üyesinin şikâyette bulunması yasaklanamaz. O nedenle Halk Komiserleri Konseyi'ndeki bütün sorunlar Politbüro'ya taşınmaktadır. Burada suçun büyük bölümü bana da aittir, çünkü Halk Komiserleri Konseyi'yle Politbüro arasındaki bağı büyük ölçüde ben kuruyordum. Ve işlerden elimi çekmek zorunda kaldığımda, iki çarkın aynı zamanda işlemediği anlaşıldı ve Kamenev bu bağı ayakta tutmak için üç kat iş yüklenmek zorunda kaldı. Yakın zamanda çalışmaya geri dönemeyeceğim için, bütün umutlar şimdi iki vekilin daha burada olmasına bağlanıyor: Almanlar tarafından eski haline getirilen Tsyurupa yoldaş ve yine Almanların mükemmel biçimde eski haline getirdikleri Rikov yoldaş.* Alman imparatoru Vilhelm'in bile bize faydası oldu, bunu beklemiyordum. Vilhelm'in bir operatörü vardı, bu doktor Rikov'a bakmış, Rikov'un kötü kısımlarını kesip Almanya'da alıkoymuş, iyi kısımlarını bırakmış, Rikov yoldaşın bu kısmını yeniden eski haline getirerek bize yollamıştır. Bu usul uygulanmaya devam ederse çok iyi olacak.

Şaka bir yana — şimdi esas talimatlara geliyorum. Bu konuda MK'da tam görüş birliği var ve ben Parti Kongresi'nin bu soruna ilişkin büyük bir dikkatle tavır alacağını ve bu anlamda Politbüro ve MK'yı ıvır zıvır işlerden kurtaracak ve sorumlu fonksiyonerleri daha yüksek bir basamağa çıkaracak talimatları onaylayacağını umuyorum. Halk Komiserlerinin, çalışmalarının sorumluluğunu taşıması gerekir, önce Halk Komiserleri Konseyi'ne, sonra da Politbüro'ya koşmaları değil. MK'ya şikâyette bulunma hakkını resmen kaldıramayız, çünkü Partimiz tek hükümet partisidir. Burada ıvır zıvır işler için başvuruyu engellemek gerekir, ancak Halk Komiserleri Konseyi'nin otoritesini yükseltmek zorunludur, faaliyetlerine yardımcılar değil, daha çok Halk Komiserleri katılmalıdır; Halk Komiserleri Konseyi'nin çalışmasının niteliğini, geçen yıl yapamadığım şu biçimde değiştirmek gereklidir:

* *Tsyurupa ve Rikov kısa süre önce Almanya'da ameliyat olmuşlardı.* ***—Alm. Red.***

Uygulamanın denetlenmesine çok daha fazla dikkat göstermek. İki vekilimiz daha olacak: Rikov ve Tsyurupa. Rikov Savunma Konseyi'nde Kızıl Ordu ve Donanma İaşesi için Olağanüstü Yetkili olarak faaliyet yürütürken işleri disipline sokmayı bilmiş ve işler ilerlemişti. Tsyurupa en iyi Halk Komiserliklerinden birini örgütledi. Bu ikisi Halk Komiserliklerini uygulamaya ve sorumluluğa teşvik etme konusunda büyük dikkat gösterirlerse, burada bir adım, küçük de olsa bir adım ilerlemiş olacağız. 18 Halk Komiserliğimiz var, bunlardan en az 15'i tamamen işe yaramaz — her yerde iyi Halk Komiseri bulmak olanaksız; insanlar buna daha büyük dikkat gösterirlerse seviniriz! Rikov yoldaş MK Bürosu ve Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi Prezidyumu üyesi olmalıdır, çünkü bu iki kurum arasında bir bağ olmalıdır, çünkü bu bağ olmazsa bazen ana çarklar boşa çalışır.

Bununla bağıntılı olarak Halk Komiserleri Konseyi'nin, Çalışma ve Savunma Konseyi'nin* komisyonlarının sınırlandırılmasına, bunların kendi meselelerini bilip kararlaştırmalarına ve güçlerini sayısız komisyonlara dağıtmamalarına dikkat etmek gerekir. Bu günlerde komisyonların temizlenmesine girişildi. 120 komisyon sayıldı. Peki bunlardan kaçı gereklidir? Onaltısı. Ve bu ilk temizlik değil. Kendi işi için sorumluluk taşımak, Halk Komiserliği Konseyi'nde bir karar almak ve bundan sorumlu olduğunu bilmek yerine, komisyonların arkasına gizleniliyor. Komisyonlarda şeytan bile yolunu bulamaz, hiç kimse kimin sorumlu olduğunu bilmiyor; herşey birbirine karışmış durumda ve sonunda herkesin sorumlu olduğu bir karar alınıyor.

Bununla bağıntılı olarak Bölge Ekonomi Müsteşarlıklarının** özerklik ve faaliyetlerinin genişletilmesi, geliştirilmesi gerektiğine dikkat çekilmelidir. Rusya'nın bölgelere ve reyonlara ayrılması şimdi

* *Çalışma ve Savunma Konseyi VIII. Sovyet Kongresinin kararıyla Halk Komiserleri Konseyi bünyesinde kurulmuştur. Görevi ekonomiyle ilgili halk komiserliklerinin faaliyetini birleştirmek ve düzenlemektir.* **—Alm. Red.**

** *Sovyet Yürütme Komiteleri bünyesinde kuruluşlar.* **—Alm. Red.**

ekonomi ve iklim koşulları, halkın yaşam biçimi, yakıt üretim koşulları, yerel sanayi koşulları vs. dikkate alınarak bilimsel ilkelere göre yapılmıştır.[104] Bu ayırma temelinde Reyon ve Bölge Ekonomi Müşavirlikleri kurulmuştur. Elbette kısmi düzeltmeler olacaktır, fakat bu ekonomi müşavirliklerinin otoritesini yükseltmek gerekir.

Ayrıca Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin daha gayretli biçimde çalışması ve düzenli olarak uzun süreli toplantılar yapması sağlanmalıdır. Toplantılar, mutlaka gerekli olmadan bazen alelacele Halk Komiserleri Konseyi'ne getirilen yasa tasarılarını müzakere etmelidir. Böylesi tasarılar ertelenmeli ve yerel fonksiyonerlere bunları iyice inceleme olanağı tanınmalı, ayrıca yasa tasarılarını kaleme alanlardan daha sıkı taleplerde bulunulmalıdır — bu bizde yapılmamaktadır.

Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin toplantıları daha uzun sürecek olursa, seksiyonlara ve altkomisyonlara ayrılarak çalışmayı daha sıkı denetleyebilir ve bana göre şu anki politik durumun anahtarını, özünü oluşturan, ağırlığı insanların seçimine ve gerçek uygulamanın denetlenmesine vermek üzerinde çalışabilir.

Sorumlu komünistlerin yüzde doksan dokuzunun şu anda işe yarayacakları yerde olmadığını, işine vakıf olmadığını ve şimdi oturup öğrenmek zorunda olduklarını kabul etmeliyiz ve bunu kabul etmekten korkmamalıyız. Bunu kabul edersek ve öğrenme fırsatımız olduğu için —genel uluslararası duruma göre yargılayacak olursak, bunu öğrenmek için zamanımız var—, bunu ne pahasına olursa olsun yapmalıyız.

RKP(B) XI. PARTİ KONGRESİNİ KAPAYIŞ KONUŞMASI[94]

2 Nisan 1922

Yoldaşlar! Kongremizin görüşmelerinin sonuna gelmiş bulunuyoruz.

Bir öncekiyle kıyaslandığında bu Kongrenin göze çarpan birinci farkı daha büyük birlik-beraberlik, daha büyük bütünlük, daha büyük örgütsel birliktir.

Sadece bir önceki kongredeki bir kısım muhalefetin küçük bir kısmı Parti'nin dışına çıkmıştır.

Sendikalar sorununda, hakeza Yeni Ekonomik Politika sorununda da Partimizde görüş ayrılıkları görülmemiştir, ya da herhangi bir şekilde hissedilecek ölçüde görülmemiştir.

Bu Parti Kongresi'nin bize getirdiği esas ve bellibaşlı "yenilik", durmaksızın Partimizin bunadığını, düşünsel esnekliğini ve tüm organizmasının esnekliğini yitirdiğini iddia etmiş olan ve hâlâ da eden düşmanlarımızın haksız olduklarının canlı kanıtıdır.

Hayır, bu esnekliği yitirmedik.

Olayların nesnel durumuna göre gerek Rusya'da gerekse de bütün dünyada saldırıya geçmek, düşmana sınırsız bir cesaret, çabukluk ve kararlılıkla saldırmak gerektiğinde saldırdık. Ve bu yeniden gerekli olacak olursa aynı şeyi yine yaparız ve tekrar tekrar yaparız.

Bununla devrimimizi dünyada eşi görülmedik bir seviyeye çıkardık. Dünyanın hiçbir gücü, milyonlarca ve yüz milyonlarca insana ne kadar çok felaket, sefalet ve eziyet getirirse getirsin, devrimimizin başlıca kazanımlarını yok edemeyecektir, çünkü bunlar artık "bizim" değil, dünya tarihinin kazanımlarıdır.

Ve 1921 ilkbaharına doğru devrimimizin öncüsü beceriyle ileri götürmesi gereken halk kitlesinden, köylü kitlesinden tecrit olma tehlikesiyle karşı karşıya kaldığında, birlik içinde ve kararlılıkla geri çekilme kararı aldık. Ve geçtiğimiz yıl, genel olarak devrimci düzen içinde geri çekildik.

Dünyanın bütün ileri ülkelerinde olgunlaşmakta olan proletaryanın devrimleri, özveriyle savaşma ve saldırma yeteneğini, devrimci düzen içinde geri çekilme yeteneğiyle birleştirmeden görevini çözemez. Mücadelemizin ikinci döneminin deneyimi, yani geri çekilme deneyimi, tıpkı devrimimizin ilk döneminin deneyiminin, sınırsız bir cesaretle saldırma deneyiminin tüm ülkelerin işçilerinin işine yaraması gibi, herhalde gelecekte hakeza hiç olmazsa bazı ülkelerin işçilerinin işine yarayacaktır.

Şimdi geri çekilmeyi durdurma kararı aldık.

Bunun anlamı, politikamızın tüm hedefini yeni bir tarzda ortaya koymak gerektiğidir.

Şimdi esas mesele öncünün kendi üzerinde çalışma, kendisini yeniden biçimlendirme, yetersiz hazırlığını, yetersiz becerisini açıkça itiraf etme görevinden çekinmemesinde yatmaktadır. Şimdi esas nokta çok daha büyük, çok daha muazzam bir kitleyle ilerlemektir, bu da ona

nasıl yardım edileceğini, onun nasıl yönetileceğini öğrendiğimizi, daha da öğreneceğimizi eylemle, pratikle, deneyimle göstererek köylüyle birlikte ilerlemekten başka bir şey değildir. Bu görev verili uluslararası durumda, Rusya'nın üretici güçlerinin verili durumunda ancak çözümü çok yavaş, dikkatli, usulü dairesinde gerçekleştiğinde ve her adım pratik bir şekilde bin kez sınandığında çözülebilir.

Partimizde bu son derece yavaş, son derece dikkatli uygulamaya karşı çıkanlar olursa, bunlar son derece seyrek kalacaktır.

Bir bütün olarak Parti, şu anda çalışmasını ancak ve ancak böyle düzenlemesi gerektiğini kavramıştır ve bunu şimdi eylemiyle gösterecektir. Ve bunu kavradığımız için de hedefimize ulaşabileceğiz!

Rusya Komünist Partisi XI. Parti Kongresi'ni kapatıyorum.

V. TÜM-RUSYA SENDİKA KONGRESİ'NE MEKTUP[105]

Değerli yoldaşlar!

Uzun süren hastalıktan sonra ilk kez, sadece yazılı da olsa, bir Kongre'ye hitap ediyorum. O nedenle izninizle sıcak selamlarla ve sanayimizin ve cumhuriyetimizin durumu ve görevleri üzerine birkaç sözle yetineceğim. Ana sermayenin, makinelerin ve binaların restorasyonu için para olmadığından durumumuz özellikle zor; oysa sanayi, "ağır sanayi" sosyalizmin ana temelidir. Kapitalist ülkelerde bu ana sermaye genel olarak borçlar yardımıyla restore edilir. Kapitalistlerin ve çiftlik beylerinin mülkiyetini restore etmeden bize borç vermek istemiyorlar, fakat bunu yapamayız ve yapmayacağız. Böylece geriye olağanüstü zor ve uzun yol kalıyor: peyderpey tasarruf edip vergileri yükselterek yıkılmış demiryollarını, makineleri, binaları vs. yavaş yavaş restore etmek. Şimdilik tüm dünyada tek başımızayız, emekçi köylülerin işçiler önderliğinde sosyalizmi kurdukları ve demokrasi, özgürlük gibi şeyler üzerine olası her türlü süslü püslü lafların arkasına gizlenerek, gerçekte, kapitalistlerle çiftlik beylerinin özel mülkiyetini pekiştiren, bütün dünyayı aralarında paylaşan ve onu yeniden paylaşmak, sayıları yüzlerce milyonu bulan güçsüz ve geri halkları köleleştirmek

için birbirleriyle savaşan bir avuç parababasımn egemenliğini kuran kapitalistlerin önderliğini kesinlikle reddettikleri tek devletiz.

Tek başımıza olduğumuz müddetçe ekonomimizin restorasyonu görevi çok ağır biçimde omuzlarımıza yüklenecektir. Bütün köylülerin, bütün işçilerin güçlerini harekete geçirip, henüz çok kötü olan devlet aygıtımızı iyileştirip ucuzlatarak emekçilerin durumunu iyileştirmeli ve emperyalist savaşın ve içsavaşın yıktığı ekonomimizi yavaş yavaş da olsa restore etmeliyiz.

Ağır yaşam koşullarının ya da devletin inşasının olağanüstü yavaşlığının etkisiyle cesaretini yitirecek olan her bilinçli köylü ve işçi, yakın geçmişi ve kapitalistlerin ve çiftlik beylerinin egemenliğini anımsasın. Bunu anımsamak ona yeniden çalışma cesareti verecektir. Bütün güçlerle bütün yönlerden çalışmayı güçlendirip iyileştirmek — işçi-köylü iktidarının tek kurtuluşu buradadır.

Yoldaşça selamlar

V. Ulyanov (Lenin)

18 Eylül 1922

MOSKOVA SOVYETİ PLENUM OTURUMUNDA KONUŞMA[106]

20 Kasım 1922

Yoldaşlar! Oturumunuza daha önce gelemediğim için çok üzgünüm ve çok özür diliyorum. Bildiğim kadarıyla bir kaç hafta önce bana Moskova Sovyeti'ni ziyaret etme olanağı vermek istediniz. Hastalığımdan sonra, Aralık'tan beri, teknik bir deyimle, çalışma yeteneğimi uzunca bir süre yitirdiğim için bunu başaramadım; azalan çalışma yeteneği sonucunda şimdi yaptığım açıklamaları, bir haftadan ötekine ertelemek zorunda kaldım. Ayrıca, anımsayacağınız gibi, önce Tsyurupa yoldaşın sonra ise Rikov yoldaşın sırtına yıktığım işlerin önemli bir bölümünü sonradan bir de Kamenev yoldaşın sırtına yüklemek zorunda kaldım. Daha önce yaptığım bir benzetmeyi kullanmak gerekirse onun birdenbire iki yük arabasını çekmek zorunda kaldığını söylemek gerekir. Benzetmeyi sürdürmek gerekirse, atın son derece yetenekli ve esaslı çıktığını söylemek gerekir. Fakat yine de bir kişinin iki yük arabasını çekmesi olmaz, ve şimdi sabırsızlıkla Tsyurupa'yla Rikov yoldaşların geri gelmesini ve işi en azından birazcık adil paylaştırmamızı

bekliyorum. Ben ise, çalışma yeteneğimin azalması sonucunda, hoşuma gittiğinden çok daha uzun süre olaylara seyirci kalmak zorundayım.

Aralık 1921'de işe tamamen ara vermek zorunda kaldığımda, yıl sonuydu. O sıra Yeni Ekonomik Politika'ya geçişi gerçekleştiriyorduk ve bu geçişin, onu 1921 başından beri ele almış olmamıza rağmen oldukça zor olduğu, diyebilirim ki, çok zor olduğu hemen o zaman görüldü. Bu geçişe başladığımızdan bu yana birbuçuk yıldan fazla zaman geçti, böylece, çoğunluğun yeni yerleri alma ve kendini yeni koşullara, özellikle Yeni Ekonomik Politika koşullarına uydurma zamanının artık geldiği düşünülebilir.

En az değişikliği dış politikada kaydettik. Burada önceden tutulmuş olan rotayı izlemeye devam ettik ve şunu size samimiyetle söyleyebileceğime inanıyorum ki, kararlılıkla ve büyük bir başarıyla sürdürdük. Ayrıca bu konuda size ayrıntılı rapor vermeye gerek yok: Vladivostok'un alınması, onun ardından gelen gösteri ve bugünlerde gazetelerde okuduğunuz federal devlet beyanatı[107] bu açıdan hiçbir şey değiştirmemize gerek olmadığını kanıtladı ve açıkça gösterdi. Tamamen açık ve kesin olarak çizilmiş bir yoldayız, ve tüm dünya devletleri karşısında başarıyı garantiledik, bunlardan bazıları bugüne dek bizimle aynı masaya oturmak istemediklerini açıklamaya hazır olmalarına rağmen. Bununla beraber ekonomik ilişkiler ve onun ardından diplomatik ilişkiler işlemeye başlıyor, kesinlikle işlemek zorundadır ve işleyecektir. Buna karşı çıkan her devlet, gecikme ve belki de oldukça önemli bazı noktalarda dezavantajlı bir duruma düşme tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Bütün bunları şimdi görüyoruz, hem de sadece gazetelerden değil. Yoldaşların yurtdışı gezilerinde de, gündeme gelen değişikliklerin büyüklüğüne kanaat getirdiklerini sanıyorum. Bu bakımdan bizde, eski benzetmeyi kullanacak olursak, deyim yerindeyse ne başka trenlere ne de başka arabalara aktarma yapmak yok.

Buna karşılık iç politikamıza gelince, burada 1921 ilkbaharında gerçekleştirdiğimiz ve bize bu konuda aramızda hiçbir tartışma ve dü-

şünce ayrılıkları olmayacak kadar olağanüstü güçlü ve ikna gücüne sahip koşullarca dikte edilmiş olan aktarma, bu aktarma bize önceden olduğu gibi şimdi de bazı zorluklar yaratıyor, bize önceden olduğu gibi şimdi de, diyebilirim ki büyük zorluklar yaratıyor. Yön değişikliğinin gerekliliğinden kuşku duyduğumuzdan değil —buna hiç kuşku yok—, bu Yeni Ekonomik Politika denemesinin beklediğimiz başarıları getirip getirmediğinden kuşku duyduğumuzdan değil. Şunu kesinlikle söyleyebilirim ki, bu bakımdan da ne Partimizin saflarında ne de partisiz işçilerin ve köylülerin büyük kitlesinin saflarında herhangi bir kuşku yoktur.

Bu anlamda sorunun herhangi bir zorluğu yok. Zorluklar önümüze, üstesinden gelinmesi sık sık yeni insanların katılmasını, olağanüstü önlemlerin ve olağanüstü yöntemlerin kullanılmasını gerektiren bir görev koymuş olmamızdan kaynaklanıyor. Şunun ya da bunun doğruluğundan hâlâ kuşkumuz var, şu ya da bu yönde hâlâ değişiklikler oluyor ve bunların daha oldukça uzun süre böyle kalacağını söylemek gerekir. "Yeni Ekonomik Politika!" Tuhaf bir ad. Bu politika, geriye doğru bir yön değişikliği gerçekleştirdiği için Yeni Ekonomik Politika olarak adlandırılıyor. Şimdi geri çekiliyoruz, adeta geriye gidiyoruz, ama bunu önce geri çekilip, sonra hız alarak ileriye doğru daha büyük bir sıçrama yapmak için yapıyoruz. Ancak ve yalnız bu koşulla Yeni Ekonomik Politikamızı uygulayarak geri çekildik. Geri çekilmeden sonra en inatçı ileri yürüyüşü başlatmak için, şimdi nerede ve nasıl yeniden gruplanmamız, uyum sağlamamız, yeniden örgütlenmemiz gerektiğini henüz bilmiyoruz. Bütün bu eylemleri normal düzen içinde gerçekleştirmek için, atasözünde dendiği gibi, karar vermeden önce on kez değil, yüz kez ölçmek gerekir. Tüm görevlerimizin ve sorunlarımızın hayata geçirilmesinde önümüze çıkan büyük zorlukların üstesinden gelmek için bunu yapmak gerekir. Elde edilmiş olana ulaşmak için ne kadar özveride bulunmak zorunda kaldığımızı pekâlâ biliyorsunuz; iç-savaşın ne kadar sürdüğünü ve ne kadar güç yiyip yuttuğunu biliyorsunuz. Ve şimdi Vladivostok'un alınışı bize (gerçi Vladivostok buradan çok uzakta, ama yine de bizim kentimiz), hepimize bize doğru, kaza-

nımlarımıza doğru genel dürtüyü gösterdi. Burası gibi orası da Rusya Sosyalist Federatif Sovyet Cumhuriyeti'dir. Bize doğru bu dürtü bizi, bize karşı yürüyen gerek iç gerekse de dış düşmanlardan kurtardı. Japonya'yı kastediyorum.

Mücadeleyle, tüm dünya tarafından tanınan çok kesin bir diplomatik pozisyon kazandık. Hepiniz bunu görüyorsunuz. Sonuçları görüyorsunuz, ama bunun için ne kadar zaman gerekti! Şimdi, gerek ekonomik gerekse de ticari politikada haklarımızın düşmanlar tarafından tanınmasını sağladık. Ticari anlaşmaların imzalanması bunu kanıtlıyor.

Birbuçuk yıl önce Yeni Ekonomik Politika denilen yola adım atmış olan bizlerin, bu yolda ilerlemekte neden bu kadar inanılmaz zorlandığımızı görebiliriz. Savaşla öylesine tahrip olmuş, hayatın normal yolundan öyle çıkarılmış, öyle çok acı çekmiş ve çok şeye katlanmış bir devletin koşullarında yaşıyoruz ki, şimdi zorunlu olarak tüm hesaplarımıza küçük, çok küçük bir yüzde oranıyla — savaş öncesinin yüzde oranıyla başlamak zorundayız. Bu ölçeği yaşam koşullarımıza uyguluyoruz ve bunu yaparken bazen çok sabırsız ve ateşli davranıyoruz, ve sonunda tekrar tekrar, burada ölçüsüz derecede zorluklarla karşı karşıya olduğumuz kanaatine varıyoruz. Burada önümüze koyduğumuz görev, sıradan bir burjuva devletin durumuyla karşılaştırdığımız için daha da uçsuz bucaksız görünüyor. Bu görevi önümüze koyduk, çünkü en zengin devletlerden, bu koşullar altında genellikle verilen yardımı bekleyemeyeceğimizi kavradık. İçsavaştan sonra bize neredeyse bir boykot uygulandı, yani bize şöyle dendi: sürdürmeye alışkın olduğumuz ve kapitalist dünyada normal sayılan ekonomik ilişkileri size bahşetmeyeceğiz.

Yeni Ekonomik Politika'ya adım attığımızdan bu yana birbuçuk yıldan fazla zaman geçti, ilk uluslararası anlaşmayı imzaladığımızdan bu yana ise daha da hatırı sayılır uzunlukta bir zaman geçti, ve yine de tüm burjuvazinin ve tüm hükümetlerin bu boykotunun etkisi hâlâ sürüyor. Yeni ekonomik ilişkileri kurduğumuzda, güvenecek başka hiçbir şeyimiz yoktu ve buna rağmen geçişi kendi başımıza gerçekleştirmek,

başarıya ulaşmak zorunda olduğumuzdan kuşkuya düşmedik. Bize bahşedilebilecek, kapitalist devletler tarafından bahşedilecek her türlü yardımın bu koşulu sadece ortadan kaldırmamakla kalmayıp, olasılıkla durumların ezici çoğunluğunda bu koşulu daha da artıracağı, daha da şiddetlendireceği gittikçe daha da netleşiyor. "Tek başına" — dedik kendimize. "Tek başına" — diyor bize, herhangi bir iş yaptığımız, herhangi bir anlaşmaya vardığımız, herhangi bir görüşmeye girdiğimiz hemen hemen her kapitalist devlet. Ve işte özel zorluk burada yatıyor. Bu zorluğun bilincine varmalıyız. Üç yılı aşkın bir çalışma içinde, inanılmaz derecede zor, inanılmaz derecede kahramanlıkla dolu bir çalışma içinde kendi devletimizi yarattık. Şimdiye dek içinde bulunduğumuz koşullarda, tahrip edilmesi gerekmeyen bir şeyi tahrip edip etmeyeceğimizi incelemeye zamanımız yoktu, çok özveriye malolup olmayacağını incelemeye zamanımız yoktu, çünkü özveri yeterince vardı, çünkü o zaman başlattığımız mücadele (bunu çok iyi biliyorsunuz, bunun üzerinde durmama gerek yok), kendimize var olma hakkını, barışçıl gelişme hakkını yaratmak için mücadele ettiğimiz eski toplumsal düzene karşı bir ölüm kalım mücadelesiydi. Bu hakkı mücadeleyle kazandık. Bunlar bizim sözcüklerimiz değil, bizden yana olmakla suçlanabilecek tanıkların ifadesi değil. Hayır, bu çoğu durumda, elbette yanlı olan —ama asla bizim yararımıza değil (aksine Denikin'in, Vladivostok kahramanlarının, ilhakın vs. yararına)— kişilerin tanıklığıdır. Şimdi olanca dikkatle görevlerimizi tasarlamak ve ana görevin eski kazanımlardan vazgeçmemekten ibaret olduğunu anlamak zorundayız. Eski kazanımların hiçbirinden vazgeçmiyoruz. Aynı zamanda yepyeni bir görevle karşı karşıyayız; eski, doğrudan bir engel haline gelebilir. Bu görevi kavramak en zor olanıdır. Fakat kendini tümüyle değiştirmenin söz konusu olduğu yerde çalışmayı öğrenmek için bunu kavramak gerekir. Yoldaşlar, sanıyorum bu sözler ve şiarlar anlaşılırdır, çünkü zorunlu olarak burada bulunamadığım neredeyse bir yıldır, yüzlerce vesileyle, çeşitli ifade tarzlarında fiilen, çalışma konusunu elinizde tutarak, bu konu üzerine konuşmak ve düşünmek zorunda kaldınız, ve eminim ki bu konuda düşünmek sizleri sadece şu sonuca vardıra-

caktır: içsavaş alanında şimdiye dek kullandığımız esneklik şimdi bizden daha çok talep edilmektedir.

Eskiden vazgeçmemeliyiz. Kapitalist güçlere uyum sağlamamızın aracı olan bir dizi imtiyaz — bu bir dizi imtiyaz devletlere, bizimle ilişkiye girme olanağını tam olarak sağlar ve onların kârını, hatta belki de olması gerekenden daha büyük bir kârı garantiler. Bugünlerde gazetelerde, neredeyse tüm zaman boyunca bize karşı içsavaş yürüten[108] İngiliz Urquhart tarafından teklif edilen imtiyaz sorunu ele alındı. Şöyle diyordu: "Rusya'ya karşı, şunları şunları elimizden almaya cüret etmiş olan aynı Rusya'ya karşı içsavaşta hedefimize ulaşacağız." Ve bütün bunlardan sonra onunla ilişkiye geçmemiz gerekiyordu. Bunu reddetmedik, sevinçle kabul ettik, ama şöyle dedik: "Kusura bakmayın, mücadeleyle elde ettiğimiz şeyi geri vermeyiz. Rusyamız çok büyük, çok büyük ekonomik olanaklarımız var ve sempatik teklifinizi geri çevirmeme hakkını kendimizde görüyoruz, fakat bunu soğukkanlı işadamları olarak görüşeceğiz." Elbette, ilk görüşmemiz başarısız kaldı, çünkü onun teklifini kabul etmemiz politik nedenlerden ötürü mümkün değildi. Ona red yanıtı vermek zorundaydık. İngilizler Boğazlar sorununda, Çanakkale Boğazı sorununda bizim katılımımızı kabul etmedikleri sürece red yanıtı vermek zorundaydık, fakat bu reddin hemen ardından bu sorunu özü itibariyle incelemeye başlamak zorundaydık. Bunun bizim için avantajlı olup olmadığını, bu imtiyazı vermenin bizim için avantajlı olup olmadığını ve eğer avantajlıysa hangi koşullar altında avantajlı olduğunu tartıştık. Fiyat üzerine konuşmak zorundaydık. Bu, yoldaşlar, şimdi sorunları eskisinden ne dereceye kadar farklı olarak ele almak zorunda olduğumuzu size açıkça gösteriyor. Eskiden bir komünist şöyle derdi: "Yaşamımı feda ederim" ve bu ona her zaman bu kadar kolay olmamasına rağmen çok kolay görünürdü. Şimdi ise biz komünistler tamamen farklı bir görevle karşı karşıyayız. Şimdi herşeyi hesaplamak zorundayız ve her biriniz hesaplı olmayı öğrenmek zorundasınız. Kapitalist bir çevre içinde varlığımızı nasıl garanti altına alabileceğimizi, hasımlarımızdan, doğal olarak bizimle pazarlık yapacak olan, pazarlık yapmayı hiçbir zaman unutmamış olan ve bi-

zim sırtımızdan pazarlık yapacak olan hasımlarımızdan nasıl avantajlar koparabileceğimizi hesaplamak zorundayız. Hakeza bunu da unutmuyoruz ve ticaret temsilcilerinin bir yerlerde uysal kuzuya dönüşeceklerini ve kuzu gibi bize birçok malı bedava devredeceklerini asla düşünmüyoruz. Bu olmaz ve bunu beklemiyoruz, aksine direnmeye alışkın olan bizlerin, burada da, dişimizi tırnağımıza takarak kendimizi kurtardığımızda, gerek ticaret yapma gerekse de kazanma ve zor ekonomik koşullardan sıyrılma becerisini göstereceğimizi hesaplıyoruz. İşte bu görev çok zordur. Bu görev üzerinde çalışıyoruz. Eski ile yeni görev arasındaki uçurumun ne kadar derin olduğunu kavramamızı ve bu konuda açıklığa kavuşmamızı istiyorum. Bu uçurum ne kadar derin olursa olsun, savaşta manevra yapmayı öğrendik ve şimdi önümüzde duran manevranın, şimdi içinde olduğumuz manevranın en zoru olduğunu anlamak zorundayız. Buna karşılık bu manevra açıkça sonuncusudur. Burada gücümüzü sınamak ve sadece dünkü ilmimizi öğrenmiş olmak ve eskiyi yinelemekle kalmadığımızı kanıtlamak zorundayız. Kusura bakmayın: yeniden öğrenmeye başladık ve kesin ve herkes için apaçık bir başarı kazanacak şekilde yeniden öğreneceğiz. Ve bu yeniden öğrenme adına şimdi birbirimize bir kez daha, Yeni Ekonomik Politika kavramı altında, yeni hiçbir şeyden vazgeçmeme ve aynı zamanda kapitalistlere, bize ne kadar düşman olursa olsun, her devletin bizimle anlaşma yapmasını ve ilişkiye girmesini sağlayacak avantajlar sunmak amacıyla geriye doğru bir yön değişikliği yaptığımız sözünü vermemiz gerektiğini düşünüyorum. Tüm müdahalenin başı ve ana dayanağı bu Urquhart'la birçok görüşme yapan Krasin yoldaş, bize bütün Rusya'da eski rejimi zorla kabul ettirme çabalarından sonra Urquhart'ın, onunla, Krasin'le beraber masaya oturup, şunlardan söz etmeye başladığını söylüyordu: "Kaça? Kaç tane? Kaç yıllık?" Buradan bir dizi imtiyaz anlaşması imzalamaya, böylece eksiksiz ve —burjuva toplum açısından— sarsılmaz anlaşma ilişkilerine girmeye daha bir hayli yol vardır, ama şimdiden oraya varacağımızı, evet artık tam olmasa da neredeyse vardığımızı görüyoruz. Bunu kabul etmek gerekir, yoldaşlar, ve kendini beğenmiş olmamak gerekir. Bizi güçlü ve bağım-

sız yapan ve hiçbir kapitalist işten korkmamıza gerek olmadığı güvenini, ne kadar zor olursa olsun her işi bağlayabileceğimiz, onun özüne sızıp üstesinden gelebileceğimiz güvenini yaratacak olan şeye henüz tam olarak ulaşılamadı. Bu yüzden bu alanda başlattığımız çalışma —gerek politik gerekse de Parti çalışması— sürdürülmelidir, bu yüzden eski yöntemlerden tamamen yenilerine geçmemiz gereklidir.

Bizde aygıt eskisi gibi kaldı ve görevimiz şimdi onu yeni tarzda düzenlemektir. Onu bir çırpıda yeniden düzenleyemeyiz, fakat meseleye, elimizdeki komünistler doğru mevzilere yerleşecek şekilde yaklaşmalıyız. Bu komünistlerin, yerleştirildikleri aygıtlara egemen olmaları gereklidir, bizde sık sık söz konusu olduğu gibi, aygıtın onlara egemen olması değil. Bunu gizlemeye gerek yok, bundan açıkça söz etmek gerekir. Önümüzde böyle görevler ve böyle zorluklar var, hem de pratik çalışma yoluna adım attığımız, sosyalizme vakur renklerle boyanmış bir aziz tasviri olarak yaklaşmak zorunda olmadığımız bir zamanda. Doğru rotayı tutmak zorundayız, her şeyi gözden geçirmek, kitlelerin ve tüm halkın yolumuzu gözden geçirmesi ve şöyle demesi gereklidir: "Evet, bu eski rejimden daha iyi." Önümüze koyduğumuz görev budur. Partimiz, tüm ülke nüfusuna oranla küçük bir grup insan, meseleyi ele aldı. Bu küçük çekirdek her şeyi yeniden düzenlemeyi görev edindi ve bunu başaracak da. Bunun bir ütopya değil, insanların yaşamını oluşturan bir mesele olduğunu kanıtladık. Bunu hepimiz gördük, bu artık gerçekleşti. Yeni düzenleme öyle yapılmalıdır ki, emekçi kitlelerin, köylü ve işçi kitlelerin tüm çoğunluğu şöyle desin: "Siz kendi kendinizi değil, sizi biz övüyoruz, onların ardından aklı başında hiçbir insanın eskiye geri dönmeyi asla düşünemeyeceği kadar daha iyi sonuçlar elde ettiğinizi söylüyoruz." Fakat henüz bu aşamaya gelemedik. ***Bu yüzden Yeni Ekonomik Politika dün olduğu gibi bugün de, günün ana, güncel, her şeyi içeren şiarıdır.*** Dün öğrendiğimiz hiçbir şiarı unutmayacağız. Bunu rahatça, hiçbir kararsızlık izi göstermeden herkese söyleyebiliriz ve her adımımız bunu söylüyor. Fakat henüz Yeni Ekonomik Politika'ya uyum sağlamamız gerekiyor. Saymamıza gerek olmayan, pekâlâ bildiğiniz tüm olumsuz yanlarını tersine çevir-

meyi, kesin minimuma indirmeyi bilmek gerekir, her şeyi hesaplı kitaplı düzenlemeyi bilmek gerekir. Yasamamız bunun için her türlü olanağı sunuyor. Bu meseleyi başaracak mıyız? Bu henüz kesin olmaktan uzak. İnceliyoruz. Parti gazetemizin her sayısı size, şu ve şu fabrikada, şu ve şu fabrikatörde kira koşulları şöyle şöyledir, buna karşılık yoldaşlarımızdan birinin, bir komünistin müdür olduğu yerde koşullar şöyle şöyledir diye anlatan bir düzine makale yayınlıyor. Kazanç getirir mi, getirmez mi? Değer mi, değmez mi? Günlük sorunların özüne indik ve büyük kazanım bundan ibarettir. Sosyalizm şimdi artık uzak geleceğin bir sorunu, ya da herhangi bir soyutlama ya da bir aziz tasviri değildir. Aziz tasvirleri hakkındaki eski, çok kötü düşüncemizi koruyoruz. Sosyalizmi günlük yaşamın içine çektik ve burada yolumuzu bulmak zorundayız. Günümüzün görevi budur, çağımızın görevi budur. Bu görev ne kadar zor olursa olsun, önceki görevimize kıyasla ne kadar yeni de olsa ve bize çok zorluk çıkarsa da — hepimizin, yarın değil ama birkaç yıl içinde, ne pahasına olursa olsun bu görevi yerine getireceğimiz ve böylece NEP Rusyası'nın sosyalist Rusya haline geleceği inancını ifade ederek bitirmeme izin verin.

İŞÇİ-KÖYLÜ MÜFETTİŞLİĞİ'Nİ NASIL REORGANİZE ETMELİYİZ?[109]

XII. Parti Kongresi'ne Öneri

İşçi-Köylü Müfettişliği'nin bizim için çok büyük bir zorluk oluşturduğu ve bu zorluğun şimdiye dek çözülmemiş olduğu kuşkusuzdur. Bu sorunu, bir İşçi-Köylü Müfettişliği'nin yararlı ya da gerekli olduğunu yadsıyarak çözen yoldaşların haksız olduklarına inanıyorum. Fakat aynı zamanda, devlet aygıtımızın ve onu iyileştirmenin, çok zor, kesinlikle çözülmemiş ve aynı zamanda olağanüstü acil bir sorun oluşturduğunu yadsımıyorum.

Dışişleri Halk Komiserliği hariç devlet aygıtımız, önemli ölçüde geçmişin bir kalıntısıdır ve herhangi bir ciddi değişikliğe uğramamıştır. Sadece üstü hafifçe boyanmıştır, tüm diğer bakımlardan eski devlet aygıtımızın çok tipik bir kalıntısıdır. Onu gerçekten yenilemenin aracını bulmak istiyorsak, bana öyle geliyor ki, içsavaş deneyimimize başvurmak gerekir.

İçsavaşın kritik anlarında nasıl davrandık?

En iyi Parti güçlerimizi Kızıl Ordu'da yoğunlaştırdık; işçilerimizin en iyilerini seferber ettik; yeni güçleri, diktatörlüğümüzün en derin köklerinde aradık.

İşçi-Köylü Müfettişliği'nin reorganizasyonu için kaynağı da kanımca aynı yönde aramalıyız. XII. Parti Kongremize, Merkezi Kontrol Komisyonumuzun biraz genişletilmesine dayanan aşağıdaki reorganizasyon planını kabul etmesini öneriyorum.

Parti MK'mızın Plenum toplantıları, bir tür yüksek Parti konferansına doğru gelişme çabası sergiliyor. Ortalama olarak iki ayda bir defadan sık toplanmıyor, yürüyen işler ise MK adına bilindiği gibi Politbüromuz, Orgbüromuz, Sekretaryamız vs. tarafından yerine getiriliyor. Böylece tutmuş olduğumuz yolu sonuna dek gitmemiz ve MK Plenum oturumlarını, iki ayda bir Merkezi Kontrol Komisyonu'nun katılımıyla yapılan yüksek Parti konferanslarına dönüştürmemiz gerektiğine inanıyorum. Bu MKK ise aşağıdaki koşullar altında, reorganize edilmiş İşçi-Köylü Müfettişliği'nin ana bölümüyle birleştirilmelidir.

Parti Kongresi'ne, MKK'ya işçi ve köylülerden 75-100 yeni üye seçmeyi öneriyorum. Seçim için düşünülenler Parti tarafından tıpkı normal MK üyeleri gibi bir incelemeye tabi tutulmalıdır, çünkü seçilecek olanlar MK üyelerinin tüm haklarından yararlanacaklardır.

Öte yandan İşçi-Köylü Müfettişliği'nin mevcudu, titizlikleri ve devlet aygıtımızla ilgili bilgileri bakımından özellikle sınanmış olan ve genelde emeğin bilimsel organizasyonunun, özelde idari çalışmanın ve büro çalışmasının temellerine vakıf olup olmadıkları konusunda özel bir sınavdan geçmiş olan 300-400 görevliye indirilmelidir.

Bence İşçi-Köylü Müfettişliği'nin MKK'yla böyle birleştirilmesi her iki kuruma da yarar sağlayacaktır. Bir yandan İşçi-Köylü Müfettişliği böylelikle en azından Dışişleri Halk Komiserliğimizden daha kötü

durumda olmayacak kadar yüksek bir otorite kazanacaktır. Öte yandan MK'mız MKK'yla birlikte, aslında adım atmış olduğu ve görevlerini iki bakımdan doğru düzgün yerine getirmek için; birincisi ***kendi*** organizasyonunun ve faaliyetinin planlı, yararlı, sistematik tarzı bakımından ve ikincisi işçi ve köylülerimizin en iyileri aracılığıyla gerçekten geniş kitlelerle ilişki bakımından görevlerini doğru düzgün yerine getirmek için sonuna dek gitmek zorunda olduğu, yüksek Parti Konferansı'na dönüşme yolunu kesin olarak tutacaktır.

Aygıtımızı eski bir aygıt haline getiren çevrelerden, yani aygıtımızın bugün de hâlâ varlık sürdürdüğü, düpedüz olanaksız, düpedüz uygunsuz devrim-öncesi biçimde muhafazası taraftarlarından dolaysız ya da dolaylı olarak gelen itirazı önceden görüyorum (geçerken söyleyelim: şimdi, tarihte bir hayli ender olan, radikal sosyal değişiklikler yapmak için gerekli süreyi saptama fırsatını elde ettik ve şimdi beş yılda ***ne*** yapılabileceğini ve neyin daha uzun süre gerektirdiğini açıkça görüyoruz).

Bu itiraz, benim önerdiğim değişiklikten, kaostan başka bir şey çıkmayacağı iddiasından ibarettir. MKK üyeleri, nereye, neden ve kime başvurmaları gerektiğini bilmeden kurumlarda dolanıp duracaklar ve her yere dezorganizasyon taşıyacak, görevlileri çalışmalarından alıkoyacaklar vs. vs.

Bu itirazın kötü niyetli kaynağının, yanıt bile gerektirmeyecek kadar açık olduğunu düşünüyorum. Bu Halk Komiserliği'ni ve Merkezi Kontrol Komisyonu ile ortak çalışmasını doğru biçimde örgütlemek için MKK Prezidyumu'nun ve İşçi-Köylü Müfettişliği Halk Komiserliği ve kurulunun (ve uygun durumlarda MK'mız Sekretaryasının da) bir yılı aşkın ısrarlı çalışmasının gerekeceği kendiliğinden anlaşılıyor. İşçi-Köylü Müfettişliği Halk Komiseri bence Halk Komiseri olarak kalabilir (ve kalmalıdır) —aynı tüm Kurul gibi— ve tüm İşçi-Köylü Müfettişliği faaliyetinin yönetimini —onun tasarrufuna "atanmış" sayılacak olan tüm MKK üyelerini yönetmek de dahil— elinde tutabilir. İşçi-Köylü Müfettişliği'nin —benim planıma göre— geriye kalan 300-

400 görevlisi, bir yandan İşçi-Köylü Müfettişliği'nin diğer üyelerine ve yeni katılan MKK üyelerine karşı salt sekreterlik görevlerini yerine getirecektir, öte yandan onlar son derece kalifiye, özellikle sınanmış, özellikle güvenilir olmalı, onları bir İşçi-Köylü Müfettişliği memurunun şimdiki, gerçekten (daha kötü bir sözcük kullanmamak için) talihsiz durumundan kurtaran yüksek bir ücret ödenmelidir.

Görevli sayısının verdiğim rakama kadar azaltılmasının, gerek İşçi-Köylü Müfettişliği'nde çalışan işgücünün kalitesini gerekse tüm çalışmanın kalitesini katbekat iyileştireceğinden ve aynı zamanda Halk Komiseri'ne ve Kurul üyelerine kendilerini tümüyle çalışmayı örgütlemeye ve İşçi-Köylü iktidarıyla Sovyet düzenimiz için mutlak bir gereklilik olan çalışmanın kalitesini sistematik olarak, sürekli olarak yükseltmeye yoğunlaştırma olanağı vereceğine eminim.

Öte yandan, İşçi-Köylü Müfettişliği Halk Komiseri'nin, şu anda cumhuriyette *on ikiden az olmayan çalışma örgütlerinin* yüksek kurumlarını (Merkezi Çalışma Enstitüsü, Emeğin Bilimsel Organizasyonu İçin Enstitü vs.) birbiriyle kısmen kaynaştırma, kısmen koordine etme çalışmasını yürütmek zorundadır. Aşırı tekdüzelik ve buradan kaynaklanan kaynaştırma çabası zararlı olabilir. Burada tersine, bütün bu kurumların bir bütün olarak kaynaşmasıyla, belirli bir bağımsızlık içinde bu kurumlardan her birinin görev alanının doğru saptanması arasında mantıklı ve amaca uygun bir orta yol bulmak gerekir.

Böyle bir reformla, kendi MK'mızın da, gerek kitlelerle bağ anlamında gerekse de çalışmasının düzenliliği ve sağlamlığı anlamında, en az İşçi-Köylü Müfettişliği kadar kazançlı çıkacağına hiç kuşku yoktur. O zaman, ya belli bir zaman dilimi için ya da belli bir örgütlenme planına göre saptanacak belli sayıda MKK üyesinin de hazır bulunacağı Politbüro oturumlarının hazırlığı için daha katı ve sorumlu bir prosedür yürürlüğe sokulabilecektir (ve sokulmak zorunda kalınacaktır).

MKK üyeleri arasında çalışmayı paylaştırırken, İşçi-Köylü Müfettişliği Halk Komiseri, MKK üyelerini, şu ya da bu şekilde MKK

önüne gelen meselelerle ilgili tüm belgeleri incelemek amacıyla Politbüro toplantılarına katılmakla mı, çalışma zamanlarını teorik eğitim için, emeğin bilimsel organizasyonunu incelemek için kullanmakla mı, yoksa en üst devlet kurumlarımızdan en alt yerel makamlara kadar devlet aygıtımızın kontrolü ve iyileştirilmesine pratik olarak katılmakla mı yükümlendireceğine MKK Prezidyumu ile birlikte karar vermelidir.

Böyle bir reform durumunda, MK ve MKK üyelerinin katbekat daha iyi bilgilenmiş, Politbüro oturumları için daha iyi hazırlanmış olacakları politik avantajını bir yana bırakacak olursak (bu toplantılarda tartışılacak tüm yazılar, Politbüro oturumlarından en geç 24 saat önce tüm MK ve MKK üyelerinin eline geçmek zorundadır, kesinlikle ertelenmeye tahammülü olmayan ve MK ve MKK üyelerinin bilgilendirilmesi için özel bir düzenleme ve karar için özel bir düzenleme gerektiren durumlar hariç), MK'mızda salt kişisel ve tesadüfi hususların etkinliğinin azalması ve dolayısıyla bir bölünme tehlikesinin küçülmesi kazancının da ekleneceğine inanıyorum.

MK'mız, sıkı merkezileşmiş ve yüksek otoriteye sahip bir grup haline geldi, fakat bu grubun çalışma koşulları otoritesine uygun düşmüyor. Önerdiğim reform buna çare olacaktır ve her Politbüro oturumunda belli sayıda bulunmak zorunda olan MKK üyeleri kapalı bir grup oluşturarak, "kim olduğuna bakmadan", hiç kimsenin otoritesinin onları sorular sormaktan, belgeleri incelemekten ve genelde kesin bilgi ve işlerde sıkı dürüstlük sağlamaktan alıkoymamasına bakmak zorundadırlar.

Sovyet Cumhuriyetimizde sosyal düzen elbette iki sınıfın işbirliği üzerinde yükselmektedir — işçilerin ve köylülerin; bunların arasına şimdi belli koşullar altında "NEP'çiler"in, yani burjuvazinin de katılmasına izin verilmektedir[110]. Bu sınıflar arasında ciddi sınıf farklılıkları ortaya çıkacak olursa, bir bölünme kaçınılmaz olacaktır, fakat sosyal düzenimiz böyle bir bölünme için nedenleri zorunlu olarak içinde barındırmıyor ve MK'mızla MKK'mızın ve tüm Partimizin ana göre-

vi, bir bölünmenin kaynaklanabileceği koşulları dikkatle izlemek ve onu önlemektir, çünkü son tahlilde cumhuriyetimizin kaderi, köylü kitlesinin işçi sınıfıyla birlikte yürüyüp ve onunla ittifaka sadık mı kalacağına, yoksa "NEP'çiler"in, yani yeni burjuvazinin, işçilerle arasım bozmasma, onlardan bölünmesine izin mi vereceğine bağlıdır. Bu ikili sonucu ne kadar net görürsek, işçilerimiz ve köylülerimiz bunu ne kadar net kavrarsa, Sovyet Cumhuriyeti için felaket getirici olacak bir bölünmeyi önlemek için şansımız o kadar büyük olur.

23 Ocak 1923

AZ OLSUN, İYİ OLSUN[109]

Devlet aygıtımızı iyileştirme sorununda İşçi-Köylü Müfettişliği görüşümce ne nicelik peşinde koşmalı ne de acele etmelidir. Şimdiye dek devlet aygıtımızın kalitesi hakkında düşünme ve kaygılanma fırsatı pek bulamadık, öyle ki özellikle ciddi bir hazırlık kaygısı, İşçi-Köylü Müfettişliği'nde gerçekten modern, yani en iyi Batı Avrupa örneğinden geri kalınayan bir insan malzemesi yoğunlaştırma kaygısı haklı sayılacaktır. Elbette bu, sosyalist bir cumhuriyet için çok alçakgönüllü bir koşuldur. Ancak ilk beş yıl bizi iyice güvensizlik ve kuşkuculukla doldurdu. Örneğin "proleter" kültür üzerine çokça ve kolayca döşenenler karşısında, bu niteliğin içimize işlemesine izin vermeye irademiz dışında eğilimliyiz; başlangıç için bize gerçek bir burjuva kültürü yeter, başlangıç için, burjuva öncesi koşullardaki kültürlerin özellikle belirgin tipleriyle, yani bürokratik ya da feodal kültürle vs. artık uğraşmasak yeter. Kültür sorunlarında acelecilikten ve cüretkârlıktan daha zararlı bir şey yoktur. Çoğu genç yazar ve komünistimiz bunu kulaklarına iyice küpe etmelidir.

Devlet aygıtı sorununda, şimdiye kadar edinilen deneyimden şu sonucu çıkarmalıyız: iyisi mi biraz daha yavaş ilerleyelim.

Bizde devlet aygıtının durumu, itici demesek de, o kadar üzücüdür ki, önce devlet aygıtının bu eksiklikleriyle nasıl mücadele edeceğimizi iyice düşünmek zorundayız, bu eksiklıklerin köklerinin, gerçi alt üst edilmiş, ama henüz üstesinden gelinmemiş, henüz çok gerilerde kalmış bir kültür aşamasına yitip gitmemiş bir geçmişte bulunduğunu unutmadan. Burada tam da kültür sorununa değiniyorum, çünkü bu meselelerde sadece, kültüre, yaşam tarzına, alışkanlıklara girmiş olan şey ulaşılmış sayılmalıdır. Bizde ise, denebilir ki, sosyal düzende iyi olan şey, en üst derecede düşünülüp taşınılmış, kavranmış, içsel olarak hissedilmiş değildir, telaşla ele alınmıştır, sınanmamıştır, denenmemiştir, deneyimle onaylanmamıştır, kök salmamıştır vs. Devrimci çağda ve bizi beş yıl içinde Çarlık sisteminden Sovyet sistemine getirmiş olan bu başdöndürücü gelişme hızında başka türlüsü de olamazdı elbette.

Aklımızı başımıza toplamanın zamanıdır. Aşırı hızlı ilerlemeye karşı, her türlü palavracılığa karşı vs. sağlıklı bir güvensizlikle dolu olmalı, her saat ilan ettiğimiz, her dakika yaptığımız, sonra da her saniye, ne kadar dizginlenemez, ne kadar güvenilmez, ne kadar anlaşılmamış olduklarını kanıtladığımız ileri adımları sınamayı düşünmeliyiz. Acelecilik burada en zararlı şey olurdu. Ne de olsa bazı şeyler bildiğimize ya da bizde gerçekten sosyalist bir aygıt, gerçekten bir Sovyet aygıtı vs. adını hak eden gerçekten yeni bir aygıtın inşası için bir ölçüde hatırı sayılır miktarda unsur bulunduğuna güvenmek en zararlı şey olurdu.

Hayır, böyle bir aygıt ve hatta onun unsurları dahi bizde gülünç derecede az; ve onu yaratmak için zamandan sakınmamak gerektiğini ve bunun için çok, pekçok yıllar harcamak zorunda olduğumuzu unutmamalıyız.

Bu aygıtı yaratmak için bizde hangi unsurlar mevcuttur? Sadece iki. Birincisi, sosyalizm mücadelesine kapılmış işçiler. Bu unsurlar yeterince aydınlanmamıştır. Bunlar bize en iyi aygıtı vermek istiyor. Ama nasıl yaratılacağını bilmiyor. Onlar bunu yaratamaz. Bunun için

gerekli olan gelişme aşamasına henüz ulaşmamışlardır, bu kültürü oluşturmamışlardır. Ve bunun için kültür gerekiyor. Burada üzerine gitmekle ya da ısrarla, atılganlıkla ya da enerjiyle veya ne kadar iyi olursa olsun başka herhangi bir insani nitelikle hiçbir yere varılamaz. *İkincisi, diğer devletlere kıyasla gülünç derecede az sahip* olduğumuz bilgi, aydınlanma, eğitim unsurları.

Ve burada, bu bilgilerin yerine gayreti, aceleciliği vs. koymaya (ya da koyulabileceğini sanmaya) hâlâ çokça eğilimli olduğumuzu unutmamalıyız.

Devlet aygıtımızı yenilemek için, ne pahasına olursa olsun önümüze şu görevi koymalıyız: birincisi, öğrenmek, ikincisi öğrenmek ve üçüncüsü öğrenmek *ve sonra da bilimin bizde ölü bir sözcük ya* da moda bir lafazanlık olarak kalmamasını (açıkça itiraf etmeliyim ki, bu bizde özellikle sık görülüyor), bilimin gerçekten de ete ve kemiğe bürünmesini, onun tamamen ve gerçekten yaşam tarzının bir unsuru haline gelmesini sağlamak. *Tek sözcükle, Batı Avrupa burjuvazisinin koy*duğu taleplerde değil, aksine sosyalist bir ülkeye doğru gelişmeyi görev edinen bir ülkeye layık ve ona yakışan taleplerde bulunmalıyız.

Söylenenlerden çıkan sonuçlar: devlet aygıtımızı iyileştirmenin aracı olarak İşçi-Köylü Müfettişliği'ni gerçekten örnek bir kurum haline getirmek zorundayız.

Onu gerekli düzeye yükseltebilmek için, şu kurala uymak gerekir: yedi kez ölç, bir kez biç.

Bunun için, yeni Halk Komiserliği'nin yaratılmasında sosyal düzenimizde var olan gerçekten en iyilerinin, en büyük dikkatle, düşünceyle, uzmanlıkla kullanılması gerekir.

Bunun için, sosyal düzenimizde var olan en iyi unsurların, yani: birincisi ileri işçilerin ve ikincisi, doğruluğuna itimat ederek hiç kimsenin sözüne güvenmeyecekleri ve vicdanlarının aksine tek bir şey söylemeyecekleri garanti edilebilecek olan gerçekten aydınlanmış un-

surların, her türlü zorluğu itiraf etmekten çekinmemeleri ve ciddiyetle önüne koymuş oldukları hedefe ulaşmak için hiçbir mücadeleden korkmamaları gerekir.

Beş yıldan beri gayretkeşçe devlet aygıtımızı düzeltiyoruz, fakat bu, beş yılda sadece işe yaramazlığım ya da hatta yararsızlığını veya zararlılığını kanıtlamış olan bir gayretkeşliktir. Gayretkeşlik olarak bizde bir çalışma duygusu uyandırırken, gerçekte kurumlarımızı ve beyinlerimizi kirletti.

Bu artık değişmelidir.

Şunu kendimize kural edinmeliyiz: nicelik olarak az, ama kalite itibariyle yüksek olsun. Şunu kendimize kural edinmeliyiz: sağlam bir insan malzemesi elde etme umudu olmadan telaş içinde olmaktansa, iki yıl hatta üç yıl sürsün.

Bu kurala uymanın ve onu bizim gerçekliğimize uygulamanın zor olacağını biliyorum. Karşıt kuralın bizde binlerce arka kapıdan geçerek kendine yol açacağını biliyorum. Dev bir direniş göstermek, müthiş bir ısrar sergilemek gerekeceğini, burada çalışmanın en azından ilk yıllarda korkunç derecede nankör olacağını biliyorum; yine de, ancak böyle bir çalışmayla hedefimize ulaşacak durumda olacağımızdan ve ancak bu hedefe ulaştığımızda, bir Sovyet Cumhuriyeti, bir sosyalist cumhuriyet vs. vb. diye adlandırılmaya gerçekten layık bir cumhuriyet kuracağımızdan eminim.

Olasılıkla birçok okur, ilk makalemde* örnek olarak sunduğum rakamları pek önemsiz bulmuştur. Bu rakamların yetersizliğini kanıtlamak için birçok hesaplar yapılabileceğinden eminim. Ama inanıyorum ki, gerçekten örnek kaliteye duyulan ilgiyi, şu ya da bu tüm hesaplardan üstün tutmamız gerekiyor.

Devlet aygıtımız için nihayet tam da şimdi, bu aygıt üzerine iyice,

---

* *"İşçi-Köylü Müfettişliği'ni Nasıl Reorganize Etmeliyiz" makalesinde (bkz. elinizdeki Cilt, s. 415 ve devamı).* ***—Red.***

tüm ciddiyetle çalışmak zorunda olduğumuz ve acelenin bu çalışmanın en zararlı çizgisi olabileceği anın geldiği görüşündeyim. Bu yüzden, bu rakamların büyütülmemesi için çok uyarıyorum. Bence burada tersine rakamlarla özellikle cimri davranmak gerekir. Açık konuşalım. İşçi-Köylü Müfettişliği Halk Komiserliği şu anda otoritenin gölgesine bile sahip değil. İşçi-Köylü Müfettişliğimizinkilerden daha kötü kurumların olmadığını ve mevcut koşullar altında bu Halk Komiserliği'nden birşey de beklenemeyeceğini herkes biliyor. Birkaç yıl içinde, birincisi örnek olacak, ikincisi herkese mutlak güven aşılayacak ve üçüncüsü Merkezi Kontrol Komsiyo'nu gibi üst düzeyde bir kurumun çalışmasını gerçekten haklı çıkardığımızı herkese kanıtlayacak bir kurum yaratmayı önümüze gerçekten hedef olarak koymak istiyorsak, bunu kafamıza iyice sokmak zorundayız. Görevli sayısı için tüm genel normlar bence hemen ve geri dönülmez biçimde reddedilmelidir. İşçi-Köylü Müfettişliği'nin görevlilerini çok özel tarzda ve en sıkı sınav temelinde seçmeliyiz. Gerçekten de, işin yarım yamalak yapılacağı, kendisine en ufak güven uyandırmayacak olan, sözünün neredeyse hiç ağırlığı olmayan bir Halk Komiserliği kurmanın ne gereği var? Şimdi amaçladığımız haliyle yeniden şekillendirmede temel görevimizin bundan kaçınmak olduğunu düşünüyorum.

MKK üyesi olarak görevlendireceğimiz işçiler, kusursuz komünistler olmalıdır ve sanıyorum ki, onlara işlerinin yöntem ve görevlerini öğretmek için daha uzun süre onlarla uğraşmak gerekecektir. Devamla, bu çalışmaya yardım etmek için, işe alınmadan önce üçlü sınavdan geçirilecek belli sayıda sekreterlik personeli bulunmak zorundadır. Son olarak, İşçi-Köylü Müfettişliği'nde istisnai olarak hemen görevlendirmeye karar vereceğimiz memurlar şu koşullara uygun olmalıdır:

Birincisi, çok sayıda komünist tarafından tavsiye edilmelidir;

İkincisi, devlet aygıtımızı tanıma konusunda sınavdan geçmelidir;

Üçüncüsü, devlet aygıtımızın teorik temellerini tanıma, idari bi-

limlerin, yöneticiliğin temellerini tanıma vs. konusunda sınavdan geçmelidir;

Dördüncüsü, MKK üyeleriyle ve kendi Sekretaryası'yla öyle uyum içinde çalışmalıdır ki, bütün bu aygıtın toplam çalışması için güvence verebilelim.

Bu taleplerin son derece kapsamlı koşullar öngördüğünü biliyorum ve korkarım ki İşçi-Köylü Müfettişliği'ndeki "pratikçiler"in çoğu bu talepleri yerine getirilemez ilan edecekler ya da küçümseyerek alay edeceklerdir. Fakat, İşçi-Köylü Müfettişliği'nin şu anki yöneticilerinden herhangi birine ya da bu kurulla işi olan herhangi bir kişiye, İşçi-Köylü Müfettişliği gibi bir Halk Komiserliği'ne pratikte neden gerek duyulduğunu bana iç rahatlığıyla söyleyip söyleyemeyeceğini sorarım. Bu sorunun ona, orantılılık duygusunu yeniden kazanmaya yardım edeceğini sanıyorum. Ya İşçi-Köylü Müfettişliği gibi böylesine umutsuz bir meselede, şimdiye kadar çok sayıda gördüğümüz reorganizasyonlardan biriyle daha uğraşmaya değmez, ya da yavaş, zor, alışılmamış yöntemlerle çalışmaya başlayarak, bu yöntemleri tekrar tekrar sınayarak, gerçekten örnek bir şey yaratma, sadece ünvanı ve rütbesi öyle gerektirdiği için değil, meziyetleri itibariyle herkesin saygısını kazanacak birşey yaratma görevini önümüze koymak gerekir.

Sabırla silahlanıp bu göreve yıllarımızı ayırmayacaksak, en iyisi bundan uzak duralım.

Bence, yeni kurduğumuz yüksek çalışma enstitüleri gibi kurumlar ve benzerleri arasından asgari bir miktar seçmeli, bunların ciddiyetle örgütlenmiş olup olmadıklarına bakmalı ve çalışmalarını gerçekten modern bilim düzeyinde sürdürerek onun nimetlerinden tam yararlanabileceğimiz şekilde çalışmasına izin vermeliyiz. O zaman, birkaç yıl içinde, üzerine düşeni yapacak durumda olan, yani: sistematik olarak, yolundan şaşmadan, işçi sınıfının, Rusya Komünist Partisi'nin ve cumhuriyetimizin tüm halk kitlesinin güvenine sahip olan, devlet aygıtımı-

zın düzeltilmesinde çalışacak bir kurum elde etmeyi ummak ütopik olmayacaktır.

Bunun hazırlık çalışmalarına şimdiden başlanabilir. Eğer İşçi-Köylü Müfettişliği Halk Komiserliği, gerçek bir yeniden şekillenme planına onay verirse, o zaman derhal hazırlık adımları atarak, plan eksiksiz tamamlanana dek, telaşsız ve bir yapılanı yeniden yapmayı reddetmeden sistematik olarak çalışabilir.

Yarım-gönüllü her karar burada son derece zararlı olur. İşçi-Köylü Müfettişliği kadrosunun büyüklüğü hakkında herhangi başka mülahazalardan hareket eden tüm normlar, aslında eski bürokratik mülahazalara, artık mahkûm edilmiş, genelde alay edilen eski önyargılara vs. dayanacaktır.

Aslında sorun şudur:

Ya şimdi, devlet inşası alanında ciddiyetle bir şeyler öğrendiğimizi göstereceğiz (beş yılda bir şeyler öğrenmiş olmak günah değildir), ya da ama, bunun için henüz olgunlaşmadığımızı göstereceğiz; o zaman meseleyi ele almaya değmez.

Elimizdeki insan malzemesine bakarak, hiç olmazsa tek bir Halk Komiserliği'ni sistemli ve yeniden inşa etmek için artık yeterince öğrenmiş olduğumuzu varsaymanın küstahlık olmayacağını sanıyorum. Ancak bu Halk Komiserliği, tüm devlet aygıtımız için belirleyici olmalıdır.

Genelde çalışmanın, özelde idari çalışmanın organizasyonu üzerine iki ya da daha çok ders kitabı yazımı için hemen ödüllü bir yarışma düzenlemeliyiz. Yermanski'nin yayınlanmış kitabını temel alabiliriz, fakat parantez içinde şunu belirtmek gerekir ki, o Menşevizme açıkça sempati beslemektedir ve Sovyet iktidarı için ders kitapları kaleme almaya uygun değildir. Ayrıca Kerjentsev'in kısa süre önce yayınlanan kitabı da temel alınabilir; son olarak, kısmi sorunlar üzerine mevcut bazı ders kitapları da işe yarar olabilir.

Kalifiye ve güvenilir bazı kişileri, literatür toplamak ve bu sorunu incelemek için Almanya'ya ya da İngiltere'ye göndermeliyiz. İngiltere'yi, Amerika ya da Kanada'ya göndermek mümkün olmadığı takdirde söylüyorum.

İşçi-Köylü Müfettişliği'nde görevlendirilecek görevlilerin, aynı şekilde Merkezi Kontrol Komisyonu'nda çalışacak görevlilerin seçileceği sınav için bir başlangıç programı hazırlayacak bir komisyon atamalıyız.

Bu ve benzeri çalışmalar elbette ne İşçi-Köylü Müfettişliği Halk Komiseri'ne, ne Kurul üyelerine, ne de Merkezi Kontrol Komisyonu Prezidyumu'na zorluk yaratmayacaktır.

Buna paralel olarak, Merkezi Kontrol Komisyonu üyesi fonksiyonu için aday bulmak amacıyla bir hazırlık komisyonu atanmalıdır. Bu fonksiyon için şimdi bizde artık gerek tüm yönetim dallarının deneyimli fonksiyonerleri saflarından, gerekse de Sovyet okullarımızda okuyanların saflarından yeterinden fazla aday bulunacağını umuyorum. Şu ya da bu kategoriyi baştan dışlamak doğru olmaz. Birçok meziyetin birliğini, aynı türden olmayan özelliklerin birliğini aramak zorunda olduğumuz böyle bir kurumda herhalde bileşimin çeşitliliği yeğlenecektir, böylece aday listesini oluşturma görevi üzerinde bir süre çalışmak zorunda kalınacaktır. Örneğin yeni Halk Komiserliği'nin bileşiminin tek bir şablona göre olması, diyelim ki, sadece memurlardan oluşması, ya da ajitatör kişilerin dışlanmasıyla veya öne çıkan özellikleri hoşsohbetlik ya da bu tür fonksiyonerler için pek alışılmış olmayan çevrelere girme yeteneği vs. olan kişilerin dışlanmasıyla kurulması en istenmeyecek şeydir.

*

Sanıyorum, planımı akademik tipte kurumlarla karşılaştırırsam, düşüncelerimi en iyi şekilde ifade etmiş olacağım. MKK üyeleri, Prezidyumlarının yönetimi altında Politbüro'nun tüm dosya ve belgelerini sistematik olarak incelemek üzerinde çalışacaklardır. Ayrıca zamanla-

rını, en küçük ve en özel bürolardan en yüksek devlet kurumlarımıza kadar bütün kurumlarımızda yönetimin kontrolü için çeşitli çalışmalara doğru biçimde paylaştıracaklardır. Son olarak, teoriyle, yani kendilerini adamayı düşündükleri çalışmanın organizasyonu teorisiyle uğraşmak ve eski yoldaşların ya da çalışma organizasyonu için üst kurumlardan öğretmenlerin yönetimi altında pratik egzersizler, onların faaliyet alanına dahil olacaktır.

Fakat kendilerini bu tür akademik çalışmalarla sınırlama durumuna asla gelmeyeceklerine inanıyorum. Kendilerini aynı zamanda, dolandırıcıları demek istemiyorum, ama buna benzer kişileri yakalama ve kendi hareketlerini, satranç hamlelerini gizlemek için özel hileler bulma talimi olarak nitelemekten çekinmeyeceğim çalışmalara hazırlanmak zorunda kalacaklar.

Batı Avrupa'daki kurumlarda böyle öneriler, görülmemiş bir öfke, ahlaki kızgınlık duygusu vs. uyandırsa da, henüz bunu becerecek kadar bürokratlaşmış olmadığımızı umuyorum. Yeni Ekonomik Politika bizde henüz, burada herhangi bir kişinin yakalanmak istenebileceği düşüncesiyle herhangi bir kimsenin kendisini hakarete uğramış hissedeceği kadar saygınlık kazanmadı. Bizde Sovyet Cumhuriyeti kurulalı henüz çok olmadı ve ortalıkta her türlü pılıpırtıdan öylesine bir yığın duruyor ki, bu pılıpırtı arasında bazı kurnazlıkların yardımıyla, bazen oldukça eski kökenlerle ilgili incelemelerin yardımıyla ya da oldukça dolambaçlı yollardan kazı yapılabileceği düşüncesinden gücenmek kimsenin aklmdan geçmez; ve biri böyle düşünecek olursa, hepimizin böyle bir insanla bütün yüreğimizle alay edeceğimizden emin olunabilir.

Umarız yeni İşçi-Köylü Müfettişliğimiz, Fransızların iffetfüruşluk dediği, gülünç derecede aşırı ahlakçı ya da gülünç derecede azametfüruşluk olarak tanımlayabileceğimiz ve tüm bürokrasimizin, Sovyet ve Parti bürokrasimizin son derece işine gelen özelliği geride bırakacaktır. Parantez içinde belirtelim: bürokrasi bizde sadece Sovyet değil, Parti kurumlarında da ortaya çıkıyor.

Yukarıda, yüksek çalışma organizasyonu kurumlarında vs. öğrenmek ve hep öğrenmek zorunda olduğumuzu yazdıysam, bu asla, bu "öğrenme"yi azıcık da olsa okulvari anladığım ya da sadece okulvari öğrenme düşüncesiyle yetinmek istediğim anlamına gelmez. Hiçbir gerçek devrimcinin, "öğrenme"den benim burada yarı şaka yollu herhangi bir oyun, herhangi bir şeytanlık, herhangi bir hile ya da bu türden bir şeye başvurmayı reddettiğim şeklinde anlamayacağını umarım. Namuslu ve ciddi bir Batı Avrupa devletinde bu düşüncenin tam bir dehşet uyandıracağını biliyorum ve benim diyen hiçbir memur, bu düşüncenin tartışılmasına bile onay vermeyecektir. Fakat ben bizim bu kadar bürokratlaşmadığımızı ve bu düşünceyi tartışmanın bizde neşelenmekten başka bir şeye yol açmayacağını umuyorum.

Gerçekten de, hoş olanla yararlı olanı neden birleştirmeyelim? Gülünç bir şeyi, zararlı bir şeyi, yarı gülünç ya da yarı zararlı bir şeyi vs. ortaya çıkarmak için eğlendirici ya da yarı eğlendirici bir muziplikten neden yararlanmayalım?

Bana öyle geliyor ki, İşçi-Köylü Müfettişliğimiz bu düşünceleri incelemekle epey kazançlı çıkacaktır ve MKK'mızın ya da İşçi-Köylü Müfettişliği'nden iş arkadaşlarının en parlak zaferlerinden bazılarını kazandıkları olaylar listesi, müstakbel "Rabkrinist"lerimizin* ve "Zekakist"lerimizin** namuslu ve aşırı ahlakçı eğitim kitaplarında adları pek geçmeyen yerlerdeki kahramanlıklarıyla daha az zenginleşmeyecektir.

*

Parti kurumları Sovyet kurumlarıyla nasıl birleştirilebilir?[111] Burada kabul edilemez bir şey yok mu?

Bu soruyu kendi adıma değil, daha önce, bizde sadece Sovyet kurumlarında değil Parti kurumlarında da bürokratlar olduğunu söyleyerek imada bulunduklarım adına soruyorum.

---

* *İşçi-Köylü Müfettişliği çalışanları demektir (Rusça: "Raboçe-Krestjanskaya Inspekziya", kısaltılmışı: Rabkrin) —**Alm. Red.***

** *Merkezi Kontrol Komisyonu Üyeleri (ZKK). —**Alm. Red.***

Gerçekten de, eğer davanın çıkarı gerektiriyorsa biri diğeriyle neden birleştirilmesin? Böyle bir birleşmenin Dışişleri gibi bir Halk Komiserliği'nde olağanüstü bir yarar getirdiği ve başlangıçtan beri uygulandığını hiç kimse asla farketmedi mi yoksa? Politbüro'da, Parti bakış açısından hareketle, burada daha az terbiyeli bir ifade kullanmamak için diyelim ki, şeytanlıklarını önlemek için, yabancı devletlerin "hamleleri"ne karşı tarafımızdan yanıt olarak "karşı hamleler"in söz konusu olduğu küçüklü büyüklü birçok sorun tartışılmıyor mu? Sovyet ve Parti işlerinin bu esnek birliği, politikamızda olağanüstü bir güç kaynağını oluşturmuyor mu? Dış politikamızda sınanmış, yerleşmiş ve artık bu alanda hiçbir şüphe yaratmayacak kadar çok alışkanlık haline gelmiş olan şeyin, tüm devlet aygıtımızda en az bunun kadar uygun olacağına inanıyorum (ve inanıyorum ki çok daha uygun olacaktır). İşçi-Köylü Müfettişliği tüm devlet aygıtımız için düşünülmüştür ve faaliyeti istisnasız tüm devlet kurumlarını, yerel ve merkezi ve ticari kurumları ve salt idari makamları ve eğitim kurumlarını ve arşivleri ve tiyatroları vs. — tek bir sözcükle en ufak bir istisna olmaksızın hepsini kapsamalıdır.

Böyle geniş bir hareket serbestisine sahip, bunun da ötesinde faaliyet biçimlerinin olağanüstü oynaklığını gerektiren bir kurum için — böyle bir kurum için neden bir Parti kontrol kurumunun bir Sovyet kontrol kurumuyla bu özgül kaynaşması kabul edilemez olsun?

Bunun önünde hiçbir engel görmüyorum. Dahası, böyle bir birliğin başarılı bir çalışma için tek güvenceyi oluşturduğuna inanıyorum. Bu noktada ortaya çıkan tüm kuşkuların, devlet aygıtının en tozlu köşelerinden kaynaklandığına ve tek bir yanıtı; alay edilmeyi hak ettiğine inanıyorum.

*

Başka bir endişe: öğrenmeyi resmi faaliyetle birleştirmek amaca uygun mudur? Bana öyle geliyor ki, sadece uygun değil gereklidir de. Genel konuşulduğunda, ona karşı tüm devrimci tutumumuza rağmen, Batı Avrupa devlet sisteminden kendimize bir dizi son derece zararlı

ve gülünç önyargılar bulaştırdık, ve kısmen de sevgili bürokratlarımız bize bunu kasten, taammüden, bu tür önyargıların bulanık suyunda balık avlamayı hep başaracaklarının spekülasyonunu yaparak bulaştırdılar; ve bu bulanık suda öylesine avlandılar ki, sadece aramızdaki tam körler, bu balık avının ne kadar kapsamlı gerçekleştirildiğini görmediler.

Tüm toplumsal, ekonomik ve politik ilişkiler alanında "korkunç" devrimciyiz. Ancak kıdem alanında, yönetimde biçimlerin ve protokolün korunması alanında "devrimciliğimiz"in yerine sık sık en küflü kayıtsızlık geçiyor. Toplumsal yaşamda ileriye doğru en büyük sıçramanın, en küçük değişiklikler karşısında büyük bir çekingenlikle birleşmesi gibi son derece ilginç bir olguya birkaç kez tanık olduk.

Bu anlaşılır bir şeydir de, çünkü en cesur ilerlemeler, eskiden beri teorinin sahası olan bir alanda, esas olarak ve hatta neredeyse yalnızca teorik olarak işlenen bir alanda oldu. Rus, nefret ettiği bürokratik gerçeklik karşısında, yüreğini kendi dört duvarı arasında son derece cesur teorik konstrüksiyonlarla hafifletiyordu, bu yüzden de bu son derece cesur teorik konstrüksiyonlar bizde alışılmamış ölçüde tek taraflı bir karakter kazandı. Bizde genel konstrüksiyonlarda teorik cesaretle, son derece önemsiz herhangi bir bürokratik reforma karşı şaşırtıcı çekingenlik çok iyi uyuşuyordu. Herhangi bir büyük dünya tarım devrimi, başka devletlerde görülmeyecek bir cesaretle hazırlanıyordu, fakat bunun yanında onuncu derecede tali herhangi bir bürokratik reform için hayal gücü yoktu; hayal gücü yoktu ya da bu reforma, genel sorunlara uygulandığında çok "parlak" sonuçlar veren aynı genel ilkeleri uygulama sabrı yoktu.

Ve bu yüzden bugünkü yaşam tarzımız kendi içinde, cüretkârlık çizgileriyle, en ufak değişiklik karşısında düşünce çekingenliğini şaşırtıcı ölçüde birleştirir.

Gerçekten büyük hiçbir devrimde başka türlü olmuş olabileceğini de sanmıyorum, çünkü gerçekten büyük devrimler eskiyle, eskiyi geliştirmeye yönelik olanla, eski zamandan hiçbir zerrecik içermeyecek

kadar yeni olmak zorunda olan yeniye yönelik tamamen soyut çaba arasındaki çelişkilerden doğar.

Ve bu devrim ne kadar şiddetliyse, bu çelişkilerin birçoğu da o kadar uzun sürecektir.

*

Pratik yaşamımızın genel özelliği şimdi şudur: kapitalist sanayiyi yıktık, ortaçağ kurumlarını ve toprakbeyi toprak mülkiyetini tamamen yıkmaya çalıştık ve bu zemin üzerinde, devrimci çalışmasının sonuçlarına güven duyduğu için proletaryanın peşinden giden küçük ve küçükçe bir köylülük yarattık. Fakat daha gelişmiş ülkelerde sosyalist devrimin zaferine dek bu güvenin yardımıyla dayanmak bizim için kolay değil, çünkü ekonomik zorunluluk, özellikle Yeni Ekonomik Politika altında, küçük ve cüce köylü ekonomisinde emek üretkenliğini çok düşük bir düzeyde tutmaktadır. Fakat uluslararası durum da, Rusya'nın çok gerilere itilmesi, ulusal emek üretkenliğinin bir bütün olarak şimdi bizde savaş öncesine göre önemli ölçüde azalması sonucunu doğurdu. Batı Avrupalı kapitalist güçler, kısmen bilinçli, kısmen de kendiliğinden, bizi geri itmek için, Rusya'da içsavaş unsurlarından, ülkeyi mümkün olduğunca yıkmak amacıyla yararlanmak için ellerinden gelen her şeyi yaptılar. Emperyalist savaşın tam da böyle sonuçlanması elbette önemli avantajlar sunuyor gibi görünüyordu: Rusya'da devrimci rejimi deviremesek de, her halükârda sosyalizme doğru gelişmesini engelleyeceğiz — bu güçler aşağı yukarı böyle düşünüyorlardı ve kendi bakış açılarından hareketle başka türlü düşünemezlerdi de. Sonuçta, görevlerini yarı yarıya çözdüler. Devrimin yarattığı yeni rejimi deviremediler, ama ona derhal sosyalistlerin öngörülerini haklı çıkaracak, onların üretici güçleri büyük bir hızla geliştirmesini sağlayacak, sosyalizm olarak şekillenecek tüm olanakları geliştirecek bir adım atma olanağını da vermediler; böyle olsaydı, sosyalistler tüm dünyaya sosyalizmin dev güçleri içinde barındırdığını ve insanlığın şimdi yeni, son derece parlak olanaklara açılan bir gelişme aşamasına girdiğini anlaşılır bir şekilde kelimenin tam anlamıyla kanıtlarlardı.

Şimdi öyle bir uluslararası ilişkiler sistemi oluşmuştur ki, Avrupa'da bir devlet, yani Almanya[112], muzaffer devletler tarafından boyunduruk altına alınmıştır. Ayrıca bir dizi devlet, hem de Batı'nın en eski devletleri, kazandıkları zaferle, bu zaferden yararlanarak kendi ezilen sınıflarına bir dizi önemsiz tavizler verebilecekleri bir duruma gelmişlerdir — en azından bu ülkelerde devrimi geciktiren ve "sosyal barış" gibi bir şey yaratan tavizler.

Aynı zamanda bir dizi ülke: Doğu, Hindistan, Çin vs. tam da son emperyalist savaşın sonucunda kesin olarak uykudan uyandılar. Bunların gelişimi kesin olarak Avrupa'nın genel kapitalist rayına oturdu. Bu ülkelerde tüm Avrupa'daki kaynamanın aynısı başladı. Ve şimdi, zorunlu olarak tüm dünya kapitalizminin krizine yol açacak olan bir gelişmeye çekilmiş oldukları tüm dünya için açıktır.

Yani bugün şu soruyla karşı karşıyayız: küçük ve cüce köylü üretimimiz göz önüne alındığında, mahvolmuş durumumuz göz önüne alındığında, Batı Avrupalı kapitalist ülkeler sosyalizme doğru gelişimlerini tamamlayana dek dayanabilecek miyiz? Fakat onlar bu gelişimi, bizim önceden beklediğimiz gibi tamamlamıyorlar. Bu ülkelerde sosyalizmin eşit "olgunlaşması" yoluyla değil, aksine bazı devletlerin diğerleri tarafından sömürülmesi yoluyla, emperyalist savaş sırasında yenilmiş ilk devletin, tüm Doğu'nun sömürülmesiyle bağıntılı sömürülmesi yoluyla tamamlıyorlar. Öte yandan Doğu, bu ilk emperyalist savaş sonucunda kesin olarak devrimci bir hareketin içine girdi ve kesin olarak devrimci dünya hareketinin genel girdabının içine çekildi.

Böyle bir durum ülkemiz için hangi taktiği emrediyor? Açıktır ki şu taktiği: işçi iktidarımızı korumak, küçük ve cüce köylülüğü onun otoritesi ve önderliği altında tutmak için en büyük dikkati göstermeliyiz. Şimdi artık tüm dünyanın, sosyalist dünya devrimini üretmek zorunda olan bir harekete adım atması gibi bir artı bizden yanadır. Fakat emperyalistlerin tüm dünyayı iki kampa bölmeyi başarmaları gibi bir eksi de bizimdir, ve bu bölünme, gerçekten ileri kapitalist bir kültürel gelişmeye sahip bir ülke olan Almanya için belini yeniden doğrultma-

nın şimdi son derece zor olmasıyla daha da karmaşıklaşmıştır. Batı'nın tüm kapitalist devletleri Almanya'nın başının etini yiyor ve yeniden doğrulmasına izin vermiyorlar. Ve öte yandan, yüz milyonlarla sayılan, sömürülen, son derece aşırı insani sefalete itilmiş emekçi halkıyla tüm Doğu, fiziksel ve maddi güçlerinin, çok daha küçük herhangi bir Batı Avrupa devletinin fiziksel, maddi ve askeri güçleriyle hiç karşılaştırılamayacağı durumlara düşürülmüştür.

Bu emperyalist devletlerle yaklaşmakta olan çarpışmadan kendimizi kurtarabilir miyiz? Batı'nın gelişen emperyalist devletleriyle, Doğunun gelişen emperyalist devletleri arasındaki iç çelişkilerin ve çatışmaların, Rus karşı-devrimini desteklemek amacıyla girişilen Batı Avrupa karşı-devriminin seferi, Batı'nın ve Doğu'nun karşı-devrimcilerinin kampında, Doğulu ve Batılı sömürücülerin kampında, Japonya'nın ve Amerika'nın kampındaki çelişkiler sonucunda başarısızlığa uğradığı ilk defasında olduğu gibi, bize ikinci kez bir nefes molası vermesi umudu var mı?

Bana öyle geliyor ki bu soru şu şekilde yanıtlanabilir: burada mesele pekçok koşula bağlıdır ve mücadelenin sonucu bir bütün olarak yalnızca, dünya nüfusunun dev çoğunluğu uzun vadede bizzat kapitalizm tarafından mücadele için eğitilip yetiştirildiğinden önceden tahmin edilebilir.

Mücadelenin sonucu son tahlilde, Rusya, Hindistan, Çin vs.'nin, dünya nüfusunun dev çoğunluğunu oluşturduğuna bağlıdır. Tam da nüfusun bu çoğunluğu, son yıllarda alışılmamış bir hızla kendi kurtuluşu uğruna mücadeleye çekiliyor, böylece bu anlamda, dünya mücadelesinin nihai sonucunun nasıl olacağı konusunda bir kuşku kırıntısı bile olamaz. Bu anlamda sosyalizmin kesin zaferi tamamen ve kesin olarak güvencededir.

Fakat bizi ilgilendiren sosyalizmin nihai zaferinin bu kaçınılmazlığı değildir. Bizi ilgilendiren, biz Rusya Komünist Partisi'nin, biz Rusya Sovyet iktidarının, karşı-devrimci Batı Avrupa devletleri tara-

fından ezilmemizi engellemek için izlemek zorunda olduğumuz taktiktir. Karşı-devrimci emperyalist Batı'yla devrimci ve milliyetçi Doğu arasında, dünyanın en uygar devletleriyle geri kalmış oryantal, ancak çoğunluğu oluşturan devletler arasında bir sonraki askeri çatışmaya kadar varlığımızın güvence altında olması için — bu çoğunluk uygarlaşmayı başarmalıdır. Hakeza bizde de doğrudan sosyalizme geçmek için politik önkoşullara sahip olmamıza rağmen, kültür eksiktir. Şu taktiği izlemeli ya da kendimizi kurtarmak için şu politikayı benimsemeliyiz.

İşçilerin köylüler üzerinde önderliklerini ve köylülerin güvenini korudukları ve en büyük tutumlulukla toplumsal ilişkilerinden herhangi bir gereksiz masrafın her türlü izini silip attıkları bir devlet inşa etmeye çalışmalıyız.

Devlet aygıtımızı olabildiğince tutumlu şekillendirmeliyiz. Devlet aygıtımızdan, Çarlık Rusyası'ndan, onun bürokratik-kapitalist aygıtından hâlâ çok büyük ölçüde kalmış olan tüm gereksiz masrafların izini silip atmalıyız.

Bu, köylü darkafalılığının bir devleti olmaz mı?

Hayır, işçi sınıfının köylülük üzerinde önderliğini korursak, devletimizin ekonomisinde en büyük tutumluluk yoluyla, küçücük de olsa her tasarrufu, büyük makineli sanayimizi geliştirmek için, elektrifikasyonu, hidro yerkömürünü* geliştirmek için, Volhovstroy'u** bitirmek için vs. rezerve etme olanağına kavuşuruz.

Umudumuz burada ve sadece burada yatmaktadır. Ancak ondan sonra, mecazi olarak ifade etmek gerekirse, at değiştirebilecek, yani: köylü atından, güçten düşmüş köylü beygirinden, yoksul bir köylü ülkesine göre hesaplanmış tutumluluk önlemleri beygirinden, proletar-

* *Su gücüyle yerkömürü çıkarımı. —**Alm. Red.***

** *Volhov nehri üzerinde hidroelektrik santrali (Leningrad yakınlarında). Santral bundan kısa süre sonra çalışmaya başladı. —**Alm. Red.***

yanın elde etmek istediği ve elde etmek zorunda olduğu ata, mekanize büyük sanayi, elektrifikasyon, Volhovstroy vs. atına geçebilecek durumda olacağız.

Çalışmamızın, politikamızın, taktiğimizin, stratejimizin genel planıyla, reorganize edilmiş İşçi-Köylü Müfettişliği'nin görevlerini kafamda böyle birleştiriyorum. Olağanüstü bir düzeye çıkararak, MK'nın haklarına sahip bir liderlik vererek vs. İşçi-Köylü Müfettişliği'ne göstermek zorunda olduğumuz olağanüstü özeni, olağanüstü dikkati haklı çıkaracak şey görüşümce budur.

Bunu haklı çıkaracak şey, ancak aygıtımızı azami ölçüde temizlemek[113] yoluyla, onun içinde mutlak gerekli olmayan her şeyde azami kısıntı yoluyla kendimizi kesinlikle koruyacak durumda olacağımızdır. Hem de kendimizi, bir küçük köylü ülkesi düzeyinde, genel darkafalılık düzeyinde değil, aksine mekanize büyük sanayiye doğru durmadan yukarı ve hep yukarı doğru çıkan bir düzeyde koruyacağız[114].

İşçi-Köylü Müfettişliğimiz için rüyasını gördüğüm yüksek görevler bunlardır. Onun hakkında en otorite sahibi Parti zirvesini "sıradan" bir Halk Komiserliği'yle kaynaştırma planını tasarlamamın nedeni budur.

2 Mart 1923

KOOPERATİFÇİLİK ÜZERİNE[115]

I

Bana öyle geliyor ki, kooperatifçiliğe bizde yeterince dikkat gösterilmiyor. Kooperatifçiliğin şimdi, Ekim Devrimi'nden beri ve Yeni Ekonomik Politika'dan bağnnsız olarak (tersine bu bakımdan, tam da Yeni Ekonomik Politika sayesinde demek gerekir), bizde çok olağanüstü bir önem kazandığını herkesin kavraması zor. Eski kooperatifçilerin düşlerinde fantastik olan çok şey vardır. Hayalcilikleriyle çoğunlukla gülünç olurlar. Fakat hayalcilikleri neden ibarettir? Sömürücülerin egemenliğini yıkmak için işçi sınıfının politik mücadelesinin esas, temel anlamını bu kişilerin anlamamasından ibarettir. Bu yıkım şimdi bizde olgu haline gelmiştir ve eski kooperatifçilerin düşlerinde fantastik, hatta romantik, hatta yavan olan pekçok şey şimdi çıplak gerçeklik haline gelmektedir.

Bizde devlet iktidarı işçi sınıfının elinde bulunduğundan, tüm üretim araçları bu devlet iktidarına ait olduğundan, geriye gerçekten sade-

* *Bkz. "'Sol' Çocukluk ve Küçük-Burjuvalık Üzerine" makalesi, Seçme Eserler, Cilt 7, s. 365 ve devamı. (—İnter Yayınları.) —**Red.***

ce halkı kooperatifleştirmek kalmıştır. Halkın en geniş şekilde kooperatifleştirilmesi koşuluyla, eskiden haklı olarak sınıf mücadelesinin, siyasi iktidar uğruna mücadelenin vs. gerekliliğinden emin olanların haklı alayına, gülümsemesine, aşağılayıcı tutumuna yol açan o sosyalizm kendiliğinden hedefe ulaşır. Fakat Rusya'nın kooperatifleştirilmesinin şimdi bizim için ne kadar büyük, ölçüsüz bir önem kazandığını tüm yoldaşlar kavramıyor. Yeni Ekonomik Politika'yla tüccar olarak köylüye, özel ticaret ilkesine bir taviz verdik; kooperatiflerin dev önemi (düşünüldüğünün tersine) tam da buradan kaynaklanıyor. Aslında Yeni Ekonomik Politika'nın egemenliği altında Rus halkını yeterince geniş ve derin ölçüde kooperatifleştirmek ihtiyacımız olan herşeydir, çünkü şimdi özel çıkarın, özel ticaret çıkarının devlet tarafından birleştirilmesinin, gözden geçirilmesinin ve denetlenmesinin ölçüsünü, eskiden pekçok sosyalist için engel oluşturan bu çıkarın genel çıkara tabi olmasının ölçüsünü bulduk. Gerçekten de, tüm büyük üretim araçları devletin mülkiyetinde, devlet iktidarı proletaryanın elinde, bu proletaryanın milyonlarca küçük ve cüce köylüyle ittifakı, bu proletaryanın köylülük karşısında önderlik konumunun garantilenmesi vs. — eskiden seyyar satıcılık olarak küçümsediğimiz ve bir bakıma şimdi Yeni Ekonomik Politika altında aynı şekilde davranmaya hakkımız olan kooperatiflerden, sadece kooperatiflerden tam bir sosyalist toplum inşa etmek için gereken herşey bu değil midir? Bu henüz sosyalist toplumun inşası değildir, fakat bu inşa için gerekli ve yeterli olan herşeydir.

Tam da bu durum, pratik faaliyette bulunan pekçok fonksiyonerimiz tarafından küçümseniyor. Kooperatiflere bizde küçümseyerek bakılıyor, bu kooperatiflerin, ilkin ilkesel açıdan bakıldığında (üretim araçlarının mülkiyeti devletin elinde), ikincisi yeni koşullara olabildiğince ***basit, kolay ve köylülere yakın yoldan*** geçiş bakış açısından hangi olağanüstü öneme sahip oldukları kavranmıyor.

Oysa esas mesele de zaten budur. Olası tüm işçi birlikleri üzerinden sosyalizmi inşa hayali kurmakla, bu sosyalizmi pratikte ***her*** küçük köylü bu inşaya katılabilecek şekilde inşa etmeyi öğrenmek iki farklı şeydir. Şimdi işte bu basamağa gelmiş bulunuyoruz. Ve bu basamağa

geldikten sonra, bundan korkunç derecede az yararlandığımıza kuşku yoktur.

Yeni Ekonomik Politika'ya geçerken, ticaret ve zanaat özgürlüğü ilkesine fazla yer ayırmamız bakımından değil, Yeni Ekonomik Politika'ya geçişte, kooperatifleri düşünmeyi unutarak, şimdi kooperatifleri küçümseyerek, kooperatiflerin yukarıda değindiğimiz iki yönlü dev önemini unutmaya başlamış olmak bakımından çok ileri gittik.

Şimdi okurla, bu "kooperatif" ilkeden hareketle, pratikte derhal neler yapılabileceği ve yapılması gerektiğini tartışmak istiyorum. Bu "kooperatifsel" ilke hangi araçlarla derhal geliştirmeye başlanabilir ve başlanmalıdır ki, sosyalist önemi herkes için açık hale gelsin?

Kooperatifler politik olarak sadece genelde ve her zaman belli ayrıcalıklara sahip olacak şekilde değil, aynı zamanda bu ayrıcalıklar salt maddi karakterde olacak şekilde de örgütlenmelidir (elverişli bir banka faizi vs.). Kooperatiflere devlet kaynaklarından, özel girişimlere, hatta ağır sanayiye bile kredi olarak verdiğimiz kaynakları az da olsa aşan krediler vermek gerekir vs.

Her toplumsal düzen, ancak belli bir sınıfın maddi desteğiyle ortaya çıkar. "Hür" kapitalizmin doğuşunun malolduğu yüzlerce ve binlerce milyon rubleyi anımsatmak gereksizdir. Şimdi, her zamankinden daha çok desteklemek zorunda olduğumuz toplumsal düzenin şu an kooperatifsel düzen olduğunun bilincine varmalı ve bu bilgiyi gerçekliğe dönüştürmeliyiz. Ama onu sözcüğün gerçek anlamında desteklemeliyiz, yani bundan herhangi bir kooperatif ticareti anlamak yetmez; bu destekten, ***gerçek halk kitlelerinin gerçekten katıldığı*** bir kooperatif ticareti desteklemeyi anlamalıyız. Kooperatif ticarete katılan köylüye bir prim vermek mutlak doğru bir formüldür, ancak burada bu katılımı incelemek, onun bilinçli karakterini ve kalitesini incelemek gerekir — sorunun püf noktası budur. Kooperatifçi bir köye gelip orada kooperatif dükkânını kurduğunda, aslında halk buna katılmaz, fakat aynı zamanda kendi çıkarını düşünerek, ona katılmayı denemek için acele edecektir.

Bu meselenin bir başka yanı daha vardır. "Uygar" (herşeyden önce okuma-yazma bilen) Avrupalının bakış açısından, istisnasız herkesin kooperatif operasyonuna katılmasını, hem de pasif değil, aktif katılmasını sağlamak için yapmamız gereken çok az şey var. Aslında bize yapacak "***sadece***" tek şey kalıyor: halkımızı, herkesin kooperatife genel katılımdan doğan avantajları anlayacak ve bu katılımı örgütleyecek kadar "uygarlaştırmak". "***Sadece***" bu. Sosyalizme geçmek için şimdi başka hiçbir bilgeliğe ihtiyacımız yok. Fakat bu "***sadece***"yi gerçekleştirmek için bütün bir devrim, tüm halk kitlesinin bütün bir kültürel gelişim süreci gerekir. Bu yüzden düsturumuz şu olmalıdır: mümkün olduğunca az mugalata ve mümkün olduğunca az tumturaklı laf. Yeni Ekonomik Politika bu bakımdan, kendisini en sıradan köylünün düzeyine uydurduğu, ondan daha fazla birşey talep etmediği ölçüde bir ilerleme demektir. Fakat Yeni Ekonomik Politika'yla istisnasız tüm halkın kooperatiflere katılımını sağlamak için bütün bir tarihsel çağ gereklidir. En elverişli durumda bu çağı bir iki on yılda katedebiliriz. Ama yine de bu özel bir tarihsel çağ olacaktır ve bu tarihsel çağ olmadan, tüm nüfusun genel ilkokul eğitimi olmadan, yeterince uyanıklık olmadan, halkı kitap kullanmaya yeterince alıştırmış olmadan ve bunun maddi temeli olmadan, belli bir güvence —diyelim ki kötü hasada karşı, kıtlığa karşı vs.— olmadan hedefimize ulaşamayız. Şimdi herşey, daha önce sergilediğimiz, hem de yeterince sergilediğimiz ve tam bir başarıyla taçlandırdığımız devrimci atılımı, devrimci coşkuyu, iyi bir kooperatifçi için tamamen yeterli olan uyanık ve bilgili bir tüccar olma (neredeyse diyeceğim ki) yeteneğiyle birleştirebilmeye bağlıdır. Tüccar olma yeteneğinden, kültürlü bir tüccar olmayı anlıyorum: Ticaret yapan birinin tüccar da olabileceğini düşünen Ruslar ya da köylüler bunu kulaklarına küpe etsinler. Bu çok yanlıştır. Ticaret yapabilir, fakat oradan, kültürlü bir tüccar olma yeteneğine epey uzun bir yol vardır. O bugün Asyalı gibi ticaret yapıyor, fakat bir tüccar olabilmek için, Avrupalı gibi ticaret yapmak gerekir. Bununla arasında bütün bir çağ var.

Toparlıyorum. Kooperatiflere bir dizi ekonomik, mali ve bankasal

ayrıcalıklar tanımak — halkın örgütlenmesinin yeni ilkesinin sosyalist devletimiz tarafından desteklenmesi böyle olmalıdır. Ama bununla görev ancak genel hatlarıyla ortaya konmuş olur, çünkü burada pratikte görevin tüm içeriği henüz belirsiz bırakılmış, henüz ayrıntılarıyla tarif edilmemiştir, yani kooperatifleşme için verdiğimiz "prim"in biçimini (ve verilme koşullarını), onun aracılığıyla kooperatiflere yeterince yardım ettiğimiz prim biçimini, onun aracılığıyla kültürlü kooperatifçiler elde ettiğimiz prim biçimini bulmayı bilmek gerekir. Üretim araçları üzerinde toplumsal mülkiyet altında, proletaryanın burjuvazi üzerinde sınıfsal zaferi altında kültürlü bir kooperatifçiler rejimi ise sosyalizm rejimidir.

II

Yeni Ekonomik Politika üzerine ne zaman yazsam, hep devlet kapitalizmi üzerine 1918 yılındaki makalemden alıntılar yaptım*. Bu bazı genç yoldaşlarda sık sık kuşku uyandırdı. Fakat onların kuşkuları esas olarak soyut politik noktalara yönelikti.

Üretim araçlarının işçi sınıfına ait olduğu ve işçi sınıfının siyasi iktidarı elinde bulundurduğu bir rejim onlara; devlet kapitalizmi olarak nitelenemezmiş gibi geliyordu. Fakat "devlet kapitalizmi" nitelemesinin bende ***birincisi,*** şu anki tavrımızın, Sol Komünistler denilenlere karşı polemiğimdeki tavırla tarihsel bağıntısı için kullanıldığını belirtmiyorlardı, ve ben daha o zamanlar, devlet kapitalizminin bugünkü ekonomimizden daha üstün olacağını kanıtlamaya çalışıyordum; benim için önemli olan, olağan devlet kapitalizmiyle, okuyucuya Yeni Ekonomik Politika'yı tanıtırken sözünü ettiğim olağan olmayan, hatta hiç mi hiç olağan olmayan devlet kapitalizminin sürekli bağım saptamaktı. ***İkincisi,*** benim için her zaman pratik amaç önemliydi. Ve Yeni Ekonomik Politikamızın pratik amacı, imtiyazlar vermekti; bizim koşullarımız altında imtiyazlar hiç kuşkusuz devlet kapitalizminin katık-

* *Bkz. "'Sol' Çocukluk ve Küçük-Burjuvalık Üzerine" makalesi, Seçme Eserler, Cilt 7, s. 365 ve devamı. (—İnter Yayınları.)* ***—Red.***

sız bir tipi olurdu. Devlet kapitalizmi üzerine değerlendirmelerimi bu bakış açısı altında yaptım.

Fakat meselenin, devlet kapitalizmini ya da en azından onunla bir karşılaştırmayı gerektirebilecek bir başka yanı daha vardır. Bu, kooperatifler sorunudur.

Kapitalist bir devlette kooperatiflerin, kolektif kapitalist bir kurum oluşturdukları kuşkusuzdur. Aynı şekilde, toplumsal toprak ve arazi üzerinde kurulu ve işçi sınıfının elinde bulunan devlet iktidarının kontrolü altındaki özel kapitalist girişimleri (gerek üretim araçlarının, gerek girişimin üzerinde bulunduğu toprak ve arazinin, gerekse de girişimin bütününün devlete ait olduğu) tutarlı sosyalist tipte girişimlerle birleştirdiğimiz mevcut ekonomik gerçekliğimizde, eskiden ilkesel önemi itibariyle bağımsız bir tip olarak görülmeyen üçüncü türde bir girişim, yani kooperatifsel girişim sorununun ortaya çıktığı da kuşkusuzdur. Özel kapitalizm altında kooperatifsel girişimler kapitalist girişimlerden, kolektif girişimlerin özel girişimlerden ayrıldığı gibi ayrılırlar. Devlet kapitalizmi altında kooperatifsel girişimler devlet kapitalizmi girişimlerinden, birincisi özel, ikincisi kolektif girişimler olmalarıyla ayrılırlar. Bugünkü rejimimizde kooperatifsel girişimler kolektif girişimler olarak özel kapitalist girişimlerden ayrılırlar, fakat devlete, yani işçi sınıfına ait olan toprak ve arazi üzerinde ve üretim araçlarıyla kurulmuşlarsa, sosyalist girişimlerden ayrılmazlar.

Kooperatiflerden söz edilirken işte bu durum bizde yeterince gözönüne alınmıyor. Kooperatiflerin bizde, devlet düzenimizin özelliği sayesinde çok olağanüstü bir önem kazandıkları unutuluyor. Bizde, sırası gelmişken belirtelim, herhangi bir önemli gelişme kaydetmemiş olan imtiyazlar ayrıldığında, kooperatifler bizim koşullarımız altında çoğunlukla sosyalizmle tamamen örtüşür.

Düşüncelerimi açmak istiyorum. Robert Owen'dan başlayarak eski kooperatifçilerin planlarındaki hayalcilik neden ibarettir? Sınıf mücadelesi, işçi sınıfının siyasi iktidarı ele geçirmesi, sömürücü sınıfın

egemenliğinin yıkılması gibi temel bir sorunu gözönünde bulundurmadan, modern toplumun sosyalizm tarafından barışçıl bir biçimde yeniden şekillendirilmesini düşlemelerinden ibarettir. Ve bu yüzden, bu "kooperatif" sosyalizminde, halkı sadece kooperatifleştirerek sınıf düşmanlarının sınıf arkadaşlarına ve sınıf savaşının sınıf barışma (iç barış denen şeye) dönüştürülebileceğiyle ilgili düşlerde hayalcilikten başka bir şey görmemekte, romantik, hatta yavan bir şey görmekte haklıyız.

Günün temel görevi bakımından haklı olduğumuz kuşkusuzdur, çünkü devlette siyasi iktidar uğruna sınıf mücadelesi olmadan sosyalizm gerçekleştirilemez.

Fakat devlet iktidarı işçi sınıfının eline geçtikten sonra, sömürücülerin politik iktidarı devrildikten sonra tüm üretim araçlarının (işçi devletinin geçici ve koşullu olarak gönüllü bir biçimde sömürücülere imtiyaz olarak devrettikleri hariç) işçi sınıfının elinde bulunduğu bugün, meselenin nasıl değiştiğine bakalım.

Şimdi, kooperatiflerin basit gelişiminin bizim için (yukarıda sözü edilen "küçük" istisnayla) sosyalizmin gelişimiyle özdeş olduğunu söyleme hakkına sahibiz, ve aynı zamanda sosyalizmle ilgili tüm anlayışımızda temel bir değişiklik olduğunu itiraf etmek zorundayız. Bu temel değişiklik şundan ibarettir: Eskiden ağırlığı politik mücadeleye, devrime, iktidarın ele geçirilmesine vs. veriyorduk ve vermek zorundaydık, bugün ise ağırlık noktası, barışçıl örgütsel "kültürel" çalışmaya kayacak ölçüde değişmiştir. Uluslararası ilişkiler olmasaydı, pozisyonumuz için uluslararası planda mücadele etme görevi olmasaydı, bizim için ağırlık noktasının kültür taşıyıcılığına kaydığını söyleyebilirdim. Fakat bunu bir yana bırakıp kendimizi iç ekonomik ilişkilerle sınırladığımızda, *şimdi* bizde *çalışmanın ağırlık noktası gerçekten kültür* taşıyıcılığına indirgenir.

Önümüzde, çağı oluşturan iki temel görev yükseliyor: birincisi, hiçbir işe yaramayan ve bütünüyle önceki çağdan devralmış olduğu-

muz aygıtımızı yeniden şekillendirme görevi; geçen beş yıllık mücadele döneminde onu ciddi biçimde yeniden şekillendirmeyi başaramadık ve başaramazdık da. İkinci görevimiz, köylüler arasında kültürel çalışmadır. Ve köylülük arasında bu kültürel çalışmanın ekonomik amacı kooperatifleşmedir. Tam kooperatifleşme koşuluyla, iki ayağımızla sosyalist zemine basardık. Fakat bu tam kooperatifleşme koşulu kendi içinde köylülüğün (olağanüstü büyük kitle olarak köylülüğün) öyle bir kültür düzeyini kapsıyor ki, tam bir kültür devrimi olmadan bu tam kooperatifleşme olanaksızdır.

Karşıtlarımız bize sık sık, yeterince kültürlü olmayan bir ülkede sosyalizmi yetiştirmek istememizin saçma bir girişim olduğu itirazında bulundular. Fakat, her türlü müşkülpesentin teorisine göre olması gereken uçtan başlamadığımız ve bizde politik ve sosyal devrimin kültür devriminden, her şeye rağmen şimdi karşı karşıya olduğumuz o kültür devriminden önce gelmesi anlamında yanıldılar.

Tam bir sosyalist ülke olmak için bize şimdi bu kültür devrimi yeter, fakat bu kültür devrimi bize gerek salt kültürel karakterli (çünkü biz okuma yazma bilmiyoruz) gerekse de maddi karakterli korkunç zorluklar sunuyor (çünkü kültürlü olmak için, maddi üretim araçlarının belli bir gelişimine ihtiyaç vardır, belli bir maddi temele ihtiyaç vardır).

4-6 Ocak 1923

IV

SOSYALİST ÇALIŞMA ÜZERİNE

YARIŞMAYI NASIL ÖRGÜTLEMELİ?[116]

Burjuva yazarlar, kapitalistlerin ve kapitalist düzenin rekabet, özel girişimcilik ve diğer harika erdemlerine ve meziyetlerine methiye düzmek için dağlar kadar kağıt tükettiler ve hâlâ da tüketiyorlar. Sosyalistler bu erdemlerin önemini anlamamak ve "insanın doğası"nı hesaba katmak istememekle suçlanıyorlar. Gerçekte ise kapitalizm, rekabetin girişimciliği, enerjiyi ve cesur inisiyatifi azçok ***büyük*** boyutlarda geliştirebildiği bağımsız küçük meta üretiminin yerine çoktan, büyük ve çok büyük çaplı fabrika üretimini, anonim şirketleri, satış kartellerini ve başka tekelleri koydu. ***Böyle*** bir kapitalizm altında rekabet, halk ***kitlesinin,*** halkın dev çoğunluğunun, emekçilerin yüzde doksandokuzunun girişimciliğinin, enerjisinin, cesur inisiyatifinin görülmemiş bir vahşetle ezilmesi demektir, ayrıca yarışmanın yerine sosyal merdivenin üst basamaklarında mali dolandırıcılık, despotizm ve uşaklığın konması demektir.

Yarışmayı boğmak şöyle dursun, bilakis sosyalizm onu ilk kez gerçekten ***geniş***, gerçekten ***kitlesel*** boyutta uygulama, gerçekten emekçilerin çoğunluğuna, sivrilebilecekleri, halk içinde çok sayıda bulunan ve kapitalizmin binlercesini ve milyonlarcasını ezdiği, çiğnediği

ve boğazladığı beceri ve yeteneklerini ortaya çıkarabileceği bir çalışma alanı verme olanağı yaratır.

Dümende sosyalist bir hükümetin bulunduğu şimdi görevimiz, yarışmayı örgütlemektir.

Burjuvazinin çanak yalayıcıları ve otlakçıları, sosyalizmi tekdüze, monoton, gri bir kışla olarak tarif ediyorlar. Para babalarının uşakları, sömürücülerin köleleri —burjuva entelektüeli baylar—, tam da kapitalizm altında zindana ve kışla disiplini altında aşırı, cansıkıcı bir çalışmaya, açlığa ve en kötü yoksulluğa mahkûm olan halkı sosyalizmle "korkutuyorlardı". Emekçilerin bu zindandan kurtuluşunun ilk adımı çiftlik beylerinin toprağına elkonması, işçi denetiminin yürürlüğe sokulması, bankaların ulusallaştırılmasıdır. Daha sonraki adımlar şunlar olacaktır: fabrikaların ve tesislerin ulusallaştırılması, tüm halkın zorunlu olarak, aynı zamanda satış kooperatifleri de olan tüketici kooperatiflerinde toplanması, tahıl ve diğer gerekli kullanım malzemeleriyle ticarete devlet tekeli getirilmesi.

Geniş, gerçekten kitleleri kapsayan boyutta girişimciliği, yarışmayı, cesur inisiyatifi geliştirmek için ancak şimdi olanak sağlanmıştır. Kapitalistlerin defediliği ya da en azından gerçek bir işçi denetimiyle dizginlendiği her fabrika, çiftlik sahibi sömürücünün kovulup toprağının elinden alındığı her köy, ancak şimdi, sadece şimdi, emek insanının kendini geliştirebileceği, belini biraz doğrultabileceği, kendini insan olarak hissedebileceği bir alan haline gelmiştir. Yüzlerce yıldır başkaları için çalışmanın, sömürücüler için zoraki çalışmanın ardından, ***kendisi için çalışma*** olanağı doğuyor, hem de modern tekniğin ve kültürün tüm kazanımlarına dayanan bir çalışma.

Elbette, insanlık tarihinde bu büyük olgu, bu zoraki çalışmanın yerine kendisi için çalışmanın geçişi, sürtüşmeler, zorluklar, çatışmalar olmadan, iflah olmaz aylaklarla onların uşaklarına karşı zor kullanmadan gerçekleşemez. Bu konuda hiçbir işçi hayal kurmuyor: uzun yıllar sömürücüler için zindanvari çalışmayla, sömürücüler tarafından sayı-

sız eziyet ve aşağılanmayla, ağır yoksunluklarla çelikleşmiş olan işçiler ve yoksul köylüler, sömürücülerin direnişini ***kırmak*** için zamana ihtiyaç olduğunu biliyorlar. İşçilere ve köylülere, entelektüel bayların duygusal hayalleri, kapitalistlere karşı sesleri kısılana dek "bağıran", "el kol hareketleri yapan", "sövüp sayan", fakat sıra ***eyleme*** gelince, tehditleri gerçekleştirmeye, kapitalistlerin ***tahttan indirilmesini*** pratikte gerçekleştirmeye gelince, havlayıp dayak yemiş küçük köpek gibi davranan, başkalarının yanı sıra "Novaya Jizn"den[117] kişilerin, bütün bu güruhun hayalleri bulaşmadı.

Zoraki çalışmanın yerine kendisi için çalışmanın, tüm ülkede (belli bir dereceye kadar da uluslararası ölçüde, dünya ölçüsünde) dev boyutlarda planlı örgütlü çalışmanın geçmesi gibi büyük bir olay, sömürücülerin direnişini ezmek için "***askeri***" önlemler dışında proletaryanın ve yoksul köylülerin muazzam ***örgütsel*** çabasını da gerektirir. Örgütsel görev, dünün köle sahiplerini (kapitalistleri) ve onların uşak sürüsünü —burjuva entelektüeli bayları— askeri olarak acımasızca ezme göreviyle ayrılmaz bir bütün olarak içiçe geçer. Biz her zaman organizatör ve amirdik, emir verdik —dünün köle sahipleri ve onların aydın komileri böyle diyor ve düşünüyor—, öyle de kalmak istiyoruz, "adi halkı", işçileri ve köylüleri dinlemeyeceğiz, onlara tabi olmayacağız, bilgiyi, para babasının ayrıcalıklarını ve sermayenin halk üzerindeki egemenliğini savunmanın bir silahı haline getireceğiz.

Burjuvalar ve burjuva entelektüelleri böyle konuşuyor, düşünüyor ve davranıyor. ***Egoist*** bakış açısından hareketle davranışları anlaşılırdır: derebeylerin dalkavuklarına ve otlakçılarına, papazlara, kâtiplere, Gogol'ün çizdiği tipte memurlara, Belinski'den ***nefret*** eden "entelektüellere" de serflikten ayrılmak hakeza "zor" geliyordu. Fakat sömürücülerin ve onların entelektüel ayaktakımının davası umutsuz bir davadır. İşçiler ve köylüler onların direnişini —ne yazık ki henüz yeterince kararlı, enerjik ve acımasız değil— kırmak üzereler ***ve kıracaklar da.***

"Onlar", "sade halk"ın, "sade" işçilerin ve yoksul köylülerin, sosyalist devrimin emekçilere yüklediği büyük, gerçekten kahramanca

—sözcüğün dünya tarihi anlamında kahramanca— örgütsel görevle başa çıkamayacaklarına inanıyorlar. "Bizsiz olmaz" diye avutuyorlar kendilerini, kapitalistlere ve kapitalist devlete hizmet etmeye alışmış entelektüeller. Utanmazca hesapları yanlış çıkacak: şimdi artık, halkın safına, emekçilerin safına geçen ve sermaye uşaklarının direnişini kırmaya yardım eden aydın insanlar var. Köylülük ve işçi sınıfı arasında örgütsel yetenekler ise çok ve bu yetenekler kendi kendilerinin bilincine varmaya, uyanmaya, canlı, yaratıcı, muazzam çalışmaya uzanmaya, sosyalist toplumun inşasını kendi gücüyle ele almaya yeni yeni başlıyorlar.

Bugün en önemli görevlerden biri —eğer en önemlisi değilse—, yaratıcı ***örgütsel*** çalışmada işçilerin ve genelde tüm emekçilerin ve sömürülenlerin bu bağımsız inisiyatifini mümkün olduğunca geniş kapsamda geliştirmektir. Sadece "üst sınıflar" denilenlerin, sadece zenginlerin ya da zengin sınıfların okulundan geçmiş olanların devleti yönetebilecek, sosyalist toplumun inşasını yönlendirebilecek durumda oldukları şeklindeki eski, ***anlamsız,*** barbarca, rezil ve aşağılık önyargıyı ne pahasına olursa olsun yıkmak gerekir.

Bu, çürümüş rutin, kemikleşmiş görüşler, kölece alışkanlık ve daha çok da talan ederek yönetmekte ve yönetirken talan etmekte çıkarı olan kapitalistlerin kirli bencilliğiyle beslenir. Hayır, işçiler bilginin gücüne ihtiyaç duyduklarını bir an için bile olsa unutmayacaklardır. İşçilerin kültür için sergiledikleri, tam da şimdi sergiledikleri olağanüstü istek, proletarya arasında bu bakımdan hatalı kavrayışların olmadığına ve olamayacağına da bir kanıttır. Fakat okuma-yazma bilen, insan sarrafı olan ve pratik deneyimi bulunan ***sade*** işçi ve köylüler de ***örgütsel*** görevin hakkından gelebilir. Burjuva entelektüellerin kibirle ve aşağılayarak söz ettiği "adi halk" arasında bu türden bir ***yığın*** insan vardır. İşçi sınıfıyla köylülük bu türden yeteneklerin henüz el değmemiş, tükenmez bir kaynağıdır.

İşçiler ve köylüler henüz "çekingen", ***egemen*** sınıfın şimdi ***kendileri*** olduğuna henüz alışmadılar, henüz yeterince kararlı değiller.

Tüm yaşamı boyunca açlık ve yokluktan dolayı kamçı altında çalışmak zorunda kalmış milyonlarca ve on milyonlarca insanda bu özellikleri devrim ***bir çırpıda*** yaratamazdı. Fakat 1917 Ekim Devrimi tam da bu özellikleri ***uyandırdığı,*** eski engelleri yıktığı, eski zincirleri kırdığı, emekçileri yeni bir yaşamın ***bağımsız*** yaratıcı inşası yoluna soktuğu için güçlü, hayatiyet sahibi ve yenilmezdir.

Muhasebe ve denetim — her İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri Sovyeti'nin, her tüketim kooperatifinin, her sendikanın ve her tedarik komisyonunun, her fabrika konseyinin ya da genel olarak işçi denetimi organının ***temel*** ekonomik görevi budur.

Çalışma ölçüsüne, üretim araçlarına kölenin kendini bir biçimde gereksiz çabalardan kurtarma, ***burjuvaziden*** hiç olmazsa bir şeyler koparma bakış açısından bakma eski alışkanlığına karşı mücadele — bu mücadele gereklidir. İleri, sınıf bilinçli işçiler bu mücadeleyi çoktan başlattılar ve savaş sırasında fabrikalara özellikle çok sayıda gelmiş olan ve şimdi ***halkın*** fabrikasına, halkın mülkiyeti haline gelmiş olan fabrikaya, sadece "mümkün olduğunca fazla şey koparıp sıvışma"nın düşünüldüğü eskisi gibi davranmak isteyen işçiler arasındaki yabancıları kararlılıkla reddediyorlar. Köylülük ve emekçi kitleler arasındaki tüm sınıf bilinçli, dürüst, düşünen unsurlar bu mücadelede ileri işçilerin safına geçecektir.

Yüksek devlet erki olarak İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri Sovyetleri tarafından ya da ***bu*** devlet erkinin emriyle, onun adına hayata geçirildiği ***takdirde*** muhasebe ve denetim, genel, kapsamlı muhasebe ve denetim, çalışmanın miktarı ve ürünlerin paylaşımı üzerine muhasebe ve denetim — proletaryanın politik egemenliği bir kez kurulup güvence altına alındıktan sonra sosyalist dönüşümün ***özüdür.***

Sosyalizme geçiş için gerekli olan muhasebe ve denetim ancak kitlelerin eseri olabilir. Ancak işçi ve köylü ***kitlelerinin zenginler, haydutlar, aylaklar ve kabadayılar*** üzerinde muhasebe ve denetimdeki gönüllü ve titiz, devrimci coşkuyla hayata geçirilen işbirliği, lanet

olası kapitalist toplumun bu kalıntılarını, kapitalizmin sosyalizme miras bıraktığı insanlığın bu atıklarını, bu umutsuzca çürümüş ve donmuş unsurları, bu salgın hastalığı, bu vebayı, bu çıbanı altedebilir.

İşçiler ve köylüler, emekçiler ve sömürülenler! Toprak, bankalar, fabrikalar ve tesisler tüm halkın mülkiyeti haline geldi! Üretim ve ürünlerin paylaşımı üzerinde muhasebe ve denetime ***kendiniz*** el atın — sosyalizmin zaferine giden yol, onun zaferinin garantisi, her türlü sömürü, her türlü yokluk ve yoksulluk üzerinde zaferin garantisi ***sadece*** buradadır! Çünkü Rusya'da herkes için yeterince tahıl, demir, odun, yün, pamuk ve keten var, sadece işi ve ürünleri doğru paylaştırmak, bu paylaşım üzerinde genel, ***objektif, pratik*** bir denetim gerçekleştirmek ve halkın düşmanlarını: zenginleri ve onların otlakçılarını —sonra haydutları, aylakları ve kabadayıları— ***sadece*** politikada ***değil, günlük ekonomik*** yaşamda da yenmek gereklidir.

Bu halk düşmanlarına, sosyalizm düşmanlarına, emekçi düşmanlarına acımayın. Zenginlere ve onların otlakçılarına, burjuva entelektüellerine ölüm kalım savaşı; haydutlara, aylaklara ve kabadayılara savaş. Bunların hepsi aynı soydandır, kapitalizmin çocuğudur; küçük bir kitlenin halkı yağmalayıp eziyet ettiği, yokluk ve yoksulluğun binlerce ve on binlerce kişiyi kabadayılık, satılmışlık, haydutluk, her türlü insan onurunu unutma yoluna düşürdüğü, emekçilerde kaçınılmaz olarak, sahtekârlıkla da olsa sömürüden kaçma, sıyrılma, en azından bir an için iğrenç çalışmadan kurtulma, sırf açlık çekmemek için, sırf ailesiyle birlikte yarı aç kalmamak için ne pahasına olursa olsun herhangi bir biçimde en azından bir parça ekmek ele geçirme çabasının geliştirildiği feodal ve burjuva toplumun evlatlarıdır.

Zenginler ve haydutlar bir ve aynı madalyonun iki yüzüdür, kapitalizmin özenle yetiştirdiği ***asalakların*** iki ana türüdür, bunlar sosyalizmin baş düşmanıdır. Tüm halk bu düşmanları özellikle sert kontrol etmelidir. Sosyalist toplumun kural ve yasalarını en ufak biçimde çiğner çiğnemez, bunlarla acımasızca hesaplaşılmalıdır. Bu konuda gösterilecek her zaaf, her kararsızlık, her duygusallık sosyalizme karşı en büyük suç olurdu.

Sosyalist toplumu bu asalaklardan korumak için, milyonlarca işçi ve köylünün, iş miktarı üzerinde, ürünlerin imalatı ve paylaşımı üzerinde gönüllü, enerjik, devrimci coşkuyla taşıdıkları genel bir muhasebe ve denetim örgütlenmelidir. Her dürüst, zeki, becerikli işçi ve köylünün ***kesinlikle yapabileceği***, kesinlikle üstesinden gelebileceği bu muhasebeyi ve denetimi örgütlemek için, onların kendi saflarından çıkan kendi örgütsel yeteneklerine hayat vermek gerekir, örgütsel başarılar elde etmek için aralarında ***yarışmayı*** teşvik etmek ve genel devlet ölçeğinde örgütlemek gerekir ki işçilerle köylüler, aydın insanların gerekli öğüdü ile, "aydınlar"da çok alışılmış bir olgu olan kayıtsızlık üzerinde "sade" işçi ve köylülerin gerekli denetimi arasındaki farkı açıkça anlasınlar.

Bu kayıtsızlık, ihmalkârlık, düzensizlik, sıhhatsizlik, bu sinirli telaş, eylemin yerine tartışmayı, çalışmanın yerine gevezeliği koyma eğilimi, her şeye başlayıp hiçbir şeyi bitirmeme eğilimi, asla "aydınlar"ın kötü karakterinden ya da kötü niyetinden değil, aksine tüm yaşam alışkanlıklarından, çalışma koşullarından, aşırı yorgunluklarından, zihinsel çalışmanın bedensel çalışmadan doğal olmayan bir biçimde ayrılmasından vs. vs. kaynaklanan özelliklerinden biridir.

Devrimimizin hataları, eksiklikleri, falsoları arasında, saflarımızdan entelektüellerin bu üzücü —ama verili anda kaçınılmaz— özelliklerinden ve entelektüellerin ***örgütsel*** çalışması üzerinde ***işçilerin*** yeterli denetiminin eksikliğinden kaynaklanan hatalar vs. az rol oynamaz.

İşçiler ve köylüler henüz "çekingen". Kendilerini bu çekingenlikten kurtarmak zorundalar ve ***hiç kuşkusuz*** kurtaracaklar. Aydınların, entelektüellerin, uzmanların öğütleri olmadan, kılavuzluğu olmadan olmaz. Azbuçuk mantıklı her işçi ve köylü bu üstünlüğü kabul ediyor ve saflarımızdaki entelektüeller, işçi ve köylülerin kendilerine teveccüh ve arkadaşça saygı göstermediğinden şikayet edemez. Fakat öğüt vermek ve kılavuzluk yapmak ile ***pratik*** muhasebe ve denetimi örgütlemek çok farklı iki şeydir. Entelektüeller sık sık mükemmel öğütler

ve talimatlar veriyorlar, ama bu öğütleri ve talimatları ***hayata geçirmede,*** sözün eyleme dönüştürülüp dönüştürülmediğini ***pratikte kontrol etmede*** gülünç derecede, saçmalık derecesinde, neredeyse rezilce beceriksiz, yeteneksizler.

Burada, "halktan", işçilerin ve emekçi köylülerin saflarından pratikçi örgütçülerin yardımı ve ***önder rolü olmadan*** asla edilemez. "Çömleği yapan tanrı değil ki" — işçiler ve köylüler bu gerçeği özellikle kafalarına sokmalıdırlar. Şimdi her şeyin ***pratikte*** düğümlendiğini, tam da, teorinin pratik haline geldiği, pratik tarafından canlandırılıp düzeltildiği, pratik tarafından sınandığı, Marx'ın şu sözlerinin özellikle isabetli olduğu tarihsel anın geldiğini kavramak zorundadırlar: "Gerçek hareketin her adımı, bir düzine programdan daha önemlidir." Zenginleri ve haydutları pratikte, gerçekte dizginleme ve sınırlamanın, tamamen kaydetme ve denetim altında tutmanın her adımı, sosyalizm üzerine bir düzine mükemmel incelemeden daha önemlidir. Çünkü "tüm teoriler, dostum, gridir, yaşamın altın ağacı ise yeşil".

İşçi ve köylülerin saflarından pratik örgütçüler arasında yarışma düzenlenmelidir. Her türlü şablonlaştırmaya karşı ve entelektüellerin çokça eğilimli olduğu her şeyi tepeden bir şemaya göre ele alma girişimlerine karşı mücadele edilmelidir. Ne şablonlaştırmanın ne de tepeden şema saptamanın demokratik ve sosyalist merkeziyetçilikle hiçbir ortak yanı yoktur. Ayrıntıların, yerel özelliklerin, meseleleri ***ele alma*** yöntemlerinin, denetimi hayata geçirme tarzlarının, asalakların (zenginlerin ve haydutların, aydınlar arasındaki pasaklıların ve isteriklerin vs. vs.) kökünü kazıma ve zararsız hale getirme ***yollarının*** çeşitliliğiyle birliğin esası, temeli, özü zedelenmez, aksine garantilenir.

Paris Komünü, tabandan inisiyatifi, bağımsızlığı, hareket serbestisini, enerji dolu atılımı, gönüllü, şablondan özgür bir merkeziyetçilikle birleştirmenin büyük bir örneğiydi. Sovyetlerimiz aynı yolu izliyor. Ama henüz "çekingen"ler, henüz gelişmediler, henüz sosyalist bir düzen yaratmanın yeni, büyük, yaratıcı çalışmasına "diş geçirmediler". Sovyetler daha büyük bir cesaret ve inisiyatifle işe koyulmak zorunda-

dır. Her "Komün", her fabrika, her köy, her tüketim kooperatifi, her tedarik komisyonu, hepsi, çalışma ve ürünlerin paylaşımı üzerinde muhasebe ve denetimin pratik örgütçüleri olarak birbiriyle ***yarışma*** içinde olmalıdırlar. Bu muhasebe ve denetimin programı basit, berrak, herkesçe anlaşılırdır: herkesin ekmeği olmalı, herkes dayanıklı ayakkabı ve iyi elbise giymeli, sıcak bir yuvaya sahip olmalı, özenle çalışmalı, hiçbir dolandırıcı (işten kaytaranlar da) ortalıkta serbestçe dolaşamayıp bilakis kodesi boylamalı ya da ceza olarak en ağır angaryayı yapmalı, sosyalizmin talimatnamelerini ve yasalarını çiğneyen hiçbir zengin, haklı olarak zenginlerin kaderi olması gereken dolandırıcıların kaderinden kaçamamalıdır. "Çalışmayan yemesin" — sosyalizmin ***pratik*** emri budur. Bunu ***pratikte*** uygulamak gerekir. "Komünlerimiz" ve işçilerle köylülerin ve esas entelektüellerin saflarından organizatörlerimiz böyle ***pratik*** başarılardan gurur duyabilirler (***özellikle*** de sonuncular, çünkü bunlar genel talimatlarından ve kararlarından gurur duymaya ***çokça, fazlaca*** alıştılar).

Bizzat Komünler tarafından, kentte ve kırda küçük hücreler tarafından zenginler, dolandırıcılar ve aylaklar üzerinde pratik muhasebe ve denetimin binlerce biçimi ve yöntemi hazırlanıp pratikte sınanmalıdır. Çeşitlilik burada hayatiyetin garantisidir, Rus toprağını tüm haşarattan, pirelerden, yani dolandırıcılardan, tahtakurularından, yani zenginlerden vs. vs. ***temizleme*** genel, ortak hedefine ulaşmada başarının garantisidir. Bir yerde bir düzine zengin, bir düzine dolandırıcı, işten kaytaran yarım düzine işçi (bunlar, Petrograd'da, özellikle Parti matbaalarındaki çok sayıda dizgiciler gibi, alçakça işten kaytarıyorlar) hapse atılacaktır. Başka yerde onlara helalar temizlettirilecektir. Üçüncü yerde onlara hapis cezasını çektikten sonra sarı kart verilecektir ki tüm halk onları, düzelinceye kadar, ***zararlı*** unsurlar olarak denetlesin. Dördüncü yerde, aylaklık suçu işleyen on kişiden biri kurşuna dizilecektir. Beşinci yerde çeşitli araçların bir birleşimi düşünülecek ve zenginler, burjuva entelektüelleri, dolandırıcıları ve kabadayıları arasindaki düzelebilir unsurların örneğin koşullu salıverme yoluyla daha hızlı düzelmesi sağlanacaktır. Çeşitlilik ne kadar çok olursa, genel deneyim

o kadar iyi, o kadar zengin olacak, sosyalizmin başarısı o kadar emin ve hızlı olacak, pratik, mücadelenin ***en iyi*** yöntem ve araçlarını o kadar kolay hazırlayacaktır — çünkü sadece pratik bunu yapacak durumdadır.

Hangi komünde, büyük bir kentin hangi semtinde, hangi fabrikada, hangi köyde ***hiç*** aç, ***hiç*** işsiz, ***hiç*** aylak zengin, burjuvazinin uşakları arasında alçak herifler, kendilerine entelektüel diyen sabotörler yoktur? Emek üretkenliğini artırmak için, yoksullara yeni, iyi evler yapmak için, onları zenginlerin evlerine yerleştirmek için, yoksul ailelerin her çocuğuna düzenli olarak bir şişe süt temin etmek için nerede daha çok şey yapıldı? Komünlerin, belediyelerin, tüketim ve üretim kooperatiflerinin, İşçi, Asker ve Köylü Temsilcileri Sovyetlerinin ***yarışması*** bu sorunlar etrafında gelişmelidir. ***Örgütsel yeteneklerin,*** devlet yönetiminde yükselmek için ***pratikte*** ortaya çıkacakları çalışma alanı budur. Halk arasında bu tür yetenek çoktur. Fakat bastırılmışlardır. Gelişmeleri için onlara yardım etmek gerekir. Kitlelerin desteğiyle Rusya'yı ve sosyalizm davasını onlar ***ve sadece onlar*** kurtarabilirler.

7–10 Ocak 1918 (25–28 Aralık 1917)

BÜYÜK BAŞLANGIÇ[116]

Cephe Gerisindeki Işçilerin Kahramanlığı Üzerine "Komünist Subotnikler" Vesilesiyle

Basın, Kızıl Ordu üyelerinin kahramanlığıyla ilgili çok sayıda örnek veriyor. Kolçak'ın, Denikin'in birliklerine ve çiftlik beyleriyle kapitalistlerin diğer ordularına karşı mücadelede işçilerle köylülerin, sosyalist devrimin kazanımlarını savunmada cesaret ve dayanıklılık mucizesi göstermeleri ender değildir. Partizan ruhu, yorgunluk ve dizginsizlik yavaş ve zor da olsa altediliyor. Sosyalizmin zaferi için bilinçli özveride bulunan emekçi kitlelerin kahramanlığı, Kızıl Ordu'daki yeni, arkadaşça disiplinin, onun yeniden doğuşunun, sağlamlaşmasının, gelişmesinin temelidir.

Cephe gerisindeki işçilerin kahramanlığı daha az dikkati haketmiyor. İşçilerin kendi inisiyatifleriyle düzenledikleri ***komünist Subotnikler**** bu bakımdan neredeyse dev bir öneme sahiptir. Anlaşılan bu sadece bir başlangıçtır, ama bu başlangıcın önemi olağanüstü büyüktür. Bu, burjuvaziyi devirmekten daha zor, daha önemli, daha radikal, daha tayin edici bir devrimin başlangıcıdır, çünkü bu, kendi ataleti ve dizginsizliği üzerinde, küçük-burjuva egoizmi üzerinde, lanet olası kapitalizmin işçilerle köylülere miras bıraktığı bu alışkanlıklar üzerinde

* *Rusça "Subota" —Cumartesi.* ***—Alm. Red.***

bir zaferdir. *Bu* zafer sağlamlaştığında, yeni toplumsal disiplin, sosyalist disiplin o zaman ve ancak o zaman yaratılmış olacaktır, o zaman ve ancak o zaman kapitalizme bir geri dönüş olanaksız olacaktır, komünizm gerçekten yenilmez olacaktır.

17 Mayıs tarihli "Pravda", A. J. yoldaşın bir makalesini yayınladı: "Devrimci Tarzda Çalışma (Komünist Cumartesi)". Bu makale o kadar önemlidir ki, tam metnini vermek istiyoruz:

DEVRİMCİ TARZDA ÇALIŞMA
(Komünist Cumartesi)

RKP Merkez Komitesi'nin, ***devrimci tarzda***[118] çalışma üzerine mektubu, komünist örgütlere ve komünistlere güçlü bir teşvik oldu. Genel coşku, birçok komünist demiryolcuyu cepheye gitmeye sevketti, fakat çoğuna, devrimci tarzda çalışmanın yeni yöntemlerini bulmak için sorumlu mevkilerini terketme izni verilmedi. Mobilizasyonun sürüncemede kalan seyri ve bürokratik ihmalkârlık üzerine çeşitli yörelerden gelen raporlar Moskova-Kazan Demiryolu Alt Bölgesi'ni, dikkatini demiryolları işletmesinin mekanizmasına yöneltmeye sevketti. İşgücü eksikliği ve düşük çalışma yoğunluğu sonucunda acil siparişlerin ve acil lokomotif onarımlarının ertelendiği görüldü. 7 Mayıs'ta, Moskova-Kazan Demiryolu Alt Bölgesi komünistlerinin ve sempatizanlarının bir genel toplantısında, Kolçak'ın yenilgiye uğratılmasına katılımda sözden eyleme geçilmesi gerektiği sorunu ortaya atıldı. Sunulan önerge şöyleydi:

"Zorlu iç ve dış koşulları gözönüne alan komünistler ve sempatizanlar, sınıf düşmanı üzerinde bir üstünlük kazanmak için kendilerini yeniden toparlayıp dinlenme saatlerinden bir çalışma saati daha çıkarmalı, yani işgünlerini bir saat daha uzatmalı, hemen reel bir değer üretebilmek için, bu saatleri toplayıp Cumartesi günü altı saat boyunca fiziksel olarak çalışmalıdır. Devrimin kazanımları söz konusu olduğunda, komünistlerin sağlıklarını ve yaşamlarını sakınmamaları gerektiği gözönüne alınarak, çalışma ücretsiz yapılmalıdır. Kolçak üzerinde tam zafere dek tüm alt bölgede ***Komünist Cumartesi*** yürürlüğe konmalıdır."

Bazı yalpalamalardan sonra bu önerge oybirliğiyle kabul edildi.

10 Mayıs Cumartesi günü, akşam saat 6'da, komünistler ve sempatizanlar çalışmak için asker gibi toplanıp, sıraya dizildiler ve itiş kakış olmaksızın ustabaşılar tarafından yerlerine götürüldüler.

Devrimci tarzda çalışmanın sonuçları ***elimizde bulunuyor.*** Ekteki tablo, işletmeleri ve çalışmanın karakterini gösteriyor.

Yapılan çalışmanın toplam değeri normal ödemeyle 5 milyon ruble, fazla mesai ödemesiyle bunun bir buçuk katı tutuyor.

İşyeri	İşin adı	İşçi sayısı	Saat sayısı		Yerine getirilen çalışma
			Zaman birimi	Toplam	
Moskova. Lokomotif-Ana atölyeleri	Yol için malzeme, lokomotif onarımı için cihazlar ve Perovo —Murom—Alatyr ve Sysran'a araba parçaları yüklenmesi	48 21 5	5 3 4	240 63 20	Yüklenen 7500 Pud Boşaltılan 18000 Pud
Moskova. Yolcu treni-Deposu	Troçki-Treni lokomotifinin ve diğerlerinin süren karmaşık onarımı	26	5	130	Toplam 1,5 lokomotif onarıldı
Moskova. Manevra istasyonu	Süren lokomotif onarımları	24	6	144	2 lokomotif onarıldı ve 4 tanesinde onarılacak parçalar söküldü
Mskova. Araba bölümü	Yolcu arabalarında süren onarımlar	12	6	72	2 Araba 3. Sınıf
Perova. Araba ana atelyeleri	Cumartesi ve Pazar Günleri araba onarımları ve küçük onarımlar	46 23	5 5	230 115	12 üstü kapalı ve 2 üstü kapalı olmayan yük arabası
	Toplam	205	—	1014	Toplam 4 lokomotif ve 16 araba onarıldı, 9300 Pud yüklenip boşaltıldı

Yüklemede emek yoğunluğu, normal işçininkini yüzde 270 aşıyor. Diğer çalışmalar yaklaşık olarak aynı yoğunluğu gösteriyor.

Bu şekilde, işgücü yetersizliği ve ihmalkârlık sonucunda (acil) siparişlerde yedi günle üç aya kadar varan gecikme ortadan kaldırıldı.

Aletlerin arızalı durumda olmasından dolayı (kolayca giderildi), çeşitli gruplar işe 30-40 dakika geç başladilar.

Çalışmaları yönetmek için iş başında bırakılan yönetim, yeni iş bulmaya yetişemiyordu, eski bir ustabaşının, bu ***komünist Cumartesi-de,*** sınıf bilinçsiz ve kayıtsız işçilerin çalışmasıyla karşılaştırıldığında, bir haftalık çalışmanın yapıldığı ifadesi belki biraz abartılı olabilir.

Çalışmada Sovyet iktidarının sade dürüst yandaşlarının da bulunduğu ve gelecek Cumartesilerde bunların akın akın gelmesinin beklendiği, ayrıca başka bölgelerin, Moskova-Kazan hattındaki komünist demiryolcuların örneğini taklit etme isteğinde oldukları göz önüne alındığında, çeşitli çalışma yerlerinden gelen raporlar temelinde, işin örgütsel yanı üzerinde daha ayrıntılı olarak durmak istiyorum.

Çalışmalara katılanların yüzde 10'u, orada sürekli çalışan komünistlerdi. Diğer katılımcılar, Yol Komiseri'nden, çeşitli fabrikaların komiserlerine dek sorumlu mevki sahipleri ve seçilmişler, hakeza sendikaların fonksiyonerleri ve Müdürlük ve Ulaşım Komiserliği çalışanlarıydı.

Çalışma sırasındaki coşku ve uyum daha önce hiç görülmemiş düzeydeydi. İşçiler, büro elemanları ve müdürlük çalışanları, bir yolcu treni lokomotifi için 40 pud ağırlığında bir tekerleği, çalışkan karıncalar gibi küfürsüz ve kavgasız yerine yuvarladıklarında, yüreklerde kolektif çalışma üzerine sıcak bir sevinç duygusu yükseliyor ve işçi sınıfının zaferinin sarsılmazlığına inanç sağlamlaşıyordu. Dünya haydutları, muzaffer işçileri boğazlayamayacaklar, içteki sabotörler Kolçak'ın girişini göremeyecekler.

İş bittikten sonra, hazır bulunanlar çok etkileyici bir gösteriye tanık oldular: yaklaşık yüz komünist, yorgun, ama gözlerinde bir sevinç pırıltısıyla, Enternasyonal'in vakur tınısıyla başarılarını selamladılar — bu zafer marşının sevinçli dalgaları sanki duvarların üstünden işçilerin Moskova'sının üstüne dökülüyor ve suya atılmış bir taşın oluşturduğu daireler gibi, çalışan Rusya'nın üzerinde yayılıyor ve yorgunlarla yıpranmışları sarsarak uyandırıyordu.

A. J.

Bu mükemmel, "taklit edilmeye değer örnek"i takdir eden N. R. yoldaş, 20 Mayıs tarihli "Pravda"da aynı başlık altında şunları yazdı:

> "Komünistlerin bu tarz çalışma örnekleri ender değil. Bir elektrik santralında ve çeşitli demiryollarında bu tür örnekler biliyorum. Nikolai hattında komünistler, platforma devrilmiş bir lokomotifin kaldırılmasında birkaç gece fazla mesai yaptılar; Kuzey hattında tüm komünistler ve sempatizanlar, kışın birçok Pazar çalışarak hattı kardan temizlediler; çok sayıda yük istasyonunun hücreleri gece devriye gezerek yüklerin çalınmasına karşı mücadele ediyorlar — fakat tüm bu çalışmalar sistematik değil, tesadüfi çalışmalardı. Kazan hattındaki yoldaşların yeni katkısı, bu çalışmayı sistematik, sürekli hale getirmeleridir. 'Kolçak üzerinde tam zafere dek', diye karar aldı Kazan hattındaki yoldaşlar ve çalışmaların tüm önemi burada yatıyor. Komünistlerin ve sempatizanların işgününü, savaş hali süresince bir saat artırıyorlar; aynı zamanda verimli çalışma örneği sunuyorlar.
>
> Bu örnek artık taklit ediliyor ve daha da edilmek ***zorunda.*** Aleksander hattındaki komünistlerin ve sempatizanların genel toplantısı, savaş durumunu ve Kazan hattındaki yoldaşların kararını tartıştıktan sonra; 1) Aleksander hattı komünistleri ve sempatizanları için 'Subotnikler' yürürlüğe koyma kararı aldı. İlk Subotnik 17 Mayıs için saptandı. 2) Komünistlerden ve sempatizanlardan, işçilere nasıl çalışmak gerektiğini ve gerçekte mevcut malzeme ve alet edavatla ve beslenmenin şimdiki durumunda ne yapılabileceğini gösterecek belletici, örnek tugaylar örgütleme kararı aldı.
>
> Kazan hattındaki yoldaşların belirttiği gibi, oluşturdukları örnek büyük bir etki uyandırdı ve gelecek Cumartesi için, çalışmaya önemli sayıda ***partisiz*** işçinin gelmesini bekliyorlar. Bu satırlar yazılırken, Aleksander Demiryolu Atölyelerinde komünistlerin fazla mesai çalışması henüz başlamamıştı, fakat planlanan çalışma üzerine söylentiler yayılır yayılmaz, partisiz kitle harekete geçip konuşmaya başladı: 'Dün bundan hiç haberimiz yoktu, yoksa hazırlanıp biz de katılırdık', 'önümüzdeki Cumartesi mutlaka geleceğim' — her yandan bunlar duyuluyor. Böyle çalışmaların yarattığı etki çok büyük.
>
> Cephe gerisindeki tüm yoldaşlar, Kazan hattından yoldaşların örneğini izlemelidir. Sadece Moskova kavşağının komünist hücreleri değil — Rusya'nın bütün Parti örgütleri bu örneği izlemelidir. Köylerde de komünist hücreler, herşeyden önce Kızıl Ordu üyelerinin ailelerine tarlaları işlemede yardım etmeye başlamalıdır.

Kazan hattındaki yoldaşlar ilk komünist Cumartesideki çalışmalarını Enternasyonal'i söyleyerek bitirdiler. Tüm Rusya'nın komünist örgütü bu örneği izleyip yolundan şaşmaksızın hayata geçirirse, o zaman Rusya Sovyet Cumhuriyeti bundan sonraki zor ayları, Cumhuriyet'in bütün emekçilerinin gürleyen Enternasyonal tınıları altında atlatacaktır...

İş başına, komünist yoldaşlar!"

23 Mayıs 1919 tarihli "Pravda" şu haberi veriyordu:

"17 Mayıs'ta Aleksander hattında ilk komünist 'Subotnik' gerçekleştirildi. Komünistlerden ve sempatizanlar oluşan 98 kişi, genel toplantının kararına uygun olarak beş saat ücretsiz fazla mesai yaptılar, sadece para karşılığında ikinci bir öğle yemeği hakkı elde ettiler, bu arada kendilerine fiziki işçi olarak öğle yemeğinde, yine para karşılığında yarımşar ekmek verildi."

Çalışma kötü hazırlanıp örgütlenmiş olmasına rağmen, yine de ***emek üretkenliği olağandan iki-üç kat yüksekti.***

Birkaç örnek:

Beş tornacı dört saatte 80 silindir hazırladı. Olağanla karşılaştırıldığında verimlilik yüzde 213.

20 vasıfsız işçi dört saatte 600 pud ağırlığında eski malzeme ve her biri 3,5 pud ağırlığında 70 vagon dingili, toplam 850 pud topladılar. Olağanla karşılaştırıldığında verimlilik yüzde 300.

"Yoldaşlar bunu, normal zamanda işten gına geldiği, bıkıldığı, buna karşılık burada severek, coşkuyla çalışılmasıyla açıklıyorlar. Şimdi ise, normal zamanda komünist Subotnik'ten az çalışmaktan utanılacaktır."

"Şimdi birçok partisiz işçi, Subotniklere katılma isteğini ifade ediyor. Lokomotif tugayları, Subotnik sırasında 'mezarlık'tan bir lokomotif alıp onarmak ve işler hale getirmek teklifinde bulunuyorlar.

Vyazma hattında da benzer Subotnikler örgütleneceği haberleri geldi."

Bu komünist Subotnikler sırasında çalışmanın nasıl yürüdüğünü

A. Dyaçenko yoldaş, 7 Haziran tarihli "Pravda"da anlatıyor. "Bir Subotnik İşçisinin Notları" başlıklı makalesinin özsel pasajlarını buraya alıyoruz:

"Parti Demiryolu Altbölgesi'nin kararı uyarınca Cumartesi 'hizmeti'ni yerine getirmek ve geçici bir süre, birkaç saat için kafa dinleyip kasları çalıştırmak için bir yoldaşla birlikte büyük bir sevinçle gittim... Demiryolu marangozhanesinde çalışacaktık. Oraya vardık, bizimkilerle buluştuk, selamlaştık, şakalaştık, ekibimizi saydık — toplam 30 kişi... Ve önümüzde bir 'canavar' yatıyor — hatırı sayılır ağırlıkta bir buhar kazanı, yaklaşık 600-700 pud, işte bu kazanın 'yerini değiştirmemiz' gerekiyor, yani neredeyse yarım ya da üçte bir verst yokuş yukarı yuvarlamak zorundayız. İçimize kuşku düşüyor... Ama artık işe başladık: yoldaşlar kazanın altına tahta silindirler koyup, iki ip bağladılar ve iş başladı... Kazan kolay kolay pes etmek istemiyordu, fakat yine de kımıldadı. Seviniyoruz, o kadar az kişiyiz ki... Ne de olsa aynı kazanı neredeyse iki hafta boyunca sayıları üç kat fazla komünist işçiler çekti, ama kazan biz gelene dek direndi... Grup lideri yoldaşın düzenli komutlarıyla enerjik bir şekilde elbirliğiyle bir saat çalışıyoruz: 'Bir, iki, üç', ve kazan ilerliyor. Aniden, ne oluyor? Birdenbire bir dizi yoldaş çok komik bir biçimde düşüyor — tuttuğumuz ip 'dayanmıyor'... Ancak gecikme bir dakika bile sürmedi: ipin yerine bir halat bağladık... Akşam çöküyor, hava farkedilir şekilde karardı, ama biz küçük bir tepeciği daha aşmak zorundayız, işimiz ondan sonra bitecek. Bilekler çatırdıyor, avuçlar yanıyor, terliyoruz, vargücümüzle ittiriyoruz — ve ilerliyor. 'Yönetim' orada duruyor ve başarımızdan biraz utanarak halata el atıyor: Yardım et! Çoktan zamanıydı! Bir Kızıl Ordu üyesi çalışmamızı seyrediyor. Elinde bir akordeon var. Hakkımızda ne düşünüyor? Bunlar nasıl insanlar? Herkesin evinde olduğu Cumartesi günü ne istiyor bunlar? Bilmecesini çözüyorum ve şöyle diyorum: 'Yoldaş! Bize neşeli bir şey çal, biz alelade işçiler değil, gerçek komünistleriz — işin nasıl tez ilerlediğini görüyor musun, tembellik etmiyor, cüretle işin üzerine gidiyoruz'. Kızıl Ordu üyesi akordeonu yavaşça kapatıp halatın ucundan tutmaya koşuyor...

Aniden U. yoldaş, 'İngiliz, kurnaz İngiliz!' — diye söylemeye başlıyor güzel tenor sesiyle. Biz de katılıyoruz ve: 'Hey, sen herifçik, sen yeşil...' işçi şarkısının sözleri boğuk boğuk yankılanıyor.

Kaslar alışkın olmadığımız çalışmadan yoruluyor, omuzlarımız,

sırtımız ağrıyor ama... bir tatil günü el sallıyor — dinlenme günümüz, iyice uyuyabileceğiz. Hedefe az kaldı ve küçük tereddütlerden sonra 'canavar'ımız artık neredeyse yokuşun başında: Altına kalaslar koyun, kaidesine yerleştirin! — bu kazan artık, ondan uzun süredir beklenen işi görebilir. Tıkış tıkış odaya, afişler asılmış, tüfeklerle dolu ve parlak aydınlatılmış, oradaki hücrenin 'kulübü'ne gidiyoruz ve Enternasyonal'i güzelce söyledikten sonra, 'rom'lu çay ve hatta ekmekle canlanıyoruz. Oradaki yoldaşların hazırladığı bu ikram, ağır işin ardından çok yerinde oldu. Yoldaşlarla kardeşçe vedalaşıp sıraya diziliyoruz. Gecenin sessizliğinde, devrim şarkıları uyuyan sokağı dolduruyor, düzenli adımların yankısı şarkıya eşlik ediyor. 'Kardeşler, güneşe, özgürlüğe', 'Uyan artık uykudan uyan, uyan esirler dünyası' — Enternasyonal ve emek şarkımız çınlıyor.

Bir hafta geçti. Eller ve omuzlar dinlendi ve vagon onarımı için buradan 9 verst uzağa, yine bir Subotnik'e gidiyoruz. Yolculuk Perovo'ya. Yoldaşlar 'Amerikalı'nın tepesine tırmanıp 'Enternasyonal'i güzel ve tınılı söylüyorlar. Diğer yolcular kulak kabartıyor ve anlaşılan şaşkınlar. Tekerlekler tempoyla takırdıyor ve yukarıya tırmanamamış olan bizler, 'Amerikalı'nın basamaklarında, 'tehlikeyi hiçe sayan' yolcu taklidi yaparak, asılı duruyoruz. İşte durak orada, hedefe vardık, uzun bir avludan geçerek hoş bir yoldaşla, Komiser G. ile karşılaşıyoruz.

— İş var, ama insan az! Toplam 30 kişiyiz ve 6 saat içinde on üç vagonu orta derecede onarımdan geçirmek zorundayız! İşaretlenmiş şasiler işte burada, sadece boş vagonlar yok, dolu bir sarnıç da var... neyse, önemli değil, 'idare edeceğiz' yoldaşlar!

Çalışma süratle ilerliyor. Ben ve beş yoldaş manivelalarla, yani kaldıraçlarla çalışıyoruz. 60-70 pud ağırlığındaki çifte tekerlekler omuzlarımızın basıncı altında, grup lideri yoldaşın yönettiği iki manivela sayesinde çabucak bir raydan diğerine sıçrıyor. Bir çifti götürüldü, yerine yenisi getirildi. Hepsi yerini alıyor ve bu kullanılmış eski şeyleri hızla rayların üzerinden hangara 'sevkediyoruz'... Bir, iki, üç — ve dönen demir manivela bunları havaya kaldırıyor ve artık raylar üzerinde değiller. Orada, karanlıkta çekiçler vuruluyor, 'hasta' vagonları üzerinde arı gibi çalışan yoldaşlar bunlar. Marangozluk yapılıyor, boyanıyor, tavan kapatılıyor — çalışmanın hızla ilerlemesinden hem biz hoşnutuz, hem de Komiser yoldaş. Başka bir yerde demirciler de ellerimize ihtiyaç duyuyor. Taşınabilir bir demirci ocağının üstünde,

acemice bir darbeyle yamultulmuş olan kor halinde bir 'kuplaj kancası' kolu duruyor. Kol, beyaz, kıvılcımlar saçarak demirden bir tablanın üstüne geliyor ve deneyimli bir yoldaşın göz kararına göre bizim becerikli darbelerimizle yine normal biçimini alıyor. Kol hâlâ kırmızı beyaz bir kor halinde, ama artık omuzlarımız üzerinde hızla yerine taşınıyor ve kıvılcımlar saçarak demirden bir deliğe yerleştiriliyor — birkaç darbe ve yerine oturuyor. Vagonun altına sürünüyoruz. Bu kuplaj ve kolların yerleştirilmesi sanıldığı kadar basit değil; perçinler ve spiral yaylarla bütün bir sistem... Çalışma hızla ilerliyor, hava iyice kararıyor, meşaleler daha aydınlık yanıyor. İş birazdan bitecek. Yoldaşların bir kısmı bir jant yığınının yanına 'iliştiler', sıcak çay 'höpürdetiyorlar'. Mayıs gecesi serin ve yeni ayın hilali güzeldi. Herkes gülüyor ve şakalaşıyordu.

— G. yoldaş, bırak artık, on üç vagon yeter!

Ama G. yoldaş bunu azımsıyor.

Çaylar bitti, zafer şarkılarımızı söylemeye başlayarak, büyük kapıdan çıkıyoruz..."

"Komünist Subotnikler" düzenleme hareketi sadece Moskova'yla sınırlı değil. 6 Haziran tarihli "Pravda" haber veriyor:

"31 Mayıs'ta Tver'de ilk komünist Subotnik yapıldı. Demiryolunda 128 komünist çalıştı. Üçbuçuk saat içinde 14 vagonu yükleyip boşalttılar, 3 lokomotifi onardılar, 10 kulaç odun kestiler ve başka çalışmalar yaptılar. Kalifiye komünist işçilerin emek yoğunluğu, normal verimliliği on iki kat aştı."

Ayrıca 8 Haziran tarihli "Pravda"da şunları okuyoruz:

"KOMÜNİST CUMARTESİLER"

"***Saratov***, 5 Haziran. Komünist demiryolcular, Moskovalı yoldaşların çağrısına yanıt olarak, bir genel Parti toplantısında, ekonomiye destek için, Cumartesi günleri beş saat ücretsiz fazla mesai yapma kararı aldılar."

*

Komünist Subotnikler üzerine raporları ayrıntılı ve tam olarak

verdim, çünkü burada, basınımızın yeterli ilgi göstermediği ve hepimizin henüz yeterince takdir etmediğimiz, komünist inşanın en önemli yanlarından birini gözlemliyoruz.

Daha az politik gevezelik, komünist inşanın basit ama canlı, yaşamın içinden alınmış, yaşam tarafından sınanmış gerçeklerine daha çok dikkat — bu şiarı hepimiz, yazarlarımız, ajitatörlerimiz, propagandistlerimiz, örgütçülerimiz vs. tekrar tekrar yinelemeliyiz.

Proleter devrimden sonra ilk dönemde bizi ana ve temel görevin, burjuvazinin direnişini altetme, sömürücüler üzerinde zafer, onların komplosunu (Kara Yüzler'le Kadetlerden Menşeviklerle Sosyal-Devrimcilere kadar herkesin katıldığı, "köle sahipleri"nin Petrograd'ı teslim etme[119] "komplosu" gibi) ezmenin uğraştırması doğal ve kaçınılmazdır. Fakat bu görevin yanına aynı şekilde kaçınılmaz olarak —hem de ne kadar ilerlersek, o kadar daha çok— pozitif komünist inşa, yeni ekonomik ilişkiler, yeni bir toplum yaratma daha özsel görevi ön plana çıkıyor.

Daha önce birçok kez, başkalarının yanı sıra, Petrograd İşçi Temsilcileri Sovyeti'nin 12 Mart'taki oturumundaki konuşmamda da dikkat çektiğim gibi,* proletarya diktatörlüğü sömürücülere karşı sadece şiddet değildir, hatta esas olarak bile şiddet değildir. Bu devrimci şiddetin ekonomik temeli, hayatiyetinin ve başarısının garantisi, proletaryanın, kapitalizmle karşılaştırıldığında, emeğin toplumsal örgütlenişinin daha üst bir tipini temsil etmesi ve gerçekleştirmesidir. Önemli olan budur. Komünizmin kaçınılmaz tam zaferinin güç kaynağı ve güvencesi budur.

Toplumsal emeğin kölelik üzerinde yükselen organizasyonu, bir avuç toprak beyi tarafından talan edilip aşağılanan emekçilerin had safhada cehaleti ve yıldırılmışlığıyla, dayak disiplini aracılığıyla ayak-

* *Bkz. "Halk Komiserleri Konseyi'nin Dış ve İç Politika Üzerine Petrograd Sovyeti'nde Raporu, 12 Mart 1919", Bütün Eserler, Cilt XXIV.* ***—Alm. Red.***

ta duruyordu. Toplumsal emeğin kapitalist organizasyonu açlığın disipliniyle ayakta duruyordu ve büyük emekçi kitlesi, burjuva kültürün ve burjuva demokrasisinin tüm ilerlemelerine rağmen, en ileri, en uygar ve en demokratik cumhuriyetlerde bile, bir avuç kapitalist tarafından yağmalanan ve aşağılanan cahil ve yıldırılmış ücretli köleler ya da ezilen köylüler kitlesi olarak kaldılar. Sosyalizmin ilk adımı oluşturduğu toplumsal emeğin komünist organizasyonu, gerek toprak beylerinin gerekse de kapitalistlerin boyunduruğunu silkip atan bizzat emekçilerin özgür ve bilinçli disiplini üzerinde yükselir ve ilerledikçe daha da çok yükselecektir.

Bu yeni disiplin ne gökten zembille iner, ne de sofu isteklerden kaynaklanır, bilakis kapitalist büyük işletmenin maddi koşullarından ve sadece buradan çıkar. Bu olmadan olanaksızdır. Bu maddi koşulların taşıyıcısı ya da aracı, büyük kapitalizm tarafından yaratılmış, örgütlenmiş, bir araya getirilmiş, eğitilmiş, aydınlatılmış ve çelikleştirilmiş olan belirli bir tarihsel sınıftır. Bu sınıf proletaryadır.

Proletarya diktatörlüğünü, bu Latince, bilimsel, tarihi-felsefi terimi daha basit bir dile çevirirsek, şu demektir:

Sadece belirli bir sınıf, yani kent işçileri ve genelde fabrika işçileri, sanayi işçileri, tüm emekçi ve sömürülen kitleyi, kapitalist boyunduruğu alaşağı etme mücadelesinde, bizzat alaşağı etme sürecinde, zaferi koruma ve sağlamlaştırma uğruna mücadelede, yeni, sosyalist toplumsal düzeni yaratmada, sınıfları tamamen ortadan kaldırma uğruna tüm mücadelede sevk ve idare edebilecek durumdadır. (Parantez içinde belirtelim: sosyalizmle komünizm arasındaki bilimsel fark sadece, birinci sözcüğün, kapitalizmden çıkan yeni toplumun ilk basamağını, ikincisinin, bu toplumun daha üst, bir sonraki basamağını tanımlamasından ibarettir.)

Sarı "Bern" Enternasyonali'nin hatası, onun liderlerinin sınıf mücadelesini ve proletaryanın öncü rolünü sadece sözde kabul etmeleri ve bunu mantıki sonuçlarına vardırana kadar düşünmekten korkmaları,

tam da burjuvazi için özellikle korkunç ve kesinlikle kabul edilemez olan o kaçınılmaz vargıdan korkmalarıdır. Onlar, proletarya diktatörlüğünün, sınıflar yeryüzünden silinmediği sürece kaçınılmaz olan ve biçimlerini değiştiren, bu arada sermayenin yenilmesinden sonra ilk dönemde özellikle acımasız ve özellikle kendine özgü şekillenen bir sınıf mücadelesi dönemi anlamına ***da*** geldiğini kabul etmekten korkuyorlar. Siyasi iktidarı ele geçirdikten sonra proletarya sınıf mücadelesini durdurmaz, aksine —sınıfları ortadan kaldırıncaya kadar— sürdürür, fakat elbette başka koşullar altında, başka biçimlerde, başka araçlarla.

Peki, ya "sınıfların ortadan kaldırılması" ne demektir? Kendine sosyalist diyen herkes, sosyalizmin bu nihai hedefini kabul eder, ama herkes bunun anlamını iyice düşünmez. Toplumsal üretimin tarihi olarak belirlenmiş bir sistemi içindeki konumlarına göre, üretim araçlarıyla (büyük ölçüde yasalarla saptanıp formüle edilmiş) ilişkilerine göre, emeğin toplumsal örgütlenmesindeki rollerine göre ve dolayısıyla toplumsal servetten tasarruflarında bulunan payın kapsamına ve bu payı elde ediş tarzına göre birbirinden ayrılan büyük insan gruplarına sınıf denir. Sınıflar, toplumsal ekonominin belirli bir durumunda konumlarının farklılığı sayesinde bazılarının emeği diğerleri tarafından gaspedilen insan gruplarıdır.

Sınıfları tamamen ortadan kaldırmak için sadece sömürücüleri, toprak beylerini ve kapitalistleri devirmenin, sadece ***onların*** mülkiyetini ortadan kaldırmanın yetmeyeceği açıktır; üretim araçları üzerinde ***her türlü*** özel mülkiyeti de yok etmek gerekir, kentle kır arasındaki farkı, aynı şekilde kol emeği ile kafa emeği arasındaki farkı ortadan kaldırmak gerekir. Bu çok uzun vadeli bir meseledir. Bunu gerçekleştirmek için, üretici güçlerin gelişiminde ileriye doğru muazzam bir adım gereklidir, küçük işletmenin sayısız kalıntılarının direnişini (çoğunlukla özellikle inatçı olan ve özellikle zor aşılabilen pasif direnişini) aşmak gerekir, bu kalıntılarla bağıntılı olan alışkanlığın ve ataletin korkunç gücünü aşmak gerekir.

Tüm "emekçiler"in bu iş için eşit ölçüde yetenekli olduklarını var saymak, en boş lafazanlık ya da Nuhu nebiden kalma, Marksizm öncesi sosyalistlerin hayali olurdu. Çünkü bu yetenek kendiliğinden oluşmaz, aksine tarihsel olarak ortaya çıkar ve ***yalnızca*** kapitalist büyük işletmenin maddi koşullarından ortaya çıkar. Kapitalizmden sosyalizme giden yolun başında bu yeteneğe ***sadece*** proletarya sahiptir. Proletarya sırtındaki bu dev görevi yerine getirebilecek durumdadır, çünkü birincisi, uygar toplumun en güçlü ve en ileri sınıfıdır; çünkü ikincisi, en gelişmiş ülkelerde nüfusun çoğunluğunu oluşturur; çünkü üçüncüsü, örneğin Rusya gibi geri kapitalist ülkelerde, nüfusun çoğunluğu yarı-proleterlerdir, yani sürekli olarak yılın bir bölümünü proleterce yaşayan, sürekli olarak geçimlerinin belirli bir bölümünü kapitalist girişimlerde ücretli emekle kazanan insanlardır.

Kapitalizmden sosyalizme geçişin görevlerini özgürlük, eşitlik, genel demokrasi, çalışma demokrasisinin eşitliği vb. üzerine genel laflardan yola çıkarak çözmeye çalışanlar (Kautsky, Martov ve sarı Bern Enternasyonali'nin diğer kahramanlarının yaptığı gibi), bununla sadece, ideolojik bakımdan kölece burjuvazinin peşinden sürüklenen küçük-burjuva darkafalının karakterini sergilerler. Bu görevin doğru çözümüne sadece, siyasi iktidarı ele geçirmiş olan özel sınıfla, yani proletaryayla, emekçi halkın tüm proleter olmayan ve hakeza yarı-proleter kitleleri arasındaki özel ilişkilerin somut incelenmesiyle varılabilir, bu ilişkiler ise fantastik-uyumlu, "ideal" koşullar altında değil, burjuvazinin hiddetli ve çok şekilli direnişinin reel koşulları altında oluşur.

Her kapitalist ülkede, Rusya'da da nüfusun ve hele hele emekçi nüfusun büyük çoğunluğu, sermayenin baskısını, haydutluklarını, her türden aşağılamalarını kendi bedeninde ve yakınlarınınkinde binlerce kez tatmıştır. Emperyalist savaş, yani dünyanın yağmalanmasında önceliğin İngiliz sermayesine mi yoksa Alman sermayesine mi düşeceği sorununu belirlemek için on milyon insanın katledilmesi, bu felaketleri olağanüstü şiddetlendirip genişleterek derinleştirdi ve insanları bunların bilincine varmaya zorladı. Nüfusun büyük çoğunluğunun ve özel-

likle emekçiler kitlesinin proletaryaya kaçınılmaz sempatisi bundandır, çünkü o kahramanca ataklıkla, devrimci amansızlıkla sermayenin boyunduruğunu kırarak, sömürücüleri devirir, direnişlerini bastırır, kanıyla sömürücülere yer olmayacak yeni bir toplumu yaratmanın yolunu açar.

Emekçi halkın proleter olmayan ve yarı-proleter kitlelerinin burjuva "düzenine", burjuvazinin "kanatları" altına geriye doğru küçük-burjuvaca yalpalaması ve kararsızlığı ne kadar büyük, ne kadar kaçınılmaz olursa olsun, yine de, sadece sömürücüleri devirip onların direnişini bastırmakla kalmayan, aynı zamanda yeni, daha yüksek bir toplumsal bağ, bir toplumsal disiplin kuran; kendi üstlerinde kendi birliklerinin, kendi daha bilinçli, daha cesur, daha derli-toplu, daha devrimci, daha kararlı öncülerinin iktidarından başka hiçbir boyunduruk ve iktidar tanımayan bilinçli ve birleşmiş çalışan insanların disiplinini kuran proletaryanın ahlaki-politik otoritesini tanımadan edemezler.

Zafer kazanabilmek için, sosyalizmi yaratmak ve sağlamlaştırmak için, proletarya çifte ya da ikili bir görevi yerine getirmek zorundadır: birincisi, sermayeye karşı devrimci mücadelede sınırsız kahramanlığıyla tüm emekçi ve sömürülen kitleyi peşinden sürüklemek, beraberinde götürmek, onları örgütleyip yöneterek burjuvaziyi yenmek ve onun her türlü direnişini tamamen bastırmak; ikincisi, tüm emekçiler ve sömürülenler kitlesini ve tüm küçük-burjuva katmanları, yeni bir ekonomik inşa yoluna, yeni bir toplumsal bağ, yeni bir çalışma disiplini, bilimin ve kapitalist tekniğin son sözünü, sosyalist büyük üretimi yaratan hedef bilinçli çalışan insanların kitlesel bir araya gelişiyle birleştiren yola götürmek.

Bu ikinci görev birincisinden daha zordur, çünkü tek bir darbenin kahramanlığıyla asla çözülemez, aksine ***günlük*** kitle çalışmasının en sürekli, en inatçı, en zor kahramanlığını ister. Fakat bu görev aynı zamanda birincisinden daha da önemlidir, çünkü son tahlilde burjuvazi üzerinde zaferler kazanma gücünün en derin kaynağı ve bu zaferlerin kalıcılığı ve geri döndürülemezliğinin biricik garantisi, sadece yeni,

daha yüksek bir toplumsal üretim tarzı olabilir, kapitalist ve küçük-burjuva üretimin yerine sosyalist büyük üretimin konması olabilir.

*

"Komünist Subotnik'ler" tam da, emek üretkenliğini geliştirmede, yeni bir çalışma disiplinine geçişte, sosyalist ekonomik koşulları ve yaşam koşullarını yaratmada işçilerin bilinçli ve gönüllü inisiyatifini bize gösterdikleri için büyük tarihsel öneme sahiptir.

1870–1871 yıllarının derslerinin ardından şovenizme ve nasyonal liberalizme değil, aksine sosyalizme geçmiş olan az sayıdaki —hatta olağanüstü nadir demek daha doğru olur— Alman burjuva demokratından biri, Johann Jacoby, tek bir işçi birliğinin kurulmasının, Sadova muharebesinden[120] daha büyük bir tarihsel öneme sahip olduğunu söylüyordu. Bu doğrudur. Sadova muharebesi, Alman kapitalist ulusal devletinin yaratılmasında iki burjuva monarşisinden birinin egemenliği sorununu karara bağladı: Avusturya monarşisi mi, Prusya monarşisi mi. Bir işçi birliğinin kurulması, proletaryanın burjuvazi üzerinde dünya zaferine doğru atılan küçük bir adımdı. Böylece biz de, 10 Mayıs 1919'da Moskova-Kazan Hattı demiryolu işçileri tarafından düzenlenen Moskova'daki ilk komünist Subotnik'in, 1914-1918 emperyalist savaşında Hindenburg'un ya da Foch'un ve İngilizlerin herhangi bir zaferinden daha büyük tarihsel öneme sahip olduğunu söyleyebiliriz. Emperyalistlerin zaferleri, İngiliz-Amerikan ve Fransız milyarderlerinin kârları uğruna milyonlarca işçinin katledilmesi demektir, batan, pisboğaz, canlı canlı çürüyen kapitalizmin vahşetidir. Moskova-Kazan Hattı demiryolu işçilerinin komünist Subotnik'i, dünyanın tüm halklarına kapitalizmin boyunduruğundan ve savaşlardan kurtuluşu getiren yeni, sosyalist toplumun embriyonlarından biridir.

Kendilerini "kamuoyu"nun temsilcileri olarak görmeye alışmış burjuva baylar ve çanak yalayıcıları Menşevikler ve Sosyal-Devrimciler komünistlerin umutlarıyla elbette alay ediyorlar, bu umutları "muhabbetçiçeği saksısında baobap ağacı" olarak adlandırıyorlar, çok sayı-

da zimınete geçirme, aylaklık, üretkenliğin düşmesi, hammaddelere, ürünlere vs. özen göstermeme olaylarıyla karşılaştırıldığında, Subotniklerin sayısının azlığıyla alay ediyorlar. Bu baylara şu yanıtı veriyoruz: burjuva entelijansiyası bilgisini, Rus ve yabancı kapitalistlerin iktidarlarını yeniden kurmaları için onlara değil de emekçilerin kullanımına sunsaydı, o zaman devrim daha hızlı ve barışçıl gerçekleşirdi. Ancak bu bir ütopyadır, çünkü sorun sınıf mücadelesiyle karara bağlanır ve entelijansiyanın çoğunluğu kendini burjuvaziye cezbedilmiş hisseder. Proletarya, entelijansiyanın yardımıyla değil, bilakis (en azından çoğu örnekte) onun karşı etkinliğine rağmen, iflah olmaz burjuva entelektüellerini ortadan kaldırarak, yalpalayanları yeniden şekillendirip yeniden eğiterek, kendine baş eğdirerek ve gittikçe daha büyük bir bölümünü yavaş yavaş yanına çekerek kazanacaktır. Devrimin zorluklarına ve başarısızlıklarına sevinmek, panik yaratmak, geriye dönüş propagandası — bütün bunlar burjuva entelijansiyasının sınıf mücadelesinin araçları ve yöntemleridir. Proletarya bununla aldatılmasına izin vermeyecektir.

Sorunun özünü ele aldığımızda ise — tarihte hiç, yeni bir üretim tarzının, uzun bir başarısızlıklar, hatalar, geri tepmeler dizisi olmadan bir çırpıda kök saldığı görülmüş müdür? Serfliğin düşüşünden yarım yüzyıl sonra bile Rus köyünde serfliğin kalıntıları az değildi. Amerika'da köleliğin kaldırılmasından yarım yüz yıl sonra zenciler hâlâ sık sık yarı köle durumundaydılar. Menşevikler ve Sosyal-Devrimciler de dahil burjuva entelektüelleri, sermayeye hizmet edip tamamen yalana dayalı bir argümantasyon sürdürmekle kendi kendilerine sadık kalıyorlar: proletaryanın devriminden önce bizi ütopizmle suçluyorlardı, devrimden sonra ise bizden, geçmişin izlerinin fantastik bir hızla üstesinden gelmemizi talep ediyorlar!

Fakat biz ütopist değiliz ve burjuva "argümanlar"ın gerçek değerini biliyoruz, geleneklerde eskinin izlerinin devrimden sonra belirli bir süre, yeninin embriyonları karşısında ağır basacağını da biliyoruz. Yeni henüz ortaya çıkmışsa, belli bir süre eski hep daha güçlü kalır, bu

hep böyledir, gerek doğada gerekse de toplumsal yaşamda. Yeninin embriyonlarının zayıf olmasıyla alay etmek, ucuz entelektüel kuşkuculuğu ve benzeri şeyler, bütün bunlar aslında burjuvazinin proletaryaya karşı sınıf mücadelesinin yöntemleridir, sosyalizme karşı kapitalizmin savunulmasıdır. Yeninin embriyonlarını özenle incelemeli, onlara en büyük itinayı göstermeli, gelişimlerini tüm olanaklarla teşvik etmeli ve bu zayıf embriyonları "beslemeliyiz". Bazılarının mahvolması kaçınılmazdır. Tam da "komünist Subotnikler"in özellikle önemli bir rol oynayacakları garanti edilemez. Önemli olan bu değil. Önemli olan, en hayatiyet sahibi olanların yaşam tarafından ayıklanacağı yeninin bütün ve her türlü embriyonlarını desteklemektir. Eğer bir Japon bilgin, frengiyi yenınede insanlara yardım etmek için, belirli gerekleri yerine getiren 606. müstahzarı yapmayı başarana dek, 605 müstahzarı deneme sabrını gösterdiyse, daha zor bir görevi çözmek, yani kapitalizmi yenmek isteyenler, yüzlerce ve binlerce mücadele yöntemi, sistemi ve aracı deneyip bunlar içinden en uygununu bulup çıkaracak sebatı göstermelidirler.

"Komünist Subotnikler", kesinlikle özellikle iyi koşullarda bulunmayan işçiler tarafından, aralarında uzman olmayan, vasıfsız işçilerin de bulunduğu, ***alışılmış,*** yani ***en zor koşullarda*** yaşayan çeşitli mesleklerden işçiler tarafından başlatıldığı için çok önemlidir. Hepimiz, sadece Rusya'da değil, tüm dünyada gözlemlenen, emek üretkenliğinin düşmesinin ana nedenini çok iyi biliyoruz: emperyalist savaşın, hastalıkların ve yetersiz beslenmenin neden olduğu yıkım ve yoksullaşma, öfke ve yorgunluk. Yetersiz beslenme önem sırasına göre en başta gelir. Açlık — neden budur. Fakat açlığı ortadan kaldırmak için, gerek tarımda gerekse de ulaşımda ve sanayide emek üretkenliğini artırmak gereklidir. Yani bir tür kısır döngü ortaya çıkar: emek üretkenliğini artırmak için açlıktan kurtulmak gerekir, açlıktan kurtulmak için ise emek üretkenliğini artırmak gerekir.

Pratikte bu tür çelişkilerin, bu kısır döngünün kırılmasıyla çözüldüğü bilinir; kitlelerin ruh halinde ani değişiklikle, böyle bir değişiklik

fonu üzerinde sık sık tayin edici bir rol oynayan çeşitli grupların kahramanca inisiyatifiyle çözüldüğü bilinir. Moskovalı vasıfsız işçiler ve Moskovalı demiryolcular (elbette küçük spekülatörler yığınım, Müdürlük bürokratlarını ve benzeri Beyaz Muhafız güruhu değil, çoğunluğu kastediyoruz), korkunç zor koşullar altında yaşayan emekçilerdir. Sürekli yetersiz beslenme ve şimdi, yeni hasat öncesinde, beslenme durumunun genelde kötüleştiği koşullar altında, düpedüz açlık. Ve şimdi bu açlık çeken işçiler, burjuvazinin, Menşeviklerin ve Sosyal-Devrimcilerin karşı-devrimci ajitasyonu atmosferi altında "komünist Subotnikler"i örgütlüyor, ***hiç ödemesiz*** fazla mesai yapıyor ve yorgun, yıpranmış ve yetersiz beslenmeden dolayı bitkin olmalarına rağmen ***emek üretkenliğinde müthiş bir artış*** sağlıyorlar. Bu en büyük kahramanlık değil midir? Bu dünya çapında öneme sahip bir değişikliğin başlangıcı değil midir?

Yeni toplum düzeninin zaferi açısından emek üretkenliği, son tahlilde en önemli, en tayin edici şeydir. Kapitalizm, serflik zamanında bilinmeyen bir emek üretkenliği yarattı. Kapitalizm, sosyalizmin yeni, çok daha yüksek bir emek üretkenliği yaratmasıyla kesin olarak yenilebilir ve yenilecektir. Bu çok zor ve çok uzun süreli bir meseledir, fakat buna ***başlanmıştır,*** en önemli şey budur. Emperyalist savaşın dört zorlu yılından, sonra daha da ağır içsavaşın bir buçuk yılından geçen açlık çeken Moskova'da 1919 yazında açlık çeken işçiler, bu büyük esere başlayacak durumda oldularsa, esas içsavaşta zafer kazanıp barışı sağladığımızda gelişmeler nasıl olacaktır?

Komünizm, gönüllü, bilinçli, birleşik, ileri teknikten yararlanan işçilerin kapitalizmdekine kıyasla daha yüksek emek üretkenliği demektir. Komünist Subotnikler, ***komünizmin fiili*** başlangıcı olarak olağanüstü değerlidir ve bu çok nadir bir şeydir, çünkü biz henüz "kapitalizmden komünizme ***ilk adımların*** atıldığı" (Parti programımızda çok doğru olarak dendiği gibi) bir aşamada bulunuyoruz.

Komünizm, ***sıradan işçilerin,*** emek üretkenliğini yükseltmek, bizzat işçilere ve onların "yakınındakiler"e değil, aksine "uzağındaki-

ler"e, yani bütün topluma, önce sosyalist bir devlette, sonra bir Sovyet Cumhuriyetleri birliğinde birleşmiş olan düzinelerce ve yüzlerce milyon insana yarayan tahıl, kömür, demirin her pudunu ve başka ürünleri korumak için özverili, ağır çalışmanın üstesinden gelme kaygısının ortaya çıktığı yerde başlar.

Karl Marx "Kapital"de, özgürlüklerin ve insan haklarının burjuva-demokratik büyük sözleşmesinin tumturaklılığı ve gevezeliğiyle, hain Bern Enternasyonali'nin bugünkü hain kahramanlarına varana dek tüm ülkelerin küçük-burjuvalarının ve darkafalılarının gözlerini kamaştıran ***genelde*** özgürlük, eşitlik, kardeşlik üzerine bütün bu lafazanlıkla alay ediyor[121]. Bu hakların tumturaklı deklarasyonu karşısına Marx, sorunu basit, alçakgönüllü, objektif, günlük proleter tarzda koyuyor: işgününün yasal olarak kısaltılması, bu sorunun böyle ortaya konmasının en tipik örneklerinden biridir. Marx'ın ifadesinin tüm isabetliliği ve tüm derinliği, proleter devrimin içeriği geliştiği ölçüde daha net ve daha anlaşılır biçimde önümüze çıkıyor. Gerçek komünizmin "formülleri", Bern'li sempatik "kardeşleri"yle birlikte Kautsky'nin, Menşeviklerin ve Sosyal-Devrimcilerin tumturaklı, zor, törensel lafazanlıklarından, her şeyi ***çalışma koşullarıyla*** sonuçlandırmalarıyla ayrılır. "Çalışma demokrasisi" üzerine, "özgürlük, eşitlik, kardeşlik" üzerine, "halk egemenliği" ve benzeri şeyler üzerine daha az gevezelik: bugünün aydınlanmış işçi ve köylüleri, aynı yaşam deneyimine sahip bazı insanların, bir "centilmen"in kusursuz, "pürüzsüz" fizyonomisine ve dış gönüşüne ilk bakışta hemen ve yanılmaksızın, "Olasılıkla yaramazın biri" saptamasını yaptığı gibi, bu şişirilmiş boş laflarda burjuva entelektüellerinin dolandırıcılığını kolayca göreceklerdir.

Daha az tumturaklı söz, daha çok basit ***günlük*** çalışma, bir pud tahıl için, bir pud kömür için daha çok kaygı! Bunların açlık çeken işçilere ve üstünde artık bir gömleği bile bulunmayan perişan köylülere ***tüccarlar*** aracılığıyla ***değil,*** kapitalist yoldan değil, aksine sıradan emekçilerin, vasıfsız işçiler ve Moskova-Kazan demiryolu hattının demiryolcuları gibilerinin bilinçli, gönüllü, sınırsız kahramanca emeğiyle sağlanmasına daha çok kaygı.

Devrimin sorunlarına yaklaşımada burjuva-entelektüelce, lafazanca bir tarzın izlerinin her yerde, bizim saflarımızda da her adımda görüldüğünü hepimiz itiraf etmek zorundayız. Örneğin basınımız, bu kokuşmuş burjuva-demokratik geçmişin kokuşmuş kalıntılarına karşı az savaşıyor, gerçek komünizmin basit, alçakgönüllü, günlük, ama yaşayan embriyonlarını az destekliyor.

Kadının konumunu ele alalım. Bu bakımdan dünyanın hiçbir demokratik partisi, en ileri burjuva cumhuriyetlerinden birinde bile onlarca yıl içinde, iktidarımızın hemen ilk yılında yaptıklarımızın yüzde birini bile yapmadı. Kadının yasal eşitsizliği üzerine aşağılık yasalardan, boşanmadaki sınırlamalardan, bağlı olduğu iğrenç formalitelerden, evlilik dışı çocukların tanınmamasından, babalarının araştırılmasından vs. — tüm uygar ülkelerde burjuvazinin ve kapitalizmin yüzkarası olarak çok sayıda kalıntıları bulunan yasalardan, sözcüğün gerçek anlamında taş üzerinde taş bırakmadık. Bu alanda yaptıklarımızdan binlerce kez gurur duymaya hakkımız var. Fakat zemini eski burjuva yasalardan ve kurumlardan ne kadar ***çok temizlediysek,*** bunun henüz binanın kendisi değil, bina için zeminin düzlenmesi olduğu bizim için daha da netleşti.

Tüm özgürlük yasalarına rağmen kadın önceden olduğu gibi ***ev kölesi*** olarak kalıyor, çünkü onu mutfağa ve çocuk odasına bağlayan ve neredeyse barbarca verimsiz, önemsiz, yıpratıcı, köreltici, ezici çalışmayla yaratıcı gücünü boşa harcamasına yol açan ***küçük ev*** ekonomisi tarafından eziliyor, boğuluyor, köreltiliyor, aşağılanıyor. Kadının ***gerçek kurtuluşu,*** gerçek komünizm, bu küçük ev ekonomisine karşı (devlet erkini elinde bulunduran proletaryanın yönettiği) kitlesel mücadele ya da daha doğrusu, sosyalist büyük ekonomiye doğru ***kitlesel dönüşümü*** başladığında, ancak orada ve o zaman başlayacaktır.

Teorik olarak her komünist için tartışmasız olan bu soruna pratikte yeterince ilgi gösteriyor muyuz? Elbette hayır. Bu alanda şimdiden mevcut olan komünizmin embriyonlarını yeterince özenli ele alıyor muyuz? Hayır ve tekrar hayır. Kamuya ait yemek kurumları, kreşler,

çocuk yuvaları — bunlar bu embriyonların örnekleridir, bunlar tantanalı, tumturaklı, törensel bir şeylerin gerekmediği, ama ***gerçekten kadını kurtarmaya*** uygun olan, kamu yaşamında olduğu kadar toplumsal üretimde erkek karşısında onun konumunun eşitsizliğini azaltmak ve ortadan kaldırmak için gerçekten uygun olan basit, günlük araçlardır. Bu araçlar yeni değildir, bunlar (genelde sosyalizmin tüm maddi önkoşulları gibi) büyük kapitalizm tarafından yaratılmıştır, ama kapitalizm altında birincisi nadir bir şey olarak kaldılar, ikincisi —bu özellikle önemlidir— ya spekülasyonun, servet sahibi olmanın, sahteciliğin tüm kötü yanlarıyla ticari bir girişimdi ya da en iyi işçiler tarafından haklı olarak nefret edilen ve küçümsenen "burjuva hayırseverliğin marifeti"ydi.

Bu kurumların bizde önemli ölçüde arttığına ve karakterini değiştirmeye ***başladığına*** hiç kuşku yoktur. Kadın işçi ve köylüler arasında bildiğimizden çok daha fazla örgütsel yetenekler, pratik bir meseleyi, çok sayıda çalışanın ve çok daha büyük sayıda tüketicinin katılımıyla, kendini fazlaca beğenen "entelijansiya" ya da yeni "komünistler"in sürekli "hastalığı olan" o lafazanlık, işgüzarlık, planlar, sistemler vs. üzerine kavga ve gevezelik olmadan yoluna koymayı bilen insanlar bulunduğuna kuşku yok. Fakat yeninin bu embriyonlarını gerektiği gibi ***beslemiyoruz.***

Burjuvaziye bakın. İhtiyaç duyduğu şey için reklam yapmayı ne kadar iyi biliyor! Kapitalistler açısından "örnek" işletmeler onların gazetelerinin milyonluk nüshalarında nasıl övülüyor, "örnek" burjuva kurumlar nasıl ulusal gururun nesnesi haline getiriliyor! Bizim basınımız, her gün baskı yaparak bazılarının örnek hale gelmesi amacıyla, onlar için reklam yapmak, insan emeğinin ne kadar tasarruf edildiğini, tüketiciler için ne kolaylıklar, ne kadar gıda maddeleri tasarrufu, kadının ev köleliğinden nasıl kurtulduğu, ***örnek bir komünist çalışmadan*** sağlık koşullarında nasıl bir düzelme sağlandığı, sağlanabileceği ve bütün bunların tüm topluma, tüm emekçilere nasıl yayılabileceğini ayrıntısıyla anlatmak amacıyla en iyi yemek kurumlarını ya da kreşleri anlatmakla hiç ya da neredeyse hiç ilgilenmiyor.

Örnek üretim, örnek komünist Subotnikler, her pud tahılın tedarik ve paylaşımında örnek özen ve dikkatle, örnek yemek kurumları, şu ya da bu işçi evinin, şu ya da bu bina bloklarının örnek temizliği — bütün bunlar şimdikinden on kat fazla gerek ***her*** işçi ve köylü örgütünün gerekse de basının ilgi ve özeninin nesnesi haline gelmelidir. Bütün bunlar komünizmin embriyonlarıdır ve bu embriyonların bakımı bizim ortak ve en birincil görevimizdir. Beslenme ve üretim durumumuz ne kadar zor olursa olsun, buna rağmen Bolşevik iktidarın bir buçuk yılında ileriye doğru yürüyüş ***tüm cephede*** kuşkusuzdur: tahıl tedariki 30 milyon puddan (1.8.1917'den 1.8.1918'e dek) 100 milyon puda (1.8.1918'den 1.5.1919'a dek) çıktı; sebze ekimi arttı, ekilmemiş tahıl alanı azaldı, dev yakıt zorluklarına rağmen demiryolu taşımacılığı düzelmeye başladı vs. Bu genel geri cephe üzerinde ve proleter devlet erkinin desteğiyle komünizmin embriyonları dumura uğramayacak, aksine tam komünizm haline gelecek ve gelişecektir.

*

Bu büyük başlangıçtan çıkan çok önemli pratik derslerin hepsini çıkarmak için "Komünist Subotnikler"in anlamını çok iyi düşünmemiz gerekiyor.

Bu başlangıcı çok yönlü desteklemek ilk ve başlıca derstir. "Komün" sözcüğü bizde kolayca kullanılmaya başlandı. Komünistler tarafından ya da onların katılımıyla hayata geçirilen her girişim hemen "Komün" olarak ilan ediliyor — ***böylesine onurlu*** bir ***adı,*** uzun ve ısrarlı çalışmayla ***kazanmak*** gerektiği, gerçek komünist inşada kanıtlanabilir bir ***pratik*** başarıyla kazanmak gerektiği ise sık sık unutuluyor.

Bu yüzden bence, Merkez Yürütme Komitesi çoğunluğunun kafasında olgunlaşmış olan, "Tüketici Komünleri" ***adıyla*** ilgili olduğu ölçüde[122] Halk Komiserleri Konseyi'nin kararnamesini ***feshetme*** kararı tamamen doğrudur. Biraz daha sade bir isim daha iyi olur — o zaman yeni örgütsel çalışmanın ilk aşamalarının hata ve eksiklikleri de "Komünler"e değil, bilakis (resen gerektiği gibi) ***kötü*** komünistlerin sırtına yüklenir. "Komün" sözcüğünü mutat kullanımdan kaldırmak çok

yararlı olurdu, her önüne gelenin bu sözcüğü alması yasaklanmalıdır, ya da ***bu isim*** sadece, gerçekten pratikte meseleyi komünistçe düzenleme yeteneğine sahip olduklarını ve bunu yapabileceklerini kanıtlamış (ve tüm komşu ahalinin kabulüyle onaylanmış) olan gerçek komünlere ***verilmelidir.*** Önce toplum yararına, tüm emekçilerin yararına ücretsiz çalışma yeteneğini, "devrimci tarzda çalışma" yeteneğini, emek üretkenliğini artırma, meseleyi örnek bir biçimde düzenleme yeteneğini kanıtla, ancak ondan sonra onurlu komün ismine elini uzat!

"Komünist Subotnikler" bu bakımdan en değerli istisnayı oluşturuyorlar. Çünkü burada vasıfsız işçiler ve Moskova-Kazan demiryolu hattı demiryolcuları ***önce eylemleriyle, komünistler*** gibi çalışma yeteneğine sahip olduklarını kanıtladılar ve ondan sonra girişimlerine "komünist Subotnikler" adını eklediler. Bunun gelecekte de böyle kalmasına, girişimine, kurumuna ya da eserine, bunu ağır çalışma ve ***uzun çalışmanın*** pratik ***başarısıyla,*** meselenin örnek ve gerçekten komünistçe örgütlenmesiyle ***kanıtlamadan*** komün diyen herkesle acımasızca alay edilmesine ve şarlatan ya da geveze olarak damgalanmasına çalışılmalı ve bu yerleştirilmelidir.

"Komünist Subotnikler"den, bu büyük başlangıçtan bir başka bakımdan da, yani Parti'nin ***arındırılması*** bakımından da yararlanılmalıdır. Devrimden sonra ilk dönemde, "dürüst" ve küçük-burjuva ruh haline sahip insanlar özellikle ürkekken, burjuva entelijansiya, elbette Menşevikler ve Sosyal-Devrimciler de dahil, istisnasız sabotaj yürütür ve burjuvazi önünde dalkavukluk yaparken — maceracıların ve son derece zararlı başka unsurların yaltaklanarak iktidardaki partiye sokulması tamamen kaçınılmazdı. Hiçbir devrim bundan kaçamamıştır ve kaçamaz. Önemli olan, sağlıklı ve güçlü bir sınıfa dayanan iktidardaki partinin kendi saflarını arındırmayı bilmesidir.

Bu bakımdan çalışmaya çoktan başladık. Bu çalışma yolundan şaşmadan ve yorulmadan sürdürülmelidir. Komünistlerin savaşa seferber edilmesi bize burada yardımcı oldu: korkaklar ve alçaklar Parti'den kaçtı. Aman devam! Parti'nin üye sayısının ***böylesine*** azalması,

Parti'nin gücünün ve ağırlığının ***korkunç derecede artması*** demektir. "Komünist Subotnikler" inisiyatifinden yararlanarak arındırmayı sürdürmek gerekir: Parti'ye üye, diyoruz, ancak "devrimci tarzda çalışma"dan ibaret olması gereken yarım yıllık bir "deneme süresi" ya da "sınama süresi"nden sonra alınmalıdır. Aynı sınav, 7 Kasım (25 Ekim) 1917'den sonra girmiş ve kesin güvenilirliklerini, sadakatlerini ve komünist olma yeteneklerini özel çalışma veya kazanımlarla kanıtlamamış olan ***tüm*** Parti üyelerinden istenmelidir.

Gerçekten komünist çalışma bakımından ***taleplerinin*** kesintisiz olarak ***artmasıyla*** bağıntılı olarak Parti'nin arındırılması, devlet ***aygıtını*** düzeltecek ve köylülerin devrimci proletarya saflarına ***kesin geçişini*** çok hızlandıracaktır.

"Komünist Subotnikler" başka şeylerin yanı sıra, proletarya diktatörlüğü altında devlet aygıtının sınıf karakteri üzerine göz kamaştırıcı bir ışık düşürdü. Parti Merkez Komitesi, "Devrimci Tarzda Çalışma"* üzerine bir mektup yazıyor. Bu düşünce, 100.000–200.000 üyeli (ciddi bir arındırmanın ardından bu kadar kalacağını varsayıyorum, çünkü şimdi daha fazladır) bir partinin Merkez Komitesi'nden geliyor.

Düşünce, sendikal olarak örgütlenmiş işçiler tarafından benimseniyor. Bunların sayısı bizde, Rusya ve Urkayna'da, yaklaşık 4 milyon olarak veriliyor. Bunların büyük çoğunluğu proleter devlet erkinden yanadır, proletarya diktatörlüğünden yanadır. 200.000 ve 4 milyon — deyim yerindeyse "dişliler"in oranı budur. Ve ardından, üç ana gruba ayrılan düzinelerce milyon köylü gelir: en kalabalık ve proletaryaya yakın grup, yarı proleterler ya da yoksul köylülük; sonra orta köylülük; son olarak Kulakların ya da köy burjuvazisinin sayıca çok küçük grubu.

Tahılla ticaret yapma ve açlık üzerine spekülasyon kurma olanağı

---

* *Bkz. "Doğu Cephesindeki Durumla Bağıntılı Olarak RKP(B) MK Tezleri", Bütün eserler, Cilt XXIV. (eldeki Clitte 118. notla da karşılaştır).* ***—Alm. Red.***

var olduğu sürece köylü yarı emekçi, yarı spekülatör olarak kalır (ve bu proletarya diktatörlüğü altında belirli bir zaman dilimi için kaçınılmazdır). Spekülatör olarak o, bize karşı, proleter devlete karşı düşmanca tavır takınır, burjuvaziyle ve onun, serbest tahıl ticaretini savunan Menşevik Scher'e ya da Sosyal-Devrimci B. Çemenkov'a varana dek sadık uşaklarıyla ittifak kurmaya eğilimlidir. Ancak ***emekçi*** olarak köylü proleter devletin dostudur, çiftlik beylerine ve kapitalistlere karşı mücadelede işçinin en sadık müttefikidir. Emekçi olarak köylü, milyonları bulan muazzam kitlesiyle, proleter öncü tarafından, yüz-iki yüz bin komünist tarafından sevk ve idare edilen ve milyonlarca örgütlü proleterden oluşan devlet "mekanizması"nı destekler.

Dünyada kelimenin gerçek anlamında daha demokratik, emekçi ve sömürülen kitlelerle daha sıkı bağa sahip bir devlet ***olmamıştır.***

Tam da "komünist Subotnikler"le karakterize olan ve onun hayata geçirdiği böyle bir proleter çalışma, köylülüğün proleter devlete saygı ve sevgisinin kesin olarak sağlamlaşmasını beraberinde getiriyor. Bu çalışma —ve yalnızca bu çalışma— köylülere, haklı olduğumuz, komünizmin haklı olduğu inancını kesin olarak öğretiyor, köylüyü açıktan açığa taraftarımız haline getiriyor; bu ise şu demektir: bu çalışma, gıda maddeleri sıkıntısının tamamen aşılmasına, üretim ve tahılın dağıtımı sorununda komünizmin kapitalizm üzerinde tam zaferine yol açar, komünizmin kesin olarak sağlamlaşmasına yol açar.

29 Haziran 1919

YÜZYILLARCA ESKİ BİR TOPLUMSAL DÜZENİN YIKILIŞINDAN YENİSİNİN KURULUŞUNA[116]

Gazetemiz[123] komünist çalışma sorununa ayrılmıştır.

Bu, sosyalist inşanın son derece önemli bir sorunudur. Öncelikle bu sorunun, ancak proletarya siyasi iktidarı ele geçirdikten sonra, ancak toprak beyleri ve kapitalistler mülksüzleştirildikten sonra, ancak devlet iktidarını ele geçirmiş olan proletaryanın, umutsuzca direnen, karşı-devrimci ayaklanmalar ve içsavaşı örgütleyen sömürücüler üzerinde tayin edici zaferler kazandıktan sonra pratik olarak ortaya konabildiği konusunda iyice net olmak gerekir.

1918 başında bunun zamanı gelmiş gibi görünüyordu ve Alman emperyalizminin Rusya'ya karşı Şubat saldırısının (1918) ardından bunun zamanı gerçekten geldi. Ama o zaman çok kısa sürdü ve karşı-devrimci ayaklanmalarla istilaların yeni, daha güçlü dalgası o kadar çabuk başladı ki, Sovyet iktidarı barışçıl inşa sorunlarıyla herhangi bir biçimde özenle ve ısrarla uğraşma olanağı bulamadı.

Şimdi açlığın, yoksunlukların ve felaketlerin görülmemiş, kor-

kunç zorluklarının, fakat aynı zamanda Kızıl Ordu'nun uluslararası kapitalist gericiliğin orduları üzerindeki görülmemiş zaferlerinin de iki yılını geride bırakmış bulunuyoruz.

Şimdi (Fransız kapitalistleri Polonya'yı zorla savaşa itmezlerse), daha sağlam, daha uzun bir barış elde etmemiz için ciddi umutlar var.

İki yıl içinde artık sosyalist temelin inşasında belirli bir deneyim kazandık. Bu yüzden komünist çalışma sorusu somut sorulabilir ve sorulmalıdır — ayrıca komünist değil, sosyalist çalışma demek daha doğru olur[124], çünkü kapitalizmden doğan yeni toplum düzeninin en üst değil, daha alt, ilk gelişme aşamasıyla karşı karşıyayız.

Sözcüğün dar, tam anlamında komünist çalışma, toplum için, belirli bir görevi yerine getirmek için, belirli ürünler üzerinde hak kazanmak amacıyla yerine getirilmeyen ücretsiz çalışmadır, önceden saptanmış, yasal normlara göre değil, normsuz, ücret beklemeksizin, ücret üzerine bir anlaşma olmaksızın gönüllü çalışmadır, kamu yararı için çalışma alışkanlığıyla ve kamu yararı için çalışma gerekliliği ile ilgili (alışkanlık haline gelmiş) anlayışla yerine getirilen çalışmadır, sağlıklı bir organizmanın gereksinimi olarak çalışmadır.

Bizim, yani toplumumuzun, toplumsal düzenimizin, böyle bir çalışmanın gerçekten kapsamlı kitlesel kullanımından çok çok uzak olduğunu herkes biliyor.

Fakat bu sorunun sorulmuş olması, gerek tüm ileri proletaryanın (Komünist Partisi ve sendikalar) gerekse de devlet iktidarının bu soruyu sorması, artık bu yolda ileriye doğru atılmış bir adımdır.

Büyük şeyler gerçekleştirebilmek için, küçük şeylerle başlamak gerekir.

Öte yandan, "büyük" şeyin ardından, kapitalistlerin mülkiyetini ortadan kaldıran ve iktidarı proletaryaya devreden devrimden sonra, ***ekonomik*** yaşamın yeni ***temelde*** inşasına ancak ***küçük*** şeylerle başlanabilir.

Subotnikler, emek orduları, çalışma yükümlülüğü — bunlar sosyalist ve komünist çalışmanın pratik olarak hayata geçirilişinin çeşitli biçimleridir.

Bu hayata geçirilişin henüz sayısız eksiklikleri vardır. Bu eksikliklere gülmeyi (ya da öfkelenmeyi), kapitalizmin savunucularını bir yana bırakırsak, sadece kesinlikle düşünmeyi bilmeyen kişiler başarabilir.

Böylesine yeni, zor ve büyük bir davada eksiklikler, hatalar, falsolar kaçınılmazdır. Sosyalist inşanın zorluklarından korkan, bundan dolayı gözünün yılmasına izin veren, umutsuzluğa düşen ya da cesaretini yitiren ve şaşkınlaşan sosyalist değildir.

Yeni bir çalışma disiplini, insanlar arasında yeni toplumsal ilişki biçimleri, insanları çalışmaya çekmenin yeni biçim ve yöntemlerini yaratmak yılların ve onyılların işidir.

Bu en verimli, en yüce görevdir.

Burjuvaziyi devirip direnişini bastırdıktan sonra mücadeleyle, böyle bir çalışmanın ***mümkün hale geldiği*** zemini kazanmış olmamız bizim şansımızdır.

Ve olanca enerjimizle bu çalışmaya koyulacağız. Sebat, ısrar, hazır olma, kararlılık ve yüz kez deneme, yüz kez düzeltme ve ne pahasına olursa olsun hedefe ulaşma yeteneği — proletarya Ekim Devrimi'nden on, onbeş, yirmi yıl önce ve bu devrimden sonraki iki yıl boyunca bu özellikleri geliştirdi, bu arada çok büyük yoksunluklara, açlığa, yıkıma ve yoksulluğa katlanmak zorunda kaldı. Proletaryanın bu özellikleri, proletaryanın kazanacağının garantisidir.

8 Nisan 1920

V

DEVLET AYGITINI İYİLEŞTİRME VE BÜROKRATİZME VE İHMALKÂRLIĞA KARŞI MÜCADELE ÜZERİNE

Notlardan ve Mektuplardan

SOVYET KURUMLARININ YÖNETİMİ ÜZERİNE TALİMATLAR TASLAĞI[125]

1

Sovyet kurumlarında tüm yönetim sorunlarının kurulca görüşülmesi ve karara bağlanması, herhangi bir Sovyet makamını işgal eden ***her kişinin, belirli,*** net ve tartışmasız olarak çerçevesi çizilmiş görevlerin ve pratik çalışmaların hayata ***geçirilmesinden sorumluluğunun*** tam olarak saptanmasıyla elele gitmelidir.

Bu olmadan gerçek denetimin ve her makam ve her iş için en uygun kişinin seçilmesinin olanaksız olduğu bu talimatlara uymak, şu andan itibaren ***kesinlikle zorunlu*** olmalıdır.

Bu yüzden istisnasız her Sovyet kurulu ve her Sovyet kurumu hemen:

birincisi, tüm kurul üyeleri ya da memurlar arasında işin tam olarak paylaştırılması üzerine karar almakla;

ikincisi, herhangi türden tekil görevler, özellikle de materyal ve ürünlerin hızlı ve düzenli tedarik ve dağıtımını ilgilendiren görevleri yerine getirenler, kişilerin sorumluluğunu tam olarak saptamakla yükümlüdürler.

Bu talimata uymak, tüm Sovyet kurumları için zorunludur, özellikle kaza, kent vs.'lerin yerel Ekonomi Konseyleri ve Yürütme Komitesi'nin iktisadi (ya da ekonomik) bölümlerinin görevidir. Bu bölümler ve Ekonomi Konseyleri, halkın gereksindiği ***her türden*** hammadde ve ürünlerin hızlı ve düzenli tedariki için hemen belirli kişileri sorumlu tutmakla yükümlüdürler.

Yürütme Komitesi, İl ve Kent Sovyetleri vs. gibi tüm yönetici Sovyet organları, çalışmalarını hemen, merkezi ve yerel makamların kararlarının gerçekten hayata geçirilmesi üzerinde fiili denetimin ilk sıraya geçeceği gibi yeniden şekillendirmekle, buna karşılık başka türden çalışmaları, olabildiğince, ilgili organın az sayıda üyesinden oluşan yardımcı komisyonlara devretmekle yükümlüdür.

2

İhmalkârlığa karşı mücadele ve suiistimallerin başarıyla ortaya çıkarılması, aynı şekilde Sovyet kurumlarına sızmış olan hilekâr memurların bertaraf edilmesi amacıyla şu kararlar çıkarılır:

Her Sovyet kurumunda, yalnızca bina içinde değil, dışında da, herhangi bir geçiş belgesi olmadan herkesin görebileceği şekilde halk kabul günleri ve saatleri ile ilgili duyurular asılmak zorundadır. Kabul salonu, oraya girişin herhangi bir geçiş belgesi olmadan kesinlikle serbest olduğu biçimde düzenlenmelidir.

Her Sovyet kurumunda en kısa sürede başvuru sahibinin adının, talebinin özünün ve sorunun takibinin işlendiği bir defter açılmalıdır.

Pazar ve tatil günlerine kabul saatleri konmalıdır.

Devlet Kontrol memurlarına[126] her kabulde bulunma hakkı tanınır; zaman zaman kabulleri ziyaret etmekle, kayıt defterini denetlemekle ve ziyaret defterinin gözden geçirilmesi ve halktan alınan bilgiler üzerine bir tutanak tutmakla yükümlüdürler.

Çalışma, Devlet Kontrol ve Hukuk Komiserlikleri, her yerde da-

nışma büroları kurarak, geçiş belgesi olmadan ve ücretsiz herkese serbest olan kabul günü ve saati üzerine halkı bilgilendirmekle yükümlüdürler, bu arada kabul mutlaka Pazar günleri de yapılmalıdır.

Bu danışma büroları, sadece istenen tüm bilgileri sözlü ve yazılı vermekle değil, okuma yazma bilmeyen ve anlaşılır bir dilekçe yazacak durumda olmayan kişiler için ücretsiz dilekçe yazmakla da yükümlüdürler. Bu danışma bürolarına katılıma mutlaka ***gerek*** Sovyetlere girmelerine izin verilmiş ***tüm*** partilerin[127] ve de Hükümete katılmayan partilerin temsilcilerinin, gerekse de partisiz sendikal birliklerin ve entelektüellerin partisiz birliklerinin temsilcileri de çekilmelidir.

3

Sovyet Cumhuriyeti'ni savunmak acilen en büyük güç tasarrufunu ve kitlesel çalışmanın en verimli biçimde kullanımını gerektirmektedir.

Bu amaçla —ilk planda tüm Sovyet kurumları için, daha sonra tüm girişimlere ve kurullara yaymak üzere— şu maddeler karara bağlanır:

1) İstisnasız tüm Sovyet kurumlarının bir ölçüde bağımsız bölümü üç gün içinde yerel Yürütme Komitesi'ne (ve Moskova'da ayrıca Adalet Halk Komiserliği'ne de) şu noktalar üzerine kısa bilgiler vermelidir: a) İş sahası; b) Bölüm adı; c) En kısa anlatımla faaliyetinin içeriği; d) Alt bölümlerin, iş yerlerinin veya başka alt birimlerin sayısı ve bunların sayılması; e) Erkek ve kadın çalışanların sayısı; f) Örneğin, yapılan iş sayısı, yazışmaların ve benzeri özelliklerin boyutuna dayanarak verilebildiği ölçüde yönetimin boyutu.

Yerel Yürütme Komiteleri (ve Moskova'da Adalet Halk Komiserliği ve Merkez Yürütme Komitesi Prezidyumu'yla uyum içinde Sovyet Yürütme Komitesi) hemen: 1) Yukarıda sunulan talimatların doğru ve zamanında yerine getirilmesini denetlemek için önlemler almakla; 2) Sözü edilen bilgilerin verileceği günden başlayarak bir hafta içinde,

aynı ya da benzeri işler gören bölümlerin koordinasyonu, birleşmesi ve ***kaynaşması*** için bir plan hazırlamakla yükümlüdür.

Yukarıda adı geçen kurumlar tarafından bu önlemleri hayata geçirme görevi verilen komisyonlara, gerektiğinde başka daireleri de katma yetkisiyle ve her hafta Halk Komiserliği Konseyi'ne ve Merkez Yürütme Komitesi Prezidyumu'na, benzer bölümlerin kaynaştırılması için ve iş tasarrufu için neler yapıldığı üzerine kısa raporlar gönderme yükümlülüğüyle, İçişleri, Adalet, Devlet Kontrol ve Çalışma Komiserliklerinin temsilcileri dahil olmalıdır.

2) Benzer bölümlerin ya da dairelerin bulunduğu her kentte, ister merkezi olsunlar ister bölgeye, kente, ile, kazaya ait olsunlar, hemen bu tür kurumların, en büyük güç tasarrufu sağlamak amacıyla koordinasyonu ve birleşmesi için en üst düzeyde komisyonlar görevlendirilmelidir, bu komisyonlar madde 1'de verilen talimatlara göre ve sürelere uyarak çalışmak zorundadırlar.

3) Aynı komisyonlar (madde 1 ve 2) ayın talimatlar temelinde, orduda ya da ordunun yanında ya da kalem işlerinde değil başka yürütme ve pratik işlere kaydırılabilecek olan erkek emeğinin yerine olabildiğince çok kadın emeğini koymak için hızla önlem almakla görevlendirilirler.

4) Aynı komisyonlar (madde 1 ve 2) ayrıca, RKP'nin yerel örgütleriyle uyum içinde, (üyelikleri iki yıldan az olmayan) RKP üyeleri sadece yönetici ve çok sorumlu mevkilerde kalacak, buna karşılık diğer mevkiler partisizlerle ya da başka partilerin üyeleriyle doldurulacak şekilde personel değişiklikleri yapmakla görevlendirilirler ki RKP üyelerinin büyük kısmı başka işler için serbest kalsın.

RKP'nin tüm örgütleri, RKP MK'nın bu kararının açıklandığı günden başlayarak bir hafta içinde, ilgili kişinin ***ne zamandan beri*** Parti üyesi olduğu hakkında bilgileri, tüm üye kayıt defterlerine ve kartlarına işlemekle yükümlüdür.

Bunun için belgeler eksikse ve bulmak (ve Parti'ye iki yıldır üye

en az üç RKP üyesinin imzasıyla onaylamak) olanaksızsa, o zaman her üye kayıt defterine ya da kartına şu not düşülmelidir: "Ne zamandır Parti'de — bilinmiyor."

Herhangi bir Sovyet makamında bulunan tüm RKP üyeleri, hemen üyelik defterlerine, Parti örgütünün başkanı ya da sekreteri tarafından onaylanmış olarak, ilgili kişinin son ***beş*** yıl süresince hangi partilere üye olduğu ya da yakın olduğu üzerine kısa bilgiler kaydetmekle yükümlüdürler.

12 Aralık 1918

TÜM KOMİSERLİKLERİN BÜTÜN KURUL ÜYELERİNE VE HALK KOMİSERLERİNE[125]

Ekte "Sovyet Cumhuriyeti'nin Yasalarına Uyum"[128] broşürünü göndererek, dikkatleri, VI. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi'nin çıkardığı broşürde tekrar basılmış olan ***yasaya*** çekiyorum.

Bu yasaya en katı biçimde uyulmasının mutlak gerekliliğini anımsatırım.

Halk Komiserleri Konseyi Başkanı

***V. Ulyanov** (Lenin)*

6 Eylül 1919

SENDİKALARDA BÜROKRATİZM ÜZERİNE M. P. TOMSKİ'YE MEKTUP[125]

Bu mektubu Sendikalar Merkez Konseyi'ne ve Merkez Konseyi Komünist Fraksiyonu'na sunması ricasıyla Tomski yoldaşa[129]

Değerli yoldaşlar! Size son derece önemli ***pratik*** bir meselede şaşırtıcı bir ***ihmalkârlık,*** düzensizlik, bürokratizm ve beceriksizlik örneği üzerine bir bildirim gönderiyorum.

Komiserliklerimizde daha pekçok bürokratizm bulunacağından hiç kuşku duymadım, hem de hepsinde.

Fakat sendikalarda bürokratizmin ***daha az*** olmayacağını beklemiyordum.

Bu en büyük utançtır. Bütün bu belgelerin Sendikalar Merkez Konseyi Komünist Fraksiyonu'nda okunmasını ve bürokratizme, ihmalkârlığa, tembelliğe ve beceriksizliğe karşı mücadele için pratik önlemler hazırlanmasını önemle rica ediyorum.

Sonuç hakkında beni lütfen bilgilendiriniz.

Melniçanski bu 10.000 metal işçisi için bana ***bizzat*** telefon etti. Bu nedenle Ulaşım Halk Komiserliği'nde gürültü kopardım ve şimdi de Melniçanski yoldaşa mahçup oldum...

Komünist Selamlar

V. Ulyanov (Lenin)

16 Ocak 1920

İŞÇİ-KÖYLÜ MÜFETTİŞLİĞİ'NE İLİŞKİN HÜKÜMLERİN HAZIRLANMASI ÜZERİNE J. V. STALİN'E MEKTUP[125]

Stalin Yoldaşa. Birer kopyası Avanesov'a, Tomski'ye, Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi Prezidyum'u üyesi Kiselyov'a

MK'nın verdiği talimat temelinde, bence bu üç tasarı bir tasarı halinde birleştirilmelidir.

Bana göre şunlar eklenmelidir:

1) Devlet Kontrolü bünyesinde İşçi-Köylü Müfettişliği "Bölümü" geçici olmalı ve görevi olan İşçi-Köylü Müfettişliği'nin Devlet Kontrolünün ***bütün*** bölümlerinde kök salmasını sağladıktan sonra bağımsız bir bölüm olarak ortadan kalkmalıdır.

2) Hedef: Gerek erkekler, gerekse de ve ***özellikle kadınlar*** İşçi-Köylü Müfettişliği'ne katılmaya çekilmelidir.

3) Bu amaçla, ücretli memurlar vs. dışlanarak yerel (anayasaya göre) listeler hazırlanmalı,

— tüm diğerleri ***sırayla*** İşçi-Köylü Müfettişliği'ne katılmaya çekilmelidir.

4) Bu katılım, katılımcıların gelişim seviyelerine göre çeşitli biçimlerde olmalıdır: Bir "dinleyici", bir tanık, ya da yardımcı rolünden, ya da okuma yazma bilmeyen biri için veya tamamen geri işçi ve köylüler için öğrenen biri rolünden başlayıp, eğitim görmüş, gelişmiş, şu ya da bu biçimde ***denenmiş*** olanlar için bütün (ya da neredeyse bütün) haklara kadar.

5) İşçi-Köylü Müfettişliği'nin, ürünlerin, ***malların,*** depoların, aletlerin, malzemelerin, yakıtların vs. vs. (özellikle yemek kuruluşlarının) kaydedilmesi üzerine kontrolünü sağlamaya özellikle dikkat gösterilmeli (ve özellikle kesin ilkelerle donatılmalı), aynı zamanda daha da geliştirilmelidir.

Bu iş için ***mutlaka kadınlar*** harekete geçirilmelidir, hem de ***istisnasız olarak.***

6) Büyük bir katılımcı kitlesinin bu işe çekilmesiyle herhangi bir karışıklık yaratmamak için bir sıra vs. izlenmelidir. Katılımın biçimleri de titizlikle düşünülmelidir (ücretli memurları gereksiz yere işten alıkoymamaları için 2-3, özel durumlarda daha fazla katılımcı görevlendirilmelidir).

7) Ayrıntılı bir yönerge hazırlanmalıdır.

8) Devlet Kontrolü memurları (özel bir yönergeyle) bütün operasyonlarına İşçi-Köylü Müfettişliği temsilcilerinin (ya da gruplarının) katılmasını sağlamak, ikincisi ***partisiz*** işçi ve köylülere rapor ve konferanslar vermekle yükümlendirilmelidirler (Devlet Kontrolü ve yöntemlerinin esasları üzerine özellikle onaylanmış popüler konferanslar verilmelidir: Belki de konferanslar yerine bizim çıkaracağımız [yani

Parti'nin özel katılımıyla Devlet Kontrolü'nün, Stalin ve Avanesov'un çıkaracağı] bir broşür okunmalı ve aydınlatılmalıdır).

9) ***Yavaş yavaş*** taşradan köylüler (mutlaka partisiz köylüleri) merkezde devlet kontrolü için teşvik edilmelidir: en azından (daha fazlası mümkün değilse) vilayet başına 1-2 ile başlamalı ve daha sonra ulaşım koşulları ve diğer koşullara göre katılım ***genişletilmelidir.*** Aynı şey partisiz işçiler için de geçerlidir.

10) Giderek emekçilerin devlet kontrolüne katılımlarını parti ve sendikalar aracılığıyla gözden geçirme, yani herkesin katılıp katılmadığını ve devlet yönetimi için katılanların eğitilmesi bakımından hangi sonuçların alındığının gözden geçirilmesi uygulanmalıdır.

Lenin

24 Ocak 1920

İHMALKÂRLIĞA KARŞI ADLÎ ÖNLEMLERLE MÜCADELE EDİLMESİ ÜZERİNE ADALET HALK KOMİSERİ D. İ. KURSKİ'YE MEKTUP[125]

Adalet Halk Komiseri Kurski yoldaş ve yardımcısıyla tüm kurul üyelerine

Size, Halk Komiserleri Konseyi Sekreteri aracılığıyla, ihmalkârlık üzerine şaşırtıcı belgelerle birlikte Prof. Graftio'nun bir dilekçesini gönderdim.

Bu ihmalkârlık özellikle Moskova'daki ve merkezi kurumlarda çok yaygın. O nedenle buna karşı mücadeleye daha büyük bir dikkat gösterilmelidir.

Adalet Halk Komiserliği'nin bu sorunu tamamen biçimsel, yani temelden yanlış ele aldığı yönünde izlenim edindim.

Yapılması gereken:

1) Bu mesele mahkeme önüne getirilmelidir;

2) Suçluların gerek basın, gerekse de ağır cezalar vererek teşhir edilmeleri sağlanmalıdır;

3) Yargıçlar MK tarafından ihmalkârlığı daha ağır cezalandırma yönünde uyarılmalıdır;

4) İhmalkârlığa karşı ***etkili*** mücadele önlemleri hazırlamak için Moskova halk yargıçlarının, mahkeme üyelerinin vs. bir konferansı toplanmalıdır;

5) Bu sonbaharda ve 1921-22 kışında Moskova'da mutlaka 4-6 ihmalkârlık olayı mahkeme önüne çıkarılıp bu olayların içinde "en göze batan" olaylar seçilerek her mahkeme ***siyasi*** bir davaya dönüştürülmelidir.

6) Komünistler arasında ihmalkârlık meselelerinde "uzman", becerikli en az 2-3 kişi bulunmalı ve bu kişiler insanları ihmalkârlığa karşı ***tahrik etmeyi*** öğrenmek için mümkün olduğunca sert ve becerikli olmalıdır (Sosnovski bu işe çekilmelidir;)

7) İhmalkârlığa karşı mücadele üzerine ***iyi,*** aklı başında, bürokratik olmayan bir yazı (Adalet Halk Komiserliği'nin bir genelgesi) yayınlanmalıdır.

Bu son derece önemli görevden Halk Komiseri'ni ve yardımcısını ***şahsen*** sorumlu tutuyor ve uygulama hakkında beni ***düzenli olarak*** bilgilendirmenizi rica ediyorum.

Halk Komiserleri Konseyi Başkanı
Lenin

3 Eylül 1921

HALK KOMİSERLERİ KONSEYİ'NİN VE ÇALIŞMA VE SAVUNMA KONSEYİ'NİN ÇALIŞMASININ YENİDEN DÜZENLENMESİ ÜZERİNE A. D. TSYURUPA'YA MEKTUP[125]

Tsyurupa yoldaş!

Dünkü telefon konuşmamız ve hasta rejimine sımsıkı uyma vaadinizle bağıntılı olarak tüm çalışma sistemi hakkında ayrıntılı konuşmak ve iyice düşünmek zorundayız.

Halk Komiserleri Konseyi'nin ve Çalışma ve Savunma Konseyi'nin en temel eksikliği, uygulamanın kontrolünün olmamasıdır. İğrenç bürokratik bataklık ***bizi*** kâğıtlar yazmaya, karamameler üzerine konuşmaya, karamameler yazmaya ***çekiyor*** ve canlı çalışma bu kâğıt denizinin içinde boğuluyor.

Akıllı sabotörler bizi kasten bu kâğıt denizine çekiyor. Halk komiserlerinin ve diğer makam sahiplerinin çoğu bilmeden "boynuna ilmiği geçiriyor".

Size konulan sıkı hasta rejiminden, ***ne pahasına olursa olsun*** gürültü ve kargaşadan, komisyonlardan, konuşma ve yazı yazmaktan

kurtulmak, çalışma sistemini ***baştan aşağı düşünmek*** ve bu sistemi ***radikal biçimde değiştirmek için*** mutlaka yararlanmak gerekir.

Çalışmanızın ağırlık noktası bu iğrenç bürokratik çalışmamızı değiştirmek, bu bürokratizm ve ihmalkârlıkla mücadele etmek, ***uygulamayı denetlemek*** olmak zorundadır.

Uygulamanın denetlenmesi, gerçekten neyin yapıldığının denetlenmesi — temel ve esas göreviniz budur; bunun için en deneyimli ve en sınanmış yardımcılardan (müdür, yardımcısı, sekreter vs.) oluşan küçük bir aygıt (4-6 kişi) kurulmalıdır.

Bunun için bence şunlar gerekir:

1) Önemsiz sorunların tümünü Halk Komiserleri Küçük Konseyine ve ***Çalışma ve Savunma Konseyi*** genişletilmiş toplantısına havale ederek ***Halk Komiserleri Konseyi ve Çalışma ve Savunma Konseyi'***nin yükünü hafifletmek.

Bu başlangıçtır. Ne var ki bizim lanet olası Oblomovcu alışkanlıklarımız nedeniyle şu iş iki hafta içinde yine, eğer peşinden gidilmezse, teşvik edilmezse, denetlenmezse, kamçılanmazsa batar.

Sekreter (aynı şekilde ***Halk Komiserleri Konseyi'nin*** ve ***Çalışma ve Savunma Konseyi'nin*** Sekretaryası da) önemsiz sorunların Halk Komiserleri Konseyi'ne ve Çalışma ve Savunma Konseyi'ne gelmemesine ve bütün sorunların üç kez elenmesine (ilgili halk komiserliğine sorma; oradan hızla yanıt gelmesi; düzenleme bölümünde de aynı şey vs. vs.) sıkı sıkıya dikkat etmeye alışmalıdır.

Gorbunov'la* birlikte meselelerin sunulması ve halledilmesi üzerine yazılı bir ***içtüzük*** hazırlanmalı ve bizzat ***sizin tarafınızdan*** en az ayda bir kez buna uyulup uyulmadığı, amacına ulaşıp ulaşmadığı denetlenmeli, yani böylece kâğıt akımının, ihmalkârlığın azaltılıp azaltılmadığının, halk komiserlerinin daha büyük düşüncelilik, daha büyük

---

* *+ bir düzenleyici + Halk Komiserleri Küçük Konseyi'nden biri.*

bir sorumluluk gösterip göstermediklerinin; ***aceleyle çiziktirilmiş kararnamelerin yerine uygulamanın dikkatli, sürekli, amaca uygun kontrolünün ve deneyimin kontrolünün,*** kişisel sorumluluğun tespit edilmesinin kaydedilip kaydedilmediği kontrol edilmelidir (bizde, en üst kademelerde, halk komiserliklerinde, komiserliklerin bölümlerinde tam bir fiili sorumsuzluk egemendir ve sabotörler bundan mükemmel biçimde yararlanırlar; sonuç işi yerle bir eden bir Oblomovculuktur.

Bunun ***olağanüstü*** zor olduğunu biliyorum. Ne var ki tam da bu iş zor olduğu için kendinizi bu işe ***tamamen*** vermek zorundasınız.

O nedenle:

2) Toplantılar asgariye indirilmeli. Norm haftada ikişer saat bir kez Halk Komiserleri Konseyi ve bir kez Çalışma ve Savunma Konseyi olmalıdır.

3) Yüksek Ekonomi Komisyonu[130]. Bunun ***tüm*** alt komisyonlarını mümkün olduğunca çabuk feshedip, yerine Halk Komiserlerinden, yanlarındaki ***sorumlu*** kişilerin tasarıları kaleme almaları, Halk Komiseri'nin bunları onaylaması ve bunları bizzat ***en kısa zamanda;*** ilgili bütün halk komiserlerinin onayıyla Çalışma ve Savunma Halk Komiserliği'ne, ya da Halk Komiserleri Konseyi'ne sunması talep edilmeli.

Yüksek Ekonomi Komisyonu ***sadece*** koordinasyon ***(düzenleme)*** ve sizin ve Kamenev'in hızla kontrolü ***(mühürlemek)*** için.

Sadece bunun için.

Konuşmak için değil.

Müzakere etmek için değil.

4) Siz, Yüksek Ekonomi Komisyonu dışında hiç ama hiçbir komisyona girmemelisiniz.

5) Korkunç komisyon fazlalığına karşı mücadele; bunun yerine en kısa zaman içinde ***görüşlerin yazılı ifade edilmesi*** için resmi çağrı.

6) ***Hepimizi mahveden*** yaygara ve karışıklıktan bu yolla kurtulmanız, çalışmayı ***bütünlüğü*** içinde düşünme olanağını sağlamanız ve en önemlisi de kendinizi uygulamanın kontrolüne, bürokratizme ve ihmalkârlığa karşı mücadeleye yoğunlaştırmanız gerekir.

Bu sorunu baştan sona düşünmenizi ve bana yazmanızı rica ediyorum.

Komünist selamlarla

Lenin

24 Ocak 1922

VI

SOSYALİST İNŞA VE KÜLTÜR DEVRİMİ'NİN SORUNLARI

RUSYA KOMÜNİST GENÇLİK BİRLİĞİ III. TÜM-RUSYA KONGRESİ'NDE KONUŞMA[131]

2 Ekim 1920

Yoldaşlar! Bugün sizinle Komünist Gençlik Birliği'nin temel görevlerinin neler olduğu ve bununla bağıntılı olarak sosyalist bir cumhuriyette gençlik örgütlerinin nasıl olması gerektiği üzerine sohbet etmek istiyorum.

Bir anlamda komünist toplum düzenini kurma göreviyle tam da gençliğin karşı karşıya bulunduğu söylenebileceğinden bu sorun üzerinde durmak daha da gereklidir. Zira, kapitalist toplumda büyümüş çalışanlar kuşağının, en iyi ihtimalle, eski, kapitalist sömürüye dayanan yaşam biçiminin temellerini yok edebileceği açıktır. Bu kuşak en iyi ihtimalle proletarya ve emekçilere iktidarlarını korumaları ve ancak artık yeni koşullar altında ve insanlar arasında sömürü ilişkilerinin olmadığı durumda işe koyulmuş olan bir kuşağın üzerine inşa edebileceği sağlam bir temel kurmalarına yardımcı olacak bir toplumsal düzen yaratma görevini yerine getirebilir.

Gençliğin görevlerine bu açıdan yaklaştığımda genel olarak gençliğin, özel olarak Komünist Gençlik Birliği ve diğer bütün örgütlerin görevinin tek bir sözcükle tanımlanabileceğini söylemeliyim: Görev ***öğrenmekten*** ibarettir.

Elbette bu sadece "tek bir sözcük". Henüz en önemli ve esas soruların yanıtı yok — ne öğrenmeli ve nasıl öğrenmeli? Ve burada herşey, eski kapitalist düzenin değiştirilmesiyle birlikte, komünist toplumu kuracak olan yeni kuşağın eğitim ve öğreniminin eskisi gibi olmayacağı sonucuna çıkar. Gençliğin terbiyesi, eğitim ve öğretimi eski toplumun bize bıraktığı donatımdan hareket etmek zorundadır. Komünizmi ancak eski toplumun bize bıraktığı bilgi, örgüt ve kurumların toplamından, insan gücü ve araçlar rezerviyle kurabiliriz. Ancak gençliğe verilecek dersleri, gençliğin örgütlenmesi ve eğitimini temelden değiştirirsek, yeni kuşağın çabalarıyla, eskisinden farklı bir toplum, yani komünist toplumu kurmayı başarabiliriz. O nedenle gençliğe neler öğretmemiz gerektiği, gençliğin gerçekten "komünist gençlik" adını hakkıyla taşıyabilmesi için nasıl öğrenmesi gerektiği ve bizim başladığımızı bitirebilmesi, tamamlayabilmesi için gençliği nasıl hazırlamamız gerektiği sorularına ayrıntılı biçimde değinmek zorundayız.

İlk ve en doğal yanıtın, Gençlik Birliği'nin ve komünizm safına geçmek isteyen genel olarak bütün gençliğin komünizmi öğrenmesi gerektiği olduğu söylenebilir.

Ne var ki "komünizmi öğrenmek" yanıtı çok geneldir. Komünizmi öğrenmek için neye gereksinmemiz var? Komünizmin bilgisini edinmek için genel bilgi toplamından neleri almamız gerekir? Komünizmi öğrenme görevi yanlış ele alındığında, ya da fazlaca tek yanlı anlaşıldığında sık sık ortaya çıkan bir dizi tehlikeyle karşı karşıya bulunuyoruz.

Elbette ilk bakışta, komünizmi öğrenmenin komünist ders kitaplarında, broşür ve yazılarda içerili bilgileri edinmek olduğu düşüncesi ortaya çıkar. Ne var ki komünizmi öğrenmenin böyle tanımlanması

çok kaba ve yetersiz olurdu. Eğer komünizmi öğrenmek komünist yazı, kitap ve broşürlerdeki bilgileri edinmekten ibaret olsaydı kolayca komünist alimlerimiz ve lafazanlarımız olurdu. Ancak bu bize adım başında zararlı olur, zarar getirirdi; zira komünist kitap ve broşürlerdekileri okuyup öğrenmiş bu insanlar bütün bu bilgileri toparlama ve gerçekten komünizmin gerektirdiği gibi davranma yeteneğinde olmayacaklardı.

Eski kapitalist toplumun bize bıraktığı en büyük kötülük, en büyük zorluk kitapla pratik yaşam arasındaki son derece derin uçurumdur; bizim her şeyin çok güzel anlatıldığı kitaplarımız vardı ve bu kitapların büyük çoğunluğu, bize komünist toplumu yanlış anlatan en kötü ikiyüzlülük ve yalandan ibaretti. O nedenle komünizm üzerine sadece kitaplarda olanı edinmek son derece yanlıştır. Şimdi bizim konuşmalarımız ve makalelerimiz önceden komünizm üzerine yazılmış olanların sadece tekrarı değildir, çünkü konuşmalarımız ve makalelerimiz her günkü ve çok yönlü çalışmamızla bağıntılıdır. Çalışma olmadan, mücadele olmadan komünist broşür ve eserlerden alınmış kitabi bilgilerin beş kuruşluk değeri yoktur, çünkü teori ile pratik arasındaki eski uçurum, eski burjuva toplumun en iğrenç özelliğini oluşturan bu uçurum hâlâ varlığını sürdürüyor.

Eğer kendimizi sadece komünist şiarları edinmekle sınırlamak isteyecek olursak bu daha da tehlikelidir. Eğer bu tehlikeyi zamanında görmez ve bütün çalışmamızı bu tehlikenin ortadan kaldırılmasına yoğunlaştırmazsak böyle bir komünizm eğitiminden sonra kendilerini komünist olarak tanımlayacak yarım ya da bir milyon genç kız ve erkek komünizm davasına sadece ağır zararlar vereceklerdir.

Burada şu soru ortaya çıkıyor: Komünizm eğitimi için bütün bunları birbirleriyle nasıl bağdaştırabiliriz? Eski okuldan, eski bilimden neyi almamız gerekir? Eski okul çok yönlü eğitilmiş insanlar yaratmak istediğini, bilimleri öğrettiğini iddia ediyordu. Biz bunun tamamen yalan olduğunu biliyoruz, çünkü bütün toplumsal düzen insanların sınıflara, sömürülen ve ezilenlere ayrılmasına dayanmaktaydı. Tamamen

sınıf ruhuyla dolu olan eski okul elbette sadece burjuvazinin çocuklarına bilgi sağlıyordu. Bu okulun her sözcüğü burjuvazinin çıkarı için tahrif edilmişti. Bu okullarda genç işçi ve köylüler kuşağı eğitilmekten çok bu burjuvazinin çıkarı için sıkı talimden geçiriliyordu. Bu eğitimin görevi bu burjuvazinin kârları için çalışabilecek ve aynı zamanda sükûnetini ve ataletini bozmayacak uygun hizmetçiler yetiştirmekti. O nedenle eski okulu reddediyoruz ve ondan sadece gerçek bir komünist öğrenime ulaşabilmek için ihtiyacımız olan şeyleri alıyoruz.

Şimdi, eski okula karşı, sürekli duyulan ve sık sık yanlış yorumlara yol açan suçlamalar ve şikayetlere geliyorum. Eski okulun bir inekleme, bir dresaj okulu olduğu söyleniyor. Bu doğrudur, fakat eski okulda bizim için iyi olanla kötü olanı birbirinden ayırmak ve komünizm için gerekli olanı seçmek gerekiyor.

Eski okul bir inekleme okuluydu, insanları, beyinlerini körelten ve genç kuşağı vasat bürokratlar haline getiren gereksiz, yararsız bir sürü bilgiyi edinmek zorunda bırakıyordu. Fakat buradan insanın, insanlığın bilgi hazinesini edinmeden komünist olabileceği sonucu çıkarılmak istenirse ağır bir yanlış yapılmış olacaktır. Sonucu komünizm olan bilgi toplamını edinmeden komünist şiarlarla, komünist bilimin çıkarsamalarıyla yetinilebileceğine inanmak deliliktir. Marksizm komünizmin nasıl insanlık bilgisinin toplamından çıktığına bir örnek oluşturur.

Esas olarak Marx tarafından kurulan komünist teorinin, komünist bilimin, bu Marksist öğretinin, 19. yüzyılın dâhiyane sosyalisti de olsa tek bir kişinin öğretisi olmaktan çıkıp, bu öğretinin bütün dünyadaki milyonlarca proleterin kapitalizme karşı mücadelelerinde kullandıkları öğreti haline geldiğini herhalde okumuş ve duymuşsunuzdur. Nasıl oldu da Marx'ın öğretisi en devrimci sınıfın milyonlarca yüreğini etkileyebildi diye bir soru sorulacak olursa, buna tek bir yanıt verilebilir: Çünkü Marx, kapitalizm altında elde edilen insanlık bilgisinin sağlam temeline dayanmaktaydı: İnsan toplumunun gelişim yasalarını araştıran Marx, komünizme yol açacak olan kapitalizmin gelişiminin kaçı-

nılmazlığını görmüş ve her şeyden önce bunu, bu kapitalist toplumu, eski bilimin bütün sonuçlarının tamamen edinilmesinin yardımıyla en doğru, en ayrıntılı ve en esaslı biçimde inceleyerek kanıtlamıştı. İnsan toplumunun oluşturduğu her şey Marx tarafından eleştirel olarak işlenmişti; tek bir husus bile dikkate alınmadan geçilmemişti. İnsan düşüncesinin yarattığı her şey, onun tarafından işlenmiş, eleştirilmiş, işçi hareketi içinde denenmişti ve daha sonra Marx, bakış açıları burjuva toplumunu aşamayan, ya da burjuva önyargılara bağlı insanların çıkaramayacağı sonuçları çıkarmıştı.

Örneğin proleter kültürden söz ederken bunu gözönünde bulundurmalıyız. Ancak insanlığın gelişimin bütünü tarafından yaratılmış kültür tamamen bilinirse, bu kültüre başka bir biçim verilirse proleter bir kültürün kurulabileceği yönünde açık bir düşünce olmadan, bu düşünce olmadan bu görevi yerine getiremeyiz. Proleter kültür gökten zembille inmez, kendilerine proleter kültür uzmanı diyen insanların keşfi değildir. Bütün bunlar saçmalıktan başka bir şey değil. Proleter kültür, insanlığın kapitalist toplumun, feodal toplumun, bürokratik toplumun baskısı altında elde ettiği bilgilerin toplamının yasalara bağlı gelişiminin sonucu olmak zorundadır. Bütün bu yollar ve patikalar, Marx tarafından değişikliğe uğratılan politik ekonominin insan toplumunun gelişiminin nereye yol açacağını bize gösterdiği gibi, proletarya diktatörlüğüne, sınıf mücadelesine geçişe, proleter devrimin başlangıcına yol açmıştır, yol açar.

Gerek gençlik temsilcilerinden, gerekse de yeni eğitimin savunucularından eski okulun bir inekleme okulu olduğu yolunda saldırılar duyduğumuzda onlara eski eğitimden iyi olan şeyleri almamız gerektiğini söylüyoruz. Eski okulun, genç insanların beyinlerinin onda dokuzunu gereksiz ve onda birini çarpıtılmış bilgilerle doldurmaya yol açan yöntemlerini devralmamız gerekmiyor. Ne var ki bu, komünist çıkarsamalarla yetineceğimiz ve sadece komünist şiarları ezbere öğrenmemiz gerektiği anlamına gelmez. Bununla komünizm yaratılamayacaktır. İnsan ancak belleğini insanlığın yarattığı bilgi hazineleriyle zenginleştirirse komünist olabilir.

İneklememiz gerekmiyor, fakat öğrenen herkesin belleğini temel gerçeklik bilgisiyle geliştirmek ve mükemmelleştirmek zorundayız, çünkü insan edindiği bilgileri bilincinde işlemezse, komünizm boş bir safsata, sadece bir etiket ve komünist de basit bir palavracı olur. Sadece bu bilgileri edinmek zorunda değilsiniz, bunları öyle edinmelisiniz ki, zihinlerinizi gereksiz şeylerle yüklememelisiniz, bugünün aydın insanı için kaçınılmaz olan bütün gerçeklik bilgileriyle zihninizi zenginleştirmek için bu bilgilere karşı eleştirel bir tutum alabilesiniz. Kendisi son derece ciddi, son derece zor ve son derece büyük bir emek harcamadan, eleştirel yaklaşmak zorunda olduğu gerçekleri incelemeden, kendisine iletilen hazır sonuçlara dayanarak komünizmle övünmeyi aklından geçiren bir komünist zavallı bir komünisttir. Böyle bir yüzeysellik kesinlikle zararlı olacaktır. Eğer az bildiğimi biliyorsam daha çok şey bilmek için çaba harcarım. Fakat kendisinin komünist olduğunu, sağlam bir şeyler bilmesi gerekmediğini açıklayan biri, komünist olmaktan başka her şey olabilir.

Eski okul, kapitalistler için gerekli olan uşaklar yetiştiriyordu, eski okul bilim adamlarından, kapitalistlerin işine gelen şeyleri yazan ve konuşan insanlar yapıyordu. O nedenle bu okulu ortadan kaldırmak zorundayız. Fakat onu ortadan kaldırmak, yıkmak zorunda oluşumuz, insanlığın biriktirdiği, insanlar için yararlı olan şeyleri almamamız gerektiği anlamına mı gelir? Kapitalizm için gerekli olanla, komünizm için gerekli olan arasında fark gözetmeyeceğimiz anlamına mı gelir?

Burjuva toplumunda çoğunluğun iradesine karşı uygulanan eski sıkı talim ve terbiye yerine, dört bir yana dağılmış, bu korkunç büyüklükteki ülkenin her tarafına yayılmış milyonlarca ve on milyonlarca insanın iradesinden ortak bir irade oluşturmak için eski topluma karşı nefretle bu mücadele için güçlerin biraraya gelmesini, örgütlenmesi için yetenek ve hazırlığı birleştiren işçi ve köylülerin bilinçli disiplinini koyuyoruz; zira böyle bir ortak irade olmadan kaçınılmaz olarak yenilgiye uğrayacağız. Böyle bir birleşme olmazsa, işçi ve köylülerin böyle bilinçli bir disiplini olmazsa davamız umutsuz olacaktır. Bu ol-

madan bütün dünyanın kapitalistleri ve toprak beylerini yenebilecek durumda olmayacağız. Bu temel üzerinde yükselecek yeni komünist toplumu kurmayı bırakın bir yana, bu temeli bile kuramayacağız. Eğer eski okulu reddediyor, bu eski okula karşı haklı ve gerekli bir nefret besliyor ve eski okulun yıkılması için kararlılığa değer veriyorsak, aynı şekilde, eski dersin, eski ineklemenin, eski sıkı talim ve terbiyenin yerine insanlık bilgisinin tümünü edinme yeteneğini koymayı bilmek zorundayız, hem de bunu öyle yapmalısınız ki, komünizm ezbere öğrenilmiş bir şey değil, etraflıca düşündüğünüz modern eğitim açısından reddedilemez olan çıkarsamalar olsun.

Görevden sözedildiğinde esas görev böyle konmalıdır: Komünizmi öğrenmek.

Bunu kavramamızı sağlamak ve aynı zamanda nasıl öğrenilebileceğine değinebilmek için pratikten bir örnek aktarmak istiyorum. Hepiniz, askeri görevin, Cumhuriyeti savunma görevinin ardından şimdi ekonomik bir görevle karşı karşıya bulunduğumuzu biliyorsunuz. Eğer sanayi ve tarım yeniden canlandırılmazsa komünist toplumun kurulamayacağım biliyoruz; hem de sanayi ve tarih eski biçimde değil, modern esaslara dayanarak bilimin son sözüne göre canlandırılmalıdır. Bu esasın elektrifikasyon olduğunu, ancak bütün ülkede, sanayinin bütün dallarında ve tarımda elektrifikasyon sağlandığında, ancak bu görev yerine getirildiğinde eski kuşağın kuramayacağı komünist toplumu kurabileceğinizi biliyorsunuz. Siz, bütün ülkeyi ekonomik olarak yeniden canlandırmak, gerek sanayiyi, gerekse de tarımı, modern bilim ve tekniği, elektrifikasyona dayanan modern teknik temelinde yeniden şekillendirmek ve yeniden kurmak göreviyle karşı karşıyasınız. Elektrifikasyon işinde okuma yazma bilmeyenlerle hiçbir şey yapılamayacağını, burada basit okul eğitiminin yetmediğini biliyorsunuz. Elektrifikasyonun ne olduğunu bilmek yetmez: elektriğin gerek sanayide, gerekse de tarımda ve sanayi ve tarımın tek tek dallarında nasıl kullanılacağını da bilmek gerekir. Bu kendi başına öğrenilmeli, yetişen tüm emekçi kuşağa öğretilmelidir. Her bilinçli komünistin, kendisini komünist ola-

rak gören ve Komünist Gençlik Birliği'ne katılmakla, komünizmi kurma konusunda Parti'ye yardım etmek, komünist toplumu kurmak için tüm genç kuşağa yardım etmek yükümlülüğünü aldığının bilincinde olan her genç insanın karşı karşıya kaldığı görev budur. O, ancak modern eğitim temelinde bunu yapabileceğini, eğer bu eğitime sahip değilse komünizmin sadece yerine getirilemez bir dilek olarak kalacağını kavramalıdır.

Bir önceki kuşağın görevi burjuvaziyi yıkmaktı. O zaman temel görev, burjuvazinin eleştirisiydi, kitleler arasında burjuvaziye karşı nefret uyandırmak, sınıf bilincini, güçleri birleştirme yeteneğini geliştirmekti. Yeni kuşak daha karmaşık bir görevle karşı karşıya bulunuyor. İşçi-Köylü Hükümeti'ni kapitalistlerin bir saldırısından korumak için güçlerinizi birleştirmeniz yetmez. Bunu yapmak zorundasınız. Bunu mükemmel biçimde kavradınız, komünizm için bu son derece açık. İşin ilk yarısı birçok açıdan şimdiden yerine getirilmiştir. Eski olması gerektiği gibi yıkılmış, bir harabe yığını haline gelmiştir, bir harabe yığınına dönüştürülmesi gerekiyordu. Zemin temizlenmiştir ve bu zemin üzerinde genç komünist kuşak komünizmi kurmak zorundadır. Önünüzde inşa görevi duruyor ve bu görevi ancak bugünkü bütün bilgileri edinir, komünizmi hazır, ezbere öğrenilmiş formüller, öğütler, reçeteler, kurallar ve programlardan doğrudan çalışmamızı özetleyen canlı bir şeye dönüştürür ve komünizmi pratik çalışmanız için düstur yaparsanız yerine getirebilirsiniz.

Bütün genç kuşağın öğrenimi, eğitimi ve geliştirilmesinde kendinize kılavuz edinmeniz gereken göreviniz budur. Komünist toplumun kuruluşuna katılacak ve her genç kız ve erkeğin de aralarında bulunmak zorunda olduğu milyonlarca insan içinde sizler ilk olmalısınız. Komünizmin bu inşasına bütün işçi ve köylü kitleyi çekmeden komünist toplumu kuramayacaksınız.

Burada doğal olarak şu soruya geliyorum: Komünizmi nasıl öğretmeliyiz ve yöntemlerimizin özelliği ne olmalıdır?

Burada her şeyden önce komünist ahlak sorununa değinmek istiyorum.

Kendinizi komünist olarak eğitmek zorundasınız. Gençlik Birliği'nin görevi, pratik faaliyetini, kendilerini ve komünistleri eğiten önder olarak gördüklerini, öğrenerek, örgütlenerek, birleşerek, mücadele ederek eğitebileceği gibi düzenlemektir. Bugünkü gençliğin bütün eğitimi, öğrenimi ve yönlendirilmesi komünist ahlak için eğitim yolunda olmalıdır.

Peki ama bir komünist ahlak var mıdır? Bir komünist moral var mıdır? Elbette. Çoğu kez sanki bizim kendi ahlakımızın olmadığı varsayılır. Ve çoğu kez burjuvazi bize karşı biz komünistlerin her türlü ahlakı reddettiğimiz suçlamasını yapar. Bu, kavram kargaşası yaratma, işçi ve köylüleri yanıltına yöntemidir.

Biz morali, ahlakı hangi anlamda reddediyoruz?

Bu ahlakı tanrı buyruklarından türeten burjuvazinin vaazettiği anlamda reddediyoruz. Burada elbette tanrıya inanmadığımızı söylüyoruz ve bizler din adamları, çiftlik sahipleri ve burjuvazinin sömürücü çıkarlarını korumak için tanrı adına konuştuklarını çok iyi biliyoruz. Ya da bu morali ahlaki buyruklardan, tanrı buyruklarından değil de yine tanrı buyruklarına çok benzeyen bir takım idealist ya da yarı idealist safsatalardan çıkarıyorlar.

İnsanların dışında, sınıfların dışında bir kavramdan çıkarılan her türlü ahlakı reddediyoruz. Bunun bir aldatmaca, bir hile olduğunu, işçi ve köylülerin toprak sahipleri ve kapitalistlerin çıkarı için aptallaştırılması olduğunu açıklıyoruz.

Bizim ahlakımızın tamamen proleter sınıf mücadelesinin çıkarlarına tabi olduğunu açıklıyoruz. Biz ahlakımızı proletaryanın sınıf mücadelesinin çıkarlarından çıkarıyoruz.

Eski toplum bütün işçi ve köylülerin toprak sahipleri ve kapitalistler tarafından ezilmesine dayanıyordu. Bunu yok etmek, yıkmak zo-

rundaydık. Fakat bunun için birleşmenin sağlanması gerekliydi. Sevgili tanrı böyle bir birliği sağlayabilecek durumda değildir.

Böyle bir birleşmeyi ancak fabrika ve tesisler, ancak eğitilmiş, uzun uykusundan uyandırılmış proletarya başarabilirdi. Ancak bu sınıfın oluşmasıyla bugün gördüğümüz şeye, yani üç yıldır bütün dünyanın burjuvazisinin saldırılarına karşı kendisini savunan en güçsüz ülkelerden birinde proleter devrimin zaferine yol açan kitle hareketi başlamıştır. Ve bütün dünyada proleter devrimin geliştiğini görüyoruz. Bugün, deneyimlerimize dayanarak parçalanmış, dağınık köylülüğün izlediği ve sömürücülerin her türlü saldırısına birlikte direnen böylesine sağlam bir gücü ancak proletaryanın yaratabileceğini söylüyoruz. Birleşmek, bütünleşmek, komünist toplumu nihai olarak savunmak, kesin olarak güvence altına almak ve görevini tamamlamak için emekçi kitlelere ancak bu sınıf yardım edebilir.

O nedenle şunu söylüyoruz: Biz, kaynağı insan toplumunun dışında olan bir ahlak tanımıyoruz; bu bir aldatmacadır. Bizim için ahlak proleter sınıf mücadelesinin çıkarlarına tabidir.

Peki ama bu sınıf mücadelesi neden ibarettir? Şundan ibarettir: Çarı devirmek, kapitalistleri devirmek, kapitalist sınıfı ortadan kaldırmak.

Esasen sınıflar nedir? Bu, toplumun bir kesimine, toplumun diğer kesiminin emeğine elkoyma izni veren şeydir. Toplumun bir kesimi tüm toprağı gaspetmişse, çiftlik sahipleri sınıfıyla köylüler sınıfı vardır. Toplumun bir kesimi fabrikalar ve atölyelere, hisse senetleri ve sermayeye el koymuşsa, toplumun diğer kesimi ise bu fabrikalarda çalışıyorsa, kapitalistler sınıfıyla proleterler sınıfı vardır.

Çarı kovmak zor olmadı; bunun için sadece birkaç gün gerekti. Toprak sahiplerini kovmak zor olmadı; bunun için sadece birkaç ay gerekti. Ve kapitalistleri kovmak da zor olmadı. Fakat sınıfları henüz ortadan kaldırmadık. Hâlâ işçi ve köylü ayrımı var. Eğer köylü ayrı bir toprak parçasında yaşıyor ve herkes açlık çekerken ne kendisi için ne

de hayvanları için gerekli olmayan fazla tahılla el koyuyorsa hemen bir sömürücüye dönüşür. Kendisine ne kadar fazla tahıl alıkoyarsa onun için o kadar iyidir, bırakın diğerleri aç kalsın: "İnsanlar ne kadar aç kalırsa, bu tahılı o kadar pahalıya satarım." Herkesin ortak bir plan doğrultusunda, ortak topraklar üzerinde, ortak fabrika ve tesislerde ortak bir düzene göre çalışması gerekmektedir. Bu kolay başarılabilir mi? Bu görevi yerine getirmenin Çar'ı, toprak sahibini ve kapitalisti kovmak kadar kolay olmadığını görüyorsunuz. Bunun için proletaryanın köylülerin bir kesimine başka bir şekil vermesi, onu değiştirmesi, zengin olan ve diğer insanların sıkıntılarından servet edinen köylülerin direnişini kırmak için emekçi köylüleri kazanması gerekmektedir. Demek ki proletaryanın mücadelesi, Çarlığı yıkmamız ve toprak sahipleriyle kapitalistleri kovmuş olmamızla bitmemiştir. İşte proletarya diktatörlüğü diye tanımladığımız düzenin görevi tam da budur.

Sınıf mücadelesi sürüyor; sadece biçimleri değişti. Bu sınıf mücadelesini proletarya yürütüyor ki eski sömürücüler geri gelmesin, geri köylülüğün dağınık kitlesi bir birlik içinde toplansın. Sınıf mücadelesi sürüyor ve bizim görevimiz bütün çıkarları bu mücadeleye tabi kılmaktır. Komünist ahlakımızı da bu mücadeleye tabi kılıyoruz. Şöyle diyoruz: Eski sömürücü sınıfın yıkılmasına ve bütün emekçilerin yeni bir toplum, komünist toplum kurmakta olan proletaryanın etrafında toplanmasına hizmet eden şey ahlakidir.

Komünist ahlak, her türlü sömürüye ve küçük mülkiyete karşı bu mücadeleye hizmet eden, emekçileri birleştiren ahlaktır, zira küçük mülkiyet, toplumun bütününün emeğiyle yaratılan şeyi tek bir kişinin eline verir. Bizde toprak ve araziler ortak mülkiyet sayılmaktadır.

Ben bu ortak mülkiyetten bir parça alır, bu toprak parçasına bana gerekenin iki katı tahıl eker ve elime geçen tahıl fazlasıyla spekülasyon yaparsam ne olur? İnsanlar ne kadar çok aç kalırsa tahılım için o kadar yüksek bir fiyat elde edeceğimi söylersem bir komünist gibi davranmış olur muyum? Hayır, bir sömürücü gibi, bir mülk sahibi gibi davranmış olurum! Buna karşı mücadele etmek zorundayız. Bunu ol-

duğu gibi bırakırsak geri püskürtülürüz, daha önceki devrimlerde sık sık olduğu gibi kapitalistler, burjuvazi yeniden iktidara gelir. Kapitalistler ve burjuvazinin iktidarının yeniden kurulmaması için bu düzene göz yumulmamalıdır, tek tek kişilerin diğerlerinin sırtından servet edinmesine izin verilmemelidir, emekçiler proletaryayla birleşip komünist bir toplum kurmalıdır. Komünist Gençlik Birliği ve örgütünün temel görevini oluşturan şeyin esas özelliği bundan ibarettir.

Eski toplum şu ilkeye dayanmaktaydı: Ya sen başkasını soyarsın ya da o seni soyar; ya sen başkaları için çalışırsın, ya da başkaları senin için çalışır; ya köle sahibi olursun, ya da köle. Bu toplumda büyümüş insanların adeta anne sütüyle birlikte şu psikolojiyi, alışkanlığı, düşünceyi emdikleri açıktır: Ya köle sahibi, ya köle, ya da küçük mülk sahibi, küçük ücretli memur, küçük memur, aydın, kısaca sadece kendisiyle ilgilenen ve diğerlerini hiç düşünmeyen bir insan olmak.

Bir parça toprak işliyorsam başkaları beni ilgilendirmez; bir başkası açlık çekiyorsa daha iyi, tahılımı daha pahalıya satabilirim. Doktor, mühendis, öğretmen ya da memur olarak çalışıyorsam diğer insanlar beni ilgilendirmez. Belki, egemenler karşısında dalkavukluk ederek, yaltaklanarak işimi koruyabilir, hatta kariyer bile yapabilir, burjuva olabilirim. Komünistler arasında böyle bir psikoloji, böyle bir düşünce olmamalıdır. İşçiler ve köylüler kendi gücümüzle kendimizi koruyabileceğimizi ve yeni bir toplum kurabileceğimizi kanıtladıklarında, yeni komünist eğitim, sömürücülere karşı mücadelede eğitim, proletaryayla ittifak içinde egoistlere ve küçük mülk sahiplerine karşı, insanın sadece kendi kazancını düşünmesi, diğer insanlarla ilgilenmemesinden ibaret olan o psikoloji ve alışkanlıklara karşı eğitim başlamış oluyordu.

Gelişmekte olan genç kuşak komünizmi nasıl öğrenmelidir sorusunun yanıtı budur.

Bu kuşak komünizmi ancak, öğreniminin, eğitiminin her adımını proleterler ve emekçilerin eski sömürücü topluma karşı sürekli müca-

delesiyle birleştirdiğinde öğrenebilir. Bize ahlaktan söz ettiklerinde şunu söylüyoruz: Komünistler için ahlak bu sağlam, dayanışmacı disiplin ve sömürücülere karşı kitlelerin bilinçli mücadelesinden ibarettir.

Biz ebedi ahlaka inanmıyoruz ve ahlak üzerine binbir masalla yayılan aldatmacayı açığa çıkarıyoruz. Ahlak insan toplumunu yükseltmek ve emeğin sömürüsünden kurtarmak için vardır.

Bunun gerçek olabilmesi için, gençliğin, burjuvaziye karşı disiplinli amansız mücadele koşulları altında hedefin bilincinde olan insanlara dönüşmeye başlamış kuşağına gerek vardır. Bu kuşak bu mücadele içinde gerçek komünistler yetiştiriyor; eğitim ve öğrenim çalışmalarının her adımını bu kuşak bu mücadeleye tabi kılmalı ve bu mücadeleyle birleştirmelidir. Komünist gençliğin eğitimi ona muhtelif tatlı dilli konuşmalar ve ahlak kuralları sunmaktan ibaret olmamalıdır. Eğitim bu değildir. Ana-babalarının toprak sahipleri ve kapitalistlerin boyunduruğu altında nasıl yaşadıklarını gören, sömürücülere karşı mücadeleye girişenlerin çekmek zorunda oldukları acıları bizzat yaşayan insanlar; kazanılanı korumak uğruna mücadeleyi yürütmenin bedelinin ne olduğunu gören insanlar; toprak sahipleri ve kapitalistlerin ne azgın düşmanlar olduklarını gören insanlar — işte bu insanlar bu koşullar altında komünist olarak eğitiliyorlar. Komünist ahlakın esası komünizmin sağlamlaştırılması ve tamamlanması için mücadeledir. Komünist eğitim, öğrenim ve derslerin esası da bundan ibarettir. Komünizmin nasıl öğrenileceği sorusunun yanıtı budur.

Eğitim ve öğrenim sadece okulla sınırlı kalsa ve hayatın fırtınalarından bağımsız olsa, öğrenime, eğitim ve terbiyeye hiç önem vermezdik. İşçi ve köylüler toprak sahipleri ve kapitalistler tarafından ezildiği sürece, okullar toprak sahipleri ve kapitalistlerin elinde olduğu sürece genç kuşak kör ve cahil kalır. Oysa bizim okulumuz gençliğe bilginin temellerini vermeli, onların kendi başlarına komünist düşünceler geliştirebilmelerini sağlamalı ve onları aydın insanlar haline getirmelidir. Okulumuz ders gördükleri dönemde genç insanları sömürüden kurtuluş için mücadeleye katılımcılar olarak eğitmelidir. Komünist Gençlik

Birliği, eğitim ve öğretim çalışmasını sömürücülere karşı bütün emekçilerin ortak mücadelesine katılımla birleştirdiğinde gerçekten genç komünist kuşağın Birliği olduğunu kanıtlayacaktır. Çünkü sizler, Rusya tek işçi cumhuriyeti oldukça ve onun dışında bütün dünyada eski burjuva düzeni varlığını sürdürdükçe bizim kapitalistlerden daha güçsüz olduğumuzu, yeni saldırı tehditleriyle karşı karşıya bulunduğumuzu, bundan sonraki mücadelede ancak birleşirsek, birlik olursak muzaffer olacağımızı, sağlamlaştığımızda gerçekten yenilmez olacağımızı biliyorsunuz. Yani komünist olmak demek, yetişmekte olan kuşağı *örgütlemek ve birleştirmek*, bu mücadelede bir eğitim ve disiplin örneği sunmak demektir. Bundan sonra komünist toplumun inşasına başlayabilecek ve bu işi sonuna kadar götürebileceksiniz.

Bunu size daha iyi anlatabilmek için bir örnek sunmak istiyorum. Kendimize komünist diyoruz. Komünist ne demek? Komünist latince bir sözcüktür. Komünist toplum şu anlama gelir: Her şey ortaktır — toprak, fabrikalar, çalışma — komünizm budur.

Herkes kendi başına, kendisi için iş yaparsa ortak çalışma olabilir mi? Ortak çalışma bir hamlede oluşturulamaz. Bu olanaksızdır. Ortak çalışma gökten inmez. Bu çalışarak, bir şeylere katlanarak, mücadele ederek elde edilebilir. Bu, mücadelenin seyri içinde oluşur. Bu kitabi bir bilgi değildir. Böyle olsaydı kimse inanmazdı. Burada herkesin kendi yaşam deneyimine gerek vardır. Kolçak ve Denikin Güney'den ve Sibirya'dan ilerlemeye başladıklarında köylüler onların yanında yer almışlardı. Bolşevizmden hoşlanmamışlardı, çünkü Bolşevikler köylülerin tahılını sabit fiyatla alıyorlardı. Ne var ki köylüler Sibirya ve Ukrayna'da Kolçak ve Denikin'in iktidarını hissetmeye başlayınca önlerinde şundan başka bir seçimin bulunmadığını anladılar: Ya kapitalisti izleyecek ve böylece kendisini toprak sahibinin köleliğine teslim edecekti, ya da onlara ırmaklarından süt ve bal akan bir ülke vaat etmeyen, zorlu savaşta onlardan disiplin ve dayanıklılık talep eden, fakat buna karşılık onları toprak sahipleri ve kapitalistlerin köleliğinden kurtaran işçileri izleyecekti. En cahil köylüler bile bunu kavradıklarında

ve kendi deneyimleriyle öğrendiklerinde, zorlu bir eğitimden geçmiş hedef bilinçli komünizm yandaşları oldular. Komünist Gençlik Birliği de bütün faaliyetini bu deneyime dayandırmalıdır.

Ne öğrenmemiz gerektiği ve eski okuldan, eski bilimden ne almamız gerektiği sorularını yanıtladım. Bunu nasıl öğrenmemiz gerektiği sorusunu da yanıtlamaya çalışmak istiyorum: Sadece okuldaki çalışmamızın her adımını, eğitim, öğrenim ve ders alanında her adımı çözülmez biçimde sömürücülere karşı bütün emekçilerin mücadelesiyle birleştirerek.

Bazı gençlik örgütlerinin deneyimlerinden bazı örneklerle bu komünizm eğitiminin nasıl yapılması gerektiğini sizlere göstermek istiyorum. Şimdi bütün dünya cehaletin ortadan kaldırılmasından söz ediyor. Bir cehalet ülkesinde komünist toplumun kurulamayacağını biliyorsunuz. Sovyet iktidarının bir kararname yayınlaması ya da Parti'nin belli bir şiar ortaya atması ya da en iyi yöneticilerden belli bir kesiminin bu iş için seferber olması yetmez. Genç kuşak bu işi bizzat eline almalıdır. Eğer gençlik, Gençlik Birliği üyesi genç kızlar ve genç erkekler kendilerine bu bizim işimiz, yetişmekte olan kuşakta okuma yazma bilmeyen kalmaması için cehaleti ortadan kaldırmak amacıyla birleşeceğiz ve kıra gideceğiz derse — işte komünizm budur. Yetişen gençliğin inisiyatifinin bu işe yönelmesi için çaba sarfediyoruz. Rusya'yı okuma yazma bilmeyen cahiller ülkesinden, okuma yazma bilenlerin ülkesine dönüştürmenin hızla mümkün olamayacağını biliyorsunuz. Fakat Gençlik Birliği bu işi benimserse, bütün gençlik genel yarar için çalışırsa, 400.000 genç erkek ve kızın üye olduğu bu Birlik, haklı olarak kendisini "Komünist Gençlik Birliği" olarak tanımlayabilecektir. Bunun dışında Birlik'in görevi kazanılmış çeşitli bilgilerden, cehaletin karanlığından kendi başına kurtulabilecek durumda olmayan gençliğe yardım etmek için yararlanmaktır. Gençlik Birliği üyesi olmak demek, emeğini, gücünü genelin hizmetine sunmak demektir. İşte komünist eğitim budur. Genç erkek ve genç kız ancak böyle bir çalışmayla gerçekten komünist olacaktır. Ancak bu çalışmada elle tutulur başarılar elde ettiklerinde komünist olacaklardır.

Örnek olarak kentlerin yakınında bulunan sebze bahçelerini alalım. Yoksa bu önemli bir mesele değil mi? Bu Komünist Gençlik Birliği'nin görevlerinden biridir. Halk aç, fabrika ve tesislerde işçiler aç. Açlıktan kurtulmak için sebzeciliği geliştirmek gerekir. Oysa biz eski yöntemlerle tarım yapmayı sürdürüyoruz. O nedenle hedefin bilincinde olan unsurlar bu işe el atmalıdır, bundan sonra sebzeciliğin geliştiğini, işlenebilir toprak miktarının arttığını, sonuçların iyileşeceğini göreceksiniz. Komünist Gençlik Birliği bu işe aktif olarak katılmalıdır. Her örgüt, Birlik'in her hücresi bunu kendi işi olarak görmelidir.

Komünist Gençlik Birliği, her işe yardıma koşan ve önayak olan bir hücum kıtası olmalıdır. Gençlik Birliği'nin niteliği öyle olmalıdır ki, herhangi bir işçi Birlik üyelerinin, öğretileri kendisine anlaşılmaz gelse de, öğretilerine belki hemen inanmasa da, pratik çalışmalarından gerçekten de kendisine doğru yolu gösterecek insanlar olduklarını görebilsin.

Komünist Gençlik Birliği bütün alanlarda çalışmasını böyle şekillendirmeyi beceremezse eski burjuva yola girecektir. Komünizm öğretisinden çıkan görevleri yerine getirmelerinde emekçilere yardım etmek için eğitim çalışmamızı emekçilerin sömürücülere karşı mücadelesiyle birleştirmeliyiz.

Gençlik Birliği üyeleri her boş saatlerini sebzeciliği geliştirmek ya da herhangi bir fabrikada gençlere ders örgütlemek için vs. kullanmalıdırlar. Yoksul, dumura uğramış Rusya'dan zengin bir ülke yapmak istiyoruz. Ve Komünist Gençlik Birliği bütün eğitim ve öğretim çalışmasını işçi ve köylülerin çalışmalarıyla birleştirmelidir, okullarına kapanıp sadece komünist kitap ve broşürleri okumakla yetinmemelidir. Ancak işçi ve köylülerle ortak çalışma sayesinde gerçek komünist olunabilir. Herkese, Gençlik Birliği'nin bütün üyelerinin eğitimli olduğunu, aynı zamanda çalışmayı da bildiğini göstermek zorundayız. Eski okuldan, eski sıkı eğitim ve terbiyeyi sürdüğümüzü ve yerine nasıl bilinçli bir disiplin koyduğumuzu, her genç insanın Subotniklere nasıl katıldığını, kentlerin çevresindeki her sebze bahçesinden halka yardım

etmek için nasıl yararlandığını herkes görürse — o zaman bizzat halk çalışmayı eskisinden farklı bir gözle görecektir.

Komünist Gençlik Birliği'nin görevi, kırda ya da kendi evlerinin bulunduğu blokta temizliği teşvik etmek ya da gıda maddesi dağıtımına yardım etmektir. Eski kapitalist toplumda bu iş nasıldı? Herkes sadece kendisi için çalışıyordu ve hiç kimse yaşlılar ve hastaların varlığıyla, bütün ev idaresinin kadının omuzlarında olmasıyla ve kadının bundan dolayı ezilmesi ve köleleştirilmesiyle ilgilenmiyordu. Buna karşı kim mücadeleye girişmelidir? Gençlik örgütleri. Şunu açıklamalılar: Bunu değiştireceğiz, temizliğin sağlanması işinde yardımcı olan ya da gıda maddesi dağıtımını ele alan, sistemli olarak evden eve giden, örgütlü biçimde genel yarar için çalışan, güçleri doğru dağıtan ve çalışmanın örgütlü bir çalışma olması gerektiğini gösterecek gençlerden oluşan ekipler kuracağız.

Temsilcileri bugün yaklaşık elli yaşında olan kuşak artık komünist toplumsal düzeni görmeyi bekleyemez. O zamana kadar bu kuşak ölmüş olacak. Ne var ki bugün onbeş yaşında olan kuşak komünist toplumu yaşayacak ve bu toplumun inşasında bizzat çalışacaktır. Bu kuşak yaşamsal görevinin bu toplumu kurmaktan ibaret olduğunu bilmek zorundadır. Eski toplumda her aile kendisi için çalışıyordu ve halk kitlelerini boyunduruk altına alan toprak sahipleri ve kapitalistler dışında hiç kimse bu çalışmayı birleştirmiyordu. Fakat biz her işi, ne kadar pis ve zor olursa olsun öyle örgütlemeliyiz ki, her işçi ve köylü kendisine şöyle diyebilsin: Ben büyük özgür emek ordusunun bir parçasıyım ve hayatımı toprak sahipleri ve kapitalistler olmadan kendi başıma kurmayı başaracağım; komünist düzeni kurmayı başaracağım. Komünist Gençlik Birliği, kitleleri gençken, oniki yaşından itibaren bilinçli, disiplinli çalışmaya eğitmelidir. Şimdi karşı karşıya bulunduğumuz görevleri çözmeyi ancak böyle bekleyebiliriz. Tekniğin en yeni buluşlarını yoksullaşmış ülkemizin hizmetine sunabilmek amacıyla ülkenin elektrifikasyonu için en az on yıla ihtiyacımız olduğunu hesaba katmalıyız. Şimdi onbeş yaşında olan ve on-yirmi yıl içinde komünist

bir toplumda yaşayacak kuşak, eğitim çalışmasını öyle şekillendirmelidir ki, gençlik günbegün her köyde, her kentte ortak çalışmanın şu ya da bu görevini, bu görev ne kadar önemsiz, ne kadar basit olsa da, pratikte çözebilsin. Bu her köyde ne kadar başarılırsa, komünist yarışma ne kadar gelişirse, gençlik çalışmasını birleştirmeyi becerdiğini ne kadar kanıtlayabilirse komünist inşanın başarısı o kadar güvence altına alınmış olacaktır. Ancak Komünist Gençlik Birliği her adımını bu inşanın başarısı açısından gözden geçirir ve kendisine birleşmiş, hedef bilinçli emekçiler olmak için herşeyi yaptık mı sorusunu sorarsa — ancak bu uzun soluklu çalışmayı yaparsa, yarım milyon üyesini tek bir emek ordusunda birleştirebilecek ve genel bir itibar görecektir.

PROLETER KÜLTÜR ÜZERİNE[131]

8 Ekim tarihli "İzvestiya"dan, Lunaçarski yoldaşın, "Proletkult" Kongresi'nde, dün kendisiyle birlikte saptadığımızın ***tamamen aksini*** söylediği anlaşılıyor.[132]

Mümkün olduğunca çabuk bir karar tasarısı ("Proletkult" Kongresi'nin) hazırlamak, bu karar tasarısını MK'da görüşmek ve hemen "Proletkult"un ***bu*** kongresinde kabul edilmesini sağlamak gerekiyor. Hemen bugün tasarı MK adına gerek Eğitim Halk Komiserliği Kurulu'na, gerekse de "Proletkult" Kongresi'ne sunulmalıdır, zira kongre bu gün sona eriyor.

KARAR TASARISI

1) İşçi ve köylülerin Sovyet Cumhuriyeti'nde, bütün eğitim, —gerek genel olarak politik eğitim alanında, gerekse de özel olarak sanat alanında— proletaryanın diktatörlüğünün hedeflerinin başarıyla gerçekleştirilmesi için, yani burjuvazinin yıkılması, sınıfların ortadan kaldırılması, insanın insan tarafından her türlü sömürülmesinin ortadan kaldırılması için sınıf mücadelesi ruhuyla dolu olmalıdır.

2) O nedenle proletarya gerek öncüsü Komünist Parti, gerekse de

genel olarak çeşitli proleter örgütlerin tümü aracılığıyla halk eğitiminin bütününe en aktif ve en esaslı katılımı sağlamak zorundadır.

3) Yakın tarihin ve özellikle de "Komünist Manifesto" yayınlanmasından beri dünyanın bütün ülkelerinde yarım yüzyılı aşkın süredir devam etmekte olan proleteryanın devrimci mücadelesinin tüm deneyimi, sadece Marksist dünya görüşünün, devrimci proletaryanın çıkarlarının doğru ifadesi, bakış açısı ve kültürü olduğunu tartışmasız biçimde kanıtlamıştır.

4) Devrimci proletaryanın ideolojisi olarak Marksizm dünya çapında önemini, burjuva çağının en değerli kazanımlarını kesinlikle bir kenara atmayıp, tersine insan düşüncesi ve kültürünün iki bin yıllık gelişiminin bütün değerlerini benimseyerek ve özümseyerek elde etmiştir. Ancak, her türlü sömürüye karşı son savaşı olarak proletarya diktatörlüğünün (pratik) deneyimiyle hızlandırılan bu temelde ve bu yöndeki çalışmanın devamı gerçekten proleter bir kültürün geliştirilmesi olarak kabul edilebilir.

5) Bu ilkesel bakış açısını şaşmaksızın temsil eden "Proletkult" Tüm-Rusya Kongresi, özel, ayrı bir kültür keşfetme, kendi ayrı örgütlerine kapanma, Eğitim Halk Komiserliği ve "Proletkult"un vs. çalışma alanlarını birbirinden ayırma ya da Eğitim Halk Komiserliği kuruluşları içinde "Proletkult"un "özerkliği"ni oluşturma vs. yönündeki her türlü girişimi teorik olarak yanlış, pratik olarak zararlı girişimler olarak kesinlikle reddeder. Tersine Kongre, "Proletkult"un bütün örgütlerini, kendilerini Eğitim Halk Komiserliği kuruluşları ağının yardımcı organları olarak görmekle ve genelde Sovyet iktidarı ve Rusya Komünist Partisi'nin (özelde Eğitim Halk Komiserliği'nin) yönetimi altında görevlerini proletarya diktatörlüğü görevlerinin bir parçası olarak gerçekleştirmekle yükümlendirir.

*

Lunaçarski yoldaş sözlerinin tahrif edildiğini açıklıyor. Bu durumda karar tasarısı ***daha da zorunludur.***

8 Ekim 1920

GÜNCE SAYFALARI[133]

Bugünlerde yayınlanan 1920 nüfus sayımı verilerine göre Rusya'da temel eğitim üzerine çalışma ("Rusya'da Temel Eğitim", Moskova 1922, Merkezi İstatistik İdaresi, Halk Eğitimi Şubesi), son derece önemli bir olaydır.

Aşağıda bu çalışmadan alınmış 1897 ve 1920 yıllarında okuma yazmanın yaygınlaştırılması üzerine bir tablo görülüyor:

	1000 erkekten okuma yazma bilenler		1000 kadından okuma yazma bilenler		genel olarak 1000 kişiden okuma yazma bilenler	
	1897	1920	1897	1920	1897	1920
1) Avrupa Rusyası:	326	422	136	225	229	330
2) Kuzey Kafkasya:	241	357	56	215	150	281
3) Sibirya (Batı:)	170	307	46	134	108	218
Bütün Rusya'da ...	318	409	131	244	223	319

Proleter kültür ve proleter kültürün burjuva kültürle ilişkisi üzerine gevezelik ettiğimiz dönemde gerçek yaşam bize, ülkemizde burjuva kültür açısından bile durumun son derece kötü olduğunu gösteren rakamlar sunmaktadır. Beklendiği gibi henüz genel ilkokul eğitiminden epeyce uzakta bulunduğumuz, hatta kaydettiğimiz ilerlemenin Çarlık dönemine (1897) kıyasla oldukça yavaş olduğu ortaya çıkmıştır. Bu korkunç bir uyarı ve "proleter kültür"ün zirvelerinde uçmuş olanların ve hâlâ da uçanların adresine gönderilmiş bir suçlamadır. Bu, sıradan bir medeni Batı Avrupa devletinin seviyesine ulaşmamız için daha ne kadar çok acil ve ilkel çalışma yapmak zorunda olduğumuzu gösteriyor. Bu aynı zamanda, proleter kazanımlarımıza dayanarak gerçekten bir ölçüde önemli bir kültür seviyesine ulaşmamız için önümüzde yapılacak ne kadar çok işin olduğunu gösteriyor.

Bu tartışma götürmez fakat fazla teorik tezle yetinmemeliyiz. Bundan sonraki üç aylık ön tasarımızı gözden geçirirken meseleyi pratik olarak da ele almalıyız. Elbette ilk planda Eğitim Halk Komiserliği'nin harcamaları değil, diğer dairelerin harcamaları kısılmalıdır ki, bu kısıntı sonucu elde edilen miktarlar Eğitim Halk Komiserliği'ne verilebilsin. Nispeten oldukça iyi tahıl temin edebildiğimiz bu yıl gibi bir yılda öğretmenlerin ekmek istihkaklarım yükseltmede cimri davranmamalıyız.

Bugün halk eğitimi alanında yapılan çalışma, genel olarak söz edildiğinde dar sınırlı olarak tanımlanamaz. Eski öğretmenleri sarsmak, onları yeni görevlere çekmek, pedagojik sorunları ele almanın yeni biçimine ilgilerini uyandırmak, onları din gibi sorunlarla ilgilendirmek için oldukça fazla şey yapılmaktadır.

Fakat esas olanı yapmıyoruz. İlkokul öğretmenlerinin seviyelerinin yükseltilmesi için —ki bu olmadan herhangi bir kültürden, ne proleter, hatta ne burjuva kültürden söz edilemez— gerekeni yapmıyoruz ya da yeterli ölçüde yapmıyoruz. Söz konusu olan şimdiye kadar kendimizi kurtaramadığımız ve ciddi çabalar sarfetmeden kurtaramayacağımız yarı-Asyatik kültürsüzlüktür; oysa biz böyle bir olanağa sahibiz

çünkü halk kitleleri hiçbir yerde bizim ülkemizde olduğu kadar gerçek kültüre ilgi göstermemektedirler; hiçbir yerde bu kültürün sorunları bizim ülkemizde olduğu kadar derinlikle ve kararlı ortaya konmamaktadır; hiçbir yerde, tek bir ülkede bile devlet iktidarı, kültürünün demek istemiyorum ama temel eğitiminin yetersizliğinin genel olarak farkında olan işçi sınıfının elinde değildir; hiçbir yerde bu bakımdan durumunun düzeltilmesi için böylesine özveride bulunmaya hazır değildir, bizim ülkemizde olduğu gibi özveride bulunmamaktadır.

Devlet bütçemizi ilk planda temel eğitimin ihtiyaçlarını karşılayacak yönde değiştirmek için ülkemizde son derece az, korkunç derecede az şey yapılmaktadır. Eğitim Halk Komiserliği'nde bile sık sık herhangi bir devlet yayınevi personel bütçesinin aşırı şişirildiğini, oysa devletin ilk planda yayıneviyle değil, okurların varlığıyla, geleceğin Rusyası'nda yayıncılığın politik olarak daha güçlü olabilmesi için okuma bilenlerin sayısının giderek yükselmesiyle ilgilenmek zorunda olduğunun düşünülmediği görülür. Eski (kötü) alışkanlıklarımız nedeniyle, örneğin yayıncılık gibi teknik sorunlara hâlâ halk eğitiminin genel politik sorunlarından daha çok zaman ve güç harcıyoruz.

Mesleki Eğitim Ana Dairesi'ni alalım. Ben burada da kapsamlı bir halk eğitiminin gereksinimlerine uygun olmayan, fazlasıyla gereksiz, iş alanı çıkarları bakımından abartılmış çok şey bulunabileceğinden eminim. Mesleki Eğitim Ana Dairesi'nde her şey, öncelikle çalışan gençliğimizi daha yüksek bir seviyeye ulaştırmak ve ona pratik bir yön vermek gibi haklı bir dilekle savunulamıyor. Mesleki Eğitim Ana Dairesi'nin personel bütçesi dikkatlice incelendiğinde bu açıdan birçok şeyin abartılı ve hayali olduğu, kaldırılması gerektiği görülecektir. Bir işçi-köylü devletinde temel eğitimi geliştirmek için çok çok fazla tasarruf edilebilir ve edilmelidir; yarı yarıya kibar oyuncaklar olan her türlü kuruluşu ve istatistiğin gözlerimizin önüne serdiği temel halk eğitiminin bu durumu karşısında onlarsız yapabileceğimiz, kesinlikle yapabileceğimiz, yapmak zorunda olduğumuz kuruluşları kapatarak tasarruf edebiliriz.

Ülkemizde ilkokul öğretmeni, burjuva toplumunda hiçbir zaman bulunmadığı, bulunamayacağı bir seviyeye çıkarılmalıdır. Bu, kanıt gerektirmeyen bir gerçektir. Gerek öğretmenin düşünsel seviyesinin yükseltilmesi, gerekse de gerçekten yüksek mesleği için çok yönlü hazırlanması ve her şeyden önce ve esasen maddi durumunun yükseltilmesi yönünde sistemli, şaşmaz ve inatçı bir çalışmayla bu duruma ulaşmak zorundayız.

İlkokul öğretmenlerini, bugün istisnasız bütün kapitalist ülkelerde olduğu gibi burjuva düzeninin bir dayanağı olmaktan çıkarıp Sovyet düzeninin dayanağı yapabilmek, ilkokul öğretmenleri sayesinde köylülüğü burjuvaziyle ittifaktan vazgeçirebilmek ve onları proletaryayla ittifaka kazanabilmek için ilkokul öğretmenlerini örgütleme çalışmaları sistemli olarak güçlendirilmelidir.

Burada kısaca, ülkemizde şimdiden uygulanmakta olan ve planlı biçimde geliştirilmesi gereken kıra sistemli gidişlerin önemli bir rol oynaması gerektiği belirtilmelidir. Bu seferler gibi amaçlar için para harcamak yazık değildir; para çoğu kez deyim yerindeyse eski tarihsel çağa ait devlet aygıtları için sarfedilmektedir.

Aralık 1922'de Sovyet Kongresi için hazırladığım fakat yapmadığım bir konuşma için kent işçilerinin kır halkına sponsorluk yapmaları üzerine belgeler toplamıştım. Hodorovski yoldaş bunun için bana bazı belgeler sağlamıştı ve ben şimdi, bunu kendim yapamadığımdan bu konuyu işlemeyi ve Sovyet Kongresi aracılığıyla kamuoyuna dağıtmayı yoldaşların takdirine bırakıyorum.

Burada esas politik sorun bütün devrimimiz için tayin edici bir öneme sahip olan kentle kır arasındaki ilişkidir. Burjuva devlet, sistemli olarak bütün gayretini devlet tarafından, monarşist ve burjuva partiler tarafından finanse edilen bütün yayınları bu amaca uydurarak kentteki işçileri aptallaştırmaya yöneltirken, biz iktidarımızdan, kent işçilerini kır proletaryası safları içinde komünist düşüncelerin gerçek öncüsü yapmak için yararlanabiliriz.

"Komünist" dedim ve bir yanlış anlaşılmaya neden olacağımdan ya da düz anlaşılacağımdan korktuğum için hemen bir şerh koyuyorum. Bu kesinlikle, köye, kelimenin dar anlamında tamamen komünist düşünceleri hemen taşıyacağımız anlamında kavranmamalıdır. Ülkemizde kırsal alanda komünizm için maddi temel olmadığı sürece, bu, denebilir ki, komünizm için zararlı, tehlikeli olacaktır.[134]

Hayır, kentle kır arasında, baştan kırda komünizmi ekme hedefini koymadan bir ilişki kurmakla başlanmalıdır işe. Böyle bir hedef bugün ulaşılamaz bir hedeftir. Böyle bir hedef zamana uygun değildir. İnsanın önüne böyle bir hedef koyması davaya yarar yerine zarar vermek demektir.

Ne var ki kent işçileriyle kır emekçileri arasında bir ilişki kurmak, ikisi arasında kolayca ulaşılabilecek dostluk biçimi oluşturmak — işte görevimiz budur, iktidarda bulunan işçi sınıfının başlıca görevlerinden biri budur. Bu amaçla, önlerine kırsal alana kültürel gelişimi için sistematik olarak yardım etme hedefini koyan fabrika işçilerinin bir dizi birliğini (Parti, sendika, dernek) kurmak gerekir.

Bütün kent hücrelerini, her işçi hücresine köyde uygun bir hücre "düşecek" gibi "dağıtmak" ve bu hücrelerin her fırsatta, her olayda kendisine verilen hücrenin şu ya da bu kültürel ihtiyacının karşılanması için sistematik olarak çalışması başarılabilecek mi? Ya da başka ilişki biçimleri bulmak başarılabilecek mi? Burada sadece yoldaşların dikkatini çekmek, Batı Sibirya'nın deneyimine işaret etmek (bu deneyime Hodorovski yoldaş dikkatimi çekti) ve dünya tarihi bakımından önemli bu muazzam kültürel göreve bütün kapsamıyla değinmek için soruyu ortaya atıyorum.

Resmi devlet bütçemiz ya da resmi ilişkiler bir yana, köy için neredeyse hiçbir şey yapmıyoruz. Bununla birlikte ülkemizde kentle kır arasındaki kültürel ilişkiler kendiliğinden artıyor ve kaçınılmaz olarak değişik bir karakter alıyor. Kapitalizmin egemenliği altında kent köye, köyü politik, ekonomik, ahlaki fizik bakımdan demoralize eden şeyleri

veriyordu. Ülkemizde kent köye bunların tam aksini kendiliğinden vermeye başlıyor. Fakat bütün bunlar kendiliğinden oluyor, halbuki bütün bunlar bu çalışmaya bilinç, plan ve sistem katarak güçlendirilebilir (ve yüz kez çoğaltılabilir).

Ancak bu sorunu incelediğimizde, bu soruyu ortaya atmak, görüşmek ve hayata geçirmek için birçok işçi birlikleri kurduğumuzda (fakat aym zamanda bunların bürokratlaşmasım bütün gücümüzle engelleyerek) ilerlemeye başlayacağız (ve kesinlikle yüz kez daha çabuk yerine getireceğiz).

2 Ocak 1923

EĞİTİM HALK KOMİSERLİĞİ'NDE ÇALIŞAN KOMÜNİSTLERE MK'NIN TALİMATLARI[135]

1) RKP programında politeknik eğitim bakımından özellikle (bkz. programın halk eğitimine ayrılmış 1. ve 8. paragrafları) saptanmış bulunan görüşlere koşulsuz bağlı olan Parti, genel ve politeknik eğitim için yaş sınırının onyediden onbeşe indirilmesini, bize Antant tarafından dayatılan savaşın baskısı altında ülkenin yoksulluğu ve sefaleti nedeniyle ortaya çıkmış geçici bir zorunlu önlem olarak değerlendirmek zorundadır.

Kişilerin mesleki eğitimlerinin 15 yaşlarından itibaren, "genel politeknik bilgilerle" "birleştirilmesi" (RKP programının sözü edilen bölümünde madde 8), bunun için en ufak bir olanak varsa, kesinlikle ve her yerde zorunludur.

2) Eğitim Halk Komiserliği'nin başlıca eksikliği pratiklik ve pratik düşüncenin yokluğu, pratik deneyimin dikkate alınması ve gözden

geçirilmesinde yetersizlik, bu deneyimin sonuçlarından sistematik olarak yararlanmada eksiklik, genel değerlendirmeler ve soyut şiarların ağır basmasıdır. Halk Komiserliği'nin ve Kurulun temel dikkati bu eksikliklerle mücadeleye yönelmelidir.

3) Genel olarak Eğitim Halk Komiserliği'nde, özel olarak da Mesleki Eğitim Ana Dairesi'nde merkezdeki çalışmaya uzmanları, yani teorik ve uzun yıllar süren pratik eğitime sahip pedagogları, aynı zamanda teknik (ve tarım) alanında mesleki eğitim görmüş insanları katma işi yanlış örgütlenmiştir.

Derhal bu tür çalışanların kaydedilmeleri, hizmet sürelerinin saptanması, çalışmalarının sonuçlarının incelenmesi ve bunların yerel ve özellikle de merkezi çalışmada sorumlu görevlere çekilmeleri örgütlenmelidir. Bu tür uzmanların raporu ve sürekli katılımı olmadan tek bir önemli önlem alınmamalıdır.

Elbette uzmanların katılımı iki koşul altında cereyan etmek zorundadır: birincisi komünist olmayan uzmanlar komünistlerin denetiminde çalışmalıdır. İkincisi, derslerin içeriği, genel eğitim konuları, felsefe, sendikalar bilimi ve komünist eğitim söz konusu olduğunda sadece komünistler tarafından saptanmalıdır.

4) En önemli okul tipleri programlar, ayrıca kurs, konferans, ders takriri, sohbetler için pratik egzersizler hazırlanmalı ve hem heyet, hem de Halk Komiserliğince onaylanmalıdır.

5) Standart çalışma okulları ve sonra özellikle Mesleki Eğitim Ana Dairesi, bütün uygun teknik ve tarım güçlerinin, bir ölçüde iyi donanımlı her fabrika ve tarımsal işletmeden (Sovyet çiftlikleri, tarımsal deneme istasyonları, iyi idare edilen çiftlikler ve benzerleri, elektrik santralleri vs.) yararlanılarak daha yaygın ölçüde ve sistemli olarak mesleki teknik ve politeknik eğitim çalışmasına çekilmesine daha büyük bir dikkat göstermelidir.

Politeknik eğitim için ekonomik girişim ve müesseselerden yarar-

lanmanın biçim ve tarzı, ilgili ekonomik organın onayıyla üretimin normal seyri bozulmayacak biçimde saptanmalıdır.

6) Çalışmanın kapsamı ve sonuçlarının saptanması ve gözden geçirilmesi için pratik, son derece kısa, fakat açık ve net rapor formları hazırlanmalıdır. Bu bakımdan Eğitim Halk Komiserliği'nde işlerin durumu son derece yetersizdir.

7) Ayrıca gazetelerin, broşürlerin, dergilerin ve kitapların gerek okullarda, gerekse de okullar dışında kütüphane ve okuma salonlarına dağıtımı son derece yetersizdir.

O nedenle gazete ve dergilere Sovyet memurlarının küçük bir kesimi tarafından el konulması ve işçi ve köylülere son derece az miktarda ulaşması söz konusu olabilmektedir. Bütün bunlar temelden yeniden örgütlenmelidir.

Şubat 1921

SOVYET CUMHURİYETİ'NDE PROLETER KADIN HAREKETİNİN GÖREVLERİ ÜZERİNE[136]

Moskova'da Partisiz Kadın İşçilerin IV. İl Konferansı'nda Konuşma

23 Eylül 1919

Yoldaşlar, kadın işçilerin konferansını selamlama olanağı bulduğum için sevinçliyim. Bugün emekçi kitle içinde elbette her kadın işçiyi ve her bilinçli insanı etkileyen konu ve sorunlara değinmeyeceğim. Bu yakıcı sorunlar şunlardır: Tahıl sorunu ve askeri durumumuz. Fakat bu konferansa ilişkin gazete haberlerinden öğrendiğim kadarıyla burada bu sorunlar yeterince ele alınmış bulunmaktadır —askeri durum Troçki yoldaş tarafından ve tahıl sorunu Yakovleva yoldaş tarafından—, o nedenle izninizle bu sorunlara değinmeyeceğim.

Ben, Sovyet Cumhuriyeti'nde proleter kadın hareketinin genel görevleri, gerek sosyalizme geçişle bağıntılı, gerekse de şimdi özellikle acil biçimde ön plana çıkaran görevler üzerine birkaç şey söylemek is-

tiyorum. Yoldaşlar, Sovyet iktidarı kadının konumu sorununu baştan itibaren ortaya atmıştır. Sosyalizme geçmekte olan her işçi devletinin ikili bir görevi olacağına inanıyorum. Bu görevin birinci kısmı nispeten basit ve kolaydır. Bu kadını erkek karşısında eşitsiz hukuksal durumda bırakan eski yasalarla ilgilidir.

Batı Avrupa'daki bütün özgürlük hareketleri çoktan bu yana, on yıllardan değil, yüzyıllardan bu yana bu eskimiş yasaların kaldırılması ve kadının erkekle yasal eşitliğinin sağlanması talebini ileri sürdüler, fakat Avrupa'nın demokratik devletlerinden hiçbiri, en ileri cumhuriyetler bile bu talepleri hayata geçirmeyi başaramadılar; çünkü kapitalizmin varlığını sürdürdüğü, toprakta özel mülkiyetin, fabrika ve tesislerin özel mülkiyetinin korunduğu, sermayenin iktidarının korunduğu yerlerde erkeklerin ayrıcalıkları kalmak zorundadır. Rusya'da kadının erkekle yasal eşitliği uygulanabilmiştir, çünkü burada 7 Kasım (25 Ekim) 1917'den bu yana işçilerin iktidarı kurulmuştur. Sovyet iktidarı baştan itibaren önüne, her türlü sömürüye düşman bir emekçi iktidarı olma görevini koymuştu. Sovyet iktidarı önüne emekçilerin toprak sahipleri ve kapitalistler tarafından sömürülme olanağını ortadan kaldırma, sermayenin egemenliğini yok etme görevini koymuştu. Sovyet iktidarı emekçilerin yaşamlarını, toprağın özel mülkiyeti olmadan, fabrika ve tesislerin özel mülkiyeti olmadan, dünyanın her yerinde, politik özgürlüğün tam olduğu durumlarda bile, en demokratik cumhuriyette bile emekçileri yoksulluğa ve ücret köleliğine düşürmüş ve kadına çifte kölelik getirmiş olan her türlü özel mülkiyet olmadan kurmaları için çaba sarfetmiştir.

Sovyet iktidarı, emekçilerin devlet iktidarı olarak hemen, daha kuruluşunun ilk aylarında kadınlarla ilgili yasalarında kesin bir devrim yapmıştır. Kadına ikincil bir konum sağlayan yasalardan Sovyetler Birliği'nde eser kalmamıştır. Kadım hukuksal olarak eşitsiz, hatta çoğu kez alçaltıcı duruma getirmek için özel olarak kadının güçsüz konumundan kaynaklanan yasaları, yani boşanma yasasını, evlilikdışı çocuklarla ilgili, kadının çocuğun babasına çocuğun bakımını üstlenmesi için dava açmasıyla ilgili yasaları kastediyorum.

Belirtmek gerekir ki, burjuva yasaları tam da bu alanda, en ileri ülkelerde bile, kadını hukuksal olarak eşitsiz hale getirmek ve aşağılamak için kadının güçsüz konumundan yararlanır ve tam da bu alanda Sovyet iktidarı eski, adaletsiz, emekçi kesimlerin temsilcileri için dayanılmaz olan yasaların tümünü kaldırmıştır. Ve artık hiç abartmadan büyük bir gururla Sovyetler Birliği dışında dünyanın hiçbir ülkesinde kadının tam eşit olmadığını, günlük yaşamda, aile yaşamında özellikle hissedilen aşağılanma konumuna düşmediğini söyleyebiliriz.

Bolşeviklere karşı düşmanca tutum içinde olan partilerle temasta bulunma olanağı bulmuşsanız ya da Kolçak ve Denikin'in işgal ettiği bölgelerde Rusça yayınlanan gazeteler elinize geçtiyse ya da bu gazetelerin düşüncelerini savunan insanlarla konuşursanız, bunlardan sık sık Sovyet iktidarının demokrasiyi ihlal ettiği suçlamasını duyarsınız.

Biz Sovyet iktidarı temsilcilerine, Bolşeviklere, komünistlere ve Sovyet iktidarı yandaşlarına sık sık demokrasiyi ihlal ettiğimiz suçlaması yapılıyor ve suçlamaya kanıt olarak Sovyet iktidarının Kurucu Meclis'i dağıtması gösteriliyor. Bu suçlamalara genel olarak şöyle yanıt veriyoruz: Toprakta özel mülkiyetin sürdüğü, insanların eşit olmadığı, sermayeye sahip olanın bey, diğerlerinin, onun yanında çalışanların ise ücretli köleler oldukları bir durumda ortaya çıkan demokrasi ve Kurucu Meclis'in bizim için hiç değeri yoktur. Bu demokrasi en ileri devletlerde bile sadece köleliği gizlemekteydi. Biz sosyalistler, emekçilerin ve ezilenlerin durumunu kolaylaştırdığı ölçüde demokrasiden yanayız. Sosyalizm önüne bütün dünyada insanın insan tarafından her türlü sömürüsüne karşı mücadele görevini koyar. Bizim için, sömürülenlere, hukuksal olarak eşitsiz bir konuma itilmiş olanlara hizmet eden bir demokrasinin gerçekten önemi vardır. Eğer emekçi olmayanlar seçme hakkından yoksun bırakılıyorlarsa bu insanlar arasında gerçek eşitlik demektir. Eğer bir insan çalışmıyorsa yemek de yemesin. Bu suçlamalara yanıt olarak şu ya da bu devlette demokrasinin nasıl gerçekleştirildiği sorusu sorulmalıdır diyoruz. Bütün demokratik cumhuriyetlerde eşitlik ilan edildiğini fakat burjuva yasalarda ve kadının

aile içindeki konumuyla ilgili, boşanmayla ilgili yasalarda adım başı kadının eşitsizliği ve aşağılanmasını görüyoruz ve bunun ezilenlere karşı demokrasinin ihlali olduğunu söylüyoruz. Sovyet iktidarı demokrasiyi, yasalarında kadının hukuksal eşitsiz konumunun izini bile bırakmayarak en ileri olanları da dahil bütün ülkelerden daha çok hayata geçirmiştir. Yineliyorum; hiçbir devlet, hiçbir demokratik yasa kadın için Sovyet iktidarının daha kuruluşunun ilk aylarında yaptıklarının yarısını bile yapmamıştır.

Elbette, tek başına yasalar yeterli değildir ve yasa çıkarmış olmakla kesinlikle yetinmiyoruz, tersine bizim açımızdan kadının eşitliği için gerekli olan her şeyi yaptık ve haklı olarak bundan gurur duyabiliriz. Artık Sovyet Rusya'da kadının konumu en ileri devletler açısından bile bir ideal olacak durumdadır. Fakat kendi kendimize bunun sadece bir başlangıç olduğunu söylüyoruz.

Ev işleriyle uğraştığı sürece kadının durumu sınırlılığını sürdürecektir. Kadının tam kurtuluşu ve erkekle tam eşitliği için ortak iktisat ve ayrıca kadının genel üretici çalışmaya katılması gerekir. Ancak bundan sonra kadın erkekle aynı konumda bulunacaktır.

Elbette burada söz konusu olan kadının emek üretkenliğinde, çalışma hacminde, çalışma süresinde, çalışma koşullarında eşit duruma getirilmesi değildir, söz konusu olan ekonomik durumu nedeniyle erkekten farklı olarak ezilmemesidir. Hepiniz, kadının bu fiili ezilmesinin tam eşitlik durumunda bile varlığını sürdürdüğünü, çünkü bütün ev idaresinin yükünün onun omuzlarında bulunduğunu biliyorsunuz. Ev işleri çoğu durumda kadının yaptığı en verimsiz, en barbarca ve zor iştir. Bu iş hiçbir içeriği olmayan, kadını herhangi bir biçimde geliştirmeyen olağanüstü önemsiz bir iştir.

Sosyalist ideali izleyerek sosyalizmin tam olarak gerçekleşmesini mücadele ederek sağlayacağız ve burada kadın için çok büyük bir çalışma alanı açılıyor. Şimdi ciddiyetle sosyalist inşa için toprağın temizlenmesini hazırlıyoruz, fakat sosyalist toplumun kuruluşu ancak, kadı-

nın tam eşitliğini sağlamamızdan sonra, bu önemsiz, köreltici, verimsiz çalışmadan kurtulan kadınla birlikte yeni çalışmaya giriştiğimizde başlayacaktır. Bu uzun yılları alacak bir çalışmadır. Bu çalışma hızlı sonuçlar üretmez ve parlak bir izlenim de yaratmaz.

Kadını ev işlerinden kurtaracak müesseseler, aşevleri, kreşler kuruyoruz. Ve bütün bu müesseselerin kuruluşu çalışması esas olarak kadına düşüyor. Şu an Rusya'da kadının bu ev köleliği durumundan kurtulmasına yardım edebilecek bu tür kuruluşların sayısının son derece az olduğu söylenmelidir. Bu kuruluşların sayısı yok denecek kadar az ve Sovyet Cumhuriyeti'nin şu an içinde bulunduğu koşullar —burada yoldaşların ayrıntısıyla söz ettikleri gerek askeri, gerekse de gıda maddesi koşulları— bu çalışmada bize engel olmaktadır. Buna rağmen, kadını ev köleliği durumundan kurtaracak bu kuruluşların, en küçük olanağın bulunduğu her yerde kurulduğu söylenmelidir. İşçilerin kurtuluşunun işçilerin kendi eseri olacağını söylüyoruz; ve aynı şekilde kadın işçilerin kurtuluşu da kadın işçilerin eseri olmalıdır. Bizzat kadın işçiler bu tür kuruluşların gelişmesi için uğraşmalıdır ve kadının bu faaliyeti onun kapitalist toplumdaki eski konumunun tamamen değişmesine yol açacaktır.

Eski kapitalist toplumda politikayla uğraşmak için özel bir hazırlık gerekliydi ve o nedenle kadının politikaya katılımı en ileri, en özgür kapitalist ülkelerde bile yok denecek kadar azdı. Bizim görevimiz politikayı her emekçi kadın için ulaşılabilir kılmaktır. Toprağın ve fabrikaların özel mülkiyetinin kaldırıldığı ve toprak sahipleriyle kapitalistlerin iktidarının yıkıldığı anla birlikte, politikanın görevleri emekçi kitle ve emekçi kadın için basit, açık ve herkes için kesinlikle ulaşılabilir olmuştur. Kapitalist toplumda kadın yasal haklardan öyle yoksun bir konumdadır ki, politikaya katılımı erkeğe kıyasla yok denecek kadar azdır. Bu durumun değişmesi için emekçilerin iktidarı almaları zorunludur, ancak o zaman politikanın esas görevlerini bizzat emekçilerin kaderiyle doğrudan ilgili olan şeyler oluşturacaktır.

Ve burada kadın işçilerin, sadece Partili kadın yoldaşların ve bilinçli kadın işçilerin değil, aynı zamanda partisizlerin ve en az bilinçli olanların katılımı gerekmektedir. Sovyet iktidarı burada kadın işçilerin önüne yeni bir faaliyet alanı açmaktadır.

Sovyet Rusya'ya karşı savaşan düşman güçlere karşı mücadelede işimiz çok zordu. Gerek emekçilerin iktidarını savaşla istila eden güçlere karşı askeri alanda, gerekse de spekülatörlere karşı gıda maddesi temin etme alanında zorlu bir mücadele vermemiz gerekiyordu, çünkü bütün çalışmalarıyla bize yardıma koşan insanların sayısı, emekçilerin sayısı yeterince büyük değildir. Ve burada Sovyet iktidarı için partisiz kadın işçilerin geniş kitlesinin yardımından daha değerli bir şey olamaz. Onlar eski burjuva toplumda politik faaliyet için karmaşık bir hazırlığın gerekli olduğunu ve bunun kadın için ulaşılmaz olduğunu bilebilirler. Ne var ki Sovyet Cumhuriyeti'nin politik faaliyeti, esas görev olarak önüne toprak sahiplerine, kapitalistlere karşı mücadeleyi, sömürünün ortadan kaldırılması için mücadeleyi koyuyor ve o nedenle Sovyet Cumhuriyeti'nde kadın işçiler için bir politik faaliyet açılmıştır, ki bu kadının örgütsel becerisiyle erkeğe yardım etmesidir.

Bizim sadece milyon ölçüsünde örgütsel çalışmaya ihtiyacımız yok; bizim, kadınlara da çalışma olanağı sağlayan örgütsel küçük işlere de ihtiyacımız var. Kadın, orduya yardım, ordu içinde ajitasyon söz konusu olduğunda askeri koşullar altında da çalışabilir. Kızıl Ordu'nun kendisiyle ilgilenildiğini, kendisiyle uğraşıldığını görebilmesi için kadının bütün bunlara aktif olarak katılması gerekir. Kadın gıda maddesi temin etme çalışması da yapabilir — ürünlerin bölüştürülmesi, kitlesel beslenmenin iyileştirilmesi, şimdi Petrograd'da geniş biçimde hayata geçirilen aşevleri kurulması işinde çalışabilir.

Kadın işçilerin faaliyetinin gerçekten örgütsel işlev kazandığı alanlar bunlardır. Büyük deneme işletmeleri örgütlenmesi ve bu işin ülkemizde tek tek kişilerin elinde kalmaması için bunların denetlenmesinin örgütlenmesine katılması da gerekir. Çok sayıda emekçi kadının katılımı olmadan bu işi uygulamak olanaklı değildir. Ve kadın işçi

ürünlerin bölüşümü ve ürünlerin kolayca elde edilebilmesini denetleme anlamında bu işe girişebilecek durumdadır kesinlikle. Bu görevi partisiz kadın işçiler kesinlikle yerine getirebilirler, bununla birlikte bu görevin yerine getirilmesi sosyalist toplumun sağlamlaşması için her şeyden daha fazla katkı sağlayacaktır.

Sovyet iktidarı toprakta özel mülkiyeti tamamen, fabrika ve tesislerde özel mülkiyeti ise neredeyse tamamen kaldırdıktan sonra, bütün emekçilerin, sadece parti üyelerinin değil, partisizlerin de, sadece erkeklerin değil, kadınların da bu ekonomik inşaya katılmaları için çaba sarfetmektedir. Sovyet iktidarının başlattığı bu eser ancak bütün Rusya'da yüzlerce kadının yerine milyonlarca ve milyonlarca kadın bu işe katılırsa ilerletilebilir. Ancak bundan sonra, bundan eminiz, sosyalist inşa güvencede olacaktır. Ancak bundan sonra emekçiler toprak sahipleri ve kapitalistler olmadan da yaşayabileceklerini, ekonomiyi yönetebileceklerini kanıtlayabileceklerdir. Ancak bundan sonra Rusya'da sosyalist inşa ayakları üzerinde öyle sağlam duracaktır ki ne diğer ülkelerdeki dış düşmanlar ne de Rusya'daki düşmanlar Sovyet Cumhuriyeti için tehlikeli olabilecektir.

ULUSLARARASI KADINLAR KONGRESİ[136]

Bolşevizmde ve Rus Ekim Devrimi'nde esas olan, temel olan, kapitalizm koşullarında en fazla ezilmiş olanların politikaya çekilmesidir. Bunlar kapitalistler tarafından ezilmiş, aldatılmış, yağmalanmışlardı; monarşilerde olduğu gibi burjuva demokratik cumhuriyetlerde de bu böyleydi. Toprağın, fabrikaların ve tesislerin özel mülkiyeti korundukça bu baskı, bu aldatmaca, halkın emeğinin kapitalistler tarafından bu yağmalanması kaçınılmazdı.

Bolşevizmin özü, Sovyet iktidarının özü, burjuva demokrasisinin yalancılığını, ikiyüzlülüğünü açığa çıkarmasında, toprağın, fabrika ve tesislerin özel mülkiyetini kaldırmasında, tüm devlet iktidarını emekçi ve sömürülen kitlelerin elinde toplamasında yatmaktadır. Onlar, bizzat bu kitleler, politikayı, yani yeni toplumu kurma işini kendi ellerine alıyorlar. Bu zor bir iştir, kitleler kapitalizm tarafından korkutulmuş ve ezilmiştir, fakat ücretli kölelikten, kapitalist kölelikten başka bir kurtuluş yolu yoktur, olamaz.

Fakat kadınları politikaya çekmeden kitleleri politikaya çekmek olanaksızdır. Zira insan türünün yarısını oluşturan kadınlar kapitalizm altında iki kat ezilmişlerdir. Kadın işçiler ve kadın köylüler sermaye

tarafından ezilirler ve bunun da ötesinde en demokratik burjuva cumhuriyette bile birincisi yasal eşitlikten yoksun kalırlar, çünkü yasa onlara erkekle eşitlik tanımaz; ikincisi —ve asıl önemlisi budur— "ev köleliği" içinde kalırlar, "ev köleleri" olarak kalırlar, çünkü en küçük, en kaba, en zor, insanı en fazla körelten mutfak ve genel olarak ev ve ailenin yalıtılmış işleri altında ezilirler.

Bolşevik devrim, Sovyet devrimi kadınların ezilmesi ve eşitsizliğinin köklerini, dünyada hiçbir partinin, hiçbir devrimin cesaret edemediği kadar kökten koparıp atmıştır. Ülkemizde, Sovyet Rusya'da kadınla erkeğin yasalar önünde eşitsizliğinden iz bile kalmamıştır. Evlilik ve aile hukukunda özellikle aşağılık, adi ve iki yüzlü eşitsizlik, çocukla ilgili eşitsizlik Sovyet iktidarı tarafından tamamen kaldırılmıştır.

Bu, kadının kurtuluşu için atılmış ilk adımdır. Ne var ki en demokratik cumhuriyet de dahil hiçbir burjuva cumhuriyeti bu ilk adımı bile atmaya cesaret edememiştir. "Kutsal özel mülkiyet" korkusuyla bunu yapamamışlardır.

İkinci ve en önemli adım toprağın, fabrika ve tesislerin özel mülkiyetinin kaldırılmasıdır. Kadının tam ve gerçek kurtuluşu için, küçük bireysel ev idaresinden, toplumsallaşmış büyük ev idaresine geçiş sayesinde "ev köleliği"nden kurtuluşu için yol ancak ve ancak böyle açılabilmiştir.

Bu geçiş zordur, zira burada son derece derin köklere sahip, alışılmış, katılaşmış, kemikleşmiş bir "düzen" söz konusudur (gerçekte "düzen" değil, çirkinlik ve barbarlık). Ne var ki bu geçiş başlamıştır, işe girişilmiştir, yeni yola girmiş bulunuyoruz.

Ve Uluslararası Kadınlar Kongresi'nde dünyanın bütün ülkelerinde kadın işçilerin yaptıkları sayısız toplantılarda çok zor ve ağır olan, fakat büyük, dünyaca büyük ve gerçekten kurtuluş işine başlamış bulunan Sovyet Rusya'ya selam gönderiliyor. Azgın, çoğu kez vahşi burjuva gericiliği karşısında ümitsizliğe kapılmama yönünde cesur talepler

duyuluyor. Bir burjuva ülkesi ne kadar "özgür" ya da "demokratik"se kapitalist çete işçilerin devrimine karşı o kadar azgın ve kudurgan oluyor; Kuzey Amerika Birleşik Devletleri demokratik cumhuriyeti buna bir örnektir. Ne var ki işçi kitlesi artık uyanmıştır. Emperyalist savaş Avrupa'daki, geri Asya'daki ve Amerika'daki uyuyan, yarı mahmur, uyuşuk kitleleri kesin olarak uyandırdı.

Dünyanın her yerinde buzlar kırılmış bulunuyor.

Halkların emperyalizmin boyunduruğundan kurtuluşu, erkek ve kadın işçilerin sermayenin boyunduruğundan kurtuluşu durdurulamaz biçimde ilerliyor. Onlarca, yüzlerce milyon erkek ve kadın işçi, erkek ve kadın köylü bu kurtuluşu ileriye taşıyor. O nedenle emeğin sermayenin boyunduruğundan kurtuluşu bütün dünyada muzaffer olacaktır.

4 Mart 1921

GAZETELERİMİZİN NİTELİĞİ ÜZERİNE[137]

Eski konular üzerine politik ajitasyona fazla, çok fazla yer ayrılıyor — politik laf kalabalığı. Buna karşılık yeni yaşamın inşasına çok az yer veriliyor, bu bakımdan gerçekler, her zaman yeni gerçekler.

Menşeviklerin, burjuvazinin uşaklarının alçakça ihaneti gibi, sermayenin kutsal haklarının yeniden kurulması için İngiliz-Japon istilası* gibi, Amerikalı milyarderlerin Almanya'ya karşı diş gıcırdatmaları vs. vs. gibi son derece basit, herkesin bildiği, açık, kitlelerin büyük ölçüde kavradığı olaylar, 200-400 satırla anlatılacak yerde neden 10-20 satırda geçilmiyor? Bunlar üzerine konuşulmalı, bu alanda her yeni olgu not edilmeli, ama makale yazmanın, değerlendirmeleri yinelemenin gereği yok, daha çok birkaç satırla, "telgraf üslubu"yla, eski, bilinen, çoktan değerlendirilmiş politikanın yeni tezahürleri açığa çıkarılmalı.

Burjuva basın "o eski günlerde" "kutsal olan"a —özel fabrikalardaki, özel işletmelerdeki iç duruma— hiçbir zaman değinmiyordu. Bu gelenek burjuvazinin çıkarlarına uygundu. Bunu radikal biçimde kır-

---

* *İngiltere ve Japonya'nın Sovyet Cumhuriyetlerine karşı içsavaşa katılması kastedilmektedir.* ***—Alm. Red.***

malıyız. Bunu ***kırmadık.*** Ülkemizde gazete tipleri henüz kapitalizmden sosyalizme geçen bir toplumda olması gerektiği gibi değişmiş ***değildir.***

Daha az politika. Politika tamamen "aydınlatılmış" ve iki kampa indirgenmiştir: Ayaklanmış proletaryanın kampı ve bir avuç kapitalist köle sahibinin kampı (Menşevikler de dahil bütün sürüleriyle birlikte). Bu politika üzerine, tekrar ediyorum son derece kısa konuşulabilir ve konuşulmalıdır.

Daha çok ekonomi. Fakat "genel" tartışmalar, bilgi sahibi kişilerin araştırmaları anlamında değil, aydın planları ve benzeri gevezelikler anlamında değil, ki maalesef çoğu kez gevezelikten başka bir şey değildir. Hayır, derlemek anlamında, yeni yaşamın gerçek inşasının gerçeklerini ***titizlikle gözden geçirme*** ve araştırma anlamında ekonomiye ihtiyacımız var. Büyük fabrikaların, tarım komünlerinin, Yoksul Köylü Komiteleri'nin, yerel Ekonomi Konseyleri'nin ***yeni ekonominin*** inşasında kaydettikleri ***gerçek*** başarıları var mıdır? Nedir bu başarılar? Bunlar kanıtlandı mı? Burada söz konusu olan hayaller kurma, yüksekten atma, aydın vaatleri ("harekete geçirilecek", "plan yapıldı", "güçleri harekete geçiriyoruz", "artık güvence veriyoruz", "hiç kuşkusuz bir iyileşme var" gibi "bizim" çok iyi becerdiğimiz şarlatanlıklar) değil mi? Başarılar nasıl elde edilebildi? Nasıl daha geniş kapsamda elde edilebilirler?

Ulusallaştırmadan sonra bir düzensizlik, çürümüşlük, pislik, külhanbeylik, asalaklık örneği olarak kalmış olan geri fabrikaların kara listesi nerede bulunabilir? Böyle bir liste yok. Fakat böyle fabrikalar ***var.*** Bu "kapitalist geleneklerin koruyucuları"na karşı ***savaş*** yürütmezsek görevimizi yerine getiremeyiz. Bu tür fabrikalara suskunlukla göz yumduğumuz sürece komünist değil pısırık oluruz. Sınıf mücadelesini gazetelerde burjuvazinin yürüttüğü gibi yürütmeyi beceremiyoruz. Burjuvazinin basında ***kendi*** sınıf düşmanlarına karşı nasıl ***kışkırtmalar*** yaptığını, onlarla nasıl alay ettiğini, onları nasıl aşağıladığını, onlara karşı nasıl sert çıktığını düşünün. Ya biz? Kapitalizmden sosya-

lizme geçiş döneminde sınıf mücadelesi, işçi ***sınıfının*** çıkarlarının, kapitalizmin geleneklerine (alışkanlıklarına) inatla bağlı kalan ve Sovyet devletine karşı eskiden devlete karşı davrandıkları gibi davranan bir avuç, bir grup, bir kesim işçiye karşı korunmasından ibaret değil midir? "Ona" mümkün olduğunca az ve mümkün olduğunca kötü işler vermek ve "ondan" mümkün olduğunca çok koparmak. Örneğin Sovyet basımevlerindeki dizgi işçileri arasında, Sormova İşletmeleri ve Putilov İşletmeleri işçileri arasında bu tür alçaklar az mı? Bunlardan kaçını ele geçirdik, kaçını açığa çıkardık, kaçını teşhir ettik?

Basın bu konuda susuyor. Konuya ilişkin birşeyler yazdığında da ***devrimci*** bir ***basın*** gibi değil, eylemleriyle kapitalist alışkanlıklara bağlı kalmış kapitalistlerin ve asalakların direnişinin acımasızca kırılacağını kanıtlayan bir sınıfın ***diktatörlüğünün*** aracı gibi değil, "resmi", bürokratik bir biçimde yazıyor.

Savaşla ilgili de aynı şey söz konusu. Korkak ve uyuşuk birlik komutanlarına karşı ajitasyon yapıyor muyuz? Hiçbir işe yaramayan alayları tüm Rusya önünde teşhir ettik mi? İşte yaramazlık, ihmalkârlık, işlere geç el atma nedeniyle ordudan büyük bir gürültüyle atılmak zorunda kalınan kötü örnekleri yeterince "yakaladık" mı? Kötülüğün ***somut*** taşıyıcılarına ***karşı*** uygun, acımasız, gerçekten devrimci ***savaş*** yürütmüyoruz. ***Kitleleri*** canlı, somut örneklerle ve hayatın bütün alanlarından örneklerle yeterli ***eğitmiyoruz*** — oysa bu kapitalizmden komünizme geçiş döneminde basının temel görevidir. Yeni bir şeylerin en fazla kurulduğu, en büyük dikkatin, en fazla aleniyetin, açık eleştirinin, işe yaramaz olana karşı en fazla kışkırtmanın, iyi örneklerden ders alma talebinin en fazla gerektiği fabrikalar, kırsal alan, alaylardaki ***günlük yaşama*** çok az dikkat gösteriyoruz.

Daha az politik gevezelik. Daha az aydın atıp tutmacılığı. Hayata daha fazla yakınlaşma. İşçi ve köylü kitlenin günlük çalışması içinde ***gerçekten*** nasıl ***yeni bir şey*** kurduğuna daha fazla dikkat. Bu yeninin ne ölçüde ***komünist*** olduğunu daha fazla denetleme.

Eylül 1918

EKLER

NOTLAR*

[1] 1920 Aralık sonunda yapılan ve "Üretimde Sendikaların Rolü Üzerine" adlı derlemede yayınlanan *"**Sendikalar, Mevcut Durum ve Troçki Yoldaşın Hataları Üzerine**"* adlı konuşma, Ocak 1921'de yazılan ve hemen 21 Ocak 1921 tarihli "Pravda" No. 13'te yayınlanan *"**Parti Krizi**"* adlı makale ve yine Ocak 1921'de yazılan ve yayınlanan *"**Bir Kez Daha Sendikalar, Mevcut Durum ve Troçki ve Buharin Yoldaşların Hataları Üzerine**"* adlı broşür, Parti içinde sendikalar üzerine yapılan tartışmayla ilgilidir. Bu tartışma 1920 Aralık sonunda geniş bir kapsama ulaşmış ve ancak Mart 1921'de X. Parti Kongresi'nde sona ermiştir. 24 Aralık'ta "Sendika Hareketi Fonksiyonerlerinin VIII. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi Delegeleriyle Birlikte" ilk büyük tartışma toplantısı yapıldı. Bu toplantıda tartışmanın asli faili Troçki ile Tomski yoldaş (o zamanlar Leninist görüşü savunuyordu) konuştular. Sendika sorunu 30 Aralık'ta VIII. Sovyet Kongresi fraksiyonunda ele alındı. Bu toplantı tartışmanın seyri bakımından özellikle önemliydi. Bu toplantıda Lenin sendika tartışmasında ortaya atılan bütün esas meseleleri aydınlattığı ve daha sonra tartışmanın sonraki seyri nedeniyle "Bir Kez Daha Sendikalar, Mevcut Durum ve Troçki ve Buharin Yoldaşların Hataları Üzerine" adlı broşürle tamamlanan bu konuşmayı yaptı.

Parti içinde sendika tartışması zemininde şiddetli bir fraksiyon mücadelesi başgöstermiş ve Lenin'in sorunu "Parti Krizi" başlığı altında bir makalede ortaya koymasına neden olmuştur.

---

* *Notlar, Seçme Eserlerin 1934'te yayınlanan, Marx-Engels-Lenin Enstitüsü tarafından temin edilen Rusça baskısından çevrilmiş olup, Enstitünün yeni baskı için öngördüğü değişiklikler dikkate alınmıştır.*

Bu Parti krizinin temel nedenleri, o zamanlar ülkeyi etkisi altına alan ekonomik ve politik krizde aranmalıdır.

1920 sonlarına doğru emperyalist savaş ve içsavaşın neden olduğu ekonomik çöküntü korkunç bir boyut kazandı. Sayıma tabi sanayinin (yani 16 işçiden fazla işçi çalıştıran fabrikaların) üretimi 1920 yılında 1913 yılına göre yüzde 18'e düştü. Özellikle metal sanayiinin üretimi çok geriledi; öyle ki 1920 yılında ham demir üretimi 1913 yılındaki ham demir üretiminin yüzde 2,4'ünü oluşturuyordu. 1913 yılıyla karşılaştırıldığında tarım üretimi yarıdan fazla geriledi ve ancak kırsal kesimin sınırlı gereksinimini ucu ucuna karşılayabildi. 1920 yılında ulusal gelir toplamı savaş öncesi seviyenin yaklaşık yüzde kırkı kadardı. En büyük düşüş sosyalist büyük sanayinin üretimindeydi. Böylece küçük sanayinin payı önemli ölçüde yükseldi (ki bu sanayinin yüzde 75-78'i özel mülkiyette, ağırlıkla ev sanayicilerinin ve zanaatçıların elinde bulunuyordu). Büyük sanayide emek üretkenliği savaş öncesindeki düzeyin yüzde 39'una düşmüştü. Kentle kır arasındaki ekonomik ilişkiler çok zayıflamıştı.

Üretici güçlerdeki bu düşüşün ana nedeni emperyalist savaş ve içsavaştı. Parti'nin içsavaşta zaferi güvence altına almak için zorunlu olarak hayata geçirmek zorunda kaldığı Savaş Komünizmi ülkenin üretici güçlerini geliştirmeye katkı yapmadı. Yiyecek maddelerinin zoralımı köylülerin çiftliklerini geliştirmeye duyduğu ilgiyi yok etmişti. Proleter devlet köyden gıda maddesi, yem alıyor, fakat bunun karşılığında köylü çiftliği neredeyse sadece cephe için çalışmakta olan kent sanayisinden çok az şey alıyordu.

"Tarımın merkez figürü" haline gelmiş olan orta köylü, askeri bakımdan toprak sahipleri ve kapitalistlerin yeniden iktidara gelme tehlikesi var olduğu sürece Savaş Komünizmi politikasıyla uzlaştı. İçsavaş proletarya ve *yoksul köylülüğün Beyaz Muhafız* karşı-devrime ve emperyalist müdahaleye karşı askeri-politik ittifakını iyice sağlamlaştırdı. Fakat içsavaşın sona ermesiyle birlikte durum tamamen değişti. Köylü kitlelerin hoşnutsuzluğu Kulaklar ve Beyaz Muhafızlarca kullanıldı ve ifadesini 1920-1921 sonbahar ve kışında bir dizi ayaklanmada buldu. İşçi sınıfıyla orta köylülük arasındaki ilişkide bir kriz meydana geldi, bu ikisi arasındaki ittifak tehlikedeydi.

Orta köylülüğün hoşnutsuzluğu işçi sınıfının önemli kesimlerine de sıçradı. İşçi sınıfı güçleri sanayinin durumu nedeniyle güçten düşmüş-

tü. Maddi yaşam seviyeleri son derece düşüktü. Sanayinin daralması sonucunda önemli ölçüde işçi kitlesi köye göçmüş ve deklase olmuştu. Sanayinin daralması, ücretlerin düşmesi, genel ekonomik çöküntü karşısında işçiler bir dizi fabrikada, öngörülen fabrika üretimi yerine, pazarda satılabilecek, gıda maddesiyle değiştirilebilecek "çakmak" gibi ürünler üretiyorlardı. Bütün bunlar, küçük-burjuva unsurun işçi kitlesi üzerindeki etkisinin güçlenmesine ve Menşeviklerle Sosyal-Devrimcilerin karşı-devrimci partilerinin faaliyetinin artmasına neden oldu. Ve gündemde son derece zor bir geçiş olan savaştan barışa geçiş vardı; ve bu zorluk, sayısı milyonları bulan ordunun iktisat ve ulaşımın çöktüğü koşullarda demobilize edilmesiyle bağıntılıydı.

Bunlar, Yeni Ekonomik Politika'ya geçiş öncesi dönemde ülkedeki ekonomik ve politik krizin temel belirtileriydi. Lenin bu dönemi "geçiş döneminde geçiş dönemi" olarak niteledi. Kapitalizmle sosyalizm arasındaki uzun geçiş dönemi içinde bir dizi geçiş dönemi vardır. Bu zincirin bir halkasını da, Parti'yi, ülkedeki ekonomik ve politik krizle bağıntılı olarak bir dizi önemli sorunla karşı karşıya bırakan Yeni Ekonomik Politika'ya geçiş oluşturuyordu. Bu sorunlar şunlardı: Parti'nin kitleleri sevk ve idare etmesinde hangi yöntemler kullanılmalı, Parti'nin, Parti'yle sendikalarda örgütlü işçi sınıfı arasındaki ilişkinin örgütsel bakımdan değiştirilmesi, bu sendikaların görevleri ve faaliyetleri, işçi sınıfının Sovyetlerle ilişkisi ve o zamanki anın merkezi sorunu olarak, savaş cephesinden iktisat cephesine geçişin yeni koşulları altında proletaryayla köylülüğün ilişkisi. "Proletaryanın köylülükle ilişkisi değişiyor, demişti Lenin sendikalar üzerine tartışma sırasında. Nasıl değişiyor? Bunu dikkatlice değerlendirmek gerekir."

Bütün bu sorunlar sendikalar üzerine tartışmada ve daha sonra X. Parti Kongresi seçimlerinde Parti içi mücadelede ve bizzat Parti Kongresi'nde ifade edildi. Ülkede ayaklanan ve bazı işçi sınıfı kesimlerini peşinden sürükleyen küçük-burjuva anarşisi, o zamanki durumun problemlerini bu anarşinin doğrudan baskısı altına koyan ve bu baskının altında çözümleyen ve Parti'nin Leninist çizgisinden Menşeviklik taslayan Troçkizmin (Troçki, Buharin'in "tampon" grubu), anarko-sendikalizmin ("İşçi Muhalefeti") ve küçük-burjuva demokratizmin ("Demokratik Merkeziyetçilik" grubu) "sol" konumlarına düşen Parti içindeki muhalif akım ve grupların artmasını sağladı. Sendikalar tartışmasında sekiz platform kuruldu. Leninist platformun ("Onlar Platformu")

karşısına çıkarılan platformlar arasında "tampon" varyasyonuyla birlikte Troçkist platform ve "İşçi Muhalefeti" platformu en önemlileriydi.

Troçkist platform *(bkz. elinizdeki ciltte Not 2)* aslında planlanmış olan Yeni Ekonomik Politikaya geçişe karşı direnişi ifade ediyor; Savaş Komünizmi yöntemlerinin gerek ekonomik politikada, gerekse de kitlelerin yönetilmesinde muhafaza edilmesini istiyordu.

Lenin, içsavaşın sona erdirilmesiyle bağıntılı olarak kitlelerin yönetilmesinde yeni yöntemlere geçişi, emir vermekten vazgeçilmesini savunur ve sendikaları "komünizm okulu" olarak değerlendirirken, Troçki sendikaları devletleştirmeyi, onları iyice "sarsmayı", "sıkıştırmayı" öneriyordu. Zor yöntemi, "askeri saldırı" — Troçki'nin önerdiği kitleleri yönetme sisteminin özü buydu.

Stalin yoldaş 19 Ocak 1921 tarihli "Pravda"da Troçki'nin ilkesel hatalarını ortaya çıkaran bir yazı yazdı: "Görüş ayrılıklarımız, işçi sınıfı içinde çalışma disiplininin güçlendirilmesi için ***araçlar,*** sanayinin yeniden kurulmasına çekilecek işçi kitlelerine yaklaşım ***yöntemleri,*** bugünkü güçsüz sendikaların güçlü sendikalara, sanayimize yeniden hayat kazandıracak gerçek sanayi birliklerine dönüşmesinin ***yolları*** sorunları alanında bulunuyor. İki yöntem vardır: ***zor*** yöntemi (askeri yöntem) ve ***ikna*** yöntemi (sendikal yöntem)..." "Troçki yoldaşın hatası, orduyla işçi sınıfı arasındaki farkı küçümsemesi, askeri örgütlerle sendikalar arasında fark gözetmemesi, —herhalde atalet momenti yasasına göre— ordudaki askeri yöntemleri sendikalara, işçi sınıfına aktarmasıdır."

Troçki'nin platformunun aksine ***"İşçi Muhalefeti"*** *(bkz. elinizdeki ciltte Not 17)* platformu, sendikaları devletin iktisat organlarının yedeğine vermeyi değil, ***iktisat organlarını sendikalara tabi kılmayı,*** onları sendikaların yedeği haline getirmeyi öneriyordu. "İşçi Muhalefeti" ekonominin yönetimini sendikalara devretmeyi öneriyor ve bir "üreticiler kongresi" talep ediyordu, böylece ***Parti ve Sovyetler ekonominin yönetiminden*** fiilen uzak tutulacaklardı. Aynı zamanda "İşçi Muhalefeti" Parti'nin sendikaları yönetme hakkını reddediyordu. Burada da kitleleri yönetmede yeni yöntemlere geçişe karşı direniş, planlanmış olan Yeni Ekonomik Politika'ya geçişe karşı direniş fiili olarak ifade ediliyordu.

Buharin'in "tampon" grubu *(elinizdeki ciltte Not 7)* her üç platformu eklektik olarak birleştirmeye çalışıyordu, fakat Troçki'nin platformunu esas almıştı.

Tartışmanın nasıl geliştiği ve Parti'nin Lenin'in yönetimi altında bu son derece zor anda Savaş Komünizmi'nden Yeni Ekonomik Politika'ya geçiş amacıyla küçük-burjuva yalpalamalara karşı saflarında Bolşevik birlik için nasıl mücadele ettiği Lenin'in "Parti Krizi" adlı makalesinde ve sendikalar üzerine konuşma ve broşüründe ayrıntısıyla anlatılmaktadır. Parti Lenin'in önderliği altında X. Parti Kongresi'nde krizi kesin olarak aşmış ve küçük-burjuva muhalif gruplaşmaların neden olduğu "ateş"in sarstığı Parti iyileşmiştir. Bu gruplaşmalara karşı mücadelede Lenin'in önderliği, özellikle sendika tartışmasına müdahalesi ve bununla bağıntılı konuşma ve broşürleri bu konuda tayin edici bir rol oynamışlardır. Bunlar aynı zamanda Parti'yi ve işçi sınıfım, Lenin'in önderliği altında X. Kongre'de gerçekleştirilen ***Yeni Ekonomik Politika'ya geçişe*** hazırlamışlardır. Lenin sendikalar tartışmasındaki sorunları, bu dönüşümün olağanüstü zor momentinin gerektirdiği ilkesel seviyeye çıkarmış ve bu değişikliğin esas yönünü tanımlamıştır. Lenin'in konuşma ve yazıları işçi sınıfının en önemli kitle örgütünün, yani sendikaların ve Yeni Ekonomik Politika temelinde sosyalist inşanın koşulları altında bu örgütlerin çalışma esaslarını saptar; bu ***esaslar*** Komünist Partisi için yön verici olmuştur ve halen de öyledir. Öyle ki özellikle sendikaların faaliyeti üzerine ***Parti kongrelerinin bundan sonraki bütün talimatları*** her zaman Lenin'in burada yayınlanmış olan ve sendika tartışmasıyla bağıntılı çalışmalarında verilen direktiflere dayanmıştır. Bu esasların sendikalarla ilgili doğrudan geliştirilmesi XI. Parti Kongresi'nde Lenin'in kaleme aldığı ve bu Parti Kongresi tarafından kabul edilen "Yeni Ekonomik Politika Koşulları Altında Sendikaların Rolü ve Görevleri Üzerine" başlıklı karardır *(Bütün Eserler, Cilt XXVII)*. (s. 27, 52, 64)

[2] Troçki'nin 25 Aralık 1920'de yayınlanan "Sendikaların Rolü ve Görevleri Üzerine" adlı broşürü Troçkist platformun temel tezlerini ayrıntılı biçimde geliştiriyordu.

8 Kasım'da Troçki Merkez Komitesi Plenumu'nda "Sendikalar ve Bundan Sonraki Rolleri" başlıklı "ilk tez taslağı"nı sundu.

Bu belgelerde Troçki'nin sendikaların görevleri sorununa yaklaşım biçimi bile tamamen yanlış ve anti-Marksistti. Lenin, sendikalar sorununa ülkedeki politik ve ekonomik durumla bütünüyle bağıntılı olarak çözüm getiriyordu. Buna karşılık Troçki sendikalar sorununu bu durumdan bağımsız değerlendiriyordu. Troçki sendikaların "özel", "sadece onlara özgü", "derin", "son derece ağır" bir kriz içinde olduklarını saptamıştı.

Troçki esas olanı, yani işçi sınıfıyla köylülük arasındaki ilişkideki krizi görmüyordu. Krizin nedenlerini sadece sendikaların çalışma koşullarında arıyordu. Troçki'nin "özel ve tamamen sendika krizine ilişkin iddialarında, diyor Lenin, özde ilkesel bir yanlışlık var." "Eğer bir krizden sözedilmek isteniyorsa, diye devam ediyor Lenin, bu ancak politik durumun tahlilinden sonra yapılabilir."

Troçki sendikalar sorununu "politik durum"la ilişkilendirme konusunda son derece başarısızdı.

Troçki, ikisi arasındaki karşılıklı ilişkiyi kavramadan ***politikayla ekonomiyi karşı karşıya koyuyordu.*** Politikayla ekonominin Troçki ve Buharin yoldaş tarafından karşı karşıya konması üzerine Lenin şöyle der: "Politika zorunlu olarak iktisada karşı önceliğe sahip olmalıdır. Meseleleri başka türlü değerlendirmek, Marksizmin ABC'sini unutmak demektir... Meseleye doğru politik bir yaklaşım olmadan söz konusu sınıf egemenliğini koruyamayacak, ***yani kendi üretim görevlerini*** de çözemeyecektir" *(bkz. elinizdeki cilt, s. 79 ve devamı).*

Troçki'nin platformunun başlıca hataları şunlardı: 1) Sendikaların rolü ve görevleri ve sendikaların proletarya diktatörlüğü sistemindeki yeri hakkında yanlış düşünce, kapitalizmle sosyalizm arasındaki geçiş döneminin asıl niteliği hakkında yanlış düşünce; 2) Proletaryayla köylülük arasındaki karşılıklı ilişkiyi kesinlikle kavramaması ve Savaş Komünizmi politikasını sürdürme ve derinleştirme çabası; 3) İşçi sınıfıyla onun öncüsü Parti arasındaki ilişki hakkındaki Leninist anlayışı tahrif etmesi; 4) İşçi sınıfıyla Sovyet devleti arasındaki ilişki hakkında yanlış düşünce. Bütün bu oportünist hatalar sıkı sıkıya birbirine bağlıdır, içiçe geçmiştir.

Troçki, küçük-burjuva anarşisinin Parti üzerindeki baskısını yansıtıyordu ve en sorumluluk duyulacak dönüm noktasında, Savaş Komünizmi'nden Yeni Ekonomik Politika'ya geçiş sırasında Parti saflarına çözülmeyi taşıdı.

"Sendikalar, diyordu Lenin, bir yönetme okulu, bir ekonomi yönetimi okulu, bir komünizm okuludur." Sendikalar, köylülüğün esas kitleleri üzerinde proleter etkiyi güçlendirmek için, sanayiye çekilen yüzbinlerce, milyonlarca köylünün proleter zihniyetle eğitilmesi için muazzam bir çalışma gerçekleştiriyorlar. Sendikalar Parti'den işçi sınıfına, işçi sınıfından bütün emekçi kitleye en önemli "transmisyon"dur. Ve ancak bütün sendikaların çok yönlü faaliyetlerinin toplamı bir komünizm okulu olarak görevlerini yerine getirme güvencesi verebilir.

Parti programı, sendikaların ancak ***uzun süreli*** bir gelişimden sonra bu noktaya ulaşacaklarına, "gerçekten ekonominin bütün yönetimini ellerinde toplayacakları"na işaret eder. Program, "merkezi devlet yönetimi, ekonomi ve geniş emekçi kitleler arasında kopmaz bir bağın kurulması"nda özellikle sendikaların rolünü, onların geniş kitleleri ekonominin yönetimine katılmaya kazanma görevini vurgular, yani program bir komünizm okulu olarak sendikaların karakterini vurgular. Troçki'nin platformunun aksine bu moment "Onlar" platformunda *(X. Parti Kongresi'ne Lenin, Stalin, Rudsutak, Kalinin, Petrovski, Kamenev, Zinovyev ve diğerlerinin imzasıyla sunulan tezler böyle adlandırılmıştı — bkz. elinizdeki ciltte Not 19)* ısrarla öne çıkarılmıştır. Sovyet Rusya'da sendikaların en önemli rolü ***"Komünizm okulu"*** rolü olarak kalmıştır.

Buna karşılık Troçkist platformun özünü, ***sendikaların*** iktisat organlarıyla "içiçe geçmesi" ve bu organların sendikalara doğrudan tabi olması yoluyla zorla ***devletleştirilmesi*** oluşturmaktaydı.

Sorunu böyle koymanın temel oportünist hataları şunlardı:

Troçki, proletarya diktatörlüğü sisteminde komünizm okulu olarak, Parti'den işçi kitlelere ve yoksul ve orta köylü kitlelere giden transmisyon olarak sendikaların özel rolünü ve özel yerini kavramamıştı. Milyonlarca kitleyi ekonomik inşada çalıştıracak yerde Troçkizm bütün dikkatini son derece dar bir "önder sendika fonksiyonerleri kesiminin" üretimin örgütlenmesine katılmasına yöneltiyordu. Sendikaların devletleştirilmesine dönük bir çizgi, proletarya diktatörlüğü sisteminde özel, son derece önemli bir organ olarak sendikaların tasfiye edilmesine yol açardı.

Toçkizm, kapitalizmle sosyalizm arasındaki bütün bir geçiş dönemini "atlamaktaydı". Lenin ve Parti programı sendikaların uzun bir gelişim dönemi sonucunda ulusal ekonominin yönetimine dönüşebileceklerinden sözediyordu, buna karşılık Troçkizm "az çok yakın bir gelecekte" sadece iktisat organlarıyla birleştirmeyi öneriyordu. Bu, ülkenin emperyalist savaşla içsavaşın neden olduğu çok büyük bir ekonomik çöküntü yaşadığı, köylülükle ilişkinin gözden geçirilmesi gereğinin ortaya çıktığı ve bundan dolayı sendikaların komünizm okulu olarak rollerinin çok büyük oranda artması gerektiği bir anda öneriliyordu. Troçki'nin platformu Yeni Ekonomik Politika'ya geçiş arifesinde Parti'nin gerçek görevleriyle taban tabana zıttı.

Sendika sorununun ve bu sorunla bağıntılı devrimin esas sorunlarının çözümünde Troçki köylülüğü unutuyordu.

Program *ekonominin* yönetiminden söz ederken Troçki sanayinin yönetiminden söz ediyordu. Troçki tarımın sosyalist dönüşümünü tamamen görmezden geliyordu. Troçki'nin "Sendikaların Rolü ve Görevleri Üzerine" adlı uzun tezlerinde köylülük üzerine tek sözcük bulmak olanaksızdır.

Troçki zor yöntemlerinin, Savaş Komünizmi yöntemlerinin geliştirilip derinleştirilmesini amaçlamaktaydı. Bununla birlikte Yeni Ekonomik Politika koşulları altında sendikalar işçi sınıfının kitle örgütleri olarak, "pedagojik bir örgüt, katılım sağlamak için, eğitmek için bir örgüt olarak olağanüstü büyük önem kazanmışlardır; sendikalar bir okul, bir yönetim okulu, bir ekonomiyi yönetme okulu, bir komünizm okuludur" *(bkz. elinizdeki cilt, s. 28).*

Troçki'nin Parti ve işçi sınıfı, işçi sınıfı ve Sovyet devleti ilişkisi sorunundaki hataları, yukarıda tahlil edilen hatalarıyla sıkı ilişki içindedir.

Parti'yle işçi sınıfı ilişkisi sorununda Bolşevizm her zaman iki cepheli bir mücadele yürütmüştür: sağ oportünizme karşı, proletaryanın öncüsü olarak Parti'nin rolünü alçaltan artçılık politikasına karşı ve kitlelerle bağı küçümseyen, Parti'yi ***kitlelerden tecrit olmaya*** sürükleyen "sol" oportünistlere karşı. Mevcut nesnel koşulları, sınıfsal güçlerin mevcut ilişkisini dikkate alan Parti, bazı işçi gruplarının aksine komünizm uğruna mücadelenin nihai hedeflerine uygun düşen şiarlar ortaya atmış ve savunmuştur.

"Biz, diyordu Lenin, kesinlikle kitlenin ruh halindeki her değişikliğe, her depresyona katılan değil, kitleleri ***sosyalizme götüren*** bir Partiyiz" *(Bütün Eserler, Cilt XII. s. 494).* Parti, kitleleri komünist öncünün seviyesine yükseltmeye çalışarak ve öncüyle proleter kitleler arasında sağlam bir bağ kurulmasını sağlayarak kitleler arasında inatçı, ısrarlı bir çalışma sayesinde şiarlarının bu kitleler tarafından desteklenmesini amaçlamaktaydı. Parti'nin önder rolünün sağlamlaştırılması ve işçi sınıfıyla Parti arasında karşılıklı ilişki görevi proletarya diktatörlüğü döneminde özel bir önem kazanır.

İşçi sınıfıyla Parti'nin karşılıklı ilişkisi Leninist anlayışının karşısına Troçki sendikaları "sarsma" ve bürokratik çekiştirme politikası, eğitim ve ikna yerine kumanda politikası koyuyordu. Lenin bu politikayı şiddetle eleştirmiştir.

Troçkizmle Leninizm arasındaki karşıtlık ***işçi sınıfıyla Sovyet devleti*** ilişkisi sorununda da aynı şiddetteydi. Sovyet devletinin proleter karakterine dikkat çeken Lenin, aynı zamanda bu devletin iki özelliğini vurguluyordu: Ülkedeki köylü çoğunluk ve bürokratik kamburların varlığı. Lenin, proleter devlet içindeki bürokratik kamburlara karşı sendikaların işçilerin çıkarlarını savunması gerektiğine işaret eder. Sendikaların bu görevinin Yeni Ekonomik Politika'ya geçilmesiyle birlikte daha da büyümesi gerektiği açıktır.

Sorunun bu diyalektik Leninist konuşunu Troçki kesinlikle kavramadı. O daha çok şöyle bir sonuç çıkarıyordu: Devlet bir işçi devleti olduğundan, işçilerin çıkarlarını savunma zorunluluğundan sözedilemez. Troçki, ülkede köylülüğün ağır basmasından kaynaklanan Sovyet devletinin özelliklerini kavramakta tamamen başarısızdı.

Böylece, Troçkizmin ***1921 yılında*** Sovyet devleti koşulları altında işçi çıkarlarının sendikalar tarafından savunulması zorunluluğunu reddeden budalaca bir "sol" bakış açısında durması söz konusu olmuştur. ***1926–1927 yıllarında*** Troçkizm bu bakışın tam aksi bir bakış sahibiydi. Sovyet devletinin proleter karakterini reddediyordu. Ne var ki aralarında beş yıl gibi bir süre bulunan bu iki görüş, görünüşteki bütün zıtlığına rağmen, aynı oportünist esasta birleşmektedir; bu, köylülüğe ilişkin Toçkist anlayıştır. 1921 yılındaki hatanın kökü köylülüğün tamamen "unutulması"nda, 1926–1927 yıllarındaki hatanın kökü ise Troçkist teslimiyetçilerin proletaryanın köylülüğe önderlik edebileceğine ve sosyalist değişimi sağlayabileceğine inanmamalarında yatıyordu.

Troçkizmin bütün görüşleri, tartışmanın bütün temel sorunlarında Leninizme taban tabana zıttı. (s. 27)

[3] Lenin burada 24 Temmuz 1920'de Komünist Enternasyonal'in II. Kongresi'nde kabul edilen "Proleter Devrimde Komünist Partisi'nin Rolü Üzerine" kararı kastetmektedir. Bu kararda proletarya diktatörlüğünün Parti tarafından hayata geçirilmesi üzerine şöyle denmektedir:

"Komünist Enternasyonal, proletaryanın kendi bağımsız siyasi partisi olmadan devrimini yapabileceği görüşünü şiddetle reddeder. Her sınıf mücadelesi siyasi bir mücadeledir. Kaçınılmaz olarak içsavaşa dönüşen bu mücadelenin hedefi siyasi iktidarı ele geçirmektir. ***Ve siyasi iktidar ancak şu ya da bu siyasi parti tarafından ele geçirilip örgütlenebilir ve yönetilebilir.***" *(Lenin, Bütün Eserler, Cilt XXV, Ek, s. 684).* (s. 29)

[4] IX. Parti Kongresi'nin sendikalar üzerine kararı, sendikaların üretimin örgütlenmesine katılması, sanayiyi yöneten iktisat organlarının esas temelini oluşturması, fakat tek bir sendika örgütünün bile fabrikaların yönetimine doğrudan müdahale etmemesi gerektiğini söyler. Kararda fabrika konseyinin görevleri şöyle saptanır: "Fabrika Konseyi... çalışma disiplinini yükseltmek için bütün önlemleri (yoldaşça disiplin mahkemelerinin kurulmasına kadar) almak zorundadır: genel propagandanın yanı sıra üretim propagandası da yapar, işçileri çalışmanın denetlenmesine katılmaya çeker, işçileri eğitir ve fabrikanın rolüne ilişkin anlayışlarını geliştirir (haberler, raporlar vs.), işçi sınıfı saflarından yöneticilerin seçilmesine yardımcı olur, ücret komisyonlarının faaliyetlerini denetler vs." *(Lenin, Bütün Eserler, Cilt XXV, s. 674).*

Kararda bundan başka, sendikaların, fabrika yönetimleri, İl Ekonomi Konseyleri kurullarının, Yüksek Ekonomi Konseyi ve diğer iktisat organlarının kurullarının oluşturulmasına hangi tarz ve biçimde katılacakları saptanır. "Demek ki sanayi yönetiminin, ekonominin yönetiminin bütün aşamalarında sendikalar bütün işçi sınıfının seviyesinin yükselmesiyle giderek daha da büyüyecek olan olağanüstü önemli bir rol oynamaktadır" *(age, s. 675).*

Karar, işçi sınıfı saflarında sanayi kadrolarının yetiştirilmesini sağlayacak teknik eğitimi sendikaların özellikle önemli bir görevi olarak görmektedir.

"Komünizm okulu olarak, denir kararda, ve proletaryanın en geri kalmış, eski loncasal ve mesleki darlıktan tam olarak kurtulamamış kitleleriyle, proletaryanın öncüsü Komünist Partisi arasında köprü olarak sendikalar, kitleleri eğitmek, onları kültürel, siyasi, idari olarak örgütlemek ve komünizm seviyesine çıkarmak ve proleter devlet tarafından, proletarya diktatörlüğünün tarihsel olarak oluşmuş biçimi olarak inşa edilecek olan komünist düzenin yaratıcıları rolüne hazırlamak zorundadırlar" *(agy., s. 674).* (s. 30)

[5] Buharin ve Preobrajenski'nin kaleme aldığı "Komünizmin ABC'si" 1919 yılında yayınlandı. Kitap Parti programının esas düşüncelerini herkesin anlayabileceği biçimde aydınlatmaktadır. (s. 33)

[6] Kastedilen Eylül 1920'de yapılan Tüm-Rusya Parti Konferansı'nın "Parti İnşasının Güncel Görevleri Üzerine" kararıdır. Karar, "Sovyet Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ilk yıllarında içinde bulunduğu olağanüstü zor durumun, aşırı yıkımın ve son derece büyük savaş tehlikesi-

nin 'acil' (o nedenle de fiilen ayrıcalıklı) makamların ve çalışma gruplarının belirmesini kaçınılmaz kıldığı"na işaret eder. "Bütün Parti'nin dikkatini tekrar tekrar, daha büyük bir eşitliğin, birincisi Parti içinde, ikincisi proletarya, sonra da bütün emekçi kitle içinde ve nihayet üçüncü olarak çeşitli makamlar ve çeşitli çalışma grupları, özellikle de kitleyle karşılaştırıldığında uzmanlar ve sorumlu fonksiyonerler arasında daha büyük bir eşitliğin uygulanması mücadelesine yönetmek" gerekir. (s. 36)

[7] "Sekizli gruplar" ve "yedili gruplar" derken Lenin, Kasım ve Aralık'ta yapılan MK Plenumlarında oyların bölünmesini kastediyor. "Tampon Fraksiyonu" (Buharin'in "tampon" grubu) Aralık'taki MK Plenumunda oluştu.

Buharin grubunun "tampon" platformu öz olarak birbirinden tamamen farklı çeşitli platformlardan "parçaları birleştirme" çabası içindeydi. "Buharin Grubunun tezleri baştan sona eklektik bir abesliktir" diyordu Lenin. Buharin Troçki'nin düşüncelerine "Onlar Platformu"ndan ve "İşçi Muhalefeti"nden bazı tezler ekleme çabasındaydı. Buharin Troçki'den, sendikaların görevleri, sendikaların "hızla devletleştirilmesi" anlayışını almıştı. Lenin'den ise ***işçi demokrasisi*** sorununun değerlendirmesini almaya çalışıyordu. ***"İşçi Muhalefeti"nden "zorunlu adaylık"*** düşüncesini, yani yönetici iktisat organları için sendikaların Parti mercileriyle, RKP(B) MK'yla anlaşmaksızın aday gösterebilmeleri düşüncesini almıştı.

Sendika tartışmasının tayin edici sorunlarında Buharin yoldaş Troçki'nin görüşlerini paylaşıyordu: Bu tartışmada Buharin Troçkistti. Aynı Troçki gibi Buharin de sendika sorununu ülkedeki tüm ekonomik ve siyasi durumdan kopuk değerlendiriyordu. Sendikaların görevlerini saptarken Buharin, aynı Troçki gibi, köylülüğü tamamen unutuyordu.

Buharin aynı Troçki gibi, ekonomiyle politikayı birbirinden ayırıyor ve birbirinin karşısına koyuyordu. İşçi demokrasisini gerçekleştirme görevini geniş proleter kitleleri ekonominin yönetimine çekme görevinden ayırıyordu.

Aynı Troçki gibi Buharin de sorunu Leninist biçimde koymayı kesinlikle kavramıyordu: Komünizm okulu olarak sendikalar. Buharin sendikaların faaliyetlerinin tek tek yönlerini eklektik biçimde birbirinden ayırıyordu. "Bir yandan, diyordu VIII. Sovyet Kongresi Fraksiyonu'ndaki konuşmasında, sendikalar bir komünizm okuludur, öte yan-

dan üretimin sevk ve idaresi için giderek artan ölçüde bir idari-teknik aygıttır." Bu bakış açısını Lenin "cansız, içeriksiz bir eklektizm" olarak nitelemiştir.

Buharin sendikalarla Sovyet devleti arasındaki ilişki sorununda Troçki'nin hatalarını tekrarladı. Yeni Ekonomik Politika'ya geçiş kararının henüz verildiği X. Parti Kongresi'nde Buharin Sovyet devletinde işçi çıkarlarını savunmak gerektiğini reddetti. Sorunu başka türlü koymak Buharin'in görüşlerine göre, Sovyet iktidarına karşı mücadele düşüncesine geçmek demekti.

Buharin'in platformu "merkezi idare"lerde ve "merkez daire"lerde kişilerin görevlendirilmesinde sendikalist bir tez olan sendikaların zorunlu adaylığı tezini içeriyordu. Lenin bu konuda şöyle diyordu: "Sendikalar, yani Partisiz işçilerin onda dokuzu sanayinin yönetimini atayacak olursa (zorunlu adaylık), o zaman Parti'ye ne gerek var? Buharin'in işi vardırdığı bu durum, hem mantıki ve teorik olarak, hem de pratik olarak Parti'nin bölünmesi, daha doğrusu sendikacıların Parti'den kopması anlamına gelir" *(bkz. elinizdeki cilt, s. 59).*

Buharin'in sendika tartışmasındaki bütün hatalarının teorik temelini Lenin "diyalektiğin yerini eklektiğin alması"nda görür. Buharin ekonomik ve siyasi durumda Marksistçe yön tespiti yapma konusunda tamamen yetersiz olduğunu gösterdi. Ülkedeki sınıf ilişkilerini diyalektik tarzda değerlendirmeyi bilmiyordu.

Buharin'in sendika tartışması dönemindeki hatası ***"sol", Troçkist*** nitelikteydi; 1918 yılında ("Sol Komünizm") ve emperyalist savaş sırasındaki hataları da aynı türdendi. Buna karşılık Buharin yoldaş 1928 yılında Parti içinde ***sağ*** muhalefetin lideri oldu. Düşman sınıfların proletarya üzerindeki baskısını yansıtan gerek "sol", gerekse de sağ oportünizmin sınıfsal niteliğini doğru anlamakta bu durumun önemi büyüktür. Bolşevik Parti tarihinin çeşitli dönemlerinde Buharin yoldaşın hataları bütün farklılıklarına rağmen ortak bir temele sahipti; bu temel, toplumsal olayların değerlendirilişinde Marksist olmayan bir tarz, proletaryanın devrimci teorisini, Marksist diyalektiği benimseme ve uygulama beceriksizliğidir. Buharin yoldaş sendika tartışmasında köylülüğü "unutmuş"tu, 1928–1929 yıllarında önünde bütünlüklü bir köylü kitlesi görüyordu ve yoksul köylüleri, orta köylüleri ve Kulakları birbirinden ayıramıyordu. Buharin fiili olarak Kulakların konumuna düşmüştü ve gerçekte tarımın sosyalist yeniden kurulmasına karşı ka-

pitalist yoldan gelişmesini savunuyordu. Bu hatalar birbirinden ne kadar farklı da olsa şu ya da bu durumda Buharin'in eksikliği, yaşanmakta olan safhada gerçek sınıfsal ilişkileri, sınıf mücadelesinin niteliğini ve özelliğini teşhis edememesi olmuştur. Sendika tartışmasında geçiş dönemini "atlamış", tarımın sosyalist dönüşümü için mücadelenin zorluklarını "görmezden gelmiş", daha sonraları "Kulakların sosyalizme barışçıl intibakı" teorisini ileri sürmüştü, yani Buharin geçiş döneminin olağanüstü sınıf çelişkilerini "tasfiye etmek"teydi.

Sendika tartışması sürecinde Buharin Grubu kısa süre içinde Troçkistlerle birleşti. "Tampon" grubunun platformu 16 Ocak 1921'de "Pravda"da yayınlanmıştı. Ve hemen 1 Şubat'ta Troçki ve Buharin'in birleşik platformu, ikisi tarafından imzalanmış bir "karar tasarısı" biçiminde X. Parti Kongresi'nde yayınlandı *(bkz. elinizdeki cilt, Not 32).* Troçkistlerden ayrı olduğu kısa süre içinde Buharin'in "Tampon" grubu geniş Parti tartışmasında önemli bir rol oynamadı. 17 Ocak'taki Moskova Komitesi'nin plenum oturumunda Buharin yoldaş bölge temsilcilerinin oylamasında 113 oydan sadece bir oy aldı. Buharin'in "Tampon" grubu RKP(B) MK içinde gerçekte her zaman Troçki'yi destekledi ve MK'yı neredeyse eşit iki parçaya böldü. (s. 36)

[8] Halk Komiserleri Konseyi'nin 14 Kasım 1919 tarihli kararnamesinden sonra "üretim ve ücret disiplininin yükseltilmesi ve sağlamlaştırılması amacıyla disiplin mahkemeleri" kuruldu. Bu mahkemeler bu kararnameye göre "sanayi birliklerinin yerel bölümlerinde" bir fabrika yönetimi temsilcisi, bir sendika birliği temsilcisi, bir de sendikal örgütlülük içindeki personel üyelerinin genel meclisi temsilcisinden oluşmaktaydı. Disiplin mahkemeleri şu cezaları verme hakkına sahipti: ihtar vermek, bir sendika üyesinin sendika organlarına seçme ve seçilme hakkını geçici olarak (en fazla altı ay) kaldırmak, suçluları geçici olarak (en fazla bir ay) daha alt bir göreve vermek ya da "ağır kamusal çalışmaya" yollamak, yoldaşlık disiplin mahkemelerine uymanın inatla reddedildiği durumlarda, mahkemelere bu kişileri fabrikadan çıkarma ve "bir toplama kampına gönderme" hakkı tanınmıştı. (s. 40)

[9] Lenin'in aktardığı formülasyon IX. Parti Kongresi'nde sendikalar üzerine kararda yer alır: "Politika ekonominin en yoğunlaşmış ifadesidir, ekonominin genelleştirilmesi ve tamamlanmasıdır. O nedenle işçi sınıfının ekonomik örgütü olarak sendikalarla, politik örgütü olarak Sovyetlerin karşı karşıya konması tamamen saçmadır, Marksizmden burjuva önyargılara, özellikle burjuva–trade-unionist önyargılara dönüş-

tür. Proletaryanın gerek ekonomik gerek politik tüm mücadelesi ve faaliyetinin her zamankinden daha birleşik, yoğunlaşmış olması, ortak bir irade tarafından yönetilmesi, sarsılmaz bir bütünlükle taşınması gereken proletarya diktatörlüğü döneminde böyle bir karşı karşıya koyuş özellikle saçma ve tehlikelidir" *(Lenin, Bütün Eserler, Cilt XXV, Ek, s. 672 ve devamı).* (s.41)

[10] 1920 yılının son çeyreğinde ekonominin en önemli dallarında belli bir iyileşme kaydedildi. RSSFC'de temin edilen tahıl ve hayvan yemi miktarı 1920 yılının son çeyreğinde, üçüncü çeyreğinde elde edilmiş olan 53 milyona karşılık 161 milyon pudu* bulmuştu. Temin edilen yakacak odun miktarı 1.590.000 kübik sashen'dan* 3.480.000 kübik - sashen'a çıkmış, kömür üretimi 118 milyon puddan 139 milyon puda, ham demir ücretimi 1,5 milyon puddan 2,5 milyon puda yükselmişti.

Yılın üçüncü çeyreğinde 58,9 milyon pud olan ve dördüncü çeyreğinde 48,2 milyona düşen petrol üretimi bir istisna oluşturmaktaydı. Üretim artışının —özellikle ülkenin ihtiyaçlarıyla kıyaslandığında— son derece önemsiz olduğunu görüyoruz. Üstelik bu artış da sürekli değildi: 1921 yılının ilk çeyreğinde bazı sanayi dallarının üretiminde (ham demir üretimi, Martin çeliği yapımı) belli bir gerileme, diğerlerinde (taşkömürü, petrol, dokuma ürünleri yapımı) durgunluk ya da son derece önemsiz bir iyileşme söz konusu oldu. Ulaştırma kötüleşti, temin edilen tahıl ve hayvan yemi miktarı çok geriledi (161 milyon puddan, 76 miyon puda). (s. 41)

[11] Ulaştırma Halk Komiserliği Siyasi Şubesi Mart 1919'da kuruldu. 1919 yılı boyunca Ulaştırmadaki Siyasi Şubeler, esas olarak deneyim sahibi Parti fonksiyonerlerinin yokluğu sonucunda nispeten zayıf çalıştılar.

1920 yılı başlarında Ulaştırma Komiserliği Siyasi Şubesi "Ulaştırma İşleri Siyasi Merkezi"ne (Glavpolitputi) dönüştürüldükten sonra Siyasi Şubelerin çalışmasına bir canlılık geldi. Bunlar için konulan temel hükümlerde, bunların demiryolu proletaryasının siyasi sınıf bilincinin gelişmesi ve demiryolu hizmetlileri ve demiryolu işçileri arasında Ulaştırma Halk Komiserliği'nin bütün politik çalışmasını yönetmek amacıyla kuruldukları söylenir. Siyasi Merkez Daire'nin görevleri arasında şunlar vardı: Ulaştırmanın hızla yeniden kurulması ve emek üretkenliğinin yükseltilmesine katılmak, demiryolları aygıtının tüm siyasi bi-

* *1 pud = 16 kilogram, 1 sashen = 2,13 m—**Red.***

linçlendirme çalışmasını yönetmek ve bütün faaliyeti üzerinde siyasi denetimi örgütlemek. Temel hükümlerde Siyasi Merkez Daire'nin "RKP(B) MK'nın doğrudan denetimi" altında çalıştığı özellikle vurgulanır. Siyasi Şubeler ulaşım işleri içindeki her Parti hücresine, hücrenin faaliyetinden sorumlu bir "sorumlu örgütçü" vermişti. Ulaştırma işlerinde çalışmanın güçlendirilmesi için 7000'den fazla komünist seferber edilmişti.

"Bütün komünist güçleri dağıtan birleşik, sağlam, hızla işleyen" merkezileşmiş bir "örgüt" oluşturmak içsavaş döneminde, demiryolu ulaşımının geliştirilmesi amacıyla demiryolu ulaşımının askerileştirilmesi için Parti'nin aldığı önlemler zincirinin en önemli halkasını oluşturuyordu.

Aynı zamanda idari personele ceza verme hakkı tanınmıştı; bu cezalar ihtardan hapis (bir aya kadar) ve soruşturma tamamlanasıya ya da mahkeme başlayasıya kadar görevden ilıraca kadar uzanıyordu. Hakem mahkemeleri yerine askeri mahkemeler örnek alınarak devrimci demiryolu mahkemeleri hayata geçirildi.

Tembelliği engellemek için, işten kaçmalara karşı Siyasi Şubelerin ve sendika örgütlerinin temsilcileriyle hat komiserlerinin mensup olduğu özel komisyonlar kuruldu.

Demiryolu aygıtının askerileştirilmesi sendikalara da uzanıyordu. Nakliyat sendikalarında seçilme hakkının yerine önemli ölçüde atamalar konmuştu ve sendikaları fiiliyatta Siyasi Şubelerin bazı yöneticileri yönetiyorlardı. Bütün bunlar sendikaların alışılmış çalışma yöntemleriyle çelişki içindeydi; ne var ki bu yöntemler ***geçici olarak*** demiryollarında içsavaş koşulları ve ekonomik yıkım koşulları altında emek üretkenliğinin yükseltilmesi için kesinlikle zorunluydu.

IX. Parti Kongresi, bu olağanüstü önlemlerin alınmasının kesinlikle ve mutlaka zorunlu olduğunu saptıyor, fakat aynı zamanda bütün bu önlemlerin geçici niteliğinin altını çiziyordu. Nakliyat İşçileri Birliği Merkez Komitesi (Tsektran) ve Ulaştırma İşleri Siyasi Merkezi yöneticileri bu önlemlerin geçici niteliğini kabul etmiyorlardı ve hataları da buradaydı.

"Ulaştırma Siyasi Merkezi ve Tsektran'ın hatası neredeydi?" diye soruyordu Lenin burada yayınlanan konuşmada. "Kesinlikle zor kullanmalarında değil. Tersine, bu onların başarısıydı. Onların hatası, zama-

nında ve çatışmalar olmadan, RKP IX. Parti Kongresi'nin talebine uygun olarak normal bir sendika çalışmasına geçmeyi bilememeleri, sendika birliklerine gerekli biçimde uyum sağlamayı bilememeleri, onlara yardımcı olamamaları ve onlarla eşit haklara sahip bir ilişkiye girememeleriydi" *(bkz. elinizdeki cilt, s. 46).*

Troçki'nin etkilediği (Troçki Aralık sonuna kadar Ulaştırma Komiseri ve Tsektran Başkanıydı) Tsektran yöneticileri IX. Parti Kongresi'nin emrettiği değişikliği zamanında gerçekleştirmeyi başaramadılar.

Onlar geçici zorunlu önlemleri sürekli önlemlere dönüştürmek istiyor, Troçki'nin düşüncelerine uygun olarak, buradan sendikaların "reorganize edilmesi" ve "sarsılması" teorisini kurmaya çalışıyorlardı. Tsektran sendikaların kısmen Ulaştırma Halk Komiserliği aygıtının uzantısı haline gelmelerine yol açan onların devletleştirilmesine başlamıştı. Böylece örneğin tarifelendirme ve standardizasyon Ulaştırma Komiserliği aygıtına devredildi; bu amaçla başında hat direktörlerine tabi olan bir şefin bulunduğu bağımsız daireler örgütlendi. Komünizmin okulu olarak sendikaların rolünü kavramamış olan Tsektran yöneticileri, sendika üyesi kitlelere kumanda etme yöntemini uyguluyorlardı. Atama sistemini sendikaların sürekli normal çalışma yöntemi olarak değerlendiriyorlardı. Tsektran bir ölçüde sendikaların "sarsılması" ve "devletleştirilmesi"ni talep eden Troçki'nin platformunun pratik gerçekleştirilmesi için bir deneme alanı oldu. (s. 43)

[12] MK'nın bu Plenumu'nda, V. Sendikalar Konferansı fraksiyonundaki tartışma yüzünden ortaya atılan sendika sorunu ele alındı. Plenum, aleyhte 4, lehte 8 oyun verildiği Lenin'in tezlerini esas almayı kararlaştırdı. Troçki'nin tezleri lehinde 7, aleyhinde 8 oy verildi. Lenin'in tezleri, bu tezleri esas alarak bir karar hazırlamak amacıyla Lenin, Zinovyev, Buharin, Tomski ve Troçki'den oluşan bir komisyona devredildi. Komisyon tarafından hazırlanan karar metni Krestinski, Rikov, Andreyev ve Troçki'nin karşı oyları ve Preobrajenski'nin çekimser oyuna karşılık bütün diğer oylarla kabul edildi. Lenin'e V. Sendikalar Konferansı'nda sendikaların görevleri üzerine rapor sunma görevi verildi.

Kabul edilen kararda "merkeziyetçilik ve çalışmanın askeri biçimlerinin bürokratizme, darkafalılığa, şekilciliğe ve sendikaların darkafalı vesayetine yozlaşmasına karşı planlı ve enerjik bir mücadele yürütmenin zorunlu olduğu" saptanır. "Elde edilen üretim başarılarını dikkate

alan MK, denir devamında, Nakliye İşçileri Merkez Komitesi (Tsektran) için, özel koşulların ortaya çıkardığı özgül yönetim yöntemlerinin (bunun için Ulaştırma İşleri Siyasi Merkezi kurulmuştur) ortadan kalkmaya başladığı zamanın geldiği görüşündedir; o nedenle MK, Tsektran'a birlik içinde proleter demokrasinin normal yöntemlerini güçlendirme ve geliştirmeyi öğütler, ki bu zaten bizzat Tsektran tarafından gündeme alınmıştır. Aynı zamanda MK, Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Konseyi'nin genel çalışmalarına Tsektran'ın canlı biçimde katılmasını ve buraya diğer sendika birlikleriyle aynı haklarla girmesini zorunlu görür." Böylece kararın Tsektran'la ilgili olarak ağırlık noktası bu sendika için, aynı diğer sendikalar gibi olağanüstü, askeri yöntemlerden işçi demokrasisinin olağan yöntemlerine geçme zorunluluğunun vurgulanmasında yatar. (s. 43)

[13] 8 Kasım 1920'deki MK Plenumunda sendika hareketi sorunlarının etraflıca ele alınması amacıyla Zinovyev, Tomski, Troçki, Rudsutak ve Rikov olmak üzere beş MK üyesinden oluşan bir sendika komisyonu kuruldu. Ne var ki Troçki çalışmaya katılmaya yanaşmadı.

V. Sendika Konferansı fraksiyonundan Andreyev, Şlyapnikov, Losovski ve Lutovinov bu komisyona dahildiler. (s. 44)

[14] 15 Nisan 1920'de Parti MK, demiryolları için geçerli olan önlemleri gemicilik alanına genişletme kararı aldı. Gemi İşçileri Birliği Merkez Komitesi'yle Gemicilik İşleri Siyasi Merkezi arasında "çalışmanın koordinasyonu" üzerine bir anlaşma yapıldı, fakat normal ilişkiler kurulamadı. Daha 28 Haziran'da, Gemi İşçileri Birliği Merkez Komitesi Fraksiyonu Bürosu (Başkanlığı) RKP(B) MK'ya başvurarak "Gemicilik İşleri Siyasi Şubeleri yönetici memurlarının Komünist Partisi'nin sendikalarla ilişkisini tamamen yanlış anladıkları"nı belirtti. Söylenenleri güçlendirmek için, Gemicilik İşleri Siyasi Şubelerinin sendikalara dönük bürokratik çekiştirmelerine bir dizi örnekler veriliyordu.

IX. Parti Kongresi'nin sendikaların güçlendirilmesi üzerine talimatlarına rağmen Gemicilik İşleri Siyasi Merkezi, Gemi İşçileri Birliği'yle işbirliğini gerekli görmüyordu. Tam tersine sendika birliğine, dolayısıyla da işçi kitlesine karşı tavır alıyor, sık sık kumanda eden konumuna düşüyor, kitlelerin gereksinmelerini dikkate almıyor ve sık sık bürokratik aşırılıklar yüzünden işçilerin öfkesine neden oluyordu.

1920 Aralık'ının ilk günlerinde yapılan Nakliyat İşçileri MK (Tsektran) Aralık Konferansı'nda gemicilik işçileri bir dizi talep ileri sürdü-

ler. Konferans çoğunluğu bu talepleri görüşmeyi bile reddetti. Bu vesileyle gemi işçilerine karşı loncacılık, "istifçilik ruh hali" vs. nedeniyle şiddetli suçlamalar yapıldı. Bunun üzerine gemi işçileri grubu açıklamalarının okunmasından sonra Konferans'ı terketti ve böylece Parti ve sendika disiplinine karşı gelmiş oldu.

Troçki konuşmasında gemi işçilerine karşı Tsektran'dan yana tavır aldı. Gemi işçilerinin en geri kalmış kitlelerin bütün geriliği ve önyargılarını içlerine aldıklarını vs. söyledi.

RKP(B) MK ortaya çıkan anlaşmazlığın çözülmesine gemi işçilerinin disiplini ihlal etmeleriyle ilgili biçimsel bir bakış açısından yaklaşmadı. En büyük sendikalardan birinde meydana gelen bölünme büyük politik önem taşıyordu ve politik tehlikeler barındırıyordu. Konferans'ta bir kısım demiryolcu delegenin (orada bulunan altmış seçilmiş delegenin önce onu, sonra otuz ikisi) esas itibariyle demiryolu işçileri platformuna katılmaları ve Siyasi Şubelerin tasfiyesini ve sendikal işçi demokrasisi yöntemlerine geçilmesini talep etmeleri, Tsektran içindeki durumun ciddiliğini kanıtlamaktadır.

MK, anlaşmazlığı inceledikten sonra 7 Aralık'ta MK Plenumu'na şu kararı önerdi:

1) Gemicilik işlerinde Siyasi Şubeler ve Siyasi Merkezler feshedilecek; 2) Tsektran genel sendika ailesine katılacak; 3) Demiryolu ve Gemi İşçileri Birliği kongresinin toplanması hızlandırılacak ve Şubat ayında yapılması saptanacak; 4) Bugünkü bileşimiyle Tsektran feshedilecek; şimdiki konferansta konferans çoğunluğunun eğilimine uygun yeni bir Nakliyat İşçileri MK'sı oluşturulacak.

7 Aralık'taki RKP(B) MK Plenumu Gemi İşçileriyle Tsektran arasındaki anlaşmazlık üzerine rapor hakkında tavır takındı. Bu plenumda, Not 7'de sözedildiği gibi Buharin–Preobrajenski–Serebryakov'un bir "tampon" fraksiyonu kuruldu. Buharin'in anlaşmazlıkla ilgili olarak şunları ifade eden kararı 7 oya karşı 8 oyla kabul edildi: "1) Birleşik Tsektran'da bir Gemi İşçileri Seksiyonu kurulacak; 2) Şubat'ta olağan bir yeni MK seçiminin yapılacağı bir Birlik Kongresi toplantıya çağrılacak; 3) O zamana kadar Tsektran şimdiki bileşimiyle çalışmasını sürdürecek...; 5) Gemicilik İşleri Siyasi Merkezi ve Ulaştırma İşleri Siyasi Merkezi derhal kaldırılacak; bu dairelerin bütün güç ve olanakları olağan demokratizm temelinde faaliyet gösteren sendika örgütüne devredilecektir."

Troçki aynı görüşte olmamasına rağmen bu karara oy verdi, aksi halde gelişen tartışmada Leninist çizgiye karşı mücadelesinde Troçki'nin temel dayanağı olan eski Tsektran'ın derhal feshedilmesini talep eden karar kabul edilecekti.

7 Aralık kararı yetersizliği nedeniyle mevcut anlaşmazlığa çözüm getiremedi. Gemi işçileriyle Tsektran arasındaki ilişkiler Parti MK'nın 7 Aralık plenumundan sonra, Tsektran'ın eski bileşimiyle muhafaza edilmesi yüzünden iyileşmedi. 9 Aralık'ta Tsektran'daki gemi işçileri temsilcileri "Tsektran'm nakliyat işçilerinin sendikal hareketinin karşı karşıya bulunduğu çok büyük görevleri çözmedeki yetersizliğini gördükleri" için görevlerinden istifa ettiler. Buna karşılık Tsektran başkanlığı vekaletlerin bırakılmasının "tamamen gereksiz ve RKP(B) MK kararlarıyla çelişik" olduğunu düşünüyordu ve istifaları kabul etmedi. Tsektran Troçki'nin etkisi altında fiiliyatta proleter demokrasi yöntemlerine kararlı geçişi reddediyordu. (s. 45)

[15] Bu konferans fraksiyonunda sendikaların görevleri üzerine tartışma Yüksek Ekonomi Konseyi raporu görüşülürken meydana geldi. Tartışmada söz alan Troçki sendikaların "sarsılması" platformunu geliştirdi. Troçki'nin konuşması fraksiyonda şiddetli direnişe yol açtı. Anlaşmazlık Parti MK'nın önüne getirildi; ortaya çıkmış olan görüş ayrılıkları MK'nın 8-9 Kasım plenumunda ele alındı *(bkz. bu ciltte Not 3).* (s. 46)

[16] ***Sendikaların Ekonomi Şubeleri*** III. Tüm-Rusya Sendika Kongresi'nin kararı gereğince 1920 yılında örgütlendi ("üretimi örgütleme şubeleri" denmişti). Bunların görevleri arasında şunlar vardı: 1) Ücretlerin saptanması ve işçilerin ödüllendirilmesi; 2) Üretim ve yönetim sorunlarında kararlara katılma; 3) Ekonomi planları ve üretim programlarının hazırlanmasına katılma; 4) Çalışmanın örgütlenmesi; 5) Beslenme Komiserliği dağıtım organları ve İşçi Bakım Komisyonlarına katılma. Daha sonraları Ekonomi Şubeleri Ücret Şubeleriyle birleşik bir Ücret ve Ekonomi Şubeleri biçiminde birleşti. (s. 48)

[17] ***"İşçi Muhalefeti" grubunun*** ilk belirtileri daha tartışma öncesinde vardı. Organizatörü Şlyapnikov daha 1919 ilkbaharındaki bir sendika konferansına bir karar sunmuştu, bu kararda "bütün sendika birliklerinin kitlelerin büyüyen hoşnutsuzluğunun başına geçip örgütlü kitlelerle birlikte mevcut durumdan bir çıkış yolu bulmak zorunda oldukları" ifade ediliyordu. Bu karara göre sendikalar Parti'ye rağmen kitleleri

politik olarak yönetmeliydiler. Şlyapnikov'un IX. Parti Kongresi'ne sunduğu tezlerde ("RKP(B)'nin Sovyetler ve Sanayi Birlikleriyle İlişkisi") ***sendikalar, ekonominin "tek sorumlu organizatörleri" olarak tanımlanıyordu,*** yani Parti ve Sovyetler ekonominin yönetiminden uzaklaştırılıyordu. "İşçi Muhalefeti"nin oportünist görüşleri, sendika tartışması sırasında grup tam olarak ortaya çıktığında iyice gelişkin hale geldi. "İşçi Muhalefeti" proletarya diktatörlüğüne karşı düşmanca tutum alan ve tamamen anarko-sendikalist bir ideolojinin etkisi altında bulunan son derece zararlı Parti düşmanı bir akımı temsil ediyordu. Parti bu akıma karşı çok kararlı ve çok amansız bir mücadele yürüttü.

"İşçi Muhalefeti" aslında ***Parti'nin*** ve Sovyet devletinin ***proleter karakterini reddediyordu.*** "İşçi Muhalefeti"nin Parti inşası üzerine tezlerinde, Parti'nin, "nüfusun rengârenk toplumsal bileşimi; işçi sınıfı karşısında köylülüğün ve küçük-burjuvazinin sayıca ağır basması" yüzünden "üç farklı politik eğilimi birbiriyle uzlaştırma zorunluluğuyla karşı karşıya kaldığı, bu üç eğilimin işçilerin komünist politikası, köylülerin küçük-burjuva talepleri, bürokratik-burjuva kastın büyük kapitalist amaçları" olduğu söyleniyordu. "İşçi Muhalefeti", iradesinden ve kararlarından bağımsız olarak Partimizin, ülkedeki sınıfsal güçler dengesinden dolayı ***proleter*** bir ***politika*** uygulayamayacağı görüşündeydi.

"İşçi Muhalefeti" broşüründe bu grubun liderlerinden biri olan Kollontai yoldaş açıkça, Parti'nin, proletarya, dürüst çiftçi, kent küçük-burjuvazisi ve burjuva uzmanlar arasında "idareimaslahat" yapmak zorunda olduğunu, Parti'nin, "önderlik eden organların nüfusun toplumsal olarak farklı, karışık bileşiminin çeşitli ve birbirleriyle çelişkili çıkarlarına uydurulması"ndan başka bir şey olmayan "sınıflar üstünde dolanıp duran bir politika" izlemek zorunda olduğunu söyler.

"İşçi Muhalefeti" Sovyet Cumhuriyetlerinde sosyalist inşanın olanaklı olduğuna inanmıyordu. Sosyalist inşanın, köylülüğün ana kitlesinin bu inşa çalışmasına çekilmesi temelinde olanaklı olduğunu reddediyordu. Şlyapnikov'a göre, ***işçi sınıfı, kendi sınıf çıkarlarına ihanet etmeden emekçi kitlenin çıkarlarının temsilcisi ve savunucusu rolünü üstlenemez.*** "İşçi Muhalefeti" ***proletaryanın hegemonyasının*** olanaklı olduğunu ve ***devrimimizin proleter karakterini*** reddediyordu. Bu bakımdan "İşçi Muhalefeti"nin görüşleri 1926-1927 yılının, MK ve Parti'yi proleter sınıf çizgisinden "kaymak"la suçlayan ve Sovyet iktidarının "Termidorcu yozlaşması"nın kaçınılmazlığı, yani kapitalizme geri dönüşün kaçınılmazlığı kehanetinde bulunan Troçkist muhalefetle önemli ölçüde birleşiyordu.

Parti'nin, işçi sınıfının mücadelesini, bütün örgütlerini yöneten öncü rolünü reddeden ve sendikaları işçi sınıfının "en özlü ve en açık ifadesi" olarak (Kollontai yoldaş) değerlendiren "İşçi Muhalefeti" aslında sendikaların Parti'den bağımsızlığı için uğraşıyordu. Hatta Parti'nin sendikaların yönetici organlarının bileşimine etkide bulunma hakkını bile reddediyordu.

"İşçi Muhalefeti" Sovyet devlet organlarının proletarya diktatörlüğünün aracı olarak önemini kabul etmiyordu. Şlyapnikov'un IX. Parti Kongresi'ne sunduğu tezlerde şöyle deniyordu: "MK, Beslenme Halk Komiserliği, Ulaştırma Halk Komiserliği, Devlet Kontrolü, Tarım Halk Komiserliği vs. gibi, fiiliyatta işçi sınıfının çıkarlarına yabancı ellerde bulunan en önemli iktidar aygıtlarını kendi egemenliğine alamadı". "İşçi Muhalefeti" devlet aygıtı içindeki bürokratizmden çok söz ediyordu. Fakat Parti, Parti ve işçi sınıfının uzun ve inatçı bir savaş vermek zorunda kaldıkları bürokratizmi her zaman proleter devlet aygıtının bir hastalığı olarak değerlendirdiğinde ise, "İşçi Muhalefeti" devlet aygıtının proletarya diktatörlüğünün aracı olma rolünü reddetti. "İşçi Muhalefeti" devlet iktidarı aygıtının yerine sendikaları koymak istiyordu ve "devletin sendikalaşması" şiarını ortaya atmıştı.

"İşçi Muhalefeti"nin platformu, ekonomi yönetiminin örgütlenmesi üzerine şu merkezi hususla doruğuna ulaştı: "Ekonominin yönetimini örgütlemek, cumhuriyetin tüm ekonomisinin yönetimi için merkezi organları seçen sendikal sanayi birliklerinde birleşmiş üreticilerin Tüm-Rusya Kongresi'nin hakkıdır" *(bkz. elinizdeki cilt, s. 150).* Bu tezlerde "İşçi Muhalefeti"nin hataları en yoğun biçimiyle dile gelmektedir. "Partimizdeki Sendikalist ve Anarşist Sapma Üzerine" X. Parti Kongresi'nin kararında (Lenin tarafından yazılmıştır) yukarıda aktarılan husus üzerine şöyle denir: "Birincisi, 'üretici' kavramı proleterleri, yarıproleterler ve küçük meta üreticileriyle birleştirir ve böylece esaslı biçimde sınıf mücadelesinin temel kavramından ve sınıfları birbirinden tam olarak ayırma temel talebinden uzaklaşır" *(Lenin, Bütün Eserler, Cilt XXVI).* İkincisi, aktarılan tezlerde içerili, Parti'yle geniş partisiz kitleler arasındaki ilişkiyle ilgili olarak, Parti'nin partisiz unsurlara tabi olmasına yol açan sorunun yanlış konuşu "Marksizmden daha az esaslı bir uzaklaşma değildir".

"İşçi Muhalefeti"nin tezleri büyük fabrikalara öyle büyük haklar tanıyordu ki, bunların anlamı ekonominin sevk ve idaresinin sadece tek tek sanayi dallarına değil, ayın zamanda tek tek iktisat birimlerine par-

çalanmasıydı. "İşçi Muhalefeti"nin tezlerine göre her tesisin, her fabrikanın, her işletme biriminin işçi ve ücretli memurları bu işletmenin yönetici organını —bir "İşçi Komitesi"— kuracaklardı. Bu komitenin hiç kimse tarafından onaylanması gerekmiyordu — "ilgili sendikanın önderliği ve denetimi altında" oluşturulacaktı. Her iktisat biriminin işçi ve ücretli memurları "yönetimleri altında bulunan mülkiyet üzerinde doğrudan tasarruf hakkına sahiptir, bunların zarar görmeden ve amaca uygun kullanılması için cumhuriyetin bütün emekçilerine karşı sorumludur".

"İşçi Muhalefeti" platformunda anarko-sendikalizmin üç ana özelliği açık ve net olarak su yüzüne çıkar: 1) Parti'nin işçi sınıfının öncüsü olduğunun reddedilmesi; 2) Egemenlik organlarının reddedilmesi, Parti'nin ve devlet organlarının yerini "partisiz unsur"un alması; 3) Proleter devlette demokratik merkeziyetçilik ilkesine karşı menfi tutum. Bu nedenden dolayı bütün bu platform anarko-sendikalist olarak nitelenmelidir.

"İşçi Muhalefeti"nin anarko-sendikalist karakteri Parti'ye karşı tutumunda da ifadesini buluyordu. Bilindiği gibi anarşizm ve anarko-sendikalizm Parti'nin zorunluluğunu inkâr eder. "İşçi Muhalefeti" bu kadarına vardırmamıştı işi, fakat aynı anarko-sendikalizm gibi proletaryanın en yüksek sınıf örgütünü Parti'de değil sendikalarda görüyordu. X. Parti Kongresi'nde yayınlanan Kollontai yoldaşın broşürü "İşçi Muhalefeti"nde (bu broşür "İşçi Muhalefeti"nin bir tür manifestosuydu) sendikaların proletaryanın "temel sınıf kolektifleri" olduğu ve bu bakımdan sendikaların açıkça Parti karşısında her türlü ayrıcalığa sahip olması gerektiği söylenir. "İşçi Muhalefeti" Bolşevik Parti'yi proletaryanın sınıf çıkarlarını dile getirmekten vazgeçmekle, sınıflar arasında "idareimaslahat"la, "Partiler üstü" bir Parti olmakla ve nihayet proleter çizginin yerine "becerikli köylüye" göre yön saptamayı koymakla suçluyordu. "İşçi Muhalefeti" Parti'yi kitlelerden, Lenin'in başında bulunduğu Parti MK'yı partili kitlelerden tecrit olmakla, ayrıca "işçi sınıfının yaratıcı güçlerine güvensizlik yönünde bir dizi sapma" ve "küçük-burjuvaziyle burjuva-bürokratik kasta tavizler vermek"le *(bkz. MK raporu için karar tasarısı, X. Parti Kongresi'nde "İşçi Muhalefeti" tarafından sunuldu, "İşçi Muhalefeti" Derlemesi, 1926, s. 26 ve devamı, Rusça),* "yalpalayan bir politika" izlemekle vs. suçluyordu. "İşçi Muhalefeti" Parti'nin proleter olmayan bir Parti'ye dönüştüğünden söz ediyordu. Aydınların Parti'den çıkarılmasını ve Parti'ye

alınmaınalarını talep ediyordu. Parti'yi proletaryanın sınıf çıkarlarına ihanetle suçluyor ve *"tartışma özgürlüğünün* sağlanmasını, Parti içinde tartışma ve akımlar örgütleme hakkının kabul edilmesini ve bu akımların temsilcileri için görüşlerini savunmaları amacıyla maddi olanaklar" talep ediyordu.

Anarko-sendikalist sapma, "İşçi Muhalefeti" nasıl ortaya çıktı? 1920 ve 1921 yılları içsavaş ve ağır ekonomik krizin, işçi sınıfının parçalanması ve deklase olmasına yol açmasıyla belirlenir. Onbinlerce ileri, kalifiye işçi Kızıl Ordu'ya ya da gıda maddesi tedariki kollarına katılmışlardı. İçlerinden birçoğu kırsal alana gitmişti. Sadece Ağustos 1918'den Şubat 1919'a kadar işçilerin sayısı 229.000 azalmıştı. Fabrikalar üretimlerini daraltmışlardı.

İşçi sık sık küçük esnafa ya da karaborsacıya dönüşüyordu. "İşçi Muhalefeti"nin tüm ideolojisi proletarya üzerindeki düşman sınıfsal etkileri en kaba biçimde yansıtmaktaydı. Proletaryanın demirden diktatörlüğünün, Bolşevik Parti'nin demirden disiplininin aksine küçük-burjuva anarşisi — işte Parti düşmanı "İşçi Muhalefeti"nin dile getirdiği buydu. Bütün bu küçük-burjuva isyan "sol" bir safsatayla gizleniyordu. Lenin "İşçi Muhalefeti"nin küçük-burjuva özünü acımasızca açığa çıkardı. Şöyle diyordu: "Proleterlerin arkasına gizlenen... 'İşçi Muhalefeti' işte bu küçük-burjuva unsurdur". Lenin ve Parti, anarko-sendikalist sapmaya, "İşçi Muhalefeti"ne karşı amansız bir mücadele yürüttüler. Bu sapma işçi kitlelerinden destek bulmadı ve kısa sürede paramparça oldu. Ona ilk tayin edici darbe, Lenin'in önerisi üzerine Lenin'in hazırladığı "Parti Birliği Üzerine" *(bkz. elinizdeki cilt, s. 157 ve devamı);* ve "Partimizdeki Sendikalist ve Anarşist Sapma Üzerine" *(bkz. Bütün Eserler, Cilt XXVI.)* kararların kabul edilmesiyle vuruldu. Bir sonraki darbe XI. Parti Kongresi'nde, "İşçi Muhalefeti" artıklarının, X. Parti Kongresi'nden sonra, bu Parti Kongresi'nin bütün muhalif gruplaşmaların feshedilmesi kararına rağmen fraksiyonel çalışmayı sürdürme çabasıyla bağıntılı olarak vuruldu. XI. Parti Kongresi'nden sonra "İşçi Muhalefeti"nin, özel fraksiyonel bir grup olarak varlığı sona erdi. Ne var ki "İşçi Muhalefeti"nin bazı temsilcileri Parti düşmanı çalışmalarını sürdürdüler ve Menşevizmin bataklığına düştüler. Daha sonraki yıllarda "İşçi Grubu" ve "İşçi Gerçeği" grubu adlı iki illegal karşı-devrimci grup, "İşçi Muhalefeti"nin soyundandı. "İşçi Muhalefeti"nin son artıkları, 1926-1927 yıllarında Troçkist bloka karşı mücadele döneminde kendilerini gösterdiler; Parti tarafından bu blokun yok edilmesiyle bunların işi bitirildi. (s. 56)

[18] "Petrograd Örgütü"nün açıklamasıyla Lenin, 3 Ocak'ta Petrograd Örgütü yöneticilerinin bir toplantısında Zinovyev'in bir raporu ve Buharin'in ikinci raporunun ardından (23 oya karşı bütün oylarla) kabul edilen "Parti'ye Çağrı"yı kastediyor. "Çağrı"da Troçki'nin platformu üzerine şöyle denmektedir:

"Troçki yoldaşın grubu, sendikaların komünizm okulu olarak işlevlerini unutuyor. Troçki yoldaş ve grubu sendikaları yukarıdan sarsmaya çalışıyor ve fiili olarak sendikaları yok etmeye yaklaşıyorlar. En iyi ihtimalle Troçki yoldaşın sendika sorununda bakış açısı, Lenin'in doğru ifadesine göre, 'sendikaların bürokratik çekiştirilmesi'dir."

"Çağrı" Parti Kongresi seçimlerini platformlara göre yapma önerisini içeriyordu.

Petrograd Örgütünün çağrısı 19 Ocak'ta Moskova Parti Komitesi Bürosu oturumunda ele alındı. Bu oturumda, 13 oya karşı Troçkistlerin ve "Demokratik Merkeziyetçilik" Grubunun 14 oyuyla, Lenin'in "Moskova Parti Komitesi'nin karşı aksiyonu" olarak tanımladığı Troçki'nin bir kararı kabul edildi. Kararda şunlar da söyleniyordu: "Moskova Komitesi, Petrograd Örgütü'nün bildirisinde içerili olan Parti Kongresi'nin toplanmasıyla ilgili önerilere katılmayı kesinlikle olanaksız görür. MK, tartışmalı sorunlarda ortak bir tutum alamadığı için, MK'nın görevi, gerek sendika sorunu, gerekse de gündemin diğer sorunlarını aydınlatabilecek bütün gerekli belge ve raporları bütün Parti örgütlerinin hizmetine zamanında sunmaktır."

Bu oturumda Leninist çizgi taraftarları, sendika sorunu MK'nın Bölge temsilcileriyle birlikte yaptığı plenumda tartışılmadan —bu plenum 17 Ocak'ta yapıldı— *(bkz. elinizdeki ciltte Not 21)* Petrograd Örgütü'nün çağrısı üzerine karar almama önerisinde bulundular. Ne var ki bu öneri reddedildi. Moskova Komitesi'nin orada bulunmayan üyelerinin görüşlerini almayı öneren bir başka önerge de aynı oy çoğunluğuyla (13'e karşı 14 oyla) reddedildi. (s. 58)

[19] MK Sendika Komisyonu'nun tasarısı *(bkz. elinizdeki ciltte Not 13)* tartışmada "Onlar Platformu" adını aldı. İlk kez 18 Ocak 1921 tarihli "Pravda"da yayınlandı.

Bu tezler Lenin'in doğrudan yönetimi altında hazırlandı. Bu tezlerde sendikaların görevleri, Parti'nin genel politik ve ekonomik görevleri bakımından değerlendirilmektedir. Tezlerde Komünist Partisi'nin,

köylü nüfusun büyük çoğunluğu oluşturduğu bir ülkede proletarya diktatörlüğünü gerçekleştirmek zorunda olduğuna işaret edilmektedir. Köylülüğün toprak sahipleri iktidarının yeniden kurulması tehlikesiyle doğrudan karşı karşıya bulunmadığı bir anda proletarya diktatörlüğünün görevlerini gerçekleştirmek yeni zorluklarla karşılaştı. "Bu diktatörlüğün başarıyla gerçekleştirilmesi —deniyordu tezlerde— ancak, sınıf bilinçleri farklı gelişim safhalarında bulunan bütün proleterlere açık kitle örgütleri olarak irade birliği ve gayretiyle dolu güçlü sendikalar olursa olanaklıdır".

Tezlerde sendikaların herhangi "özel", "onlara özgü" bir krizinin varlığı reddedilir. "Aslında bütün geçiş dönemleri gibi mevcut geçiş döneminin özellikleri de sendikaları büyük zorluklarla karşı karşıya bırakmaktadır. Fakat bununla birlikte sendikaların bugün yaşadıkları bir kriz ve çöküş değil, bir gelişme belirtisidir. Bu bakımdan Rusya'da sendika hareketinin kaderi Parti ve Sovyetlerin kaderinden hiçbir şekilde farklı değildir." Tezler, komünizm okulu olarak sendikaların rol ve görevlerini öne çıkarır ve Troçkist bir şiar olan sendikaların devletleştirilmesine şiddetle karşı çıkar. "Sendikaların alelacele devletleştirilmesi büyük bir politik hata olacaktır." Tezlerde Ulaştırma İşleri Siyasi Merkezi'nin tamamen kaldırılması ve sendikalarda işçi demokrasisi yöntemlerine kesin geçiş önerilir: "Üç yıllık amansız içsavaş sürecinde büyük ölçüde sınırlandırılan işçi demokrasisi yöntemleri ilk planda en kapsamlı biçimde sendika hareketi içinde yeniden kurulmalıdır."

Üretimin örgütlenmesi, çalışma disiplininin güçlendirilmesi ve üretim propagandasının geliştirilmesi alanlarında sendikaların görevleri tezlerde etraflıca anlatılır. Sendikaların hızla devletleştirilmesi Troçkist rotasından farklı olarak "Onlar'ın Tezleri", sendikaların temel görevinin "geniş işçi kitlelerini Sovyet Cumhuriyeti ekonomisinin sevk ve idaresine çekmek" olduğundan hareket eder.

Tezlerde sendikaların kırsal alanda çalışmasına ayrı bir bölüm ayrılmıştır. "Kırsal kesimin emekçi kitleleri üzerinde kent proletaryasının etkisini" güçlendirmek için bu çalışmanın ayrı bir önemi vardır. (s. 58)

[20] ***"Demokratik Merkeziyetçilik" Grubu*** ("Dezistler") daha IX. Parti Kongresi döneminde, 1920 başlarında oluştu. Bu grubun adı, öncelikle ***Parti ve Sovyet aygıtında merkeziyetçilik ve demokrasi*** sorunlarının yer aldığı tezlerinden kaynaklanır. Ne var ki bu grubun demokratik

merkeziyetçilik sorununu ortaya koyuş biçiminin Bolşevik Parti içinde bu sorunun konuluşuyla en ufak bir benzerliği yoktu.

Parti tüzüğü şöyle der: "Parti'nin örgütsel yapısının yönlendirici ilkesi demokratik merkeziyetçiliktir."

Parti organları aşağıdan yukarıya kadar seçilir ve Parti örgütüne hesap vermekle yükümlüdür. Bütün Parti örgütleri yerel sorunların karara bağlanmasında özerktir. Alt Parti organları kesinlikle üst organlara tabidir; bütün Parti, Parti Kongresi'nde seçilen MK tarafından yönetilir. Demokratik merkeziyetçilik ilkesi Parti tüzüğüne göre, her Parti üyesinin ve Parti örgütünün bağımsız hareket etme yeteneği ve inisiyatifini demirden Bolşevik disiplinle birleştirir.

Ayrıca Parti içi işçi demokrasisi ve sendikalarla Sovyetlerde işçi demokrasisini geliştirme olanakları her zaman aynı değildir. "Örgütün biçimi ve çalışmanın yöntemi —der X. Parti Kongresi— bütünüyle o zamanki somut tarihsel durum tarafından belirlenir." Örneğin içsavaş sırasında az çok gelişmiş bir işçi demokrasisi hiç kuşkusuz zararlıydı ve zaferin örgütlenmesine yararlı olmayacaktı. Bu koşullar altında işçi demokrasisi yöntemleri gerek Parti'de, gerekse de sendikalar ve Sovyetlerde iyice sınırlandırılmıştı. Savaş durumu seçilme hakkının yerine kısmen atamanın konmasını vs. zorunlu kılmıştı. Böylece Parti merkeziyetçilik ve demokrasi sorunlarını, devrimin görevlerine, mevcut somut safhada işçi sınıfının mücadelesinin görevlerine tabi kılmıştır; örgütsel sorun, Parti'nin siyasi görevlerine ayrılmaz biçimde bağlıdır.

Buna karşılık "Demokratik Merkeziyetçilik" grubu örgütsel sorunu politik görevlerden ayırıyor, işçi demokrasisini kendi başına amaç haline getiriyor ve Bolşevik demokratik merkeziyetçilik anlayışını çarpıtıyordu. Bu grubun o zamanki liderlerinden olan Osinski yoldaş "Pravda"da şöyle yazmıştı: "Demokratik merkeziyetçilik, bir ölçüde gelişmiş legal proleter bir örgüt için kesinlikle söz konusu olan bir ilke, yönlendirici bir kural, hiçbir sınırlamanın caiz olmadığı bir kuraldır."

"Demokratik Merkeziyetçilik" grubu Parti ve Sovyet aygıtı içindeki bürokratizme karşı mücadele ediyor gibi görünüyordu, fakat gerçekte kendisi açıkça Parti ve Sovyet devlet örgütlenmesinin temellerine karşı çıkıyordu. Devlet aygıtı ve sendikaların Parti tarafından yönetilmesinin gevşetilmesi için mücadele ediyor ve fiilen Sovyet kılıfı altında burjuva demokrasisinin şiarlarını savunuyordu. Grubun Parti inşası üzerine tezlerinde bu eğilim şu öneride ifadesini bulmaktaydı: "Yük-

sek Sovyet ve sendika merkezlerinin faaliyetlerini sevk ve idare etmek amacıyla MK bunların fraksiyonlarına en önemli sorunlarda talimatlar verir. MK, projelerin ayrıntılarının öngörüşmesiyle uğraşmaz, görülmekte olan meseleleri ele almaz." Bu önerinin anlamı sınıf düşmanı tarafından çok iyi anlaşılmıştır. Örneğin Menşevik "Sosyalistçenskiy Vyestnik" ("Sosyalist Ulak") Şubat 1921'de şunları yazmıştı: "Onlar sadece RKP MK'nın ya da onun Politbürosu'nun, Halk Komiserleri Konseyi ya da Tüm-Rusya Merkez Yürütme Konseyi'nin faaliyetlerinin 'ayrıntısı'na karışmamasını istemişlerdi, fakat böylece diktatörlüğün 'katıksız'lığına darbe vurmuş oldular. Ve mücadelenin ve yaşamın mantığı zamanla onları da bizzat (!) 'Menşevikler ve Sosyal-Devrimciler' için özgürlük olmadan komünist kitle için de özgürlük olamayacağına, 'anayasa'nın sadece Komünist Partisi içinde değil, ülkenin bütün demokrasisi için de korunması gerektiğine ikna edecektir."

Parti inşası alanında "Demokratik Merkeziyetçilik Grubu", anti-Bolşevik bir talep olan Parti içinde fraksiyon ve akımların tam özgürlüğü talebini ileri sürüyordu.

Sendika sorununda grubun kendi görüşü yoktu. Krizi sınıfların karşılıklı ilişkilerinde görmüyor, ekonomik yıkımdan kaynaklanan zorlukları farketmiyordu. Her şeyi Menşevik tarzda söz ettiği Sovyet aygıtının bürokratizmine bağlıyordu.

Tartışmanın seyri içinde grubun temsilcileri, neredeyse sadece Parti inşasıyla ilgili sorunlarda söz aldılar; öyle ki örgüt sorununu politikadan bağımsızlaştırıyor, demokrasiyi kendi başına amaç haline getiriyor, Parti'nin devlet aygıtını yönetmesinde belli bir gevşeme talep ediyor ve Bolşevik Parti inşasının Leninist temellerini Menşevik tarzda revize etmeye uğraşıyorlardı.

Demir proletarya diktatörlüğü çerçevesi küçük-burjuvaziye "dar" geliyordu ve küçük-burjuvazinin baskısını yansıtan "Demokratik Merkeziyetçilik" grubu "rejimin yumuşaması"nı sağlamaya çalışıyordu. Parti tarafından içsavaş döneminde kullanılan askeri çalışma yöntemlerine karşı grubun mücadelesini Lenin doğrudan doğruya "en kötü Menşevizm ve Sosyal-Devrimci yöntemler" olarak adlandırmıştı.

Daha sonraki gelişme seyri içinde "Demokratik Merkeziyetçilik" grubunun Parti'ye ve proletarya diktatörlüğüne karşı mücadeleyi derinleştiren esas çekirdeği (Sapronov da aralarında), 1927 yılında yapılan SBKP(B) XV. Parti Kongresi'nde Parti'den ihraç edilen küçük bir karşı-devrimci gruba dönüştü. (s. 58)

[21] 17 Ocak 1921'de yapılan Moskova Komitesi genişletilmiş toplantısında Kamenev bir raporla "Onlar" platformunu temsil etti. Troçki, Buharin, Şlyapnikov ikinci raporları sundular. Moskova Komitesi üyelerinin ön oylaması şu sonucu verdi: "Onlar" platformu *(bkz. elinizdeki ciltte Not 19)* için 19 oy, İgnatov'un platformu *(bkz. Not 22)* için 9 oy, Troçki'nin platformu için 7, Buharin'inki için 4, Sapronov'unki *("Demokratik Merkeziyetçilik" grubu, bkz. Not 20)* ve Şlyapnikov'unki ("İşçi Muhalefeti") için — 0 oy. Bölge temsilcilerinin oylamasında şu sonuç çıkmıştı: "Onlar" Platformu için 59 oy, İgnatov için 22, Troçki için 20, Sapronov için 7, Şlyapnikov için 4, Buharin için 1 oy. Moskova Komitesi ve bölge temsilcilerinin kesin oylamasında ise tablo şuydu: "Onlar" Platformu için 62, Troçki için 18 oy; İgnatov kesin oylamada tezlerini geri çekti; son derece az oy aldıkları için diğer platformlar oylanmadı. (s. 58)

[22] "İgnatovcular" grubu çok küçüktü. Bu grup kısa bir süre bağımsız varlık sürdürdükten sonra "İşçi Muhalefeti"yle birleşti, çünkü belirleyici sorunlarda iki grubun görüşleri ortaktı. X. Parti Kongresi'nde Parti inşası üzerine "İşçi Muhalefeti"nin karar tasarısının esasını İgnatov grubunun tezleri oluşturuyordu. İgnatov platformu "İşçi Muhalefeti"nin bütün yanlış tezlerini kapsıyordu. (s. 58)

[23] Lenin'in "İşçi Muhalefeti"nin önerilerinden neleri sağlıklı bulduğu hakkında bkz. Parti'nin birliği üzerine kararın ilk taslağının 5. maddesi *(bkz. elinizdeki cilt, s. 159 ve devamı).* (s. 61)

[24] "Petrogradlı Yoldaşlara Yanıt"mda Troçki şöyle diyordu: "Çağrı *(Petrograd Örgütünün çağrısı —**Red.**)* mevcut görüş ayrılıklarının tamamen yüzeysel bir karakteristiğini sunuyor ve daha da önemlisi, sendika örgütlenmesi ve Parti'yle ilişkisi alanında gerçek durumun temelden yanlış bir değerlendirilmesini veriyor... Komünizm okulu gibi genel sözlerle, komünist inşanın bütün temel çalışmasının — ekonomi planlarının hazırlanması ve uygulanması, iktisat organlarının kurulması, idarecilerin seçimi ve eğitimi — giderek sendikalar olmaksızın ve sendikaların dışında hayata geçirildiği gerçeği gizlenmektedir." (s. 71)

[25] 30 Aralık 1920 tarihli tartışma toplantısında yaptığı konuşmada Zinovyev, Gemicilik İşleri Siyasi Merkezi'nden Sof yoldaşın emrinden bir alıntı yapmıştı. Bu emirde gemicilik hayatında tayin edici bir değişikliğin ortaya çıktığı söylenmektedir. "Amatörlük, komitecilik, sistemsizlik ve anarşi sona eriyor." Sof yoldaş, sendikaları 1917–1918 yılın-

da ordu içindeki seçilmiş ve Kızıl Ordu kurulurken dağıtılmış komitelere benzetiyor. Ayrıca Zinovyev, o zamanlar Troçki taraftarı olan ve çalışma disiplininin yükseltilmesi için işçilere karşı "teşvik yöntemi"nin yanı sıra "zor yöntemleri" de kullanmayı öğütleyen ve bu önlemin gerekliliği ve bu yöntemin uygulama biçimlerini olağanüstü sert biçimlerde formüle etmiş olan Golzman yoldaşın konuşmasından da alıntı yapmıştı. (s. 72)

[26] Lenin burada Eylül 1921'deki Parti Konferansı'nda Zinovyev'in "Parti'nin Sağalması Üzerine" raporunu kastetmektedir. (s. 73)

[27] Bu makalede Troçki şöyle diyordu: "Bugün söz konusu olan işçi sınıfı *(güçlerinin —Alm. Red)* yeniden düzenlenmesi, organlarının yeniden örgütlenmesi, önder unsurlarının üretim bakış açısıyla dağıtılmasıdır. Söz konusu olan temel direğini sendikaların oluşturması gereken ***üretim demokrasisidir***." (s. 78)

[28] Lenin eklektizmi, çoğu kez birbirine tamamen karşıt olan olayları, olguları, düşünceleri keyfi biçimde cımbızlayıp yapay olarak birleştirme olarak karakterize eder. Bir parça bu görüşten, bir parça diğer görüşten alan ve bunları yapay olarak birleştiren biçimsel, ölü, içeriksiz eklektizm olayın bütünlüğüne, toplumsal gelişim sürecine ilişkin düşünce sunamaz.

Eklektizmin aksine devrimci diyalektik ***bütünü*** çeşitli yanlarıyla inceler, gelişimleri içinde çelişkili olayların ***birliğini*** açığa çıkarır, olayların ve süreçlerin karşılıklı bağlarını, ortak olanı hiçbir zaman gözden yitirmeden birbirleriyle somut ilişkilerini dikkate alır ve olayların nesnel seyri nedeniyle kendiliğinden öne çıkan yanları ön plana çıkarır. Lenin her zaman eklektizmin devrimci Marksizmle hiçbir ortak yanı olmadığını vurgulamıştır. Bütün oportünistler devrimci diyalektiğin yerine eklektizmi koymuşlardır. Dönek Kautsky'yi hedefleyen "'Bataklığa' Karşı Mücadele Üzerine" makalesinin taslağında Lenin oportünizmin en karakteristik özelliklerini vurgulayarak şöyle yazıyordu: "Diyalektik yerine eklektik. 'İkisinin ortası': uçların 'uzlaştırılması', berrak, belirgin, kesin bir sonun yokluğu, yalpalama, sınıf çelişkileri ***gerçekte*** şiddetlenirken, bunların ***lafta*** uzlaştırılması ve köreltilmesi." Lenin, sendikalar ve mevcut durum üzerine konuşmasında, Buharin'in ekonomi ile politikayı nasıl eklektik biçimde birleştirdiğine ilişkin bir örnek aktarır. Lenin bu iki farklı fenomenin ***birliğini*** görürken ve politikanın ekonominin yoğunlaşmış ifadesi olduğunu söylerken, Buha-

rin Lenin'i sendika sorununa sadece "politik" yaklaşmakla suçluyor, Troçki'nin de sadece "ekonomik" yaklaştığım söylüyordu. Oysa ben, diyordu, ikisini birleştiriyorum. Birlikleri, karşılıklı ilişkileri ve birbirlerine bağımlılıkları dikkate alınmaksızın bu keyfi mekanik "biriyle diğerini birleştirme"yi Lenin eklektizme örnek olarak aktarmaktadır.

Devrimci diyalektik ve eklektik ilişkisi üzerine bkz. Lenin: "Materyalizm ve Ampiriokritisizm", II. Bölüm, 5. madde (Bu baskının XI. cildi, ya da Bütün Eserler, Cilt XIII ya da Marksizm-Leninizm Kitaplığı'nın ayrı baskısı, 1935), "Devlet ve Devrim" (bu baskının 7. cildi), "Diyalektik Sorununa İlişkin" (bu baskının 11. Cildi), Hegel'in "Mantık Bilimi"nin taslağı (Lenin, "Felsefi Miras", Berlin 1932), ayrıca elinizdeki baskının XI. cildinin ilgili notları. (s. 88)

[29] Bu mektupta (Ağustos 1920) MK, bütün Parti örgütlerinin dikkatini Parti içindeki bir dizi sağlıksız görüngüye çekti. Mektup "üst kademe"nin —sorumlu fonksiyonerlerin— "taban"dan —Parti işçileri kitlesinden— koptuğunu saptıyordu. "Sorumlu işçi ünvanım talep eden yoldaşların bir kısmı gerçekte Parti çalışmasından kopuyor, geniş işçi kitleleriyle ilişkiye geçmiyor, kendini soyutluyor, kitlelerden kopuyor." Mektup hastalıklı görüngülerle mücadele edebilmek için özeleştiriye davet etmektedir. Mektupta Parti içi demokrasinin genişletilmesi için bir dizi önlem önerilmektedir.

MK'nın Ağustos mektubunu onaylayan Parti Konferansı'nın "Parti İnşasının Günlük Görevleri Üzerine" kararı, Parti içi demokrasinin genişletilmesi ve bürokratik aşırılıklarla mücadele için bir dizi yeni önlem önererek mektubu geliştirmiştir.

Karar, "örgütün bütün sorumlu fonksiyonerlerinin hazır bulunmak zorunda olduğu mümkün olduğunca çok Parti üyeleri genel toplantıları yapmayı" önerir.

Kaza, kent ve il komitelerine bu genel toplantılarda faaliyetleri üzerine rapor sunmaları ve tartışılmasını sağlamaları emredilir. "Parti'nin iç yaşamında, Parti'nin gerek yerel, gerekse de merkezi kurumlarını eleştirme hayata geçirilmelidir."

Sovyetlerin faaliyetine gelince, karar, Sovyetlerin, Yürütme Komitelerinin ve bunların Başkanlıklarının tüm üyelerini en az ayda bir kez, genel seçmen toplantılarında faaliyetleri üzerine rapor sunmakla görevlendirir. Yerel örgütler bürokratizme karşı mücadelede MK'nın tarafını tutmaya çağrılır. (s. 101)

[30] VIII. Sovyet Kongresi'nin *"Sovyet İnşası Üzerine"* kararı, içsavaş yıllarında zorunlu olarak daraltılan Sovyet organlarında proleter demokrasinin genişletilmesi üzerine bir dizi çok önemli kararı içerir. Kararda şu öneriler yer alır: Köy, Bucak, Kent Sovyetleri'nde ve diğer Sovyetlerde saptanan sürelerde düzenli olarak yeni seçimler yapmak ve Sovyet Kongresi'ni düzenli olarak toplantıya çağırmak. "Sovyet oturumlarına mümkün olduğunca çok işçi ve köylü çekilmelidir; toplantılar işçi mahallelerinde ve mümkün olduğu ölçüde büyük fabrika ve tesislerde yapılmalıdır." Bunun ötesinde karar, bütün organların faaliyetlerinin denetiminin güçlendirilmesi, ihmalciliğin yok edilmesi, bu organların işleyişinin basitleştirilmesi ve geniş işçi kitlelerinin İşçi-Köylü Müfettişliği organlarının faaliyetine katılmaya çekilmesi amacıyla bu organlara özel bir dikkat göstermeyi önerir. Kararda, "yiyecek kartlarının, evlerin, ulaşım araçlarının, zorunlu ihtiyaç maddelerinin, yakıtların vs. dağıtılması gibi bir dizi devlet işlevini araştırmayı günün görevi olarak öne koymak" önerilir.

Kongre kararları merkezi ve yerel Sovyet organlarının haklarını sınırlıyor ve yerel organların haklarını genişletiyordu. (s. 101)

[31] Söz konusu olan Buharin yoldaşın, 25 Ocak 1921 tarihli "Pravda"da yayınlanan "Sendikalizm ve Komünizm" adlı makalesidir. Bu makale Lenin'in, Buharin'in "zorunlu adaylık" tezini sendikalist olarak tanımladığı "Parti Krizi" adlı makaleye yanıt olarak yazılmıştır *(Bkz. elinizdeki ciltte Not 1 ve 7).*

Buharin makalesinde "Tampon" grubunun tezlerinde sendikalara karşı Parti'nin önder rolünün yeterince vurgulandığını kanıtlamaya çalışır. (s. 104)

[32] Lenin, tartışmanın son derece önemli ve garip bir özelliğini belirtir. Bu özellik, bir dizi yerel Parti örgütü içindeki "üst kademeler"de, Parti komitelerinde, resmi makamlarda yalpalamalar görülmesine ve Troçki'nin platformu yankı bulmasına rağmen "Parti üyeleri kitlesi, Partinin işçi kitlesinin çoğunluğu, hem de ezici çoğunluğu"nun Parti çizgisini savunmasıdır. Bunun temel nedeni, hiç kuşkusuz, belli bir bürokratikleşme, "üst kademeler"in "alt kesimler"den belli ölçüde kopmasıdır ki bundan MK'nın Ağustos Mektubu'nda sözedilmişti. Örneğin Moskova'da Bölge Komitelerindeki oylama sırasında oyların yüzde 53'ü Lenin'in, yüzde 30'u Troçki'nin platformuna, hücrelerde ise oyların yüzde 75'i Leninist çizgiye, yüzde 15-18'i Troçkist çizgiye veril-

mişti. Kiev'de İl Komitesi'nde oylar iki eşit parçaya bölünmüştü: Lenin'e 4, Troçki'ye 4. Genel Parti toplantısında ise Leninst çizgiye 1075, buna karşılık Troçkist çizgiye 174 oy verilmişti, vs. (s. 105)

[33] Troçki ve Buharin'in birleşik platformu RKP(B) X. Kongresi'ne karar tasarısı olarak 1 Ocak'ta "Pravda"da yayınlandı. Aslında bu platform Troçkist bir platformdu. Esas olarak sendikaların devletleştirilmesini öneriyordu. Birleşik platformda emretmek üzerine, sendikaların sarsılması üzerine Troçkist formülasyonlar bir parça yumuşatılmıştı. "Üretim demokrasisi" kavramı çıkarılmıştı. Aynı şekilde Buharin'in iktisat organları için sendikaların "zorunlu adaylıkları" da çıkarılmıştı.

İki platformun birleşmesi ve Parti'nin eleştirisinin baskısının neden olduğu bu değişiklikler platformun çelişkilerini, yamalı bohça karakterini, eklektikliğini sadece güçlendirmişti. Öyle ki özellikle "Onlar Taslağı"ndan birleşik platforma alınmış işçi demokrasisi üzerine bölüm, platformun temel düşüncesiyle, sendikaların sonuna kadar devletleştirilmesi talebiyle kaba bir çelişki içindedir. (s. 105)

[34] 8 Mart 1921 tarihli ***"RKP(B) X. Parti Kongresi'ne RKP(B) MK'nın Siyasi Faaliyeti Üzerine Rapor"*** ve 15 Mart 1921 tarihli aynı kongreye ***"Aynî Vergi Üzerine Rapor"***, öz itibariyle sadece bu Parti Kongresi'nin bütün çalışmasının yönünü değil, aynı zamanda Parti'nin uzun bir dönem için bundan sonraki tüm politikasını belirler. Bu raporlarda, Parti kongresinin toplandığı zamanı karakterize eden ülkede ekonomik ve politik krizin keskinleşmesi durumunun değerlendirilmesi *(bkz. elinizdeki ciltte Not 1)* ile birlikte Savaş Komünizmi'nden Yeni Ekonomik Politika'ya geçişin nedenleri de anlatılır.

Yeni Ekonomik Politika'nın esasları, Lenin tarafından bir dizi konuşma ve makalede, "Aynî Vergi Üzerine" adlı broşürde, Tüm-Rusya Parti Konferansı, Politik Aydınlatma Şubeleri Kongresi, Moskova İl Parti Konferansı, XI. Parti Kongresi, Komünist Enternasyonal'in III. ve IV. Kongresine raporlarda, ayrıca "Kooperatifçilik Üzerine" adlı makalede ve daha birçok makalede geliştirildi. Komünist Enternasyonal III. Kongresi'ne raporda ve özellikle RKP'nin taktiği üzerine tezlerde Lenin, Yeni Ekonomik Politika'nın uluslararası önemini vurguluyordu.

Yeni Ekonomik Politika'nın esas özellikleri Komünist Enternasyonal programına, proletaryanın, her ülkenin ekonomik gelişim seviyesi ve

somut özelliklerinin dikkate alınmasıyla proletarya diktatörlüğünün kurulmasından sonra izleyeceği politika için talimat olarak alınmıştır.

Yeni Ekonomik Politika'nın özü, Stalin yoldaş tarafından mükemmel biçimde şöyle tanımlanır: "Yeni Ekonomik Politika, komuta kademeleri proleter devletin elinde bulunurken bakış açısı kapitalizme izin verilmesi, kapitalist unsurlarla sosyalist unsurlar arasında mücadele, sosyalist unsurların rolünün kapitalist unsurlar zararına artması, sosyalist unsurların kapitalist unsurlar üzerinde zaferi, sınıfların ortadan kaldırılması ve sosyalist ekonominin temellerinin kurulmasından ibaret olan proleter devletin özel bir politikasıdır. Yeni Ekonomik Politika'nın bu çelişik, bu geçiş karakterini anlamayanlar Leninizmden saparlar..." *(J. Stalin, "Leninizmin Sorunları", 2. baskı, Berlin 1927, RKP(B) XIV. Parti Kongresinde Siyasi Raporu Kapayış Konuşması, s. 401 [ayrıca bkz. SBKP(B) XIV. ve XV. Parti Kongre Raporları, s. 95- İnter Yayınları]).*

Bu "özel politikaya" geçiş birden olmamış, X. Parti Kongresi'nden sonra katedilen bir dizi safhada geliştirilmiştir.

Bu kongre Lenin'in "RKP(B) MK'nın Siyasi Faaliyeti Üzerine Rapor" ve "Aynî Vergi Üzerine Rapor"daki talimatlarına dayanarak, bu geçişin ilk adımlarını, yani gıda maddelerinin zoralımı yerine aynî verginin konması ve "serbest yerel pazar"a izin verilmesini gösterir. Yeni Ekonomik Politika'nın geliştirilmesi için başka adımlar Mayıs ve Aralık 1921 Tüm-Rusya Parti Konferanslarında atılmıştır.

Lenin'in önderliği altında, Parti'nin ekonomik politikasında değişiklik yaratan X. Parti Kongresi, Parti ve Sovyet iktidarının diğer temel çalışma dallarında da buna uygun bir değişiklik yaptı. Parti Kongresi şu son derece önemli kararları aldı: 1) Yeni Ekonomik Politika koşulları altında sosyalist inşanın ve sınıf mücadelesinin sonraki safhalarında Parti içi demokrasinin gelişimi için temel oluşturan ***"Parti İnşasının Sorunları Üzerine"*** karar; 2) Sendika tartışmasına son veren ve Parti'nin bundan sonraki sendika politikası için temel oluşturan ***"Sendikaların Rolü ve Görevleri Üzerine"*** karar; 3) Parti'nin sonraki safhalarda ulusal politikasının geliştirilmesine esas teşkil eden ***"Ulusal Sorunda Parti'nin Güncel Görevleri"***; 4) Savaş cephesinden ekonomi cephesine geçiş koşulları altında Parti'nin ekonomik ***dış politikasının*** esaslarını belirleyen ***"Kapitalist Çevrede Sovyet Cumhuriyeti"*** kararı.

Lenin'in "RKP(B) MK'nın Siyasi Faaliyeti Üzerine Rapor"u ve Parti inşası sorunları ve sendikaların görevleri hakkında Parti Kongresi'nde, daha Parti Kongresi'nden önce ortaya çıkmış olan muhalif akımlara ve fraksiyonel gruplara karşı şiddetli bir mücadele yürütüldü. Lenin'in önderliği altında bunlar parçalandılar. Lenin'in önergesi üzerine "Par-

ti'nin Birliği Üzerine" *(bkz. elinizdeki cilt, s. 157 ve Not 41)* ve "Partimizdeki Sendikalist ve Anarşist Sapma Üzerine" *(bkz. Bütün Eserler. Cilt XXVI)* kararlar kabul edildi; devrimin daha sonraki safhalarında Parti'nin birliği uğruna mücadelede bunların büyük etkisi oldu. Sovyet ülkesinde Parti ve proletarya diktatörlüğü tarihinde bir dönüm noktasının son derece zor koşulları altında, Kronstadt ayaklanmasının patlak verdiği ve bastırıldığı ve bir dizi bölgede karşı-devrimci haydutlukla mücadelenin zorunlu olduğu bir dönemde yürütülen bu mücadele, gerek Lenin'in "Parti'nin Birliği ve Anarko-sendikalist Sapma Üzerine" özel raporunda *(bkz. elinizdeki cilt, s. 149 ve devamı),* gerekse de "MK'nın Siyasi Faaliyeti Üzerine Rapor"unda ve bu raporu kapayış konuşmasında en dikkat çekici ifadesini bulur.

MK'nın raporu üzerine Parti Kongresi'nin kararı "MK'nın iç ve dış politikasının genel olarak doğru olduğunu açıklar" ve "Parti'nin yol gösterici merkezinin politikasının planlanmış olan tamamen sağlamlaştırılmasının güvence altına alınması ve geniş proleter kitlelerle bağını güçlendirmek amacıyla kitleler içinde Parti çalışmasında öne çıkmış örgütçüleri MK'ya almayı zorunlu görür". "İşçi Muhalefeti" ve "Demokratik Merkeziyetçilik" grubu da karar tasarıları sundu. MK'nın çizgisini onaylayan karara 514 lehte oy verildi, yani bu karar oyların ezici çoğunluğunu aldı, "Demokratik Merkeziyetçilik" grubunun kararına 47 oy, "İşçi Muhalefeti"nin kararına 45 oy verildi. Son oylamada 59 aleyhte oy çıktı, çekimser oyların sayısı ise 31'di.

Parti inşası sorunlarına ilişkin, raportör olarak Buharin yoldaşın dışında ikinci raportörler olarak, "Demokratik Merkeziyetçilik" grubundan Maksimovski yoldaş, "İşçi Muhalefeti"nden İgnatov konuştu. Oylamada MK kararı 369 oy, "İşçi Muhalefeti"nin tezleri 23, "Demokratik Merkeziyetçilik" grubununkiler 9 oy aldı. Komisyon raporundan sonra önerilen karar tasarısı 18 çekimser oya karşılık oyların tümüyle kabul edildi.

Parti Kongresi öncesi bütün Parti'de ayrıntılı biçimde tartışılmış olan sendika sorunu üzerine Zinovyev raportör, Şlyapnikov ve Troçki ikinci raportörlerdi. Oylama şu sonucu verdi: Lenin'in ve MK'nın görüşlerini dile getiren "Onlar"ın karar tasarısı için 336 oy, Troçki'nin tezleri için 50, "İşçi Muhalefeti"nin tezleri için 18 oy. Komisyon raporundan sonra son oylamada "Onlar"ın karar tasarısı, Komisyon'un yaptığı bazı eklerle birlikte "İşçi Muhalefeti"nin verdiği 16 aleyhte ve 4 çekimser oya karşı bütün oylarla kabul edildi.

Aynî vergi üzerine Lenin'in raporuna ilişkin karar tasarısı herhangi bir ilkesel itiraz olmaksızın kabul edildi.

Lenin'in sunduğu "Parti'nin Birliği Üzerine Karar Tasarısı", "İşçi Muhalefeti"nin MK'ya karşı iftira dolu ve Parti düşmanı suçlamalarının yinelendiği karar tasarısının karşısına konmuştu. Parti'nin birliği ve anarko-sendikalist sapma üzerine karara ilişkin son oylamadan sonra, Parti Kongresi tarafından, Lenin'in önerisi üzerine şu özel karar kabul edildi: "Parti Kongresi dağıtılan 'İşçi Muhalefeti' grubunun bütün üyelerinden Parti disiplinine uymalarını talep eder ve onları kendilerine verilen görevlerde kalmakla yükümlendirir."

X. Parti Kongresi böylece Parti içinde, Troçki grubu, "İşçi Muhalefeti" ve "Demokratik Merkeziyetçilik" grubu tarafından alevlendirilen fraksiyon mücadelesine son verdi. Fraksiyon ve gruplaşma yasağı, bundan sonraki bütün yıllar için Parti'ye en önemli direktiflerden birini oluşturur. (s. 109, 133)

[35] Lenin'in burada sözünü ettiği kararname, Sovyet iktidarının imtiyaz politikasını saptar. Kararnamenin genel bölümünde "Sovyetler Birliği'nin geçen üç yıl içinde, yıkılmış olan ekonominin yeniden kurulmasında kendi güçleri ve imkânlarıyla önemli sonuçlar aldığı", ne var ki yabancı sermayenin ve tekniğin ülkeye çekilmesinin bu ekonomiyi yeniden kurma sürecini hızlandırabileceği ifade edilir.

Ülkenin üretici güçlerinin yeniden kurulması ve geliştirilmesi için yabancı sermayenin çekilmesi amacıyla Halk Komiserleri Konseyi "imtiyazların genel ekonomik ve hukuksal koşullarını" şöyle saptar:

"1) Sözleşmede saptanacak ürün payıyla imtiyaz sahibi tazmin edilerek, ona kendi payını yurtdışına ihraç etme hakkı tanınır.

2) Özel teknik mükemmelliklerin büyük ölçekte kullanılması durumunda imtiyaz sahibine ticaret imtiyazları tanınacaktır (örneğin makine temin etme, büyük siparişler üzerine özel anlaşmalar vs. gibi).

3) İmtiyazın karakterine ve koşullarına göre, imtiyaz sahibinin aldığı riski tazmin etmek ve imtiyazlara yatırılan teknik kaynakları güvence altına almak için uzun imtiyaz süreleri saptanacaktır.

4) RSFSC hükümeti, imtiyaz sahibinin işletmeye yatırdığı mal ve mülkünün ulusallaştırılmayacağını, mal ve mülküne el konmayacağını ya da müsadere edilmeyeceğini garanti eder.

5) İmtiyaz sahibine, RSFSC toprakları üzerindeki fabrikalarında, çalışma yasalarına ya da işçi ve ücretlilerin yaşamları ve sağlıklarını güvence altına alan belirli çalışma koşullarına uyarak işçi ve ücretli çalıştırma hakkı tanınır.

6) RSFSC hükümeti imtiyaz sahibine, hükümetin herhangi bir talimatı ya da kararnamesiyle imtiyaz sözleşmesinin koşullarının tek taraflı değiştirilmeyeceğini garanti eder."

Bu kararname sadece imtiyazlar için genel ekonomik ve hukuksal koşulları saptar. Daha sonraki yıllarda çıkarılan yasalarla bu kararname netleştirilip geliştirildi. İmtiyaz sahipleriyle sözleşme imzalarken Sovyet hükümeti, imtiyaz sahibinin vergiler, sosyal güvenlik ve diğer meselelerle ilgili yükümlülüklerini saptıyor ve imtiyaz satışlarının koşullarını belirliyordu. Lenin'in RKP(B) Moskova Örgütü Hücre Sekreterleri'nin 26 Kasım 1920'deki toplantısında yaptığı konuşma *(bkz. elinizdeki baskı, Cilt 8, s. 293 ve devamı),* ayrıca Lenin'in VIII. Sovyet Kongresi'nin Komünist Fraksiyonu'na sunduğu rapor *(bkz. Bütün Eserler, Cilt XXVI)* imtiyazlar sorununa ayrılmıştır. (s. 121)

[36] Lenin'in burada sözünü ettiği karar, 1 Şubat 1921'de Rikov ve Leşava yoldaşların petrol imtiyazları üzerine raporlarına ilişkin alınmıştır. Bu kararda şöyle denmektedir: "Yüksek Ekonomi Konseyi, petrol alanında birinci sınıf otoritelerden oluşacak son derece yetkin bir komisyonu Bakû ve Grozni'ye göndererek petrol üretimini güvence altına alma sorununu incelemek ve petrol alanlarından bugünkü verimin alınmasında olası bir felaketin nedenlerini açıklığa kavuşturmakla görevlendirilir..." "Stalin yoldaş, Bakû ve Grozni'nin işçilerine, ekonomimizi yeniden kurma ve Sovyet rejimini güçlendirmenin çaresi olarak imtiyazların öneminin yeterince anlatılıp anlatılmadığını, oraya özel bir siyasi yöneticinin gönderilmesinin gerekip gerekmediğini saptamakla görevlendirilir..." "Yüksek Ekonomi Konseyi, petrol alanlarının imtiyaz girişimleriyle petrol çıkarmak için koşulları hazırlama işini üç hafta içinde bitirmek ve Halk Komiserleri Konseyi'ne buna ilişkin rapor vermekle görevlendirilir."

Bilindiği gibi, Bakû ve Grozni'deki tek bir petrol alanı bile imtiyaza verilemedi. Parti'nin, Sovyet iktidarının ve Bakû ve Groznili işçilerin çabalarıyla petrol sanayii sadece hızla yeniden kurulmakla kalmamış, aynı zamanda modern Amerikan tekniği temelinde yeniden yapılandırılmış ve savaş öncesi seviye çok aşılmıştır. Bakû ve Grozni petrol sanayii Birinci Beş Yıllık Planı ikibuçuk yılda başarıyla tamamlamıştır. (s. 122)

[37] Kronstadt ayaklanması 1921 Martı'nın ilk günlerinde patlak verdi. Hareket gemilerde tek tük huzursuzluklarla başladı. 1 Mart'ta Kronstadtlı denizciler büyük bir toplantı yaptılar, bu toplantıda savaş gemileri 1. ve 2. Tugayı denizcileri toplantısının proletarya diktatörlüğüne ve Komünist Partisi'ne karşı yönelen bir karar tasarısı kabul edildi. 2 Mart'ta, kendisini "devlet iktidarı" ilan eden "Denizciler, Kızıl Askerler ve İşçiler Geçici Devrim Komitesi" kuruldu. Aynı gün, Beyaz Muhafız General Kozlovski Kronstadt savunmasının başkomutanlığına atandı. Ayaklanma, Kızıl Ordu'nun çok sayıda komünistin katılımıyla güçlendirilen birliklerince bastırıldı; Kronstadt ayaklanmasının tasfiye edilmesine özellikle X. Parti Kongresi delegeleri de katıldılar.

Kronstadt ayaklanması küçük-burjuva anarşist karşı-devrimin en açık ifadesiydi.

Eski denizcilerden Kronstadt'ta neredeyse kimse yoktu. Baltık Filosu içsavaş yıllarında neredeyse atıl kalmıştı. Denizciler arasındaki en iyi unsurlar Parti ya da Sovyet çalışmasına geçmişlerdi. 1921 ilkbaharına doğru denizcilerin ezici çoğunluğu, nispeten kısa süre önce kırdan gelmiş, kırla sıkı bağlar içinde ve mücadelede henüz çelikleşmemiş genç köylülerden oluşuyordu. Menşevikler, Sosyal-Devrimciler ve diğer Sovyet düşmanı partiler Kronstadt denizcileri arasındaki çalışmaya özellikle büyük bir dikkat, çokça güç ve imkân ayırmışlardı.

Kronstadlılar, "işçi ve köylüler için, anarşistler ve sol sosyalist partiler için konuşma ve basın özgürlüğü" istiyorlardı (1 Mart toplantısı kararı), yani Sovyet iktidarının yıkılmasını amaçlayan karşı-devrimci partiler için faaliyet özgürlüğü istiyorlardı.

Yani isyancılar bu karşı-devrimci partilere faaliyet özgürlüğü veriyorlardı, buna karşılık komünistlere ilk günden başlayarak zor kullanmaya başladılar.

Karşı-devrimci "Devrim Komitesi" kendi çıkardığı "Tebliğler Gazetesi"nde (10 Mart 1921 tarihli 8. sayı) "halk arasında hâlâ çok sayıda casusun — yanlış söylentiler yayan komünistin bulunduğu"nu, "yanlış söylentiler yayanlara karşı, savaş dönemi koşullarının dayattığı gibi kesin önlemler alındığı"nı yazıyordu.

Kronstadtlılar "partisizliği" ileri sürüyorlardı, fakat ayaklanmanın önderliği, Beyaz Muhafız generaller ve uluslararası emperyalizmle birlikte davranan Menşeviklerin, özellikle de Sosyal-Devrimcilerin elinde bulunuyordu.

"Devrim Komitesi"nin 13 Mart'taki oturumunda, ayaklanmanın liderleri, Kronstadt'ın yalıtık varlık sürdürmesinin düşünülemeyeceğini saptamak zorunda kaldılar. Ya Sovyet iktidarına teslim olunacak, ya da kapitalist dünyayla daha sıkı bağlar kurulacaktı. "Devrim Komitesi", bütün dünyaya, yani kapitalist devletlere, Beyaz Muhafızlara ve emperyalist müdahalecilere yardım çağrısı yapma kararı aldı.

Kronstadlıların şiarlarında "çalışan halkın çıkarları"ndan vs. çokça söz ediliyordu, doğrudan doğruya kapitalizmi yeniden kurma şiarıyla ortaya çıkmamışlardı, onlar "sadece" proletarya diktatörlüğüne karşılardı, "özgür Sovyetler" istiyorlardı. Gerçekte ise bu, Sovyet iktidarının yıkılması ve kapitalizmin tam anlamıyla yeniden kurulması anlamına geliyordu. Kronstadt'ın tehlikesi —diyordu Lenin— "görünüşte son derece önemsiz bir değişikliğin talep ediliyor olmasından ibarettir: 'Bolşevikler gitsin', 'devlet iktidarını bir parça düzelteceğiz' — Kronstadtlılar bunu istiyor. Fakat sonuç Savinkov'un Reval'e gelmesi, Paris gazetelerinin bu olayları iki hafta önce yazmaları, bir beyaz generalin meydana çıkması olmuştur."

Burjuvazinin liderleri iktidarda "küçük değişikliğin" önemini mükemmel biçimde anlamışlardı. Rus burjuvazisinin en akıllı liderlerinden biri olan Kadet Milyukov'un gazetesi "Posledniye Novosti" (Son Havadis") Kronstadtlıların "komünistsiz Sovyetler" şiarını savunuyordu. Kronstadtlıların programı —diye yazıyordu Milyukov— "şu kısa şiarla ifade edilebilir: 'Kahrolsun Bolşevikler, yaşasın Sovyetler'". Milyukov bu şiarın hayata geçirilmesi durumunda burjuvazinin er geç iktidara geleceğinden emindi.

Lenin şöyle yazıyordu: "Burjuvazinin ve çiftlik sahiplerinin akıllı lideri Kadet Milyukov, budala Viktor Çernov'a doğrudan (ve Kronstadt'la bağlantıları yüzünden Petrograd cezaevinde yatmakta olan Menşevik Dan ve Rojkov'a dolaylı yoldan), Kurucu Meclis diye tutturmanın anlamsız olduğunu, ***Sovyet iktidarından yana olunabileceğini ve olunması gerektiğini*** anlatır — ***ama Bolşevikler olmadan***...

... Çernov ve Martov'a karşı Milyukov haklıdır, çünkü o ***gerçek*** Beyaz Muhafız gücün, kapitalistlerin ve çiftlik sahiplerinin gücünün ***gerçek*** taktiğini ele veriyor: herhangi birini, hatta anarşistleri, herhangi bir Sovyet iktidarını destekleyeceğiz, ***yeter ki*** Bolşevikler ***devrilsin, yeter ki bir iktidar değişikliği*** gerçekleşsin! İster sağa ister sola, ister Menşeviklere ister Anarşistlere olsun, hiç farketmez, yeter ki iktidar

Bolşeviklerden gitsin, gerisini "biz" Milyukovlar, "biz" kapitalistler ve çiftlik sahipleri "kendimiz" hallederiz; Anarşistçikleri, Çernovları ve Martovları tekmeleye tekmeleye canlarını cehenneme yollarız" *(bkz. elinizdeki cilt, s. 223 ve devamı).*

Kronstadt ayaklanması nispeten çabuk bastırıldı. Fakat bu ayaklanma Sovyet Rusya'nın 1921 başlarında yaşadığı ekonomik ve politik krizin şiddet ve derinliğini gösteriyordu. Bu krizden çıkış yolunu, proletaryayla emekçi köylüler arasında işçi sınıfının önderliği altında ittifak için sağlam bir ekonomik temel yaratan Yeni Ekonomik Politika'ya geçiş sundu. (s. 123)

[38] Samara *"**Demokratik Komitesi**"* —"Kurucu Meclis Üyeleri Komitesi"— Samara (bugün Kuybişev) isyancı Çekoslovakların karşı-devrimci birlikleri tarafından ele geçirildikten sonra 8 Haziran 1918'de kuruldu. Komite Sağ Sosyal-Devrimcilerden, eski Kurucu Meclis'in üyelerinden oluşuyordu: Volski, Nesterov, Bruşvit, Klimuşkin ve Fortunatov. "Demokratik Komite" kurulduğu gün 1 numaralı emri yayınladı; bu emirde Kurucu Meclis adına, Samara kenti ve vilayetinde Bolşevik iktidarın "yıkıldığı" açıklanıyordu. Kısa süre sonra "Demokratik Komite" nezdinde Sosyal-Devrimcilerin oluşturduğu bir hükümet, Daire Yöneticileri Konseyi kuruldu. Çar'ın albaylarından "partisiz" Galkin'in (savaş bakanı görevini almıştı) ve Menşevik Maiski'nin dışında konseyin diğer onbir üyesi Sosyal-Devrimci Parti'nin sağ kanadındandı. Komite kendisini merkezi bir hükümetin çekirdeği olarak değerlendiriyordu.

Bu Sosyal-Devrimci "Demokratik Komite" bir süre Sosyal-Devrimci komitenin tabelasını kendi karşı-devrimci amaçları için kullanan monarşist, burjuva-feodal karşı devrimin aracı oldu. İşçi kitleleri içinde, yoksul ve orta köylüler arasında Sosyal-Devrimciler kesinlikle destek bulamadılar. Ancak köydeki Kulak kesimler arasında yankı bulabildiler. Komite'nin liderlerinden biri olan Klimuşkin, daha sonra şunları söyleyecekti: "Samara'da devrim kendiliğinden olmadı... Geri döndükten (Kurucu Meclis'in dağıtılmasından sonra Petrograd'dan geri döndükten ***—Alm. Red)*** hemen sonra önümüze Bolşevik iktidarın devrilmesi için koşulları hazırlama görevini koyduk... ancak, işçiler arasından bu tür güçlerin yaratılamayacağına kanaat getirdik. Dikkatimizi asker kitlelere, özellikle subaylara yönelttik. Fakat hiç kimse Bolşevik iktidarın yıkılması olanağına inanmadığı için güçlerimiz azdı."

Komite'nin dayandığı gerçek askeri güç sadece Beyaz Muhafız subay kadrosu ve özellikle de Çekoslovak birliklerdi. Kurulduktan hemen sonra Komite, gönüllülük temelinde bir "Halk Ordusu" örgütlemeye girişti, fakat daha 30 Haziran 1918'de zorunlu seferberlik ilan etmek zorunda kaldı; Komite ancak bu yolla 10.000 iyi silahlanmış Çekoslovak lejyonerinin de içinde bulunduğu 30.000 kişi toplamayı başardı. Bu ordu "Demokratik Komite"ye ilk zamanlar Ufa, Simbirsk ve sonra da Kazan'ı işgal etme olanağı sağladı.

"Demokratik Komite" iktidarının ilk günlerinden başlayarak Komitenin ele geçirdiği bölgede vahşi bir beyaz terör dalgası yaşandı. Kentte ve kırda devrimci harekete karşı acımasız mücadele için bütün "hoşnutsuzlar"ın işini bitiren savaş mahkemeleri kuruldu.

Sosyal-Devrimci "Demokratik Komite"nin çıkardığı bir kararnameye göre, Ekim Devrimi'yle Çekoslovakların karşı-devrimci darbesi arasındaki kısa süre içinde herhangi bir nedenden dolayı Kulakların ve çiftlik beylerinin elinden alınmamış olan topraklar sadece Kulakların değil, bizzat toprak sahiplerinin de elinde kalıyordu. Komite bankalara eski mülklerini geri verdi ve fabrikatörlere zararlarını piyasa fiyatları üzerinden tazmin ederek ulusallaştırmayı tasfiye etmeye başladı. Yani Sosyal-Devrimciler kapitalizmi ve büyük toprak mülkiyetini yeniden kurmaya giriştiler.

Sosyal-Devrimci karşı-devrim, Çekoslovaklar bir yana bırakılırsa ciddiye alınabilecek bir güce sahip değildi. Çekoslovak lejyonerleri kızıl birliklerin baskısıyla geri çekildikleri ölçüde Komite iktidarını yitirdi. Daha Eylül 1918'de Kızıl Ordu Kazan'ı, sonra da Simbirsk ve Samara'yı işgal etmeyi başardı. Eylül sonunda Ufa'da yapılan "Devlet Konferansı"nda şu kişilerin oluşturduğu bir "Direktoryum" kuruldu: Sosyal-Devrimci Avksentyev ve Sensinov, Kadet Astrov, General Boldirov vs. Bu andan itibaren "Demokratik Komite"nin hükümet olarak varlığı sona ermişti. 18 Kasım 1918 gecesi Amiral Kolçak, Direktoryum'un Sosyal-Devrimci üyelerini tutuklattı, bunun üzerine Bakanlar Konseyi Kolçak'ı Rusya'nın "en büyük hakimi" ilan etti.

Sosyal-Devrimciler görevlerini yapmış, Kolçak'ın tutunmasına yardım etmişlerdi. Artık onlara ihtiyaç kalmamıştı ve beyaz Amiral onları cehenneme yolladı. Küçük-burjuva, Menşevik–Sosyal-Devrimci karşıdevrimin tarihsel rolü, proleter devrime karşı mücadele etmek ve burjuva-çiftlik beyi gericiliğine iktidara giden yolu açmaktan ibaretti. Sa-

mara'daki "Demokratik Komite" ve Kronstadt ayaklanması örneği bunun açık kanıtıdır. (s. 125)

[39] Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin "Çiftçiler İçin Tarımsal Üretimin Bir Bölümünün Teslimi Biçiminde Aynî Vergi Üzerine" kararnamesi 30 Ekim 1918'de kabul edildi ve 14 Ekim 1918'de Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi "İzvestiya"sında ("Haberler") yayınlandı. Kararnamenin esas sınıfsal fikri, kararnamenin aşağıdaki genel giriş bölümünde ifade edilmektedir:

"... Devlet, dört yıl süren son derece ağır savaştan sonra, aşırı boyutta tarımsal ürün sıkıntısı çekmektedir ve bu sıkıntı devleti emekçi köylülüğün maddi bakımdan en iyi durumda olan kesimine bir aynî vergi koymak zorunda bırakmıştır. Bu koşullar altında, çiftçilere —hem de bütün çiftçilere aynı koşullarda— para biçiminde bir verginin konduğu eski yöntemin muhafaza edilmesi, zenginlere bundan böyle de daha yoksulları ezme olanağının tanınması anlamına gelecektir. Bütün vergi yükünü zengin sınıfların sırtına yükleyerek yoksul köylüleri vergi yükünden kurtarmak, orta köylülere makul bir vergi koymak, buna karşılık devlet giderlerinin esas bölümünü Kulaklar ve zengin köylülerden almak çabasıyla Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi şu kararı alır:

***Gıda maddesi fazlasına sahip çiftçiler, ürettikleri ürünlerin bir bölümünü devlete aynî vergi olarak ödeyeceklerdir...*"** (s. 128)

[40] Lenin IX. Parti Kongresi'nin tüketim kooperatifleri üzerine kararından şu bölümü kastediyor: "Tüketim kooperatifleriyle devlet organları arasında en iyi ve mevcut duruma en uygun ilişkiler, tüketim kooperatiflerinin merkezi ve yerel olarak Beslenme Halk Komiserliği'ne tabi olduğu, onun adına ve onun denetimi altında teknik ekonomik operasyonlar yaptığı ilişkilerdir..." *(Lenin, Bütün Eserler, Cilt XXV, Ek, s. 677)* (s. 140)

[41] ***"Parti'nin Birliği ve Anarko-Sendikalist Sapma Üzerine"*** raporu Lenin, RKP(B) X. Kongresi'nde 16 Mart 1921'de sundu. Lenin aynı zamanda Parti Kongresi'ne "İşçi Muhalefeti"nin mahkûm edildiği "Partimizdeki Sendikalist ve Anarşist Sapma Üzerine" *(bkz. Lenin, Bütün Eserler, Cilt XXVI)* özel bir karar tasarısıyla birlikte ***"Parti'nin Birliği Üzerine"*** karar taslağını *(bkz. elinizdeki cilt, s. 157 ve devamı)* dağıttı. Gerek Lenin'in raporu, gerekse de iki karar tasarısı elbette "İşçi Muhalefeti"nde ve "Demokratik Merkeziyetçilik" grubunda direnişe yol açtı. Tartışmada konuşan bu grupların temsilcileri, Lenin'in rapor

ve kararını, "birliği öz olarak değil, biçim olarak gerçekleştirme" girişimi olarak göstermeye çalıştılar. "İşçi Muhalefeti"nin sözcüsü Şlyapnikov, Lenin'in karar tasarıları ve raporlarıyla Parti'nin işçi saflarını bölmek istediğini söyledi. "İşçi Muhalefeti" adına Medvedyev Lenin'in karar tasarısına karşı Parti birliği üzerine başka bir karar tasarısı sundu.

Bu karar tasarısında başka şeylerin yanında şunlar söyleniyordu: "İşçi kitleleri içinde Parti'ye karşı güvensizlik yaratmış olan, yönetici Parti organlarının işçi sınıfının yaratıcı gücüne güvensizlik yönünde sapmalar gösteren politikası bütün Parti organları ve bütün Parti üyeleri tarafından kesinlikle mahkûm edilmeli ve engellenmelidir."

Güya "Parti içi birliğin" çıkarları için "İşçi Muhalefeti", Lenin'in sunduğu bu "değersiz karar tasarısı"nı reddetmeyi önerdi. Lenin'in, esas olarak "İşçi Muhalefeti"nin itirazlarını eleştirdiği kapayış konuşmasından sonra Parti Kongresi ezici çoğunlukla Lenin'in önerdiği iki karar tasarısını kabul etti. Parti içinde her türlü fraksiyonel gruplaşma ve her türlü fraksiyonel faaliyetin mutlaka ve derhal Parti'den ihraç tehdidiyle kesin olarak yasaklandığı "Parti'nin Birliği Üzerine" karar tasarısı, özel bir maddede, yedinci maddede *(bkz. elinizdeki cilt, s. 160)* MK'ya, MK ve MKK'mn üye ve adaylarının üçte iki çoğunluğuyla bazı MK üyelerini fraksiyonel faaliyet nedeniyle ihraç etme hakkı veriyordu. Parti birliği üzerine kararın bu maddesi, Parti Kongresi'nin kararıyla basında yayınlanmadı; bu karar ilk kez XIII. Parti Kongresi'nin (Ocak 1924) bir kararıyla, Troçkistlerin Parti'ye karşı şiddetli bir fraksiyon mücadelesine başlamalarından sonra yayınlandı. Daha sonra 1927 yılında MK, Troçki, Zinovyev, Smilga, Kamenev ve Troçkist muhalefetin diğer liderlerine karşı ihraç etme hakkını kullanmak zorunda kaldı. 1930 yılında bu önlem Sirtsov ve Lominadze'nin ikiyüzlü "sol" sağ blok liderlerine karşı da uygulandı.

Lenin, fraksiyonculuğun tezahürünü bazı Parti üyelerinin "ayrı bir platform ve kendilerini belli bir ölçüde ayrı tutma ve kendi grup disiplinlerini kurma çabasıyla gruplaşmaları"nda görür. Lenin, Parti'nin görevlerini ancak saflarında demirden bir disiplin, tam bir bütünlük, örgütün Bolşevik birliği, davranış birliğinin temelinde yatan irade ve düşünce birliği var olduğunda yerine getirebileceği düşüncesindeydi. Lenin, Parti'nin birliği için mücadelenin, disiplin için mücadelenin, aynı zamanda ideolojik uzlaşmazlık için mücadele olduğu görüşündeydi. Bolşevikler Lenin'in önderliğinde bütün tarihleri boyunca Parti

çizgisinden sapmalara karşı amansız bir mücadele yürüttüler. Parti içinde ayrı bir akım olarak, Parti'den farklı olan ayrı politik görüşlere sahip fraksiyon olarak Parti içinde yapılanmaya çalışan grupları Parti'den ihraç etmekten çekinmediler. Bunun için Bolşevikler bütün eğilimlerden oportünistlerce "bölücü", "sekter" vs. olarak suçlanmışlardır, çünkü oportünistlerin düşüncesine göre Parti, barış içinde birbirine katlanan çeşitli akımların bir blokudur. Buna karşılık Bolşevikler, Parti'yi işçi sınıfının devrimci öncüsü olarak değerlendirirler. Komünist Partisi, "proleter ve küçük-burjuva çıkarların bir bloku değil, devrimci proletaryanın yekpare partisidir" (Stalin). Parti'nin Leninist çizgisi temelinde birlik ve bu çizgiden her türlü sapmaya karşı amansız mücadele — Bolşevizmin şiarı budur.

Parti ideolojik ve örgütsel birliğini sağ ve "sol" oportünizme karşı iki cephede yürüttüğü mücadeleyle korudu.

Gerek sağ gerekse de "sol" oportünizm işçi sınıfı ve onun Partisi saflarında burjuva etkisinin yansımasıdır. SSCB'de "Partimizin saflarında görünen Leninist çizgiden her türlü sapma", Sovyet iktidarının politikasına karşı "ölmekte olan sınıfların direnişinin" yansımasıdır *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", İkinci Bölüm, s. 382)*. Ancak sağ oportünizm burjuvazinin etkisini açık ve doğrudan yansıtır, buna karşılık "sol" oportünizm, Troçkizm teslimiyetçi özünü "sol" safsatalar ve devrimci maceracılıkla maskeler *(Stalin, agy, s. 386)*. Sağ ve "sol" oportünizm, Parti'ye karşı mücadelede birbirine yaklaşır, bir blok oluşturur. Fakat sağ oportünizmle "sol" sapma arasındaki farkı görmemek hata olurdu.

Proletarya partisi devrimci çizgisini oportünizmin bütün varyasyonlarına karşı amansız bir mücadele yürütmeden hayata geçiremez. "Partimiz içinde sapmalara karşı mücadele etmeden, bu sapmaların üstesinden gelmeden" "sınıf düşmanlarına karşı başarılı bir mücadele" yürütülemez *(Stalin, agy. s. 383)*.

"Hiçbir şey", diyor Lenin, "iki cepheli mücadele düşüncesi kadar, harlayan, çoğu kez düpedüz komik bir öfkeye yol açmadı. Sadece değinilmesi bile hem 'Vperyod'cuları, hem de Menşevikleri zıvanadan çıkarıyordu. Bu öfke tarih olarak kesinlikle anlaşılırdır. Bolşevikler ***gerçekten de*** Ağustos 1908'den Ocak 1910'a dek iki cepheli mücadele, yani Tasfiyecilere ve Otzovistlere karşı mücadele yürütmüşlerdi... Eğer bir kez 'sapmalar' kabul edilmişse, 'tehlikeli' oldukları kabul edilmişse, bu tehlike üzerine 'aydınlatma' sağlama zorunluluğu kabul edilmişse, bu sapmaların 'proletarya üzerinde burjuva etkinin bir teza-

hürü' olduğu kabul edilmişse, o zaman bununla ***aslında*** tam da iki cepheli mücadele kabul edilmiştir" *(bkz. elinizdeki baskı, Cilt 4, s. 53).*

İki cepheli mücadele Bolşevikler tarafından Parti tarihinin istisnasız bütün dönemlerinde yürütülmüştür. Bolşevizm bu mücadelede her zaman ideolojik uzlaşmazlık göstermiş, oportünist sapmalarla uzlaşmacılığı kararlılıkla aşmıştır. Sapmalarla uzlaşmacılık oportünist yalpalamaların korkak bir ifade biçimidir. Bu, oportünizme, oportünist yalpalamaları örtbas etme ve gizleme girişimlerine karşı mücadelenin gereklilik ve öneminin küçümsenmesi, hatta doğrudan inkâr edilmesi demektir.

Her somut duruma göre oportünizmin şu ya da bu türevinin rolü değişiyor, ve o anda ***esas tehlike*** nerede yatıyorsa, Bolşevizm, Parti içi mücadelede en yoğun ve en güçlü ateşi kâh sağa kâh 'sola' karşı açıyordu. Fakat mücadele aralıksız iki cepheli yürütülmüştür ve yürütülüyor.

Parti, ister sağdan ister 'sol'dan gelsin, onun birliğini sarsma, demir disiplinini bozma, Leninist politikasını tahrif etme girişimlerine karşı kararlı bir Bolşevik savunma geliştirmiştir ve bunu her zaman yapacaktır. Parti gerek Troçkizmi, küçük-burjuva radikalizmini, gerekse de sağ sapmayı, küçük-burjuva liberalizmini bozguna uğratmıştır. SBKP(B) XVI. Parti Kongresi, gelişmiş sosyalist saldırının Parti Kongresi, iki cepheli mücadelenin sonucunu şöyle çıkarmıştır:

"Partimiz, Leninist çizgiden sapmalara karşı mücadele içinde büyüdü ve güçlendi. Sapmalara karşı mücadelede, Parti saflarının ***Leninist birliğini*** çelikleştirdi. Şimdi artık hiç kimse, Parti'nin MK çevresinde hiçbir zaman bugün olduğu kadar böyle sağlam biçimde birleşmediği tartışmasız gerçeğini inkar edemez...

Parti bu kesin zaferi neye borçludur?

Bu zaferi, sapmalara karşı mücadelesinde her zaman ***ilkeli*** bir politika yürütmüş olmasına borçludur...

Lenin, ilkeli politikanın ***tek*** doğru politika olduğunu söylemişti. Sapmalara karşı mücadeleden muzaffer çıktık, çünkü Lenin'in bu vasiyetini dürüstçe ve kararlılıkla yerine getirdik *(Stalin, XVI. Parti Kongresi'ne MK'nın Politik Raporu, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 400).* (s. 149, 157)

[42] Sendikaların görevi üzerine ikinci raporunda Şlyapnikov şöyle diyordu: "Engels'in 'Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni' adlı kitabında şu cümle vardır: 'Üretimi, üreticilerin özgür ve eşit ortaklığı temelinde yeniden örgütleyen toplum' vs. İşte biz de tezlerimizde 'üreticiler' sözcüğünü aldığımızda bundan hareket ettik." Şlyapnikov burada Engels'in sözlerini kaba biçimde tahrif etme suçu işliyor. Lenin'in saptadığı gibi, Engels'te bu sözcükler komünist toplumla ilgilidir. Şlyapnikov'un aktardığı sözlerden sonra Engels şöyle der: "Toplum... tüm devlet aygıtını ait olduğu yere koyar: iplik çıkrığı ve tunç baltayla birlikte eski eserler müzesine." Fakat bilindiği gibi devlet ancak komünist toplumda sönümlenir. (s. 150)

[43] "Almanya Komünist İşçi Partisi" şahsında Alman 'solları'nın ele alındığı Zinovyev'in Komünist Enternasyonal'in faaliyetleri üzerine raporu kastedilmektedir. Zinovyev'in raporuna ilişkin alınan bu kararda, Parti Kongresi, Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi'nden, Alman Partisi içinde, İtalyan "merkezcileri"ni ideolojik ve politik olarak desteklemeye ve genel olarak Komünist Enternasyonal'in politikasını sağa kaydırmaya çalışan gruba karşı en enerjik direnişi göstermesini talep etti. Aynı zamanda Parti Kongresi, Parti MK'sını, Almanya Komünist Partisi'nden ayrılan ve daha sonra da Komünist Enternasyonal'den ihraç edilen "Almanya Komünist İşçi Partisi"nde ifadesini bulan "anarşist ve yarı-anarşist sapmalara karşı Marksizmin mevzisini enerjik biçimde savunmakla" görevlendirdi. (s. 153)

[44] X. Parti Kongresi'nde sendikalar sorununa ilişkin yaptığı konuşmada Ryazanov, Parti programının sendikalist bir eğilim gösterdiğini iddia etmişti. Ryazanov sendika tartışması sırasında —aynı daha önce yaptığı gibi— aslında Menşevik bir görüş olan, sendikaların ekonominin yönetiminde hiçbir rol oynamamaları gerektiği yolundaki görüşü savundu. Bolşevizmle en ufak ortak bir yanı olmayan bu görüşten hareketle Ryazanov, Parti programının, sendikaların "gerçekten birleşik ekonomik bir bütün olarak ekonominin bütün yönetimini ellerinde toplayabilecekleri duruma gelmeleri gerektiği" yolundaki cümlesini eleştiriyordu.

Ryazanov kendi düşüncesine taraftar kazanmayı başaramadı. (s. 154)

[45] Parti programı *(bkz. "Ekonomik Alanda" bölümü, § 15, madde 3)* sendikaların ekonominin yönetimine geçişini, proleter devrimin uzun soluklu gelişiminin bir sonucu olarak değerlendiriyordu. Parti programı-

nın bu tezine, anarko-sendikalist "İşçi Muhalefeti"nin lideri Şlyapnikov, X. Parti Kongresi'nde sunduğu sendika sorununa ilişkin ikinci raporunda şiddetle itiraz etti. (s. 154)

[46] "İşçi Muhalefeti"nden Şlyapnikov ve Kutusov MK üyesi olarak, Kiselyov da aday olarak seçildi. (s. 155)

[47] Şlyapnikov'un "1917 Yılı Arifesi" adlı, birinci bölümü 1920'de yayınlanan kitabı söz konusu ediliyor. (s. 156)

[48] Lenin, Kasım 1920'de yapılan V. Tüm-Ukrayna Parti Konferansı'nı kastetmektedir. Bu konferansta "Demokratik Merkeziyetçilik" grubu ve özellikle "İşçi Muhalefeti" temsilcileri, Parti çizgisine aktif biçimde karşı çıktılar. "İşçi Muhalefeti" temsilcileri demokrasinin sınırsız uygulanmasını istiyor ve aslında karşı-devrimci bir iddia olan Parti önderliğinin "*proletaryayı bir parça helva uğruna köylülüğe sattığı*", Partinin proleter karakterini yitirdiği, RKP(B) MK'nın "tüm Parti çalışmasını bürokratizm temelinde inşa ettiği" yolundaki iddialara kadar işi vardırarak Parti'ye karşı Menşevik iftiralarda bulunmaya kadar alçalıyorlardı. (s. 157)

[49] Lenin'in 27 Mart 1921'de yaptığı ve "Pravda"nın 29 ve 30 Mart tarihli sayılarında yayınlanan ***"Nakliyat İşçileri Tüm-Rusya Birlik Kongresi'nde Konuşma"***, kapitalizmle sosyalizm arasındaki geçiş döneminde sınıfların ve sınıfsal ilişkilerin karakteristiğine ilişkin en önemli Leninist belgeyi oluşturur. Lenin bu ilişkileri Sovyet Rusya'da geçiş dönemi sırasında, yani Yeni Ekonomik Politika'nın ilk adımları sırasında sınıf mücadelesinin belirli bir safhasında anlatır ve geçiş döneminin üç sınıfsal gücünü, proletarya, burjuvazi ve orta köylülüğü karakterize eder. Lenin diğer çalışmalarında olduğu gibi bu çalışmasında da orta köylülüğü, proletarya ile burjuvazi arasında yalpalayan bir güç olarak, "yalpalama gücü" olarak inceler ve burada, aynı eskiden olduğu gibi (örneğin "Proletarya Diktatörlüğü Döneminde Ekonomi ve Politika" makalesinde olduğu gibi, *bkz. elinizdeki baskı, Cilt 8, s. 19 ve devamı)* bir yandan emekçi, öte yandan meta üreticisi küçük mülk sahibi olan orta köylülüğün ikili karakterinden hareket eder. Geçiş döneminde proletarya partisinin politikası emekçi olarak bu köylülerle ittifak sayesinde, bu köylülere proleter önderlik sayesinde, sosyalist sanayileşme temelinde, Kulaklığa karşı amansız mücadele içinde küçük köylü iktisadını kolektivizasyon yoluna sokmaya yöneliktir. Yeni Ekonomik Politika'ya geçişin esas görevi de burada yatıyordu. Zaten Parti'nin

politikası da, köyün kolektivizasyonu alanında kesin zaferlere yol açmıştır. Kolektif köylü tarımda merkezi bir figür haline gelmiştir. Fakat o zamanlar, Yeni Ekonomik Politika'nın ilk adımlarının atıldığı dönemde, orta köylülerin mülk sahibi çabaları tüm gücüyle geçerlilik kazanmıştı. Orta köylüler içindeki küçük mülk sahipleri belirli bir zaman için emekçiler üzerinde üstünlük kazandı. Orta köylülüğün "yalpalama gücü" özellikle büyüktü (ortaya çıkış biçimi Kronstadt'tı). Burjuvazinin içsavaşta henüz yenildiği 1921 ilkbaharında orta köylülük, Lenin'in ifadesine göre, proletaryanın karşısında durma yeteneğine sahip tek sınıf olarak ortaya çıktı. Bunun sonucunda, Yeni Ekonomik Politika'nın ilk adımlarında küçük-burjuva anarşisi özel bir tehlikeydi, küçük-burjuva anarşisini her zaman karşı-devrimin amaçları için kullanan yenik burjuvazinin saldırısının bu zeminde yeniden başlayabileceği temel tehlikeydi (X. Parti Kongresi'nden önceki dönemde ve kongre sırasında böyle de olmuştur). Bu yüzden Lenin, Nakliyat İşçileri Birliği'nin Kongresi'nde, küçük-burjuva anarşisinin tehlikesini özel bir ısrarla vurguladı ve şimdi (yani o anda) son, tayin edici mücadelelerimizden birini kime karşı yürüttüğümüz sorusuna şu yanıtı verdi: "Yuvamızdaki küçük-burjuva anarşisine karşı." Bütün bunlar Lenin'in, Nakliyat İşçileri Birliği'nin Kongresi'ndeki konuşmasında, gerçekleşmekte olan Yeni Ekonomik Politika'ya geçişin gerekçelerinden birini oluşturuyordu. Yeni Ekonomik Politika'nın bir on yılından sonra (1921-1931) elde edilen zafer, küçük-burjuva anarşisine karşı kararlı mücadelenin, proletaryayla orta köylüler arasında ittifakın, yoksul köylülere dayanarak ve Kulaklara karşı mücadele içinde Leninist yoldan sağlamlaştırılmasının ve geliştirilmesinin sonucuydu. Kapitalizmin en derin köklerinin kurutulmasıyla, yoğun kolektifleştirme temelinde sınıf olarak Kulakların başarıyla tasfiyesiyle, Sovyetler Birliği'nde küçük-burjuva ekonominin sosyalist dönüşümü alanında tayin edici başarılar elde edildi.

Lenin konuşmasının son bölümünde özellikle, küçük-burjuva anarşisine karşı mücadelede nakliyat işçilerine düşen rol üzerinde durdu. Bu arada Lenin, nakliyat işçilerinin, kentle kır arasında, sanayiyle tarım arasında sürekli bir bağ oluşturan proletaryanın bir katmanı olduğunu saptadı. Bu bağın sağlamlaştırılması için —diyordu Lenin— nakliyat işlerinde çalışma disiplininin yükseltilmesi gereklidir.

Lenin'in bu konuşmayı yaptığı Gemicilik ve Nakliyat İşçileri'nin ilk birleşik Birlik Kongresi (22–31 Mart 1921), tam da ulaştırmanın sağ-

lamlaştırılması ve demiryolcularla gemicilik işçilerinde çalışma disiplininin yükseltilmesi sorunlarını ele aldı. Birlik Kongresi aynı zamanda bir dizi örgütsel sorunu, ilk planda gemicilik işçileriyle demiryolcuların sendikalarının kaynaşması sorununu karara bağladı, birleşik Birlik'in yeni Merkez Komitesi'ni seçti ve nakliyat işlerinde sendikal çalışmanın yeni yöntemlerini gösterdi. Birlik Kongresi, Nakliyat İşçileri Birliği'nin tüm örgütlerine, demiryolcuların ve gemi işçilerinin geniş kitlelerine, demiryolu ve gemi taşımacılığının yeniden inşasına aktif katılım kaygısı duyma görevi verdi. (s. 161)

[50] Kuzey Amerika Birleşik Devletleri'nin tarımı, feodal toprak beyleri ve serf köylüleriyle feodal bir gelişme dönemi geçirmedi. Amerika'nın Batısı'na hızla yerleşim amacıyla, muazzam büyüklükte sahipsiz arazi alanlarının varlığı gözönünde tutularak 1862 yılında "Homestead" (Yurtluk) Yasası, yani tekil şahıslara yaklaşık 65 hektar büyüklüğünde toprağın karşılıksız verilmesi üzerine bir yasa çıkarıldı. Büyük toprak sahibi işletmelerinin yokluğu, köleliğin kaldırılması ve Yurtluk Yasası, Amerika'da kapitalist çiftçi işletmesini korkunç biçimde teşvik etti *(bkz. elinizdeki baskı, Cilt 3, Not 55)*. (s. 168)

[51] Lenin'in Nisan 1921'de, Moskova Kenti ve Moskova İli RKP(B) hücre sekreterleri ve sorumlu temsilcilerinin toplantısında *"**Aynî Vergi Üzerine Konuşma**"sı,* Yeni Ekonomik Politika'nın gelişmiş bir karakteristiğini veren ilk konuşmalarından biriydi.

Önceki konuşmalarında —X. Parti Kongresi'ne siyasi rapor ve aynı Kongre'de aynî vergi üzerine rapor— Lenin böyle bir karakteristiği henüz vermemişti. Aynî vergi üzerine raporda, aynî vergiyi ve Yeni Ekonomik Politika'yı yürürlüğe sokarken, gelecek yıl ne yapacağımızı, bu politikanın bundan sonra hangi biçimler alacağını henüz bilemeyeceğimiz ve bilmediğimiz düşüncesini tekrar tekrar ifade etti. Lenin o zaman vazgeçilmez bir kural olarak, taşrada ukalalık yapmamayı, acele etmemeyi ve daha çok pratik deneyimleri incelemeyi öğütledi. "Şunu deneyin, bunu deneyin, pratik olarak, deneyime dayanarak inceleme yapın, sonra bize danışın ve neyi başardığınızı söyleyin" — diyordu Lenin.

Aynı raporda Lenin, yaşamın çok renkli olduğunu ve geçiş önlemleri almanın çok zor bir görev olduğunu söyledi.

X. Parti Kongresi'nden yaklaşık bir ay sonra yapılan aynî vergi üzerine elinizdeki konuşmada Lenin artık Yeni Ekonomik Politika üzerine

daha eksiksiz ve daha somut konuşur ve X. Parti Kongesi'nde ifade edilen düşünceleri geliştirir.

Lenin bu konuşmaları yaptığında, üç yeni kararname çıkarıldı: Halk Komiserleri Konseyi'nin, işçiler için aynî primler üzerine bir kararnamesi, ayrıca "İşçilerin Ücretlendirilmesinin Düzenlenmesi Üzerine" bir kararname ve "Tüketim Kooperatifleri Üzerine" bir kararname.

Yayınlandıkları gün "Pravda"da dendiği gibi bu kararnameler, ortak bir düşünceyle birbiriyle bağıntılıydı: emekçilere, onların çıkarlarına hizmet ediyorlardı, "üretimin ve paylaşımın örgütlenmesini" amaçlıyorlardı.

"Pravda"da, iş ücreti üretilen ürünün boyutuna bağlı olacağı için, bu kararnameler temelinde ve onların etkisi altında emek üretkenliğinin ve ürün üretiminin artacağına dikkat çekildi.

Bu üç kararname, aynî vergi üzerine kararnameyi tamamlıyordu.

Aynî vergiye geçiş, tarımsal ürün fazlalarını onlara bırakarak köylülere bir kolaylık getirirken, aynî primler üzerine kararnamelerin anlamı, bu fazlalıkları madrabazların ve spekülatörlerin eline geçirmemek, aksine bunları tüketim kooperatiflerinin organları aracılığıyla, işçilerin ürettikleri ürünlere karşı değiş-tokuş içinde doğrudan onlara iletmekti. Bu kararnameler sanayi üretiminin artırılması için, emek üretkenliğinin yükseltilmesi için bir teşvik yarattı ve kentle kır arasında meta değiş-tokuşunun somut biçimlerini gösterdi, dolayısıyla işçilerin orta köylülükle ittifakını sağlamlaştırdı ve büyük sanayinin yeniden inşası için önkoşulları yarattı.

Lenin, aynî vergi üzerine elinizdeki konuşmada bütün bu görevleri, özellikle büyük sanayiye ilişkin görevleri vurguluyor. İvanovo-Voznesensk örneğine dayanarak, bu yeniden inşanın henüz ne kadar yavaş gerçekleştiğini gösteriyor ve sanayi alanındaki görevleri, aynî vergiye geçişin ve yeniden inşa için önkoşul olarak meta dolaşımına izin verilmesinin ve büyük sanayinin gelişiminin görevlerini bir bütün olarak birleştiriyor. Aynı zamanda aynî vergiye geçişin genel hedeflerini ve tüm Yeni Ekonomik Politika'nın görevlerini bütün açıklığıyla tasvir ediyor. Lenin, bu hedefe dikkat çekerek konuşmasının başlangıcında ortaya attığı soruyu yanıtlıyor: "Burada, neden ve ne için bir geçişi gerçekleştiriyoruz?" *(bkz. elinizdeki Cilt, s. 177).* Hedef, aynî vergi üzerinden, Yeni Ekonomik Politika üzerinden, tutarlı gelişim ve müca-

dele sürecinde, işçi sınıfıyla köylülük arasında doğru "ekonomik ilişkiler"e, kentle kır arasında doğru bir ürün değiş-tokuşuna vararak bu temelde "ülkenin sosyalizme geçmiş ekonomisi"ni inşa edilebilmek ve küçük köylü ekonomisinden "toplumsal bir tarımsal büyük ekonomi" örgütleyebilmektir. Sovyetler Birliği'nin şimdi Yeni Ekonomik Politika temelinde ulaştığı köyün kolektivizasyonu, Lenin tarafından bu konuşmada *Yeni Ekonomik Politika*'nın ana hedefi olarak tanımlanmıştır. Elinizdeki ciltte bu konuşmadan hemen sonra verdiğimiz "Aynî Vergi Üzerine" broşüründe Lenin aynı düşünceleri şöyle formüle ediyor: "Aynî vergi, aşırı yoksulluk, yıkım ve savaşın yol açtığı kendine özgü "Savaş Komünizmi"nden kurallara bağlı sosyalist ürün mübadelesine geçiş biçimlerinden biridir. Sosyalist ürün mübadelesi ise, kendi payına, nüfus içinde küçük köylülüğün egemen olmasının neden olduğu özelliklere sahip sosyalizmden komünizme geçişin biçimlerinden biridir" *(bkz. elinizdeki Cilt, s. 204)*.

Doğrudan sosyalist ürün değiş-tokuşuna ve sosyalist paylaşıma geçmek için, Sovyetler Birliği daha uzun bir yol katetmek zorundadır. Yeni Ekonomik Politika'ya geçişten on yıl sonra SSCB, Birinci Beş Yıllık Plan'ın üçüncü yılında, sosyalist ekonominin temelinin inşasını tamamlamasının ardından NEP'in son aşamasına, sosyalizm dönemine adım attı. Ancak Yeni Ekonomik Politika henüz bitmedi. Ve Parti, sosyalist ürün değiş-tokuşuna hemen geçiş, paranın sönümlenmesi, ürcretlerin eşitlenmesi vs. ile ilgili olağanüstü zararlı "sol" gevezeliğe karşı kararlı bir mücadele yürütüyor. Mevcut aşamada Parti, sıkı ekonomik muhasebenin kesin biçimde sağlamlaşması için, Sovyet ticaretinin düzeltilmesi için, tüketim kooperatiflerinin çalışmasının bu yönde temelden değiştirilmesi için, bireysel sorumluluğun artırılması için ve ücretlerde küçük-burjuva eşitlemeciliğin tasfiyesi için mücadeleyi vargücüyle sürdürüyor. (s.175)

[52] IX. Parti Kongresi Mart–Nisan 1920'de yapıldı. Kolçak'la Denikin o dönemde çoktan yokedilip yenilmişti. Beyaz Polonyalılarla bir savaşın önüne geçme gayreti içinde olan Sovyet Hükümeti Polonya'ya, büyük tavizlere hazır olduğunu bildirdiği bir dizi barış teklifi yaptı. Ekonomik inşayı geliştirmek için Parti çok büyük gayret gösteriyordu. Ekonomik sorunlar Parti Kongresi'nin asıl sorunlarını oluşturuyordu. Parti Kongresi'nde, daha sonra kabul edilecek olan yeniden inşa ve ekonominin geliştirilmesi planı tartışılıp onaylandı:

"Ülkenin ekonomik yeniden doğuşu için temel önkoşul —deniyor

Kongre kararında— önümüzdeki zaman dilimi için hesaplanan bir ***entegre ekonomik planın*** en katı biçimde uygulanmasıdır" *(Bütün Eserler, Cilt XXV, Ek, s. 660).*

Parti Kongresi özellikle elektrifikasyonun önemini vurguladı:

"Bu planın hayata geçirilişinde, en son teknik kazanımlara dayanmak zorundayız. Meselenin teknik yanını, elektrik enerjisinden geniş biçimde yararlanmayı en başa koyacak şekilde ele almak zorundayız" (agy).

Parti Kongresi, ekonominin elektrifikasyonu için ve elektrifikasyonun asgari programının gerçekleştirilmesi için bir plan hazırlanması gerekliliğine dikkat çekti.

IX. Parti Kongresi'nde kabul edilmiş olan, Savaş Komünizmi koşulları altında ortaya çıkmış, ülke ekonomisinin yeniden inşası planı, emek orduları, genel çalışma yükümlülüğü vs. gibi ekonomik inşa yöntemlerinin kullanılmasını saptadı.

Parti Kongresi'nden hemen sonra Beyaz Polonya'ya ve Vrangel'e karşı patlak veren savaş, Sovyetler Birliği'nin barışçıl ekonomik inşaya geçme girişimini başarısızlığa uğrattı *(IX. Parti Kongresi ve orada kabul edilmiş olan ekonomik plan üzerine ayrıntılı bilgi için bkz. elinizdeki baskı, Cilt 8, Not 77).* (s. 180)

[53] Lenin'in, X. Parti Kongresi'nde aynî vergi üzerine raporunda değindiği N. Popov'un broşürü: "RSFSC'de ve Federe Cumhuriyetlerde Tahıl Üretimi" kastedilmektedir. Bu broşürde, tarımsal üretim üzerine şu veriler gösteriliyor: "Sovyet Cumhuriyeti'nin ve Ukrayna'nın, miktarı 4300 milyon pud olarak gösterilen tarımsal üretimi, 1920 yılında ekim alanlarının azaltılması sonucunda 1200 milyon pud, ayrıca 1920'deki kötü hasat nedeniyle 900 milyon geriledi, toplam olarak 2100 milyon pud, yani savaş öncesi üretimle karşılaştırıldığında yüzde 48 geriledi." (s. 182)

[54] "Yoksul Köylü Komiteleri" içsavaş sırasında Ukrayna'da, RSFSC'de var olan "Köy Yoksulları Komiteleri"yle aynı rolü oynadı. Yeni Ekonomik Politika döneminde, karşılıklı yardım için köylü birlikleri karakterini aldılar *(Köy Yoksulları Komiteleri üzerine bkz. elinizdeki baskı, Cilt 7, Not 71).* (s. 184)

[55] 7 Nisan 1921 tarihli "Halk Komiserleri Konseyi'nin İşçilerin Aynî

Primlendirilmesi Üzerine Kararnamesi" kastedilmektedir. Bu kararname her fabrikanın işçilerine, kendi ürettikleri ürünlerden belirli bir miktarını tarımsal ürünlerle değiş-tokuş etme hakkı veriyordu. Bu amaçla her fabrikada, ilgili fabrikanın üretiminin bir bölümünün köylülerle değiş-tokuş için ayrıldığı, aynî primlendirme için özel bir fon kuruldu. Değiş-tokuş için uygun olmayan nesnelerin üretildiği fabrikalar, yerel ekonomi örgütlerinin izniyle, özel atölyelerde boş duran tezgâhlarda, çalışma saatlerinin dışında veya bu amaçla belirlenmiş işçi grupları aracılığıyla, prim fonu için günlük gereksinim maddeleri üretebilirdi. Ancak personel, bundan dolayı bütün fabrikanın verimliliğinin düşmeyeceğine dair kolektif sorumluluğu üstlenmek zorundadır. Bu kararname daha sonra Lenin tarafından 26 Mart 1921'deki RKP(B) Tüm-Rusya Konferansı'nda, "kökü geçmişte olan ve inançsızlık ve umutsuzluk durumuyla bağıntılı ruh hallerine" verilmiş bir taviz olarak tanımlanıyor. "Şu ya da bu dar sınırlar içinde bu taviz zorunluydu" *(bkz. elinizdeki Cilt, s. 241).* (s. 187)

[56] Lenin'in Mart–Nisan 1921'de yazdığı ve aynı yılın Mayıs ayında özel broşür olarak yayınlanan *"Aynî Vergi Üzerine"* elinizdeki çalışması, kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde proletarya partisinin ekonomisi ve ekonomik politikası üzerine Lenin'in en önemli teorik çalışmasını oluşturur ve Yeni Ekonomik Politika'nın karakterinin anlaşılması için çok büyük öneme sahiptir.

Bu araştırmada, kapitalizmle sosyalizm arasındaki geçiş döneminde proletaryanın Yeni Ekonomik Politikası üzerine Lenin'in görüşleri en keskin ve en mükemmel şekilde ortaya konmuştur. Lenin bu yazıda, Sovyet iktidarının ekonomik politikasının katettiği aşamalardan sonuç çıkarıyor, Sovyet Rusya'nın ekonomisinin bundan sonraki gelişiminin ve proletarya diktatörlüğünün ekonomik politikasının perspektiflerini çiziyor ve bu politikanın hedeflerini, sosyalist unsurların kapitalist unsurlar üzerinde zaferi olarak ve aynı şekilde küçük ekonominin sosyalist dönüşümü olarak tanımlıyor.

Ancak "Aynî Vergi Üzerine" broşürün önemini, kapitalizmle sosyalizm arasındaki geçiş döneminde proletarya partisinin ekonomik politikası üzerine genelleştirilmiş bir çalışma olarak tanımlarken, bu broşürü, yazıldığı somut tarihsel koşullardan koparmamalıyız. Bu broşürün yazıldığı somut tarihsel "politik durum" unutulmamalıdır, o zaman Sovyetler ülkesinin hâlâ içinde bulunduğu ekonomik ve politik kriz gözardı edilmemelidir.

Bizzat Lenin'in kendisinde de, "Aynî Vergi Üzerine" broşürünün planında ve konseptinde, şu başlık taslağını buluyoruz: "Zorunlu Satışın Yerine, Verili Politik Durumun Özel Koşullarıyla Bağıntılı Bir Verginin Konması". Bu "verili politik durum" Lenin'in elinizdeki eserinin incelenmesi sırasında mutlaka gözönünde bulundurulmalıdır.

Broşürün hemen başında Lenin, Sovyet Rusya ekonomisinin 1921 yılında, 1918 yılı ekonomisiyle pekçok ortak yöne sahip olduğuna dikkat çeker. Bu yüzden 1918'de söylemiş olduğu birçok şeyi 1921 yılına da uygular ve 1918'de yazılmış olan broşürü: "'Sol' Çocukluk ve Küçük-Burjuvalık Üzerine"den uzun alıntılar yapar *(bkz. elinizdeki baskı, Cilt 7)*.

Bu alıntılarda Lenin şöyle der: "Sosyalizm... devlette proletarya egemenliği", yani proletarya diktatörlüğü olmadan düşünülemez. Kapitalizmle komünizm arasında, yeni toplumun "uzun doğum sancıları"yla bağıntılı bir geçiş döneminin kaçınılmaz olduğundan sözeder, bu arada geçiş döneminde yeninin ve eskinin unsurları mevcuttur ve aralarında amansız bir mücadele yürür.

Lenin, Sovyet ülkesinin ekonomisinde beş "iktisat biçimi tipi"nin var olduğuna dikkat çekti ve şunu vurguladı: "Rusya'da şimdi tam da küçük-burjuva kapitalizmi ağır basmaktadır ve buradan ***hem*** devlet kapitalizmine ***hem de*** sosyalizme giden yol ***bir ve aynı yoldur***, adı 'üretimde ve dağıtımda genel muhasebe ve denetim' olan ***bir ve aynı*** ara istasyondan ***geçen*** yoldur" *(bkz. elinizdeki baskı, Cilt 7, s. 381)*.

Muhasebe ve kontrolü Lenin 1918 yılında, özel kapitalizme karşı, küçük-burjuva anarşisinin proleter önderliğe tabi olması için en önemli mücadele aracı olarak tanımlıyordu. Bununla bağıntılı olarak, devlet kapitalizminin biçimlerini, yani proleter devlet tarafından kontrol edilmeye ve istatistiki olarak kucaklanmaya tabi olan bir kapitalizmi —devlet erkinin proletaryanın elinde olması önkoşuluyla— kullanmanın uygun olduğundan söz ediyordu.

1921 yılında "ekonomimizin temel unsurları aynı kalmıştı" (Lenin), yani önceden olduğu gibi şimdi de küçük-burjuva üretim ağır basıyordu. Ancak koşullar gerek 1918 yılıyla gerekse de Savaş Komünizmi dönemiyle karşılaştırıldığında değişmişti. "Köyün tesviyesi" gerçekleşmiş, köy orta köylü hale gelmişti. Orta köylülerle ittifakın görevleri de değişmişti. "İşçilerle köylüler arasında... Denikin ve ortaklarına karşı ittifak, bunların ekonomik inşadaki ittifakıyla ***aynı değildir***" di-

yordu Lenin. Köylülük içsavaş sırasında zoralıma alışmıştı, barışçıl inşaya geçiş ise, köylülükle ittifakın sağlamlaşmasını sağlayan başka biçimler gerektiriyordu. Zoralım yerine aynî verginin geçirilmesi ve kentle kır arasında serbest meta satışına izin verilmesi bundandır.

1921 ilkbaharında politik ve ekonomik kriz, Sovyet ülkesinin ekonomisinin aşırı derecede yıkımı, köylü ekonomisinin durumunun düzeltilmesi ve üretici güçlerinin artırılması için en kararlı önlemlerin hemen uygulanmasını kaçınılmaz kılıyordu. Ortaya çıkan durum karşısında köylülükten başlamak gerekliydi, çünkü "işçilerin yaşam koşullarının düzeltilmesi için ekmek ve yakıt gereklidir" (Lenin). Bu ikisi ise sadece köylülüğün durumu iyileştirilerek ve üretici güçleri artırılarak elde edilebilirdi. Büyük devlet sanayisinin hemen yeniden inşasının olanaksızlığı aynı zamanda küçük sanayinin gelişimini gerekli kılıyordu, elbette "sosyalizmin tek temeli" olarak sosyalist büyük sanayinin yeniden inşası, sağlamlaşması ve gelişimi görevinin tamamen yürürlükte kalması koşuluyla.

"Aynî Vergi Üzerine" broşüründe bütün bu görevleri ele alırken Lenin, küçük işletme ve ticaret zemininde kaçınılmaz olarak kapitalizmin gelişeceğine dikkat çekti. Görev, "kapitalizmin kaçınılmaz gelişiminin (belli bir dereceye kadar ve belli bir süre için) devlet kapitalizminin seyir yoluna nasıl sokulacağı"ndan ibaretti... Bütün sorun, bunun için doğru yönetimin nasıl bulunabileceği ve "yakın gelecekte devlet kapitalizminin sosyalizme dönüşümünün nasıl garantilenebileceği"ydi.

Devlet kapitalizminin en önemli biçimleri arasında Lenin, proleter devletin kontrolü altında veya sözleşmeler temelinde onunla çalışan kapitalist ekonomiyi sayıyor: imtiyazlar, kapitalist girişimcilere kiralanan devlet işletmeleri, devlet ürünlerini komisyoncu olarak satan veya ona hammadde tedarik eden kapitalistlerin tüccarlığa çekilmesi vs. Lenin, 1921 yılı koşulları altında, küçük üreticilerin kooperatiflerini de devlet kapitalizminin biçimleri arasında sayıyor, bu arada milyonlarca kitleyi birleştirdikleri ve üretimin toplumsallaşmasına yol açtıkları için kooperatiflerin bu devlet kapitalizmi biçimi içinde de sosyalizme giden bir yolu oluşturduklarını vurguluyordu *(bkz. elinizdeki Cilt, Not 60).*

Sovyet ülkesinde her koşul altında üretimi artırmak, sanayi ile tarım arasında değiş-tokuşu canlandırmak için, bütün bu biçimlerden yararlanılmalıdır. Sadece devlet kapitalizmi değil, aksine özel kapitalizm de

"belli bir dereceye kadar ve belli bir süre için", "üretici güçleri artırmanın aracı" olarak, kentle kır arasında ilişkileri canlandırmanın aracı olarak kullanılmalıdır.

Lenin'in, o dönemde Sovyet ülkesi için devlet kapitalizminin belirli bir yararlılığıyla ilgili bu tezini anlayabilmek için, 1921 yılında Sovyet ülkesinin ekonomisinin içinde bulunduğu durumu net biçimde görmek gerekir. Büyük sanayinin üretimi savaş öncesi üretimin ortalama beşte birine düşmüştü (ham demir, tekstil kumaşları vs. üretimi daha da çok gerilemişti), tarımsal üretim neredeyse yarı yarıya azalmıştı (1920 yılında tahıl rekoltesi 2,2 milyar puddu, buna karşılık savaştan önce 4,3 milyardı). Ekonominin aşırı perişanlığı ve işçi-köylü kitlelerinin bitkinliği, ne pahasına olursa olsun üretimin artırılmasını gerektiriyordu. Köy kentten önemli ölçüde kopmuş, tarımın doğal karakteri güçlenmişti. Mahvolmuş büyük sanayi ve Sovyet devleti için köye hemen gerekli malları temin etme olanaksızlığı karşısında, pederşahilikten, küçük işletmeden doğrudan sosyalizme geçmek olanaksızdı. ***Aracılık eden*** yollar ve yöntemler, geçiş basamakları kullanılmak zorundaydı — devlet kapitalizmi, evet belli bir dereceye kadar, küçük meta ekonomisi temelinde zorunlu olarak yeniden ortaya çıkmak zorunda olan özel kapitalizm bile. Ancak bütün bu önlemlerin hedefi, küçük üretimin sosyalizme (kooperatifler ve kolektivizasyon aracılığıyla) geçmesini hazırlamak ve kolaylaştırmak için, sosyalist büyük sanayinin yeniden inşasıydı, proletarya diktatörlüğünün ekonomik kumanda tepelerinin tüm sistemini sağlamlaştırmaktı ve sağlamlaştırmaktır. Lenin bu nihai hedefi bir an için bile gözden uzak tutmuyor, kapitalizmden "yararlanmanın" tarihsel olarak ne kadar zorunlu olduğunu tekrar tekrar vurguluyor. Eğer yeniden inşa edilmiş bir sosyalist büyük sanayiye sahip olsaydık, elektrifikasyonu gerçekleştirirdik, köylülüğü kooperatifleştirirdik, o zaman kapitalizm (devlet kapitalizmi biçiminde de) gerekli "aracı bir organ" olarak son bulurdu, o zaman pederşahi koşullarla sosyalizm arasında "geçiş basamakları", "aracı organlar gerekmezdi" (Lenin).

Gerek "sol" gerekse sağ oportünistler, ta başından itibaren belirli bir anda Yeni Ekonomik Politika yolunda saldırıya geçişin gerekliliğini önşart koşan sosyalist toplumun inşası için bir yol olarak Yeni Ekonomik Politika'nın Lenin tarafından açıkça formüle edilmiş özünü kavrama yeteneğinden tamamen uzaktır. Troçkistler Yeni Ekonomik Politika'yı inatla bir geri çekilme olarak değerlendiriyor ve Yeni Ekonomik

Politika zemininde bir saldırı olanağını yadsıyorlardı. Bu onların, sosyalizmin tek ülkede inşasının olanaksızlığı karşı-devrinıci "teori"siyle sıkı sıkıya bağlantılıydı.

Yeni Ekonomik Politika'nın karakteri ve görevleri sorununda sağ oportünistlerin tutumu, Leninizmin uygunsuz bir oportünist tahrifiydi. Sağ oportünistler 1928 yılında, Parti Yeni Ekonomik Politika'nın Leninist uygulaması sayesinde en büyük başarıları kazanmışken, kapitalist unsurlara karşı amansız mücadelede sosyalist saldırıyı geliştirmişken, Parti'ye özellikle aktif karşı çıktılar. Sağ oportünizmin göze batıcı bir ifadesi, Frumkin yoldaşın 1928'deki, tahılın kimden alındığının, Kulaklardan mı, orta köylülerden mi, yoksa yoksul köylülerden mi alındığının farketmeyeceği iddiasıydı. Buradan Frumkin şu sonucu çıkardı: "Kulak ekonomisinin üretimini engellememeliyiz." Böylece kırsal alanda, Sovyet iktidarıyla ve Yeni Ekonomik Politika'yla asla uyuşmayan kapitalizmin sınırsız gelişimini savundu. Rikov yoldaşın, "beş yıllık planın merkezi düşüncesinin, halkın emek üretkenliğinin artırılmasından ibaret olduğu" tezi de kaba bir hataydı. Buna yanıt olarak Stalin yoldaş şu ayrıntılı açıklamayı yaptı: "Halkın emek üretkenliğinin ***belli*** bir artışına gereksinimimiz var, bu, ***ekonominin sosyalist sektörüne kapitalist sektör üzerinde sistematik bir ağırlık kazandıracak bir gelişmedir"*** *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 164).*

Buharin yoldaşın grubunun sınırsız serbest ticarete izin verme önerisi de kaba bir hataydı.

Sağcılar, Yeni Ekonomik Politika'nın verili aşamasında işçi sınıfıyla köylülük arasındaki ilişkilerde temel ve tayin edici olan "Smyçka"nın (işçilerin ve köylülerin birliğinin) yeni üretim biçimlerini görmediler. Sağ oportünistler, Yeni Ekonomik Politika'nın özünü kavrama yeteneğinden yoksundurlar.

Stalin yoldaşın kanıtladığı gibi, "Buharin yoldaşın hatası burada, NEP'in iki yanını görmemesidir: o Yeni Ekonomik Politika'nın sadece bir yanını görüyor. 1921 yılında NEP'i yürürlüğe soktuğumuzda, sivri ucunu Savaş Komünizmine karşı, ***her türlü*** ticaret özgürlüğünü dışlayan rejime ve düzene karşı yöneltmiştik. NEP'in, belirli bir ticaret özgürlüğü anlamına geldiği görüşündeydik ve görüşündeyiz. Meselenin bu yanını Buharin yoldaş iyi anladı. Bu çok iyi. Fakat NEP'in meselenin bu yanından ibaret olduğunu sanıyorsa yanılıyor. Yeni Ekonomik

Politika'nın başka bir yanının daha olduğunu Buharin yoldaş unutuyor. Mesele şu ki, Yeni Ekonomik Politika asla ***tam*** ticaret serbestliği, piyasada fiyatların ***serbest*** oyunu anlamına gelmez. Yeni Ekonomik Politika ***belirli*** sınırlar içinde, ***belirli*** bir çerçeve içinde, ***devletin düzenleyici rolünün ve piyasadaki rolünün güvence altına alınması*** koşuluyla serbest ticarettir. Yeni Ekonomik Politika'nın ikinci yanı tam da bundan ibarettir; ve NEP'in bu yanı, birinci yanından daha çok değilse, daha az öneme sahip değildir... Bu yanlardan biri yok edilsin — NEP olmayacaktır" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 138 ve devamı).*

Leninizmi kaba bir şekilde tahrif eden sağ oportünistler, Kulakların çıkarlarının sözcüsüdür.

İşte bu yüzden XVI. Parti Kongresi sağ sapmanın görüşlerinin, SBKP(B)'de kalmaya devam etmekle bağdaşmayacağını açıkladı. (s. 190)

[57] Lenin burada Engels'in şu ifadesini gözönünde bulunduruyor: "Marx bana —ne kadar sık!— bütün çeteyi satın alabilsek, işi ucuz atlatabileceğimizi kendi görüşü olarak ifade etti." Engels'te öncesinde büyük toprak sahiplerinden ve fabrikatörlerden söz ediliyor *(bkz. Fr. Engels, Küçük politik makaleler, "Fransa'da ve Almanya'da Köylü Sorunu", Berlin 1931, s. 152).* (s. 199)

[58] Marx'ın 1871 yılında, "hazır devlet mekanizmasının parçalanması" sorununda İngiltere için kabul ettiği istisna üzerine ayrıca bkz. Lenin, "Devlet ve Devrim", Bölüm III *(elinizdeki baskı, Cilt 7, s. 46–65)* ve Stalin yoldaşın "Partimizdeki Sosyal-Demokrat Sapma Üzerine" raporu kapayış konuşması, Bölüm: "Proletarya Diktatörlüğü Üzerine Lenin'in Bazı Notları" *("Muhalefet Üzerine" derlemesi, 1928, Cilt.2, s. 17 ve devamı, [—İnter Yayınları]).* (s. 200)

[59] 1917 yılında, proleter devrimin tayin edici anında, görevlerinden geri çekilen sağ sapmacılar grubu — Kamenev, Zinovyev, Rikov, Milyutin, Nogin, Larin, Şlyapnikov kastedilmektedir. Bu konuda bkz. elinizdeki baskı, Cilt 6: "Yoldaşlara Mektup" *(s. 313 ve devamı),* "Bolşevik Parti Üyelerine Mektup" *(s. 334 ve devamı),* "RSDİP MK'sına Mektup", 1 Kasım (19 Ekim) 1917 tarihli *(s. 338 ve devamı),* "Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi (Bolşevik) Merkez Komitesi'nden. Kamenev, Zinovyev, Ryazanov ve Larin Yoldaşlara" *(s. 423 ve devamı)* ve "Rusya Sosyal-Demokrat İşçi Partisi (Bolşevik Merkez Komitesi'nden. Tüm Parti Üyelerine ve Rusya'nın Tüm Emekçi Sınıflarına" *(s. 425 ve devamı [—İnter Yayınları])* ve ilgili notlar. (s. 202)

[60] Lenin'in bu sözlerini, Troçki–Zinovyev Muhalefeti daha sonra, köyün sosyalist dönüşümünün Leninist kooperatif planına karşı çıkarken istismar etmeye çalıştı. 25 Ocak 1925'te yazdığı "Leninizmin Sorunları Üzerine" makalesinde Stalin yoldaş bu konu üzerine şöyle diyor: "Muhalefet, Lenin'in 'Aynî Vergi Üzerine' yazısına dayanarak, kooperatifçiliğin devlet kapitalizminin bir varyasyonu olduğunu söylüyor; bu yüzden kooperatifleri sosyalist gelişmenin en önemli dayanağı olarak kullanma olanağına inanmıyor. Muhalefet burada da çok kaba bir hata işliyor. Kooperatifçiliğin böyle kavranışı, 'Aynî Vergi Üzerine' yazısının yazıldığı, gelişmiş bir sosyalist sanayiye henüz sahip olmadığımız, Lenin'in ekonomimizin olası temel biçimi olarak devlet kapitalizmini düşündüğü ve kooperatifleri devlet kapitalizmiyle bağıntılı değerlendirdiği 1921 yılında yeterliydi. Fakat bu kavrayış şimdi artık yetmiyor ve tarih tarafından aşılmıştır, çünkü o zamandan bu yana zaman değişti. Bizde sosyalist sanayi gelişti, devlet kapitalizmi istendiği ölçüde kök salmadı, buna karşılık kooperatifler şimdi artık on milyonun üzerinde üyeyi kucaklıyor ve sosyalist sanayiyle birleşmeye başlıyor."

Aynı makalede Stalin şöyle devam ediyor:

"'Kooperatifçilik Üzerine' broşüründe, kooperatifçiliğin yeni bir değerlendirilmesiyle karşı karşıya olduğumuz açıktır, yeni muhalefet bunu kabul etmek istemiyor ve olgulara, açık gerçeklere ve Leninizme inat, özenle gizliyor.

Devlet kapitalizmiyle bağıntılı kooperatifler ve sosyalist sanayiyle bağıntılı kooperatifler iki farklı şeydir.

Ancak buradan, 'Aynî Vergi'yle 'Kooperatifçilik Üzerine' broşürü arasında bir uçurum olduğu sonucu çıkarılmamalıdır. Bu elbette yanlıştır" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", birinci bölüm, s. 366 ve devamı).*

Stalin'in son sözleri, Lenin'in kooperatif planının Buharinci yorumuna karşı, Lenin'in kooperatifler üzerine 1921 yılındaki direktifleriyle 1923 yılındaki direktiflerinin tamamen farklı iki kooperatif planı olduğu yönündeki yanlış iddiasına karşı yönelmiştir. Lenin için, devlet kapitalizmiyle bağıntılı kooperatiflerin de, sosyalizme giden yoldan başka bir şey olmadığı akılda tutulmak zorundadır. Lenin'in, kooperatiflerin devlet kapitalizminin de bir biçimi olduğu açıklamasının hemen ardından gelen sonraki ifadelerinden de bu anlaşılıyor *(bkz. elinizdeki Cilt, s. 210).* (s. 210)

[61] Rusya'nın Elektrifikasyonu İçin Devlet Komisyonu'nun "RSFSC'nin Elektrifikasyonu Planı. Rusya'nın Elektirifikasyonu İçin Devlet Komisyonu'nun VIII. Sovyet Kongresine Raporuna Giriş" yazısı kastedilmektedir. Kitap Aralık 1920'de Moskova'da yayınlanmıştır. (s. 213)

[62] Lenin'in 1921 ilkbaharında ifade ettiği bu sözler, eski ordunun önceki subaylar kurulunun saflarından askeri uzmanlarla ilgilidir. 1921'den bu yana geçen zaman içinde Kızıl Ordu'nun komuta mevcudu tekrar tekrar özenle gözden geçirildi, elendi ve sürekli olarak işçi ve köylülerle tamamlandı. Komuta mevcudu arasında muazzam bir politik aydınlatma çalışması gerçekleştirildi.

SBKP(B) MK'nın 1929 yılına ait "Kızıl İşçi-Köylü Ordusu'nun Komutanları ve Politik Fonksiyonerleri Üzerine" bir kararında partisiz komuta mevcudu şöyle karakterize ediliyor:

"Kızıl Ordu'nun partisiz komuta mevcudunun esas kitlesi, Sovyet iktidarına sadakatini bütünüyle kanıtladı ve şu anda Kızıl Ordu'nun mücadele yeteneğini sağlamlaştırmak için günlük çalışmasını aktif bir biçimde sürdürüyor." (s. 227)

[63] "Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan, Dağistan ve Dağ Cumhuriyeti'nin Komünist Yoldaşlarına" bu mektubu Lenin, Transkafkasya'nın emperyalizmin Menşevik uşaklarının egemenliğinden kurtulmasıyla bağıntı içinde yazıldı. Lenin'in bu ülkelerin komünistlerine verdiği görevler olağanüstü karakteristiktir ve proleter milliyetler politikasının örneği olarak geçerliliğini bugüne dek korur.

Lenin'in Kafkasya komünistlerine verdiği ilk görev: "bir ulusal barış" örneği yaratmak için ve —esas mesele budur— "sosyalizme geçiş olarak Sovyet iktidarını korumak ve geliştirmek" için, Kafkasya Cumhuriyetleri arasında sıkı ittifakı sürdürmekti.

Çarlığın sömürgeci baskısı ve tüm ulusların burjuvazisinin politikası, Kafkasya halkları arasına nifak sokulmasına yol açmıştı. Bu yüzden Lenin mektubunda Kafkas Sovyet Cumhuriyetleri'nin sıkı bir ittifakı için sıkıştırıyordu. Transkafkasya'da ulusal barış meselesi Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan arasında sürekli işbirliğini ve bir Transkafkasya federasyonunda birleşmelerini gerektiriyordu. Bu yüzden Lenin, RKP(B) Transkafkasya Bölge Komitesi 1921 yılında, Bakûlu işçilerin inisiyatifi üzerine bir Transkafkasya Federasyonu kurma kararı aldığında, bu düşünceyi tüm kapsamıyla destekledi.

Kafkas Sovyet Cumhuriyetlerinin sıkı ittifakı, bunların ekonomik işbirliği üzerinde yükselmek zorundaydı. Bu nedenle Lenin aynı dönemde G. K. Orkonikidze yoldaşa telgraf çekti: ***"Tüm Kafkasya için bir Bölge Ekonomi Organı'nın oluşturulmasını ısrarla talep et"*** *(Bütün Eserler, Cilt XXVI).* Stalin yoldaş da bunu XII. Parti Kongresi'nde kararlılıkla vurguladı: "Bir Transkafkasya Federasyonu olmadan Kafkasya'da barış korunamaz, eşitlik sağlanamaz."

Parti, Gürcü sapmacılara ve daha sonra Troçki–Zinovyev muhalefetine karşı mücadele içinde Transkafkasya Federasyonu'nu yaratıp sağlamlaştırdı ve Lenin'in Kafkasya Cumhuriyetleri arasında sıkı bir ittifak kurma görevini yerine getirdi.

Lenin'in Kafkasya komünistlerine ikinci görevi: ***RSFSC'deki partinin çalışmasını mekanik bir biçimde kopya etmeme, aksine "somut koşulların farklılığına uygun olarak düşünüp taşınarak değiştirmek"ti.***

Mesele, Transkafkasya'daki Sovyet Devrimi'nin genelde Yeni Ekonomik Politika'ya geçişle denk düşmesidir. Bu yüzden Lenin Kafkasya komünistlerine, çalışmanın gerçekleşmek zorunda olduğu koşulların özelliğini özenle hesaba katmayı öğütledi.

Lenin, Kafkasya Cumhuriyetlerinin ulusal özellikleriyle bağıntılı olarak taktiğin de tadilini önerdi. Aynı direktifi Lenin, yukarıda sözü edilen Orkonikidze yoldaşa telgrafta da verdi. Lenin, "Gürcistan'ın iç ve dış koşullarının Gürcistanlı komünistlerden, Rus şablonunun uygulanmasını değil, aksine küçük-burjuva da dahil her türlü unsurlar karşısında daha büyük bir yumuşaklık üzerinde yükselen, kendine özgü bir taktiğin becerikli ve esnek bir biçimde oluşturulmasını gerektirdiği"ni yazdı.

Lenin'in bu direktiflerinin nedeni, yerel koşulları yeterince hesaba katmayan Kafkasya'daki Sovyet fonksiyonerlerinin çeşitli hatalarıydı. Bu direktiflerin yerine getirilmesinde, gerek Parti içindeki, Kulaklara ve aristokrasinin kalıntılarına karşı mücadele etmek istemeyen sağ oportünist unsurlara gerekse de ekonomik olarak daha gelişmiş başka bölgelerin çalışma yöntemlerini mekanik bir biçimde aktarmaya çalışan "solcular"a karşı kararlı bir mücadele yürütülmek zorundaydı.

Kafkasya komünistlerine üçüncü direktif olarak Lenin, ekonomik inşa için, özellikle "işçilerle köylülerin durumunu düzeltmek için" zengin bölgenin üretici güçlerinden yararlanma gerekliliğini vurguluyor.

Tüm Transkafkasya Cumhuriyetlerinin ekonomisi Sovyet iktidarı altında muazzam kalkındı. (s. 230, 248)

[64] Lenin'in bu *"**Aynî Vergi Üzerine Rapor**"*u sunduğu RKP(B) Tüm-Rusya Konferansı, Moskova'da 26 Mayıs – 1 Haziran 1921 tarihleri arasında yapıldı ve esas olarak Yeni Ekonomik Politika'ya geçişle ve zoralımın yerine aynî verginin konması üzerine yasanın hayata geçirilmesiyle bağıntılı olarak ekonomik politikanın en önemli sorunlarının ele alınmasıyla uğraştı. Konferans'ın gündeminde şu raporlar bulunuyordu: 1) Ekonomik politika (V. İ. Lenin); a) Aynî Vergi (A. İ. Sviderski); b) Kooperatifler (L. M. Şinçuk); c) Finans Reformu Üzerine (Y. A. Preobrajenski); d) Küçük Sanayi (V. Y. Milyutin). 2) Sosyal-Devrimcilerle Menşeviklerin Şu Anki Rolü (K. Radek). 3) Komünist Enternasyonal'in III. Kongresi (K. Radek). Ayrıca Konferans, Lenin'in IV. Sendika Kongresi fraksiyonunun toplantısı üzerine bir bilgilendirme raporunu ve Parti'nin örgütsel faaliyetlerinin bundan sonraki görevleri üzerine Molotov yoldaşın bir raporunu dinledi. Konferans tarafından kabul edilen en önemli karar, Lenin'in katılımıyla ve onun genel redaksiyonu altında hazırlanan "Ekonomik Politika üzerine" karardı.

Bu Konferans'ta Lenin'in raporu, "Aynî Vergi Üzerine" broşürünün yayınlanmasından sonra sunuldu ve Lenin'in bir ifadesine göre, Yeni Ekonomik Politika'nın taşradaki kavranışında net olmayan noktaların ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak için bu broşüre "sadece küçük eklemeler" yapacaktı. Fakat bu "küçük eklemeler", raporun içeriğinden ve kapayış konuşmasından anlaşılacağı gibi, Yeni Ekonomik Politika'nın gerek o anda gerekse de onu izleyen yıllarda doğru uygulanması için olağanüstü pratik öneme ve proletaryanın orta köylülerle ittifakının tüm öneminin doğru kavranması için aynı şekilde büyük teorik öneme sahipti. Son olarak rapor ve kapayış konuşması, son yıllarda sağ oportünistler tarafından propagandası yapılan Yeni Ekonomik Politika'nın ve orta köylülerle ittifakın liberal yorumuna karşı mücadelesinde SBKP(B) için en güçlü silahı oluşturuyordu. Lenin tarafından burada verilen, ***proletarya diktatörlüğünün desteklenmesine ve sınıfların ortadan kaldırılmasına yönelik*** *(bkz. elinizdeki Cilt, s. 235)* bir ittifak olarak orta köylülerle ittifak tanımı ve bu ittifak içinde aynı şekilde "sınıfların ortadan kaldırılması"na yönelik bir önderlik olarak proletaryanın orta köylülüğe önderliği tanımı, sağ oportünizme indirilmiş doğrudan bir şamardır. Ve Lenin'in kapayış konuşmasında göster-

diği bu tavizlerin sınırları ve hedefleri de, orta köylülere sınırsız taviz teorisiyle ortalıkta dolaşan sağ oportünistlere indirilmiş benzer bir darbedir. Bu hedefler ve sınırlar Lenin tarafından şu sözlerle ifade edilmiştir: "Kapitalizmin bir restorasyonuna karşı güvencede olmak için ve komünizme giden yolu güvenceye almak için tavizler veriyoruz." Sağ oportünistler tarafından tavsiye edilen politika Lenin'in bu ifadeleriyle taban tabana zıttı ve sonunda "kapitalizmin restorasyonu" politikası olduğu görüldü. Sırf Komünist Partisi, orta köylülerle ittifakın Leninist yorumuna uyduğu için, Yeni Ekonomik Politika'nın son aşamasının, sosyalizm döneminin başlangıcından sonra, esas olarak ülkenin en önemli tarımsal bölgelerinde köyün yoğun kolektifleştirilmesini ve sınıf olarak Kulakların tasfiyesini tamamladığı mevcut duruma ulaşabilmiştir.

İşçi sınıfının köylülükle ittifakında öncü rol, kesintisiz büyüyen sosyalist büyük sanayiye dayanan ve sosyalist yeniden şekilleniş anlamında tarım üzerinde olağanüstü bir etkide bulunan proletaryaya ait olmalıdır.

İşçi sınıfının orta köylülükle ittifakı, bu iki sınıfın ***temel*** çıkarlarının ortaklığı üzerinde yükselir. "Köylülük —diyor Stalin yoldaş— konumu itibariyle sosyalist değildir. Fakat sosyalist gelişme yoluna mutlaka girmek zorundadır ve girecektir, çünkü köylülük için yoksulluk ve yıkımdan kurtulmak için proletaryayla birleşmekten (Smyçka) başka, sosyalist sanayiyle birleşmekten başka, köylü ekonomisinin, köylülüğün kooperatifsel kitle örgütlülüğü aracılığıyla sosyalist gelişimin genel akımına dahil olmasından başka araç ve yol yoktur" *(Stalin, "Leninizmin Sorunlari", birinci bölüm, s. 361).*

Meta üreten küçük köylü ekonomisi "şimdi kapitalist ülkelerde olduğu gibi kapitalizm yönünde de gelişebilir, bizde, ülkemizde, proletarya diktatörlüğü altında olacağı gibi sosyalizm yönünde de gelişebilir" *(agy, s. 359).*

"Ve proletarya diktatörlüğü altında bu yol gittikçe daha çok kaçınılmazlaşıyor, çünkü satışın kooperatifsel örgütlenmesi, işletme hizmetlerinin kooperatifsel örgütlenmesi ve nihayet kredilerle üretimin (tarımsal kooperatifler) kooperatifsel örgütlenmesi, köyün refahını yükseltmenin tek yoludur, geniş köylü kitleleri yoksulluktan ve yıkımdan kurtarmanın tek aracıdır" *(agy., s. 360).*

Sadece Leninist öğretiyi kavramamış olan oportünistler, köyün "kendiliğinden", işçi sınıfının sağlam yönetici etkisi ve işçi sınıfının müca-

delesi olmadan sosyalist yolda ilerleyebileceğine inanabilirler. "Biz —diyordu Stalin yoldaş— köylülükle ***herhangi*** bir ittifaka değil, aksine sadece köylülüğün kapitalist unsurlarına karşı mücadele zemininde yükselen ***türde*** bir ittifaka gereksinim duyuyoruz... Bu yüzden orta köylülerle ittifak sadece, eğer kapitalist unsurlara karşı, genelde kapitalizme karşı yönelmişse, eğer bu ittifakta işçi sınıfının öncü rolünü garanti ederse, eğer sınıfların ortadan kaldırılmasını kolaylaştırırsa sağlam olabilir" *(Stalin, "SBKP(B)'de Sağ Sapma Üzerine" [—İnter Yayınları s. 43], "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 135 ve devamı).*

Köylülüğün emekçi kitlelerine öncülük eden proletarya, müttefikinin yalpalamalarını, onun küçük mülkiyetçi önyargılarını da aşmak zorundadır. Lenin'in, "orta köylü yalpalayan bir sınıftır" sözü unutulmamalıdır.

Proletarya emekçi köylülüğün yalpalamalarının üstesinden gelmek ve onu ısrarlı çabalarla sosyalist doğrultuda yeniden eğitmek zorundadır. Bu yeniden eğitim köylülüğün yalpalamalarına karşı, yüzyıllarca eski alışkanlıklarına ve önyargılarına karşı sınıf mücadelesinin kendine özgü bir biçimidir. Bu işçi sınıfının, gelişmiş sosyalist saldırı sürecinde sınıf olarak tasfiye edilmiş olan Kulaklara karşı amansız mücadelesinden temelde ayrılan sınıf mücadelesinin çok özel bir biçimidir.

İşçi sınıfıyla köylülüğün temel sorunlarda çıkar birliğinin yanı sıra, Stalin'in saptadığı gibi aralarında güncel sorunlara ilişkin çelişki vardır. Stalin şöyle diyor: "Birinci olarak proletaryayla köylülük arasında temel sorunlarda bir çıkar birliği vardır; ekonomimizin sosyalist gelişme yolunda zafer kazanmasında çıkarları ortaktır. İşçi sınıfıyla köylülük arasındaki ittifak buradan kaynaklanır. İkinci olarak, işçi sınıfıyla köylülük arasında günlük sorunlarda çıkar çelişkisi vardır, ve bu ittifak içinde mücadele buradan kaynaklanır, ancak bu mücadele, özgül ağırlığı itibariyle çıkarların ortaklığıyla dengelenir ve gelecekte, işçilerle köylüler sınıf olmaktan çıkıp, sınıfsız bir toplumun çalışan insanlarına dönüştüklerinde tamamen ortadan kalkacaktır. Üçüncü olarak, işçi sınıfıyla köylülük arasındaki çelişkileri aşmak için, işçilerle köylüler arasındaki ittifakı her iki müttefikin yararına koruyup sağlamlaştırma çerçevesinde aşmak için araçlara ve yollara sahibiz" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", birinci bölüm, s. 246 ve devamı).*

İşçi sınıfıyla köylülük arasında ittifakın Leninist yorumu, bir yanda

Troçkistler ve onların papağanları "solcular" tarafından ve öte yanda sağ oportünistler tarafından temelden tahrif ediliyor.

Troçkizm proletaryayla köylülük arasında içsavaşın engellenemez olduğunu, proletaryanın iktidarı ele geçirdikten sonra kaçınılmaz olarak köylülüğün geniş kitleleriyle düşmanca bir çatışmaya gireceğini kanıtlamaya çalışarak, işçi sınıfıyla köylülük arasında bir ittifak olanağını genelde yadsır.

Troçkizm, proleter devrimde köylülüğün rolü üzerine görüşlerinde, sosyalizmin tek ülkede muzaffer inşasının olanaksız olduğu temel tezinden hareket eder. "Köylü işletmelerinin sosyalist yeniden şekillenişini —diye yazar Troçki— onlarca yıllık bir perspektif dışında düşünmüyorduk... Köyün çelişkileri sadece, kent ile kır arasındaki çelişkiler tasfiye edilerek tasfiye edilebilir, bu ise ancak uluslararası devrim çerçevesinde gerçekleştirilebilir" (*"Muhalefet Bülteni", No. 9, 1930, s. 6*).

Küçük orta köylü işletmesi Sovyet ilişkileri altında da zorunlu olarak kapitalist yoldan gelişmek zorundaydı — köylülük karşısında Troçkist politikanın "merkezi düşüncesi" budur, bilindiği gibi bütünüyle Menşeviklerden ödünç alınmış bir düşünce.

Troçkistler aynı Menşevikler gibi, "devlet iktidarı artık" tayin edici üretim araçlarının mülkiyetine sahip olan "işçi sınıfının elinde olduğu için, meselenin şimdi nasıl değiştiğini" (Lenin) kavrayamıyorlar: burjuva toplumda "bir hayal, bir düş, kendi kendini aldatma" olan şeyin, proletarya diktatörlüğü altında olanaklı olacağını kavrama yeteneğine organik olarak sahip değiller.

Bolşevik Parti ancak karşı-devrimci Troçkizmi yerle bir ederek, sosyalist inşada olağanüstü başarılar kazanabilmiştir.

Troçkizm sosyalist toplumun inşası için köylülükle bir anlaşma olanağını yadsırken, sağ oportünistler Leninist öğretiyi bir başka yönde revize ediyorlar: sağcılar köylülükle, sınıfların ortadan kaldırılmasına değil, aksine sonuçta kaçınılmaz olarak kapitalizmin yeniden inşasına yol açmak zorunda olan bir anlaşma öneriyorlar. Sağ oportünistler kırda Kulak unsurlara karşı, küçük meta ekonomisinde saklı bulunan kapitalist eğilimlere karşı mücadele etmeyi reddediyor. Aslında sağcılar işçi sınıfıyla köylülüğün ittifakı sorununda, köylülüğü sosyalist yola sevkeden proletaryanın öncü rolünü yadsıyor, onlar daha çok proletar-

yanın görevlerini köylünün küçük mülk sahibi önyargılarına uydurmaktan hareket ediyor. Sağcılar köylülükle ittifakı, aslında köylü ekonomisinin sosyalist yeniden şekillenişinden, tarımda kapitalizmin köklerinin kazınmasından vazgeçerek gerçekleştirmek istiyorlar.

Bolşevik Parti'nin, köyün sosyalist yeniden şekillenişi için Kulaklara karşı amansız mücadele çizgisinin karşısına Sağcılar, Kulakların sosyalizme barışçıl intibakı teorisini koyuyorlar. Buharin yoldaşın teorisine göre "Kulakların kooperatifsel birlikleri" aynı imtiyaz işletmeleri gibi sadece "belli bir dereceye kadar yabancı madde"dir ve "sosyalist ekonominin bu sistemine intibak edeceklerdir" *(Buharin, "Sosyalizme ve İşçi-Köylü Blokuna Giden Yol", s. 49, Rusça).* Kulaklara karşı sunulan politikayı Buharin yoldaş şöyle düşünüyordu: "Biz ona yardım ederiz, ama o da bize yardım eder, böylece sonuçta Kulakların torunları belki de bize, ona böyle davrandığımız için teşekkür edecektir."

Buharin yoldaş esasında, köylülüğün bütün kitlesinin sosyalist yeniden şekilleniş yolu olarak kolektivizasyonu reddediyordu. "Yeni Ekonomik Politika ve Görevlerimiz Üzerine" konuşmasında şöyle diyordu: "Köylülük arasında, kolektif çiftliklerde birleşme için her biçimde propaganda yürütmek zorunda olduğumuz doğrudur, fakat bunun, köylü kitlesinin sosyalizm yolunda ilerlemesi için ana yol olduğunu iddia etmek yanlıştır" *("Bolşevik", No. 9–10, Yıl 1925, s. 12, Rusça).*

Buharin yoldaş köylülüğün sosyalizme geçişini, onun küçük işletmesinin radikal yeniden şekillenişi olmaksızın, sadece meta satışının kolektifleştirilmesi temelinde düşünüyordu.

Ekonominin sosyalist rekonstrüksiyonu ve köy yoksullarına dayanan, orta köylülerle ittifakı sağlamlaştıran ve Kulaklara karşı amansız bir mücadele yürüten proletaryanın öncülüğü temelinde emekçi köylüleri sosyalist yeniden şekillendirme Leninist teorisi yerine Buharin yoldaş, köylü işletmesinin ekonomisi sosyalist yeniden şekillendirilmeden, kapitalizmin kökleri kurutulmadan, (Kulaklar dahil) tüm köyün sosyalizme doğru ilerlediğini söyleyen yeni bir küçük-burjuva teoriye ulaşıyor.

Sağ oportünistler orta köylülere taviz sorununa da, Kulakların sosyalizme barışçıl intibakı ve orta köylülerin sosyalist yeniden şekillenişinden vazgeçme teorisinin bakış açısından hareketle yaklaşıyorlar. Lenin proletaryanın köylülüğe sadece, köylülükle ittifak ana görevinin — sınıfların ortadan kaldırılması ve sosyalist toplumun inşası görevinin ye-

rine getirilmesi için gerektiği ölçüde tavizler verebileceği ve vermesi gerektiği görüşündeydi. Bunun aksine, Tomski'nin şahsında sağcılar daha 1928 yılında kendi "tavizler teorisi"ni ortaya koydular, bu teori özü itibariyle Kulaklar karşısında teslimiyet anlamına geliyordu, çünkü orta köylüyle ittifakı sadece, Kulakların tarafına yalpaladığında ona taviz vererek sağlamlaştırma önerisini içeriyordu.

Bolşevik Parti ve işçi sınıfı, karşı-devrimci Troçkizmin paramparça edilmesi sayesinde, sağ ve "sol" oportünizme karşı teori ve pratikte amansız iki cepheli mücadele, oportünizmle uzlaşmacılığın her türüne indirilen yokedici darbeler sayesinde, köylü ekonomisinin sosyalist yeniden şekillenişinde büyük başarılar elde etti. Köylülüğe karşı Leninist çizginin kesintisiz uygulanması sayesinde, ***"orta köylü kitlelerin yüzünü kararlılıkla sosyalizme çevirmesi"*** sağlandı. Bu dönüşüm, diyor XVI. Parti Kongresi "en net ifadesini, 1929 sonunda milyonlarca köylü işletmesini kucaklayan ve kırda yeni bir güçler dengesini üreten, kolektif işletmeye giren orta köylüyü Sovyet iktidarının bir dayanağına dönüştüren, Kulakların tahıl üretiminin yerine Sovyet çiftliklerinin ve kolektif işletmelerin üretimini koyma koşullarını yaratan ve Parti'ye, ***Kulakların sınırlanıp defedilmesi şiarından, Kulakların sınıf olarak yoğun kolektivizasyon temelinde tasfiyesi şiarına geçme*** izni veren güçlü kolektif çiftlik hareketinde buldu".

"Parti Kongresi, kapitalist sömürünün ülkedeki son kalesine işçi sınıfının saldırısı anlamına gelen bu şiarın büyük tarihsel önemini vurgular" *(SBKP(B) XVI. Parti Kongresi'nin MK raporuna ilişkin kararından).*

Gelişmenin seyri, Parti politikasının doğruluğunu parlak biçimde kanıtladı. İşçi sınıfının güçlerine ve köylülüğe öncülük etme yeteneğine inançsızlıkla karakterize olan Troçkist ve sağ oportünist bakış açısının işi bitmiştir. Orta köylü düşmanı karşı-devrimci Troçkizmin, aynı şekilde Kulakların sosyalizme barışçıl intibakı teorisiyle sağ oportünizmin ve yarı Troçkist "sol" sapmanın, tamamen sınıf düşmanının acentası olduğu anlaşıldı. Parti, köy yoksullarını ve orta köylülerin işletmelerinin kolektivizasyonunda ve yoğun kolektivizasyon temelinde Kulakların sınıf olarak tasfiyesinde olağanüstü başarılar elde etti *(bkz. elinizdeki Cilt, Not 75).* Bu başarılar sayesinde kolektif işletmelerde birleşen köylülük, 1931 ilkbahar hasadından hemen sonra SSCB'de tarımın merkezi figürü haline geldi. İlk beş yıllık planı dört yılda gerçekleştiren ve Kulakları paramparça eden Sovyetler Birliği proletaryası, en önemli tarımsal bölgelerde kolektivizasyonu tamamlamayı ba-

şardı. İşçi sınıfı, kolektif işletmelerde birleşmiş köylüleri yönlendiren Kulakların kalıntılarının direnişini bastırarak, tüm kolektif işletmeleri Bolşevikleştirmek ve tüm kolektif köylüleri zenginleştirmek için kolektif işletme sisteminin sağlamlaşması için mücadele eder. (s. 233)

[65] Lenin burada proletarya diktatörlüğünün düşmanı olarak, proletaryayla orta köylülük arasında ittifak şiarını kendi karşı-devrimci amaçları doğrultusunda yorumlayan Sosyal-Devrimcileri ve Kadetleri kastetmektedir. Onlar bu ittifakı, proletaryayla köylülük arasında basit bir eşitlik olarak yorumluyor ve bu eşitliğin uygulanması bahanesi altında "demokrasi", yani burjuva politik düzenin yeniden inşasını talep ediyorlardı. (s. 235)

[66] Lenin burada, 23 Ekim 1920'de yazdığı ve "İşçiKöylü Hükümeti'nin Yasaları ve Kararnameleri Derlemesi"nin 4 Aralık 1920 tarihli 2. sayısında yayınlanan "Aynî Primlendirme Üzerine Geçici Hükümler"i kastetmektedir. Bu hükümlerde şöyle deniyordu: "Aynî primlendirme, fabrikalarda verimliliğin artırılması amacıyla yürürlüğe konur ve üretim programının yerine getirilmesi sırasında işçilerin kişisel yoğunluğu üzerinde yükselir."

Hükümler aynı zamanda, fabrikaların işçilerine ve çalışanlarına dağıtılacak olan nesnelerin toplam sayısının saptandığı, özel bir prim fonunun oluşturulması üzerine bir direktif içeriyordu. Bu prim fonu, sendikaların İl Konseyi'ndeki çalışma standardizasyonu dairesi tarafından veya sendikaların kaza büroları tarafından her ay için, fabrika yönetimlerinin ön bildirimleri temelinde saptanır. Bu ön bildirimlere, üretim programının yerine getirilme oranı baz olmalıdır.

Hükümler, aynî ürünlerin fabrikalara, üretim programının yerine getirilmesi derecesine göre paylaştırılmasını düzenleyen bir skala içeriyordu. Programın yüzde 200 yerine getirilmesi halinde, fabrikaya yüzde 100'lük bir prim fonu tahsis edilecekti. Programın yüzde 175 gerçekleştirilmesi halinde tahsis edilen fon yüzde 85'ti, yüzde 150'de yüzde 70, yüzde 125'te yüzde 55, yüzde 100'de yüzde 40'tı. Eğer üretim programı yüzde 100 gerçekleştirilmemişse, hiç aynî prim verilmeyecekti.

Üretim programının gerçekleştirilme skalasının daha yüksek tutulduğu örnek fabrikalar ayrıca ele alınıyordu.

Bu hükümlerde, fonun tek tek fabrika işçileri arasında paylaşımına da, üretim programının yerine getirilmesi ilkesi temel teşkil ediyordu. (s. 241)

[67] Mayıs Parti Kongresi'nden önce yapılan Ekonomi Konseylerinin Olağan Kongresi ve 17–25 Mayıs 1921 tarihleri arasında toplanan IV. Tüm-Rusya Sendikalar Kongresi söz konusu ediliyor. Sadece Ekonomi Konseyleri Kongresi değil, IV. Sendikalar Kongresi de, Yeni Ekonomik Politikanın yeni koşulları altında ekonomik sorunlarla ayrıntılı olarak ilgilendi. Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Konseyi'nin ve Yüksek Ekonomi Konseyi'nin raporları dışında sendika kongresinde şu sorunlar ele alındı: sendikaların ve ekonomik inşanın rolü ve görevleri; örgütsel sorun; ücret politikası ve işçilerin maddi geçimi; sendikalar ve kooperatifler sorunu vb. Kongrenin ana amacı, görevlerin saptanması ve sendikal çalışmanın Yeni Ekonomik Politika'yla uyumlu olarak değiştirilmesiydi. (s. 246)

[68] "Zubatovculuk" diye, 1901–1903 yılarında Moskova Gizli Polisi yöneticisi Zubatov tarafından uygulanan, işçi sınıfını polisin yönetimi altında bulunan legal sendikal-ekonomik birlikler kurarak devrimci politik mücadeleden uzak tutmaktan ibaret olan sisteme denir. Zubatov'un ajanları işçilere, onlar için politik özgürlüğün ve bir anayasanın kesinlikle gerekli olmadığı, evet hatta zararlı olduğunu temin ediyorlardı. İşçilerin maddi geçiminin sadece Çarlık hükümetinin yardımıyla yükselebileceğini kanıtlamaya çalışıyorlardı. Zubatov bu temeller üzerinde 1902'de Moskova'da "Makineli Fabrikalarda İşçilerin Karşılıklı Yardım Birliği"ni örgütledi. Daha sonra başka kentlerde de benzer birlikler örgütlendi. "İşçi sınıfının yaşamı —diye yazıyordu Zubatov faaliyetinin bu dönemi üzerine— normal olarak tüm tutkuların durulduğu ve olayların çoğunluğunda anlaşmazlıkların sokağa taşınmadan ve fabrikada huzursuzluk biçimini almadan barışçıl yoldan çözüldüğü belli bir seyir yoluna sokuldu." Legal "işçi" birliklerinin örgütlenmesiyle aynı zamanda Zubatov, işçi hareketi üzerindeki etkilerini devre dışı bırakmak için devrimci örgütlere karşı sistematik olarak en sert biçimde davrandı. Devrimci sosyal-demokrasi de, Zubatovcuların parçalayıcı, kışkırtıcı faaliyetlerine karşı kendi cephesinden amansız bir mücadele yürüttü.

Hükümet tehlikeli deneyi sürdürmeye cesaret edemedi ve bu yüzden Zubatov'un örgütleri tasfiye edildi; bunlar sonra "Gaponculuk"la bir yeniden doğuş yaşadılar *(bkz. elinizdeki baskı, Cilt 3, s. 408 ve Not 137)*. (s. 249)

[69] Rus Menşevizminin önderi Martov'un, "Sosyalistiçeskiy Vestnik"in ("Sosyalist Ulak") 20 Nisan 1921 tarihli 6. sayısındaki "Köylülükle Anlaşma" başlıklı makalesi kastediliyor. Bu makalede, Lenin'in X. Parti Kongresi'ndeki konuşmasından, "diğer ülkelerde devrim olmadıkça, sadece köylülükle bir anlaşma Rusya'da sosyalist devrimi kurtarabilir" cümlesini alıntılayan Martov, tek başına ekonomik çıkarlar temelinde köylülükle böyle bir anlaşma olanağını kuşkulu görüyordu. "Tüm politik geriliğine rağmen —diye yazıyordu Martov— dört yıl devrimden geçmiş olan Rus köylüsü, 'aydınlanmış' otokrasinin Zubatovcu deneylerinin başarılı olabildiği saf taşralı kültürünün o basamağını artık aşmıştır...; 'köylülükle anlaşma' sadece, eğer bu anlaşma özü itibariyle proletarya diktatörlüğü denen şeyin sona ermesi"... ve "yerine iktidarın proletaryayla köylülük arasında paylaşılmasının konması üzerinden gerçekleşirse olabilir ve köyün devrimle uzlaşmasına ve onun ekonomik yeniden doğuşuna yol açabilir." (s. 249)

[70] RKP(B)'nin taktiği üzerine Komünist Enternasyonal III. Kongresi'ne 5 Temmuz 1921'deki raporunda Lenin, Komünist Enternasyonal'in II. ve III. Kongresi arasında Parti'nin politikasının sonucunu çıkarıyor. İki Kongre arasındaki zaman dilimi içinde tam da Savaş Komünizmi politikasından Yeni Ekonomik Politika'ya geçiş gerçekleşti.

Sadece RKP(B)'de değil, aksine *tüm* Komünist Enternasyonal'de, Yeni Ekonomik Politika üzerine en büyük netliğin ve birliğin egemen olması son derece önemliydi. Bu yüzden Yeni Ekonomik Politika sorunu III. Kongre'de RKP(B) taktiği üzerine özel bir rapor olarak ortaya kondu. Bu raporda Lenin, "Aynî Vergi Üzerine" broşürünün kendisine rapor için malzeme olarak hizmet ettiğine dikkat çekti. Taktik üzerine rapor bu yazıyla sıkı bir bağ içindedir ve onunla birlikte birleşik bir bütün oluşturur. Raporun önünde, raporun özünü içeren RKP(B)'nin taktik üzerine tezleri bulunuyordu *(bkz. Bütün Eserler, Cilt XXVI)*.

Gerek tezlerde gerekse de raporda Lenin, Yeni Ekonomik Politika'nın ve onun koşulları altında sosyalizmin inşa perspektiflerinin özünün köklü bir tahlilini verir. Yeni Ekonomik Politika'nın uluslararası devrim için önemini Lenin, devlet iktidarını ele geçirdikten sonra proletaryanın, sınıfların ortadan kaldırılması ve sosyalist toplumun inşası yararına köylülükle ilişkilerini pratikte nasıl düzenlemesi gerektiğini göstermesinde görüyordu. Lenin, diğer kapitalist ülke proletaryalarımn da bu sorunla karşı karşıya kalacakları ve bu yüzden Sovyet Rusya deneyiminin diğer ülke komünist partileri tarafından dikkate alınması gerektiği görüşündeydi.

Lenin, büyük sanayinin yeniden inşasının ve sosyalist büyük sanayi temelinde tarımın sosyalist yeniden şekillenişinin tayin edici önemini vurgular.

Köylülükle ittifak hakkındaki kendi görüşünü, burjuvazinin zaferine yol açan Menşevik görüşle doğrudan karşı karşıya koyar, çünkü Menşevikler proletaryanın köylülüğe devrimci öncülüğünü reddediyorlar ve "köylülük bağımsız olamayacağından, bu pratik olarak kapitalizmin yeniden inşasından başka bir anlama gelmiyor."

Proletarya diktatörlüğünün güçlendirilmesi ve sağamlaştırılması, sömürücüler üzerinde kesin zafer, sosyalizmin inşası —köylülükle ittifakın hedefleri bunlardır. Köylülükle yeni birliğin yeni biçimleri tam da bu hedeflere hizmet ediyor— aynî vergiye geçiş, fazlalıkların serbest satışına izin verilmesi ve durumunu iyileştirmek ve ekonomisini kalkındırmak için Yeni Ekonomik Politika'ya geçişte orta köylülüğe yardım.

Ancak serbest değiş-tokuşa izin vermek, kapitalizme belli bir özgürlük tanımak demektir. Lenin, Sovyet ülkesinde kapitalizmin önemini, koşullarını ve izin verilme sınırlarını açık ve net biçimde ortaya koyar, bu kapitalizmin proleter devlette bir devlet kapitalizmi içinde yönetiminden söz eder ve özelde devlet kapitalizminin biçimlerinden birini — imtiyazları ele alır.

Lenin'in raporu Kongre'nin tam onayını aldı. Sadece, "İşçi Muhalefeti" grubuna dahil olan Kollontai yoldaş ve Almanya Komünist İşçi Partisi (yarı-anarşist bir örgüt) temsilcileri raporda geliştirilen düşünce zincirine esasen düşmanca tavır aldılar. Kollontai yoldaş, Sovyet iktidarının üç sınıfı (köylülük, bürokrasi ve işçiler) temsil ettiğini, Yeni Ekonomik Politika'nın kapitalizmin yeniden inşasına yol açacağını, Bolşevik Partisi'ni işçilerin güvenini yitirme tehlikesinin tehdit ettiğini vs. iddia ederek Lenin'in raporunu Menşevikçe eleştirdi.

Almanya Komünist İşçi Partisi temsilcisi Hempel, "Sovyet Rusya, uluslararası sermayenin yeniden doğrulduğu bir alan haline gelecektir... genel olarak yeniden iyileşecek kadar değil ama uzunca bir süre sürünecek ölçüde doğrulacaktır...", eğer Rus yoldaşlar... "gittikçe daha fazla... Rus devlet politikasının sağ tarafına doğru rota tutarlarsa... III. Enternasyonal aracılığıyla... bir dengeye ihtiyaç duyacaklardır", çünkü onların çıkarlarıyla dünya devriminin çıkarları birbirinden ayrılabilir" açıklamasını yaptı *(Komünist Enternasyonal III. Kongre Tutanakları, Hamburg-Berlin, s. 794).*

Bu "sol", aslında karşı-devrimci korku ve kehanetler Kongre'de hiçbir biçimde yankı bulmadı.

Lenin'in raporu üzerine Kongre şu kararı kabul etti:

"Komünist Enternasyonal III. Dünya Kongresi, Lenin yoldaşın taktik üzerine raporunu dinleyip bu konuda sunulan tezler hakında bilgilendikten sonra, Kongre şu açıklamayı yapar:

Komünist Enternasyonal III. Dünya Kongresi, Rus proletaryasının siyasi iktidarı ele geçirme ve koruma uğruna neredeyse dört yıllık mücadelesini ***hayranlıkla*** izliyor. Kongre, başlangıçtan itibaren tehdit eden tehlikeleri doğru gören ve devrimci Marksizmin ilkelerine sadık kalarak her zaman bunların üstesinden gelmek için araçları ve yolları bulmuş olan RKP'nin politikasını oybirliğiyle onaylar..." (s. 252)

[71] "RKP(B)'nin Taktiği Üzerine" tezlerin 2. paragrafı ("Uluslararası Ölçekte Sınıfların Karşılıklı Güçler Dengesi") şöyledir:

"Bu durumda, uluslararası ölçekte sınıfların güçler dengesi şöyle şekillenmiştir:

Sovyet Rusya'ya karşı açık savaş yürütme olanağına sahip olmayan uluslararası burjuvazi, koşulların ona bu savaşı yeniden başlatma iznini vereceği anı tetikte bekliyor.

Gelişmiş kapitalist ülkelerin proletaryası artık her tarafta öncüsünü, büyüyen ve bu arada Avrupa ve Amerika'nın eski trade-unioncu bürokratlarıyla işçi sınıfının emperyalist ayrıcalıklarla ahlakı bozulmuş aristokrasisini yok ederek durdurulamaz biçimde her ülkede proletaryanın çoğunluğunu fethetmeye yaklaşan komünist partileri ortaya çıkarmıştır.

En gelişmiş bölümünü II. Enternasyonal'in ve İkibuçukuncu Enternasyonal'in temsil ettiği kapitalist ülkelerin küçük-burjuva demokrasisi, şu anda, bir devrim durumunda, emperyalizmin ayrıcalıklarının bir sonucu olan nispeten küçük-burjuva yaşam tarzlarını yitirmekten korkan, sanayide ve ticarette çalışan işçi ve memurların çoğu ya da önemli bir bölümü kendi etkisi altında bulunduğu ölçüde, kapitalizmin ana dayanağıdır. Fakat büyümekte olan ekonomik kriz her yerde geniş kitlelerin durumunu kötüleştiriyor ve bu durum tıpkı kapitalizmin ayakta kalması halinde gittikçe netleşen yeni emperyalist savaşların kaçınılmazlığı gibi, bu dayanağı gittikçe daha fazla sarsıyor.

Dünya nüfusunun büyük çoğunluğunu oluşturan sömürge ve yarı-sömürge ülkelerin emekçi kitleleri, artık XX. yüzyılın başından beri, özellikle Rusya, Türkiye, İran ve Çin'deki devrimlerle politik yaşama uyandılar. 1914–1918 emperyalist savaşı ve Rusya'daki Sovyet iktidarı bu kitleleri dünya politikasının ve emperyalizmi devrimci tarzda yok etmenin aktif bir faktörüne dönüştürüyor" *(Komünist Enternasyonal III. Dünya Kongresi'nin Tezleri ve Kararları, Komünist Enternasyonal Yayınevi 1921, s. 4 ve devamı, bkz. Lenin, Bütün Eserler, Cilt XXVI)*. (s. 254)

[72] ***"Yeni Zamanlar, Yeni Kılıkta Eski Hatalar"*** makalesi, Ağustos 1921'de, Yeni Ekonomik Politika'ya geçişten yarım yıl sonra yazıldı ve hemen akabinde "Pravda"nın 10. sayısında yayınlandı. Devrim o dönemde gelişiminin olağanüstü zor bir aşamasından geçiyordu. Kötü hasat ve kıtlık ekonomiye ağır bir darbe indiriyordu. 1921 sonbaharına dek ekonominin bütün önemli dallarında üretimde bir gerileme gözlemleniyordu. Fakat 1921 sonbaharından itibaren belirli bir düzelme hissedildi. Bu en iyi şekilde özellikle 1921 yılının çeşitli çeyreklerindeki kömür çıkarımından görülebilir. Yılın ilk çeyreğinde kömür çıkarımı 144 milyon puddu, ikinci çeyreğinde — 117 milyon pud, üçüncü çeyreğinde — 75 milyon puddu ve ancak dördüncü çeyreğinde 210 milyon puda çıktı. Tekstil fabrikalarının üretimi 1921 yılında 1920 yılındakinden azdı, düzelme ancak 1921 yılının sonlarına doğru görüldü. Genel olarak ekonomik durumun düzelmesi, Yeni Ekonomik Politika'ya geçişin bir sonucu olarak ancak 1921'in son çeyreğinde gündeme geldi.

Son derece ağır ekonomik yıkım, köylülüğün kararsızlığı, köyde çeteciliğin önemli ölçüde gelişmesi, işçi sınıfının güçlerinin parçalanması koşulları altında Parti, tüm ekonomik politikasını yeniden şekillendirdi ve tüm çalışmasını devrimci mücadelenin yeni koşullarıyla uyum içinde değiştirdi.

Bu durumda Parti, işçi sınıfı içinde küçük-burjuva yalpalamaların iki akımına karşı: küçük-burjuva reformizmine karşı ve küçük-burjuva devrimciliğine karşı amansız bir mücadele yürüttü.

Küçük-burjuva partiler ve akımlar devrimin zorluklarından, işçi kitleleri üzerinde etkilerini güçlendirmek için yararlanmaya çalıştılar.

Menşeviklerle onların papağanları işçilere, Yeni Ekonomik Politika'nın kapitalizme geri dönüş anlamına geldiğini "kanıtlamaya" çalıştılar ve tüm pozisyonların kapitalizme devredilmesini ve tamamen ye-

niden inşasını talep ettiler. Komünist Enternasyonal'den ihraç edilmiş olan yarı-anarşistler (örneğin Almanya Komünist İşçi Partisi ve RKP içindeki "İşçi Muhalefeti") Partiye "sol"dan karşı çıkıyorlardı.

Küçük-burjuva unsur, o zaman güçleri dağınık olan işçi sınıfının geri tabakalarında belirli bir yankı buldu. Küçük-burjuva ruh halleri Parti üyelerinin çeşitli tabakalarına da bulaştı. Bunlardan bazıları Yeni Ekonomik Politika'yı genel olarak reddediyorlardı, diğerleri onu küçük-burjuva anlamda kavrıyorlardı. Parti üyelerinin belirli bir tabakası, ağırlıkla köylü çevrelerden ve Sovyet aygıtından genç komünistler, Yeni Ekonomik Politika'nın yürürlüğe konmasını kapitalizme karşı mücadelenin sonu olarak, kapitalist gelişmeye ve küçük-burjuva ekonomik refah ve huzuruna geri dönüş olarak kavradılar.

Çeşitli işçilerden ve entelektüellerden oluşan bir başka katman, Yeni Ekonomik Politika'da komünist ilkelerden vazgeçişi gördü ve Parti çizgisini "sol"dan eleştirdi. Bu katman, Parti tarafından gerçekleştirilmiş olan değişimin anlamını kavramadı. Tam da bu "sol" boşboğazlarla ilgili olarak Lenin, Parti'nin yaptığı çalışmanın onlar için "sıkıcı", "ilginç olmayan", "anlaşılmaz" olduğunu söyledi.

Sağ ve "sol" oportünist ruh hallerine ve görüşlere karşı amansız mücadelede Parti kendi çizgisini hayata geçirdi. "Reformizm darkafalılarıyla devrimci darkafalıların sızlanma ve paniğine" karşı Parti, devrimci mücadelenin ve inşanın en büyük zorluklarını başarıyla aşarak sınıf güçlerini serinkanlı ve tam bir şekilde değerlendirerek inkâr edilemez gerçekleri ortaya koydu. (s. 270)

[73] Eylül 1921'de yazılan ve "Agit-Rosta"nın 21 Eylül 1921 tarihli 20. sayısında yayınlanan "Parti Temizliği Üzerine" makalesi, o yıl içinde gerçekleşen RKP(B)'nin ilk genel temizliğiyle bağıntılıydı. Komünist Partilerin en şiddetli biçimde takip edildiği kapitalist ülkelerde bile, küçük-burjuva unsurlar ona sokulabilir ve saflarına sızabilir. Bu unsurları uzaklaştırmak için, Komünist Enternasyonal'in kabul koşullarında dendiği gibi, periyodik olarak yapılan Parti temizlikleri gereklidir. İktidar konumundaki bir partiye kaçınılmaz olarak ikbalperestler ve haydutlar sokulmaya çalışacağından, Sovyet ülkesinde periyodik Parti temizlikleri bir o kadar daha gereklidir. Bu yüzden Lenin, sistematik olarak "Parti'yi, sadece iktidar Partisi'nin üyesi olarak konumunun avantajlarını tatmak isteyen, komünizm yararına özverili bir çalışmanın yükünü taşımak istemeyenlerden temizlemek gerekir" diyordu

(Bütün Eserler, Cilt XXIV, "İşçi Devleti ve Parti Haftası"). Saflarında ilk genel temizliği RKP(B) 1921 yılında, Yeni Ekonomik Politika'ya geçişten sonra gerçekleştirdi. O zaman Parti'den toplam 166.000 üye ve aday, yani toplam üyelerin yüzde 23,4'ü ihraç edildi ya da kendiliğinden ayrıldı.

İkinci genel temizliği SBKP(B) 1929–1930'da, Parti'nin Yeni Ekonomik Politika temelinde kararlı bir saldırı geliştirdiği ve doğrudan kapitalizmin köklerini kurutmaya giriştiği rekonstrüksiyon döneminde gerçekleştirdi.

Her iki temizlikte de Parti, Lenin'in elinizdeki ve başka makalelerde verdiği talimatlara uydu (örneğin "İşçi Devleti ve Parti Haftası" ve "G. Zinovyev'in: 'Partimizin Sayısal Bileşimi' Makalesine Önsöz", *Bütün Eserler, Cilt XXIV).* Parti, partisiz kitlelerin temizliğe geniş katılımını sağladı ve işçi ve köylü kitlelerin en iyi unsurlarını kazandı.

Periyodik olarak yapılan genel temizlikler bir yana, Parti saflarını her gün sistematik olarak gözden geçirir. Örneğin 1922'den 1 Temmuz 1928'e kadarki süre içinde, iki temizlik arasındaki zamanda, 260.144 üye ve aday Parti'den ihraç edildi.

Saflarının genel bir temizliğini Parti 1933-1934 yıllarında da gerçekleştirdi. (s. 280)

[74] Bu *"**Siyasi Aydınlatma Şubelerinin II. Tüm-Rusya Kongresi'ne Rapor**"*un sunulduğu dönemdeki (1921 sonbahar) durum, gerek ticarette gerekse de kısmen kiralanmış küçük sanayide serbest ticaret zemininde gelişmeye başlayan yeni bir burjuvazinin oluşmasıyla karakterizedir. Yeni Ekonomik Politika'nın gelişimi böylece sınıf ilişkilerinin belli bir biçimde bozulmasını beraberinde getirdi, dolayısıyla proletaryanın önünde tüm haşmetiyle, "kendi ülkesinin burjuvazisine karşı devlet iktidarının bir savaşını" yürütme, Yeni Ekonomik Politika koşulları altında yeniden doğan kapitalizme karşı mücadele etme görevi yükseldi, "Kim—kimi?" sorusu yükseldi. İşte Lenin'in elinizdeki raporda öncelikle sorduğu, hem de yeniden doğmakta olan burjuvaziye karşı son derece amansız ve ağır, Kolçak'la Denikin'e karşı mücadeleden daha amansız ve ağır bir mücadele sorusu olarak sorduğu soru budur. Önceki bir dizi konuşmasında (özellikle elinizdeki ciltte basılmış olanlarda) Lenin, Yeni Ekonomik Politika'nın ve proletaryayla köylülük arasında ittifakın yeni bir ekonomik form içinde sağamlaştırılması ve geliştirilmesi sayesinde NEP temelinde köyün sosyalist gelişim yo-

lu uğruna mücadelenin anlam ve önemini açıklamıştı. Bunu yaparken, küçük-burjuva çevrenin içinde bulunan küçük-burjuva özel mülkiyetçi çabalara ve küçük-burjuva anarşisine karşı mücadelenin gerekliliğini özel bir ısrarla vurgulamıştı. Elinizdeki raporda Lenin şimdi aynı ısrarla, bizzat Sovyet devleti tarafından izin verilmiş olan kapitalist unsurların gelişimi için, kapitalizmin bir restorasyonu için her türlü araçtan yararlanmaya çalışacak yeniden doğmakta olan yeni burjuvaziye karşı orta köylülük uğruna, köyün sosyalist yolu uğruna Yeni Ekonomik Politika'nın aynı koşulları altında yürütülmesi gereken mücadeleyi ön plana çıkarıyor. Lenin'in "'Sol' Çocukluk ve Küçük-Burjuvalık Üzerine" *(bkz. elinizdeki baskı, Cilt 7, s. 365 ve devamı [—İnter Yayınları])* ve "Proletarya Diktatörlüğü Çağında Ekonomi ve Politika" *(bkz. elinizdeki baskı, Cilt 8, s. 19 ve devamı [—İnter Yayınları])* makalelerinde geçiş dönemi için saptamış olduğu genel stratejik direktiflerle tam bir uyum içinde, Yeni Ekonomik Politika'da da ayrılmaz biçimde birbiriyle bağlı, içiçe geçmiş ve karşılıklı birbirini koşullayan iki mücadele çizgisi çiziyor: burjuvaziye karşı mücadele ve küçük-burjuva anarşisine karşı mücadele. Bununla Lenin, sadece Yeni Ekonomik Politika'ya küçük-burjuva politikanın kendi hoşuna giden bir rengini vermek isteyen Kulakların sağ oportünist acentalarına değil, aynı zamanda Yeni Ekonomik Politika'da ya bir "geri çekilme"den başka hiçbir şey görmeyen ya da ama genelde kapitalizme, özelde de Kulaklara acı ve üzücü tavizler verme zorunluluğunu gören Troçkizm ve onun devamı olan tüm varyasyonlarıyla "solculuk"a özgü Yeni Ekonomik Politika'nın liberal yorumuna bir kez daha olanca keskinliğiyle karşı çıkıyor.

Lenin, Yeni Ekonomik Politika koşulları altında sınıf mücadelesinin yol ve biçimlerini açık ve net olarak karakterize ediyor ve bu mücadelenin yöntemleri itibariyle Savaş Komünizmi döneminde yürütülen mücadeleden esasta ayrıldığına dikkat çekiyor. İçsavaş döneminde doğru ve kaçınılmaz olan Savaş Komünizmi yöntemlerinin, yeni durumda zararlı ve yanlış olduğunu her komünistin kavramasını özellikle önemli görüyor.

İçsavaş koşulları altında Savaş Komünizmi kaçınılmazdı. Ancak deneyimin gösterdiği gibi, sosyalist toplumun inşa yöntemi olarak uygun değildir. Bundan emin olduğumuz için, yalpalamaksızın ani saldırılardan ısrarlı kuşatmaya geçmek söz konusudur. Fakat bu yeni mücadele yöntemleri gerektirir. Safları yeniden düzenlemek ve yeni bir saldırıya

başlamak için yeni bir mevziye geri çekilmek gerekir. Lenin, yeni mevzilere geçiş aşamalarını gösteriyor: gıda maddelerinin zoralımından kooperatiflerin yardımıyla yerel meta satışına ve meta değiş-tokuşuna; meta değiş-tokuşundan, satın alış ve satış zemininde, ticaret zemininde kapitalizme karşı mücadeleye. Sadece deneyim ve mücadele geri çekilmenin derecesini belirler. Lenin Parti'yi yalpalamadan ve cesaretini yitirmeden yeni mevzilerden hareketle kapitalizme karşı mücadeleyi geliştirmeye çağırır.

Lenin, bütün bu görevlerle sıkı bağ içinde, Siyasi Aydınlatma Şubelerinin kongresindeki raporunda kültür devrimi sorununu ortaya koyar. "Kültürün yükseltilmesi görevi en aktüel görevler arasındadır" der Lenin ve bu görevde proletaryanın burjuvaziye ve küçük-burjuva anarşisine karşı, sosyalist toplumun inşası için sınıf mücadelesinin bir unsurunu görür. (s. 283)

[75] "Kim—kimi?" sorusu, Yeni Ekonomik Politika koşulları altında proletaryayla burjuvazi arasında, sosyalizmle kapitalizm arasında alevlenen amansız sınıf mücadelesinde kimin kazanacağı sorusudur.

Kapitalistlerin askeri direnişi içsavaşta kırılmıştı, ancak milyonlarca küçük-burjuva işletmesi kaldığı için kapitalizmin kökleri varlığını koruyordu.

Daha Yeni Ekonomik Politika'ya geçerken Lenin ve Parti, serbest ticaretin kapitalizmin kaçınılmaz yeniden doğuşuyla bağlantılı olduğunu *vurguladılar*. Bu *yeni doğmakta olan kapitalizme karşı* mücadele sorunu tüm şiddetiyle öne çıkıyor. Lenin "Kim—kimi?" sorusunu, "devlet iktidarının (proletaryanın. ***—Alm. Red.)*** kendi ülkesinin burjuvazisine karşı savaşı" sorunu olarak ortaya koyar. Proletarya diktatörlüğü sadece burjuvazinin iktidarının devrilmesini ve onun direnişinin yenilmesini değil, ekonomi cephesinde burjuvaziye karşı en hiddetli, en amansız mücadeleyi de kapsar.

"Kim—kimi?" sorunu sağ oportünistler tarafından farklı bir şekilde ortaya konur. Proletarya diktatörlüğünün kurulmasından sonra, Buharin'in teorisine göre "organik intibak dönemi", "evrim yoluyla sosyalizme gelişme" ve "sosyalizme gerçekten intibak" başlar. Buharin yoldaşa göre "Kim—kimi?" sorununda asla burjuvaziye karşı amansız mücadele değil, "ekonomik formların evrimsel mücadelesi" söz konusudur *(bkz. "Marksist Olarak Lenin", Derleme: N. Buharin, "Saldırı", Moskova 1924, Rusça).*

Kentte ve kırda kapitalizme karşı uzlaşmaz sınıf mücadelesinin kabulü yerine Buharin, kapitalist unsurların sosyalizme barışçıl intibakı oportünist teorisini savunuyordu. Bu oportünist teorinin Leninizmle ortak hiçbir yanı yoktur.

"Bizdeki gelişme önceden olduğu gibi şimdi de Buharin yoldaşın formülüne (kapitalist unsurların sosyalizme barışçıl intibakıyla ilgili formül. ***—Alm. Red.***) göre yürümedi ve yürümüyor". "Gelişme önceden olduğu gibi şimdi de Lenin'in 'Kim—kimi?' formülüne göre yürüyor. Onları, sömürücüleri biz mi yeneceğiz ve ezeceğiz, yoksa onlar mı bizi, Sovyetler Birliği'nin işçilerini ve köylüleri yenecek ve ezecek — sorun böyledir yoldaşlar" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 340).*

Proletaryanın saldırısı kapitalist unsurların en amansız direnişine ve —belirli aşamalarda— sınıf mücadelesinin şiddetli biçimde keskinleşmesine yol açar. Kapitalist unsurların gelişmiş sosyalist saldırıya karşı direnişinin ifadesini bulduğu özellikle göze batıcı biçimler arasında, dünya emperyalizminin bir müdahale hazırlığıyla sıkı bağı bulunan karşı-devrimci asalaklık bulunuyordu. Zararlı örgütler yerle bir edildi; müdahale hazırlığına yönelik faaliyetleri, 1930 yılında "Sanayi Partisi" davasında ve 1931 yılında Menşeviklerin karşı-devrimci "Birlik Bürosu" davasında tamamen ortaya çıkarıldı.

Yeni Ekonomik Politika yılları, iktidara ve ekonomik kumanda tepelerine sahip olan, köy yoksullarına dayanan ve orta köylülerle ittifakı sürekli sağlamlaştıran proletaryanın, kapitalist unsurlara karşı mücadelede kapitalizmi aşma ve defetme görevini başarıyla çözdüğünü gösterdi. Sosyalist ekonomi biçimlerinin öncü rolünün payı sürekli arttı. Örneğin ekonominin ana sermayesi ele alındığında, devlet işletmelerinin payı 1925–1926'da yüzde 49'dan 1929–1930'da yüzde 56'ya çıktı. Sayıma dahil sanayide proleter devlet 1924–1925'te toplam üretimin yüzde 81'ine, buna karşılık 1929–1930'da yüzde 90'ına (kooperatifsel sanayiyle birlikte yüzde 99,3) sahipti. Meta dağıtımına gelince, 1924-1925 yılında özel tüccar büyük ticaretin yüzde 4'ünü elinde tutuyordu, buna karşılık 1929–1930 yılında ise sadece 0,5'ini; özel tüccar küçük ticaretten neredeyse tamamen sürülmüştü (Nisan 1931'de özel ticaretin payı tüm küçük ticaret satışının yüzde 2,4'üydü). Ekonominin sosyalist rekonstrüksiyonunu geniş biçimde geliştiren ve birinci beş yıllık planı dört yılda gerçekleştiren işçi sınıfı, kapitalist unsurları ekonomiden attı ve düşman sınıfların henüz halledilmemiş kalıntılarının kökünü kazıyor.

Kapitalist unsurlara karşı mücadelede proletaryanın bu başarıları, Troçkistler tarafından Sovyet devletinin sözümona gerçekleşmekte olan "yozlaşması" üzerine icat edilen karşı-devrimci iftiraları açıkça çürütüyordu.

Leninist çizgiyi kesintisiz ve ısrarla uygulayan Parti, orta köylülerin sosyalist gelişim yolunda değişimini ve aynı zamanda kolektivizasyonun hızlı temposunu garantileyebilecek durumdaydı. Daha 1 Temmuz 1931'de küçük ve orta köylülerin işletmelerinin yüzde 55,1'i kolektifleştirilmişti. Kolektivizasyon alanındaki büyük başarılar, kolektif çiftçinin sadece köyde proletaryanın en önemli ve temel dayanağı olmasına değil, aynı zamanda SSCB'de tarımın merkezi figürü haline gelmesine yol açtı.

XVI. Parti Kongresi'nde Stalin şöyle dedi:

"Gördüğünüz gibi büyük sanayide kapitalist unsurlar artık yok oldu.

'Kim—kimi?' sorusunun, sosyalizmin sanayideki kapitalist unsurları mı yeneceği, yoksa onların mı sosyalizmi yeneceği sorusunun esas olarak artık sanayinin sosyalist biçimleri lehine çözüldüğü açıktır. Bu sorun nihai olarak ve geri dönülmez biçimde çözülmüştür" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 307, ve devamı).*

XVI. Parti Kongresi'ne MK raporuna ilişkin kararda şu saptamalar yapıldı:

"Partinin doğru politikasının sonucu olarak orta köylü kitlelerinin sosyalizm yönünde enerjik değişimi, 1929 yılı sonunda milyonlarca köylü işletmesini kapsayan, ***kırda sınıfların yeni bir güçler dengesini*** üreten, kolektif işletmelere giren orta köylüleri Sovyet iktidarının bir dayanağına dönüştüren ve Parti'ye ***Kulakların sınırlanması ve defedilmesi şiarından, yoğun kolektivizasyon temelinde Kulakların sınıf olarak tasfiyesi şiarına geçme*** olanağı sağlayan, Kulakların tahıl üretiminin yerine Sovyet çiftlikleri ve kolektif işletmelerin üretimine geçmenin önkoşullarını yaratmış olan güçlü kolektivizasyon hareketinde açıkça ifadesini buldu. Parti Kongresi, işçi sınıfının ***ülkedeki kapitalist sömürünün son kalesine karşı saldırıya giriştiği*** anlamına gelen bu şiarın büyük tarihsel önemini vurgular."

Kırda Parti politikasının sonuçlarının özetlendiği Haziran 1931 tarihli SBKP(B) MK Plenumu başka şeylerin yanı sıra şunları vurguladı: "Kolektif köylülük artık tarımın ***merkezi figürüne*** dönüştü, kolektif

işletmeler sadece tahılın değil, en önemli tarımsal hammaddelerin de (pamuk, şeker pancarı, ayçiçeği vs.) ***ana üreticisi*** haline gelmiştir. Tarımsal üretimde küçük ve orta bireysel köylünün rolü ikinci plana geçti. SSCB'nin tahıl bölgelerinde sınıf olarak Kulakların tasfiyesi sonuna yaklaşıyor."

Tüm sosyalist inşa cephesi boyunca Bolşevik taarruzun başarılı gelişimiyle Sovyetler Birliği işçi sınıfı Leninist Parti'nin önderliği altında ilk beş yıllık planı dört yılda gerçekleştirdi ve böylece sosyalist ekonominin temelini kurmayı başarıyla sonuçlandırdı. Bundan böyle Sovyetler Birliği proletaryası ikinci beş yıllık planda sınıfsız sosyalist toplumun inşa mücadelesini geliştirmektedir. (s. 289)

[76] Müttefiklerin Rusya'nın güneyine yaptığı müdahale, güneyi işgal altında tutan Alman ve Avusturyalı birliklerin Almanya'daki devrimden sonra geri çekildiği 1918 sonunda başladı. 28 Kasım'da, 22 gemiden oluşan bir müttefik filosu Sivastopol limanına girerek oraya ve Karadeniz'in başka limanlarına birlikler çıkardı. Müttefiklerin güneydeki müdahalesinin ana üssü Odesa'ydı. Güneye müdahalede egemen, öncü rol, Fransız emperyalizminin ordu yönetiminin elindeydi. Odesa'da ve ona komşu bölgelerle Kırım'da işgal birliklerinin toplam sayısı 60.000 - 65.000'di, bunların çoğunluğu Fransız ve Yunanlıydı. Aralarında siyah derili birlikler (Senegal zencileri ve Cezayir'den piyade alayları), ayrıca Polonyalı lejyonerler, Romenler, Sırplar vs. de vardı. Şubat 1919'da, Kızıl Ordu'nun güneye doğru ilerleyen birlikleriyle ilk çarpışmaların hemen ardından müttefiklerin birlikleri liman kentlerine, ana üslerine geri çekilip böylece işgal bölgesini daralttılar. Müttefik birlikler arasında daha müdahalenin başından beri bir kaynaşma seziliyordu. Askerler ve bahriyeliler Sovyet Rusya'ya karşı savaşmak istemediklerini açıklıyorlardı; Almanya'yla barış anlaşmasından sonra eve sevkedilip terhis edilmemelerinden hoşnut değillerdi. İşgal birliklerinin bahriyelileri ve askerleri, müttefik birlikler arasında (özellikle Fransızlar arasında) son derece başarılı bir propaganda yürüten işçilerle, Bolşevik Parti örgütlerinin üyeleriyle temas kurdukça bu hoşnutsuzluk daha da arttı. Komünist Partisi'nin illegal Odesa Bölge Komitesi, Rusça ve Fransızca "Komünist" adlı özel bir organ bile çıkarıyordu. Daha Ocak'ta, (aralarında çok işçi bulunduğu için) en devrimci olan birçok geminin bahriyelileri arasında, bir ayaklanmayla Bolşeviklere yardım etme düşüncesi olgunlaştı. Hatta illegal Bolşevik örgüt, gemilerde ayaklanmayı gerçekleştirme komiteleri örgütlemeyi başardı.

Mart başında genel ayaklanma sayısız tutuklamalarla akamete uğratıldı, ancak müttefiklerin birliklerinin parçalanması ve devrimcileşmesi hızla ilerliyordu.

Kendiliğinden huzursuzluklar patlak verdi. Mart'ta, Cherson'da üslenmiş 176. Alayın bazı bölümleri savaşmayı reddetti. Nisan başında, Odesa'da üslenmiş olan 15. Topçu Alayının iki bataryası ve 2. İstihkâm Alayı cepheye gitmeyi reddetti. 58. Alayda isyan çıktı vs. İtaat etmeyi reddeden ve çabucak Odesa'dan tahliye edilecek olan birlikler 5 Nisan'da, yeni örgütlenmiş İşçi Temsilcileri Konseyi binasının önünde "Enternasyonal"i söyleyerek ve kızıl bayraklar taşıyarak etkileyici bir gösteri düzenlediler. Devrimci hareket özellikle filoda güçlüydü. 18 Nisan'da Galaz'daki "Protée" torpidobotunda, Romen Bolşeviklerin desteğiyle torpidobotta bir ayaklanma hazırlamış olan başlarında Marti yoldaşın bulunduğu bir grup bahriyeli ihanete uğrayarak tutuklandı. 20 Mart'ta Sivastopol filosunun büyük savaş gemileri "France", "Jean Marat", "Mirabeau", "Justice"de şiddetli bahriyeli huzursuzlukları yaşandı. Bahriyeliler gemilere kızıl bayraklar çekip Sovyet Rusya'ya karşı savaşın durdurulmasını ve vatanlarına geri gönderilmeyi talep ettiler. Bu gemilerin mürettebatı Sivastopol işçileriyle birlikte bir gösteri düzenledi. Müttefik birlikler göstericilerin üzerine ateş açtı. 27 Nisan'da "Waldeck-Rousseau" savaş gemisinin mürettebatı Odesa yakınlarında isyan çıkardı. Huzursuzluklar diğer gemilere de sıçradı. Bütün bunlardan dolayı Fransız Genelkurmayı, tüm birliklerini ve gemilerini Rusya'nın güneyiyle Karadeniz bölgesinden çekmek zorunda kaldı. (s. 291)

[77] Lenin, "olayların verili durumu sayesinde tüm dünya bizden daha hızlı gelişiyor" ifadesiyle, dört yıllık emperyalist savaştan ve üç yıllık içsavaştan sonra Sovyet Cumhuriyeti'nin büyük bir yıkım durumunda bulunduğunu kastediyor. Sovyet iktidarını ezmeyi başaramamış olan Batı Avrupa devletleri, Sovyet Rusya'yı mahvetmek ve ekonomik gelişimini zorlaştırmak için ellerinden gelen her şeyi yaptılar. Sovyet Cumhuriyetleri savaş ve müdahaleyle çok geri atılmışlardı. Buna karşılık, örneğin Kuzey Amerika Birleşik Devletleri ve Antant devletleri gibi başka ülkeler de gerçekten şiddetli bir krizden geçiyorlardı, fakat olağanüstü ağır bir ekonomik sarsıntının üstesinden gelmek zorunda olan Sovyet devleti kadar yıkıma uğramamışlardı ve üretimde bu kadar güçlü bir gerilemeye katlanmamışlardı.

Aynı dönemde Lenin tekrar tekrar, Sovyetler ülkesi için proletarya diktatörlüğü altında, kapitalist ülkelere teknik ve ekonomik bakımdan sadece yetişmenin değil, onları geçmenin de mümkün ve gerekli olduğuna dikkat çekti. Sosyalist ekonomik sistemin avantajları Sovyet Cumhuriyetlerine, kapitalizmin tüm tarihi boyunca bilinmeyen bir gelişme temposu garantiliyordu. Ve gerçekten de Sovyet devleti, emperyalist savaşın ve içsavaşın bir sonucu olan ağır yıkımı gözönünde bulundurmaksızın savaş öncesi üretimini bütün diğer devletlerden (örneğin İngiltere'den) önce yeniden sağladı ve hızla ilerledi, bu arada gelişme temposu açısından bütün kapitalist ülkeleri geride bıraktı. Aynı dönemde kapitalist dünya ekonomisi olağanüstü bir ekonomik krizle temellerinden sarsılırken, Sovyet ekonomisi artan tempoda şiddetle gelişiyordu. İlk beş yıllık planı dört yılda başarıyla gerçekleştirmiş olan Sovyetler Birliği proletaryası, Stalin tarafından açıkça formüle edilmiş şu şiarı ortaya koydu: "Bizi ileri kapitalist ülkelerden ayıran mesafeyi en çok on yıl içinde katetmek zorundayız." (s. 296)

[78] 1921 Ekim sonu ve Kasım başında toplanan VII. Moskova İl Parti Konferansı'na sunulan ***"Yeni Ekonomik Politika Üzerine"*** rapor, Yeni Ekonomik Politika'nın ilk yılında, güçleri yeniden gruplandırmak ve yeni bir saldırı hazırlamak amacıyla yeni adımı gerekçelendirmekle uğraştı. Lenin'e göre bu yeni adım, "bir parça daha geri çekilmek, sadece devlet kapitalizmine değil, ticaret ve para dolaşımının devlet tarafından düzenlenmesine çekilmek zorunda olmamız"dan ibarettir *(bkz. elinizdeki Cilt, s. 318)*. Lenin, böyle bir geri çekilmenin gerekliliğini temellendirir ve bu bakış açısından, proletarya diktatörlüğünün kurulduğu andan Yeni Ekonomik Politika'nın ilk adımlarına dek katedilmiş olan Sovyet ülkesinde sosyalist inşanın ve sınıf mücadelesinin tüm etaplarını en açık biçimde aydınlatır. Katedilen yolun Leninist tahlili, Sovyetler Birliği'nde proletarya diktatörlüğünün tarihinin doğru anlaşılması için ve buradan çıkan derslerin, diğer ülkelerde proleter devrimin zaferine doğru yürüyen komünist kardeş partiler tarafından gerektiği gibi değerlendirilmesi için olağanüstü öneme sahiptir. Lenin'in, Savaş Komünizmi'nin ekonomik politikasını, kapitalizmi cepheden bir "ani saldırı"yla yoketme girişimiyle ve ilk aşamalarında Yeni Ekonomik Politika'yı, başarısızlığa uğramış ani saldırıdan sonra kapitalizmin kuşatılmasıyla karşılaştırmasına özellikle değinmek gerekir. Lenin'in elinizdeki raporda temellendirdiği ticaretin ve para dolaşımının devlet tarafından düzenlenmesine geri çekiliş, proletarya diktatörlüğü altında kapitalist unsurlara karşı yeni mücadele biçimi olarak, bu kuşatmanın

en önemli unsurları arasındaydı. Daha sonra bu politika proleter devletin elinde, kapitalist unsurlara karşı saldırının güçlü bir silahı, onları aşmanın ve defetmenin bir silahı oldu. Sovyetler Birliği'ni Yeni Ekonomik Politika'nın son aşamasına, kapitalist unsurların tasfiyesine ve sosyalizm dönemine girişe götüren, kapitalist unsurlar üzerinde o zaferleri garantileyen bu politikaydı. (s. 304)

[79] Lenin burada, "Sovyet İktidarının En Yakın Görevleri Üzerine" raporuna ilişkin alınan 29 Nisan 1918 tarihli kararı kastediyor. Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin tezlerinde şöyle denir: "İç politika alanında... örgütsel görev gündeme geliyor... Sosyalizmin ekonomik inşası alanında şimdi tayin edici olan, ürünlerin üretimi ve paylaşımı üzerinde genel ve kapsamlı bir muhasebe ve kontrolün örgütlenmesi çalışmamızın... mülksüzleştirenlerin, çiftlik sahiplerinin ve kapitalistlerin doğrudan mülksüzleştirilmesi çalışmasının çok çok gerisinde kalmış olmasıdır. Görevimizi belirleyen temel olgu budur... Burjuvaziye karşı mücadele yeni bir aşamaya giriyor, yani: ağırlık noktası kontrolün ve muhasebenin örgütlenmesidir... Öte yandan bu temel olgudan, Sovyet iktidarının belli durumlarda neden bir adım geri atmak ya da burjuva eğilimlerle uzlaşmaya girmek zorunda olduğunun açıklaması çıkar. Örneğin bir dizi burjuva uzman için yüksek maaşın yürürlüğe konması böyle bir geri adımdı ve Paris Komünü ilkelerinden sapmaydı... Proleter devlet iktidarı genel kontrol ve muhasebeye tamamen işlerlik kazandırmadığı sürece, bu tür uzlaşmalar gereklidir... Üretim üzerinde muhasebe ve kontrol tamamen gerçekleştirildiğinde, bu tür uzlaşmaların gerekliliği ortadan kalkacaktır..." *(Bütün Eserler, Cilt XXII, s. 573 ve devamı).* (s. 309)

[80] Bir grup özel girişimci tarafından çıkarılan *"**Moskova İlan Gazetesi**"*, 1921 sonbaharında yayınlanmaya başladı. Gazetenin ömrü uzun olmadı. Çünkü Sovyet gazeteleri, sütunlarında ilan bölümü ayırdılar, bu da, gazetelerin büyük tirajıyla ilgilenen ilan sahiplerini onlara yöneltti; bundan dolayı "Moskova İlan Gazetesi"ne ölümcül darbe vuruldu ve kısa süre sonra battı. (s. 310)

[81] 1917 Kasımı'nda çıkarılan gazete ilanları tekeli üzerine kararname, özel mülkiyette bulunan tüm gazete ve dergilerin, onlar için önemli bir gelir kaynağı olan paralı ilanlar yayınlamasını yasakladı. İlan yayınlama hakkı sadece Sovyet basınına (yani konseylerin organlarına) aitti. 1921 yılında bu tekel Moskova Sovyeti'nin inisiyatifiyle, Yeni Ekonomik Politika'yla bağıntılı olarak kaldırıldı, fakat buna karşılık bütün paralı ilanlar vergilendirildi. (s. 311)

[82] Yeni Ekonomik Politika'ya geçişte, gıda maddelerinin zoralımının değiştirilmesiyle ilgili kararname, köylülerin yerel meta satışı çerçevesi içinde fazlalıklarını satma hakkını öngörüyordu. Köylüye ürünleri üzerinde serbest tasarruf hakkını vermek önemliydi; bu hakkı en yakın kent ya da köy pazarında ürünlerini satarak ve ihtiyaç duyduğu malları satın alarak kullanabilirdi (yerel satış işlemi). Esasen değiş-tokuşun ağırlıklı olarak aynî karakter taşıyacağı, yani tarımsal ürünlerin sanayi ürünleri karşılığında, gerek yerel gerekse merkezi özel komisyonlar tarafından saptanan belirli normlara göre değiş-tokuş edileceği varsayımından hareket edildi. Meta değiş-tokuşunun hayata geçirilmesi için kooperatiflere devlet tarafından sanayi mallarından oluşan özel fonlar tahsis edildi. Ancak meta değiş-tokuşu beklenen sonuçları vermedi. Alım satım biçimini aldı, Yeni Ekonomik Politika'nın gelişimiyle bu kaçınılmazdı da. 1921 ilkbaharından itibaren pazar koşulları gittikçe gelişmeye başladı. Kooperatiflerle rekabet eden fakat onlardan daha deneyimli ve esnek olan özel tüccarlar ortaya çıktı. Tüketim kooperatiflerinin ilk birliklerinin dışında, işçi kooperatifleri, yerel Sovyetler ve Beslenme Halk Komiserliği'nin organları da tarımsal ürünlerin tedarikiyle uğraşıyordu. Meta değiş-tokuşunun yanı sıra şurda burda meta alımı için paraya da el atılmaya başlandı. Değiş-tokuşta üretimin belirli bir değer ilişkisine uymakla yükümlü olmayan ve parası bulunan özel tüccar, kooperatiflerden ve devlet organlarından çok daha elverişli koşullar içindeydi. Meta satış işleminin gelişim sürecinde kooperatifler, meta değiş-tokuşundan alım satımına geçmek zorunda olduklarını gördüler, aynı dönemde devlet fabrikaları ticari kalkülasyona, para ekonomisine geçtikleri ölçüde bu daha da çok böyleydi. Yeni Ekonomik Politika koşulları altında Sovyet devleti ticaretin kaçınılmaz (belirli sınırlar içinde tutulan) gelişimi zemininde durmak ve kapitalizmle bu yeni konumlardan hareketle bir meydan muharebesi yapmak zorundaydı; devlet ticaret yapmayı, rantabl işletmeciliği ve ticari kalkülasyona dayanarak başarıyla çalışmayı öğrenmek zorundaydı. Bu yüzden Lenin'in "Ticaret yapmayı öğrenin" şiarı günün merkezi şiarı haline geldi.

Ticarete ve ticari kalkülasyona geçişten, para sistemini sağlamlaştırma ve istikrarlı bir ruble yaratma ertelenemez görevi çıkıyordu. Bu yüzden Lenin burada, sadece alım satımın değil, para dolaşımının da devlet tarafından düzenlenmesine geçişten söz ediyordu. (s. 317)

[83] *"Şimdi ve Sosyalizmin Tam Zaferinden Sonra Altının Önemi Üzerine"* adlı elinizdeki makale, 1921 Kasım başında yazıldı ve hemen

akabinde "Pravda" No. 251'de yayınlandı. O dönemde Yeni Ekonomik Politika ve onunla beraber ticaret, para dolaşımı ve ticari kalkülasyon artık yeterince gelişmişti. İlk sırayı, ticaretin devlet tarafından düzenlenmesi görevleri aldı.

Ticaret, bütün zincire egemen olabilmek için, zincirin "olanca güçle yakalanması gereken" özel halkasına dönüştü. Günün görevi buradan doğuyor: Yeni Ekonomik Politika koşulları altında altının rolünü bir an için bile gözardı etmeden, tarımı da sosyalist temelde reorganize edebilecek durumda olan sosyalist büyük sanayinin yeniden inşası için olanakları biriktirme gerekliliğini unutmadan, komünistler ticaret yapmayı öğrenmek zorunda, komünistler rantabl işletmeciliği öğrenmek zorunda.

Parti'nin önündeki yeni görevler, bazı Parti üyelerince anlaşılmadı ve belli bir cesaretsizliğe yol açtı. Bu ruh hali, örneğin Zyemkov yoldaşın Moskova İli Parti Konferansı'ndaki konuşmasında açıkça ifadesini buldu, başka şeylerin yanı sıra şöyle diyordu: "Devlet ticaretinden ne söz edip duruyorsunuz! Hapishanede bize ticaret yapmayı öğretmediler".

Lenin "*Şimdi ve Sosyalizmin Tam Zaferinden Sonra Altının Önemi Üzerine*" makalesinde bu yeni görevlerin Parti için tüm alışılmamışlığını vurguluyor ve iktidarın ele geçirilmesinden sonra, sosyalizmin inşasının mücadele biçimlerine ve yöntemlerine uygun olarak somut durumun özelliklerini değiştirmeyi bilmenin neden gerekli olduğuna ilişkin köklü bir motivasyon veriyor. Parti, sadece doğrudan devrimci yöntemleri ("ani saldırı") değil, dolambaçlı yöntemleri de ("kuşatma") kullanmayı bilmek zorundadır. Belli koşullar altında, safların yeniden düzenlenmesinden sonra yeni bir saldırıya geçmek için geri çekilmeyi bilmek gerekir. Böyle bir geri çekilme, proleter devrimi, çok büyük kazanımlar gösterebildiği, belli bir geri çekilmeden sonra bile temel kazanımları (proletarya iktidarı, büyük sanayinin, taşımacılığın, toprağın ve bankaların ulusallaştırılması) koruyabildiği için mümkün oldu. Yeni Ekonomik Politika'ya geçiş, sosyalist inşa yolunda sınıf mücadelesinin yöntem ve biçimlerinin değişimini gerekli kılıyordu. Bu değişimi Lenin, devrimci yöntemlerin (yani eskinin doğrudan ve tamamen parçalanması) yerine "reformist tipte" bir yöntemin (en şiddetli sınıf mücadelesi içinde, sosyalizme doğru kesintisiz ilerleyişte eskinin dikkatli, yavaş, tedrici yeniden şekillenişinin bir yöntemi) konması olarak tanımlıyor.

Rus Devrimi'nin deneyimlerini gözönünde bulundurarak Lenin ana vargının altını çiziyor: "Proletaryanın zaferinden önce reformlar devrimci sınıf mücadelesinin yan ürünleridir"; zaferden sonra "uluslararası ölçekte önceden olduğu gibi yan ürün", ayrıca zaferin kazanıldığı ülke için, gücün en üst derecede yoğunlaştırılmasından sonra belirli bir geçişin devrimci tarzda hayata geçirilmesi için gücün öyle herhalde yetmediği durumlarda gerekli bir nefes molası olacaklardır.

Lenin, sınıf mücadelesinin bir biçimi olarak "reformist yöntemlerin" kullanımını Yeni Ekonomik Politika'nın ilk dönemiyle ***sınırlar,*** oysa Lenin'i kabaca tahrif eden sağ oportünistler, onun Yeni Ekonomik Politika'nın başlangıç aşamasının koşulları altında söylediklerini, rekonstrüksiyon dönemine aktarma ve proletaryanın sosyalist saldırısının gelişimini engelleme girişiminde bulundular. Leninizmin bu oportünist tahrifi, sağ oportünistlerin, küçük-burjuva ve kapitalist unsurların sosyalizme " barışçıl intibak" genel teorisiyle sıkı bir bağ içindedir.

Lenin, bir geri çekilmenin gerekliliğinden söz ediyor, fakat "ölçülü geri çekileceğimizi" vurguluyor. "İleriye doğru muzaffer yürüyüşümüz ne kadar hızlı ve geniş olursa", Yeni Ekonomik Politika temelinde sosyalizmin inşasının yeni koşullarına uyum sağlamayı Parti'nin o kadar hızlı kavrayacağının altını özel bir ısrarla çiziyor. (s. 323)

[84] Bebel'e 28 Mart 1875 tarihli mektubunda Engels, Alman Sosyal-Demokrat Partisi tarafından, Eisenachçılarla Lassallecilerin Gotha'daki birlik kongresinde kabul edilmiş olan program taslağını sert biçimde eleştiriyor.

Taslakta başka Lassalleci hataların yanı sıra, "işçi sınıfı karşısında tüm diğer sınıfların sadece gerici bir kitle" oldukları cümlesi bulunuyordu. Engels bu anti-Marksist cümleyi eleştiriyor ve "bunun sadece bazı istisnai durumlarda, örneğin proletaryanın Komün gibi bir devriminde ya da devleti ve toplumu kendi düşüncesine göre sadece burjuvazinin şekillendirmediği, aksine ondan sonra da demokratik küçük-burjuvazinin bu yeniden şekillenişi sonuna kadar götürdüğü" *(bkz. Karl Marx, "Gotha Programı'nın Eleştirisi", s. 32, Zürih 1934)* bir ülkede doğru olduğunu açıklıyor.

Bebel'e bir başka mektupta (11 Aralık 1884 tarihli) Engels, proleter devrim sırasında tüm burjuva ve küçük-burjuva partilerin "saf demokrasi" şiarı altında proletaryaya karşı ittifak kurduklarına dikkat çekiyor. Engels Almanya'da devrimin koşulları ve özellikleri üzerine ko-

nuşuyor ve şunu vurguluyor: "Saf demokrasi ve bunun gelecekteki rolüne ilişkin, seninle aynı görüşteyim. Bunun Almanya'da, daha eski sınai gelişime sahip ülkelerde olduğundan çok daha tali bir rol oynaması doğaldır. Ama bu onun, devrim anında, daha önce Frankfurt'ta olduğu gibi, en uç ***burjuva*** parti olarak, tüm burjuva ve hatta feodal ekonominin son can simidi olarak o anda önem kazanabilmesine engel değildir. Böyle bir anda tüm gerici kitle onların arkasına geçer ve onları güçlendirir: gerici olan her şey, demokratlık taslar" *(Marx-Engels, Bebel, W. Liebknecht, Kautsky vs.'ye Mektuplar, Moskova 1933, Cilt I, s. 382).* (s. 324)

[85] V. Tüm-Rusya Metal İşçileri Kongresi, 3–7 Mart 1922 tarihleri arasında Moskova'da toplandı. Bu kongrede, toplam 534.626 örgütlü metal işçisini temsilen 318 delege vardı. 318 delege arasında 282 komünist bulunuyordu.

Lenin'in Kongre fraksiyonunda sunduğu ***"Sovyet Cumhuriyeti'nin Uluslararası ve İç Durumu Üzerine"*** raporda, Yeni Ekonomik Politika'ya geçişle bağıntılı olarak Parti tarafından başlatılmış olan ***geri çekilmenin durdurulması*** üzerine ilk kez konuşuyor.

Önceki dönemin tüm konuşmalarında ve makalelerinde Lenin sürekli geri çekilmeden, onun karakterinden ve aşamalarından sözetmişti. Kasım 1921'de Lenin (özellikle "Şimdi ve Sosyalizmin Tam Zaferinden Sonra Altının Önemi Üzerine" makalesinde) artık, "bu geri çekilmenin sonunun görülebileceği"nden söz ediyordu, maden işçileri kongresinin komünist fraksiyonunda ise şimdi artık geri çekilmenin ***durdurulacağını*** açıklıyor.

Lenin burada, iç politikada ani değişikliği gördü; bu yüzden görevi, tüm Parti, Sovyet ve sendika çalışmasının yeni görevlerle uyum içinde dönüştürülmesi olarak koydu ve Yeni Ekonomik Politika temelinde bir saldırı yararına güçlerin yeniden düzenlenmesini gündeme getirdi.

Bu biçimde Lenin Mart 1922'de, yani Yeni Ekonomik Politika'nın başlangıcından yaklaşık bir yıl sonra, geri çekilmenin durdurulması şiarını attı. Buradan başka görevler çıktı, Lenin, ticaretin ve ticari kalkülasyonun yeni koşulları altında çalışabilecek kişilerin seçilmesini, ayrıca uygulamanın kontrolünü ön plana çıkardı.

Lenin'in Metal İşçileri Kongresi'nin komünist fraksiyonundaki konuşması, onun daha sonra XI. Parti Kongresi'ne raporunda daha ayrıntılı sunduğu bir dizi temel tez içerir. (s. 335)

[86] Burada söz konusu olan, Milliyetler Cemiyeti Konseyi'nce, Avrupa'nın savaştan sonra iktisaden yeniden inşası sorununu çözmek için Cenova'da (İtalya) toplantıya çağrılan, resmen "Dünya Ekonomik Konferansı" olarak tanımlanan Cenova Konferansı'dır. Konferans 10 Nisan'dan 1 Mayıs 1922'ye dek toplandı, ancak bu zaman dilimi içinde sadece üç genel kurul toplantısı yapıldı. Aslında konferansın amacı, Sovyet Rusya'yı ekonomik zorluklarından yararlanarak iktisaden boyunduruk altına almaktı. Resmi olarak konferans iki sorunu çözecekti, birincisi Avrupa'nın yeniden inşası sorunu, ikincisi Rus sorunu. Gerçekten de Rus sorunu Konferans'ın esas sorunuydu ve aslında Rusya'daki yabancı mülkiyetin ve savaş öncesi ve savaş borçlarının kabulü sorunuyla aynı kapıya çıkıyordu. Konferans'a esas olarak Avrupalı 34 devlet katıldı, bunlar arasında Almanya ve RSFSC vardı. Kuzey Amerika Birleşik Devletleri temsil edilmiyordu. Sovyet delegasyonunun başında, Dışişleri Halk Komiseri Çiçerin bulunuyordu. Konferans'ın hemen başında burjuva devletler Sovyet Hükümeti'nin önüne, Sovyet Rusya'yı Batı Avrupa kapitalizminin bir sömürgesi haline getirmeyi hedefleyen bir dizi talepler sürdüler. Başka şeylerin yanı sıra Sovyet Hükümeti savaş öncesi ve savaş borçlarını kabul etmeliydi. Abluka ve müdahaleden kaynaklanan kayıpları ve özverileri için tazminattan vazgeçmeli, fakat yabancılara devrim sonucunda ortaya çıkan kayıpları için tazminat vermeliydi. Ayrıca Sovyet hükümeti, yabancıların mülkiyeti üzerine tüm ihtilaflı sorunların, yabancıların oy çokluğuna sahip olduğu bir mahkeme önünde halledilmesini onaylamalıydı. Devamla Sovyet Hükümeti yabancılara özel ayrıcalıklar tanımalı ve başka ülkelerde devrimci hareketleri teşvik eden tüm örgütleri lağvetmeliydi.

Sovyet delegasyonu bu talepleri kesinlikle reddetti ve kendisi şu tezleri ortaya koydu: Sovyet Hükümeti *de jure*, yani resmen tanınacak ve kendisiyle resmi diplomatik ilişkiler kurulacak. Antant devletleri savaş borçlarından tamamen vazgeçecektir, buna karşılık Sovyet Rusya da müdahale ve ablukadan doğan kayıpları için tazminattan vazgeçer. Sovyet Hükümeti savaş öncesi borçları, ödemenin 30 yıla yayılması ve Sovyet Rusya'ya ekonomik yeniden inşası için kredi verilmesi koşuluyla tanımayı kabul eder. Sovyet hükümeti, yabancıların ulusallaştırılmış mülkiyetini geri vermeyi reddeder. Ancak ulusallaştırılmış mülkiyetin eski sahiplerine, teknik bilgilerini ve sermayelerini Rusya'nın ekonomik yeniden inşasında ve kendi çıkarları için değerlendirme olanağı sunmaya hazırdır. Sovyet hükümeti, eski yabancı mülkiyetin im-

tiyaza verildiği tüm durumlarda, karma bir şirkete kira biçiminde mi yoksa yabancı sermayenin başka katılım biçimlerinde mi gerçekleştiğinden bağımsız olarak tüm örneklerde, eski mülk sahibinin öncelik hakkını kabul eder.

Müttefikler önce, Sovyet Rusya'da ulusallaştırılmış yabancı mülkiyetin mutlaka geri verilmesini talep ettiler. Daha sonra İngiltere ve İtalya bir memorandumda (Fransa ve Belçika bu memorandumu imzalamamıştı) ulusallaştırılmış mülkiyetlerin değeri ödendiğinde geri verilmesi talebinden vazgeçebileceklerini açıkladılar. Sovyet delegasyonu belli tavizler vermeye hazırdı, fakat bu tavizleri Antant'ın savaş borçlarından vazgeçmesi ve bir miktar borç verilmesine bağlı kılıyordu. Bir anlaşma sağlanamadı. Konferans neredeyse altı ay toplandıktan sonra önündeki sorunlara herhangi bir çözüm getiremeden son buldu. Bu sorunları Lahey'de bir uzmanlar konferansına havale etme kararı alındı; ayın zamanda müttefikler, bu konferans bitesiye kadar Sovyet Cumhuriyetiyle ayrı anlaşma yapmamayı taahhüt ediyorlardı. Cenova Konferansı'nın elle tutulur tek sonucu Almanya'yla yapılan Rapallo Anlaşmasıydı. Bu anlaşma sonucunda Sovyet Cumhuriyeti Alman hükümetince tanındı, ayrıca her iki devlet de karşılıklı olarak savaş öncesi borçlarla ve yabancıların mallarıyla ilgili taleplerinden vazgeçtiler. Bu anlaşma Sovyet delegasyonunun önemli bir diplomatik zaferiydi ve Antant hükümetleri arasında büyük hoşnutsuzluk yarattı. (s. 336)

[87] Lenin burada Kerenski'nin, V. Çernov'un 1921 yılında "Revolutsionnaya Rosiya" ("Devrimci Rusya") dergisinin 12/13. sayılarında yayınlanan "Devrim Anarşisi ve Politik Perhizciler" adlı makalesine yanıt olarak yazdığı, Paris'te çıkan "Sovremenniye Zapiski" ("Çağdaş Notlar") adlı derginin Eylül 1922 tarihli sayısındaki "Şubat ve Ekim" makalesini kastediyor. İki makale de, bütün burjuva partilerin Rusya'da kapitalizmin restorasyonuna gidecek yol olarak umutlarını bağladıkları Yeni Ekonomik Politika'nın uygulandığı döneme aittir. Örneğin Çernov makalesinde şöyle yazıyordu: "Oysa bizzat Bolşevik devletin 'gençlik heyecanları'nı gömdüğü, yabancı sermayeyi kendisinin çağırdığı ve yeni Normanları —kapitalistler— ülkeye çağırdığı bugün durum farklıdır. Bolşevizm bu yolda istediği kadar ilerlesin. Gerici ve demagojik ütopizmiyle kaçınılmaz kıldığı restorasyonun bütün kirli işini kendi elleriyle gerçekleştirecektir."

Bir birleşik cephe çağrısı yapan Çernov, ayrıca, başta Kerenski olmak üzere Geçici Hükümet'e katılmış olan Sağ Sosyal-Devrimci grupları,

Şubat'tan Ekim 1917'ye kadarki süre içinde ağır davranmak, tavizler vermek, yerinde saymakla, bunun da Bolşeviklerin gelip iktidarı eline alması sonucunu doğurmuş olmasını sağlamakla suçlar. Şöyle yazar Çernov: "Ah siz çok bilmiş Kararsız Kasımlar, Rusya'da Şubat'tan Ekim 1917'ye kadar ayak sürümediniz mi, ordunun reorganizasyonu, barış politikası ve tarım sorunlarında yerinizde saymadınız mı, Kadetlerle koalisyonda çıkmaza girmediniz mi, ta ki Ekim Devrimi'nde azıtan —ki bunda sizin de suçunuz vardır— doğa güçlerinin sabrı taşıp, sizi ezip geçesiye, sizi 'yeniden harekete geçiresiye' ve sizi 'paταklayasıya' kadar."

Kerenski Çernov'u sert bir biçimde yanıtladı ve Geçici Hükümet'i savundu. Başka şeylerin yanında şunları yazdı: "Buna karşılık suçlayıcı V. M. Çernov, dört ay boyunca, yani varlığını sürdürdüğü sürenin yarısında Geçici Hükümet'in üyesiydi. Ve ben Tarım Bakanı'nın hükümette bulunduğu bütün bu süre boyunca bütün genel ve ilkesel sorunlarda tek bir kez bile başka bir görüş savunmadığına, tek bir kez bile kabine çoğunluğuyla görüş ayrılığına düşmediğine tanıklık etme cüreti gösteriyorum. Dolayısıyla, sekiz ay boyunca Geçici Hükümet'te bulunan benim ardımdan V. M. Çernov, yerinde sayma suçunun Sosyal-Devrimci Parti saflarında benden sonra en büyük sorumluluğunu taşır. Bundan dolayı 'siz' — biz demektir! Özellikle biz, çünkü biri orduyu elinde tutuyordu, diğeri ise toprakları. Ve her ikisi de cepheden 'barış adına aktif hareket', yani bir saldırı bekliyordu." (s. 342)

[88] I. Tüm-Rusya Sovyet Kongresi'nde Geçici Hükümet'e karşı tutum sorununa ilişkin yaptığı 17 (4) Haziran 1917 tarihli konuşmasında Lenin, Tsereteli'nin, Rusya'da iktidarı tek başına almaya hazır olduğunu açıklayacak hiçbir siyasi parti olmadığı hakkındaki sözlerine yanıt olarak şöyle diyordu: "Elbette! Hiçbir parti bundan feragat edemez, bizim Partimiz de feragat etmiyor: Partimiz iktidarı tek başına almaya her an hazırdır" (*Bütün Eserler*, Cilt XX, 2. yarı cilt, s. 117). (s. 343)

[89] Lenin burada "İzvestiya"nın 5 Mart 1922 tarihli sayısında yayınlanan Mayakovski'nin "Toplantı Düşkünleri" adlı şiirini kastediyor.

Şiirin esas içeriği için karakteristik olan kısa bir bölüm aktarıyoruz:

Aynı anda iki toplantıdalar!
Başa çıkmak zorundayız günde
Yirmi toplantıyla.
Parçalanması gerek insanın!
Yarısına kadarı burada,
Öbür yarısı orada! (s. 346)

[90] Marx'tan söz eden Lenin burada belli ki Engels'in şu sözlerini düşünüyor:

"Her devrimde, başka zamanlarda da olduğu gibi bir sürü aptallıklar olur ve eleştirel olabilmek için insan nihayet yeniden sükûnete ulaştığında zorunlu olarak şu sonuca varır: Yapmamamız gereken birçok şey yaptık ve iş o nedenle başarısız oldu" (*A. Conrady, "Reich'ın Kurulması ve Komün", Berlin 1920, Ek: Friedrich Engels "Blanquist Komün Mültecilerinin Programı", s. 380*). (s. 347)

[91] ***İstpart***, başlangıçta Ağustos 1920'de Devlet Yayınevi kadrosu içinde kurulan, Ekim Devrimi ve RKP(B) Tarihini İnceleme Komisyonu'nun kısaltılmış adı. Halk Komiserleri Konseyi'nin 25 Eylül 1920 tarihli bir kararnamesiyle Komisyon Eğitim Halk Komiserliğine devredildi. Bu Komisyonun görevi Ekim Devrimi ve RKP(B) tarihine ilişkin malzeme toplamak, bu malzeme üzerinde çalışmak ve yayınlamaktı. Kasım 1921'de Komisyon RKP(B) MK'ya devredildi; 1923'te ise MK'nın bir seksiyonuna dönüştürüldü. Taşrada Parti komitelerine bağlı Parti Tarihi Komisyonunun yerel bölümleri vardı. Bunların sayısı bir süre 100'e kadar varmıştı. Şimdilerde bu rakam oldukça düştü. Yerel Parti Tarihi Komisyonları gelişimlerinin ilk döneminde yayın faaliyetlerinin dışında arşiv malzemesi toplama ve yerel müzeler örgütlemekle de uğraştılar. Parti Tarihini İnceleme Komisyonu kurulduğundan bu yana arşivinde ve kütüphanesinde Parti tarihi üzerine, içinde MK Cenevre Arşivi diye bilinen belgeler, aynı zamanda, ülke içinde ya da yurtdışında yayınlanan bildiri ve çağrıları içeren zengin bir derlemenin de bulunduğu bir dizi değerli belge ve yayın toplamıştır. Ayrıca Komisyon tarafından birçok değerli malzeme işlenmiş ve yeniden yayınlanmıştır (örneğin Parti kongreleri tutanakları, "Iskra", "Vperyod", "Proletari", "Novaya Jizn" gazeteleri, devrim tarihiyle ilgili bir dizi derleme, devrimci hareketin kronikleri, anılar vs.). "Proletarskaya Revolutsiya" ("Proleter Devrim") adlı dergiyi de komisyon çıkarmaktadır ve aynı zamanda devrim ve Parti tarihiyle ilgili bir dizi de müze düzenlemiştir.

SBKP(B) MK'nın 28 Mayıs 1928 tarihli bir kararıyla Merkez Komitesi'nin Parti Tarihi Seksiyonu, Lenin Enstitüsü ile yekpare bir Lenin Enstitüsü biçiminde birleştirildi ve (bir MK Seksiyonu'nun haklarıyla) SBKP(B) MK'ya bağlandı, görevi Lenin'in yaşamı ve çalışmaları, Leninizmin sorunları, aynı zamanda SBKP(B) ve Komünist Enternasyonal tarihini incelemektir. En önemli yerel Parti Tarihi komisyonları

(örneğin Leningrad, Bakû ve Harkov'da bulunanlar) son dönemde Parti ve devrimci hareketin tarihini incelemek için İnceleme Enstitülerine dönüştürüldü. Bugün Lenin Enstitüsü Marx-Engels Enstitüsü'yle Marx-Engels-Lenin Enstitüsü biçiminde SBKP(B) MK'nın seksiyonu olarak birleştirilmiştir. (s. 348)

[92] Mart 1922'de kaleme alınan "Partiye Yeni Üye Alım Koşulları Üzerine" bu iki mektupta Lenin, yaklaşan XI. Parti Kongresi'yle bağıntılı olarak, Parti'nin önüne, Parti'nin proleter çekirdeğini büyütme ve üyelerinin niteliğini iyileştirme sorununu atar. Parti bu görevlerin yerine getirilmesi için büyük ve inatçı bir çalışma yapmıştır.

Lenin'in adaylık süresi üzerine vs. doğrudan talimatları ve genelde üyelerin sosyal bileşimini iyileştirme sorununu tüm koyuşu XI. Parti Kongresi kararlarında dile gelmektedir. Parti Kongresi "RKP(B)'ye kabul koşullarını, tamamen proleter olmayan unsurların Parti'ye girişini zorlaştıracak biçimde değiştirme" kararı aldı.

Parti üyelerinin bileşimi sorunu XI. Kongre'den bu yana bütün kongrelerin kararlarında ve birçok konferansın ve MK Plenumu'nun kararlarında dile geldi. Parti kongrelerinin kararları, Parti üyeleri arasında sanayi işçilerinin mutlak sayısal ağırlığını hedeflemenin ve Parti üyelerinin proleter kesiminin genişlemesine bu kesimin nitel güçlenmesinin eşlik etmesini gerçekleştirmenin gerekli olduğuna işaret ederler.

Üyelerinin bileşimini düzenleme Leninist politikasını hayata geçirirken Parti, Parti içindeki çeşitli muhalefetlerin oportünist görüşlerine karşı kararlı bir mücadele yürütmek zorunda kaldı.

Örneğin Troçki 1923–24 tartışmalarında "Yeni Rota" adlı broşüründe Parti'nin proleter çekirdeğe yönelmesine karşı çıkmıştı. Troçki öncelikle Parti'nin, "farklı bileşimlere sahip hücrelere dayanarak" "iç dengesi ve devrimci çizgisini" koruyacağına işaret ediyordu ve öğrenci gençliği "Parti'nin barometresi" olarak ilan ediyordu. Buna karşılık fabrika hücreleri hakkında, "bunların yakın bir zamanda hızla büyümesinin beklenemeyeceği"ni yazıyordu. Troçkistlerin işçi sınıfı güçlerine karşı sergiledikleri tasfiyeci inançsızlığa karşılık XIII. Parti Kongresi (Ocak 1924) şu kararı aldı: "Parti'nin proleter çekirdeği ve bu çekirdeğin Parti'nin bütün politikası üzerindeki ağırlığı ne pahasına olursa olsun artırılmalıdır" ("RKP(B) XIII. Parti Kongresi Kararları"). Bu kararda işçi sınıfının çekirdeği içinden 100.000 yeni üyenin kazanılması görevi de ifade edilmişti.

XIII. Parti Konferansı'ndan kısa süre sonra, Lenin'in ölümünden sonra "Lenin Seferberliği" Parti'ye işçi sınıfı içinden 200.000 yeni üye kazandırdı.

XIV. Parti Kongresi'nde Parti başka türden oportünist görüşleri püskürtmek zorunda kaldı. Daha sonra Troçkistlerle birlikte birleşik bir Parti düşmanı blokta biraraya gelen "Leningrad Muhalefeti", bir sonraki görev olarak neredeyse bütün işçi sınıfını Parti'ye kabul etmeyi öneriyordu. Bu kaçınılmaz olarak, Parti'nin işçi sınıfı içinde erimesine, Parti saflarının yeterli ölçüde sağlamlaşmamış olan unsurlarla dolmasına ve Parti'nin öncü rolünü yitirmesine yol açacaktı. XIV. Parti Kongresi kararında bu konuda şöyle denir: "Parti Kongresi, Parti saflarının aşırı kabarmasına ve Parti'nin ne sendika, ne de proleter örgütler okulundan geçmemiş yarı-proleter unsurların akınına uğramasına yol açacak bir politikayı reddeder. Parti kongresi, Leninizmle ortak bir yanları bulunmadığı, Parti'yle (sınıfın öncüsü) sınıf arasında doğru ilişkiyi reddettikleri ve komünist bir önderliği reddettikleri için bu tür girişimleri reddeder."

"İşçileri kazanma ve Parti'nin gelişmesini düzenleme" sorunu daha sonra Kasım 1928'deki MK Plenumu'nda, yeniden yapılanma döneminin görevleri açısından kondu. Plenum önüne pratik görev olarak "en geç 1930 sonuna kadar Parti üyelerinin en az yarısını fabrika işçilerinin oluşturması" görevini koydu.

Parti'nin çabaları, oportünizmin bütün türlerine karşı acımasızca sürdürülen sağlam Leninist çizgi, işçi kitlelerinin Parti'ye giderek artan bir güven duymaları, Lenin'in mektuplarında hareket noktası olarak aldığı Mart 1922'deki durumla karşılaştırıldığında, Parti içinde işçilerin sayısının güçlü biçimde artmasına yol açmıştır. Aşağıdaki veriler Partide işçi çekirdeğinin artan payını kanıtlamaktadır. Her yılın 1 Ocak'ı itibariyle Parti'de işçilerin oranı şöyledir: 1922 %44,4; 1923 %44,9; 1924 %44,5; 1925 %56,7; 1926 %56,8; 1927 %55,7; 1928 %56,8; 1927 %55,7; 1928 %56,8; 1929 %61,4. XVI. Parti Kongresi döneminde, 1 Nisan 1930 verilerine göre işçilerin oranı toplam 1.852.090 üye ve adayın yüzde 68,2'sini oluşturuyordu.

XVI. Parti Kongresi MK raporuna ilişkin kararda "Parti'nin ***nicel ve nitel*** gelişiminin sürmesi, sosyal bileşiminin önemli ölçüde iyileştirilmesi ve fabrika işçilerinin Parti'ye daha büyük akımına" dikkat çekiliyordu (bütün atölye ve fabrikaların Parti'ye kabul edilme çabası). (s. 351)

[93] XI. Parti Kongresi'nin "Parti'nin Güçlendirilmesi ve Yeni Görevleri Üzerine" kararında adaylık süresi üzerine şöyle denmektedir: "Parti Kongresi Parti tüzüğünde yapılan değişiklikle (Madde 7, bölüm II) işçiler ve işçi-köylü çevrelerinden gelen kızıl askerler için adaylık süresinin en az altı ay, köylüler ve ev sanayicileri için bir yıl, diğer kategoriler için iki yıl olarak saptanması kararını alır... Başka partilerden Partimize gelenler sosyal aidiyetinden bağımsız olarak ancak iki yıl adaylık süresinden sonra Parti'ye kabul edilir... Adayın (Parti'de istişari oya sahiptir) tam yetkili (karar verici oya sahip) Parti üyeliğine geçirilmesi mekanik olarak değil, üyeliğe geçirilecek olanın devrimci bağlılık ve devrimci bilinç bakımından Parti için ne kadar yararlı olup olmayacağının saptanmasından sonra gerçekleşir... Parti Kongresi ek olarak, Parti üyesi olacak adayın saptanan kategorilere uygun olarak tavsiyenameleri yenilemesi gerektiği kararını alır." (s. 352)

[94] XI. Parti Kongresi'ne *"**RKP(B) MK Siyasi Raporu**"*nda Lenin, Yeni Ekonomik Politika'nın ilk yılının sonuçlarını çıkarır, buradan çıkarılması gereken derslere işaret eder ve "Yeni Ekonomik Politika'nın özü"nü ve diğer görevlerini belirleyen son derece önemli talimatlar verir.

O dönemde Sovyet Cumhuriyeti'nin uluslararası durumu önemli ölçüde iyileşmişti. Antant'ın Sovyet iktidarını müdahale ve ablukayla yoketme çabaları boşa çıkmıştı. Antant ülkelerinde, özellikle İngiltere, İtalya ve Belçika'da, bütün kapitalist dünyayı etkisi altına almış olan ağır savaş sonrası krizin darbeleri altında ekonomik durum görünür biçimde kötüleşiyordu.

Bu ülkelerin sanayi burjuvazisi Rusya'yla ticaret yapmaya zorunluydu. 16 Mart 1922'de İngiltere Sovyet Rusya'yla, İngiliz başbakanı Lloyd George'un ifadesiyle Sovyet hükümetinin *de facto* tanınması anlamına gelen bir ticaret anlaşması imzaladı. 6 Mayıs'ta Almanya'yla, 6 Ağustos'ta Norveç'le, 12 Ağustos'ta İtalya'yla ticaret anlaşmaları imzalandı. Bu ticaret anlaşmalarından önce Estonya, Litvanya, Polonya, Türkiye, Afganistan vs. ile barış anlaşmaları imzalanmıştı.

Dünya kapitalizmi Sovyetlere karşı askeri mücadeleyi belli bir süre için durdurmak ve barış anlaşmaları yapmak zorunda kalmıştı. Böylece bir süre için istikrarsız bir denge kurulmuş oluyordu ve Sovyet Cumhuriyeti az çok sürekli bir nefes molası imkânı bulmuştu.

İç politika alanında çok daha ağır ve önemli görevler çözüm bekliyor-

du. Her ne kadar ekonomik bir canlanmanın başladığı kesin biçimde kendini belli ediyor olsa da, ülkenin ekonomik durumu (özellikle 1921 yılının kötü ürünü nedeniyle) son derece kötüydü. Tarımda bu canlanma her şeyden önce, kötü üründen etkilenmemiş olan bütün bölgelerde ekim alanının artmasında kendini gösteriyordu. Örneğin 1920 yılında merkezi tarım ve sanayi illerinde ekili alan 9.927.000 desiyatin, 1921 yılında 9.613.000 desiyatin ve 1922 yılında 10.761.000 desiyatindi.

Sanayi üretiminde de belli bir ilerleme kendini gösteriyordu. Sayıma dahil sanayinin toplam üretimi savaş öncesi rublesi olarak 1920 yılında 818.000.000 ruble, 1921 yılmda 1.168.000.000 ruble, 1922 yılında 1.524.000.000 ruble tutuyordu.

Ayrıca emek üretkenliği de artmaya başlamıştı: İşçi başına brüt üretimin değeri 1920 yılında 669 savaş öncesi rublesiyken, 1921 yılında artık 985 savaş öncesi rublesini bulmuştu.

Sanayide özel kapitalist kiracıların ortaya çıkması da yeniydi (örneğin Don Havzası'nda kiralanan küçük sanayi 1921–1922 yıllarında 30–35 milyon pud kömür sağlamıştı ki bu miktar o zamanki koşullar altında dikkat çekiciydi). Yabancı sermayenin katılımıyla 17 karma şirket kurulmuştu.

Yeni Ekonomik Politika'nın esasları, Sovyet ekonomi örgütlerinin çalışmasını değiştirme yolları yeterli netlik ve açıklıkta belirginleşmiş ve pratikte ilk sınavlarını başarıyla vermişlerdi. Yeni Ekonomik Politika beraberinde üretici güçlerin açıkça gelişmesini getirdi. Bu Lenin'e, XI. Parti Kongresi'nde geri çekilmenin sona erdiğini tam bir kesinlikle ifade etme olanağı verdi. XI. Parti Kongresi bunu kararlarında şöyle saptıyordu: "Parti Kongresi, Parti'nin özel işletmeci kapitalizme verilen zorunlu tavizler olarak kabul ettiği, son yıllarda uygulanan veya belirlenen bütün önlemlerin bittiğini saptar, bu anlamda geri çekilmenin son bulduğunu açıklar ve kararlaştırılan Parti politikasının pratik uygulanmasını güvence altına almak amacıyla Parti güçlerinde değişiklikler yapmayı ilk görev olarak ilan eder."

Geri çekilmeye son verilmesiyle sıkı bir bağıntı içinde Lenin, XI. Parti Kongresi raporunda bir kez daha Yeni Ekonomik Politika'nın "özü"ne döner ve en yakın görevlerini saptar. Yeni Ekonomik Politika'nın özünün, proletarya ve köylü kitlelerin, işçi sınıfı önderliğinde, kapitalizme karşı sosyalizmin zaferi ve böylece "Kim—kimi?" sorusunu çözmek amacıyla, sosyalist ekonominin köylü ekonomisiyle ittifakında aran-

ması gerektiğini saptar. "Kim—kimi?" sorusu Lenin'in raporunda Yeni Ekonomik Politika'nın özü sorunuyla kopmaz biçimde bağlıydı ve esas sorunu oluşturuyordu. Bu sorunda Siyasi Aydınlatma Şubeleri II. Kongresi'nde söylediklerini geliştiren Lenin, ekonomik politikanın bütün sorunlarını, bu arada proleter devlette devlet kapitalizmi, kapitalistlere "çıraklık etme", onlarla rekabete girişme sorunlarını, ayrıca ticaret, güçlerin değiştirilmesi, insanların seçilmesi vs. sorunlarını bu açıdan, yani sınıf mücadelesi açısından aydınlattı. Lenin bütün bunlarda, proletaryanın sosyalizmin kapitalizme karşı zaferi için yürüttüğü sınıf mücadelesinin araç ve yöntemlerini görüyordu.

Bundan dolayı Yeni Ekonomik Politika hiçbir şekilde sınıfların barış içinde birarada yaşaması değil, hiçbir şekilde "organik intibak dönemi"nin başladığı bir zaman, "sosyalizme doğru gelişmenin evrimci yoldan ilerlediği" bir zaman (N. Buharin) değildir.

Proletaryayla burjuvazi, sosyalizmle kapitalizm arasında vukubulan acımasız ölüm kalım savaşı, Yeni Ekonomik Politika altında sınıf ilişkilerinin özünü oluşturan şeydir.

O zamanki durumda "Kim—kimi?" sorusu özellikle keskin biçimde ticaret alanında ortaya çıkmıştı. Devlet ve kooperatifler o zaman henüz ticareti öğrenmemişlerdi ve sık sık çareyi özel sermayenin hizmetlerinde arıyorlardı, o nedenle özel sermaye pazarda büyük bir rol oynamaktaydı ve kendisini devletin ekonomik organları arasında bile arabulucu olarak kabul ettirmişti. Böylece örneğin Mostorg (Moskova Ticaret Örgütü) 1922 ilkbaharında toptan ticarette kumaş stoklarının dörtte birini, hatta yarısını özel kişilere satmıştı, tekstil tröstleri de Mart'tan Temmuz 1922'ye kadar dokuma malların yaklaşık yüzde 50'sini özel tüccarlara sattılar. Büyük devlet sanayiinin ticari işleri büyük zarardaydı. İşletme sermayesinin yokluğu, aynı zamanda kooperatif ve devlet ticaret ağının yeterli olmaması yüzünden devlet sanayii çoğu kez üretimini maliyet fiyatının altında satmak zorunda kalıyordu. Örneğin maliyet fiyatı 198.000 kâğıt ruble olan bir metre basma, 25 Mart 1922'de 150.000 kâğıt rubleye satılıyordu. Maliyet fiyatı Kasım 1921'de yaklaşık on pud çavdara eşdeğer olan bir pud şeker, Ocak'tan Eylül 1922'ye kadar ancak 7 pud çavdara eş bir değere satılıyordu. Söz konusu durumda pazar ve ticaretin öneminin nedeni buydu, Lenin'in 1921 sonbaharının sonunda ortaya attığı ve ekonomik kalkülasyon şiarıyla ayrılmaz biçimde bağlı olan "ticaret yapmayı öğrenin" şiarının nedeni buydu.

Ne pahasına olursa olsun ticareti öğrenme ve ekonomi alanında kapitalistleri yenilgiye uğratma göreviyle sıkı bir bağıntı içinde Lenin'in kesin biçimde ortaya attığı önemli bir sorun olan insanların seçilmesi ve gerçek uygulamanın denetlenmesi sorunu vardır. Bu sorunun yanına Lenin seçmeyi yapacak kadroların kültür seviyeleri sorununu koyar.

Lenin, XI. Parti Kongresi raporunda "kültür seviyesi" sorununa olağanüstü büyük önem verir. Bu sorunu Parti'nin yakalaması gereken zincirin en önemli halklarından biri olarak görür. "Bizde olmayan en önemli şey —diye yazar Lenin XI. Parti Kongresi öncesi Molotov yoldaşa— kültürdür, yönetme yeteneğidir... ***Yeni Ekonomik Politika*** bize ekonomik ve politik olarak tamamen sosyalist ekonominin temelini kurma olanağı veriyor. Söz konusu olan 'sadece' proletarya ve öncüsünün kültürel güçleridir" *(bkz. Bütün Eserler, Cilt XXVII).* Lenin bu düşünceleri XI. Parti Kongresi'nde geliştirir. Yönetmeyi öğrenmek, kendisine verilmiş bir işe vakıf olmak, bu arada bazen kapitalistlerden öğrenmek, kapitalistleri devletin düzenlemeleri çerçevesinde tutabilmek ve onları sosyalist inşa için çalışmaya zorlamak — Lenin'in Parti kadrolarından talepleri bunlardır ve o "komünist kibir"in bütün görüngülerini acımasızca alaya alır.

Menşevik-Troçkist teorilerin aksine Lenin raporunda proleter devletin elindeki siyasi iktidar ve ekonomik gücün "komünizme geçiş için tamamen yeterli olduğunu" belirtir. Ne var ki sosyalizmin zaferine giden yol kapitalizmden, proletarya diktatörlüğü döneminde sınıf mücadelesinin olağanüstü şiddetlenmesinden geçmektedir. Lenin açıkça, Sovyet Cumhuriyetlerinde bu kapitalizme karşı, "köylü ekonomisinden yükselen" ve "onun tarafından beslenen" kapitalizme karşı, ülkenin içlerinde, "son tayin edici savaş"la karşı karşıya bulunulduğunu söyler.

Lenin'in bu açıklamasında daha o zamanlar, proletarya diktatörlüğünün sosyalizme giden yolunda sınıf mücadelesinin sönümleneceği sağ oportünist teorisi mahkûm ediliyordu.

Sağ ve "sol" oportünizme karşı amansız mücadelede gerçek Leninist politikayı sebat ve kararlılıkla izleyen Parti, on yıl (1921-1931) Yeni Ekonomik Politika'nın ardından Sovyet ülkesini bu politikanın son menziline, sosyalizme yaklaştırdı. Leninist Parti önderliğinde işçi sınıfı, ülke içinde kapitalizme karşı dünya tarihi açısından önemli zaferler elde etti. Sovyetler Birliği proletaryası Birinci Beş Yıllık Plan'ı ger-

çekleştirdi, ülkenin sanayileşmesinde ve tarımın sosyalist yeniden yapılanmasında kesin başarılar kazandı. Böylelikle kapitalizmin en derin köklerini kazıdı ve kapitalist unsurları yıktı. Birinci Beş Yıllık Planda sosyalizmin temellerinin tamamlanmasından sonra Sovyetler Birliği işçi sınıfı, sınıf düşmanı artıklarına karşı amansız mücadelede sosyalist toplumun inşasını geliştirdi. (s. 355, 401)

[95] Lenin'in, "köylü kitlesiyle birleşmenin" (Sınyçka) sosyalizme doğru harekete "şimdi (yani 1922'de —***Alm. Red.***) düşlemeye bile cesaret edemeyeceğimiz" bir hız kazandıracağı yönündeki tahmini, Sovyetler Birliği'nin Yeni Ekonomik Politika dönemindeki gelişimiyle parlak biçimde doğrulandı. Başlangıçta gerçekten yavaş olan gelişme Yeni Ekonomik Politika'nın daha yeniden inşa döneminde hiçbir kapitalist ülkenin görmediği bir hızla ilerlemiş, yeniden yapılanma döneminde gelişme, sosyalizmi kurmakta olan bir ülkede kapitalist ülkeler için tamamen erişilmez olan bir gelişme temposu göstermiştir. Örneğin en ileride olan, son derece uygun koşullar altında (ülkede feodal artıkların yokluğu, geniş bir içpazar vs.) gelişmiş olan Amerikan sanayii şu gelişme hızını gösterir: 1890–1895 arası beş yıl Amerikan sanayiinin yıllık büyüme oranı %8,2, 1895–1900 arası %5,5, 1900–1905 arası %2,6, 1905–1910 arası %3,6'ydı. Savaş öncesi Rusyası'nda sanayinin hızla büyüdüğü dönemde (yabancı sermaye hızla oraya akarken) 1895–1905 arası on yılda ortalama yıllık büyüme %10,7 ve 1905–1915 yılları arasında ise %8,1'di.

Buna karşılık Sovyetler Birliği'nde devlet sanayisi 1926–27'de üretimini %19,5, 1927–28'de %23,3, 1928–29'da %24, 1929–30'da %25 artırmıştı. Birinci Beş Yıllık Plan sırasında ortalama yıllık büyüme %22,6 oldu.

Burjuva iktisatçıları yüksek gelişme hızının restorasyon döneminde olanaklı olduğunu, yeniden inşa dönemine geçişle birlikte hızın aniden gerilemek zorunda olduğunu iddia ediyorlardı ("alçalan eğri" denen teori). Bu teori Troçkistlerle sağ sapmacılarda yankı buldu. "Ana Sermayenin Restorasyonu İçin Özel Müzakere" tarafından Troçkist tezlere dayanılarak hazırlanan bir beş yıllık plan tasarısında devlet sanayi üretiminin büyümesinde şu hız öngörülmekteydi: 1926–27 %32,6; 1927–28 %22,9; 1928–29 %15,5; 1929–1930 %15.

Gerçekte ise yeniden inşa dönemine geçiş, yukarıdaki verilerden görülebileceği gibi hızın artmasına yol açtı. Gelişme hızındaki bu artış, Bi-

rinci Beş Yıllık Planı dört yılda, ekonominin birçok ana dalında üç, hatta ikibuçuk yılda gerçekleştirme görevini önüne koyma olanağı tanıdı. Bu görev de başarıyla yerine getirildi.

Sovyetler Birliği'nin eşsiz bir hızla gelişme temposu, Sovyetler Birliği'nde her şeyden önce devlet sanayiinin tutarlı sosyalist bir tip olmasıyla açıklanır. Bu sanayi kapitalist ülkelerdeki sanayiden daha büyük ölçüde merkezileşmiştir ve kapitalist ekonomideki anarşinin aksine birleşik bir planla yönetilir. Devlet sanayiinde işçilerin emeğiyle yaratılan artı-ürün ulusal ekonomi planına uygun olarak üretimin daha da genişlemesi için kullanılır, oysa kapitalist sanayide işçiden sömürülen artı-değerin çok önemli bir bölümü burjuvazi ve onun sayısız uşaklarınca verimsiz biçimde kullanılır.

Üretenin üretim araçlarından ayrılmadığı, sömürünün olmadığı Sovyetler Birliği sosyalist sanayii, işçi sınıfının güçlü desteğine mazhar olmaktadır. İşçi sınıfı kapitalistler için değil, kendisi için, kendi işçi olmaktadır. İşçi sınıfı kapitalistler için değil, kendisi için, kendi işçi devleti için çalışır, sınıf düşmanı etkilere karşı mücadele eder, gönüllü çalışma disiplinini pekiştirir ve sosyalist yarışmayı geliştirir. Sovyet fabrikalarında çalışma "bir onur, bir şeref, bir kahramanlık, bir yiğitlik meselesine" *(Stalin)* dönüşmüştür, bu Sovyetler Birliği'nin ekonomisinin gelişimine muazzam bir hız kazandırmıştır.

Sovyet sisteminin üstünlükleri son döneme kadar tarımda çok daha az ölçüde etkili olmuştu, çünkü burada düşük emek üretkenliğiyle küçük, dağınık, bireysel köylü işletmeleri egemendi.

Böyle bir durum karşısında hızla ilerleyen sosyalist sanayiyle geri kalan tarım arasında açık bir uçurumun doğması tehlikesi oluştu. Çare "tarım işletmelerini büyütmek, bu işletmelere birikim, genişletilmiş yeniden üretim yapma yeteneği kazandırmak ve bu yolla ekonominin tarımsal temelini değiştirmektir" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları, 2. bölüm, s. 205).*

Sovyetler Birliği'nde tarımsal işletmeleri büyütmenin iki yolu olan kapitalist yoldan ve sosyalist yoldan elbette ki "tarımda kolektif çiftlikler ve Sovyet çiftlikleri örgütlemekten ibaret olan, küçük köylü çiftliklerinin teknik ve bilimin kazanımlarıyla donanmış ve kapitalist unsurların tarımdan sürülmesine yol açan büyük kolektif çiftlikler biçiminde birleştiği bir yol olan" ***sosyalist*** yol kabul edilebilirdir *(Stalin, agy).* Orta köylülerin sosyalizme kararlı dönüşlerini sağlayan Parti, sıkı bir kolektivizasyon temelinde sınıf olarak Kulakların tasfiyesine girişti.

Sosyalist sanayinin yüksek bir hızla gelişmesi, tarımın sosyalist dönüşümünün hızlı temposunun temelini oluşturdu. Sovyet çiftlikleri ve kolektif işletmelerin olağanüstü yüksek bir hızla kurulması, Sovyetler Birliği'ni daha 1931 yılında dünyanın en ileri büyük tarım ülkesine dönüştürdü. Birinci Beş Yıllık Plan'ın bütün süresi boyunca öngörülmüş olan kolektivizasyon oranı Beş Yıllık Plan'ın ilk iki yılında iki katına ulaştı. Beş Yıllık Plan'ın üçüncü belirleyici yılında da kolektivizasyon planı aşıldı. Temmuz 1931'de bütün SSCB'deki küçük ve orta köylü çiftliklerinin yüzde 55'ten fazlası kolektifleştirilmişti. Başlıca tahıl bölgelerinde sıkı kolektivizasyon ve bu temelde Kulakların sınıf olarak tasfiyesi esas olarak tamamlanmıştır. Kolektif çiftliklerin verimliliği bireysel çiftliklerin verimliliğini önemli ölçüde aşıyor. Tarımın büyüme hızı artıyor. Bu, SSCB'de tüm ekonominin gelişim hızının yükselmesi için yeni bir faktör oluşturuyor.

XVI. Parti Kongresi, "Parti'nin ulaştığı Sovyetler Birliği'nin sosyalist inşa hızının, en kısa sürede ileri kapitalist ülkelere teknik-ekonomik bakımdan yetişme ve onları geçme olanağı sunduğu"nu saptadı.

Ayrıca Parti Kongresi, kapitalist unsurlara karşı bütün cephede geliştirilen saldırının, sosyalist inşa yolunda bulunan büyüme zorluklarının başarıyla ve hızla aşılabilmesi için temel koşul olduğunu saptıyordu.

Parti Kongresi, sağ oportünistlerin sanayileşme hızının düşürülmesine yönelik teslimiyetçi rotasını şiddetle mahkûm etti ve bu rotanın "aslında Kulak ve kapitalist gruplar tarafından dayatıldığını, kapitalizmin restorasyonuna yol açtığı"nı ve sağcıların oportünist teslimiyetçiliğinin ***"gerçekten işçi sınıfının çıkarlarına ihanet anlamına geldiği"***'ni açıkladı.

Sovyetler Birliği muzaffer bir saldırı geliştirdi, Yeni Ekonomik Politika'nın son safhasına, sosyalizm dönemine girdi. Sosyalist sektör bütün ekonominin ana manivelasını ele geçirdi: 1931 yılında sosyalist ekonominin temelinin kurulması tamamlandı. Sovyetler Birliği muazzam bir sanayiye sahip bir ülke haline geldi. Proletarya diktatörlüğü ülkesinin önünde, ileri kapitalist ülkelere yetişme ve onları geçme görevi bütün büyüklüğüyle duruyor.

"İleri ülkelerden 50-100 yıl geri kaldık. Bu yolu 10 yıl içinde katetmeliyiz. Ya bunu yapacağız, ya da ezileceğiz" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 429).*

Bu görevin yerine getirilmesinde *"tekniğe egemen olmak"* tayin edici hale geldi.

"En çok on yıl içinde ileri kapitalist ülkelerle aramızdaki mesafeyi kapatmak zorundayız. Bunun için bütün 'nesnel' olanaklara sahibiz. Eksik olan sadece bu olanaktan gerçekten yararlanabilme becerisidir. Bu ise bize bağlıdır. *Sadece* bize! Bu olanaktan yararlanmayı öğrenmenin zamanı çoktan gelmiştir. Köhnemiş olan müdahale etmeme bakış açısını bırakmamızın zamanı çoktan gelmiştir. Başka, yeni, içinde bulunduğumuz döneme uygun bir bakış açısını benimsememizin, her şeye müdahale etmemizin zamanı çoktan gelmiştir. Bir fabrikanın müdürü müsün, öyleyse her şeye karış, her şeye nüfuz et, hiçbir şeyin gözünden kaçmasına izin verme, öğren ve bir kez daha öğren. Bolşevikler tekniğe egemen olmak zorundalar. Bolşevikler için bizzat kendilerinin uzman olma zamanı çoktan gelmiştir. Yeniden yapılanma döneminde teknik her şeyi belirler" *(Stalin, agy, s. 430).*

Birinci Beş Yıllık Plan döneminde Parti, Stalin'in Ocak 1933'teki SBKP(B) MK ve MKK Plenumu'nda saptadığı gibi "Beş Yıllık Plan'ın gerçekleştirilmesinde ve sanayinin inşası alanında zaferin örgütlenmesinde azami hızlandırılmış bir sınai gelişme politikası uygulamıştır. Parti ülkeyi adeta mahmuzlamış ve ileri atılımmı hızlandırmıştır." *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 504).* Bolşevik Parti kesinlikle ve kararlılıkla, zaman yitirmemek, nefes molasından tamamen yararlanmak ve Sovyetler Birliği'nde, Sovyet ülkesinin gücünün dayandığı sanayileşme temelini yaratmak için tek doğru politikayı uygulamıştır. "Şu anki koşullar, kapitalist ülkelerde silahlanmanın artışı, silahsızlanma düşüncelerinin iflas etmesi ve uluslararası burjuvazinin Sovyetler Birliği'ne karşı duyduğu nefret — bütün bunlar Parti'yi ülkenin bağımsızlığının esası olan savunma gücünü artırmak zorunda bırakmıştır" *(Stalin, agy, s. 505).*

Parti'nin, Birinci Beş Yıllık Plan döneminde azami hızlandırılmış bir tempo politikası uygulama olanağını bulmasının nedeni "sadece ülkeyi ileri doğru hızlı bir gelişim anlayışıyla harekete geçirmeyi başarması değil, her şeyden önce, kapsamlı yeni kuruluşta, işçilerin, mühendislerin ve teknisyenlerin önceden bildikleri, o nedenle de hızlı gelişim temposunun gerçekleştirilmesini olanaklı kılan eski ve yeni fabrika ve tesislere dayanabilmesidir" *(Stalin, agy. s. 505).*

Birinci Beş Yıllık Plan'ın dört yılda başarıyla tamamlanması Stalin'in belirttiği gibi yeni bir durum yaratmıştı:

"İkinci Beş Yıllık Plan'da aym azami hızlandırılmış tempo politikasının uygulanmak zorunda olduğu söylenebilir mi?

Hayır, söylenemez.

Birincisi, Beş Yıllık Plan'ın başarıyla uygulanması sayesinde onun esas görevini ***şimdiden yerine getirdik:*** sanayi, nakliyat ve tarım için yeni, modern bir teknik temelin yaratılması. Bu durumda ülkeyi kamçılamaya ve itmeye devam etmek gerekli mi? Şimdi bunun zorunlu olmadığı açıktır.

İkincisi, Beş Yıllık Plan'ın başarıyla gerçekleştirilmesi sayesinde ülkenin savunma yeteneğini gereken seviyeye çıkarmayı ***şimdiden başardık.*** Bu durumda ülkeyi mahmuzlamaya ve itmeye devam etmek gerekir mi? Şimdi bunun zorunlu olmadığı açıktır."

Stalin devamla şöyle diyordu: "...İkinci Beş Yıllık Plan'da sanayi üretiminin artışında daha az hızlı bir tempo tutturmamız gerekeceğini sanıyorum. Birinci Beş Yıllık Plan döneminde sanayi üretiminin yıllık artışı ortalama yüzde 22'ydi. İkinci Beş Yıllık Plan için yıllık ortalama yüzde 13-14'lük bir artış öngörmemiz gerektiğine inanıyorum. Kapitalist ülkeler için sanayi üretimi artışında böyle bir hız ulaşılmaz bir idealdir. Zaten onlar da bu yüzde kapitalist ülkelerdir. Sovyet ekonomi sistemine sahip Sovyet ülkesinde durum farklıdır. Bizim ekonomik sistemimizde üretim artışında yıllık yüzde 13-14'lük bir artışı ***asgari*** artış olarak kesinlikle gerçekleştirebiliriz, gerçekleştirmek zorundayız.

Birinci Beş Yıllık Plan döneminde ***yeni inşanın*** coşku ve heyecanını örgütlemeyi başardık ve nihai başarılar elde ettik. Bu çok iyi. Fakat şimdi bu yetmez. Şimdi bunu coşkuyla, yeni fabrikalar ve yeni tekniğe ***egemen olma*** heyecanıyla, emek üretkenliğinde ciddi bir artış, maliyet fiyatlarında ciddi bir düşüşle tamamlamak zorundayız.

Şimdi esas görev budur.

Zira, diyelim ki İkinci Beş Yıllık Plan'ın ikinci yarısında gerek inşa alanında, gerekse de sanayi üretiminin artırılması alanında yeni güçlü bir hızlanmayı ancak bu temelde sağlayabiliriz" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 505 ve devamı).* (s. 364)

[96] Karma şirketler, yani Sovyet ekonomi organlarının yanı sıra yabancı sermayenin de sözleşme temelinde katıldığı anonim şirketler sorunu Lenin tarafından daha Yeni Ekonomik Politika'nın başlangıcında orta-

ya atılmıştı. İmtiyazlar gibi karma şirketleri de Lenin proleter devlette devlet kapitalizmi biçimlerine dahil ediyordu. Yeni Ekonomik Politika'mn ilk yılında esas dikkat devlet kapitalizminin bu iki biçiminden birine, yani imtiyazlara yönelmişti, fakat daha XI. Parti Kongresi döneminde imtiyazlar meselesinin yavaş gelişimi Dış Ticaret Halk Komiserliği'nin yabancı sermayenin ülkeye çekilmesini daha elastiki bir karma şirketler biçiminde gerçekleştirmesine neden oldu. Bu biçim Batı Avrupalı kapitalistlerin teknik ve ticari deneyimlerinden yararlanmayı da olanaklı kıldı. Sovyet devletinin yabancı kapitalistlerle birlikte kurduğu ve hisselerin en az yüzde 55'inin Sovyet devletinin elinde olduğu şirketlere karma şirketler denmekteydi.

Karma şirketler nispeten güçsüz bir gelişme gösterdiler. Bunların çoğu ticaret şirketleri (örneğin Rus-Avusturya Ticaret Şirketi, Rus-Polonya Ticaret Şirketi) ya da ulaşım şirketleriydi (bir havayolu şirketi olan Deruluft, ya da bir denizyolu şirketi olan Ruskana gibi). Ne var ki hem ticari faaliyetle, hem de üretimle uğraşan karma şirketler de vardı. Örneğin Rus-İngiliz Kereste Şirketi gerek kereste üretimi ve işlenmesi, gerekse de kereste ihracatı ve satışıyla uğraşıyordu.

Daha sonraları, devlet organlarının yanı sıra, kooperatifsel örgütlerin de katıldığı şirketler karma şirketlerin esas tipini oluşturdular. Örneğin trikotaj merkezi "Pris" vs. bu tür karma şirketlerdendi. Hepsi 1923 yılında kurulan, örneğin Rus-İngiliz Kereste Şirketi, Rus-Hollanda Kereste Şirketi, Rus-Norveç Kereste Şirketi vs. gibi eski karma şirketlerden bazıları bu arada katıksız devlet Sovyet organlarına dönüştüler. Yabancı ortakların hisseleri Sovyet Hükümeti tarafından gönüllü bir anlaşma temelinde geri alındı.

Batı'nın ileri tekniğinden yararlanmayla bağıntılı olarak daha sonra Sovyetler Birliği'nde en büyük yabancı şirketlerle teknik yardım anlaşmaları yapma pratiğinden sözetmek gerekir. Bu anlaşmalar, SSCB'de fabrikaların teknik rekonstrüksiyonu ya da yeni üretim dallarının örgütlenmesinde ilgili yabancı şirketin Sovyetler Birliği'ne desteğini güvence altına almaya yönelikti. (s. 364)

[97] Lenin burada Buharin'in Sovyetler Birliği'nde bir devlet kapitalizminden sözedilemeyeceği iddiasını kastetmektedir.

"Ekonomik Politika'da Yeni Rota" adlı broşüründe Lenin'e karşı polemiğe girişen Buharin yoldaş, bu broşüründe başka şeylerin yanı sıra şunları yazıyordu: "Şahsen biz bu kavramı (devlet kapitalizmi,

—***Alm. Red.***) yanlış buluyoruz... Devlet kapitalizmi... burjuvazinin en uç sınırına kadar götürülmüş mutlak egemenliğidir, ki burada üretim burjuva devletin elinde yoğunlaşmıştır. Bu durumda burjuvazi kendi devletinin şahsında bütün üretim araçlarının sahibi ve bağımsız mutasarrıfıdır.

İşçi devleti, bir imtiyaz sahibine bir fabrika kiraladığında... işçi sınıfı bütün süre boyunca fabrikanın sahibi olarak kalır... Kelimenin gerçek anlamında devlet kapitalizminde bütün artı-değer burjuva devletin, yani burjuvazinin cebine gider.

Bizim 'devlet kapitalizmi'mizde (imtiyazlar, kiralanan fabrikalar vs.) artı-değer hemen iki kısma ayrılır: Birinci kısım kâr olarak kapitalizmin cebine girer, diğer kısım... devletin, yani ***proletaryanın*** eline geçer."

Buharin buradan "bunun devlet kapitalizmi olmadığı" sonucunu çıkarıyordu. Lenin'in aksine sadece "devlet kapitalizmi" kavramının talihsiz biçimde seçilmediğini, aynı zamanda Sovyet devletinde devlet kapitalizminden nesnel olarak da söz edilemeyeceğini vurgular.

"Sovyet Rusya'da İşletme Biçimleri" adlı makalesinde (8 Şubat 1922 tarihli "Pravda") Buharin yoldaş Sovyet ekonomisinde şu biçimleri saptar: 1) Proleter devlet fabrikaları, 2) Karma tipte işletmeler, 3) İmtiyaza verilmiş ve kiralanmış fabrikalar, 4) Proleter devletin kontrolü altında bulunan özel kapitalist işletmeler ve 5) Birlikleriyle birlikte küçük-burjuva işletmeler.

Buharin'e göre proleter devletin bir fabrikası "henüz kelimenin gerçek anlamında sosyalist bir üretim birimi değildir", çünkü pazar ilişkileri içinde faaliyet göstermek zorundadır. "Karma işletmeler kapitalist devlet işletmeleri değildir, fakat aynı zamanda katıksız proleter işletmeler de değildir." İmtiyaza verilmiş ve kiralanmış işletmeleri de Buharin yoldaş devlet kapitalizmi içinde görmez. Yani Buharin devlet kapitalizminin Sovyet Rusya ekonomisinde varolan bir işletme biçimi olduğunu reddeder. Buna karşılık Lenin, bilindiği gibi, Sovyet Rusya ekonomisinde beş sosyo-ekonomik biçimin görüldüğüne işaret eder: Sosyalizm, devlet kapitalizmi, özel işletmeci kapitalizm, küçük meta ekonomisi ve ataerkil ekonomi. Buharin yoldaşın aksine Lenin, devlet sanayiini sosyalist ekonomi biçimi içinde görmüş ve devlet işletmelerini "tutarlı sosyalist tipte" işletmeler olarak nitelemiştir. Buna karşılık imtiyazlar, kiralanan işletmeler ve karma şirketleri Lenin, proleter

devlette devlet kapitalizmi içinde görür. Daha 1918'de "'Sol' Çocukluk ve Küçük-Burjuvalık" *(bkz. bu baskının 7. Cildi, s. 365 ve devamı [—İnter Yayınları])* adlı makalesinde Sovyet ekonomisinin özelliklerinin tahliline diyalektik biçimde yaklaşamayan Buharin yoldaşın bakış açısının bütün yanlışlığını ortaya çıkarmıştı. (s. 369)

[98] Lenin burada Tüm-Rusya Metal İşçileri Birliği komünist fraksiyonunun 6 Mart 1922'deki oturumunda yaptığı konuşmaya atıfta bulunuyor. (s. 371)

[99] Lenin'in burada değindiği makalede Rakosi yoldaş Avusturya sosyal-demokrasisinin liderlerinden Sovyet iktidarının Yeni Ekonomik Politika'sı üzerine bir broşür yayınlamış olan Otto Bauer'e karşı polemik yapar.

Bu broşürde Otto Bauer şu düşünceleri geliştirmişti: Rusya'da Ekim Devrimi bir burjuva devrimiydi; diğer burjuva devrimleri gibi Rus Devrimi de gerçekten olgunlaşmış olanın, yani Rusya'da kapitalizmin gelişmesini garanti etmek için kendi gerçek hedeflerinin çok ötesine geçmek zorunda kalmıştı. Yeni Ekonomik Politika da Ekim Devrimi'nin, bir burjuva devriminin gerçek görevlerine geri dönmesi, bütün sosyalist önlemlerin tasfiyesi, ve kapitalizmin giderek yeniden kurulması demekti. Ekonomide Yeni Ekonomik Politika —diye kanıtlamaya çalışıyordu sosyal hain Otto Bauer— kaçınılmaz olarak politikada da radikal değişiklikler yaratacak, proletarya diktatörlüğünün tasfiyesini ve bunun yerine burjuva demokrasisinin geçmesini beraberinde getirecekti. Bolşeviklerin önünde artık iki yol vardı: Ya Sovyet iktidarının tasfiyesine karşı çıkacaklar ve bu durumda yenilgiye uğrayacak ve burjuva karşı-devrimi tarafından ezileceklerdi, ya da proletarya diktatörlüğünden kendiliklerinden vazgeçecekler ve "Sovyet sisteminin karakteristik hatlarını yeni demokratik hükümet biçimleri altında da koruyabilecekleri burjuva demokrasisine geçecekler"di. Otto Bauer Bolşeviklere ikinci yolu öğütlüyordu.

Makalesinde Otto Bauer'in maskesini acımasızca düşüren Rakosi yoldaş Ekim Devrimi'nin proleter karakterini kanıtlar. Haklı olarak Macaristan'da proletarya diktatörlüğünün ezilmesinde aktif yardım sunanın Otto Bauer'den başkası olmadığına işaret eder. Macaristan'da proletarya diktatörlüğünün yerini Bauer'in kehanetlerinin aksine proletaryanın elinden bütün haklarını ve kazanımlarını zorla alan kanlı bir burjuva diktatörlüğü almıştı. Rakosi II. Enternasyonal'in liderlerinden biri

olan Otto Bauer'in öğüdüne uyarsa Rus proletaryasının da aynı kaderi paylaşacağını söyler. (s. 374)

[100] Haziran 1917'de cepheyi başkomutan sıfatıyla ziyaret eden ve askerleri Almanlara karşı saldırıya geçmeye razı etmek için bitmez tükenmez konuşmalar yapan Kerenski'ye askerler "Baş animatör" diyorlardı. (s. 376)

[101] ***"Zmena Vek"çiler*** (zmena vek — yol işaretlerinin değişmesi) diye 1922 yılında sürgündeki Rus Beyaz Muhafızlarının ağırlıkla entelektüel kesimi arasında oluşan bir gruba deniyordu. "Zmena Vek"çiler, Beyaz Ordu'nun tamamen parçalanmasının etkisiyle, Sovyet iktidarına karşı askeri mücadelenin başarısından ümitlerini keserek Sovyet iktidarını tanıdılar, fakat Yeni Ekonomik Politika'nın kaçınılmaz olarak "eski burjuva ilişkilerin yeniden kurulması"na yol açacağına ve Rusya'nın emperyalist bir süper güce dönüşeceğine inanıyorlardı.

"Zmena Vek"çiler Yeni Ekonomik Politika'nın Sovyet iktidarının kapitalist dönüşümünü beraberinde getireceğini ve kapitalizmin evrimci bir yoldan geri geleceğini umuyorlardı. Bu görüşler en anlamlı ifadesini "Zmena Vek"çilerin önderlerinden biri olan profesör N. Ustryalov'un, Paris'te "Zmena Vek" adıyla çıkan bir derlemede Yeni Ekonomik Politika üzerine yazdığı bir makalede bulmuştur.

"Bolşevikler'in yeni taktiği —diye yazıyordu Ustryalov— ülke için çok büyük ilkesel öneme sahiptir; sonuçları, bu yeni taktiğin yaratıcıları tarafından bile aşılamayacak güçte olacaktır... Bolşevizmin ekonomi ve devletle ilgili esas sorunda taktiğinin evrimi Bolşevizmin kendisinin evrimidir... Lenin 'evrim geçiriyor', yani taktik düşüncelerden hareketle, Bolşevizme yabancı bir iktidarı kaçınılmaz kılacak olan adımlar atıyor. Moskova Sovyetleri kurtarmak için Bolşevizmi feda ediyor... Bolşevizmin evrimi gözlerimizin önünde giderek gelişecek ve derinleşecektir." Ustryalov böylece Yeni Ekonomik Politika'nın sosyalizm uğruna mücadele taktiklerinde değişiklik değil, taktik değil, "Bolşevizmin değişmesi" olduğu ve Sovyet iktidarının "Termidor yoluna" girdiğini düşünüyordu.

Lenin buna "Ustryalov'un sözünü ettiği şeylerin olabileceği" ve "düşmanın bunu kaçınılmazlaştırmaya çalıştığı"nı söyleyerek yanıt verdi. Tam da bu nedenden dolayı Ustryalov'un sözlerine dikkat edilmeliydi, zira bu sözler "sınıf düşmanının sınıf gerçeği"ydi.

Bu yozlaşma tehlikesinden sözeden Lenin, aynı zamanda bu tehlikeden kesinlikle ***kaçınılabileceğini, kaçınılması gerektiğini, Sovyet Cumhuriyetlerinde sosyalist toplumun tam olarak kurulması için gerekli ve yeterli her şeyin bulunduğunu*** ve doğru bir politikanın Sovyet ülkesinde sosyalizmin zaferini garanti ettiğini belirtir. Bolşevik Parti Leninist yolda ilerleyerek kapitalist unsurları ezmiş, Birinci Beş Yıllık Plan'da sosyalist ekonominin temellerini tamamlamış ve "kim—kimi?" sorusunu sosyalizm lehine çözmüştür. (s. 353)

[102] ***Basel Manifestosu,*** savaş öncesi sosyal-demokrasisinin emperyalist savaşa ilişkin tavrını ifade ettiği en önemli belgelerdendir. Manifesto, Kasım 1912'de Olağanüstü Sosyalistler Kongresi'nde kabul edilmişti. Bu Kongre Balkan Savaşı ve Avrupa Savaşı tehlikesine karşı protesto olarak toplanmıştı. Basel Manifestosu Stuttgart Kongresi'nin savaş üzerine kararlarını onayladı ve yaklaşmakta olan savaşın emperyalist karakterini vurgulayarak ve sosyalistleri bu savaşa karşı kararlı mücadeleye çağırarak daha önceki Stuttgart ve Kopenhag kararlarını birleştirdi. "II. Enternasyonal'in Çöküşü" adlı yazısında *(bu baskının 5. Cildi, s. 179 ve devamı)* Basel Manifestosundan sözeden Lenin, Manifestoda ifade edilen temel düşünceleri şöyle özetliyordu:

"Basel Manifestosu şunları söylüyor: 1) Savaş ekonomik ve politik bir kriz yaratacaktır; 2) işçiler savaşa katılmayı suç olarak, 'kapitalistlerin kârı, hanedanların hırsı uğruna ya da gizli diplomatik anlaşmaların saygınlığı uğruna birbirlerine ateş etmeyi bir suç' sayacaklar, savaş, işçi sınıfının 'öfke ve hiddeti'ne yol açacaktır; 3) sosyalistler bu krizden ve işçilerin ruh halinden 'halkı uyandırmak ve kapitalist sınıf egemenliğini ortadan kaldırmak' için yararlanmakla yükümlüdürler; 4) 'hükümetler' —istisnasız tümü— 'bizzat kendilerini tehlikeye atmadan' savaş çıkaramayacaklardır; 5) hükümetler 'proleter devrimden korkmaktadırlar'; 6) hükümetler Paris Komünü'nü (yani içsavaş), Rusya'da 1905 Devrimi'ni vs. 'anımsamalıdırlar'."

Lenin ısrarla II. Enternasyonal'in çöküşünün özünün, sınıf bilinçli işçiler açısından, sosyal-demokrat partilerin Stuttgart ve Basel Kongrelerindeki resmi açıklama ve Manifestolarına açık ihanetten ibaret olduğunu vurgular.

II. Enternasyonal'in çöküşünün özü, sosyal-demokrat partilerin tayin edici anda savaşı desteklemesi, kendi genelkurmaylarının, hükümetlerinin ve burjuvazilerinin safına geçerek proletaryaya ihanet etmesidir.

XI. Parti Kongresi'ne MK'nın siyasi raporunda Lenin, 1912 yılında savaş sorununa yaklaşım tarzının Ekim Devrimi'nden sonra artık yetersiz kaldığına işaret eder. Yetersizdir, çünkü Basel Manifestosu "savaştan nasıl çıkılabileceğini ve bunun nasıl bir çabaya mal olduğu"nu somut biçimde öngörememiştir, gerici savaştan devrimci yoldan çıkış için, Ekim Devrimi'nin yaptığı gibi somut bir çare gösterememiş olmasıdır. Başka şeylerin yanı sıra Lenin sorunun şu sözlerde ifadesini bulan yetersiz biçimde ortaya konuşundan da söz eder: "İşçiler ayaklanmayı savaşa tercih ederler." Böylece emperyalist savaşın, gerici savaşın bir içsavaşa dönüştürülmesi gerektiğini vurgular. (s. 392)

[103] Lenin'in sözettiği ***mali kriz,*** paranın artan oranda değer yitirmesi ve fiyatların hızla yükselmesinde ifadesini buluyordu. Paranın değeri daha Çarlık döneminde emperyalist savaşın patlak vermesiyle düşmeye başlamıştı. 1921 yılının yaz aylarında paranın değer yitirmesi ilk kez durdu. Hatta 1921 yılının bazı aylarında (Nisan, Mayıs, Ağustos ve Eylül) meta fiyatlarında bir düşüş ve Sovyet parasının alım gücünde kâğıt para emisyonu durmamış olmasına rağmen belli bir yükselme görüldü. Emisyon Nisan 1921'de 231 milyar, Mayıs'ta 205 milyar, Haziran'da 225 milyar, Temmuz'da 461 milyar, Ağustos'ta 703 milyar ve Eylül'de 1024 milyardı. Yeni Ekonomik Politika'ya geçişle bağıntılı olarak meta dolaşımındaki canlanma bu kâğıt para miktarının az çok zahmetsiz bir şekilde emilmesine yol açtı.

Ne var ki Ekim 1921'den itibaren para değerinde yine şiddetli bir düşüş başladı: Ekim 1921'de meta fiyatları yüzde 27, Kasım'da yüzde 47, Aralık'ta yüzde 42 arttı. 1922 başından itibaren bu fiyat artışı daha büyük boyutlara ulaştı. Ocak'ta fiyat artışı yüzde 115, Şubat'ta yüzde 110 oldu. İlk yarı yıl için paranın değerinde bu büyük düşüşün nedenleri kâğıt para emisyonunun artması ve Volga bölgesinde kötü ürün alınmasıydı. Kötü ürün sonucunda sadece devletin kasasına aynî vergi olarak yaklaşık 100 milyon altın ruble daha az akınakla kalmamış, aynı zamanda açlık yardımı için 200 milyon altın ruble tutarında fazladan harcama yapmak gerekmişti. Ticari muhasebeye çevrilen sanayi de parasal araçlar talep ediyordu. Esas gelir kaynağı önceki gibi emisyon olarak kaldı.

Ekim 1921'de 2 trilyon ruble tutan kâğıt para emisyonu Aralık'ta 7,7 trilyona, Ocak 1922'de 12,6 trilyona, Şubat'ta 18,2 trilyona ve Mart 1922'de 32,9 trilyona çıktı. Bu artan emisyon miktarı karşısında Lenin bir mali krizden, yani Sovyet parasının değerinin daha çok düşmesi tehlikesinden sözetmektedir.

XI. Parti Kongresi Sovyet Cumhuriyeti'nin mali durumuna özel bir dikkat gösterdi. Parti Kongresi "şimdi mali politikanın (para reformu da dahil) en önemli önlemlerinin birincisi meta dolaşımının artırılması... ikincisi bütçe açığının azaltılması ve daha sonra dengelenmesi, devlet giderlerinin aşağı çekilmesi ve devletin para ve aynî gelirlerinin artırılmasıyla bütçenin dengelenmesi..." olduğuna işaret etti.

Bir dizi kararlı önlemin uygulanması sayesinde mali krizi oldukça hızlı atlatmak mümkün oldu. Daha 1922 yazında önemli bir iyileşme baş- gösterdi. Kâğıt para emisyonu Ocak ve Mart 1922'de devletin toplam para gelirinin yüzde 84'ünü karşılarken, Nisan–Haziran'da devlet gelirlerinin artık sadece yüzde 64'ünü karşılıyordu; geriye kalan yüzde 36 vergiler ve diğer gelirlerle temin ediliyordu. Eylül 1922'de vergiler ve diğer gelirler toplam gelirlerin yüzde 44'ünü oluşturmaktaydı. Emisyonun rolü giderek azaldı, böylece para reformunun uygulanması için gerekli önkoşullar yaratılmış oluyordu.

Sovyet parasının istikrara kavuşmasına Lenin büyük önem veriyordu. "Gerçekten önemli olan, diyordu Komünist Enternasyonal IV. Kongresi'ne sunduğu raporda, ruble kurunun istikrara kavuşması sorunudur. Bunun için çalışıyoruz, en iyi güçlerimiz bunun için çalışıyor ve bu göreve kesin bir önem veriyoruz. Eğer rubleye uzun bir süre için, daha sonra da sürekli istikrar kazandırabilirsek kazanırız... Bu durumda ekonomimizi sağlam bir temele oturtabilir ve bu sağlam temelde geliştirebiliriz" *(bkz. IV. Kongre Tutanakları, s. 223).*

XI. Parti Kongresi mali politikayı kararlılıkla kâğıt para için altın karşılığı yoluna yöneltti. Çervonzen (altın karşılığı bulunan banknotlar) 1922 sonbaharında para reformunun başlangıcını oluşturdu. Bu reform 1924 ilkbaharında, düşen Sovyet kâğıt parası nihai olarak tedavülden kaldırıldığı ve yerini istikrarlı paraya bıraktığında son buldu. (s. 344, 397)

[104] Henüz serflik döneminde belirmiş olan Rusya'nın eski idari bölümlenmesi, Sovyet Cumhuriyeti'nin yeni ekonomik ve politik görevlerine, öncelikle de plan ekonomisinin görevlerine uygun değildi. O nedenle Devlet Planlama Komisyonu kurulduğu andan itibaren ülkeyi "bilimsel bakış açısına göre, ekonomik ve iklim koşullarını, halkın yaşam biçimini, yakıt üretimi koşullarını, yerel sanayinin taleplerini vs. dikkate alarak" bölgelere ayırmak amacını güden ekonomik reyonlaştırma konusunda çalışmaktaydı.

İdari sınırlar, ulusal moment de dikkate alınarak, büyük ölçüde, ekonomik birliğe sahip reyonların sınırlarıyla çakışmalıydı.

Aynı zamanda reyonlaştırma halka daha yakın olan kolay ve ucuz bir Sovyet aygıtı yaratmalıydı. Kendi bölgelerinin koşullarını, olanaklarını ve ihtiyaçlarım çok daha iyi bilen bölge organlarına dayanmak zorunda olan plan çalışmasını da kolaylaştırmalıydı. Lenin tam da bölge ekonomi organlarının özerkliğinin ve faaliyet alanının genişletilmesine dikkat çekiyordu.

Reyonlaştırma ilkönce Ukrayna'da uygulandı. Vilayetlerin, kazaların (Uyezd) ve bucakların (Volost) yerine mıntıkalar (Okrug) ve reyonlar (bunlar bucakların büyüğüydü) oluşturuldu. Bucakların eski haklarından bir bölümü Köy Sovyetlerine devredildi, Vilayet Yürütme Komiteleri ve Kaza Yürütme komitelerinin hakları ise mıntıka ve reyonlara verildi. Böylece aygıt halka daha da yakınlaştırılmış ve aygıtın kendisi küçültülmüştü. Ukrayna'dan sonra Ural ve Kuzey Kafkasya reyonlaştırıldı. Reyonlaştırma çalışması 1929 yılında tüm Sovyetler Birliği'nde bitmişti.

Sovyetler Birliği'nin girmiş bulunduğu sosyalist inşanın şimdiki safhası reyonlaştırmanın daha yüksek bir aşamaya taşınmasını gerektiriyordu. Parti ve Sovyet aygıtını kitlelere, köye daha çok yakınlaştırmak, tarımda sosyalist yeniden yapılanmanın ağırlık noktasının kaydırıldığı reyonları güçlendirmek gerekiyordu.

Buradan hareket eden SBKP(B) MK daha XVI. Parti Kongresi'nden önce mıntıkaları tasfiye etme kararı aldı. SBKP(B) XVI. Parti Kongresi MK'nın mıntıkaları tasfiye ve kırda sosyalist inşanın ana halkası olarak reyonları güçlendirme kararını onayladı. Parti Kongresi, kırda Parti örgütlerini güçlendirmek ve MK ve Bölge Komitelerinin periferiyle bağını iyileştirip basitleştirmek için bu önlemin olağanüstü büyük bir önemi olduğuna dikkat çekti.

Fonksiyonerlerin yüzde 90'ının reyonlara nakledildiği mıntıka merkezlerinin tasfiyesi ve yönetimin bölge organlarıyla güçlendirilmesi daha büyük bir esneklik, tek tek reyonların özelliklerine uygun daha somut yönetim anlamında, periferiyle daha sıkı bir ilişki anlamında Parti ve Sovyet aygıtı çalışmasında önemli bir iyileşmenin gerçekleşmesine katkıda bulundu. (s. 400)

[105] Bu mektubun gönderildiği ***V. Tüm-Rusya Sendika Konferansı*** 17–22 Eylül 1922 tarihleri arasında şu durumda toplandı: 1922 sonbaharında sanayinin yeniden inşası görevi ön plana çıktı. 1922 yılında alınan bol ürün Cumhuriyet'in beslenme durumunu birdenbire değiştirdi. Yeni

Ekonomik Politika'ya geçiş ve Sovyet devletinin önlemleri ekim alanının önemli ölçüde büyümesini sağlamıştı. Tarımda üretici güçlerin gelişmesi ilerliyordu.

Ekim alanlarının artması ve bol ürün sayesinde 1922 sonbaharında tarım, savaş öncesi üretimin yüzde 60–70'ine ulaşmıştı, oysa sanayi üretimi savaş öncesi üretimin sadece yüzde 28'ine ulaşmış bulunuyordu.

Sanayinin kendi içinde ise tek tek ekonomi dallarının durumu çok farklıydı. Pazar için çalışan hafif sanayi (tekstil, besin ve deri sanayii), ürettiği ürünlere talebin güçlü biçimde artması karşısında daha uygun durumda bulunuyordu.

Buna karşılık ağır sanayinin durumu son derece zordu. Ham demir üretimi savaş öncesi üretimin sadece yüzde 4'ü kadardı. Kömür üretimi Ağustos 1922'de güçlü biçimde gerilemişti: Nisan–Haziran 1922 döneminde 134,5 milyon puda karşılık Haziran–Eylül döneminde 88 milyon pud üretilmişti.

Metal işçilerinin ücreti beslenme vs. sanayiinde çalışan işçilerin ücretinden daha düşüktü (Temmuz–Eylül 1922 arası Moskova'da bir metal işçisi savaş öncesi ücretin yarısını alıyordu, oysa beslenme sanayiinde çalışan bir işçi savaş öncesi aldığı ücretin neredeyse yüzde yüzünü alıyordu).

Yani bütün dikkati ağır sanayinin yeniden kurulmasına yöneltmek gerekiyordu. Lenin de bu görevi bütün işçi sınıfının önüne koydu. Ağır sanayinin yeniden inşası ve geliştirilmesinin özel zorluklar ortaya çıkardığına dikkat çekti. Çünkü ağır sanayide uzun vadeli büyük paraların yatırılması gerekir; kapitalist ülkelerde bu genel olarak borçlarla gerçekleştirilir. Ne var ki uluslararası bir borç alımına güvenilemezdi. Böylece ağır sanayinin yeniden inşası ve geliştirilmesi için para sağlama görevi işçi-köylü iktidarının omuzlarına yüklenmiş oluyordu, bu da bütün güçlerin harekete geçirilmesini gerekli kılıyordu.

V. Tüm-Rusya Sendikalar Kongresi kararlarında "yönetici devlet organlarının dikkatini devlet sanayisinin temel dallarının yeniden kurulmasına yoğunlaştırma"... zorunluluğunu saptamaktaydı.

Kongre şunu kararlaştırdı: "Büyük sanayimizin ve ulaştırmamızın gelişmesini güvencelemek amacıyla tüm gücümüzle yeterli bir mali ve maddi yardım araçları fonu kurmak..."

Kongre ayrıca "devlet sanayii ve ekonomisinde emek üretkenliğini yükseltmenin, sendikaların yeni çalışma yöntemleriyle de sendikaların sistematik kaygı ve enerjik çabalarının konusu olması gerektiği"ne işaret etti.

Ayrıca Kongre, ücretlerde bir düzenleme yapılmasını ve "büyük sanayide, öncelikle elverişsiz ekonomik durum nedeniyle geri kalmış ağır sanayi ve nakliyat işlerinde ücretleri dengelemenin" gerekli olduğunu ifade etti. (s. 404)

[106] 20 Kasım 1922'de yapılan ***Moskova Sovyeti Plenumu'nda Konuşma,*** Lenin'in stenoyla saptanan son aleni konuşmasıydı. Bu konuşmada Lenin, Yeni Ekonomik Politika'ya geçilmesinden bu yana birbuçuk yıl geçtiğine dikkat çekerek ısrarla, ***"Yeni Ekonomik Politika"***'nın ***"bundan böyle de günün tayin edici, en ayrıntılı şiarı olarak kalacağı"***'nı söylemişti. Yeni Ekonomik Politika'nın başlangıcında ortaya atılan şiarlar, diyordu Lenin, yürürlükte kalmalı ve Parti tarafından unutulmamalıdır. Kapitalist unsurlarla sosyalist unsurlar arasında kapitalist unsurların yenilmesi ve defedilmesi, sosyalizmin temelinin kurulmasına yol açan ekonomik bir yarışma olarak Yeni Ekonomik Politika'nın özünün genel-teorik değerlendirilmesinden hareketle Lenin şunları vurguluyordu: "Şimdi artık sosyalizm uzak geleceğin bir sorunu, bir soyutlama ya da bir aziz tasviri sorunu değildir. Aziz tasvirleri hakkındaki eski, son derece kötü düşüncelerimizi koruyoruz. Sosyalizmi günlük yaşamın içine soktuk ve burada başarılı olmalıyız." Lenin tarafından Yeni Ekonomik Politika'nın ikinci yılında yapılan bu açıklama, Sovyetler Birliği'nin Birinci Beş Yıllık Plan döneminde sosyalist ekonominin temelini kurmayı bitirdiği, sosyalizm dönemine girdiği ve sınıfsız sosyalist toplumun kurulması için mücadeleyi geliştirdiği sosyalist inşanın bugünkü safhasında özel bir önem kazanır.

Lenin konuşmasında "Kim—kimi?" sorusunun henüz çözülmekten uzak olduğunu belirtir. Proletaryanın önündeki olağanüstü zorluklara işaret eder, fakat bununla beraber ***"NEP Rusyası'nın sosyalist bir Rusya'ya dönüşeceği"*** ***(abç —Alm. Red)*** tarihsel sözleriyle bitirir.

Yeni Ekonomik Politika'nın ilk yılındaki birçok konuşma ve makalesinde Lenin bir geri çekilmeden sözederken, Metal İşçileri Kongresi'nde yaptığı konuşmadan itibaren, özellikle de XI. Parti Kongresi raporundan itibaren geri çekilmenin durdurulması, güçlerde değişiklik yapılması ve ***saldırının*** hazırlanması üzerinde durur.

Moskova Sovyeti Plenumu'nda yaptığı konuşmada Lenin özel bir önemle "ileri atılmak"tan, bir saldırı olarak Yeni Ekonomik Politika'dan sözeder. Aynı zamanda Yeni Ekonomik Politika'nın esaslarının, Parti tarafından Savaş Komünizmi'ne geçişe kadar uygulanan politikayla birçok açıdan örtüştüğüne dikkat çeker. Bu anlamda Yeni Ekonomik Politika daha çok eski politikaydı.

"'Yeni Ekonomik Politika'! Tuhaf bir tanım. Bu politika geriye döndüğü için Yeni Ekonomik Politika diye adlandırıldı. Şimdi geriye dönüyoruz, görünürde geri gidiyoruz, fakat bunu önce geri gidip hız almak ve ileriye büyük bir sıçrama gerçekleştirmek için yapıyoruz..."

Lenin'in saptadığı gibi, bu saldırının başarısını garanti altına almak için Yeni Ekonomik Politika temelinde dikkatli bir hazırlık, aygıtın reorganizasyonu, insanların seçilmesi, uygulamanın denetimi gerekliydi. Lenin sık sık, kapitalist unsurlara karşı uzlaşmaz ve amansız mücadelesinde Parti'nin önüne çıkan zorluklara dikkat çekti.

Gerek Troçkistler, gerekse de sağ oportünistler Yeni Ekonomik Politika'da sadece geri çekilmeyi görüyorlardı. Düşman sınıf güçlerinin baskısı ve direnişini yansıtan sağ ve "sol" oportünistler bütün güçleriyle Yeni Ekonomik Politika temelinde bir sosyalist saldırının geliştirilmesini engellemeye çalıştılar. Amansız iki cepheli mücadele içinde sınıf düşmanının amansız direnişinin üstesinden gelen, işçi sınıfı saflarını sıklaştıran ve işçi sınıfının yoksul ve orta köylülerle ittifakını pekiştiren Parti muzaffer sosyalist saldırısını geliştirdi. O nedenle XVI. Parti Kongresi, Sovyetler Birliği'nin bu saldırı zemininde Yeni Ekonomik Politika'nın son safhasına, sosyalizm dönemine girdiğini saptaması mümkün oldu. Parti bütün cephede sosyalist saldırıyı geliştiriyor, Birinci Beş Yıllık Plan'ı dört yılda sonuçlandırdı ve NEP Rusyası'nı sosyalist bir Rusya'ya dönüştürmede kesin başarılar elde ediyor.

Dünya tarihi açısından önemli bu zaferleri Parti'ye ve işçi sınıfına sağlayan sadece Leninist çizginin azimle, kararlılıkla ve tutarlılıkla uygulanması olmuştur. (s. 406)

[107] Burada söz konusu edilen, Eylül–Ekim 1922 döneminde Uzak-Doğu'da içsavaşın patlak vermesinden sonra, henüz o dönemde varlığını sürdüren Uzakdoğu Cumhuriyeti birliklerince Vladivostok'un ele geçirilmesi ve 14 Kasım 1922'de bu cumhuriyetin ulusal meclisi tarafından RSFSC'ye katılma kararının alınmasıdır. İşte bu kararı Lenin "federal devlet ilanı" olarak tanımlar. Bu karar hakkında haber, 15 Kasım

1922'de Moskova gazetelerinde çıktı; kararın tam metni ancak Lenin'in Moskova Sovyeti'nde yaptığı konuşmadan sonra, 21 Kasım 1922 tarihli gazetelerde yayınlandı. (s. 407)

[108] Urquhart, aralarında Sibirya Ticaret Bankası'nın da bulunduğu bir dizi büyük ticaret şirketinin yönetim kurulu üyesi ve Birleşik Rus-Asya Anonim Şirketinin başkanı olan, yirmi yılı aşkın süre Çarlık Rusyası'nda yaşamış bulunan (Bakû, Ural, Altay ve Doğu Sibirya'da) bir İngiliz sanayicisiydi; devrimden önce büyük arazilere ve ormanlara, bakır, kurşun, çinko, altın ve gümüş madenlerine, taşkömürü ocaklarına vs. sahipti (Kyçm, Tanalyk, Ridder-Ekibastus'ta). Urquhart Sovyet Hükümeti'ne karşı savaşı örgütleyenlerin en hiddetlileri arasında bulunuyordu: Kolçak'ın danışmanı, Rusya'dan Alacaklılar Birliği'nin başkanı, Cenova Konferansı'nda İngiliz delegasyonunun uzmanlarından biri ve Lahey Konferansı'nda İngiliz delegasyonunun fiili lideriydi. Herşeyden önce kendi çıkarını düşünen bir insan olarak, müdahalecilerin ve Kolçak ordusunun yenilgiye uğratılmasından sonra eski malları üzerinde imtiyaz sahibi olabilmek için adımlar attı.

Urquhart'la ön anlaşma Dış Ticaret Halk Komiseri L. B. Krassin tarafından 9 Eylül 1922'de Berlin'de imzalandı. Ne var ki Sovyet Hükümeti, özellikle Sovyet Rusya temsilcilerinin Lozan Konferansı'na alınmamasında etkili olan (başında Lord Curzon'un bulunduğu) İngiliz Hükümeti'nin son derece düşmanca politikası karşısında Urquhart'la yapılan anlaşmayı reddetmek zorunda kaldı.

Bunun üzerine Urquhart Sovyet Rusya'nın daha da saldırgan bir düşmanı haline geldi. (s. 411)

[109] 1923 yılında yazılan ve hemen o dönemde "Pravda" No. 6 ve 49'da yayınlanan ***"İşçi-Köylü Müfettişliği'ni Nasıl Reorganize Etmeli"*** ve ***"Az Olsun, İyi Olsun"*** adlı makaleler, konularının ortaklığı nedeniyle sıkı bir bağ içindedirler. Lenin bu makalelerde, devlet aygıtımızın, Parti Kontrol Komisyonu'yla birleşme sayesinde reorganize edilecek İşçi-Köylü Müfettişliği'nin yardımıyla iyileştirilmesinden ibaret olan planını gözler önüne serer. Bu plan, her iki makalenin özel olarak yazıldığı ve yayınlandığı XII. Parti Kongresi tarafından değiştirilmeksizin kabul edildi.

Lenin bu makalelerde, proletarya diktatörlüğü devlet aygıtının hangi tarzda olağanüstü yüksek bir düzeye çıkarılabileceğinden söz eder, bunu yaparken bu sorunu, proletarya diktatörlüğünün sağlamlaştırılması,

emperyalist dünyayla kaçınılmaz çarpışmada onun yenilmezliğinin önkoşullarının yaratılması sorunuyla, ayrıca Sovyet Rusya'da sosyalizmin inşasıyla, inşa halindeki sosyalizm ülkesinin dünya devrimi için ve dünya devriminin zaferi için önemiyle bağıntılandırır *(bkz. elinizdeki Cilt, s. 431 ve devamı).*

Proletarya diktatörlüğünün devlet aygıtı, sömürücülerin direnişini bastırmak için güçlü bir araçtır, bütün özü itibariyle proletarya kitleleriyle, köylü kitleleriyle ve tüm emekçilerle birlikte, onları en geniş ölçüde devlet yönetimine ve sosyalizmin inşasına çekecek sosyalizmin inşası ve sınıfların ortadan kaldırılması için bir araçtır.

Ancak Sovyet aygıtı tüm avantajları, inşası sırasında tüm büyük kazanımları bir yana, onun sağlamlaştırılması ve işçilerle emekçilerin çalışmaya çekilmesi, bürokratizme karşı mücadelede büyük başarıları bir yana, şimdi de hâlâ bazı büyük eksiklikler gösteriyor. Bu eksiklikler genel olarak şunlardır: devlet aygıtında bürokratizmin dikkate değer unsurları; devlet aygıtının sınıfa yabancı, bazen doğrudan düşman, sabotör unsurlarla belli bir kirlenmesi; emekçileri, özellikle işçileri devlet aygıtına çekmedeki yetersizlik; devlet aygıtının bazı bölümlerinin kitlelerden ve toplumsal örgütlerden belirli bir tecridi; hantallığı ve pahalılığı; devlet aygıtının bazı bölümlerinin reorganizasyonunun, tüm cephede sosyalist saldırının mevcut aşamasının yeni durumunda taleplerin gerisinde kalışı.

Devlet aygıtının bütün bu eksiklikleri, ülkenin şimdi hızla aştığı gerek ülkenin ekonomik ve kültürel geriliğiyle kitlelerin kültürel geriliğinin, gerekse de devlet aygıtının hâlâ yeterince enerjik olmayan çalışmasının bir sonucudur ve özellikle sınıf düşmanlarıyla küçük-burjuva unsurların devlet aygıtına uyguladıkları baskının bir sonucudur.

Bu eksikliklerin sonucunda bazı durumlarda, devlet aygıtının şu ya da bu organının sadece proletarya diktatörlüğünün yararına faaliyet göstermemekle kalmayıp, hatta düşmanlar tarafından ona karşı kullanıldığı durumlar doğuyordu. Buna örnek olarak, üyeleri Sovyet kurumlarında asla önemsiz görevlere sahip olmayan, sosyalist inşayı akamete uğratmak için makamlarından yararlanan, zamanında ortaya çıkarılmış karşı-devrimci asalak örgütler ("Sanayi Partisi", Menşeviklerin bir müdahale hazırlama örgütü vs.) hizmet edebilir.

Bütün bunlar o zaman ve şimdi de devlet aygıtının sınıfa yabancı, sabotör ve bürokratik unsurlardan sürekli ve enerjik biçimde temizlen-

mesini, özellikle tüm cephede geliştirilen sosyalist saldırı döneminde, ikinci beş yıllık planda sınıfsız sosyalist toplumun inşası için mücadele döneminde önünde duran görevlere uygun olarak onun değiştirilmesini ve ıslahını gerektirir.

Daha 1919 yılında RKP(B) programı, Sovyet aygıtının şu ana gelişim (ve böylece onu değiştirme ve ıslah etme) yollarını göstermiştir:

"1) Sovyetlerden birinin her üyesinin, devlet yönetiminde belirli bir işi yapmaya zorunlu tutulması.

2) Bu işlerin tutarlılıkla değiştirilerek yavaş yavaş bütün yönetim dallarına uzanmaları.

3) İstisnasız tüm emekçi halkın yavaş yavaş devletin yönetimi çalışmasına çekilmesi."

"Paris Komünü'nün tuttuğu yolda bir adım daha oluşturan ve aynı zamanda emekçilerin kültür düzeyini yükseltirken yönetim fonksiyonlarını basitleştiren bütün bu önlemlerin eksiksiz ve çok yönlü uygulanması, deniyor programda, devlet erkinin ortadan kaldırılmasına yol açar" *(RKP(B) Programı ve Tüzüğü, Moskova 1933, s. 16 ve devamı).*

Bolşevik Parti sürekli bu yoldan yürüdü ve şu anda olağanüstü başarılar elde etti. Devlet aygıtını ıslah ve değiştirme çalışmasının bütününde en önemli yöntem, onun yardımıyla Parti'nin devlet aygıtındaki eksiklikleri acımasızca ortaya çıkardığı ve kökünü kazıdığı en önemli yöntem, proleter özeleştiri yöntemidir.

Lenin Parti'yi daima, "kişinin kim olduğuna bakmaksızın" soğukkanlı ve acımasızca bir özeleştiriye çağırdı ve böylece ona bu eksiklikleri bertaraf etmeye götüren yolları gösterdi. "Üretici güçlerin ve kültürün gelişiminde ilerlemeyi, yükselmeyi başardığımız her basamağa, diye yazıyordu, Sovyet sistemimizin inşası ve reorganizasyonu eşlik etmek zorundadır... Önümüzde henüz epey reorganizasyon var — bundan dolayı şaşkınlığa düşmek (eğer daha da kötüsü değilse) budalalığın daniskası olurdu" *(Bütün Eserler, Cilt XXVII).*

Lenin devlet aygıtının ıslahı için önlemlerden sözettiği her seferinde, tüm emekçiler bu göreve çekilmeden devlet aygıtının özenli bir ıslahının düşünülemeyeceğini vurguladı. "Bu işin olağanüstü zor olduğuna, ama bu iş sürekli gelişmedikçe Sovyet iktidarının kaçınılmaz olarak yok olmaya mahûm olduğu"na dikkat çekti.

Devlet aygıtının çalışmasının kalitesi ve onun tarafından hayata geçirilen sınıf çizgisinin netliği, önemli ölçüde personel mevcuduna bağlıdır. Bu yüzden devlet aygıtının "geniş bir temizliği", tüm yabancı, sınıf düşmanı, zararlı faaliyet yürüten, ikbalperest, bürokratik, dağınık unsurların devlet aygıtından uzaklaştırılması ve yerlerine planlı, sistematik olarak yeni kadroların, işçi ve köylülerin (şimdi kolektif köylüler) konması devlet aygıtını ıslah etmenin en önemli yöntemlerden biridir. XVI. Parti Kongresi kararında bunu vurguladı. Merkezi Kontrol Komisyonu ile İşçi-Köylü Müfettişliği'nin faaliyeti bu kararda şöyle değerlendirildi: "Parti Kongresi, Parti'nin son yıllarda bürokratizme karşı mücadelede büyük başarılar elde ettiğini saptar ve Merkezi Kontrol Komisyonu'yla İşçi-Köylü Müfettişliği tarafından işçi kitlelerine aktif destekle gerçekleştirilen devlet aygıtının temizliğinin, bürokratizme ilk darbeyi vurduğunu ve onbinlerce işe yaramaz, sınıf düşmanı ve bozulmuş unsuru aygıttan kovduğunu tespit eder."

Ancak burada karşılaşılan büyük bir zorluk, geniş kitlelerde ***bilgi ve kültür*** eksikliği, ***ekonomi ve yönetim tekniğine egemen olmadaki beceri yetersizliğidir*** — geniş kitlelerin henüz aşamadıkları eksiklikler. Meselenin bu yanı Lenin tarafından özellikle ısrarlı ve kararlı biçimde, "Az Olsun, İyi Olsun" makalesinde vurgulanıyor. Stalin de mevcut aşamada bilime ve tekniğe egemen olma sorunu olarak ekonominin sosyalist inşasına uygularken bu sorunu ısrarla vurguladı. Sosyalist Sanayi Yöneticilerinin Birinci Birlik Konferansı'nda şöyle diyordu: "Bir dizi en zor görevi çözdük. Kapitalizmi devirdik. İktidarı ele geçirdik. En büyük sosyalist sanayiyi kurduk. Orta köylüleri sosyalizm yoluna soktuk. İnşa açısından en önemli olan şeyi gerçekleştirdik. Artık yapacak çok az şeyimiz kaldı: tekniği öğrenmek, bilime egemen olmak. Ve bunu gerçekleştirdiğimizde, o zaman şimdi düşünü bile görmeye cesaret edemeyeceğimiz bir tempo tutturacağız. Ve bunu ancak doğru biçimde istemeyi bildiğimizde gerçekleştirebiliriz!" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 430 ve devamı).* Stahanov Hareketinin gelişimi, kitlelerin Stalin'in şiarını benimsediklerini ve gerçekleştirdiklerini gösteriyor.

Devlet aygıtını ıslah etme, tüm yabancı ve düşman unsurlardan temizleme, emekçi kitlelere yakınlaştırma ısrarlı çalışmasını Parti, tüm uluslararası sosyal-demokrasiyle birlikte Sovyet devletinin proleter karakterini reddeden ve Sovyet devletinin yozlaşması üzerine, Termidor vs. üzerine, Kautsky'nin ondan önce uzun uzadıya anlattıklarını yineleyen

karşı-devrimci Troçkizme karşı amansız mücadele içinde gerçekleştirdi. Devlet aygıtının çok yönlü ıslahı çalışmasını Parti, bürokratizme karşı mücadele edecek durumda olmayan, proleter sınıf çizgisini aygıtın çeşitli organlarında kabaca tahrif eden ve gelişmiş sosyalist saldırının görevlerine uygun olarak aygıtın reorganizasyonunu engelleyen sağ oportünizme karşı, Kulakların bu acentasına karşı da amansız mücadele içinde yürüttü.

Elinizdeki makalelerde ortaya konan Lenin'in planına göre, İşçi-Köylü Müfettişliği, Merkezi Kontrol Komisyonu'yla birleşerek ve "sosyal sistemimizde mevcut olan gerçekten en iyi" unsurlardan yararlanma yoluyla çalışanlarının bileşimini önemli ölçüde iyileştirerek, aynı şekilde faaliyetini bilimsel temelde geliştirerek devlet aygıtını ve onun çalışmasını mükemmelleştirmenin bir aracı olmak zorundaydı, örnek bir makama dönüşmeli ve dolayısıyla "devlet aygıtımıza bir bütün olarak belirleyici etkide bulunmalıydı."

Bu Leninist planın kabul edildiği XII. Parti Kongresi'nden sonra Parti, reorganize edilmiş İşçi-Köylü Müfettişliği'nin çalışmasına ve onun yardımıyla tüm devlet aygıtının çalışmasının ıslahına çok büyük dikkat ve güç sarfetti. Neredeyse bütün Parti Kongrelerinde, Konferanslarda ve MK ve MKK Plenumlarında bu sorunlar özellikle tartışıldı, dolayısıyla aynı zamanda Leninist planının yerine getirilişinin seyri gözden geçirildi.

Ekonominin yeniden inşası ve gelişkin sosyalist saldırı döneminde, devlet aygıtını temelli değiştirme ve ıslah etme çalışması özel bir önem kazandı. Bu dönemin görevleri, proletarya diktatörlüğünün devlet aygıtından her bakımdan özel taleplerde bulunuyordu. Bu, VI. Birlik Sovyet Kongresi'nin hükümet raporuna ilişkin kararında özellikle vurgulandı. "Sosyalist inşanın tüm alanlarında ülkemizin önünde duran büyük görevler, deniyor bu kararda, Sovyetlerin ve Sovyet aygıtının tüm çalışmasının reorganizasyonunu, üretime ve kolektif işletmelerin inşasına doğru değişimi, oportünizmin ve tüm Sovyet çalışmasında yukarıdan aşağıya Bolşevik temponun gerisinde kalmanın kararlılıkla aşılmasını, ayrıca alınan kararların gerçekten uygulanmasını en katı biçimde denetlemenin örgütlenmesini gerektirmektedir."

Yapılan çalışma sayesinde Parti ve işçi sınıfı, devlet aygıtının reorganizasyonuna dair Lenin'in talimatlarını gerçekleştirmede önemli başarılar elde edebildi. Bu başarılar, Merkezi Kontrol Komisyonu'yla İşçi-

Köylü Müfettişliği'nin faaliyetini onaylayan ve daha da geliştirilmesi için direktifler veren XVI. Parti Kongresi'nde özellikle net geçerlilik kazandı.

Merkezi Kontrol Komisyonu'yla İşçi-Köylü Müfettişliği'nin tüm faaliyeti, bu arada devlet aygıtındaki bürokratizme karşı mücadele de, devlet aygıtını olabildiğince iyi kitlelerin hizmetine vermekten ve işçi sınıfıyla köylülük arasındaki ittifakı, ülkenin sanayileşmesi ve tarımın sosyalist dönüşümü temelinde korumak ve sağlamlaştırmaktan ibaret olan Lenin'in ortaya koyduğu ana görevin gerçekleştirilmesine yönelikti. Bu çalışma Merkezi Kontrol Komisyonu'yla İşçi-Köylü Müfettişliği tarafından gerek ideoloji alanında gerekse de devlet örgütlerinin ve ekonomik örgütlerin pratik çalışması alanında iki cepheli mücadele içinde başarıyla uygulandı, bunu yaparken şaşmadan Lenin'in gösterdiği yoldan yürümeye devam ettiler, eksiklikleri açığa çıkardılar ve suçluları "kişinin kim olduğuna bakmaksızın" cezalandırdılar.

XVI. Parti Kongresi özel olarak devlet aygıtının ***ucuzlatılmasını*** vurguladı ve bu çalışmayı güçlendirme gerekliliğine dikkat çekti.

Parti böylece, Lenin'in ona devlet aygıtıyla ilgili verdiği ve öncelikle "İşçi-Köylü Müfettişliği'ni Nasıl Reorganize Etmeliyiz" ile "Az Olsun, İyi Olsun" makalelerinde formüle edilmiş olan görevleri başarıyla ve Bolşevik kararlılıkla gerçekleştiriyor. Devlet aygıtının reorganizasyonunda bundan sonra başarılı çalışma için en elverişli objektif olanakların, hem de gerek engellenemez biçimde büyüyen sosyalist ekonomi (büyük sanayi, Sovyet çiftlikleri, kolektif işletmeler) şeklinde, gerekse de emekçi kitlelerin durmadan artan maddi refahı ve kültür düzeyi şeklinde en elverişli objektif olanakların yaratıldığını burada vurgulamak gerekir.

Önündeki bu görevleri gelecekte de çözecek olan Bolşevik Parti, durmadan düzelen devlet aygıtına dayanarak, sınıfsız sosyalist toplumu muzafferce inşa edecek ve Lenin'in "Az Olsun, İyi Olsun" makalesinin son bölümünün bitiminde, İşçi-Köylü Müfettişliği'yle, onun faaliyetinin reorganizasyonuyla Sovyet devlet aygıtının ıslahını bağıntılandırdığı o "yüksek görevleri" hayata geçirerek Ekim Devrimi'nin uluslararası görevlerini de çözecektir. (s. 415, 421)

[110] Bu nokta, SSCB'de sınıfsal güç dengesi sorununu anlayabilmek için, aynı şekilde işçi sınıfıyla köylülük arasında ittifakın sağlamlaşmasında Parti'nin politikasını anlayabilmek için olağanüstü önemlidir.

İki sınıfın —işçilerin ve köylülerin (kastedilen orta köylülüktür)— ittifakı üzerine Leninist direktif, öncelikle Sovyetler Birliği'nde köylülükle birlikte sosyalizmi inşa etmenin proletarya için olanaksız olduğunu söyleyen Troçkist "teori"yi çürütür. Bu direktif en başta, karşıdevrimci Troçkizmin, işçi sınıfıyla köylülük arasında kaçınılmaz bir düşmanca çarpışma üzerine "kehaneti"ne karşı yönelir.

Lenin, Sovyet ülkesinde proletarya diktatörlüğünün iki sınıfın —işçilerle köylülerin— işbirliği üzerinde yükseldiğini söyler ve bu iki sınıf arasında bir kopuşma için nedenlerin "bizim sosyal sistemimiz içinde zorunlu olarak içerili olmadığı"nı vurgular.

İşçi sınıfıyla köylülük arasında Leninist ittifak politikasını boyun eğmeksizin hayata geçiren ve bu politikanın Troçkist tahrifatıyla sağ oportünist tahrifatlarına karşı kararlılıkla mücadele eden Parti, sadece işçi sınıfıyla köylülük arasında bir kopuşma tehlikesini önlemekle, sadece köy burjuvazisine —Kulaklara— bu köylülüğü kendi önderliği altına sokmasına izin vermemekle, sadece proletaryayla bu köylülük arasında kalıcı bir ittifak sağlamakla kalmadı, aynı zamanda daha şimdiden, gerek köy yoksullarının gerekse de orta köylülüğün ezici çoğunluğunun kolektif köylülere ve böylece Sovyet iktidarının sağlam bir dayanağına dönüşmesini başardı. Bu temelde köyün yoğun kolektivizasyonu ve Kulakların sınıf olarak tasfiyesi politikasıyla Parti, bugün kolektif köylüyü Sovyetler Birliği'nde tarımın merkezi figürü haline getirmiştir. (s. 419)

[111] Parti ve Sovyet kurumlarının birleşmesinin caiz olup olmadığı sorusunu ortaya atarken Lenin —kendisinin açıkladığı gibi— böyle bir birleşmeye karşı bürokratlardan itirazlar gelme olasılığını öngördü.

Bu itirazlar, Parti'nin bir devlet örgütü olmadığı konusunda biçimsel düşüncelere dayanıyordu. Bu itirazların kaynağı, Parti'nin Sovyet devletinde oynadığı öncü rolün anlaşılmamasında, proletarya diktatörlüğü sistemi içinde Parti'nin ve onun kurumlarının ***özel*** öncü konumunun tanınmamasında yatıyordu. Bu tür görüşler, geliştirildiğinde, Sovyet devletiyle Parti'nin karşı karşıya getirilmesine ve işçi sınıfıyla Sovyet devletinin karşı karşıya getirilmesine yol açtığı için yanlış ve olağanüstü tehlikelidir.

İşçi-Köylü Müfettişliği'nin Merkezi Kontrol Komisyonu'yla birleşmesine karşı itirazlar en net biçimde Osinski yoldaş tarafından formüle edildi; o başka şeylerin yanı sıra şöyle diyordu: "MKK ile İşçi-Köylü

Müfettişliği, MKK'nın (eğer bu aygıt genelde gerekliyse) aksi halde ya ihmal etmek ya da başka birine devretmek zorunda olduğu Parti içi bağımsız fonksiyonları olduğu için bile birbiriyle karıştırılmamalıdır. Ancak MKK iki görevle başa çıkamaz, öyle ki fiilen İşçi-Köylü Müfettişliği içinde erir. Bir yandan bu. Öte yandan Parti ve Sovyet fonksiyonlarının sınırlarının çizilmesi prensibi 'bürokratizm' değil, aksine tüm inşa deneyimlerimizin olgunlaşmış meyvesidir. İki aygıtın (her zaman Sovyet aygıtının Parti aygıtına tabiliğine yol açan) ister açık ister gizli olsun her türlü birliği, şimdiye dek Sovyet aygıtının çürüyüp gitmesine, sorumsuzluğun ve memurvari pasifliğin artmasına, öte yandan ise Parti aygıtının kötüleşmesine yol açtı."

Proletarya diktatörlüğü sistemi içinde Parti'nin öncü rolü ile ilgili Leninist ilkeden hareketle, XII. Parti Kongresi, Sovyet devletini işçi sınıfının ve Parti'nin karşısına koyma türünden tüm girişimleri kararlılıkla reddetti. Kongre, MKK'nın İşçi-Köylü Müfettişliği'yle birleşmesini gerçekleştirmenin sadece uygun değil, aynı zamanda gerekli olduğunu kabul etti. Lenin'in planını değiştirmeksizin kabul etti ve İşçi-Köylü Müfettişliği'yle MKK'nın görevleri üzerine özel karar çıkardı. (s. 430)

[112] Lenin Almanya'nın köleleştirilmesinden sözederken, Almanya'nın yenilgisinden sonra 1914–1918 emperyalist savaşını sona erdiren Versay Barış Anlaşması'ın kastetmektedir. (s. 434)

[113] Lenin'in, "aygıtımızın kapsamlı temizliği" üzerine ve dolayısıyla sağlanacak olan bileşiminin iyileştirilmesi üzerine talimatı, yeniden inşa döneminde çok özel bir önem içeriyor, çünkü şiddetli bir sınıf mücadelesi koşulları altında tüm cephede geliştirilmiş sosyalist saldırıyla bağıntılı görevler, Sovyet aygıtından, sosyalist inşa davasına yabancı, evet hatta düşmanca karşı duran (bürokratlar, asalaklar vs.) unsurlar aracılığıyla kirlenmesiyle asla bağdaşmayan yüksek taleplerde bulunur.

Gerçi Parti önceden de Sovyet aygıtını bu unsurlardan sistemli bir biçimde temizledi, ancak yeniden yapılanma döneminde Sovyet aygıtının önüne çıkan yeni görevler, Parti'yi, Sovyet aygıtının ***genel temizliği*** üzerine bir karar çıkarmaya yöneltti.

Bu karar 1929 Nisan sonunda SBKP(B) XVI. Konferansı tarafından alındı. Bu Konferans'ın kararlarında, Sovyet aygıtını Sovyet yasalarını tahrif eden, Kulaklarla ve NEP'çilerle beraber yürüyen ve bürokrasiye karşı mücadeleyi engelleyen bozucu unsurlardan, ayrıca bürokratlar,

dolandırıcılar, rüşvetçi unsurlar, sabotörler, asalaklar ve aylaklardan temizlemenin gerekli olduğu vurgulanıyordu.

Ayrıca Konferans, uzaklaştırılan unsurların yerine, fabrikalarda ve tesislerde ya da alt Sovyet organlarında yetişmiş yeni kadroların Sovyet aygıtına alınması görevini verdi.

1929 yazında Tarım, Maliye ve Çalışma Halk Komiserliklerinin temizliğine başlandı. 1930 yılında Halk Eğitimi ve Ulaştırma Halk Komiserlikleri ile Yüksek Ekonomi Konseyi temizlendi. Aygıtın temizlenmesi sadece sınıfa yabancı unsurları, tek tek bürokratları ve asalakları gün yüzüne çıkarmakla kalmadı, aynı zamanda devlet aygıtının bazı organlarında sınıf çizgisini kabaca çarpıtma örneklerini, aynı şekilde Sovyet aygıtının yapısında ve çalışma sisteminde birçok eksikliği de açığa çıkardı. Aynı zamanda temizlik sürecinde, işçilerin Sovyet aygıtını kitlesel denetiminin yeni biçimleri ortaya çıktı, örneğin resmi daireler üzerinde fabrikaların sponsorluğu, ayrıca aygıti gözden geçirmek için Hücum Tugayları vs. gibi.

Merkezi Kontrol Komisyonu ile İşçi-Köylü Müfettişliği'nin VI. Birlik Sovyet Kongresi'ne (Mart 1931) yazılı raporunda, Sovyet aygıtının o zamana dek gerçekleştirilmiş olan genel temizliğinin geçici sonuçları şöyle özetlendi: "Temizliğin genel sayısal sonuçları, 1931'e dek toplam 1.256.253 çalışanın denetlendiğini ortaya çıkardı, bunlardan 138.293'ü (%11) görevinden alındı; 23.000 kişi birinci kategoriye geçirildi, yani herhangi bir devlet ya da kooperatif işi kabul etme hakkı ellerinden alındı. Bunun dışında 44.857 kişi ya da %3,6'sı çeşitli idari cezalar aldı."

Raporda, işçi kitlelerinin temizlikte oynadığı büyük rol de vurgulandı. "Sovyet aygıtının temizliğine işçilerin ve emekçilerin büyük katmanları çekildi. Temizlik toplantılarına katılanların toplam sayısı 5 milyon kişiyi aşıyor. Temizliğe dolaysız katılanların sayısı (Komisyon ve Tugay üyeleri) tam olmayan verilere göre (Şubat 1931 tarihli) 366.627 kişiyi aşıyor, burada Ukrayna, Beyaz Rusya ve Transkafkasya cumhuriyetlerinin rakamları gözönüne alınmamıştır. Sadece SSCB ve RSFSC'nin merkezi aygıtının temizliğine 10.000'i aşkın kişi katılmıştır. Temizliğe doğrudan katılanlar arasında 82.245 ya da %27 işçi ve 116.278 ya da %38 köylü vs. bulunuyordu." (s. 437)

[114] SSCB ekonomisi, "mekanize büyük sanayi"nin bu düzeyine, tüm Yeni Ekonomik Politika süreci boyunca ısrarla ulaşmaya çalıştı, bu arada

yükseliş temposu sürekli artıyordu. Özellikle Yeni Ekonomik Politika'nın yeniden yapılanma döneminde ekonomi, Lenin'in burada sözünü ettiği ülkenin sanayileşmesi temelinde dev adımlarla ilerledi.

Sosyalist inşanın yeni aşamasına giriş olgusu XVI. Parti Kongresi'nin kararlarında vurgulanmaktadır.

XVI. Parti Kongresi'nde Stalin, "sözcüğün eski anlamında ***geçiş aşamasını*** geride bıraktığımız"ı açıkladı... "Artık sosyalizm dönemine girdik." Ancak bu, SSCB'nin XVI. Parti Kongresi sırasında artık Yeni Ekonomik Politika dönemini geride bıraktığı anlamına gelmez. Hayır, Yeni Ekonomik Politika yürürlükte kalmaya devam etti, fakat Yeni Ekonomik Politika'nın son aşaması anlamına gelen yeni bir aşamaya girmişti.

"Yeni Ekonomik Politika'nın bugünkü aşaması, diyordu Stalin, Yeni Ekonomik Politika'nın son aşamasıdır."

Bu aşama tüm ekonominin ana manivelalarının sosyalist sektörün elinde olmasıyla ve Parti'nin tüm cephede sosyalist bir saldırı geliştirmesi, bu arada kapitalizmin en derin köklerini kurutması ve yoğun kolektifleştirme temelinde sınıf olarak Kulaklığı tasfiye etmesiyle karakterizedir.

Bu saldırıyı başarıyla geliştiren Parti, daha Birinci Beş Yıllık Plan'ın üçüncü yılında sosyalist ekonominin temelinin inşasını başarıyla tamamladı ve İkinci Beş Yıllık Plan döneminde önüne, tüm ekonominin yeniden inşasını tamamlama, sosyalist toplumu inşa etme görevini koydu. (s. 437)

[115] Ocak 1923'te yazılan ve aynı yılın Mayıs ayında "Pravda" No. 115 ve 116'da yayınlanan ***"Kooperatifçilik Üzerine"*** makalesinde Lenin, küçük köylü işletmesinden kolektif büyük üretime geçişte proletarya diktatörlüğü altında kooperatiflere düşen olağanüstü önemden söz ediyor.

Ekim Devrimi'nden sonra Rus proletaryası, Sosyal-Devrimcilerin ve Menşeviklerin etkisi altında bulunan ve onlar tarafından Sovyet iktidarına karşı mücadelede kullanılan oldukça yaygın bir tüketim birlikleri ve tarımsal kooperatifler ağını miras aldı. Lenin o zamanlar, kapitalizmin miras bıraktığı bu kooperatiflerden de "kitlesel muhasebe ve ürünlerin paylaşımının denetlenmesine geçişi kolaylaştırmaya uygun olan kitle örgütleri" olarak yararlanmanın söz konusu olduğuna dikkat çekti.

Malların piyasa tarafından dağıtımının yerine ürünlerin devlet tarafından dağıtımının geçtiği Savaş Komünizmi döneminde kooperatifler, genel dağıtım aygıtının son derece önemli bir unsuru haline geldi. Tek tip tüketim birlikleri tüm nüfusu kapsıyordu. Bunların temel görevi üyelerine meta tedariki ve satışı değil, bilakis Beslenme Halk Komiserliği tarafından tedarik edilen ürünlerin halka dağıtımıydı.

Yeni Ekonomik Politika'ya geçişle birlikte durum değişti. Gıda maddelerinin zoralımı yerine aynî verginin konması, serbest ticaretin yeniden kurulması ve bu temelde kapitalizm unsurlarının kaçınılmaz gelişimi — bütün bunlar kooperatifler için yeni bir durum yarattı. Tüketim kooperatifleri Beslenme Halk Komiserliği'ne tabi olmaktan çıktı, tarımsal kooperatifler tüketim kooperatiflerinden ayrıldı.

Yeni Ekonomik Politika'ya geçiş, Lenin'in tekrar tekrar vurguladığı gibi, proletarya diktatörlüğü tarafından denetlenen, düzenlenen ve dizginlenen kapitalizme "belli" bir izin vermeyi içinde barındırıyordu. Bu devlet kapitalizmine Lenin Yeni Ekonomik Politika'nın ilk döneminde çok önem verdi ve o zaman (1921) kooperatifleri de onunla bağlantı içinde değerlendirdi. Kapitalizme belli ölçülerde izin verilmesi karşısında, küçük mülk sahiplerinin kooperatiflerinde kaçınılmaz olarak kapitalist unsurlar gelişmek zorundaydı (Lenin'in bir ifadesine göre "kapitalistler ve kapitalistçikler" ortaya çıkmak zorundaydı), ve bu koşullar altında Lenin kooperatiflerde devlet kapitalizminin özel, özgül bir biçimini gördü. Fakat kooperatifler aynı zamanda milyonluk kitleleri birleştirmesi gerektiğinden, tek başına bu durum Lenin için "devlet kapitalizminden sosyalizme daha sonraki geçiş bakımından dev bir artı" idi. Başlangıçta devlet kapitalizmi biçiminde gelişen, ama milyonluk kitleleri birleştiren kooperatifler, sonuç olarak "küçük üretimden büyük üretime geçişi" beraberinde getirmek zorundaydılar. "Kooperatif politikası, diye yazıyordu Lenin, başarılı olduğu takdirde, küçük işletmelere atılım yaptıracak ve —belirsiz bir süre içinde— gönüllü birlik temelinde onların büyük işletmeye geçişini kolaylaştıracaktır" *(bkz. elinizdeki Cilt, s. 212).*

Yeni Ekonomik Politika'nın gelişiminin devamında sosyalist sanayi güçlenmeye ve tüm ekonomide gittikçe öncü ve tayin edici rol oynamaya başladığında, Lenin kooperatifleri "artık devlet kapitalizmiyle bağlantı içinde değil, aksine sosyalist sanayiyle bağlantı içinde" değerlendirdi *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", birinci bölüm, s. 366).* Kooperatifler Lenin tarafından elinizdeki makalede işte bu anlamda ele alı-

nıyor. Lenin'e göre, sosyalist sanayiyle, onun gelişimiyle ve öncü rolüyle bağıntı içinde, ***kooperatiflerin basit gelişimi sosyalizmin gelişimidir*** *(bkz. elinizdeki Cilt, s. 444 ve devamı).* Bu Lenin için, kırda köylü kitlelerinin meta satışı, alım, satım ve kredi alanında kooperatifleştirilmesi üzerinden, sosyalist sanayinin yönetimi altında üretimin kooperatifleştirilmesine ve köyün kolektivizasyonuna doğru giden bir gelişimdir.

Bu arada —Lenin'e göre— kooperatifler, tam da ***köylü kitleleri*** için, yani köy yoksulları ve orta köylülük için sosyalizme giden bir yoldur. O daha 1918'de Kulakların köyün kolektivizasyonunun düşmanı olacağını, kolektif ekonomiye geçişe inatçı bir direnişle karşı çıkacağını ve bu geçişle beraber elinden "herşeyin alınmak" zorunda kalınacağını önceden söyledi. Kooperatifleşme ve kooperatifleşmenin en üst biçimi olarak kolektivizasyon üzerinden sosyalizme giden yol, proletaryanın bir yanda köy yoksulları ile ve öte yanda orta köylülerle ittifakının geliştirilmesi ve sağlamlaştırılması koşuluyla katedilmelidir, bu ittifakta proletarya ve partisi önderliği elinde tutacak, proletarya köy yoksulluğuna dayanacak ve Kulaklara karşı mücadeleyi bir an için bile olsa durdurmayacaktır. Ve nihayet bizzat köyün kooperatifleştirilmesi ve kolektivizasyonu, orta köylülerle ***böyle*** bir ittifak temelinde "gönüllü birlik" ilkesine göre gerçekleşmelidir.

Bu Leninist kooperatif planı, sağ ve "sol" oportünistler tarafından en uygunsuz biçimde tahrif edildi ve ediliyor. Daha 1925'te Buharin yoldaş XIV. Parti Konferansı'nda, köyün sosyalizme giden yolları üzerine şu açıklamayı yaptı. "Kırda hangi unsurlar olacaktır?", diye sorup şu yanıtı verdi: "Köy yoksullarının kooperatifleri, yani kolektif işletmeler. Ayrıca alım, satım, kredi vs. alanında orta köylülerin kooperatifleri. Bazı yörelerde, olasılıkla kredi kooperatiflerine dayanacak olan Kulak kooperatifleri de olacaktır. Bütün bu skala, bankalar, kredi enstitülerimiz sistemine ve böylece genel olarak ekonomik kurumlarımızın sisteminin içine de yerleşecektir. Peki genel olarak bizde hangi sonuçlar çıkacak? Bizde genel olarak, eğer Kulak genel sistemin içine yerleşirse, devlet kapitalizminin bir unsuru olacaktır, yoksul köylü ya da orta köylü yerleşirse, bunlar Lenin'in sözünü ettiği sosyalist kooperatifler olacaktır" *(Buharin, "Üç Konuşma", Moskova 1926, Rusça).* Bu biçimde Buharin'e göre, daha 1925 yılında köyün üç sosyal grubu —yoksul köylüler, orta köylüler, Kulaklar— sistemimiz içine, yani sosyalizm içine "yerleşeceklerdi"; bir grup (Kulaklar), devlet kapita-

lizminin Kulak kooperatifleri aracılığıyla, diğerleri sosyalist kooperatifler aracılığıyla. "Sosyalizme Giden Yol ve İşçi-Köylü İttifakı" broşüründe Buharin yoldaş aynı yıl içinde benzer düşüncelerin teorik temellendirmesini yaptı, bunu yaparken aralarında Kulak kooperatiflerinin de bulunduğu tüm "köylü kooperatifleri"nin topluca sosyalizmin içine yerleşecekleri sonucuna vardı, çünkü "Kulaklara ve Kulak örgütlerine zaten başka bir çıkar yol kalmıyordu". Buharin yoldaşa göre kolektif işletmeler özel olarak "köy yoksullarının kooperatifleri" olduğundan, köylülerin ana kitlesi ise orta köylülerden oluştuğundan, Buharin, gerçi "kolektif işletmenin muazzam bir şey olduğu, fakat sosyalizme giden büyük önemli yol olmadığı" sonucunu çıkardı.

Buharin yoldaşın Kulak, orta köylü ve küçük köylü kooperatiflerin sosyalizme ahenkle intibakı üzerine anti-Leninist düşünce zinciri, onun adı geçen broşüründe geliştirdiği, "köylülüğün" —köy yoksulları, orta köylüler ve Kulaklar dahil— sosyalist inşa çağında gerçi işçi sınıfından heterojen olduğu, ama yine de ***bir*** sınıf olduğu iddialarına dayanıyordu. Buharin'de, bu dönemde proletaryayla köylülük arasında ittifak üzerine anti-Leninist anlayış da buradan kaynaklandı. Bu ittifak Buharin için, aynı zamanda Kulaklara karşı mücadele ederken köy yoksullarına dayanarak orta köylülerle bir ittifak değil köy yoksullarından Kulaklara varana dek ***tüm*** köylülükle bir ittifaktı. Kulaklara karşı mücadele, Buharin'in 1925'te ifade ettiği bakış açısına göre, sadece köyün kooperatifleştirilmesinin "ilk dönemi"nde şiddetlenmeliydi, orada da mutlaka değil, sadece "olasılıkla" (Buharin, "Üç Konuşma"), daha sonra bu mücadele sönüp gitmeli ve Kulak sosyalizme "intibak etmeliydi", çünkü o, sosyalizme giden yolda proletaryanın ittifak kuracağı homojen sınıfın bir parçasıydı.

Bütün bunlar, birlikte, Sovyetler Birliği'nde sosyalist inşada ve sınıf mücadelesinde Parti'nin Leninist politikası, bu politikanın Leninist çizgisi, bu inşada ve mücadelede kırda, köy ***üretiminin*** kitlesel kooperatifleşmesine, küçük ve orta köylü işletmelerin kitlesel kolektifleşmesine olanak sağladığı sırada sağ oportünizmin pozisyonu için temeli oluşturdu. Sağ oportünizm, köyü ***geride bırakılmış olan*** safhada tutmaya çalışarak, Leninist kooperatifleştirme planını tamamlamanın yolunu kesti. Kulaklar dahil tüm köylülükle ittifak propagandası, Kulaklarla birlikte sosyalizme intibakı vaaz etmesi ve sosyalizme giden büyük önemli yol olarak kolektif işletmeleri reddetmesi, kolektif işletmelerin inşasına karşı Kulak direnişinin bir ifadesine, kapitalizmin resto-

rasyonu için bir propagandaya dönüştü. Sağ oportünizm, Kulakların doğrudan bir acentası gibi çalışıyordu.

Troçkizm, Leningrad'lı "yeni" oportünizm, 1926–1927'nin Troçkist Bloku ve daha sonra yarı-Troçkist "solculuk", Parti çizgisine "sol"dan saldıran bunların hepsi, tek ülkede sosyalizmi inşa olanağının, bu arada orta köylülerle ittifak temelinde köyü sosyalistçe dönüştürme olanağının da Menşevik-Troçkist yadsınması üzerinde, ayrıca proletaryanın önderliği altında orta köylülerin sosyalizm yoluna geçmesi olanağının reddi üzerinde yükselir. Bu yüzden Troçkizmin tüm varyasyonları aslında kooperatiflerin, köyün sosyalizme giden büyük önemli yolu olduğunu reddetmiştir, bu yüzden 1926-1927'nin Troçkist Bloku, Leninist kooperatif planının gerçekleştirilmesine yönelik olan Parti çizgisinin aksine, köy yoksulları için kolektif işletmeler talebini ortaya attı, çünkü —aynı sağ oportünizm gibi— kolektif işletmelerde köy yoksullarının özel örgütlerini görüyordu. SBKP(B)'nin köyün doğrudan kolektifleştirilmesi yoluna adım attığı bir dönemde, 1928–1930 yıllarında, Troçkizmin kalıntılarının, "Solcular"ın bu kolektifleştirmede fiilen anti-Leninist bir bakış açısı sergilemesi, bunu orta köylülerle ittifakın güçlendirilmesi ve örnek ve model aracılığıyla ikna temelinde değil, aksine orta köylülere karşı buyruklar yağdırma yoluyla zor yoluyla yapmak istemesi bununla açıklanır. Troçkizmin temeli, Sovyetler Birliği'nde sosyalizmi orta köylülerle ittifak içinde kurma olanağının yadsınmasıydı. Yarı-Troçkist "Solcular" ve sağ oportünistler kolektivizasyon sırasında Partimize karşı çıktılar ve orta köylülerle ittifak hakkındaki anti-Leninist anlayışlarından hareketle bu Leninist kolektivizasyon çizgisini reddettiler.

Proletaryayla köylülük arasındaki "doğru ilişkiler", köyün bu doğru ilişkiler temelinde kolektifleştirilmesinin yolları ve yöntemleriyle ilgili öğretinin bir parçası olarak küçük ve küçücük tarım işletmelerinin sosyalist yeniden şekillenişinde Parti politikasının temelini oluşturan Lenin'in "Kooperatifçilik Üzerine" makalesi, kooperatifler sorununu, tek ülkede sosyalizmin zaferi sorunuyla en sıkı bağ içinde ortaya koyar.

Bu makalede Lenin Parti'nin dikkatini, kooperatiflerin Sovyet Cumhuriyetlerinde sosyalizmin inşasında oynamakla yükümlü oldukları olağanüstü önemli role çeker ve Sovyetler ülkesinin, sosyalist toplumun tam inşası için gerekli her şeye sahip olduğunu tüm açıklığıyla ifade eder.

Bu Leninist tez, bilindiği gibi çoktan burjuva karşı-devrimin öncüsüne dönüşmüş olan Troçkistler tarafından reddedilmektedir ve reddedilmiştir. Troçkistlerden farklı olarak, gerçi "tek ülkede sosyalizmin inşa olanağını biçimsel olarak kabul eden" sağ oportünistler, "kapitalist unsurlara karşı uzlaşmaz sınıf mücadelesini ve sosyalizmin kapitalizme karşı gelişkin saldırısını tanımak" istemiyorlar. "Sanayinin çok yönlü gelişiminin, sosyalizm temelleri üzerinde tüm ekonominin yeniden şekillenişinin anahtarı olduğunu kabul etmek istemiyorlar... Sosyalizmin sessizce, kendiliğinden yürüyeceğine güvenerek, sınıf mücadelesi olmadan, kapitalist unsurlara karşı saldırı olmadan inşa edilebileceğine inanıyorlar. Kapitalist unsurların ya farkedilmeksizin kendiliğinden sönümleneceğine ya da sosyalizme intibak edeceğine inanıyorlar. Fakat tarihte böyle mucizeler olmadığı için, buradan, ***sağ sapmacıların gerçekten, ülkemizde sosyalizmin inşa olanağını inkâr eden bir konuma kaymaları sonucu doğuyor***" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 388).*

Bolşevik Parti Troçkizmi yerle bir etti ve ***gerçekten,*** iki cepheli —sağ oportünizme ve yarı-Troçkist "solculuk"a karşı— acımasız mücadele içinde, tek ülkede sosyalizmin inşa olanağı ile ilgili Leninist öğretinin doğruluğunu kanıtladı. Sovyetler Birliği'nin sosyalizm dönemine adım atmasını sağladı, sosyalist ekonominin temelini tamamladı, köyü Leninist anlamda kolektivize etti ve bu kolektivizasyon temelinde Kulak sınıfını, "kapitalist sömürünün ülkedeki bu son kalesini" *(XVI. Parti Kongresi'nin MK Raporu Üzerine Kararından)* tasfiye etti. (s. 438)

[116] Burada ayrı bir bölümde toplanmış olan ***"Yarışma Nasıl Örgütlenmeli?"***, ***"Büyük Başlangıç"*** ve ***"Yüzyıllarca Eski Bir Düzenin Yıkılışından Yenisinin Kuruluşuna"*** makaleleri henüz Yeni Ekonomik Politika'dan önce çeşitli zamanlarda yazılmıştır. İlk makale Ocak 1918'de yazıldı (ancak ilk kez Ocak 1929'da "Pravda" No. 17'de yayınlandı); ikincisi Haziran 1919'da kaleme alındı ve aynı yılın Temmuz ayında özel broşür olarak çıkarıldı; üçüncüsü Nisan 1920'de yazılıp bir kerelik yayınlanan gazete "Komünist Subotnik"te 11 Nisan 1920'de yayınlandı. Bu makaleler şimdi de günceldir. Lenin'in bu makalelerinde konu edilen sosyalist yarışma, sosyalist çalışma biçimleri, tam da şimdi, gelişmiş sosyalist inşa döneminde olağanüstü büyük bir boyut kazandı ve Lenin tarafından öngörülmüş olduğu gibi, işçi kitlelerinin artan yaratıcı faaliyeti temelinde yayıldı. Çalışanların tam sayı değilse bile, her halükârda büyük bir bölümünün sosyalist yarışmaya

yakalanmadığı tek bir fabrika, işletme, inşaat, maden ocağı, demiryolu, Sovyet çiftliği, kolektif işletme, yüksek okul, Sovyet kurumu vs. bulmak kesinlikle olanaksızdır. Sosyalist inşa çalışmasında, emekçi kitlelerin yaşamında sosyalist yarışmanın artık girmediği tek bir alan yoktur. Sosyalist yarışma kentlerden, sanayi işletmelerinden köye, kolektif işletmelere, Sovyet çiftliklerine sızmıştır. Üretimden —sınai ve tarımsal üretimden— sonra yarışma, kültür ve yeni yaşam tarzının inşası alanına, devlet çalışması ve aynı şekilde toplumsal kitle çalışması vs. alanına da geçti. Sosyalist yarışmaya artık milyonlarca emekçi katıldı ve yıldan yıla durmadan, yeni milyonlar katılıyor. Yarışmanın içinden Hücum İşçileri Hareketi çıktı, bu hareket "Udernik"ten, hücum işçisinden, yeni tipte bir çalışan insan ortaya çıkarıyor. Sosyalist çalışma biçimlerinin böyle bir atılımı, Sovyetler Birliği'nin sosyalizm dönemine girmiş olduğunun işaretlerinden biridir.

Sosyalist yarışmanın büyük tarihsel önemi, emekçi kitlelerin çalışma hakkında komünistçe bir anlayış ve ruhla eğitilmelerinin temel yöntemi olmasında, bu kitleleri yeni, sosyalist toplumun inşasına aktif ve bilinçli katılıma çekmenin temel yöntemi olmasında yatar.

Sosyalist yarışma sadece, eğer iktidar proletaryanın elinde olursa, eğer proletaryanın elinde, proleter devlet şahsında tüm belirleyici üretim araçları (toprak, yeraltı zenginlikleri, sanayi işletmeleri, demiryolları vs.) bulunursa ve dolayısıyla eğer emekçi kitleler emeklerini onları ezen ve sömürenler, üretim araçlarının asalak mülk sahipleri için kullanmazlarsa, onlar için değil, aksine kendileri için değer üretirlerse oluşabilir ve yayılabilir. Proletarya diktatörlüğü koşulları altında emek, birileri için (yani bir avuç kapitalist için) zenginleşmenin ve ölçüsüz servetlerle anlamsız lüks üretiminin kaynağından ve diğerleri için (emekçilerin ezici kitlesi için) perişan, köleleştirilmiş bir sefil yaşam uğruna mücadelenin bir aracından, gayesi proleter devletin üretim kapasitesini daha da artırmak ve tüm emekçilerin maddi refahını sistemli ve inatla yükseltmek olan tüm maddi varlıkların toplam miktarını artırmanın bir kaynağına dönüşür. Dolayısıyla emek, kapitalist toplumun ücret köleliğinde söz konusu olduğu gibi ağır bir zorunluluk, emekçilerin ensesindeki bir boyunduruk olmaktan çıkıp, her emekçinin, çalışan tüm kolektifle birlikte kamu yararına sevinçli, bilinçli, yaratıcı bir faaliyetine dönüşür.

Yarışma sadece, emekçilerin en ileri tabakalarının sosyalist inşaya katılımının özel, hem de en verimli bir yöntemi olmakla kalmaz, aynı za-

manda geri kalmış tabakaları çalışmaya komünist yaklaşım ruhuyla örgütlemenin ve eğitmenin de güçlü bir aracıdır; bu tabakaları yeni toplumun inşasına bilinçli ve aktif olarak katılmaya çekmenin bir aracıdır. "Bu arada, diyor Stalin, sosyalist yarışma rekabetle karıştırılıyor. Bu büyük bir yanılgıdır. Sosyalist yarışmayla rekabet tamamen farklı prensiplerdir. Rekabet prensibi: birinin yenilgisi ve ölümü, diğerinin zaferi ve egemenliği demektir. Buna karşılık sosyalist yarışma prensibi: bu biçimde genel bir atılım elde etmek için ileriler tarafından geri kalmış olanlara yoldaşça yardımdır."

Sosyalist yarışmanın bu üstün anlamı özellikle, emekçi kitleler arasında girişimcilik ruhu, yaratıcı enerji, inisiyatif ve bağımsızlık uyandırmasında, halk kitleleri arasında gizli kalmış yığınla beceri ve yeteneği keşfetme ve fiilen kullanma olanağını ilk kez yaratmasında yatar. Üretimin sosyalist örgütlenme biçimi onlara ilk kez kendilerini bütünüyle geliştirme olanağı sunar.

Sosyalizmi monoton bir kışla olarak göstermeye çalışan burjuvazinin olası tüm kalemşorları ve bilge papazlarının düşüncesine karşın, tam da sosyalist yarışma, her türlü şablonlaştırmanın sosyalizme ne kadar yabancı olduğunu ve sosyalizmin çok çeşitli, çok yönlü bir yaratıcı faaliyet için nasıl bir olanak yarattığını kanıtlar.

Burada bizzat yarışma sürecinde ortaya çıkan komünist çalışmanın çok çeşitli biçimlerini anımsatmak yeter. Burada şunları görüyoruz: komünist Subotnikler, çalışma şovları, karşılıklı çağrılar, ödüller, genel tugaylar, karşı planlar, karşı normlar, örnek üretim tugayları, vardiyaların karşı planları, toplumsal tabilik vs.

Tüm emekçileri çekme yoluyla yarışmanın bütün bu avantajlarından tam ve çok yönlü yararlanma, sosyalizme yeni, kapitalizmle karşılaştırıldığında kıyaslanamaz derecede yüksek emek üretkenliği garantiler. Lenin ise, emek üretkenliğinin son tahlilde, yeni toplum düzeninin zaferi için en önemli şey, belirleyici şey olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca yarışmanın, daha rasyonel bir çalışma ve üretim organizasyonu, makine donatımının daha iyi kullanımı vs. içinde deneyim, buluş ve kazanımların değiş-tokuşunu öngörmesi daha yüksek bir emek üretkenliğinin oluşmasını belirler. Bütün bunlar, rekabet prensibi böyle bir deneyim ve buluş alışverişini dışladığı için kapitalizmde düşünülemez. Kapitalist, deneyimlerden ve buluşlardan topluluğun yararına değil, sadece kendi kişisel yararına faydalanır, rakiplerini mahvetmek ve yoketmek için faydalanır.

Fakat yarışma içinde bulunan kitleler bilgiyle donatıldığında, bilim ve teknikle silahlandırıldığında, emek üretkenliğinin yükseltilmesinde karşılaştırılamaz büyüklükte sonuçlar elde edilebileceği açıktır. Lenin, "Yarışmayı Nasıl Örgütlemeli?" makalesinde, başka şeylerin yanı sıra: "... İşçiler bilginin gücüne gereksinimleri olduğunu bir an bile unutmayacaklardır" diyerek dikkatleri buna çekiyor. Stalin de Şubat 1931'de, bu dönemin ana şiarı olarak tekniğe egemen olma şiarını ortaya attığı İdarecilerin I. Tüm-Rusya Konferansı'nda bu çağrıda bulundu.

İlkönce Lenin'in ortaya çıkardığı sosyalist yarışmanın bu büyük önemi, bu soruna ayrılmış olan ilk makalenin Lenin tarafından neden Ekim Devrimi'nden sonra ve proletarya diktatörlüğünün kurulmasından sonra hemen ilk aylarda yazıldığını da açıklar.

Genç cumhuriyetin içine çekildiği içsavaş koşulları işçi ve köylülere, yaygın olarak geliştirilmiş sosyalist yarışma temelinde yeni yaşamı barışçıl biçimde inşa etme çalışmasına girişme izni vermiyordu. Ancak artık 1919 yılında aç işçiler, ülkenin Beyaz Muhafız haydutlar ve müdahaleci gruplar tarafından demirden bir çember içine alınmış olması ve yıkımla açlık altında eziyet çekmesi *gerçeğini dikkate almaksızın* geri cephede kendi inisiyatifleriyle, Subotnikler biçiminde sosyalist çalışma biçimleri uygulamaya başladılar.

Proletaryanın, Birinci Beş Yıllık Plan'ın hayata geçirilmesine adım atarak, bu temelde tüm cephe boyunca gelişkin sosyalist saldırıya geçtiği 1928 yılında, bu ilk komünist Subotniklerin şanlı kahraman gelenekleri korundu ve sosyalist yarışmayla hücum çalışmasının kitlesel hareketi halinde gelişti. Tam da Birinci Beş Yıllık Plan'la, işçi sınıfının onu —hem de beş yılda değil, dört ve daha az yılda— yerine getirme mücadelesiyle, sosyalist yarışmanın büyük atılımı ve buradan kaynaklanan hücum çalışması hareketi, şimdi gözlemleyebileceğimiz o en parlak sosyalist çalışma biçimleriyle bağıntılıdır.

1930 Haziran ve Temmuzu'nda toplanan XVI. Parti Kongresi'nde Stalin, sosyalist yarışmayı ve hücum çalışmasını parlak renklerle takdir etti. Siyasi raporunda şöyle dedi:

"Parti... fabrikalarda kapsamlı bir sosyalist ***yarışma*** ve kitlelerin ***çalışma coşkusunu*** örgütledi. XVI. Parti Konferansı'nın yarışma üzerine çağrısı meseleyi harekete geçirdi. Hücum Tugayları onu daha da ilerletiyor. Leninist Komünist Gençlik Birliği ve onun tarafından sevk ve idare edilen işçi gençlik yarışmanın ve hücum tugaylarının eserini

tayin edici başarılarla taçlandırıyorlar. Devrimci gençliğimizin bu meselede olağanüstü bir rol oynadığı kabul edilmelidir. Şimdi, şu anda inşamızın, eğer en önemlisi değilse, en önemli olgularından birinin, fabrika ve tesislerin sosyalist yarışması, yüzbinlerce işçinin yarışma sırasında ulaşılan sonuçlar üzerine karşılıklı mesajı, Hücum Tugayları hareketinin yaygın gelişimi olduğu konusunda artık hiçbir kuşku olamaz. Kitlelerin psikolojisinde ve çalışmaya yaklaşımlarında, tesis ve fabrikalarımızın çehresini temelden değiştirmiş olan büyük bir dönüşümün gündeme geldiğini ancak körler farketmeyebilir. Bizde 'icat edilmiş' ve 'çürük' yarışma ve Hücum Tugayları üzerine seslerin duyulabilmesinin üzerinden henüz çok zaman geçmedi. Bugün bu 'bilge' kişiler artık alaya bile değer görülmüyor, kendileri sadece zamanını doldurmuş 'bilginler' sayılıyor. Bugün yarışma ve Hücum Tugayları hareketi fethedilmiş ve sağlamlaştırılmış bir mesele olarak görülebilir. Sosyalist yarışmanın bizde en az iki milyon işçiyi kapsamış ve Hücum Tugaylarına bir milyondan fazla işçinin katılmış olması bir olgudur.

Yarışmada en dikkat çekici olan, insanların çalışma hakkında görüşlerinde radikal bir devrime yol açmasıdır, çünkü eskiden onur kırıcı ve zor bir yük sayılan çalışmayı, bir ***onur*** meselesine, bir ***şan*** meselesine, bir ***yiğitlik*** ve ***kahramanlık*** meselesine dönüştürür. Kapitalist ülkelerde buna benzer şeyler yoktur ve olamaz, toplumsal takdir toplayan en özlemlenen şey, bir gelire sahip olmak, faizlerle yaşamak, hor görülen bir uğraş sayılan çalışmadan kurtulmaktır. Bizde Sovyetler Birliği'nde, tersine en özlemlenen, en çok toplumsal takdir toplayan şey, milyonlarca emekçi arasmda şan halesiyle çevrelenmiş olan emek kahramanı olma olanağı, Hücum Tugayları hareketinin kahramanı olma olanağıdır.

Yarışmanın köyde de yaygınlaşmaya başlaması ve artık Sovyet çiftliklerimizle kolektif işletmeleri kapsıyor olması daha az dikkate değer değildir. Sovyet çiftliklerinde ve kolektif işletmelerde çalışan milyonlarca kişi arasında gerçek bir çalışma coşkusunun sayısız olgularını herkes biliyor.

Yarışmanın ve Hücum Tugayları hareketinin böylesi başarılarını iki yıl önce düşlemeye kim cesaret edebilirdi?" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 347 ve devamı).*

Sosyalist yarışmanın güçlü atılımı, Sovyetler Birliği işçi sınıfına, dört yılda yerine getirilen Birinci Beş Yıllık Plan için mücadelede dünya

tarihi bakımından zaferleri garantileyen en önemli önkoşullar arasındaydı. Şu anda sosyalist yarışma, üretime egemen olma, çalışma kalitesi mücadelesinde yeni bir aşamaya ulaştı.

Ayrıca sosyalist yarışmanın, Sovyetler Birliği'nden kendine özgü biçimlerde uluslararası mücadele alanına sıçradığı ve kardeş komünist partilerin sağlamlaşmasının ve devrimci mücadelenin güçlenmesinin bir aracını oluşturduğunu anınaya değer. (s. 449, 459, 484)

[117] *"Novaya Jizn"*ciler ("Yeni Yaşam"), 1917 yılında Bazarov, Zuhanov vs.nin yönetimi altında çıkarılan bu gazete etrafında toplanmış olan bir küçük-burjuva entelektüeller grubuydu. "Novaya Jizn"ciler kendilerini enternasyonalist sayıyorlardı. Savaşa lafta karşı çıktılar ve Menşevik anavatan savunucularıyla Sosyal-Devrimcilerden uzaklaşmaya çalıştılar, gerçekte ise Menşevizmin sol kanadından başka bir şey değillerdi ve Menşeviklerle birlikte Bolşevizme karşı ve proleter devrime geçişe karşı mücadele yürütüyorlardı. Bazarov ve Zuhanov gibi "Novaya Jizn"cilerin nereye vardıkları, 1931 yılındaki Menşevik davasından biliniyor. (s. 451)

[118] Lenin'in kaleme aldığı ve 12 Nisan 1919 tarihli "Pravda"da yayınlanan ***"RKP(B) MK'nın Doğu Cephesi'nde Durumla Bağıntılı Tezleri"*** kastedilmektedir. Bu tezlerde, Kolçak'ın zaferleriyle bağıntılı olarak Sovyetler Birliği için ortaya çıkan duruma dikkat çekiliyordu. "Kolçak'm doğu cephesindeki zaferleri, deniyordu tezlerde, Sovyet Cumhuriyeti için olağanüstü tehditkâr bir tehlikeyi beraberinde getiriyor. Kolçak'ı yenmek için tüm güçlerin sonuna dek biraraya toplanması zorunludur."

Ayrıca tezlerde, Kolçak üzerinde zafer için Parti'nin ve işçi sınıfının tüm güçlerinin mobilizasyonu için pratik bir program geliştiriliyordu. Tezler şöyle bitiyordu:

"Merkez Komitesi tüm Parti örgütlerine ve sendikalara seslenerek, işe devrimci tarzda koyulma ve eski şablonlarla yetinmemelerini rica eder.

Kolçak'ı yenebiliriz. Hızlı ve kesin olarak yenebiliriz, çünkü Güneydeki zaferlerimizle günden güne iyileşen ve bizim yararımıza değişen uluslararası durum bize kesin zaferi garantiliyor.

Olanca gücü toplamak, devrimci enerji geliştirmek gerekiyor, o zaman Kolçak'ın yenilgisi yakındır. Volga, Ural ve Sibirya savunulabilir ve

savunulmak ve geri fethedilmek zorundadır" *(bkz. Bütün Eserler, Cilt XXIV).*

Lenin tarafından ve onun sözünü ettiği gazete makalelerinde belirtildiği gibi, MK'nın bu çağrısı, başka şeylerin yanı sıra komünist Subotniklerde yankısını buldu. (s. 460)

[119] Burada Lenin, Petrograd'ın en önemli kilit noktalarından biri olan "Kraznaya Gorka" tabyasında örgütlenmiş olan Beyaz Muhafız komployu kastetmektedir. Tabya komutanları Petrograd'ın teslimi ve Kronstadt'a 23 İngiliz gemisinin saldırısıyla ilgili söylentilerle garnizonun bir bölümünü kışkırtmayı, Sovyet iktidarına karşı örgütlemeyi ve 12 Haziran 1919'da tabyayı ele geçirmeyi başardı. Asiler tüm komünistleri tutukladılar ve Björkö'deki Fin Başkomutanlığı'na telsizle, tabyayı Fin askeri komutanlığının tasarrufuna sunduklarını ve ondan yardım beklediklerini bildirdiler. Bunun üzerine "Kraznaya Gorka" Tabyası Kronstadt'a ve Kronstadt'ın çeşitli tabyalarına bir ültimatom verdi ve bunun reddedilmesinden sonra kente karşı topçu atışına başladı. 16 Haziran'da "Kraznaya Gorka" tabyasıyla, ona katılmış olan başka bir tabya, "Seraya Loşadi", asi Beyaz Muhafızlara karşı birlikte harekete geçen Kronstadt gemilerinin yardımıyla ve aynı şekilde Moskovalı bir işçi kıtasının yardımıyla ele geçirildi. Bu karşı-devrimci ayaklanma, Beyaz Muhafızların örgütü "Ulusal Merkez" tarafından hazırlanmış olan büyük bir komplonun parçasıydı. Petrograd'da bir silahlı ayaklanma ve kızıl alaylarla bazı tabyaların bir bölümünün düşman saflara geçişi, Fin-Polonya askeri saldırısıyla aynı zamanda Petrograd'ı Beyazlara teslim edecekti. (s. 468)

[120] Sadova köyü, Bohemya'da Königgrätz civarındadır. Burada, 3 Temmuz 1866'da Avusturya-Saksonya ile Prusya ordusu arasında, Prusya-Avusturya savaşının Prusya lehine bitmesini sağlayan tayin edici muharebe gerçekleşti.

1866 Prusya-Avusturya Savaşı, Prusya'yla Avusturya arasında Almanya'da egemenlik uğruna uzun süreli mücadelenin sonu oldu. Prusya'nın Sadova Muharebesi'nde Avusturya üzerinde kazandığı zaferin sonucunda Avusturya Alman Birliği'nden tasfiye edildi. Buna karşılık Prusya topraklarını büyük ölçüde genişletti ve bunun sonucunda Almanya'nın Prusya önderliği altında birleşmesini gerçekleştirdi. (s. 473)

[121] Marx'ın tüm ülkelerin burjuvazileri, küçük-burjuvaları ve darkafalılarının lafazanlığı üzerine, genelde özgürlük, genelde eşitlik ve genelde

kardeşlik üzerine dalga geçtiğinden sözeden Lenin, burada "Kapital"in 1. Cildinden şu bölümü kastetmektedir (Bölüm IV):

"İşgücünün alımı ve satımının onun sınırları içinde hareket ettiği ***dolaşım ya da meta değiş-tokuşu alanı,*** gerçekten de ***doğuştan insan haklarının*** gerçek bir ***yeryüzü cennetiydi.*** Burada tek başına egemen olan şey, ***özgürlük, eşitlik, mülkiyet ve Bentham'***dır" (Bentham XVIII. yüzyılın sonunda ve XIX. yüzyılın başında yaşamış olan İngiliz filozof; yukarıda alıntılanan bölümde Marx, kısa ve ironik bir biçimde Bentham öğretisinin özünü anlatıyor. ***—Alm. Red.)*** ***"Özgürlük!*** Bir metanın, örneğin işgücünün alıcısı ve satıcısı sadece kendi ***özgür iradeleriyle*** belirlenmiştir. Özgür, hukuksal olarak eşit kişiler olarak sözleşme yaparlar. ***Kontrat,*** iradelerinin ortak bir hukuksal ifade bulduğu sonuçtur. ***Eşitlik!*** Çünkü birbirleriyle sadece ***meta sahipleri*** olarak ilişki kurarlar ve eşdeğere karşı eşdeğer değiş-tokuş ederler. ***Mülkiyet!*** Herkes kendisininki üzerinde tasarrufa sahiptir" (işçi işgücü üzerinde, kapitalist sermaye üzerinde. ***—Alm. Red.)*** ***"Bentham!*** Çünkü ikisinden her biri kendi kendisiyle ilgilidir. (Onları biraraya getiren ve ilişkiye sokan tek güç, kendi ***çıkarlarıdır,*** özel avantajlarıdır, ***kişisel çıkarlarıdır.*** Ve tam da herkes sadece kendisiyle ilgilendiği ve hiç kimse birbiriyle ilgilenmediği ***için, şeylerin prestabilize edilmiş armonisi*** sonucunda, ya da çok kurnaz bir öngörünün kuş falı altında herkes sadece karşılıklı avantajının, kamu yararının, kamu çıkarının eserini hayata geçirir" *(Karl Marx, "Das Kapital", Cilt 1, Marx-Engels-Lenin-Enstitüsü'nün halk baskısı, s. 184).*

Özgürlük, eşitlik ve kardeşlik üzerine yalancı gevezelikleriyle burjuvazinin kapitalist toplumun sömürücü karakterini örtbas etmesi ve gizlemesi gibi, II. Enternasyonal'in küçük-burjuvalarıyla darkafalıları da, burjuva demokratik devlette özgürlük ve eşitlik gevezelikleriyle, "genel demokrasi" üzerine boş laflarıyla aynı şeyi yapıyorlar. Aşağılık Bern Enternasyonali'nin aşağılık kahramanlarından söz eden Lenin, bununla, Şubat 1919'da Bern Konferansı'nda, Bolşevizme karşı mücadelede emperyalist burjuvaziyle işbirliği temelinde 1914-1918 savaşından sonra II. Enternasyonal'i ilk yeniden inşa etme girişiminde bulunan Kautsky ve şürekâsını kastetmektedir. *(Bkz. Bern Konfaransı Üzerine, elinizdeki baskının 7. Cildi, Not 87 [—İnter Yayınları], Konferansı Lenin'in değerlendirmesi üzerine bkz. "Bern Enternasyonali'nin Kahramanları" makalesi, Bütün Eserler, Cilt XXIV.)* (s. 477)

[122] Burada, Halk Komiserleri Konseyi tarafından 16 Mart 1919'da karar-

laştırılan *"Tüketim Komünleri"* üzerine kararname kastedilmektedir. Bu kararnameden önce bir dizi başka kararname çıkmıştı. Bu kararnamelerin ilki, taslağı Lenin'e ait olan "Tüketim Komünleri Üzerine" *(bkz. elinizdeki baskı, Cilt 6, s. 461 ve devamı [—İnter Yayınları])* 1918 Ocak ortalarında, Beslenme Halk Komiseri A. G. Şlihter'in imzasıyla yayınlandı. Bunu 11 Nisan 1918'de "Tüketim Kooperatifleri Üzerine" bir kararname ve 21 Kasım 1918'de "Halka Kişisel ve Ev Gereksinimi İçin Tüm Ürünlerin ve Eşyaların Temininin Örgütlenmesi Üzerine" bir kararname izledi.

Bu dört kararnamenin ana koşulu, tüketim kooperatiflerini, tüm emekçi halkın bu kooperatifler tarafından kucaklanması yoluyla ürünlerin planlı sosyalist dağıtımının bir aracına dönüştürme uğruna mücadelede yatıyordu. Bu mücadele, güya "kooperatiflerin bağımsızlığı"nı korumaya ve bunları Sovyet iktidarına karşı mücadelede bir araç olarak kullanmaya çalışan burjuva kooperatifçilere karşı yürütülmeliydi. Metinden de anlaşılacağı gibi Lenin, 16 Mart 1919 tarihli kararnamenin feshedilmesinden değil, sadece "tüketim komünleri" kavramının, burada anlatılan nedenlerle değiştirilmesinden söz ediyor. (s. 480)

[123] Burada, bir defalığına yayınlanan, elinizdeki makalenin basıldığı "Komünist Subotnik" gazetesi kastedilmektedir. Bu gazete, Moskova gazeteleri "Pravda", "Ekonomiçeskaya Jizn" ("Ekonomik Yaşam"), "Kommunistiçeskiy Trud" ("Komünist Emek") ve telgraf ajansı "Rosta" redaksiyonları ve çalışanları tarafından, 10 Nisan 1920'de bir komünist subotnikte hazırlandı, Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi matbaasının işçileri tarafından dizilip basıldı ve 11 Nisan 1920'de yayınlandı. (s. 484)

[124] Lenin ("ayrıca bir komünist çalışmadan değil, sosyalist çalışmadan söz etmek daha doğrudur") ihtirazi kaydıyla, kendisi tarafından Marx'la Engels'in öğretisi temelinde koyulan, komünizmin alt ve üst aşaması ("safhaları") arasındaki (yani ***sosyalizmle komünizm*** arasındaki) farkı kastetmektedir. Lenin bu sorunu "Devlet ve Devrim" eserinin V. Bölümünde özellikle ayrıntılı geliştirmiştir *(bkz. elinizdeki baskı, Cilt 7, s. 98 ve devamı).* (s. 485)

[125] Elinizdeki cildin bu bölümünde yayınlanan Lenin'in notları ve mektupları çeşitli zamanlarda ve farklı vesilelerle yazılmıştır, ancak konunun —bürokratizme karşı mücadele— ortaklığı nedeniyle birbirleriyle bağıntılıdır.

Bu mektuplar ve notlar doğal olarak Lenin'in bu konu üzerine söyleyip yazdıklarının asla hepsi değildir. Lenin bu konuya, özellikle 1920–1923 yıllarında bir dizi makale ve konuşmada, bu arada bu ciltte yayınlanan bir dizi makale ve konuşmada da değinir.

Feodal-burjuva devletin yıkılması ve Sovyetler biçiminde proletarya diktatörlüğünün kurulmasıyla işçi sınıfı Kasım 1917'de, kökü tam da kapitalistlerin ve büyük toprak sahiplerinin egemenliğinde olan bürokratizmin eski sınıfsal köklerini yoketti ve üstesinden tam olarak gelmenin temel önkoşulunu yarattı. Ancak deneyimin gösterdiği gibi, bu önkoşulların gerçekleştirilmesi oldukça uzun bir süre ister, çünkü SSCB gibi ekonomik ve kültürel açıdan bu kadar geri kalmış bir ülkede proletarya diktatörlüğünün gerçekleştirilmesiyle bağıntılı zorluklar, bürokratizmin kısmi bir yeniden doğuşuna yol açar. Bürokratizmin bu kısmi yeniden doğuşunun nedenlerini ve Sovyet devletindeki köklerini Lenin, özellikle "Aynî Vergi Üzerine" *(bkz. elinizdeki Cilt, s. 214 ve devamı)* broşüründe ele alıyor. Bu nedenleri ve kökleri Lenin, küçük üreticinin dağınıklığında, onun sefaletinde, kültürsüzlüğünde, çaresizliğinde, tarımla sanayi arasında meta değiş-tokuşu eksikliğinde, ikisi arasında bağın ve karşılıklı etkileşimin eksikliğinde görüyordu. Tek başına bu köklerin derinliği, bürokratizmin kökünün bir hamlede kazınamayacağını, bunun için, "İşçi Muhalefeti" saflarından "sol" oportünistlerin ve bürokratizme karşı "mücadele eden" benzeri kişilerin aksine Lenin'in vurguladığı gibi uzun süreli bir mücadele, hem de "cerrahi önlemler" değil "iyileştirici tedavi" gerektiğini kanıtlar.

Bu uzun süreli mücadele, Sovyet devletinde bürokratizmin Lenin tarafından sayılan köklerinin kurutulmasını amaçlayan sosyalist inşanın, kitlelerin kültürel atılımı ve Sovyet devletinin yönetimine çekilmeleriyle elele yürümesini gerektirir.

Lenin, gerek sosyalist inşadan ve Sovyet aygıtının iyileştirilmesinden gerekse de kültür devriminin sorunlarından ve özellikle bürokratizme karşı mücadeleden söz ederek her zaman bu duruma dikkat çekmiştir. Bu arada bürokratizme karşı mücadelede Lenin, devlet yönetimine tüm emekçilerin ve ilk planda işçilerin çekilmesine, yani proleter Sovyet demokrasisinin, elbetteki ilerleyen sosyalist inşa ve ülkenin kültürel yükselişi temelinde gelişimine tayin edici önem verdi.

Aynı zamanda Lenin, bürokratizme karşı mücadeledeki zorluklara dikkat çekti, bu zorluklar, bürokratizmin, örneğin sendikalar gibi kitleleri

bürokratizme karşı mücadele için örgütleyecek toplumsal örgütlere, evet hatta bu mücadeleyi yönetmekle yükümlü Parti'nin çeşitli organlarına bile sızmasından kaynaklanır. Buna dikkat çekerken Lenin, cephenin bu kesimlerinde bürokratizme karşı mücadelenin temel koşulunu sendikal ve Parti içi demokrasinin gelişiminde gördü, bu arada aynı zamanda örneğin "Demokratik Merkeziyetçilik" gibi muhalif grupların sağ oportünizmine ve "İşçi Muhalefeti"yle Troçkistler'in "sol" oportünizmine karşı da mücadele etti.

Nihayet Lenin bürokratizme karşı mücadelede bizzat Sovyet aygıtının çalışmasının örgütlenmesine ve iyileştirilmesine büyük önem veriyor ve öncelikle: 1) Yönetimde bireysel emir erkini, 2) Çalışanların seçimini ve 3) Uygulamanın denetimini vurguluyordu.

Lenin'in bu bölümde yayınlanan bürokratizme karşı mücadele üzerine not ve mektupları —okuyucunun bu soruna ilişkin elinizdeki baskının gerek bu, gerekse de 7. ve 8. ciltlerindeki makale ve konuşmalarda bulacaklarına ek olarak— Lenin'in bürokratizme karşı doğrudan mücadele ve özellikle kitlelerin (işçi ve köylülerin) devletin yönetimine çekilmesi için önlemler üzerine en önemli talimatlarını içerir.

Bu direktifler Sovyetler Birliği'nde gelişimin mevcut aşaması için paha biçilmez değerdedir. Parti'nin Lenin'in yolundan gittiği bürokratizme karşı uzun süreli mücadele henüz tamamlanmadı. Bununla beraber bürokratizm tam da mevcut aşamada özellikle çekilmez oluyor. Bürokratizm tehlikesi üzerine Stalin XVI. Parti Kongresi'ne raporunda şöyle diyordu:

"Bürokratizmin tehlikesi herşeyden önce, ekonomik sistemimizin yapısında içerili olan muazzam rezervleri gizlemesinde, kullandırmamasında, kitlelerin yaratıcı inisiyatifini boğmaya çalışmasında, kırtasiyecilikle elini kolunu bağlamasında ve Parti'nin her yeni başlangıcının darkafalı ve amaçsız titizliğe dönüşmesine yönelik etkide bulunmasında yatar. İkinci olarak bürokratizmin tehlikesi, uygulamanın denetimine izin vermemesinde ve yönetici örgütlerin temel talimatlarını canlı hayatla hiç ilgisi olmayan anlamsız kâğıt parçası haline getirmeye çalışmasında yatar. Tehlikeli olanlar sadece ve en çok, kurumlarımızda kalmış olan eski bürokratlar değil, aksine —ve özellikle— yeni bürokratlar, aralarında 'komünist' bürokratların asla az rol oynamadığı Sovyet bürokratlarıdır" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 360).*

Parti'nin bu tehlikelere karşı mücadelesinde ilk sırayı Sovyetler Birliği'nde bürokratizmin en derin köklerinin kurutulması — ülkenin sosyalist yeniden şekillenişi, sanayileşmenin hızlı temposu, tarımın yoğun kolektivizasyonu ve bu temelde sınıf olarak Kulakların tasfiyesi alır. Bu temelde önemli kültür önlemleri hayata geçirilir, özellikle genel okul zorunluluğunun yürürlüğe konması, tekniğe egemen olma mücadelesi, cehaletin tasfiyesi, devlet aygıtının çeşitli dallarında yönetim için kurslar, kurumlar vs. yardımıyla emekçilerin eğitimi. Emekçi kitlelerin kültürel düzeyinin yükseltilmesine yol açan bu önlemler, emekçilerin sürekli artan maddi refahı ile elele gider, bu da kısalan işgünü karşısında (yedi saatlik işgününe geçiş) emekçilerin devlet yönetimine daha yaygın katılımı için elverişli koşullar yaratır.

Bütün bunlara, proleter Sovyet demokrasisinin daha da gelişmesinde, Sovyetlerin çalışmasının canlandırılması ve temelli yeniden şekillendirilmesinde, Sovyetlerin çalışmasına (özellikle seksiyonlarındaki çalışmaya) gittikçe daha geniş kitlelerin Parti'nin genel çizgisinin fiilen hayata geçirilmesi temelinde çekilmesinde ve bu kitlelerin —fabrikaların resmi makamlar üzerinde sponsorluğu aracılığıyla— tüm devlet aygıtının çalışması üzerinde uyguladığı denetimin şiddetlendirilmesinde kapsamlı bir çalışma eşlik eder.

Bürokratizme karşı doğrudan mücadelede, onun yüzünü açığa çıkarma ve üstesinden gelme mücadelesinde en serinkanlı ve en acımasız proleter ***özeleştiri*** tayin edici yöntemdir.

Özeleştirinin yardımıyla (gerek genel temizlik aracılığıyla gerekse de günlük çalışma sürecinde) bürokratlar, sabotörler, asalaklar, ahlakı bozuk unsurlar, işe yaramazlar, kısacası sınıfa yabancı ve onların hatırına proleter sınıf çizgisini çarpıtan sınıf düşmanlarının işbirlikçileri açığa çıkarılır ve devlet aygıtından uzaklaştırılır. Devlet aygıtından uzaklaştırılan bu unsurların yeri gittikçe daha fazla yüzlerce ve binlerce, alttan yükselmiş sadık insanlar, işçi ve kolektif köylüler tarafından doldurulur. Nihayet bireysel emir erki ve Sovyet çalışmasında kişisel sorumluluk ilkesinin sıkı sıkıya uygulanması aynı zamanda Parti'nin ve yönetici Sovyet organlarının tüm talimat ve kararlarının gerçekten uygulanmasının denetiminin örgütlenmesi, bürokratizme karşı mücadelede en önemli önlemler arasındadır.

Lenin'in talimatlarına uyarak Parti, bürokratizme karşı inatçı ve ısrarlı bir mücadeleyi yılmadan sürdürmekte ve bu mücadeleye sürekli yeni

milyonlarca işçi, küçük köylü, tarım işçisi ve kolektif köylüyü çekmektedir.

Neredeyse tüm Parti kongrelerinde ve Parti konferanslarında başka son derece önemli sorunların yanı sıra özel olarak bürokratizme karşı mücadele sorunu ele alınıyor.

Buharin yoldaş tarafından geliştirilmiş olan, Sovyetler Birliği'nde sınıf mücadelesinin sönüp gittiği ve Kulakların "sosyalizme barışçıl biçimde intibak ettiği" teorisinden hareketle sınıf mücadelesinin keskinleşmesini ve sınıf mücadelesinin bir biçimi olarak bürokratizme karşı amansız mücadelenin gerekliliğini küçümseyen sağ oportünistler bütün bunları kavrayamaz.

Parti önderliğinde tüm cephede sosyalist saldırıyı geliştiren, sınıf düşmanlarının direnişini kararlılıkla bastıran, asalaklığın kökünü kurutan ve ateşi öncelikle Kulakların ajanları, sağ oportünistler üzerinde yoğunlaştırarak oportünizme karşı enerjik biçimde iki cepheli mücadele yürüten işçi sınıfı son dönemde bürokratizme karşı başarılı bir saldırı geliştirdi. Sovyetler Birliği gerek bürokratizmin kökünün kurutulması alanında gerekse de bürokratizme karşı bundan sonraki mücadelenin yeni biçimlerini ve yöntemlerini geliştirme alanında muazzam kazanımlara sahiptir.

Burada, XVI. Parti Kongresi'nde —Merkezi Kontrol Komisyonu'nun ve İşçi-Köylü Müfettişliği'nin raporuna ilişkin kararda vurgulandığı gibi— fabrikaların resmi makamlar üzerinde sponsorluğu özel bir öneme sahiptir. Bu sponsorluktan son dönemde, fabrika işçilerinin Sovyet aygıtının çalışmasına katılımının yeni bir biçimi, yani sosyalist vekâlet biçimi gelişmiştir.

Bir başka kazanım, bölgelerin tasfiyesi ve Sovyet aygıtının ana organı olarak reyonların sağlamlaştırılmasıdır. Bu önlem, tüm Sovyet aygıtının önemli ölçüde basitleştirilmesi yönünde etkide bulunur ve onu emekçi halka yakınlaştırır.

XVI. Parti Kongresi, bürokratizme karşı mücadelede büyük kazanımların sonuçlarını toparladı. Aynı zamanda, bürokratizme karşı saldırının daha da şiddetlendirilmesi gerektiğinin altını çizdi. (s. 489, 494, 495, 497, 500, 502)

[126] Daha sonraki İşçi-Köylü Müfettişliği Halk Komiserliği'nin adı o zamanlar böyleydi. (s. 490)

[127] Burada söz konusu olan Menşeviklerle Sosyal-Devrimcilerdir. 14 Haziran 1918 tarihli Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi'nin kararıyla, silahlı karşı-devrimin ve müdahalenin örgütlenmesine aktif katılımları nedeniyle Sovyetlerden uzaklaştırıldılar.

1918 yılının sonlarına doğru içsavaşın deneyimleri orta köylülüğü ve belli ölçüde de kent küçük-burjuvazisini, proletaryaya doğru ve karşı-devrime ve müdahaleye karşı Sovyet iktidarını desteklemeye doğru bir dönüş yapmaya itti. Bu dönüşüm yansımasını Menşevik Parti'nin ve kısmen Sosyal-Devrimcilerin Sovyet iktidarı karşısında taktiklerini değiştirmelerinde buldu. Menşeviklerle Sosyal-Devrimcilerin bir bölümü riyakârca Sovyet iktidarını desteklemekten söz etmeye başladılar. Hatta Menşeviklerin Merkez Komitesi buna uygun tezler ve Sovyet iktidarını destekleme ve onunla işbirliği yapma talebiyle Menşeviklerle "tüm demokratik unsurlar"a bir çağrı yayınladı. Menşevikler aynı zamanda "Çeka (Spekülasyon ve Karşı-Devrimle Mücadele İçin Olağanüstü Komisyon) ve organlarının tasfiye edilmesi ve kızıl terörün durdurulması" talebinde bulundular, yani başka bir deyişle, ilerleyen düşman karşısında devrimin silahsızlandırılmasını talep ettiler. Menşeviklerle Sosyal-Devrimcilerin bir bölümünün, Sovyetlerin içinden hareketle proletarya diktatörlüğüne karşı bir mücadeleyi hesaplayan bu yeni taktiği, ne de olsa, bunların yandaşlarının bir bölümünün devrimle karşı-devrim arasında yalpaladıkları durumu ifade ediyordu. Bu partilerin karşı-devrimci karakterini vurgulayan Lenin aynı zamanda, bu yalpalamalardan devrim için yararlanmanın söz konusu olduğuna dikkat çekiyordu *(bkz. "Pitirim Sorokin'in Değerli İtirafları" makalesi, elinizdeki baskı, Cilt 8, s. 159 ve devamı [—İnter Yayınları], aynı şekilde "Küçük Burjuva Partiler Üzerine Rapor", Bütün Eserler, Cilt XXIII).* "Biz, diyordu Lenin, yalpalayanlar arasında, emperyalizmin canavarlıklarından bizim kollarımıza itilen unsurlardan yararlanmak zorundayız. Ve bunu yapacağız. Savaşta hiçbir yardımın, dolaylı bir yardımın dahi küçümsenmemesi gerektiğini çok iyi biliyorsunuz. Savaşta kararsız sınıfların tutumu bile çok önemlidir. Savaş şiddetlendiği ölçüde, bize gelen kararsız unsurlar üzerinde o kadar çok nüfuz kazanmak zorundayız. Buradan, yarım yıl boyunca kullandığımız taktiğin, küçük-burjuva demokrasisinin çeşitli tabakaları karşısında yeni görevlere uygun olarak değiştirilmek zorunda olduğu sonucu çıkar" *(Bütün Eserler, Cilt XXIII).*

Bununla uyum içinde, Tüm-Rusya Merkez Yürütme Komitesi 30 Ka-

sım 1918 tarihli kararıyla, Menşeviklerle Sosyal-Devrimcilerin Sovyetlerden uzaklaştırılması üzerine eski kararnameyi kaldırdı ve Sovyet seçimlerine seçim listeleri çıkarmalarına ve Parti örgütlerinin legal varlığına izin verdi. Menşeviklerin basılı bir organ "Vsegda Vperyod" ("Hep İleri") çıkarmasına bile izin verildi.

Bu, Menşeviklerle Sosyal-Devrimcilerin işçilerle köylü kitleleri önünde vermeleri gereken yeni bir sınavdı. Ve bu Partilerden ***tek tek*** kişiler ciddiyetle proletaryaya yönelip tümüyle ona geçmelerine rağmen, bu iki Parti bu sınavda parti olarak karşı-devrimin partileri olduklarını gösterdiler.

1930 yılında "Sanayi Partisi"nden asalaklara karşı ve 1931 yılında Menşeviklere karşı davalar bunun özellikle canlı bir kanıtı olmuştur. (s. 491)

[128] Lenin'in sözünü ettiği ***"Sovyet Cumhuriyeti'nin Yasalarına Uyun"*** broşürü, A. Goichbarg tarafından 1919 yılında yazıldı. Bu broşür, başta yayınlanmış olan VI. Sovyet Kongresi'nin 8 Kasım 1918 tarihli yasaların yerine getirilmesi üzerine kararını genelde anlaşılır biçimde açıklıyordu.

Kararın temel düşüncesi şu maddelerde içerilidir:

"1) Cumhuriyetin tüm yurttaşları, tüm organlar, Sovyet iktidarının tüm memurları RSFSC'nin yasalarına sımsıkı uymaya çağrılırlar...

2) Bu andan itibaren, RSFSC yasalarına uymayan ya da onların çerçevesini aşan önlemlerin, ancak içsavaşta olağanüstü önlemlerin ve karşı-devrime karşı mücadelenin neden olduğu hallerde caiz olduğu emrolunur...

3) Tüm memurlar ve tüm Sovyet makamları, onların tutumu nedeniyle, işinin sürüncemede kalması nedeniyle ya da yasal haklarının korunması sırasında ona çıkarılan zorluklar nedeniyle şikayet etmek isteyen cumhuriyetin herhangi bir yurttaşına, konuya ilişkin kısa bir tutanak tutmakla yükümlüdür..."

Lenin'in bu mektupta, VI. Sovyet Kongresi'nin bu talimatı vesilesiyle, "tüm kurul üyelerinin ve bütün komiserliklerin komiserlerinin" özel dikkatini, "bu yasaya kesinlikle uyulmasının mutlak zorunluluğu"na çekmesi gerçeği, Sovyet yasalarına uyulmasına ve devrimci yasallığa ne kadar büyük önem verdiğini gösterir. Bu konuda Lenin'in bu soruna ilişkin bir dizi konuşmasında ve makalesinde dağınık bulunan başka ifadelerinden de bir fikir oluşturulabilir.

Proleter devletin varlığının daha ilk yıllarında, Ekim Devrimi'nin kazanımlarının sağlamlaşması için, aynı zamanda bunların derinleşmesi için Sovyet yasalarının önemini vurgulayan Lenin, 1921 yılında, Yeni Ekonomik Politika'nın yürürlüğe konmasıyla bağıntılı son derece önemli bir görev olarak devrimci yasallığın hayata geçirilmesini ortaya koyuyordu. IX. Sovyet Kongresi'ndeki raporunda, proleter devrim için Çeka'nın büyük önemini vurgulayan ve Çeka'yı GPU (Politik Devlet Yönetimi) şeklinde reorganize etme önerisinde bulunan Lenin, aynı zamanda Yeni Ekonomik Politika koşulları altında devrimci yasallığın önemi üzerine de konuştu.

Devrimci yasallık sorununa Lenin ayrıca, Sovyet savcılığının hak ve yükümlülüklerini konu edinen Stalin yoldaşa "'Çifte' Tabiyet ve Yasallık Üzerine" *(bkz. Bütün Eserler, Cilt XXVI)* mektupta bir kez daha değinir.

Devrimci yasallıkla ilgili Leninist anlayış, yasaların pratik yaşamda biçimsel bir şekilde yorumlanmasını ve uygulanmasını tamamen dışlar. Böyle bir yaklaşımın uygunsuzluğunu, Lenin'in sorunlara "salt biçimsel" yaklaşımın "temelden yanlış bir yaklaşım" anlamına geldiği ifadesi kanıtlıyor. Bu konuya Lenin, resmi makamlara başvuran işçi ya da köylülerin "gerçi biçimsel olarak doğru, fakat öz olarak küçümseyici tutumla" karşılaştıklarında halk mahkemelerinin memurları cezalandırma görevine dikkat çektiği Mayıs Konferansı'ndaki konuşmasında da değinir.

Devrimci yasallığın uygulanması, proletarya diktatörlüğünün sağlamlaştırılması için, işçi sınıfıyla köylülük arasında ittifakın stabilizasyonu için, sosyalist inşanın, bu politikanın her yeni safhada özellikleri dikkate alınarak geliştirilmesi için Parti politikasının hayata geçirilmesiyle ayrılmaz biçimde bağlı olmalıdır.

Yasanın proleter devletin elinde, sınıf düşmanlarının direnişini bastırmak için ve sosyalist inşayı hızlandırmanın ve sınıfları ortadan kaldırmanın bir silahı olduğu devrimci yasallığın bu tür kavranışına, sağ oportünistler tarafından temsil edilen devrimci yasallık anlayışı tamamen yabancıydı. Buharin yoldaş tarafından geliştirilen "sınıf mücadelesinin sönüp gitmesi" teorisinden hareketle sağ oportünistler Sovyet yasalarını, sınıfların uzlaşmasının ve Sovyetler Birliği'nde çelişkilerin zayıflatılmasının aracı olarak yorumladılar.

Lenin'in talimatlarına uyarak Parti, Parti Kongrelerinin ve Parti Kon-

feranslarının ve aynı şekilde Merkez Komitesi Plenum toplantılarının kararlarında tekrar tekrar, devrimci yasallık için mücadelenin önemini vurguladı ve bu mücadeleyi Parti tarafından ilgili aşamada sosyalist inşanın gelişimi için uygulanan önlemlerle bağıntılandırdı. Böylece örneğin XIV. Parti Konferansı'nda "Devrimci Yasallık Üzerine" özel bir karar kabul edildi, bu kararda "proleter devleti sağlamlaştırmanın ve geniş köylü kitlelerinin bu devlete, mevcut Parti politikasıyla bağıntılı olarak güvenini daha da artırmanın, devrimci yasallığın olabildiğince fazla sağlamlaştırılmasını gerektirdiği" belirtiliyordu. XV. Parti Kongresi, Merkezi Kontrol Komisyonu ile İşçi-Köylü Müfettişliği'nin faaliyeti üzerine kararında, Lenin'in ve Leninist Parti'nin tekrar tekrar verdiği talimatlara uygun olarak, "Sovyet yasalarının uygulanınasının kontrolünü şiddetlendirmenin söz konusu olduğunu" vurguladı, "bunun yanında işçi ve köylülerin yardımıyla tüm önemli hükümet önlemlerinin fiili olarak hayata geçirilmesinin kitlesel kontrolü garantilenmek ve hükümetin çıkardığı yasaların [uygulanmasının —ÇN] geciktirilmesinde ve yerine getirilmemesinde suçu bulunan tüm kişi ve organların kesin sorumluluğu [sistemi —ÇN] yürürlüğe konmak zorundadır."

Merkezi Kontrol Komisyonu'yla İşçi-Köylü Müfettişliği'nin faaliyet raporu üzerine kararında bürokratizmle mücadelede Parti'nin görevlerine dikkat çeken XVI. Parti Kongresi, "sorumsuzluğun ve memurca kendinden hoşnutluğun, Parti ve hükümet talimatlarının dürüst olmayan ve ihmalkârca yerine getirilişinin, bürokratizmin en tehlikeli ve kötü biçimi olduğu"nu vurguladı. Bu yüzden Parti Kongresi Merkezi Kontrol Komisyonu'yla İşçi-Köylü Denetimi'ni "Parti ve hükümet direktiflerini özenle ve ihtimamla uygulamayan fonksiyonerleri, kökenleri ya da önceki yararlılıklarına bakmaksızın müsamahasızca görevden almakla" yükümlü kıldı.

Mevcut aşamada devrimci yasallığın anlamını ve karakterini Stalin yoldaş, Ocak 1933'de MK ve MKK'nın Plenum oturumundaki raporunda ayrıntılı olarak şöyle formüle etti:

"Zamanımızın devrimci yasallığının, NEP'in ilk dönemindeki devrimci yasallıktan hiçbir biçimde farklı olmadığı, zamanımızın devrimci yasallığının, NEP'in ilk döneminin yasallığına geri dönüş olduğu söyleniyor. Bu tamamen yanlıştır. NEP'in ilk döneminin devrimci yasallığı en başta esas olarak Savaş Komünizmi'nin aşırılıklarına karşı, 'yasadışı' müsaderelere ve vergi toplamalara karşı yönelmişti. Bireysel

mülk sahibine, kapitalistlere, bizzat kendisinin Sovyet yasalarına en katı biçimde uyması koşuluyla, mülkiyetinin dokunulmazlığını garanti ediyordu. Zamanımızın devrimci yasallığı bambaşkadır. Zamanımızın yasallığı başta, artık varolmayan Savaş Komünizmi'nin aşırılıklarına karşı değil, bilakis toplumsal ekonomi içindeki hırsızlara ve asalaklara, toplumsal mülkiyetin kabadayılarıyla yağınacılarına karşı yönelmiştir. Zamanımızın devrimci yasallığının en büyük kaygısı dolayısıyla, başka bir şeyin değil, toplumsal mülkiyetin korunmasından ibarettir" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 530 ve devamı).* (s. 494)

[129] Lenin'in, dönemin Tüm-Rusya Sendikalar Merkez Konseyi Başkanı olan M. P. Tomski yoldaşa hitaben yazdığı bu mektubun vesilesi şuydu: 1919 Aralık sonuna doğru Moskova'da metal işletmeleri yakıt eksikliği nedeniyle durmak zorunda kaldı, bu yüzden 34.000 işçi ve çalışan işini yitirdi. Lenin'in önerisi üzerine Metal İşçileri Birliği İl Dairesi'nin ve Ulaştırma Halk Komiserliği'nin temsilcilerinden bir komisyon, ulaşımda onarımlar için 10.000 metal işçisinin nakil olanağını araştırmakla görevlendirildi. Bu naklin koşulları hazırlandığında, Metal İşçileri Birliği'nin ve Ulaştırma Halk Komiserliği'nin, çeşitli nedenlere dayanarak (örneğin işçilerin bir bölümünün tatil günleri için gittiklerine, tramvay çalışmadığı için işçileri her gün demiryolu atölyelerine taşımanın olanaksız olduğuna vs. dayanarak) bu işçileri ulaşım işlerinde kullanmadıkları ortaya çıktı. Bu komisyonun faaliyetini bizzat izleyen, çalışmasını hızlandırması için sıkıştıran ve Ulaştırma Halk Komiserliği'nden bütün bu metal işçilerini kesin olarak kullanmasını talep eden Lenin, bu başarısızlıktan son derece hoşnutsuzdu ve bundan, bu görevin üstesinden gelecek durumda olmayan Metal İşçileri Birliği'ni sorumlu tuttu.

Lenin'in, sendikal aygıtta bürokratizm, ihmalkârlık ve benzeri olguların uygunsuzluğu üzerine talimatları sosyalist inşanın yeni aşamasında özel bir öneme sahiptir. Tüm cephede sosyalist saldırının geliştirilmesi, sosyalist inşanın sürekli artan temposu sendikaları şu olağanüstü büyük görevlerle karşı karşıya bıraktı: işçi kitlelerin aktivitesini, inisiyatifini, bağımsızlığını ve yaratıcı enerjisini seferber etmek ve örgütlemek, özeleştiriyi, sosyalist yarışınayı ve Hücum İşçileri hareketini geliştirmek, kitleleri çalışmaya yeni, komünist yaklaşımla eğitmek ve işçi kitlelerinin maddi ve kültürel yaşamının kesintisiz iyileştirilmesi için mücadele etmek. Sendikaların Parti'den işçi kitlelerine transmis-

yon olarak, komünizm okulu olarak rolü, mevcut dönemde olağanüstü artıyor. Bununla beraber sendikalarda bürokratizmin, hantallığın vs. varlığı, görevlerin çözümünü engeller. Bu son zamanlarda gerek Parti tarafından gerekse de bizzat sendikaların yönetici organları tarafından tekrar tekrar öne çıkarılmıştır.

SBKP(B) XVI. Parti Kongresi sendikaların aygıtındaki bir dizi büyük eksikliği vurguladı. "Yeniden İnşa Döneminde Sendikaların Görevleri Üzerine" kararda şöyle deniyor: "Yıllar içinde kurulmuş olan ve işçi kitlelerinin örgütlenmesinde büyük yararlılıklar gösteren sendika aygıtı, aynı zamanda sendikal hareketin eski yönetimi tarafından Bolşevik kararlılıkla mücadele edilmeyen bazı olumsuz unsurlar biriktirdi. Sendikal aygıtın aktif politik yaşama çekilişinin zayıflığı, işçi kitleleriyle yetersiz bağı, evet bazen onlardan tecrit oluşu, dar loncasal bir çıkar çevresine ayrılması, bu aygıt içinde apolitik bir tavrın geliştiği önkoşulları yarattı, bu daha sonra —VII. Sendika Kongresi zamanında— sendika aygıtıyla Parti'nin karşı karşıya konmasına yol açtı.

Sendikal aygıtın çeşitli organlarının oportünist ve bürokratik yozlaşmasının unsurları, sendikal aygıtın temizliği, temelden düzeltilmesi ve işçi sınıfının en önemli görevlerinin yerine getirilmesine uyum sağlaması sorununun en kararlı biçimde ortaya serilmesini kaçınılmaz kıldı."

Sendikaların çalışmasında ve aygıtında bu son derece ciddi eksiklikleri bertaraf etme, özellikle bürokratik yozlaşma unsurlarını bertaraf etme yöntemleri üzerine XVI. Parti Kongresi'nin talimatları, şu anda 1929 yılında yenilenmiş olan sendika yönetimi tarafından fiilen hayata geçiriliyor. (s. 495)

[130] ***Halk Komiserleri Konseyi Ekonomik Komisyonu,*** 6 Aralık 1921'de, sınai inşa, tarım, bütçe ve ulaştırma alanında yasa tasarılarını, Çalışma ve Savunma Konseyi'yle Halk Komiserleri Konseyi'ne sunulmadan önce sistemleştirmek ve eksiksiz hazırlamak için kuruldu. Komisyonda şu kişiler bulunuyordu: L. B. Kamenev (Başkan), A. D. Tsyurupa, D. İ. Kurski, Y. A. Preobrajenski ve V. V. Schmidt. (s. 504)

[131] Elinizdeki cildin bu bölümünde yayınlanan makale ve konuşmalar, konunun ortaklığıyla birbirine bağlıdır. Bütün bu konuşma ve makalelerde Lenin şu ya da bu bağlantıda kültür sorunlarını inceler.

Bütün bu makale ve konuşmalar, Lenin'in başka eserlerinde dağınık bulunan sayısız ifadelerle birlikte, ***Leninist kültür devrimi öğretisini*** içerir.

Burada yayınlanan çalışmaların yakından incelenmesi, Lenin'in proletarya diktatörlüğü döneminde kültür sorunlarına ne kadar büyük önem verdiğini, kültür devrimiyle bağıntılı sorunları ***nasıl*** ortaya koyduğunu ve çözdüğünü ve bu kültür devrimini proletaryanın temel görevlerinin çözümüyle nasıl bağıntılandırdığını, Sovyetler ülkesinde sosyalizmin inşasının ve sınıfların ortadan kaldırılmasının ve tüm ülkelerde proletaryanın zaferinin hızlandırılmasının nasıl olduğunu gösterir. Bu yazıların incelenmesi aynı zamanda, kültür devriminin, Komünist Partisi ve işçi sınıfı tarafından her gün çözümlenen ve tüm cephe boyunca gelişkin sosyalist saldırı döneminde özellikle büyük önem kazanan görevlerin daha iyi açıklanmasına katkıda bulunur. Kültür ve kültür devrimiyle ilgili Leninist kavrayış, sorunun sosyal-demokrasi tarafından ortaya konuş tarzıyla ***taban tabana*** zıttır. Burjuvazinin egemenliğinin zorla devrilmesinin ve proletarya diktatörlüğünün kurulmasının zorunluluğunu, yani bizzat proleter devrimin zorunluluğunu inkâr eden sosyal-demokratlar, proletaryanın egemen konuma ancak barışçıl, "demokratik" yöntemlerle, parlamento çoğunluğunu ele geçirerek vs. ulaşabileceğini varsayıyorlar. Ama bunun için proletarya önce kültürel olarak "olgunlaşmak", "belirli bir kültür ya da uygarlık düzeyi"ne erişmek zorundaydı. Bu önkoşul olmadan proletarya toplumda egemen konuma ulaşamazdı.

Bu bakış açısının yalancılığı, ikiyüzlülüğü ve karşı-devrimci karakteri ilkin, bu bakış açısının yandaşlarından hiç kimsenin —Lenin'in vurguladığı gibi—, "belirli kültür düzeyi"nin ne olduğunu söyleyememesinden, ve ikincisi bu bakış açısının, proletaryanın daha burjuvazinin egemenliği altında sosyalizmin inşası için gerekli olan kültür düzeyine ulaşabilme olanağına izin vermesinden ibarettir. Bununla beraber bu olanak, proletaryanın sömürülen ve ezilen sınıf olduğu burjuva toplumu ilişkileri tarafından tamamen ***dışlanır.***

Sorunun, proletaryanın proleter devrimden ***önce*** "belli bir kültür düzeyi"ne ulaşabileceğini, kültürel olarak olgunlaşabileceğini söyleyen sosyal-demokrat konuş tarzı, aslında proletaryanın burjuvaziye ekonomik olarak tabi oluşunu sonsuzlaştırma çabasını yansıtır ve sosyal-demokrasinin proleter devrimden tamamen feragat etmesi ve burjuvazinin hizmetine geçmesi anlamına gelir.

Lenin bu sorunu tamamen farklı koyar. Burjuvazinin egemenliği altında proletaryanın kültürel olarak tam "olgunlaşması"nın olanaksızlığını kanıtlar ve bunun ancak proleter devrimin sonucunda, yani burjuvazi-

nin egemenliğinin devrilmesi ve proletarya diktatörlüğünün kurulmasının ardından düşünülebileceğini açıklar.

Proletaryanın kendisinde gerçekleştirdiği kültürel değişim için proleter devrim en önemli önkoşuldur, çünkü birincisi proletarya bunun için politik ve maddi karakterde tüm olanakları ancak iktidarı ele geçirerek edinir; ve ikincisi, proletarya ancak devrim deneyimine dayanarak "kendi karakterini değiştirip" sosyalist toplumun gerçek bir ustası olabilir.

Burjuvazinin iktidarının devrilmesinden, proletarya diktatörlüğünün kurulmasından sonra, kültürün fethedilmesi görevi, emekçilerin kitlesel değişimi görevi, bilgi, aynı şekilde yönetme yeteneği edinme, tekniğe egemen olma vs. görevi en önemli görevlerden biri haline gelir. Bu bakımdan işçi sınıfının önüne, bütün bir ***kültür devrimi*** gerçekleştirme görevi çıkar. Bu görev Lenin tarafından son makalesi "Kooperatifçilik Üzerine"de vurgulanmıştır.

"Tam bir sosyalist ülke olmak için, diye yazıyordu Lenin, bize şimdi bu kültür devrimi yeter" *(bkz. elinizdeki cilt, s. 445)*.

Peki, Lenin'e göre kültür devriminin içeriğini ne oluşturur ve proletaryanın yaratması gereken ve artık yaratmaya başladığı o kültürün görüntüsü nasıl olmalıdır?

Öncelikle Lenin'in kültür dendiğinde, çok fazlaca bilim, edebiyat ve sanatı anlamadığı gözardı edilmemelidir. Leninist kültür anlayışı alışkanlıkları, yaşam tarzını, inançları, ahlakı, gelenekleri, ayrıca çalışma disiplinini, çalışmanın örgütlenmesini, yönetme yeteneğini ve yönetimin örgütlenmesini, aynı şekilde üretim tekniğini de kapsar.

Örneğin Lenin "Az Olsun, İyi Olsun" makalesinde, devlet aygıtının ıslahını incelerken şöyle yazıyor: "Burada tam da kültür sorununa değiniyorum, çünkü bu meselelerde sadece, kültüre, yaşam tarzına, alışkanlıklara girmiş olan şey ulaşılmış sayılmalıdır" *(bkz. elinizdeki Cilt, s. 422)*. "Büyük Başlangıç" makalesinde Lenin, sosyalizmin zaferi için yeni bir disipline ve kapitalizm altında olduğundan daha yüksek bir emek üretkenliğine tayin edici önem düştüğünü vurguluyor ve burjuvazinin direnişini bastıran proletaryanın, tüm emekçiler kitlesini ***"yeni bir ekonomik inşa yoluna, yeni bir toplumsal bağ, yeni bir çalışma disiplini, bilimin ve kapitalist tekniğin son sözünü, sosyalist büyük üretimi yaratan hedef bilinçli çalışan insanların kitlesel bir***

araya gelişiyle birleştiren yola götürmek" sevketmek zorunda olduğunu söylüyor *(bkz. elinizdeki Cilt, s. 472; altını biz çizdik. —**Alm. Red.**)*.

Bütün bu kültürle bağıntılı sorunları Lenin, proletaryanın sınıf mücadelesinin, sınıf görevlerinin ve sınıf çıkarlarının bakış açısından değerlendirir. Bununla, her zaman, kültürün "sınıflar dışı" ve "sınıflar üstü" birşey vs. olduğu anlayışına karşı mücadele etmiş olan Lenin, proletarya tarafından günlük etkinlik ve mücadele içinde fethedilen ve yaratılan yeni kültür sorununu da ***sınıfsal*** bir temele oturtur.

Peki bu yeni kültür özel bir "proleter kültür" mü olacaktır? Bu, bir köleci kültürden, bir feodal ya da burjuva sınıf kültüründen sözettiğimiz aynı anlamda kavranabilir mi? Burada ve başka bölümlerde de yayınlanmış olan yazılardan, Lenin'in "proleter kültür" üzerine çokça gevezelik edenlere, özel bir "proleter kültür" vs. icat etmeye çalışanlara karşı nasıl şiddetle polemik yürüttüğü açıkça görülür. Lenin burada, A. Bogdanov'un doğrudan yönetimi altında Proletkult'çuların ileri sürdükleri ve Buharin yoldaş tarafından desteklenen teoriyi düşünüyor.

Bu teoriye göre, burjuvaziyi deviren ve onun sınıf egemenliğinin ekonomik ve politik temellerini yıkan proletaryanın, tüm burjuva sınıf kültürünü de yıkması ve onun yerine burjuva kültürle ortak yanı olmayan kendi özel sınıf kültürünü yaratması gerekir. Bu yeni, "proleter" sınıf kültürünün yaratılması Proletkult ve çeşitli çevreler vs. tarzında özel örgütlerin işi olacaktır. Proletarya ise özel örgütler tarafından yaratılmış kültürü içine alacak, benimseyecektir. Bu teorinin, Leninist kültür devrimi öğretisiyle hiçbir ortak yanı yoktur.

Troçki'nin teorisinin de Leninist öğretiyle hiçbir ortak yanı yoktur. Troçki her türlü proleter kültürü yadsıyacak ve dolayısıyla bir kültür devriminin gerekliliğini reddedecek kadar ileri gitti. Örneğin şöyle yazıyordu: "...Proleter bir kültür sadece olmamakla kalmaz, olmayacaktır da, ve bundan şikayetçi olmak için gerçekten de hiç neden yoktur: proletarya tam da sınıf kültürünü ebediyen sona erdirmek ve insanlık kültürüne yolu açmak için iktidarı ele geçirdi... Biz önceden olduğu gibi şimdi de seferde erleriz. Bir gün tatilimiz var. Gömleği yıkamak, saç kesmek ve taranmak, ilk planda da tüfeği temizlemek ve yağlamak gerekir. Bugünkü tüm ekonomik ve kültürel çalışmamızın, iki muharebe ve sefer arasında kendimize biraz çekidüzen vermemizden başka bir anlamı yoktur. Esas muharebeler daha önümüzde duruyor ve belki

de o kadar uzak değiller. Çağımız henüz yeni kültür çağı değildir, sadece onun ön basamağıdır" *(L. Troçki, "Edebiyat ve Devrim", 1923, Rusça).* Troçki, Sovyet Rusya'da sosyalizmin inşa olanağını yadsıyor ve bu yüzden de muzaffer sosyalist inşa sürecinde insanların değişimi gerçeğini reddediyordu. Troçki, proletaryanın kendi diktatörlüğü döneminde, sadece işçi sınıfının tüm dünyada iktidarı uğruna mücadele için değil, bilakis tüm ekonomi cephesinde, kültür cephesinde ve başka cephelerde ülke içinde sınıf düşmanıyla sosyalizmin inşası için, yani sosyalist ekonominin ve bu temelde sosyalist kültürün yaratılması için dinmez mücadeleler içinde hazırlandığını kavramıyordu.

Lenin proleter kültür sorununu, bir yanda Bogdanov ve Buharin yoldaş diğer yanda Troçki'den çok farklı değerlendiriyordu. Proleter bir kültürün yaratılmasını olanaklı görüyordu, ancak ona göre "proleter kültür gökten düşmez, kendilerini proleter kültür uzmanı olarak tanımlayan kişilerin bir buluşu değildir". "Bütün bunlar, diyor Lenin, saçmalıktan başka bir şey değil. Proleter kültür, insanlığın kapitalist toplumun, feodal toplumun, bürokratik toplumun baskısı altında elde ettiği bilgilerin toplamının yasalara bağlı gelişiminin sonucu olmak zorundadır" *(bkz. elinizdeki cilt. s. 513).*

Eski toplumun kültür mirasının eleştirel olarak işlenmesi, Lenin'in tanımına göre "eski burjuva toplumun en itici karakteri"ni oluşturan teori ve pratik arasındaki uçurumun kapanması biçiminde gerçekleşir. Teori, bilim, sanat, edebiyat vs. sadece pratikle çok sıkı bir bağ içinde olmakla ve pratik tarafından gözden geçirilmekle kalmaz, aksine pratik tarafından zenginleştirilir ve canlandırılır. Ders üretimle sımsıkı içiçe geçer, bu politeknik eğitimin ve kesintisiz üretim eğitim ve öğretiminin geliştirilmesiyle sağlanır. Bilim, sanat, edebiyat, ahlak vs. tamamen proletaryanın sınıf mücadelesinin, onun sosyalizm uğruna, sınıfların ortadan kaldırılması uğruna mücadelesinin çıkarlarına tabi kılınır. Tüm kültür eserleri (bilgi, sanat vs.), çeşitli kişilerin ya da çeşitli insan gruplarının bir ayrıcalığı, bir tekeli olmaktan çıkıp, gittikçe daha fazla tüm emekçilerin ortak malına dönüşür. Bu arada diktatörlüğünü hayata geçiren ve yaşamın tüm alanlarında, bu arada kültürel alanda da önderliğini güçlendiren proletarya, öncelikle kendi arasından öncü kültürel kadroların öne çıkmasını düşünür.

"Ancak proletarya devrim sürecinde sadece kendi karakterini değiştirmekle kalmaz, diğer sınıfların, ilk planda kentte ve kırda sayısız küçük burjuva katmanların, özellikle köylülüğün emekçi tabakalarının karakterini de değiştirir", diyor Lenin.

Aralarında en gerilerin ve kapitalizm altında en fazla ezilmişlerin de bulunduğu en geniş kitlelerin kültüre ve politikaya çekilmesi, bu kitlelerin değişimi ve yeniden eğitimi, kültür devriminin genel olarak en karakteristik özelliklerinden ve en önemli görevlerinden biridir. Bu yanı Lenin tekrar tekrar vurgulamıştır. Lenin, proletaryanın eski toplumun kültüründe değerli, pozitif, proletaryanın sınıf mücadelesini ve sosyalist toplumun inşasını teşvik eden ne varsa herşeyi eleştirel biçimde benimseyip, bu temelde yeni bir kültür yaratmayı sadece olanaklı değil, gerekli de görüyordu.

Her zaman, sınıf kültürü olarak proleter kültürle, örneğin burjuva kültürü gibi diğer sınıf kültürleri arasında var olan derin ilkesel fark göz önünde tutulmalıdır. Eskiden egemen olan tüm sınıflar egemenliklerini diğer sınıfların ezilmesi ve köleleştirilmesi üzerine kurdular ve kültürlerini bu göreve uydurdular.

Bunun tersine proletarya önüne, her türlü sömürüyü yok etme, sınıfları ortadan kaldırma ve sınıfsız komünist toplumu inşa etme görevini koyar. Proletarya kendi sınıf egemenliğini, diktatörlüğünü bu görevi çözmek için sadece bir araç olarak görür. Kapitalizmle komünizm arasındaki geçiş döneminde proletaryanın kültürü de bu çözüme hizmet eder. Dolayısıyla, bu geçiş döneminde ekonomik alanda sosyalizmin inşası ve sınıfların sönüp gitmesi için temel taşının koyulması gerçekleştiği ölçüde, kültür alanında da, gelecek komünist toplumun sınıfsız kültürünün unsurları yaratılır. Bu sosyalist kültürün yaratılması için temeli tam da proleter kültür oluşturur.

Bu sürecin amansız sınıf mücadelesi koşulları altında cereyan ettiğine dikkat edilmelidir. Bu sınıf mücadelesi kültür alanında da azıyor. Bu yüzden proletaryanın kültür çalışması, gerçekleştirdiği kültür devrimi, barışçıl, mücadelesiz bir süreç olarak, "kültür taşıyıcılığı" olarak gösterilmemelidir. Ama örneğin Buharin yoldaş meseleyi tam da böyle göstermeye çalışıyor *(bkz. kültür çalışmasını sınıf mücadelesinin karşısına koyduğu "Lenin' in Politik Vasiyeti" broşürü).*

Ayrıca proleter kültür tüm karakteri itibariyle sosyalist, enternasyonal bir kültürdür. Bu ise tüm milliyetlerin ulusal kültürlerinin proletarya diktatörlüğü koşulları altında gelişimini sadece dışlamamakla kalmaz, aynı zamanda hatta bunu önşart koşar. "Proletarya diktatörlüğü altında ulusal kültür nedir?" diye soruyordu Stalin XVI. Parti Kongresi'ndeki raporunda ve şöyle yanıtlıyordu: "İçeriği itibariyle sosyalist ve biçimi

itibariyle ulusal bu kültür, kitleleri enternasyonalizm ruhuyla eğitmeyi ve proletarya diktatörlüğünü sağlamlaştırmayı hedefler" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 396).*

Bütün bunlardan, proletaryanın kültür devriminden şunların anlaşılması gerektiği sonucu çıkar: 1) Proletaryanın, elemanter okuma yazma bilgisinden başlayarak, çeşitli alanlarda bilimin, tekniğin ve sanatın en yeni kazanımlarına kadar eski toplumun tüm kazanımlarının benimsenmesi için inatlı, sistematik ve uzun süreli mücadele süreci; 2) Proleter bir sınıf karakteri verilmesi gereken bütün bu kültür mirasının eleştirel olarak işlenmesi, sınıf mücadelesinin ve sosyalist inşanın çıkarına işlenmesi; 3) Gerek bilim, edebiyat ve sanat alanında gerekse de çalışma, yaşam tarzı vs. alanında, proletaryaya yabancı ve düşman tüm ideolojilere, akımlara, âdetlere, alışkanlıklara, geleneklere vs. karşı kararlı bir mücadele, dolayısıyla proletarya üzerinde tüm burjuva, küçük-burjuva, darkafalı etkilere karşı mücadele; 4) Emekçilerin kitlesel değişimi, yeni toplumsal ilişkilerin, insanlararası yeni karşılıklı ilişkilerin, yeni bir çalışma disiplininin ve yeni kolektif yaşam biçimlerinin yaratılması.

Sosyalist bir kültürün yaratılmasında dine karşı mücadele çok büyük bir öneme sahiptir. Komünist Enternasyonal'in programı bu alanda görevleri şöyle formüle ediyor: "Geniş kitleleri kucaklayan kültür devriminin görevleri arasında 'halkın afyonu'na, ***dine*** karşı mücadele özel bir yere sahiptir. Bu mücadele inatla ve sistematik olarak yürütülmek zorundadır. Proleter iktidar, bir zamanlar egemen olan sınıfın acentası olan kilisenin devlet tarafından her türlü desteğini ortadan kaldırmalı, devletçe örgütlenmiş eğitim ve öğretim işlerine kilisenin her türlü müdahalesini yasaklamalı ve kilise örgütünün karşı-devrimci faaliyetini acımasızca bastırmalıdır. Proleter iktidar inanç özgürlüğüne izin verir, ama aynı zamanda ulaşabildiği tüm araçlarla din karşıtı propaganda yürütür, eski devlet dininin ayrıcalıklı konumunu yok eder ve tüm eğitim ve öğretim işlerini bilimsel-materyalist dünya görüşü temelinde şekillendirir" *(Komintern VI. Dünya Kongresi Protokolü, Cilt IV).*

Yeni aşamada kültür devrimi sorunları altında tekniğe egemen olmanın önemi özellikle vurgulanmayı hakeder:

"En fazla on yıl içinde, diyor Stalin, kapitalizmin ileri ülkelerinin gerisinde olduğumuz mesafeyi katetmek zorundayız. Bunun için her türlü

'objektif' olanağa sahibiz. Eksik olan sadece, bu olanakları gerçekten kullanma becerisidir. Bu ise bize bağlıdır. Sadece bize! Bu olanakları kullanmayı öğrenmemizin zamanıdır. Üretime karışmama köhne bakış açısına son vermenin zamanıdır. Başka, yeni, şimdiki döneme uygun bir bakış açısını benimsememizin, her şeye karışmamızın zamanıdır. Bir fabrikanın müdürü müsün — her şeye karış, her şeyin içine gir, hiçbir şeyi kaçırma, öğren ve yine öğren. Bolşevikler tekniğe egemen olmak zorundadır. Bolşevikler için, bizzat kendilerinin uzman olma zamanı gelmiştir. Yeniden inşa döneminde teknik her şeyi belirler" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 430).*

Kültür devrimini geliştirmenin olağanüstü bir aracı özeleştiridir. "Özeleştiri şiarı, diyor Stalin, proletaryanın kültürel güçlerini geliştirmede, işçi sınıfının yönetme becerisini ortaya çıkarmada en önemli araçlardan biridir."

Proletaryanın kültür devrimini gerçekleştirme biçim ve yöntemleri çok çeşitlidir. Bunu hayata geçirmenin aracı, örgütlenme, propaganda, ajitasyon, eğitim ve aydınlatma için proletarya diktatörlüğünün tasarrufunda bulunan olağanüstü aygıtın tümüdür (Parti ve Komünist Gençlik Birliği aygıtı, Eğitim Halk Komiserliği'nin aygıtı, Sovyetler, sendikaların kültür daireleri, kooperatifler, örneğin "Kahrolsun Cehalet" derneği gibi çeşitli toplumsal örgütler, sponsor örgütleri vs.). (s. 509, 521)

[132] Lunaçarski yoldaşın 2–12 Ekim 1920 tarihleri arasında Moskova'da toplanan Proletkult'un I. Tüm-Rusya Kongresindeki konuşması söz konusu edilmektedir. Daha Kongre'den önce Lenin Proletkult'un Eğitim Halk Komiserliği'nden ayrılmasını zararlı buldu. Kongre arifesinde yanına çağırdığı Lunaçarski yoldaşla bir konuşmada Lenin onu söz alıp, konuşmasında, Proletkult'un kendisini belirli ölçüde "devlet içinde devlet" olarak gördüğüne ve faaliyetini hatalı olarak Eğitim Halk Komiserliği'nin faaliyetinin karşısına çıkardığına, dolayısıyla devlet adına kültür çalışmasını yöneten organ olarak Eğitim Halk Komiserliği'nin itibarını sarstığına dikkat çekmekle görevlendirdi. Böyle bir karşı karşıya gelişi Lenin tamamen yakışıksız buluyordu. Eğitim Komiserliği'nin politikası Parti'nin direktiflerini tam olarak yansıtmalıydı, başka herhangi bir "salt proleter" çizgi olmamalıydı.

7 Ekim 1920'de Lunaçarski Proletkult Kongresi'nde programatik bir konuşma yaptı. Bu konuşmanın içeriğini 8 Ekim 1920 tarihli "İzvestiya"dan öğrenen Lenin, Lunaçarski'nin Kongre konuşmasında bir gün önce aldığı direktiflerden saptığına dikkat çekti.

Lunaçarski'yle konuşmanın ardından Lenin, elinizdeki karar taslağını kaleme aldı.

Aynı gün Proletkult Kongre Başkanı Lebedev-Polyanski yoldaş RKP(B) MK'ya çağrıldı, orada onun katılımıyla, Lenin'in karar taslağında saptamış olduğu direktifler doğrultusunda, Kongre'nin örgütlenme sorununa ilişkin kararı hazırlandı.

Kongre fraksiyonunun bürosu, MK'da, karar metninde bir değişikliği kabul ettirmeye çalıştı, ancak bu çaba başarısız kaldı. Kongre'nin komünist fraksiyonunda RKP(B) MK kararını savunmakla bundan böyle Buharin ve M. N. Pokrovski yoldaşlar görevlendirildi. Bu karar üzerine tartışma iki oturum sürdü. Tartışmanın sonunda karar oybirliğiyle kabul edildi. (s. 527)

[133] Ocak 1923'te yazılan ve hemen akabinde "Pravda" No. 2'de yayınlanan *"**Günce Sayfaları**"* makalesi, eğer Lenin'in kültür devrimi sorununu, özellikle bu devrimin, cehaletin tasfiyesi, ilkokul öğretmeninin durumunun ve rolünün yükseltilmesi, köyün sosyalist dönüşümünün hızlandırılması amacıyla kırda kültür çalışmasının canlandırılması gibi unsurlarıyla ilgili sorunları vs. nasıl ortaya koyduğu anlaşılmak isteniyorsa, olağanüstü önemlidir.

Lenin, Sovyet Rusya'nın, ifadesini özellikle en basit temel bilgilere bile sahip olmayan, yani cahil olan geniş emekçi halk kitlelerinin varlığında bulan korkunç kültürel geriliğini tüm şiddeti ve açıklığıyla vurguladı. Bu olgu bilindiği gibi proleter devrimin düşmanları tarafından, Ekim Devrimi'nin sözümona "vakitsiz" olduğunu, bir devrime adım atmadan önce belli bir kültür düzeyine erişmiş olmak gerektiğini, sosyalizmin kültürsüz, cahil bir ülkede kurulamayacağını vs. kanıtlamak için kullanıldı. Lenin çeşitli yazılarında sınıf düşmanlarının benzer "gerekçeleri"ni hakkıyla geri çevirdi *(bkz. örneğin "Devrimimiz Üzerine" makalesi, elinizdeki baskı, Cilt 6, s. 525 [—İnter Yayınları.], ayrıca "Kooperatifçilik Üzerine", elinizdeki cilt, s. 438 ve devamı).* "Günlük Sayfaları"nda da Lenin, tam da devrim sayesinde, devrimin politik kazanımları sayesinde, Sovyet Cumhuriyetlerinde iktidarın işçi sınıfına ait olması sayesinde, "halk kitleleri(nin) hiçbir yerde bizim ülkemizde olduğu kadar gerçek kültüre ilgi göstermediklerini; hiçbir yerde bu kültürün sorunları(nın) bizim ülkemizde olduğu kadar derinlikle ve kararlı ortaya konmadığını..." belirtir *(bkz. elinizdeki cilt, s. 530-531).*

Özel bir "proleter kültür icat etmek" gerekliliğinden söz eden tüm yoldaşların (Bogdanov, Pletnyov yoldaş ve onlara katılan ve cehaletin tasfiyesi vs. gibi şeyleri hor gören ve küçümseyen Buharin yoldaş da) tersine Lenin, Sovyet Cumhuriyetlerinde kültür devriminin gelişiminin tam da cehaletin tasfiyesiyle başlamak zorunda olduğunu vurguladı.

Cehaleti tasfiye çalışmasını geliştirme sorununu tüm şiddetiyle ortaya koyan Lenin, soruna asla kültür taşıyıcı tarzda yaklaşmıyordu, yani sorunu asla politikayla bağıntısı dışında, proletaryanın sınıf görevleriyle bağıntısı dışında ele alınıyordu. Buna rağmen başta Buharin yoldaş olmak üzere *(bkz. örneğin "Lenin'in Politik Vasiyeti" broşürü)* tam da sağ oportünistler Lenin'in sorunu koyuşunu böyle yorumlamaya çalıştılar.

Lenin "halkın genel olarak okuma yazma bilmesi" sorununun "genel politik" bir sorun olduğunu vurguladı ve derhal, ekonomik dağınıklık, kültürsüzlük, cehalet ve ilkellik durumundan olabildiğince hızlı geçişte köyün kolektif çalışma üzerinde ve makine tekniğinin kullanımı üzerinde yükselen sosyalist ekonominin gelişiminin yeni yoluna çıkmasına yardım etmek için kültür çalışmasını geliştirme yoluyla köy üzerinde proleter etkiyi güçlendirme planını geliştirdi. Bu planda Lenin, bu biçimde kırda Parti'nin ve Sovyet iktidarının düşüncelerinin taşıyıcısı haline getirilmesi için rolünün önemli ölçüde yükseltilmesi gereken ilkokul öğretmenlerinin durumunun önemli ölçüde düzeltilmesi gibi sorunlara, ayrıca işçilerin köy üzerinde sponsorluğunun geliştirilmesine ve nihayet devlet olanaklarıyla köye daha büyük kültürel yardıma vs. büyük bir yer ayırdı.

Bu Leninist plan Parti tarafından tamamen kabul edildi ve bu temelde dev bir faaliyet geliştirildi. Bu çalışmanın sonucunda Parti çok büyük başarılar kazandı ve kültür devrimi alanında Lenin'in talimatlarının hayata geçirilmesiyle bağıntılı olan bir dizi yeni görevleri önüne koyma olanağı elde etti.

Cehaletin tasfiyesi için sadece devlet tarafından değil, proleter kamuoyu tarafından da önemli güçler ve araçlar kullanıldı (örneğin milyonlarca üyeyi kucaklayan "Kahrolsun Cehalet" derneği kuruldu, ayrıca cehaletin tasfiyesi için kültür seferberlikleri ve sosyalist yarışmalar örgütlendi; cehaletin tasfiyesi için sayısız güç sunan Leninist Komünist Gençlik Birliği canlı bir faaliyet geliştirdi). Sonuçta cehalet önemli ölçüde geriledi. Böylece örneğin 1927–1928 yıllarında 800.000 kişiye, 1928–1929'da 2 milyon kişiye, 1929–1930'da 10 milyondan fazla kişiye okuma-yazma öğretildi.

(On yaşından itibaren) halk arasında okuma-yazma bilenlerin yüzdesinin nasıl önüne geçilmez biçimde arttığım aşağıdaki tablodan görmek mümkündür (karşılaştırma için anımsatalım ki, savaş öncesi dönemde okuma ve yazma bilenlerin sayısı tüm Rusya için ortalama yüzde 33 tutuyordu):

Verilerin dayandığı nüfus sayımı yılları	1926	1929	1930
SSCB için	51,3	56,7	62,6
RSFSC için	52,8	57,5	61,3
Ukrayna SSC için	57,5	64,0	71,3
Beyaz Rus SSC için	53,3	63,0	69,0
Transkafkasya SSC için	37,0	46,0	52,1
Türkistan SSC için	12,5	19,4	24,5
Özbekistan SSC için	9,9	14,2	19,4

Cehaletin tasfiyesi şimdi gittikçe daha hızlı bir tempoda gelişiyor, öyle ki bugün artık hiç cahil bulunmayan yalnızca çeşitli kentler değil, hatta bölgeler ve alanlar vardır.

Bu başarılar ve maddi yardımcı araçlarla olanakların büyük artışı Komünist Partisi'ne, genel ilkokul zorunluluğunu önüne pratik bir görev olarak koyma olanağını verdi.

XVI. Parti Kongresi'ne raporunda Stalin şöyle diyordu: "Şimdi en önemli şey, zorunlu ilkokul eğitimine geçmektir. 'En önemli şey' diyorum, çünkü böyle bir geçiş, kültür devrimi eserinde tayin edici bir adım anlamına gelecektir. Bu esere geçmenin zamanı ise çoktan gelmiştir, çünkü Sovyetler Birliği bölgelerinin ağırlıklı çoğunluğunda genel ilkokul eğitimini örgütlemek için gerekli her şeye sahibiz. Şimdiye dek 'ağır sanayiyi kurtarmak, yeniden kurmak' için, 'herşeyden, hatta okullardan bile tasarruf etmek' (Lenin) zorundaydık. Ancak son zamanda ağır sanayiyi artık yeniden kurduk ve daha da ilerletiyoruz. Dolayısıyla, genel zorunlu ilkokul eğitiminin örgütlenmesini ele almak zorunda olduğumuz zaman yaklaşmıştır" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 335).*

XVI. Parti Kongresi'ne MK raporunda, "genel zorunlu ilkokul eğitiminin hayata geçirilmesi ve cehaletin tasfiyesinin, önümüzdeki zaman dilimi için mücadele görevi olması gerektiği"ne dikkat çekildi. Parti

ve tüm Sovyet kamuoyu, genel zorunlu ilkokul yükümlülüğü için canlı bir faaliyet geliştirdi ve bu cephede önemli zaferler elde etti. Birinci Beş Yıllık Planın üçüncü yılında genel ilkokul zorunluluğu genel olarak en büyük cumhuriyetlerde (RSFSC, Ukrayna ve Beyaz Rusya'da) kentte ve kırda yürürlüğe girmişti.

Genel okul zorunluluğunu yürürlüğe koymanın yanı sıra, Lenin'in "fabrika gençliğimizin eğitimine pratik bir yön verme" gerekliliği üzerine talimatlarıyla bağıntılı politeknik okul eğitiminin kitlesel biçimde yaygınlaşmasına yönelik belirleyici dönüşüm büyük öneme sahiptir. Şu anda Parti, okul eğitiminin kalitesini yükseltmek için inatla çalışıyor.

Bunun dışında Parti, ilkokul öğretmenlerinin maddi durumunu düzeltmek ve kültürel ve politik düzeylerini yükseltmek üzerine Lenin'in talimatlarını hayata geçirmek için dev bir çalışma yaptı. Bu alanda da önemli başarılar kaydedilmiştir.

Bu kazanımlar kuşkusuz, köy okulu öğretmenlerinin Kulaklara karşı mücadelede, köyün kitlesel olarak yoğun kolektivizasyonu mücadelesinde çok aktif bir rol oynamış olmasına ve hâlâ da oynamasına, "köylülüğü burjuvaziyle ittifaktan uzaklaştırıp proletaryayla ittifaka kazanmada" Parti'ye ve Sovyet iktidarına yardımcı olarak katkıda bulunmuştur.

Köyün sosyalist dönüşümünde, "tüm devrimimiz için tayin edici öneme sahip" "asıl politik sorun"un, yani kentle kır arasındaki ilişki sorununun başarılı çözümünde, Lenin'in "Günce Sayfaları"nda sözünü ettiği kentli işçilerin köyler üzerinde sponsorluğu özel bir rol oynadı.

Lenin'in makalesinin yayınlanmasından sonra işçilerin köy üzerinde sponsorluğu çok büyük boyutlara ulaştı. Bu sponsorluk, "kent işçileriyle köyün çalışan insanları arasındaki" bu "ilişki" çok çeşitli biçimler alıyor: neredeyse tüm fabrikalarda ve tüm kentlerde, geniş işçi çevrelerini kapsayan sponsorluk dernekleri ortaya çıktı. Köylere özel işçi tugayları gönderiliyor; çeşitli fabrikalar ve köyler birbirleriyle sosyalist yarışmaya giriyor ve karşılıklı sözleşmeler yapıyorlar; çeşitli reyonlar ve bölgeler ve bizzat sponsorluk örgütleri de birbirleriyle yarışmaya giriyorlar. İşçilerin köyler üzerinde sponsorluğunun pratik bir ifadesi, politik açıdan olağanüstü önemli, 1930 yılında 25.000 işçinin kıra sürekli çalışma için gönderilmiş olması olgusuydu. Ayrıca istisna-

sız tüm bölge ve mıntıkalarda onbinlerce işçi kolektif çiftliklerle Sovyet organlarında çalışmaya ve çeşitli kampanyalar yürütmeye yollandı.

İşçi sınıfının genel kültürel ve politik gelişimi, köye yollanan işçilerin gerçekten de komünist düşüncelerin köye taşıyıcıları olmalarına ve politik etkileriyle, aynı zamanda büyük ölçüde örgütsel çalışmalarıyla, küçük ve orta köylü kitlelerin gerekli tüm önkoşullar mevcut olduğunda sosyalist yola girmelerini teşvik etmelerine katkıda bulunmuştur.

Bu dönüşümün demir atması ve hızla gelişen büyük sanayi ile kültür devriminin başarılarının yardımıyla komünizmin kırda maddi temellerinin daha da genişletilmesi ve sağlamlaştırılması —Lenin'in öngörmüş olduğu gibi— "yüz kez daha hızlı ilerleme" ve Birinci Beş Yıllık Plan'ın sonuna doğru SSCB'nin yoğun kolektivizasyonunu ve bu temelde sınıf olarak Kulakların tasfiyesini genel olarak tamamlama olanağı sundu. (s. 529)

[134] Komünist düşüncelerin köye taşınması için önkoşullar üzerine, kırsal alanın sosyalist dönüşümünün önkoşulları üzerine Lenin'in talimatları, şimdi bu alanda Komünist Partisi ve Sovyet iktidarı tarafından başarıyla çözülen görevlerin anlaşılması için çok büyük öneme sahiptir. Makalenin bu bölümü, sağ oportünistler köyün sosyalist dönüşümüne karşı, kolektivizasyona karşı direnişlerinde, Lenin'in bu ifadelerine dayanma girişiminde bulundukları ölçüde daha da çok dikkate alınmalıdır. Lenin'in direktifleri, gelişimleri için gerekli önkoşulları yaratmadan kolektif çiftlikleri ***idari yoldan*** kararlaştırma girişimlerine karşı çıkarken, sağ oportünistler genelde kolektivizasyona karşı çıkıyorlar, bunlar tam da Leninist çizginin başarıyla ve kararlı hayata geçirilişi temelinde Parti'nin kırda büyük atılım için, köylülüğün küçük ve orta köylü sınıfları arasında kolektif işletme hareketinin muazzam gelişimi için tüm önkoşulları yaratmış olduğu bir dönemde özel bir şiddetle Parti çizgisine karşı mücadele ediyorlardı.

Komünist düşünceleri kırsal alana yerleştirme görevini Lenin, "devrimimiz için tayin edici öneme sahip" asıl politik sorunla, yani kentle kır arasındaki ilişki sorunuyla, kentle kır arasında kapitalizm tarafından yaratılmış olan çelişkinin ortadan kaldırılması sorunuyla bağıntılandırdı. "Kapitalizmin egemenliği altında kent, diyordu Lenin aynı makalede, köye, köyü politik, ekonomik, ahlaki fizik bakımdan demoralize eden şeyleri veriyordu. Ülkemizde kent köye bunların tam aksini kendiliğinden vermeye başlıyor" *(bkz. elinizdeki cilt, s. 533-534).*

Lenin aynı zamanda, kentin köye, onun sosyalist dönüşüm yolunda ileriye doğru hareketi için henüz çok az şey vermiş olduğuna dikkat çekti.

Kırda çalışmayı güçlendirme, kırsal alana kentin yardımını götürme ve kentli işçiyi kırda komünist düşüncelerin taşıyıcısına dönüştürme gerekliliğinden Lenin tüm devrim süresince söz etti ve onları her zaman kentle kır arasındaki çelişkinin ortadan kaldırılması göreviyle, köyün sosyalist dönüşümü göreviyle bağıntılandırdı. Ancak bunu yaparken Lenin her zaman, böyle bir dönüşümün ancak gerekli maddi temel mevcutsa gerçekleşebileceğini vurguladı. *(Bkz. örneğin, RKP(B) VIII. Parti Kongresi'ne Kırda Çalışma Üzerine Rapor, elinizdeki baskı, Cilt 8, s. 181 ve devamı, veya RKP(B)'nin X. Parti Kongresine Aynî Vergi Üzerine Rapor, elinizdeki cilt, s. 133. [—İnter Yayınları]).*

Kırda bu maddi temelin ve gerekli politik önkoşulların yaratılmasında, Sovyetler Birliği'nde sadece komünist düşüncelerin köye taşınması için çok büyük bir çalışma, yani köyün sosyalist yola geçişi için propaganda yapılmakla kalmadı, aynı zamanda köyün kolektivizasyonu için uygun ***politik*** ve ***örgütsel*** bir çalışma da geliştirildi, bu yapılırken sağ oportünizme —mevcut aşamada baş tehlike— karşı ve "solcu", yarı-Troçkist aşırılıklara karşı acımasız bir mücadele temelinde çok büyük başarılar elde edilmiştir. Dolayısıyla köyün küçük ve orta köylü kitlelerinin kolektifleşmeye tarihsel dönüşümü garantileniyordu. Bu dönüşüm vesilesiyle Stalin XVI. Parti Kongresi'ne raporunda şu açıklamaları yaptı:

"Köylülüğün kolektifleşmeye dönüşümü birdenbire ortaya çıkmadı. Birdenbire ortaya çıkamazdı da. Kolektifleşme şiarı Parti tarafından daha XV. Parti Kongresi'nde ilan edilmişti. Fakat köylülüğün sosyalizme kitlesel biçimde dönüşümü için bir şiarın ilan edilmesi yeterli değildir. Bu dönüşüm için en azından bir durum daha gereklidir, o da köylü kitlelerinin ilan edilen şiardan bizzat kendilerinin emin olmaları ve onu kendi şiarları olarak benimsemeleri gereklidir. Bu yüzden bu dönüşüm yavaş yavaş hazırlanmıştır. Gelişimimizin tüm seyriyle, sanayimizin tüm gelişim seyriyle ve öncelikle tarım için makine ve traktör sağlayan sanayinin gelişimiyle hazırlanmıştır. Kulaklara karşı kararlı mücadeleyle ve Kulak ekonomisini yoksul ve orta köylü kitlelerin kontrolü altına koyan 1928 ve 1929 yıllarında yeni biçimleriyle tahıl tedarikimizin seyriyle hazırlanmıştır. Tek başına çalışan köylülere kolektif çalışmayı öğreten tarımsal kooperatiflerin gelişimiyle hazırlan-

mıştır. Köylünün bireysel işletme karşısında kolektif işletme biçimlerinin avantajlarını açıkça gördüğü kolektif işletmeler ağıyla hazırlanmıştır. Nihayet, tüm Sovyetler Birliği üzerine dağılmış ve modern teknikle donatılmış olan ve köylüye yeni tekniğin gücünden ve avantajlarından emin olma olanağı sunan Sovyet çiftlikleri ağıyla hazırlanmıştır. Sovyet çiftliklerimizi sadece tahıl stokları kaynağı olarak görmek yanlış olur. Gerçekte Sovyet çiftlikleri yeni teknikleriyle, çevrelerinde yaşayan köylülere sundukları yardımla, daha önce hiç görülmemiş ekonomik atılımlarıyla, köylü kitlelerin dönüşümünü kolaylaştıran ve onları kolektivizasyon yoluna sokan önde gelen güçtü.

Milyonlarca yoksul ve orta köylünün, 1929 yılının ikinci yarısında başlayan ve ülkemiz yaşamında büyük dönüşüm dönemini açan kitlesel kolektifleşme hareketinin üzerinde ortaya çıktığı temel budur" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 318 ve devamı).*

Sadece bu temelde, komünist düşüncelerin kırsal alana taşınmasında ve kırsal alanın sosyalist dönüşümünde doğru Leninist politika sayesinde Komünist Partisi ve Sovyet iktidarı, Sovyetler Birliği'nde yoksul ve orta köylülerin işletmelerinin kolektifleştirilmesi ve kolektif çiftçilerin tarımın merkezi figürüne dönüştürülmesi gibi önemli başarılar elde edebildi; sadece bundan dolayı kolektif işletmeler sisteminin nihai zaferi mümkün oldu. (s. 533)

[135] ***"Eğitim Halk Komiserliği'nin Komünist Çalışanlarına MK'nın Direktifleri"*** Şubat 1921'de kaleme alındı ve hemen akabinde "Pravda" No. 25'te yayınlandı.

Bu "direktifler" Lenin tarafından, "Eğitim Halk Komiserliği Üzerine Kararnameler Taslağı" (Lenin Enstitüsü'nde korunmaktadır) ile birlikte, RKP(B) MK Plenumu'nun verdiği görevle 26 Ocak 1921'de yazıldı. MK Plenumu, Lenin, Preobrajenski ve Tomski'nin dahil olduğu bir komisyonu, Eğitim Halk Komiserliği'nin reorganizasyon planını hazırlamakla görevlendirdi. Bunun öncesinde, Parti MK tarafından, VIII. Sovyet Kongresi'nin toplantısı sırasında (Aralık 1920–Ocak 1921) toplantıya çağrılmış olan ve halk eğitimiyle bağıntılı bir dizi sorunu (bu arada genel politeknik eğitim için yaş sınırının 17'den 15'e düşürülmesi gerekliliğini de) ele alan halk eğitimi sorunları üzerine bir Parti konferansı yapıldı.

"Direktifler"in ardından Lenin, "Pravda"nın 7 Şubat 1921 tarihli 28. sayısında yayınlanan ve aynı zamanda direktiflerin yorumu olarak hizmet eden "Halk Eğitim Komiserliği'nin Faaliyeti Üzerine" bir makale yazdı *(bkz. Bütün Eserler, Cilt XXVI).*

Konferansta genel ve politeknik okul eğitimi için yaş sınırının 17'den 15'e düşürülme gerekliliğini "*teorik* olarak gerekçelendirme" girişimleri üzerine konuşan Lenin, bu makalede şöyle yazar: "Genel düşüncelerle hokkabazlık yapmaya ve sözümona teoriler kurmaya son! Çalışmanın bütün ağırlığı, ***pratik*** deneyimlerin dikkate alınmasına ve gözden geçirilmesine, bu deneyimlerin ***direktiflerinin*** sistematik ***kullanımına*** aktarılmalıdır."

Lenin, halk eğitimi alanında faaliyet gösteren komünistlerin eksikliklerine değinir ve buna ilişkin şöyle yazar: ..."Mutlak şiarımız şu olmalıdır: ***daha az*** yönetim, daha çok pratik çalışma, yani daha az genel düşünce, daha çok neden, hangi koşullar altında, ne kadar ilerlediğimizi, aynı noktada mı kaldığımızı yoksa geri mi gittiğimizi gösteren olgular ve gözden geçirilmiş olgular. Pedagoji pratisyenlerinin ders programlarını düzelten, başarılı bir ders kitabı düzenleyen, ***on, yüz ya da bin*** pedagojik uzmandan çalışma ve çalışma koşullarının içeriğinin az ama ***pratik olarak hayata geçirilmiş*** ıslahını kabul ettirmiş bir komünist yönetici — gerçek bir yöneticidir. Fakat 'yönetim'den ***söz eden*** ve uzmanları pratik çalışmaya sokacak ***durumda olmayan,*** pratikte onların başarısını sağlayacak durumda olmayan, yüzlerce öğretmenin pratik deneyimlerini kullanacak durumda olmayan bir komünist, böyle bir komünist hiçbir işe yaramaz" (agy). Lenin, genel düşüncelerle vakit kaybetmek yerine, olguları incelemenin ve pratik deneyimleri değerlendirmenin gerekli olduğunu ısrarla vurgular. "Olguları çok az tanıyoruz, diye yazar Lenin, çok az; biz bunları toplamayı bilmiyoruz; sorulması gereken ve (bizim kültür düzeyimizle, bizim âdetlerimizle, bizim ulaşım araçlarımızla) bir yanıt beklenebilecek sorular çevresinin ölçüsünü bilmiyoruz; pratik deneyimlerin dikkate alınması gereken noktalarını toparlamayı ve genelleştirmeyi bilmiyoruz; boş "genel düşünceler"le ve "soyut şiarlar"la ilgileniyoruz ve genelde iyi öğretmenleri, iyi mühendisleri ve ziraatçileri özelde teknik eğitim için kullanmayı bilmiyoruz, fabrikaları, Sovyet çiftliklerini, çok iyi yönetilen işletmeleri ve santralleri politeknik eğitim için kullanmayı bilmiyoruz" (agy).

Bu Leninist direktiflerin ve burada aktarılan makalenin kaleme alınmasından bu yana geçen zaman içinde, onun direktiflerinin hayata geçirilmesinde az çok önemli başarılar elde edilmiştir. Ancak bu başarılar, yaşamın talep ettikleriyle karşılaştırıldığında henüz yetersizdir. Bu yüzden Leninist direktifler sadece tam olarak geçerliliklerini korumak-

la kalmaz, aynı zamanda birinci beş yıllık planda yaratılmış olan tekniğe egemen olma mücadelesinin, kültür devriminin dev bir gelişimini gerekli kılan mevcut dönemde özellikle günceldir. (s. 535)

[136] 25 Eylül 1919'da yapılan *"**Proleter Kadın Hareketinin Görevleri Üzerine**"* konuşması ile Mart 1921'de yazılan ve hemen akabinde "Pravda" No. 51'in ekinde yayınlanan *"**Uluslararası Kadınlar Günü**"* makalesi, özel olarak Sovyet devletindeki emekçi kadınların durumuna ve onlar arasında çalışma görevine ayrılmıştır. Her iki makalenin de Sovyet devletinin varlığının ilk yıllarından kaynaklanmasına rağmen, Lenin'in orada verdiği direktifler bugün de önemini sınırsız koruyor; bunların çok yönlü hayata geçirilişi tam da şimdi her zamankinden daha çok olanaklı ve gereklidir. Bu iki yazıda Lenin, Sovyet Cumhuriyetlerinin Ekim Devrimi sayesinde, emekçi kadının özgürlüğü ve kölelikten kurtuluşu alanında ne kadar büyük kazanımlar kaydettiğine dikkat çekiyor. Kadının aşağılanmış, yarı köleleştirilmiş, hukuksal açıdan eşit olmayan durumunun yükseltilmesi için, emekçi kadının haklarının erkeğinkiyle eşitlenmesi için, Ekim Devrimi ve Sovyet devleti hiçbir burjuva ülkede, "en demokratik" olanında bile yapılmamış ve de ***yapılamayacak olanı*** yaptı. Lenin, Ekim Devrimi'nin ikinci yıldönümü vesilesiyle yazdığı "Sovyet İktidarı ve Kadının Durumu" makalesinde şu açıklamaları yaptı: "Kadının konumu burjuva ve sosyalist demokrasi arasındaki farkı özellikle açık biçimde netleştiriyor... İki yıl içinde Sovyet iktidarı Avrupa'nın en geri ülkelerinden birinde, kadının kurtuluşu için, 'güçlü' cinsle eşit duruma gelmesi için, tüm dünyanın ileri, aydınlanmış, 'demokratik' cumhuriyetlerinin hepsinin 130 yılda yaptıklarından fazlasını yapmıştır" *(Bütün Eserler, Cilt XXVI).*

Kadının yasal haklardan yoksunluğu ya da eşit olmayan konumu için örnek olarak Fransa ve İngiltere gibi "demokratik" ülkeler hizmet edebilir. Fransa'da kadınların hiç oy hakkı yok. İngiltere'de kadınlar ancak otuz yaşını doldurduktan sonra, o da en az beş sterlin gelir getiren toprağa ya da eve sahip olmaları veya bir toprak sahibi ya da uygun bir ev sahibiyle evli olmaları koşuluyla seçebilirler. Burjuva ülkelerde emekçi kadınların, işçi ve köylü kadınların durumu, özellikle aile yaşamları ve üretimdeki konumları söz konusu olduğunda elbette ki özellikle hukuksuz ve ezilmiştir.

Kadının burjuva toplumdaki bu durumu özel bir kadın hareketini, feminist (Latince femina = kadın sözcüğünden) hareket denen hareketi

ortaya çıkardı. Bu hareket sınıf karakteri itibariyle burjuvadır, çünkü ana hedefleri, ***varlıklı*** çevrelerin kadınlarının, yani bizzat egemen burjuva sınıfın üyelerinin erkekle yasal olarak eşit duruma gelmesini sağlamaktır. Bu hareket ayrıca, ***tüm*** kadınların kurtuluşu şiarı ardına gizlendiği ve ikiyüzlülükle emekçi kadının kurtuluşunu da burjuva toplumu çerçevesinde ulaşılabilir bir şey olarak gösterdiği için burjuvadır.

Emekçi kadının.kurtuluşu için mücadelesini Lenin, kadınların erkeklere karşı özel bir mücadelesi olarak değil, aksine işçi sınıfının burjuvazinin devrilmesi için, proletarya diktatörlüğünün kurulması için, sosyalizmin inşası için, sınıfların ortadan kaldırılması ve insanlar arasında her türlü eşitsizliğin yok edilmesi için mücadelesinin bir unsuru olarak görüyordu. Ve tam da Ekim Devrimi büyük toprak sahiplerinin ve burjuvazinin egemenliğini devirdiği için, üretim araçlarının özel mülkiyetini ortadan kaldırdığı için ve proletarya diktatörlüğü çağını, sosyalizmin inşası ve sınıfların ortadan kaldırılması çağını başlattığı için, emekçi kadınlara kurtuluşlarını getirmiştir.

Ancak bu iki çalışmadan görülebileceği gibi Lenin, kadını yasal olarak eşit olmayan bir duruma sokan burjuva yasaların ortadan kaldırılmasını, bu onun ifadesine göre "kadının eşitsizliği üzerine inanılmaz derecede adi, aşağılık, kirli, canavarca, kaba yasaların" ortadan kaldırılmasını, emekçi kadının kurtuluşunun olağanüstü çalışmasında sadece bir ***başlangıç*** olarak görüyordu. Bu alanda bir başka adım olarak Lenin, kadının devlet yönetimine, politik yaşama aktif katılıma ***gerçekten*** çekilmesini görüyordu.

Lenin bu soruna özellikle Ekim Devrimi'nden sonra sık sık değinir. Örneğin, devlet aygıtının ıslahında ve bürokratizme karşı mücadelede İşçi-Köylü Müfettişliği'nin görevlerinden söz edilen Stalin yoldaşa mektupta, kadınları bu davaya çekme gerekliliğine dikkat çeker *(bkz. elinizdeki cilt, s. 497).*

Parti, Sovyetler, sendikalar, Komünist Gençlik Birliği ve başka örgütler, Lenin'in bu direktifleri temelinde, proletarya diktatörlüğünün varlığının ilk günlerinden itibaren, şimdiden çok dikkate değer sonuçlar yaratmış olan kapsamlı bir faaliyet geliştirdiler. Bunu gözler önüne sermek için aşağıdaki rakamları vermek yeterlidir: Sayıma dahil sanayide çalışan kadın işçilerin sayısı, 1912 yılında 554.162'den 1929 yılında 804.300'e çıktı. Daha sonraki yıllarda kadın işçilerin sayısı daha büyük ölçüde arttı. Genel işsizliğin tasfiyesiyle bağıntılı olarak kadın-

ların işsizliği de tasfiye edildi. Bu Sovyet iktidarının büyük bir politik kazanımıdır ve emekçi kadının bundan sonraki kurtuluşu için, "ev ekonomisinin kadın üzerindeki" baskısını ortadan kaldırmak için temeli oluşturur. Kadınların üretime artan katılımını gözler önüne sermek için, sadece Birinci Beş Yıllık Plan'ın üçüncü yılında, 1.600.000 kadının sanayiye sokulması ve aynı şekilde Sovyet çiftlikleriyle kolektif çiftliklerin inşasına çekilmesi görevinin öne konduğuna dikkat çekmek yeter. Kadın Hücum İşçilerinin ve kadın kolektif köylülerin sayısı gözle görülür biçimde artıyor.

Sovyet iktidarının organlarında (Sovyetlerde ve Merkez Yürütme Komitesi'ne varana dek Yürütme Komitelerinde) 153.000 kadın çalışıyor, bunlar arasında 75.000 kadının ya da %50'sinin esas mesleği bu (başkan, sekreter vs.). Toplam sayısı 11.585.000 olan sendika üyelerinde kadın üyelerin payı 1 Ekim 1929'da yüzde 41,4'tü, buna bir de oldukça çok sayıda kadın işçinin yönetici konumda, yani işyeri konseylerinin üyesi olarak, sendikaların merkez komitelerinin üyesi olarak ve Sendikalar Merkez Konseyi üyesi olarak çalışması eklenir.

Sadece SBKP(B)'de kadın fabrika işçilerinin sayısı 1 Ocak 1930'da 105.000 idi.

Emekçi kadınların devlet yaşamında sürekli artan aktivitelerini karakterize etmek için, 1931 yılındaki Sovyet seçimlerine kadınların katılımına dikkat çekmek istiyoruz. 1931 yılında Sovyet seçimlerine emekçi kadınların katılımı yüzde 64'e çıktı, buna karşılık örneğin 1926 seçimlerine sadece yüzde 30 kadın seçmen katılmıştı.

Ancak bu kazanımların, Lenin tarafından ortaya konan görevlerin çözümü için yapılması gerekenlerle karşılaştırıldığında tamamen yetersiz olduğunu kabul etmek gerekir. Sovyetler Birliği, emekçi kadınların toplumsal yaşama ve devlet yönetimine tam olarak çekilmesinden çok uzaktır. Üretimde, ailede, devlet aygıtında ve genel olarak toplumda erkekle kadın arasında gerçekten tam eşitlik sağlamak için daha önümüzde büyük bir çalışma durmaktadır.

Kuşkusuz bunun için en önemli araç politik eğitim çalışması, genelde emekçi kitlelerin ve özelde kadınların kültür düzeyinin olağanüstü artırılmasıdır. Bu doğrultuda çalışma, şimdi Sovyetler Birliği'nde yerine getirilen kültür devriminin bir unsurunu oluşturur.

Önümüze koyduğumuz hedeflere ulaşmak için, gerek ekonomik alan-

da gerekse de ev yaşamında emekçi kadının kurtuluşu için önlemler elbetteki belirleyici öneme sahiptir. Meselenin bu yanına Lenin tüm eserlerinde özel bir dikkat gösterir.

Lenin'in bu direktifinin hayata geçirilmesi, sosyalist inşanın en önemli görevlerinden biri haline geliyor. Lenin 1919 yılında zeminin sosyalist inşa için temizlenmesinden söz ederken, şimdi artık sosyalist ekonominin temeli tamamlanmıştır ve Bolşevik Parti İkinci Beş Yıllık Planda sınıfsız sosyalist toplumun inşası için mücadeleyi geliştiriyor. Tam da bu yüzden kadının ***ekonomik*** kurtuluşu görevi tüm büyüklüğüyle ortaya çıkıyor. Parti dev bir inşa çalışması geliştirerek, yeni fabrikalar, tesisler ve santraller, aynı zamanda Sovyet çiftlikleri biçiminde tahıl fabrikaları, ayrıca evler ve kültür sarayları, yeni sosyalist kentler inşa ederek köyün yoğun kolektivizasyonunu gerçekleştirirken, yeni tekniğe egemen olma mücadelesi verirken, emekçilerin eski yaşam biçimlerini temelden değiştirirken, bütün bu görevler arasında kadın işçi ve köylülerin ekonomide ve özel yaşamda kurtuluşu görevini ilk sıraya koymak zorundadır. (s. 538, 545)

[137] Eylül 1918'de yazılan ve hemen akabinde "Pravda" No. 202'de yayımlanan *"**Gazetelerimizin Niteliği Üzerine**"* makalesi, mevcut dönemde de güncel önemini koruyor. Bu makale, Lenin'in sosyalist inşanın ve sınıf mücadelesinin görevlerinin hayata geçirilmesinde Parti'nin ve proletarya diktatörlüğünün aracı olarak basına nasıl büyük bir önem verdiğini ve gerçekten böyle bir araç olarak liyakatını göstermek için basının nasıl yönetilmesi gerektiğini gösteriyor.

Daha XX. yüzyılın başında Lenin, işçi hareketinin önderi olarak, proleter partinin organizatörü ve yöneticisi olarak, tüm Rusya için bir gazetenin rolü sorununu ortaya attı ve burada işçi hareketiyle Parti çalışmasının temel sorunlarından birini gördü *(bkz. elinizdeki baskı, Cilt 2, s. 172 ve devamı[—İnter Yayınları]).*

Böyle bir gazete Lenin'e göre işçiler arasında sistematik, ilkesel, inançlı ve çok yönlü propaganda ve ajitasyonun güçlü bir silahı, otokrasinin ve Rus kapitalizminin yüzünü açığa çıkarmanın ve politik teşhirinin silahı olmalıydı.

Gazete işçi hareketi içinde parçalanmanın ortadan kaldırılmasını ve aynı şekilde proleter devrimcilerin otokrasiye karşı, tüm feodal-burjuva düzene karşı mücadelelerinde çabalarının birleştirilmesini teşvik etmeliydi. Bu yüzden bir gazetenin kurulması sadece ajitasyon-propa-

ganda amaçları için değil, aksine ***örgütsel*** düşüncelerle de gerekliydi. Lenin özel bir ısrarla, gazetenin kolektif bir organizatör olması gerektiğini vurguladı.

Bilindiği gibi (Menşevikleştiği ve Lenin'in redaksiyondan ayrıldığı 52. sayısına dek—*bkz. elinizdeki baskı, Cilt 2, Not 1,[—İnter Yayınları])* Lenin'in katılımı ve doğrudan yönetimi altında çıkan "Iskra" ("Kıvılcım") gazetesi, böyle bir kolektif propagandist, ajitatör ve organizatör rolünü oynadı. Elbette Leninist "Iskra" birçok nedenden dolayı, Lenin'in yazdığı o ***kitle*** gazetesi haline henüz gelememişti. Ancak Bolşevik Parti güçlendiğinde ve yükselmekte olan işçi hareketi kitlesel bir karakter kazandığında, "Pravda" ("Gerçek") gibi bir Bolşevik politik kitle gazetesi de çıktı.

"Pravda"nın çıkışı, 1912-1914 yıllarında işçi hareketinin devrimci yükselişi döneminde önemli bir olaydı. "Pravda" proleter devrimin zaferini hızlandırmakta olağanüstü bir rol oynadı. Daha sonra, 1922 yılında "Pravda"nın onuncu yıldönümü vesilesiyle kaleme alınan bir makalede bunu vurgulayan Lenin, başka şeylerin yanı sıra şunları yazdı: "Legal Bolşevik günlük gazete 'Pravda'nın onuncu yıldönümü bize, dünyanın en büyük devriminin büyük hızlanışının kilometre taşlarından birini açıkça gösteriyor. 1906-1907 yılında, Çarlık devrimi yenmiş gibi görünebilirdi. Ancak Bolşevik Parti, birkaç yıl sonra, ***başka bir biçimde, yeni tarzda,*** düşmanın kalesine sızmayı ve günbegün, lanet olası Çarlık ve feodal otokrasiyi havaya uçurma 'legal çalışmasını' içten başlatmayı başardı. Birkaç yıl daha geçti ve Bolşevizm tarafından örgütlenen proleter devrim zafer kazandı" *(bkz. Bütün Eserler, Cilt XXVII).*

Bolşevik basın, öncü ve örgütleyici rolünü sadece, Lenin'in uğrunda yorulmaksızın mücadele ettiği Bolşevik Parti ruhuyla dolu olduğu için oynamayı başardı.

Parti ruhunun bu ilkelerinin literatüre ve gazetelere yerleşmesi için Lenin ve Parti her zaman ısrarlı, uzlaşmaz bir mücadele yürüttüler. Bu ilkeler şu an için de yürürlüktedir. Elbette basının kolektif propagandist, ajitatör ve kitlelerin organizatörü olarak somut görevleri Ekim Devrimi'nden sonra önemli ölçüde değişti. Değişen bu görevler üzerine ve bununla bağıntılı olarak proletarya diktatörlüğü döneminde gazetelerin değişen karakteri üzerine Lenin tekrar tekrar konuşmuştur. Lenin elinizdeki makalede genel olarak, daha sonraki "Eğitim Halk Komiserli-

ği'nin Çalışması Üzerine" makalesinde *(Şubat 1921'de yazıldı; bkz. elinizdeki cilt, Not 135)* ortaya koyduğu şeylerin aynısını ayrıntılarıyla açıklıyor. Burada gazetelerin dağıtımı sorununa büyük dikkat gösteren Lenin, yeni sosyalist toplumun inşasında basına düşen önemden hareket ediyor. "Kapitalizm, diye yazıyor Lenin orada, gazeteleri kapitalist bir girişim, zenginler için kârın, bilginin ve eğlencenin bir aracı, aldatmacanın ve emekçi kitleleri aptallaştırmanın aracı haline getirdi. Kâr ve aldatmaca aracını kırdık. ***Gazeteleri kitleleri aydınlatma aracı, büyük toprak sahipleri ve kapitalistler olmadan nasıl yaşayacaklarını ve işletmelerini kuracaklarını onlara öğreten bir araç haline getirmeye başladık. Ancak bunu yapmaya yeni başladık.*** Üçbuçuk yıl içinde az şey yaptık. Fakat daha çok şeyin yapılması, çok uzun bir yolun katedilmesi gerekiyor. Görevlerini henüz kavramamış olan deneyimsiz komünistlerin gönül eğlendirdikleri politik gevezelik, genel düşünceler ve soyut çözümler yerine, ***daha çok üretim propagandası ve en çok pratik deneyimlerin objektif, becerikli, kitlelerin gelişme düzeyine uygun şekilde hesaba katılması"*** *(Bütün Eserler, Cilt XXVI, altını biz çizdik. —**Alm. Red.**)*

Elinizdeki "Gazetelerimizin Niteliği Üzerine" makalede daha ayrıntılı geliştirilmiş olan Lenin'in bu genel tezleri şimdi, tüm cephe boyunca geliştirilen sosyalist saldırı ortamında, sınıf düşmanını yendiğimiz ve onun kalıntılarının amansız direnişinin üstesinden geldiğimiz şu an özellikle büyük önem kazanıyor. Tam da şimdi basınımız her zamankinden daha çok "kitleleri aydınlatmanın ve onlara pratik deneyimleri hesaba katarak yaşamak ve işletmelerini düzenlemek zorunda olduklarını öğretmenin silahı olmak zorundadır". Basın proleter kamuoyunun tercümanı, sosyalist inşada ve sınıf mücadelesinde ***özeleştirinin*** güçlü bir aracı olmak zorundadır. Parti geniş ölçüde "yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya" "kişinin kim olduğuna bakmaksızın" özeleştiri geliştirdi, bu arada basın Bolşevik özeleştirinin geliştirilmesinde büyük rol oynadı. Bu konuda Stalin XVI. Parti Kongresi'nde şunları söyledi: "Barikatın öte yanından gelen ve Sovyet iktidarını gözden düşürmeyi ve zayıflatmayı hedefleyen Troçkist 'eleşetiri'yle arasına sınır çeken Parti, özeleştiriye görev olarak, inşamızın ıslahı için, Sovyet iktidarının ***sağlamlaşması*** için çalışmamızın eksikliklerinin acımasızca ortaya çıkarılmasını koydu" *(Stalin, "Leninizmin Sorunları", ikinci bölüm, s. 347).*

Lenin'in kısa ama olağanüstü önemli direktifi şöyleydi: "İşe yarama-

yanı bertaraf etmek, iyi olandan öğrenmek." İşe yaramayanı bertaraf etmek — bürokratlara, dalkavukluk yapanlara, egoist kapkaççılara, tembellere vs. karşı amansız bir mücadele yürütmek demektir.

"İşe yaramayanı bertaraf etmek, iyi olandan öğrenmek" — basının yardımıyla kitlelerin özeleştirisini geliştirmek demektir, sosyalist inşada ve sınıf mücadelesinde hataları ve eksiklikleri, yukarıdan aşağıya, sanayi merkezinden en ücra köye, en üst makamlardan fabrikaya, işletmeye, Sovyet çiftliğine ve kolektif işletmeye dek acımasızca ortaya çıkarmak, bunların "iyi" ve "işe yaramaz" deneyimlerini göz önünde bulundurmak, birincilerini kırmızı tahtaya, ikincilerini siyah tahtaya yazmak, sosyalist yarışmanın ve Hücum İşçisi hareketinin gelişmesini teşvik etmek, sağ oportünizmi ve onun değirmenine su taşıyan "sol" oportünizmi acımasızca açığa çıkarmak demektir.

Şu anda Sovyetler Birliği basını başta "Pravda" olmak üzere, bu yolda ilerliyor. Parti, Sovyet gazetelerinin karakteri üzerine Leninist direktiflere uyarak bunu elde etti. (s. 548)

ISBN 975 - 7349 - 05 - 4 (Tk. No)
ISBN 975 - 7349 - 52 - 6 (9. Cilt)

inter
yayınları